

INTERACCIÓ I EMERGÈNCIA

L'espai públic com a escenari d'esdeveniments

JOAN URIBE VILARRODONA

Tesi Doctoral

**Programa de Doctorat d'Antropologia de l'Espai i del Territori
Departament d'Antropologia Social i Història d'Amèrica i Àfrica
Facultat de Geografia i Història
Universitat de Barcelona
Bienni 1999 – 2001**

Director: Dr. Manuel Delgado Ruíz

Barcelona, desembre de 2007

L'animal limitat de les ciutats, després de Baudelaire i Walter Benjamin, ja sigui passejant o home de multituds, és l'home de la comunitat estructuralment inconclusa. Home públic més que animal polític, les civilitats o incivilitats del carrer i les competències de la prestació el defineixen més que les seves virtuts cíviques o ciutadanes.

Isaac Joseph, *Retomar la ciudad. El espacio público como lugar de acción*

Si un comença per permetre's un assassinat, aviat no li dóna importància a robar, del robatori passa a la beguda i a la inobservància del dia del Senyor, i s'acaba per falta a la bona educació i per deixar les coses per l'endemà. Un cop un comença a lliscar cap avall, ja no sap on es podrà aturar”.

Thomas de Quincey, *Del asesinato considerado como una de las Bellas Artes*

Dels fets no se'n poden deduir els valors

Miguel Morey, *El orden de los acontecimientos*

Una societat es nodreix del mateix que l'altera

Gabriel Tarde, *La opinión y la multitud*

ÍNDIX

Agraïments	5
Introducció. Flâneur, inspector de clavegueres, animal de carrer	9
Capítol 1. Interacció, esdeveniment, emergència. La manera d'aprehendre la fugacitat	19
1.1 L'emergència com a objecte d'estudi	20
1.2 Primeres aproximacions	24
1.3 Gabriel Tarde o la societat com a imitació i invenció. Públics i multituds	25
1.4 Una societat inestable	30
1.5 Erving Goffman i la decodificació dels significats de la interacció en l'espai públic	34
1.6 A la recerca de referents en l'abordatge de l'emergència	44
Capítol 2. Estat de la qüestió respecte a la metodologia emprada	49
2.1 Premisses teòriques per l'abordatge d'etnografies als espais públics	49
2.2 Observació participant no intrusiva	52
2.3 Orientacions pràctiques pel desenvolupament d'etnografies a l'espai públic	53
2.4 A propòsit dels marcs espacials escollits	58
2.5 Tècniques i estratègies metodològiques	62
2.5.1 Ciutat Vella. Inspector de clavegueres, o la recerca de l'incident	63
2.5.2 Lloret de Mar: Un mapa bombardejat d'emergències	71
2.5.3 Hospitalet de Llobregat: La quotidianitat a través de l'emergència	73
Capítol 3. Velocitat liminar. La velocitat, una estratègia clau per la producció d'emergències	77
3.1 La velocitat com a forma de relacionar-nos amb l'espai	77
3.2 La velocitat, una estratègia quotidiana	80
3.3 Irrupció i interrupció: la violació del pacte	82
3.4 Defensa davant la irrupció	86
3.5 La velocitat: una estratègia bàsica per a la irrupció	90
3.6 La velocitat com a interstici	95
3.7 Mecanismes de poder: la reacció	99
Capítol 4. L'espai detingut. El tancament de l'espai quan hi ha delictes	103
4.1 Una reacció davant la irrupció d'emergències greus	103
4.2 Poder i reacció davant el qüestionament polític de l'espai a través de l'emergència	104
4.3 Espai aïllat, espai detingut, espai congelat, espai sense temps	106
4.4 Poder, societat, canvi, por	109
4.5 Rutes il·lògiques a espais detinguts: Una <i>performance</i> del revers de la quotidianitat	114
4.6 Espai tancat, espai demonitzat, espai a exorcitzar	116
4.7 La devolució de l'espai tancat a l'arena pública. L'examen final	121
Capítol 5. Interacció, públic, multitud	123
5.1 L'individu enfrontat a l'emergència	123
5.2 Les perfeccionades possibilitats del públic davant l'emergència	127
5.3 Persones: Animals públics amb intenció de sobreviure	130
5.4 La multitud: La temible condició silenciada del social en estat pur	135
Capítol 6. Cap a una antropologia de l'opacitat social	147
6.1 Error estable o veritat en moviment?	147
6.2 El conflicte, l'emergència, unes realitats negades	149
6.3 El conflicte: un senyal conforme qüestionar l'ordre és possible	151
6.4 El poder reacciona al límit	152

6.5 L'emergència, el conflicte, una part més de la condició humana	153
6.6 Dels sentits individuals adormits a la negació del compromís social	156
6.7 La por i la negació de l'altre: amagar el cap sota l'ala	158
6.8 La policia, ubicada per la societat en l'opacitat	159
6.9 La transgressió negada com a condició humana: el pecat, la maldat, la bogeria, la malaltia	161
6.10 L'efecte mancillador de l'emergència, la màcula de la transgressió i el conflicte	165
Capítol 7. Conclusions. Del drama a la tragèdia	171
7.1 La incontestabilitat de l'emergència	171
7.2 Ordre públic, ordre institucional, i pacte social	173
7.3 L'opacitat social	176
POSTFACI. DIARI DE CAMP	179
BARCELONA, 05 a 26 de març de 2001	181
Dilluns, 5 març de 2001	181
Dimarts, 6 març de 2001	184
Dijous, 8 març de 2001	194
Divendres, 9 març de 2001	205
Dissabte, 10 març de 2001	223
Diumenge, 11 març de 2001	226
Dilluns, 12 març de 2001	229
Dimarts, 13 març de 2001	235
Dimecres, 14 març de 2001	240
Divendres, 16 març de 2001	243
Dissabte, 17 març de 2001	246
Dilluns, 19 març de 2001	252
Dijous, 22 març de 2001	256
Divendres, 23 març de 2001	257
Dilluns, 26 març de 2001	260
LLORET DE MAR, 19 a 24 agost 2002	265
Dilluns, 19 agost de 2002	265
Dimarts, 20 agost de 2002	275
Dimecres, 21 agost de 2002	283
Dijous, 22 agost de 2002	287
Divendres, 23 agost de 2002	299
Dissabte, 24 agost de 2002	305
HOSPITALET DE LLOBREGAT, 24 maig a 6 de juny 2004	317
Dilluns, 24 maig 2004	319
Dimarts, 25 maig 2004	339
Divendres, 28 maig 2004	360
Dissabte, 29 maig 2004	380
Dimarts, 01 juny 2004	393
Dimecres, 02 juny 2004	407
Dijous, 03 juny 2004	417
Divendres, 04 juny 2004	424
Dissabte, 05 juny 2004	429
BIBLIOGRAFIA	443

Agraïments

En vuit anys, que és el temps transcorregut des que vaig començar aquest projecte, la vida, que intensa i generosa no ha deixat d'acompanyar-me, m'ha portat per molts camins la majoria dels quals mai vaig pensar que arribaria a transitar. En aquest temps i en aquests camins, multitud de persones, llocs, fets i institucions han tingut a veure amb mi i amb aquest treball i reflexió que presento a continuació. Altres, ja hi eren abans, i seguiran acompanyant-me després.

Aprofito doncs aquest moment per agrair l'ajut i suport d'alguns, i a altres, el regal que m'ha suposat que hagin volgut estar en algun moment a prop meu. Molt especialment i en primer lloc, el meu agraïment es dirigeix a Manuel Delgado, de qui referir-me senzillament com a "director de Tesi", és deixar en l'oblit el seu mestratge i acompanyament. Mestre que ha volgut obrir-me la porta de l'observació i anàlisi de *l'espai públic* per tal que m'hi endinsés amb eines intel·lectuals i metodològiques que, amb tanta precisió com il·lusió, ha anat posant davant els meus ulls sempre al seu estil, és a dir, com aquell qui no vol la cosa... Gràcies a ell, tot just ara em sento prou atrevit per traspassar amb prudència el llindar de la porta que ell m'ha obert. També ha estat director a la manera del director d'orquestra, doncs com a tal ha sabut comprendre'm, afinar-me, dirigir la meva música, fer-me fer silencis oportuns, repetir la peça quan calia més estudi i assaig, estimular-me, animar-me o aturar-me. I ho ha fet com només saben fer aquells que, com ell, més enllà del domini de la tècnica i la possessió del coneixement, gaudeixen de la màgia de saber fer música amb tot allò que toquen. A més, que carai, és d'agrair una persona que, atent a la idea de que l'important no és entendre l'altre sinó entendre's amb ell, ha sabut cuidar-me fent veure que no ho feia tot prenent-se la molèstia d'aconseguir que després de vuit anys de conèixer-lo, un segueixi sense perdre l'esperança i la il·lusió que potser demà comenci a saber qui és...

Al Cos de Policia de la Generalitat – Mossos d'Esquadra, el meu profund i sincer agraïment, doncs a totes les peticions que vaig fer per tal de dur a terme treballs de camp i rebre informacions d'interès, va respondre "sí" sense

més embuts ni complicacions, ans al contrari, acompanyant les peticions de facilitats que agraeixo molt profundament.

Sense excepció, a totes i tots els membres del cos de Mossos d'Esquadra que han tingut a veure amb aquesta recerca: malgrat els moments tensos i difícils en que en algun moment vaig coincidir amb vosaltres, em vàreu deixar observar els fets a través vostre i fins i tot en moltes ocasions em vàreu brindar un tast de la persona que hi ha darrera el professional. Gràcies pel regal.

A la meva família: us dono les gràcies pel respecte que des de jove m'ha professat i que m'ajudà a créixer amb respecte cap al món i cap a tots els que l'ocupem, així com per la incondicional confiança i amistat que, essent capaços d'anar més enllà del vincle de sang, heu sabut oferir-me. Anita, Pedro, Ana, Oscar, Pol: Gràcies!

Gràcies a la tieta Mary per que estima amb una puresa que admiro i agraeixo. Per cert, mai t'estaré prou agraït per aquells diumenges en que, nen, m'enfilaves a la cadira i em feies cantar per les teves veïnes que treien el cap per la finestra de la cuina. No ho hauria d'haver deixat de fer mai.

A Gisele, per assumir com assumeixes la il·lusió de construir amb tant de sentiment com seny un projecte a dos d'amor, llum, calor i il·lusions compartides.

A Isa, que ha estat al meu costat, tant personal com intel·lectualment, i a qui desitjo amb tota la força de que sóc capaç que gaudeixi de tota la felicitat, benestar i pau del mon. A Manuel, a Ricardo i a Manel, per una vida d'amistat sense embuts, pou de serenitat i refugi en el meu cor. A Jandro, persona estimada.

A Manuel Delgado de nou, però ara no a l'acadèmic, sinó a l'amic que, com a tal, m'ha recolzat amb afecte i proximitat en alguns moments difícils.

A Paco Florez, que em va ensenyar amb afecte i intel·ligència que el coneixement no és sino una via per entendre i respectar més i millor totes les persones.

A Xavier Pomés, que m'ha ofert generosament ensenyaments, suport i confiança, tant en el personal com en el professional.

A Joan Carles, de qui afortunadament puc dir amb il·lusió que cada dia que passa és un amic més proper. A Domènec, Toni, Josep i Lluís: per que

vàrem aconseguir que la companyonia d'aquells anys es convertís en un lligam que encara perdura. A Roger, Oscar, Bea, Josep Manel, Jordi, Ricard, gràcies per fer que treballar amb vosaltres fos un més que honorable plaer.

A Jaume Sisa per haver-me ensenyat que hi ha set cels i que sóc el germà aire de la meva germana. A Baudelaire, el meu mestre poeta de la vida i que des de jove m'acompanya amb intensitat en els glops intensos, tant dolços com amargs de la vida. A Walt Withman per posar-me sobre una pista de la relació de l'individu amb el món, a Federico García Lorca per haver educat la meva ànima i estremit la meva pell, i als radiocassetes infumables a 100 pessetes de bar de carretera nacional, plens de cançons que, qui ho havia de dir, em van ensenyar tant d'aquella dimensió de la vida de la que mai s'escriu ni es parla –gràcies, Ricard, per iniciar-me -.

A Manuel Vázquez Montalbán, amb gran respecte i tot el record. Haguera estat un honor poder conversar amb ell de la Barcelona que estimem tot fent una olivada i unes anxoves –de les d'abans -, al Rubén del carrer Robadors.

I finalment, a les persones, a les gentades, als passejants, als nens, als qui van amb presses, els treballadors i treballadores, a les dones, la gent gran, les noies, els adolescents, a la Marieta de l'ull viu, al *xoriço* i al *madero*, als flâneurs i als indiferents, als carrers, als llocs, als espais, als indrets, als racons, les places, els carrerons, als ensurts, a les sorpreses, als drames, a les festes, a qualsevol cosa que passa, a qualsevol cosa que pot passar: a tots plegats, gràcies per afegir color i interès a la meva vida.

Introducció

Flâneur, inspector de clavegueres, animal de carrer

Des de molt jove m'ha interessat el que aleshores jo coneixia senzillament com *el carrer* i que ara sol presentar-se –i presentaré a partir d'ara - com a *espai públic*.¹ Per això, no sé si encara nen o ja preadolescent, solia sortir molts dissabtes o diumenges a la tarda, sol, no tant a passejar sinó a deambular sense rumb pels carrers i barris de Barcelona, una activitat que Baudelaire anomenà *flânerie* i que em duia a no saber el nom dels carrers pels que passava, però si conèixer l'ambient de cada barri i poder evocar aquelles particularitats observades a un i altre lloc. I és que ja des d'aleshores, per mi, l'espai públic, no és bàsicament una distribució territorial feta amb criteris urbanístics i estètics, ni un metratge a cobrir fent quilòmetres i tombant cantonades, ni tant sols bàsicament la distància a cobrir per anar d'un a un altre punt. L'espai públic és un locus determinat on sovint passen moltes coses en poca estona. On, per dir-ho així, les coses s'ajunten. És on es forgen vides i també on es destrueixen –metafòrica o físicament; ràpida o lentament. On es viu alegria, on s'esdevenen decepcions o ens sobten ensurts, ens desborda el pànic, ens inunda la passió, ens molesta el desgrat, ens sobrevé el plaer, ens avorreix el tedi, ens distreu la diversió. On coneixem gent, entrem en conflicte amb altres persones, on tenim problemes, on som auxiliats o abandonats pels demés a la nostra sort, on ens ofenem per l'actitud dels altres, on ens sentim sols o acompanyats, observats o anònims. És un lloc per viure, però també un escenari per la mort. Fins i tot, pot ser un lloc interessant, particular i especial on trobar-se amb la mort: l'espai públic és viu, i ho està en tant que passen

¹ Soc plenament conscient que la categoria *espai públic* és creixentment objecte de discussió per la naturalesa que cada cop més pren de realització física de determinades categories ideològiques abstractes, generalment associades als discursos ciutadanistes. No és la meua intenció aportar res –si més no ara i aquí– a la polèmica sobre els usos polítics d'aquest valor. En aquest treball estic utilitzant *espai públic* en el sentit més literal, és a dir com a *espai accessible a tots, espai col·lectiu*, l'espai social per excel·lència, o com deia John Lofland subtitulant un llibre seu, la seva quinta essència (Lofland,1999). A la pràctica, funciona aquí com una mena de sinònim ampliat de la noció de *carrer*, que inclouria altres espais amb ell emparentats, com ara la plaça, el vestíbul de l'estació, el parc, l'andana del metro, etc.

coses. Possiblement és per tot això que des de ben aviat vaig començar a ensumar pels carrers. I dic a ensumar, perquè no sabia ben bé que cercava, encara que, si més no, les olors dels carrers es van anar impregnant en mi. Olors que es traduïen en ambients, ritmes, silencis, moviments, sons, fluxos humans..., les olors i els colors dels diferents carrers, dels diferents barris d'una Barcelona que m'ha patit i que he gaudit.

L'espai públic és també un escenari, gairebé sempre múltiple i simultani, on els millors actors del món –els vianants, les persones desconegudes en general, a vegades de manera burda, a vegades magistralment imitats pels actors professionals– representen totes les escenes, totes les obres, amb tots els desenllaços possibles. És un espai col·lectiu on sentir-se individu. És un marc de multituds en el que és possible sentir-se, voluntàriament o no, molt sol. Tant sol com, a vegades i és ben sabut, massa acompanyat.

L'espai públic és també on les persones intenten desenvolupar-se en llibertat a partir de la qual usen, fan, presenten, viuen, agafen, donen, regalen, molesten, s'equivoquen, encerten, més enllà i per sobre dels designis que el poder planificador hagi decidit a priori i de manera arbitrària sobre cada espai públic planificat. És més, de fet, les persones interpreten l'espai públic com l'indret de la llibertat i en qualsevol cas, com l'espai idoni per reclamar-la i qüestionar a aquells que la posen en qüestió. I aquesta incommensurablement nombrosa, mòbil, dispersa, versàtil i simultània presència de persones que ho fa tot alhora, que es coordina i es descoordina sense que ningú en tingui la més mínima percepció de conjunt, conformant moment a moment la vida de l'espai públic, sempre m'ha interessat.

Per això vaig començar a interessar-me per les persones, per la gent, no entesa individualment des d'una perspectiva psicològica, sinó la gent explicant-se i entenent-se a partir de com es barreja, separa, de com s'entén amb l'altra gent, de com es discuteix, s'ajuda, s'ignora. La societat no com un ens abstracte, no com una massa informe i no definible de cossos amb ànima titllats de *societat*, sinó com una munió immensa i heterogènia d'éssers individuals –és a dir, diferents, únics, particulars -, que s'articulen en un tot però no des d'un tot.

En resum, vaig començar a centrar la meua mirada en el dia a dia de *l'espai públic*. Cercant l'anònima i alhora irrepetible màgica història quotidiana

de tots i de ningú, com la que veuen i recullen els àngels que a *El cielo sobre Berlín*, de Wim Wenders, repassen des de la distància més absoluta però també des d'una empatia no menys sincera, l'heroica i anodina quotidianitat de *ningú*s que venen a situar-nos en un *tots* impersonal.

El meu interès va anar creixent de tal manera que fins i tot vaig sentir la necessitat d'involucrar-me personalment amb l'espai públic. Sentia la necessitat de conèixer, d'intervenir en les relacions de la gent al carrer. Cercava la manera d'articular com assabentar-me i, fins i tot, - perquè no - col·laborar amb ells i elles en la manera de resoldre els seus problemes si fos possible. Problemes sorgits pel fet de ser persones, de saber-se lliures i de reclamar el mateix dret de manera simultània dos, tres, o més persones sobre un lloc, en un fet, respecte a la percepció d'un succés. Amb tot el seguit de conflictes que això pot originar i origina.

Així doncs, vaig començar a desenvolupar-me professionalment en una feina que em permetia romandre a l'espai públic i en contacte amb l'espai públic. Que em possibilita tenir accés a un volum per mi important de situacions, a una multitud d'ambients variats, alguns d'ells fins i tot titllats de diferents per una majoria força emmotllada en determinats paràmetres. Algunes vegades, he sentit com, en l'exercici de la professió, tenia la capacitat d'aturar físicament algun tros de carrer. De congelar-lo, i fer que el moviment, els fets, els canvis, és a dir la quotidianitat no poguessin accedir-hi.

La meva feina no tant sols em possibilita totes aquestes vivències, sinó que, a més, vaig poder participar dels espais de la vida col·lectiva, de la seva construcció constant i permanent, basada sempre en la deconstrucció i en la reconstrucció del que s'ha esdevingut de manera immediatament anterior. Vaig viure el pols entre, d'un costat, l'exigència de moltes persones a utilitzar-lo amb una llibertat sense límits i de l'altre, el poder que, sense traspasar el límit que li marca la llei, mira d'harmonitzar el dret de tots per aquell espai i simultàniament deixar clara la seva inqüestionable titularitat en la gestió de l'espai públic, deixant així també clar el neguit per tal que no arribi a ser un espai massa ràpid, massa lliure, massa procliu a facilitar el canvi social basat en l'acció fugaç i espontània, la qual cosa confirmaria una vegada més la seva condició d'encertat espai per la reivindicació. Una feina a vegades esgotadora però sempre sorprenent, sempre enriquidora, sempre en contacte amb tots i amb

ningú, convertit en privilegiat testimoni de la condició humana i que no té per què coincidir amb el que les persones diem sovint que és la nostra condició. Sempre coneixedor de coses, sense saber mai de res, sempre al carrer, sense que el carrer m'enyorés quan no hi era...

Algú em va definir com a *inspector de clavegueres*, títol pres de la famosa obra surrealista dels anys trenta d'Ernesto Giménez Caballero (1975). Altres em deien què era "carn d'asfalt". Per altre part, com ja he apuntat, m'he viscut sempre a mi mateix com un *flâneur*. Un afortunat *flâneur*, a vegades de la més habitual quotidianitat i a vegades del més fosc, temut i presumptament perillós que la multitud pensa que hi ha als carrers. Del costat presumptament malvat i efectivament demonitzat d'allò social, que, teòricament, pot estar esperant-nos en qualsevol instant, a qualsevol racó, tot i que també podem no trobar-lo mai. Potser és per aquest fet que també em sento a distància del que veig, *flâneur* i *veu en off*, *tercera persona*, crític alhora que partícip en tot.

I penso que justament és per aquesta experiència diària i constant que m'impregna de manera volguda i sentida que no puc ni vull centrar la meva atenció sobre altra cosa que el magma calent i viscos que llisca –no sempre cap avall, no sempre a la mateixa temperatura, ni amb la mateixa força -, pels *espais públics*.

I d'aquest magma, m'interessen especialment els punts de màxima ebullició, les explosions, els esdeveniments que, com una fotografia aèria d'una ciutat quan és bombardejada, s'evidencien des del cel com una multitud de punts blancs i llents sobre fons negre i que, a peu pla, no són més que un petit focus, un esclat, un incident més dels molts que conformen la nostra quotidianitat. Esclat global i incident aïllat. Visió de conjunt i percepció concreta. Fet social i experiència personal. Una fusió o una confusió. Una munió de fets individuals. Una percepció concreta de fets exclusius i únics que, bàsicament, és repeteixen constantment.

I el fet de tenir abast a múltiples explosions, la majoria de poca magnitud i algunes amb repercussions més enllà del fet mateix, m'ha ajudat a construir a través de l'experiència viscuda una percepció de la societat basada en la mutabilitat constant, en l'adaptació instantània a la circumstància per tal d'assolir les fites – algunes nímies i altres titàniques-.

Suposo que és per aquesta percepció que jo crec que té qualsevol *animal de carrer*, basada en el contacte directe del que veig cada dia, a cada instant, a l'espai públic, que entenc que no hi ha res escrit en el llibre d'asfalt sinó que s'escriu sobre la marxa, que és la història d'una improvisació, de milers d'improvisacions que, amb més o menys harmonia – segons el dia que tinguem tots -, anem escrivint sense que ningú en concret tingui dret a atribuir-se l'autoria d'un llibre de tant ampli abast social com per arribar a abordar amb força els continguts més polítics de la societat.

Mitjançant la permanència constant a *l'espai públic* és pren consciència que, tot i en un mateix marc escènic, la vida que s'hi desenvolupa és diferent, no ja dia a dia, sinó minut a minut. I és aquesta la visió que copsa la meua atenció: no la de la ciutat i el carrer, com a espais referents per se, sinó la condició d'escenari propiciatori que tenen el carrer, els carrers, places i cruïlles com a llocs en els que s'hi desenvolupa espontàniament la *urbs*, el fenomen urbà. Perquè la ciutat no és el fet urbà. La ciutat, per si sola, no té per què ser necessàriament testimoni ni marc del que Henri Lefebvre defineix respecte a l'espai social com un espai “dominat per fixacions relatives, moviments, fluxos, ones, compenetrant-se unes, les altres enfrontant-se” (Lefebvre,1974: 113-115). La *urbs* és, doncs, una manera de practicar *l'espai públic* en tant que marc per a la materialització de l'atzar com a autèntica institució d'allò social, prosceni on permanentment, moment a moment, a cada lloc, cada persona, en cada situació, pren decisions que fan que aquesta comarca compartida conformi un paisatge diferent fet de realitats diferents. Un marc comprensiu que dóna cabuda a un ample ventall de possibilitats d'interacció social, creuaments, trobades i topades.

Així, anant més enllà dels fluxos de gent que pugen o baixen, o que romanen quiets, o que s'apreten a l'entrada d'algun establiment i fixant-nos en les persones d'una manera focalitzada, podem copsar que passen coses entre tots els actors participants i que aquestes són irrepetibles i diferents cada vegada, doncs en principi se suposa que a l'espai públic es té la llibertat –o, si més no, un cert marge de llibertat–, per decidir, a cada moment, les accions que operativitzen el que volen, desitgen, allò que satisfà els seus desitjos i interessos. Dir això és tant com dir que els individus de la *urbs* decideixen a cada moment, de manera simultània i interactuant els uns sobre els altres,

quins són els fets a realitzar cada instant i que conformen la realitat d'aquella societat. I això és, precisament, el que defineix la *urbs*, el fet urbà, i és el que li dóna la consistent inconsistència d'estar constantment estructurant-se i que no és altra cosa que l'espectacle que depara el treball d'allò social sobre ell mateix. En altres paraules, no hi ha res tancat ni decidit. No hi ha marge pel determinisme inflexible i inoperant. Tots sortim al carrer i mirem de dificultar als demés l'accés sobre nosaltres, protegint el que entenem com el nostre dret al distanciament i l'anonimat, o bé, atenent a la premissa d'accessibilitat a la que hem d'estar disposats per poder disposar de l'espai públic, pactem la nostra estada al mateix amb els demés, literalment *sobre la marxa*. Negociem a cada moment, amb cada persona. I la negociació és diferent cada vegada, té uns interessos diferents i uns resultats diferents.

És tant com dir que cada dia construïm una realitat pròpia i diferent a la del dia anterior i a la de l'endemà, però que, per addició, constitueix una realitat social diferent d'un dia per un altre, d'una estona per una altra. Que aquesta construcció sigui en termes d'assoliment de fites volgudes i, per tant, de recerca d'acords el menys conflictius possibles, seguint estratègies el més neutres i no agressives, no fa que aquesta constant reconstrucció del fet social no adopti de vegades aspectes dramàtics, fins i tot tràgics, en el sentit d'irreversibles.

I és que sembla que aquesta discreció invisibilitzi el moviment, que el dilueixi donant la sensació que tot és sempre igual, que cada dia és com l'anterior i que mai canvia res. No obstant, tots donem per bona la retrospectiva al passat – un passat proper o llunyà, a un o deu anys vista, tant és –, en la que, curiosament, ens sentim retrets a realitats socials llunyanes, distants, diferents, a voltes obsoletes. Com s'ha produït el canvi? En quin punt, en quin moment de la història li hem donat sobtadament la volta al mitjó? Sembla que en cap moment en concret i en tots en general i que, efectivament, és a cada instant, a cada lloc, i fruit de les variables obtingudes l'instant anterior que anem dibuixant el canvi.

Tot el dit fins ara equival a afirmar que la societat, més que estructurada, el que està és sempre estructurant-se. Vet aquí aquesta apreciació que a permès distingir entre societat i *estructura social*, en el sentit que no tota la societat està estructurada i trobem en tot moment parcel·les que ho estan de

forma feble o que no ho estan en absolut, en la mesura que poden ser contemplades en construcció, per així dir-ho, és a dir “mans a l’obra”, treballant sobre si mateixes. Constantment. Ininterrompudament, la societat es fa i es desfà i és en aquesta inestabilitat paradoxalment estructurant que es manté sempre obert un portal d’accés a la possibilitat i a la gestió del canvi i un punt d’observació i control per aquells que el voldrien impedir o limitar.

Una introducció és un començament formulat en haver acabat, és a dir, un inici pensat i escrit al final de tot plegat, però disposada al principi i destinada a les terceres persones que accedeixen al relat que introdueix i que, de fet, es va escriure en el temps amb anterioritat a la seva introducció. En aquesta ocasió, aquesta circumstància es vol brindar com un homenatge al cinema i la novel·la negres, gèneres que sovint es presenten formalment en forma d’un narrador – una “veu en off”, per dir-ho en termes cinematogràfics – que des d’un present fa desfilar el passat als ulls dels tercers interessats en la història a relatar. Malgrat sigui com a rerafons, aquesta és una constant sempre present en aquesta recerca, que vol abordar des de la perspectiva de les ciències socials el mateix objecte d’interès d’aquestes literatura i cinema negres, l’esclat d’emergències dramàtiques que d’una o altra forma, de manera més o menys punyent, mostressin en crisi el suposat ordre social.

Per fer-ho, després de superar el moment de formació i definició necessària per abordar el meu tema d’estudi, vaig començar pel que se suposa que ha de ser el principi de tota investigació en antropologia: el treball de camp. De fet són tres els treballs sobre el terreny realitzats i presentats, que consisteixen en observacions de l’espai públic a la cerca d’emergències socials, crisis desenvolupades de diferents formes i en diferents contextos i moments. Així, el mes de març de 2001 vaig dur a terme a la ciutat de Barcelona, districte de Ciutat Vella –exceptuant el barri de la Barceloneta-, la primera observació, en la que durant quinze sessions que oscil·laven entre les vuit i les catorze hores de deambulació observadora a la recerca d’emergències socials, vaig recollir tot un seguit de casos que van ser analitzats i van constituir la base de la recerca que em va permetre obtenir l’any 2001 l’obtenció del Diploma d’Estudis Avançats. Posteriorment vaig dur a terme el segon treball de camp al municipi de Lloret de Mar, entre el 19 i el 25 d’agost de 2002 i amb un plantejament diferent, consistent en integrar-me en equips de

policia del cos de Mossos d'Esquadra i acudir amb ells a emergències produint-se o ja produïdes per recollir així les dades necessàries en un total de sis sessions de vuit a dotze hores cadascuna. Finalment, el maig – juny de 2004 i durant nou sessions vaig dur a terme el tercer treball de camp al municipi de l'Hospitalet de Llobregat i, com a Lloret de Mar, sobre tota l'extensió del municipi, acudint també a situacions d'emergència ateses pel cos de policia de la Generalitat, confirmant el que vaig descobrir desenvolupant les observacions sobre el terreny a Lloret de Mar.

Cadascuna d'aquestes recerques de terreny està vertebrada per sessions d'observació i cadascuna d'elles per totes les emergències recollides i presentades en forma de diari de camp al apèndix documental, per ordre cronològic i en cursiva, amb independència una de l'altre, descrites amb una intenció tant naturalista com he estat capaç de fer-ho, comentades la majoria per l'equivalent d'aquella veu en off a la que abans s'al·ludia fent referència al cinema i la literatura negres, que es formalitza en el text en lletra en rodoneta i que no és més que el meu contrapunt comentant cada cas, opinant sobre el mateix o glossant-lo amb el recolzament dels referents teòrics en els que es fonamenta la recerca. Tot aquest material apareix recollit en l'informe etnogràfic que acompanya la tesi en forma de diari de camp.

La tesi s'obre en la introducció, amb el títol "Introducció. Flâneur, inspector de clavegueres, animal de carrer". Continua amb un estat de la qüestió, recollit en el capítol 1, "Interacció, esdeveniment, emergència. La manera d'aprehendre la fugacitat", en el que es presenta el marc teòric que m'ha permès abordar conceptualment l'objecte d'estudi. Després, les consideracions a propòsit de la metodologia emprada, es recullen al capítol 2. "Estat de la qüestió respecte a la metodologia emprada", que també conté la referència relativa als tres marcs espacials escollits per dur a terme el treball sobre el terreny. A continuació es presenten quatre capítols en els que la línia argumental comuna és la defensa de la validesa de les meves hipòtesis i que passen per l'abordatge, sempre a través de les dades obtingudes al treball de camp, de les situacions d'emergència recollides i que visibilitzen les reaccions sovint de por o d'alarma dels intervinents en cada cas.

Al capítol 3, "Velocitat liminar. La velocitat, una estratègia clau per la producció d'emergències", he volgut presentar l'acció crítica i la perspectiva del

qui la produeix a través d'una de les estratègies facilitadores d'aquests tipus d'acció irruptiva: la velocitat. El seu assumpte és de com la detecció de la velocitat amb ànim de transgressió genera neguit en les persones i fa activar mecanismes de defensa davant una utilització considerada anòmala i alarmant de la temporalitat i els seus ritmes que pot ser interpretada en termes d'ofensa i com desencadenant de crisis momentànies d'un determinat ordre públic.²

Al capítol 4, "L'espai detingut. El tancament de l'espai quan hi ha delicte", es presenta una de les formes de reacció des de les instàncies encarregades de mantenir un determinat ordre jurídic davant la generació d'emergències a l'espai públic, a través de l'apoderament d'aquest a través de la policia i de la "detenció" d'un espai, no només de la seva detenció física en aïllar-lo de l'activitat ordinària que registra, sinó també temporal, en ser capaç d'aturar el temps en ell. Es tracta d'establir la manera com la policia recupera el control d'un espai arrabassat per l'emergència, amb la conformitat d'una majoria social que dóna per bona la segregació territorial produïda. A "Interacció, públic, multitud", que és el capítol 5, he donat la paraula a les persones que en el seu ús de l'espai públic es troben amb les emergències i reacciona d'alguna forma: defugint-les, ignorant-les, estudiant-les, sancionant-les ja sigui positivament o negativament, intervenint de forma individual –sol o com a part d'un públic– o com a integrant d'una multitud.

Finalment, al capítol 6 "Cap a una antropologia de l'opacitat social" he abordat la por davant l'emergència i com aquesta ha estat i és considerada aliena a la condició humana i social, negant el que és innegable i que no és sinó que la interacció que es porta a terme amb la intenció de vulnerar el pacte social no està fora de la societat, sinó tant sols de la seva dimensió més estructurada i previsible. L'emergència és una estratègia més del ventall de totes les possibles per gestionar el nostre "estar plegats", estratègia que acceptem tàcitament que no ha de ser utilitzada, malgrat coneixem la seva disponibilitat per reordenar en qualsevol moment la manera d'organitzar la nostra convivència. Conté una reflexió a propòsit de com ubiquem tot el relatiu

² Quan faig referència a l'*ordre públic* quedi clar que ho faig en el sentit que Goffman (1974) proposa, és a dir com a ordre de les relacions en públic, és a dir del tipus de vincle social que mantenen entre si, davant la mirada de tothom, persones que sovint és coneixen poc o gens.

a l'emergència fora de la normalitat i així ho desvinculem de nosaltres mateixos, negant, per una part, la possibilitat que qualsevol de nosaltres podria protagonitzar una actuació excepcionalment condemnable, sancionable, àdhuc aberrant. La constància d'aquesta possibilitat constantment oberta a la ruptura dramàtica, fins i tot tràgica, de la vida quotidiana i de la seva presumpta normalitat és la que motiva – de nou el referent que ens presta la literatura i el cinema negres – aquest tret tant característic en determinats personatges de ficció, que és el del cinisme o l'escepticisme radical, que contempla com és d'hipòcrita el rebuig que les majories benpensants solen proclamar davant un component violent i traumàtic de la vida social del que es creuen completament alliberats. Per altra part, a través d'aquest capítol he volgut defensar la pertinència, la necessitat de fet, d'abordar la possibilitat de treballar l'antropologia de l'opacitat social, és a dir, del que passa fugaçment, que ens espiordeix, que està prohibit, de l'emergència com una part integrant de la societat i que no per la dificultat de poder-la aprehendre ha de deixar de ser recollida, analitzada, estudiada per tal de recollir els significats que implica per a la societat.

Com a colofó, el capítol 7, les conclusions, "Del drama a la tragèdia" i a continuació dels capítols que integren el cos de la tesi i abans de l'informe del treball de camp, tanquen aquesta història que va començar a Barcelona, al carrer Sant Pau, el 5 de març de 2001, a les vuit del vespre.

Capítol 1
Interacció, esdeveniment, emergència
La manera d'aprehendre la fugacitat

Me sumerjo en la ciudad
y presencio el espectáculo de la calle:
y la charla de los que pasan,
el traqueteo de los omnibuses,
la rueda del carro que rechina,
el sordo murmullo de la suela de los zapatos en el pavimento,
el golpe de los cascos sobre los adoquines,
el retintín de los trineos,
el cochero con el alquilar levantado,
las peleas de nieve...
los gritos de júbilo,
los vítores a los héroes populares,
la furia de la muchedumbre arrebatada,
el paso rápido de una camilla (dentro llevan un enfermo al hospital),
el encuentro de dos enemigos,
la blasfemia súbita –el puñetazo y la caída-,
los transeúntes que se apiñan excitados,
el policía con su estrella, abriéndose paso rápidamente hasta el corazón de la refriega,
las piedras impasibles que reciben y devuelven tantos ecos,
los gruñidos de los ahítos
y de los hambrientos,
de los que se desploman en un ataque de insolación
o de epilepsia,
los gritos de la embarazada a quien de pronto le cogen los dolores del parto...
lo que se grita,
y lo que se calla también,
los aullidos que amordaza el decoro,
la detención de los criminales,
los ofrecimientos furtivos de adulterio,
la aceptación o el repudio
hecho sólo con el movimiento de los labios...
Todo lo observo,
Todo lo anoto,
Todo este espectáculo con su resonancia me interesa,
Me mezclo en él...
Y luego me voy.

Canto a mi mismo, Walt Whitman³

³ He pres l'opció de no traduir al català la versió castellana de l'original de Whitman (2001: 41-44).

1.1 L'emergència com a objecte d'estudi

En un primer moment de la recerca, vaig definir com objecte d'interès l'estudi *d'esdeveniments o successos*, formes radicals d'allò que Birdwhistell anomenava *incidents microculturals*,⁴ com un vehicle pertinent en ordre a estudiar, des d'una altra perspectiva, la naturalesa provisional i precària de tot ordre social, la constant estructuració a la que està permanent sotmès. Per tant, la recerca s'enfocava com una indagació sobre les modalitats més vehements d'aquell terreny que la sociologia i l'antropologia situacionals havien treballat, en marcs considerats quotidians i en condicions de presumpta normalitat. Més endavant vaig decidir-me a centrar-me, com a objecte d'estudi, no tant en els *esdeveniments*, entesos com successos de certa importància, sinó en un seguit de fenòmens que s'adeqüessin a la noció *d'emergència*, entesa en la seva doble vessant. D'una banda, aplicada a allò que sorgeix sobtadament, d'acord amb la seva etimologia, *emergere*, "sortir de dins de": sortir, brollar a l'exterior des de no importa quin fons; aparèixer alguna cosa, superar l'impediment que impedia veure'l, revelar-se, sortir en la llum, fer-se visible el que abans no ho era; protuberar, sobresortir, constituir-se en accident d'una superfície. També en el sentit d'acció que desmenteix la "normalitat" de les situacions ordinàries i motiva l'alarma, situació extrema i imprevista que provoca alerta davant d'un perill greu per al context en el qual es produeix. D'allà aquestes portes, aquests equips, aquests sistemes d'emergència, que són allà pel que poguéis passar.

El concepte *d'emergència*, tal i com l'utilitzo, està relacionat amb el que Foucault expressa, citant Nietzsche, quan parla *d'entstehungsherd*, emergència com a punt de sorgiment o origen d'alguna cosa. Per Foucault l'emergència és l'entrada en escena de les forces; és la seva irrupció, el moviment de cop pel que salten dels bastidors al teatre, cadascuna amb el

⁴ Prenc el concepte del títol d'una pel·lícula de 1969 mitjançant la qual el principal teòric de l'antropologia proxèmica, Ray L. Birdwhistell, analitzava la conducta humana dels visitants de la gàbia dels micos a deu zoològics de deu ciutats distintes, corresponents a altres tantes cultures, cadascuna d'elles amb el seu propi codi de comportament corporal. El títol era "Microcultural Incidents in Ten Zoos". Vegi's el comentari que li va dedicar Mary Catherine Bateson (1972).

vigor i la joventut que li és pròpia. Des d'aquesta òptica, l'emergència designa un lloc d'enfrontament; però no s'ha d'imaginar com un camp tancat en el que es desenvoluparia una lluita, un pla en el que els adversaris estarien en igualtat de condicions; és més aviat una mena de no lloc, pura distància, el fet que els adversaris no pertanyen a un mateix espai. "Ningú seria, doncs, responsable d'una emergència, ningú se'n pot enorgullir; aquesta es produeix sempre a l'interstici" (Foucault: 1993: 15-16).

Que les emergències siguin accions no previstes ni sovint desitjades, el que impliqui un punt de crisi respecte de la quotidianitat, és el que suposa una franca posada a prova de la capacitat de les persones de sortir airoses de les situacions d'aquesta mena en les que es veuen implicades o d'intervenir en elles amb èxit. En aquest sentit, s'ha d'associar a la idea de *crisi*, conjuntura en la qual la dimensió axiomàtica de les relacions socials, el que en principi es dóna per descomptat que les regula i les fa racionals, es desvetlla sobtadament enfebilit, a punt d'esmicolar-se o ja irrevocablement esmicolat. En concret, per a l'estudi de l'espai públic i els fenòmens urbans en general, les crisis emergents venen a confirmar de manera radical la seva naturalesa porosa i inestable. Les emergències serien les millors interaccions disponibles per estudiar la societat pública –societat sotmesa a la mirada de tots– i el tipus d'interaccions que li són pròpies. Aquest és el sentit d'aquest objectiu de recollir etnogràficament emergències per a la seva descripció i anàlisi: constatar els mecanismes de reacció i restauració que procuren fer reversibles les constants crisis que pateix la suposada normalitat social, tal i com es dóna –o més aviat sembla donar-se– en exteriors urbans. Es tracta, doncs, d'un treball sobre l'ordre públic en el sentit que Goffman li donava a aquest valor per definir l'ordre que sostenia i feia possible les relacions en públic, sotmeses a principis de visibilitat i accessibilitat generalitzades, i l'escenari preferent de les quals és, òbviament, l'espai públic, el carrer. La perspectiva és, per tant, la d'aportar dades i reflexions a propòsit de la fragilitat d'aquestes formes públiques de vida social i de la vida social en general, les proves que aquestes situacions crítiques ens ofereixen de fins quin punt és precari i fràgil i com en qualsevol moment pot conèixer les evidències de la seva revocabilitat.

A més, he hagut de dissenyar una metodologia per operativitzar el treball de camp del meu estudi, que sotmetré a anàlisi per mirar de determinar si és o

no pertinent per realitzar aquest tipus de recerca. Com és ben sabut, les recerques fetes des de perspectives microsociològiques, atentes als avatars de la vida ordinària, han tingut sempre greus dificultats a l'hora d'aplicar-se al terreny, car el material social que pretenen copsar es caracteritza per la seva extraordinària volatilitat. Aquesta dificultat s'aguditzava en casos com els que aquí es contemplaran, la condició tan sovint dramàtica dels quals i la seva radical impredictibilitat, encara dificulten els problemes d'enregistrament i descripció.

En qualsevol cas, he mirat d'enfocar l'atenció sobre un espai públic entès com una comarca de relacions inestables, canviant, en el marc de la ciutat com a escenari, més que com a lloc, obert a les interaccions, al pacte constant, a la redefinició minut a minut d'allò social, entès més com a energia que com a estructura acabada. Aquesta mirada m'ha permès entrar en consideracions respecte a la concepció d'ordre social com a quelcom inexistent com a fenomen acabat, sinó com una cosa viva i interminable, que es passa el temps reescrivint-se. La perspectiva marc és aquella que ha advertit contra la tendència a confondre *societat* i *estructura social*, és a dir la de considerar que una bona part de l'existència col·lectiva es defineix no per estar estructurada, sinó per poder ser observada en el moment mateix d'estructurar-se, és a dir *estructurant-se*. És més, per no fer altra cosa que passar-se el temps estructurant-se i desestructurant-se, en una tasca sense fi i que no és sinó la del treball d'allò social sobre sí mateix, entenent que justament és d'aquesta naturalesa el gruix de la vida pública en espais urbans. Des d'aquestes relacions proposo centrar la mirada sobre les *emergències*, esclats inopinats del que podria antullar-se la dimensió més indomesticada de les energies socials, el que podríem presentar com sobtats asilvestraments d'allò social, de banda de la seva magnitud, i que posen a prova la flexibilitat d'un determinat ordre societatari per absorbir el conflicte i els seus mecanismes de retroalimentació negativa per fer reversibles els seus efectes dissolvents, sense aconseguir-ho sempre.

I des de l'observació d'aquests traumes proposo mirar d'entendre la part precària de l'ordre social en tant que ordre inestable – ordre lluny de la linealitat, dirien els teòrics del caos i els sistemes complexos –, àdhuc afectat per dinàmiques que poden ser irreversibles – és a dir, afectar de manera no

reparable la nostra existència plegats –, però també de la necessitat i la urgència d'intentar restablir els pactes que fan possible reprendre la marxa, guarir les ferides i desperfectes produïts al vincle, refer l'equilibri entre les parts, tot lluitant contra els efectes d'aquestes sobtades entrades en escena de l'imprevist i del tràgic.

Per tant, el punt de partida de la recerca fou l'intent d'exploració de la provisionalitat de l'ordre social, la seva fragilitat mitjançant l'anàlisi d'un tipus específic d'interaccions – les emergències -, a causa de les quals els interactuants són sacsejats en ser aquestes interaccions no desitjades ni esperades, viscudes com una experiència negativa i que poden arribar a fer que els individus es qüestionin la fortalesa de la realitat social en la que estan immersos. D'aquesta manera pretenia observar, estudiar i analitzar de quina forma es produeix la relació amb allò que es podria considerar el costat fosc de la realitat social, la seva part més opaca, aquella en la que pot percebre's un desori que podríem imaginar com a les antípodes de l'ordre social, per molt que resulti en realitat la seva matèria primera fonamental i l'energia que el fa possible en secret.

Per tal d'assolir aquests objectius, vaig plantejar les següents hipòtesis:

✍️ L'ordre social no és una construcció social establerta per cap institució ni concepció supraindividual. No està determinat ni tancat, ni resulta de difícil modificació, sinó que està compost per una multitud de construccions instantànies i adaptades a cadascuna de les interaccions entre individus, en funció de les volicions i recursos dels interactuants i, per tant, canviant – si més no potencialment – en cada nova situació a resoldre.

✍️ Els esdeveniments socials que són considerats legalment delictes, especialment aquells que atempten o lesionen la vida, la integritat física, la llibertat i el patrimoni, suposen un element de crisi respecte el suposat ordenament social i conviden o obliguen a les persones implicades – fins i tot com a mers testimonis passius – a modificar la seva manera de codificar l'ordre social, en la mesura que reben notícia dramàtica de la seva dimensió més incerta i fràgil i suggereixen la presència de factors d'irreversibilitat en la seva estructuració.

1.2 Primeres aproximacions

Era Émile Durkheim qui parlava de certes formes de vida social – les basades en la solidaritat mecànica – com si es tractés d'una pasta informe o millor dit preforme, de la que sorgia o podria sorgir no importa quina forma social. En concret es referia a ella com “una massa absolutament homogènia en la qual les parts no es distingirien unes d'altres i, per tant, estaria desproveïda de tota forma definida i de tota organització. Aquest seria el veritable protoplasma social, el germen del qual sorgiren tots els tipus socials” (Durkheim, 1986: 242-243). No pas lluny d'aquesta concepció de la societat com entitat a estones mancada d'estabilitat estructural que els teòrics de l'Escola de Chicago – també deutors en aquest sentit d'autors com Spengler i la seva concepció de la ciutat com a “desert de llombardes” – van concebre la vida urbana com mancada d'ànima i dominada per l'anonimat i les relacions d'interès. Aquesta visió d'allò urbà com alguna cosa més aviat inorgànica no va ser aliena a una certa vocació redemptora de la moralitat en la mesura que l'Escola de Chicago fou la primera en assajar la incorporació de mètodes qualitius i comparatistes típicament antropològics des de la constatació que el que caracteritza la cultura urbana era justament la seva inexistència en tant que realitat dotada d'uniformitat. D'aquesta manera l'Escola de Chicago treballa donant centralitat a la lluita contra l'anòmia, tot abordant el seu treball amb metodologies que donen per bo el fet que la urbs és una realitat no homogènia ni regular. Des d'aquest plantejament, Robert Ezra Park, per exemple, ens presenta la ciutat en forma de crònica d'actualitat marcada pel desordre i la desorientació, com escenari de qualsevol fet, de qualsevol situació. Park ens diu, seguint John Dewey, que la societat urbana només existeix en i per a la comunicació i que aquesta no implica tant una transferència d'energia com una transformació. Transformació continuada mitjançant l'acumulació d'experiències individuals per part dels individus, que Park explica a partir de la teoria de la Imitació de Gabriel Tarde, que fonamenta l'activitat social a través dels processos a través dels quals es materialitzen creences i desitjos. És a dir, que vindria a ser necessari comprendre els canvis que es produeixen en els individus per poder comprendre els canvis que s'esdevenen a la societat. Conclou que la unitat elemental del social, segons això, no seria tant l'individu,

sinó l'actitud entesa com la tendència individual a actuar, essent les actituds les que, per la seva interacció amb les actituds d'altri, mantindrien les organitzacions socials i determinarien els seus canvis (Park, 1999:96).

Tot i el difús del plantejament respecte si és l'individu qui modifica allò social o si, com una mena d'esperit social, son les actituds el que dirigeix als individus – veiem aquí la clara influència de Durkheim–, el que si es fa palès al gruix de teòrics de l'Escola de Chicago és l'èmfasi en la no uniformitat del social així com del reconeixement tàcit conforme l'espai públic és l'espai predilecte de la incertesa i la intersticialitat per instal·lar-s'hi, essent en aquests territoris per definició ambigus on l'Escola de Chicago cerca als subjectes a qui voldria redimir moral i socialment. La pertinència aquí de l'Escola de Chicago ve donada, doncs, per la seva concepció del fenomen urbà com fluctuant i no definit mai del tot, així com espai per la més amplia heterogeneïtat, on es produeixen constantment tot tipus d'esclètxes de difícil control social. Val la pena recollir aquí l'observació que ens fa Roberto Bergalli quan diu que “l'època de màximes pertorbacions percebuda per la naixent Escola de Chicago es va titllar de desorganització social. El que afectava aquesta desorganització no era tant la seguretat dels ciutadans com el gran desenvolupament que registraven les metròpolis” (Bergalli, 2001: 68). Observació pertinent en tant que, amb posterioritat, s'ha palesat una tendència a confondre aquesta desorganització amb un atac al pacte social, fins i tot amb delinqüència, abordant-se de vegades ambdós conceptes diferents de maneres similars.

1.3 Gabriel Tarde o la societat com a imitació i invenció. Públics i multituds

Un referent cabdal per aquesta investigació és, sens dubte, el ja al·ludit Gabriel Tarde, coetani i rival teòric de Durkheim i del que la influència sobre el pragmatisme nord-americà i a través seu, sobre l'Escola de Chicago, no sempre ha estat prou remarcat. Nascut el 1843 a la Dordogne, França, va ser Jutge d'Instrucció, professió que li va despertar la necessitat de conèixer la societat a partir de l'estudi del crim – els homicidis, els petits robatoris, els actes de violència d'escassa entitat, els enganys, les estafes, els abusos, entre altres -. Així va ser com, encuriosit per la constatació de com es repetien els tipus de

crims que arribaven al seu coneixement com a Jutge en forma de quelcom semblant a modes o onades de tipus semblants de delictes, va proposar amb les seves *Lleis de la Imitació* pautes socials comunes a tothom. No és casual que cerqués les pautes del funcionament de la societat a través de l'estudi de les pautes del crim, que equivocadament es considera contrari al fet social o, si més no, ubicat al marge de la societat. Tarde sabia que, com diu Mauro Wolf, l'estudi de les petites formes de desviació, de les infraccions mínimes, no pertany a l'esfera d'allò que està apart de l'ordre social, sinó més aviat a la del propi ordre social, dels seus processos reals, de la seva manifestació més significativa. El comportament normal i el de la infracció són les dues cares d'una única moneda que és el sí mateix de la interacció, el sí mateix de l'individu en societat (Wolf, 1994:27).

Tarde, reconegut en vida com un dels més grans pensadors socials de França, va ser eclipsat per la figura de Durkheim i el rescat de la seva obra tot i la reivindicació d'alguns dels seus pressupòsits per part de Park i Dewey a principis del segle XX i la inspiració que suposà en alguns aspectes per Erving Goffman, de qui parlarem més endavant, va haver d'esperar als anys 1970 per ser magnament redescobert a través de Gilles Deleuze. Ha estat sols ara que autors com Bruno Latour l'han instal·lat al bell mig de les darreres tendències teòriques en ciències socials (cf. Latour, 2005). Com a coetanis, Gabriel Tarde i Émile Durkheim van ser catalogats d'antagònics en les seves propostes. Antagonisme que, sens dubte, va col·laborar en el fet que la rellevància de Durkheim suposés de manera tant automàtica com il·lògica l'enterrament de l'herència de Tarde, ja mort. La suposada contradicció entre ambdós es fonamentaria en el diferent abordatge del fet social entre un i altre, doncs Tarde, enlloc de partir del fet social com a un ens consistent per sí mateix fins arribar a com aquest es materialitza en cada individu, parteix del fet individual, que, per addició de fets individuals, configurarien el fet social.

No obstant, hi ha importants punts de contacte entre un i altre. Per una part, Émile Durkheim era conscient del component imprevisible del fet social i parla, per exemple, de "corrents lliures que perpètuament s'estan transformant" (Durkheim, 1960:44). De fet, una anàlisi profunda del concepte d'*anòmia* ens situa davant la possibilitat, segons Durkheim, que hagués un espai per allò que, cercant respostes, qüestiona allò social a base d'instal·lar-se als intersticis, no

ja necessàriament per lluitar o oposar-se'n, sinó potser tant sols per apuntar una mera potencialitat, a la manera de la liminaritat ritual, tal i com ha teoritzat Victor Turner a partir de Van Gennep i la seva teoria sobre els ritus de pas (Turner, 1974). D'altra banda, Tarde, com Durkheim, defensa l'existència de dos nivells paral·lels i en contacte com són l'individu des de la seva experiència i pràctica del fet social i allò social com a sistema, com diu Terrón (1986; 12).

El diferencial bàsic entre Tarde i Durkheim estava, però, en el paper primordial que el primer li donava als fenòmens individuals o aquells altres poc rellevants en principi i que podrien antullar-se en primera instància anecdòtics. El plantejament de treballar el *macro* des del *micro*, és, segons Prigogine – un dels teòrics del caos que més ha reconegut la condició precursora de Tarde per la física dels sistemes complexos –, contraposat al mètode que proposa Durkheim, atent essencialment als models de reversibilitat que li oferiria la física clàssica a finals del XIX (Prigogine i Stengers:1988;108). Tarde accedeix al sentit dels fenòmens globals a través de la descripció minuciosa de les interaccions elementals i defensa que és a través d'aquestes que, per repetició, es produeixen les grans dinàmiques, intuïnt el que seran les teories posteriors dels estudiosos dels processos lluny de la linealitat, del tipus del conegut *efecte papallona*.

En relació a la importància de Gabriel Tarde en aquest estudi, aquesta es fonamenta en dos aspectes. L'un, l'aportació innovadora i incompresa en la seva època d'unes propostes que implicaven tota una física social dels microprocessos en les quals més que la compenetració entre elements orgànics integrats es postula una anàlisi de les col·lisions, encavalcaments, acoblaments irregulars i provisionals i les pertorbacions, dinàmiques d'interacció entre partícules caracteritzades per la seva naturalesa inestable. No per això la societat passava a ser abandonada al desordre absolut. Justament perquè en els metabolismes socials intervenien una immensitat de microfactors eren inferible l'existència de mecanismes de coordinació altament eficaços que fossin capaços de dotar de coherència interna aquesta massa d'unitats que vivien en permanent agitació (Tarde, 2006). L'altre, com Tarde, en bona mesura com a resultat de la seva doble condició de jutge garant del sistema de normes legals i burgès de la França del segle XIX en un dels seus moments més convulsos, fa un acurat estudi de les multituds i els públics amb

especial èmfasi en la seva contraposició conceptual: els segons – els públics – , atents a punts d'interès focalitzats i organitzats, i les munions, imprevisibles, protagonistes d'esclats d'energia indòmita, fent-ne d'elles una vivisecció reveladora, no sobre per què es desenvolupen – tal com ho fa per exemple Gustave Le Bon –, sinó sobre com ho fan i quins factors poden propiciar o neutralitzar l'aparició de determinades actituds col·lectives en moments crítics.

Tornant a centrar-nos en la seva teoria explicativa de la societat a partir de les lleis de la Imitació, arrencarem en la pregunta amb resposta inclosa que es fa Tarde: “Què és la societat? Hem contestat: La societat és la imitació” (Tarde,1907:100), per analitzar el camí que emprà per arribar a aquesta afirmació. Tarde entén que la *creença* i el *desig* són els motors dinamitzadors que alimenten la societat a base d'haver de satisfer les necessitats que creences i desitjos originen i que es formalitzen a través d'imitació i *invenció*. Tarde diu que socialment tot són invencions i imitacions, que explica “per l'aparició, en certa manera accidental en quant al lloc i al moment, d'algunes grans idees, o millor, d'un número considerable d'idees petites o grans, fàcils o difícils, que generalment passen desapercbudes en el seu naixement, rara vegada glorioses, en general anònimes, però idees noves sempre i que per raó d'aquesta novetat em permetré batejar col·lectivament com *invencions* o *descobriments*(...) En el moment en què aquesta novetat, petita o gran, és concebuda o resolta per un home, res canvia aparentment en el cos social, (...) sinó que els canvis que produeix la introducció d'aquest nou element en el cos social sembla seguir, sense discontinuïtat visible, als canvis anteriors al decurs dels quals s'incorporen. D'aquí, una il·lusió fictícia que condueix als historiadors filòsofs a afirmar la continuïtat real i fonamental de les metamorfosis històriques” (Tarde,1907:22-23). Els canvis que es converteixen en hàbit, costum, fins i tot norma en el cos social ho fan, segons Tarde, perquè l'acceptació de la invenció que les ha aportat les ha incorporat mitjançant la imitació de la invenció pertinent.

A través de les lleis de la Imitació, Tarde sistematitza els processos i motius pels quals les invencions són incorporades o rebutjades en base a determinades pautes i com les repeticions o imitacions acceptades poden conflictuar, coexistir o substituir antigues imitacions que, al seu torn, van ser també invencions en un primer moment. Tarde categoritza les possibles causes

de la difusió de la invenció com a causes físiques, socials lògiques, socials extralògiques; ens explica el procés de posada en conflicte d'una invenció amb una altra ja incorporada i per tant acceptada com a imitació en forma del que anomena *duel lògic*, que pot ser resolt de tres maneres: una, mitjançant la supressió d'un dels dos per extensió natural de l'altre, una altra, per conflicte obert entre un i altre amb repressió d'un sobre l'altre, i la tercera, mitjançant reconciliació pactada que dóna una prevalença, però que no té per què suposar la desaparició de l'altre; defineix unes pautes que afavoreixen la imitació – la imitació de dins a fora, és a dir, des de l'acceptació d'una invenció per part d'un individu i per tant la disposició a dur a terme la seva imitació (dins), cap a la operativització d'aquesta imitació executant-la en el context del cos social (fora), la imitació de dalt a baix, és a dir, la imitació del superior duta a terme per part de l'inferior, la influència de la moda, el costum, la legislació, la tradició -; ubica les lleis de la invenció dins la lògica de l'àmbit individual i en canvi situa les lleis de la imitació, en part, a l'àmbit de la lògica social i de les influències extralògiques.

En definitiva, Tarde ens presenta la imitació com un mecanisme que explica la difusió de les conductes individuals i la invenció com una materialització dels canvis que totes les persones proposem a la resta en forma d'ajustaments que volen donar respostes a aquells *desigs* i *creences* que en cada moment es donen en cada societat, argumentant d'aquesta forma un vehicle transmissor dels fets individuals pel qual es possibilita que aquests arribin a imposar-se a nivell social. És per això que l'enfocament de Tarde té una importància cabdal per tal d'abordar l'estudi de les dimensions menys estructurades i d'aparença més aleatòries de l'existència social, en constatar aquest autor amb insistència la provisionalitat del fet social i materialitzar-la en el marc de l'acció de les persones que modelen una societat percebuda com interminable, sempre estructurant-se, i que ho fan de *dins a fora*, de l'individu a la resta d'individus. Tarde, segons Terrón (1986), vol comprendre quins són els continguts constituents de les consciències individuals, de quina manera tenint un origen estrictament individual (invenció) per un procés de socialització (imitació) es converteixen en els elements objectius, comuns, idèntics, invariables.

1.4 Una societat inestable

Un altre autor d'importància per la constitució del que Blumer hagués designat com el cos teòric extern és Georg Simmel, que destaca el creixement de la vida nerviosa com un dels factors definitoris del que ell anomena la individualitat urbanita a la moderna gran ciutat, - el que podríem nomenar avui com la vida a la urbs -, creixement de la vida nerviosa de la que, diu, "té el seu origen en el ràpid i ininterromput intercanvi d'impressions internes i externes. L'home és un ser de diferències, això és, la seva consciència és estimulada per la diferència entre la impressió del moment i la impressió precedent" (Simmel,1986:247-248). Simmel no aprofundeix en aquesta noció de nerviositat, no aborda la fragilitat, l'efervescència, la liminaritat social de la manera com ho fa Tarde. Però sí relaciona aquest creixement de la vida nerviosa, que s'intueix com una manera d'expressar la inquieta pulsio de resposta a la inconsistent rigidesa del cos social en el context de la lluita pel poder. Si més no, en el context de la lluita per l'intent d'èxit en l'empresa diària en el context social. En aquest sentit, ens diu que "els més profunds problemes de la vida moderna emanen de la pretensió de l'individu de conservar l'autonomia i la peculiaritat de la seva existència en front de la prepotència de la societat, del que s'hereta històricament, de la cultura externa i de la tècnica de la vida" (Simmel,1986:247).

Simmel –que accepta la importància de la intensitat i velocitat dels constants tempteigs que cal dur a terme en la quotidianitat, així com la labilitat d'allò que ell anomena *vida nerviosa* de la vida urbana – fa un pas més enllà en plantejar-nos com això està relacionat amb la lluita constant de l'individu per mantenir-se autònom i victoriós en l'assoliment dels seus desitjos en el context social en què es desenvolupa. A més, ens planteja a través del principi *d'acció recíproca* les formes de sociabilitat de l'individu, és a dir, les eines i estratègies bàsiques a través de les que l'individu pot analitzar els *altres* i elaborar les seves posades en escena en termes d'acció recíproca amb possibilitats d'èxit. També ho fa mitjançant la *reserva*, que defineix com l'actitud dels urbanites entre si, a partir del dret a la desconfiança que el contacte constant amb els elements de la vida de la gran ciutat atorguen a l'individu (Simmel,1986:253). Serà Erving Goffman qui farà seves les implicacions que tenen aquests

postulats i els desenvoluparà a través del que defineix com a *dret a la reserva* i les *gloses corporals*, de les que en parlarem més endavant, d'importància cabdal en els posteriors estudis de microscòpia social.

Aquests són els referents previs a les microsociologies, marcs teòrics de la recerca que es presenten a continuació i que, en general, centren el seu interès no en els individus o en macroestructures socials, sinó en les situacions, entenent aquestes com les unitats bàsiques en l'anàlisi de la societat: parlem, doncs, de sociologies de la situació, aquelles que es refereixen implícitament o explícitament a un paradigma: el del situacionisme metodològic, per distingir-lo dels altres dos paradigmes dominants en les ciències socials: l'holisme i l'individualisme metodològic. Les microsociologies observen les interaccions, doncs, com la matèria primera dels esdeveniments socials.

Dins el ventall de perspectives que s'engloben dins les microsociologies, cal presentar de forma molt general la proxèmica, la cinèsica, l'etologia, la etnometodologia i centrar-se especialment en l'interaccionisme simbòlic i la microsociologia goffmaniana. La proxèmica seria la disciplina atenta a l'ús que l'ésser humà fa de l'espai, les territorialitzacions que les pràctiques duen a terme, com una elaboració especialitzada de la cultura (Hall, 1999:6; també Hall, 1973), amb una postura observacional propera a l'etologia (Conein, 1992). De la seva banda, Ray L. Birdwhistell (1979, 1970, 1988) va treballar també des de la cinèsica i la comunicació no verbal, contribuint a l'operativització empírica que permet la recollida objectiva de dades d'allò que mostren actitudinal i gestualment els individus que interactuen. No obstant, Birdwhistell treballa molt l'anàlisi lingüística i els micromatisos gestuals mitjançant enregistraments de les interaccions en vídeo o similars, sistema no emprat per mi en aquest treball de recerca per minimitzar la intervenció que suposen aquests instruments en l'observació dels fets recollits. Hall, per altra part, dóna la possibilitat d'interpretar de manera objectiva i útil les dades compilades en una recollida naturalista i objectiva d'informació, fent-ho a partir d'una apreciació gairebé etològica de les interaccions, que pren en consideració les distàncies territorials entre els individus, així com els senyals de reconeixement intercanviats a través dels sentits.

Una altra microsociologia, l'etnometodologia, que té en Harold Garfinkel el seu principal representant, és de gran utilitat com a referent teòric en situar-

nos en la possibilitat de contemplar a tot individu com un antropòleg en exercici i proposar-nos d'entendre'l a partir de la seva capacitat de descriure les situacions i la manera com els intervinents les doten de racionalitat. Així, l'etnometodologia se centra en la cerca empírica dels mètodes emprats pels individus per donar sentit als seus actes – la etnometodologia és l'estudi dels coneixements de sentit comú que utilitzem en les pràctiques quotidianes (Garfinkel, 2004; Wolf,1994:121) - i, al mateix temps, realitzar les seves accions quotidianes. Interessats també com Goffman en la quotidianitat, els etnometodòlegs l'exploren, tot i que el seu interès – hereus com son de la tradició filosòfica fenomenològica – se centra bàsicament en la forma com es construeix intersubjectivament l'escenari social, més que no pas en l'escenari mateix o en la manera com els individus configuren de manera dramàtica aquesta dinàmica interactiva. L'aspecte de l'etnometodologia més interessant per aquest objecte d'estudi és com aquest corrent també impugna la premissa, segons la qual l'ordre observat té una existència per sí mateix al marge de la forma com és invocat i aplicat (Wolf,1994:147). Tot i això, el seu objecte d'estudi està més enfocat a l'acció com a significat que a l'acció com a praxis, i les seves propostes per superar les normes institucionalitzades, que bàsicament es fonamenten en ignorar aquestes, s'allunyen del meu objecte d'estudi.

De la seva banda, l'interaccionisme simbòlic és una perspectiva ja emprada – tot i que sense rebre aquesta denominació, ni ser reconeguda com a escola – per Dewey, W.I. Thomas, Robert E. Park, William James, Charles Horton Cooley, Florian Znaniecki, James Mark Baldwin, Robert Redfield o Louis Wirth, però de manera diferent per part de cada autor. En realitat, va cimentar el seu enfocament conceptual i metodològic a través de la psicociologia conductista de George Herbert Mead (1972), per molt que fou posteriorment Herbert Blumer qui va assignar-li a aquest pensament el rang d'escola, a la que presentar justament com a interaccionisme simbòlic. Per Mead tota interacció es basa en què l'ésser humà orienta els seus actes cap a les coses en funció del que signifiquen per ell, entenent que el significat que tenen deriva o sorgeix com a conseqüència de la interacció social i que aquests significats es manipulen i modifiquen mitjançant un procés interpretatiu desenvolupat per la persona en enfrontar-se amb les coses que troba al seu pas. Però el que

diferenciaria l'interaccionisme simbòlic d'altres corrents és “que no creu que el significat emani de l'estructura intrínseca de la cosa que ho posseeix ni que sorgeixi com a conseqüència d'una fusió d'elements psicològics en la persona, sinó que és fruit del procés d'interacció dels individus. El significat que una cosa té per a una persona, és, doncs, el resultat de les diferents formes en què altres persones actuen cap a ella en relació amb aquesta cosa. Els actes dels demés produeixen l'efecte de definir-li la cosa a aquesta persona. En suma, l'interaccionisme simbòlic considera que el significat és un producte social. Una creació que emana de i a través de les activitats definitòries dels individus a mesura que aquests interactuen” (Blumer,1981:3-4). Però cal destacar que aquest significat atorgat no és automàtic, sinó que es produeix mitjançant un procés d'interpretació basat en la formació continua que suposa la constant utilització i revisió de significats fruit del constant flux d'interaccions (cf. Boissevain i Mitchell, eds., 1973; Brislin, 1981).

Mead va estructurar el seu pensament a través de cinc idees: la naturalesa de la vida en les societats i grups humans; la naturalesa de la interacció social; la naturalesa dels objectes; l'ésser humà considerat com a organisme agent, i la naturalesa de l'acció humana. A través de la primera, la naturalesa de la vida en les societats i grups humans, ens presenta els grups humans formats per individus compromesos amb l'acció. La naturalesa de l'acció social enfoca la vida d'aquests grups a partir de la necessària interacció entre els seus membres, interaccions que es produeixen primordialment en resposta o en relació amb les dels demés. La naturalesa dels objectes, ja siguin objectes físics – arbres, cadires -, socials – estudiants, sacerdots, un President -, abstractes – els principis morals, les doctrines filosòfiques -, consisteix en el significat que aquests tenen per a la persona i que, per definició, ens situa en què un objecte pot tenir diferents significats per a diferents individus. L'ésser humà considerat com a organisme agent, és l'organisme capaç d'interpretar i projectar les seves interpretacions als altres a partir d'un *ell mateix* o *self*, idea que desenvoluparà posteriorment Goffman, transcendent el protagonisme que Mead encara li atorgava al subjecte. La naturalesa de l'acció humana implica el món que l'individu té davant i que ha d'interpretar per poder actuar: és a dir, l'elaboració del seu pla d'actuació enfront de cada situació en funció de la

capacitat i recursos de cada individu per tal d'afrontar-la. Les implicacions metodològiques d'aquesta perspectiva seran abordades més endavant.⁵

A través de l'estructura del seu pensament i de la seva proposta de cinc imatges o parts intervinents en la interacció, Mead ens presenta l'emergència com allò que designa l'experiència social elemental com la capacitat per inscriure's en una pluralitat de sistemes i de punts de vista: la socialitat és l'aptitud per ser diverses coses simultàniament. A més, Mead, com Simmel, ens presenta amb claredat la tensió que s'estableix entre la pluralitat dels móns i dels compromisos en el món i per altra part la lògica dels moments (Joseph,1999:25-26).

1.5 Erving Goffman i la decodificació dels significats de la interacció en l'espai públic

Mead, Simmel, l'etologia, Durkheim, fins i tot Tarde, són alguns dels referents a partir dels quals Erving Goffman elabora una síntesi original i sobremanera creativa, de la qual aquesta tesi intenta extreure alguns dels seus millors assoliments. Goffman parteix de la idea que l'important no és afirmar que els objectes de la microsociologia estiguin determinats o siguin determinants, sinó que són constantment emergents i també de la proposta conforme la unitat elemental de la investigació no és l'individu sinó la situació, amb la qual cosa la interacció passa a ser considerada com una unitat fonamental de la vida social, mereixedora d'una atenció científica singular. Goffman dissenya el seu sistema explicatiu i d'observació d'aquesta unitat elemental, la situació, i s'allibera de tota psicologia en centrar la mirada en l'estructura de l'experiència individual de la vida social, centrant-se més en les relacions de poder presents en la conformació de l'ordre públic que en el de l'ordre institucional, més en les interaccions entre persones que no es coneixen que en les relacions entre membres d'una mateixa comunitat.

Goffman se centra en els procediments que permeten l'acord en les interaccions així com en els mecanismes que els individus entren per tal de

⁵ Sobre les interessants derivacions del pensament de G.H. Mead, em remeto a Sánchez de la Yncera, 2004

jutjar les situacions, definir les condicions apropiades i escollir l'estratègia d'interacció adient per cada cas a partir del propi repertori de recursos de cada persona, el seu domini sobre la posada en escena de sí mateix i la seva més o menys acurada capacitat d'escollir l'estratègia a aplicar. Cal destacar, però, que a Goffman, i com aportació respecte als plantejaments de G. H. Mead i de Simmel, no l'interessa el motiu de la interacció i la seva elaboració subjectiva, sinó com es desenvolupa aquesta i en què desemboca, o, en altres paraules, el seu vocabulari i les seves conseqüències (Joseph,1999:27-28).

És des d'aquesta concepció de l'ordre públic, entès com l'ordre de la interacció, que Goffman observa i categoritza les estratègies de les persones en públic a través de la seva presentació d'elles mateixes – del seu *self* – i de com aquestes estratègies són necessàries si es pren com a punt de partida el que la naturalesa immanent als llocs públics és la de ser accessibles a qualsevol, la qual cosa suposa un principi d'ordre – la igualtat d'accés –, i una restricció d'ús – les iniciatives no autoritzades, la presència de l'inoportú, de l'intrús -. En aquest marc prenen sentit les bones maneres, les gloses corporals, la desatenció cortesa, nocions que representen potser el més insignificant ritual interpersonal i que, no obstant, tenen tal importància que regulen constantment les relacions socials entre els individus (Wolf,1994:21). I pren també sentit la lectura que fa Goffman d'aquestes conductes com a rituals, tant des d'una concepció purament durkheimiana del concepte – en interpretar aquestes interaccions com a actes formals i convencionalitzats mitjançant els quals un individu manifesta el seu respecte i la seva consideració cap a un valor absolut o cap a la seva representació –, com des d'una lectura etològica del ritual, entès com un model de comportament adaptatiu que funciona de senyal i que dóna determinada informació als altres individus de l'espècie.

A través de Goffman, la circulació de transeünts pot ser descrita com una successió d'arranjaments de visibilitat completament ritualitzats. Aquests arranjaments de visibilitat són les recollides d'informació necessària per tal d'operativitzar les negociacions en les nostres interaccions, normalment mirant de minimitzar les tensions que es produeixen o es poden produir i maximitzar l'assoliment d'objectius, mirant d'alterar l'ordre públic –en el sentit, repetim-ho, de l'ordre de les relacions en públic– el menys possible, visibilitzant-nos el mínim i posant-nos mínimament en risc. Un ordre que procura no posar en crisi

la fluïdesa característica de la vida social en espais públics urbans, empresa en la que intervé el tarannà cooperatiu, la lògica del flux instal·lat a cada lloc a cada moment, el desig de no contraposar energia individual a un desplegament col·lectiu temporal de força multiplicadament superior. Així, l'ordre de la vida pública i la prudent intenció d'intentar evitar trencar els seus ritmes i les seves lògiques gairebé hidrostàtiques, de perculdir sobre el sentit de la seva direcció o intenció, es dirigeix de forma natural cap a la voluntat més de no crear problemes que de sancionar als contraventors.

I aquí Goffman, tot i la seva coincidència amb Durkheim respecte a una societat en la que sempre es pot tornar a l'ordre de les coses, critica la consideració d'aquest de la massa com una forma de manifestació de l'energia mental col·lectiva, d'inspiració religiosa, i aporta al respecte un element inquietant: la idea que el principi d'ordre d'aquest model consisteix més en contenir els desbordaments que en controlar l'execució d'una regla, idea a través de la qual Goffman ens presenta un ordre social fràgil, en el que el treball de la societat sobre ella mateixa no és tant un treball d'integració d'individus i de grups sinó més aviat un procés de mobilització que coordina conductes i repara ofenses. Així, ens diu: "Podríem adoptar la perspectiva conforme quan més gran sigui la sensació de seguretat, menors són les possibilitats que succeeixin esdeveniments sobtats. Però aquesta perspectiva moderada podria estar, de fet, fonamentalment equivocada. La plena calma de la naturalesa pot estar a molt pocs passos de la plena agitació" (Goffman,1979:322). I afegeix: "Resulta possible, doncs, enumerar algunes de les fonts de control social als llocs públics, però resulta difícil quedar convençut que, ni tant sols sumades, siguin pertinentment eficaces. No obstant, siguin quines siguin les seves causes, s'identifica el caràcter superficial de l'ordre públic (...) El que cada cop anem veient més, és la vulnerabilitat de la vida pública, ni que sigui tant sols per què anem prenent més consciència de les zones i les complexitats de la confiança mútua que es pressuposa en l'ordre públic" (Goffman,1979:324-325).

Goffman ens posa en la pista sobre l'esforç que suposa gestionar la tensió del social, sobre la lluita freqüent quan no constant de cada persona, que inclou sacrificis i pactes difícils i necessaris per tal de mantenir l'ordre de la vida pública, un ordre en el qual tothom ha de posar de la seva part. Des d'aquesta

perspectiva, si en general l'estudi del món de les microtrobades, de les interaccions individuals, és un riquíssim camp d'estudi de malaurada difícil sistematització en la seva recollida, aquest interès augmenta més que notablement quan s'adreça a aquelles interaccions que comporten delictes segons la llei o senzillament estats d'excepció que s'han produït sobtadament com a conseqüència d'actuacions inopinades o indesitjables, materials socials que són justament els que aquesta recerca aborda. Atendre'ls resulta fonamental per entendre com és que es produeixen les "aparences normals" en circumstàncies i com és que resulten vulnerades constantment les estructures i competències que tots donem per descomptades.

L'estudi de les petites o grans formes de desviació, de les infraccions mínimes o màximes, no pertany a l'esfera d'allò que està apart de l'ordre social, conseqüència no eliminada, però si eliminable del seu procés, sinó més aviat a l'estudi de l'ordre del social mateix, dels seus processos reals, de les seves manifestacions més significatives. El comportament "normal" i el "desviat" són les dues cares d'una única moneda, que és el sí mateix de la interacció, el sí mateix de l'individu en societat. Al respecte, Wolf planteja que "tots els encontres representen ocasions en les quals el subjecte pot resultar espontàniament compromès en el que està succeint i treure d'això un ferm sentit de la realitat. I aquesta sensació no és poca cosa, qualsevol que sigui el context en el qual està continguda. Quan es dona un incident i queda en perill el compromís espontani, la mateixa realitat està en perill. A menys que aquells que interactuen no tornin al compromís correcte, la il·lusió de realitat caurà a trossos, el petit sistema social que es crea a cada encontre resultarà desorganitzat i els que participen en ell se sentiran privats de regles, irreal, anòmics" (Wolf,1994:33). És per això que, en aquesta mateixa direcció, Goffman abunda en la importància de les bones maneres, gloses, desatencions i recursos per tal de compaginar les expectatives individuals amb el frec, amb les expectatives de la resta de persones amb les quals es fa microsocietat, mitjançant l'anàlisi del seu compliment o la seva infracció i com tant l'un com l'altre fan possible les formes de construcció dels petits sistemes socials.

Per fer-ho, la sistematització del món de la interacció per part de Goffman proposa abordar-lo a través de dues grans categories: d'una banda, les interaccions focalitzades, aquelles que suposen l'acceptació del

manteniment ni que sigui per un moment d'un sol focus d'atenció visual i cognitiva amb altra o altres persones. De l'altra, les interaccions no focalitzades, formes de comunicació interpersonal que resulten de la simple copresència. També distingeix entre situació social, definible com qualsevol ambient en què és possible un control recíproc tal, perllongable per la circumstància del temps en què els subjectes implicats es trobin en immediata presència física i de l'altre i que s'estén a tot l'espai en el qual aquest control és possible; ocasió social, esdeveniment que succeeix en un temps i un lloc específic i que dicta el to per allò que succeeix en el seu interior i durant el seu desenvolupament; i l'encontre social, ocasió d'interacció cara a cara que comença quan els subjectes s'adonen què han entrat en la presència immediata d'altres i que acaba quan ells capten què han sortit d'aquesta situació de participació recíproca. En els encontres es construeix, es realitza i, al mateix temps, s'expressa també un ordre social, si bé fluctuant i provisor, que admet violacions i que dura el temps de la representació que els copresents posen literalment en escena.

L'enfocament que Goffman ofereix de cadascuna de les persones que intervé a cada interacció atén al que l'autor presenta com a *self*, concepte que treballa a partir de Mead i que és la manera com cadascú es contempla tal i com creu que els demés el contemplen, és a dir una manera com el subjecte es pren en compte a ell mateix en tant que objecte, exterioritzant d'una o altra forma les seves expectatives, tot esperant ser tractada conforme a elles, és a dir esperant que els demés el prenguin com allò que pretén semblar. Així, cada individu intervé a les interaccions, siguin focalitzades o no, siguin situacions, ocasions o encontres socials, a partir del propi *self*. I ho fan en el context del *frame* d'aquella interacció, noció que Goffman adopta de Bateson i que es refereix al sistema de premisses, d'instruccions necessàries per a desxifrar i donar un sentit al flux dels esdeveniments (Kendon, 1990) en cada moment i espai, a cada interacció, implicant tots els *frames* expectatives de tipus normatiu que es refereixen a quan profunda i plenament ha d'estar implicat l'individu en l'activitat organitzada pel *frame*. El *frame*, el marc, és el que dóna sentit de context per cada individu segons les seves expectatives per cada interacció.

Goffman analitza les pràctiques ambulatòries quotidianes en contextos públics a partir del que anomena la pauta de *pas segur* (Goffman,1979:26-31). Ho fa inspirant-se en mètodes propis de l'etologia. A partir d'aquí, Goffman ens parla de l'*externalització* o *glossa corporal*, procés a partir del qual la persona empra clarament els gests corporals generals per tal que es puguin deduir altres aspectes no apreciables d'altra forma respecte la seva situació, i el *signe crític*, l'acte per part de l'altre que per fi permet a l'individu descobrir el que es proposa fer l'altre en presència d'ell quan es troben, fan palesa la necessitat d'estudiar quines són les informacions que ofereixen les gloses corporals i què signifiquen així com quins recursos tenen les persones per mediar amb el que interpreten que pot passar al seu voltant i quines són les eventuais iniciatives d'aquells amb qui comparteixen el mateix temps i el mateix espai. Un d'aquests recursos són les *reserves*, els territoris propis (Goffman,1979:46) que poden ser palesats mitjançant senyals i que són vindicats per aquells que se n'apropien momentàniament d'ells. Aquesta vindicació pot ser, segons Goffman, territorial, d'espai personal, d'ús temporal de l'espai, de possessió, o de dret a donar o no determinada informació de nosaltres mateixos a les altres persones.

En aquest context, Goffman ens obre la porta a un món de possibles infraccions, que són aquells actes diferents als que s'esperen en un determinat *frame* -marc de context-, sistematitzades i moralment jerarquitzades també segons si es duen a terme sobre el cos, sobre les possessions dels altres, en la intromissió en l'altre –visual o auditiva–, de caire territorial, ja siguin en forma d'intrusió– violant l'espai d'altres –o d'obstrucció – evitant als altres satisfer les seves expectatives o reclamacions sobre un espai. En la seva anàlisi, Goffman detecta mecanismes de recolzament entre individus que, a partir de la ritualització dels intercanvis de suport, cobreixen des del manteniment disciplinat dels rituals de reconeixement mutu fins l'auxili a l'altre en perill en certes circumstàncies, i arriba a determinar l'aspecte normatiu de l'ordre social, que a partir d'aquestes premisses està lògicament més centrat en la norma a partir del que és previsible en la conducta entre individus en cada situació, entesa com un context en bona mesura organitzat a partir de principis endògens, que en el que estigui normativament taxat i tancat en codis jurídics o conductuals preestablerts. És a dir, a la microsociologia goffmaniana li

interessa no tant la vessant institucionalitzada i reglada del comportament cara a cara, sinó que el que implica directament a individus en presència física l'un de l'altre. Al respecte, Goffman escriu: “Les regles tenen eficàcia (en la mesura que la tenen) perquè les persones a les que són aplicables creuen que són correctes i perquè aquelles persones arriben a concebre's a sí mateixes tant en termes de qui i què és el que el compliment d'elles les permet ser com en termes del que la desviació implica que han arribat a ser” (Goffman,1979:111). En altres paraules, la norma que prima és la basada en el pacte que els copresents estableixen sobre com ha de desenvolupar-se l'encontre, el respecte mutu, el reconeixement de l'altre del seu dret a satisfer les seves expectatives i l'harmonització de tot plegat amb les expectatives pròpies.

A través del seu prisma etològic i respecte al món de les normes i la vulneració de les mateixes, Goffman (1979: 253) ens presenta el concepte de *umwelt*, que pren de Jacob von Uexküll i que es defineix com la regió al voltant d'un individu des de l'interior de la qual poden arribar signes d'alarma o de perill, fet que obre la possibilitat que la persona sigui posada en crisi en trencar-se la norma esperable per ell en aquella situació. La persona utilitza els senyals i els significats coneguts de les gloses corporals com a constants ingressos d'informació a propòsit del que passa al seu voltant, a fi i efecte de resoldre com reaccionar davant d'una interacció inesperada, com avaluar-la mirant d'establir, a l'igual que veiem que passa al regne animal, quin és el nivell i la naturalesa del risc detectat. Goffman detecta com les nostres societats deleguen el manteniment de l'ordre social –o si més no el manteniment de l'alerta enfront del risc– en especialistes que han d'estar específicament entrenats en la detecció de l'eventualitat que es produeixi una vulneració de la norma legal i en la neutralització d'aquesta possibilitat. Així: “Hi ha funció policial quan, dins d'una col·lectivitat, la tasca d'assegurar el respecte de les regles que regeixen les relacions socials no és confiada de manera indiferenciada a tots els membres del grup, sinó que és exercida per determinants membres del grup investits d'aquesta funció i actuen en nom del grup, com a conseqüència d'una mena d'operació de divisió del treball” (Loubel de Bayle, 1993: 182). És aquesta delegació en monopoli de la vigilància sobre les conductes indesitjables el que, si més no teòricament, ens permet dur a terme les nostres activitats sense haver de plantejar-nos com reaccionar davant

situacions de perill que els anomenats agents de l'ordre tenen la missió de preveure, evitar o reprimir.

A més, Goffman situa el problema de la vulneració de la norma entesa com la possibilitat de redefinir constantment l'ordre social sense malmetre el funcionament conjunt del social. Ho fa a partir del següent exemple: "Si a l'individu se li trenca una cadira comença a sospitar sobre les altres cadires. Si un graó de fusta és sòlid, es tendeix a suposar que la resta també podria ser-ho. Del que es tracta ara no és si aquest procés de generalització està justificat o no (tot i que per diversos motius si ho està), si no més aviat de la seva conseqüència per a la forma en què l'individu se situa en el seu món" (Goffman,1979:281-283), i centra el problema en què "el que es veu amenaçat és un fragment de la definició tant de l'actor com del receptor, a l'igual que, en menor grau, la comunitat que conté ambdós" (Goffman,1979:335).

És a partir d'aquesta sistematització del món de la interacció i de la interpretació del social proposada per Goffman que m'he recolzat principalment, tot i a voltes estar basada dins la seva obra des de plantejaments un tant literaris, per altra part sòlidament treballada a partir de pressupòsits basats en l'observació –també ho he fet en les propostes de Gabriel Tarde–, com a cos teòric per tal d'analitzar les dades de la recerca duta a terme, fonamentada bàsicament en l'anàlisi de, precisament, interaccions en les que la fragilitat de l'ordre social qüestiona aquest, degut al caràcter transgressor de la interacció, en la que la circumstància d'interactuar sense tenir en compte les normes, el que és esperable o, com a mínim, de jugar amb els límits d'aquesta possibilitat, és definitòria. La sistematització de Goffman ha resultat vàlida i si bé ell fa la presentació d'alguns conceptes amb exemples presos de la literatura o fins i tot la imaginació no per això m'han resultat menys vàlids. Ans al contrari, han estat cabdals a l'hora de disseccionar les interaccions analitzades, permetent un mètode que satisfà la necessitat d'analitzar el que passa i en què desemboca cada interacció.

Per acabar, i seguint amb Joseph i Wolf com a referents en l'anàlisi de l'obra d'Erving Goffman, destaco d'aquest la seva capacitat per dotar a la noció de *moment* una importància cabdal i dotar-la de la categoria de definitòria de la vida social, de ser descriptible i també estructuralment problemàtica, allunyant-se de l'efervescència religiosa de Durkheim, però suggerint que la quotidianitat

pot ser entesa com a sistema basat en l'emergència constant, analitzada en la materialitat de les cerimònies i en el registre de l'instant comú. La microsociologia posa en evidència la naturalesa profunda i constitutivament social de les interaccions i la recupera de l'àmbit de la subjectivitat, de l'eventualitat. L'esdeveniment des del seu component emergent i l'emergència com a esdeveniment de crisi són no sols pertinents, sinó estratègics des de la perspectiva goffmaniana per tal d'abordar la societat amb la mirada centrada ja, recordem-ho, en la manera en què passa el que passa i en què desemboca i no en qui fa què i perquè ho fa.

Cal destacar també que Goffman sí aborda el *poder*, malgrat s'hagi dit el contrari: el poder de les petites persuasions que es necessiten per produir les interaccions, acceptant l'existència d'una dimensió de capacitat coercitiva, relacionada amb el component conflictiu, polèmic, de la interacció i la comunicació. Així doncs, i com a conclusió general respecte a la microscòpia social a partir de la proposta de Goffman, val a dir que he operativitzat aquesta observació dels esdeveniments des d'una perspectiva a partir de la qual considerem el fet social i el procés social en general des de les seves turbulències, la seva reestructuració permanent i constant (en general, cf. Strauss 1969 i 1992). La proposta de Goffman és contemplada fent possible la captació directa i instantània d'allò que passa al carrer, constituint-se en un referent gairebé metodològic basat en una mirada naturalista de les relacions socials. A més, "la microsociologia pretendria estudiar els fenòmens socials més en ordre a la interacció que a l'ordre social; menys a l'estructura de la vida social que a l'estructura de l'experiència individual de la vida social" (Joseph,1999:9). "D'aquesta manera, la microsociologia, propulsada per Goffman, es constitueix com a pertinent per allò que es pot considerar que emergeix en els fenòmens socials, allò que es va definint pas a pas. Això permet examinar la vulnerabilitat i la pertinença de les convencions locals, interrogar el fet de la copresència, de la visibilitat mútua" (Joseph,1999:32). Aquesta perspectiva permet abordar la desviació de la norma per lleu que sigui, aquelles infraccions que ens passen gairebé desapercebudes i que, possiblement, tinguin un pes específic molt més alt que el que ens pensem en ordre al manteniment o precarietat, segons quin sigui el cas, de l'ordre social. Goffman construeix a través de la microsociologia i de l'estudi de les

interaccions l'ampliació en molts augments d'un món social microscòpic fet de detalls i d'instant, basant-se més aviat en les possibilitats que ofereix la trobada *face-to-face* - cara-a-cara -. Interaccions molt sovint a boca de canó improvisades, imprevistes; algunes imprevisibles, però reals.

Així, si bé Tarde resulta central per la seva intuïció del que hi ha d'íntim en allò social i per la pertinença d'estudiar-ho des d'una perspectiva *micro*, així com per la identificació dels públics i multituds com actors i de les lleis de la Imitació com a sistema explicatiu de la construcció del canvi social a partir de les microtrobades, he pres a Erving Goffman com a proveïdor de l'eix teòric principal per la seva visió centrada en l'esdeveniment i en la interacció entre individus, en l'escrutini de l'estructura de la interacció entesa com a unitat fonamental de la vida social. És a través del petit esdeveniment que es poden trobar, descriure i analitzar les regles que controlen les interaccions i les friccions que s'originen a partir de les vulneracions de les mateixes.

La consideració analítica de les dades d'aquest estudi a través d'un enfocament com el planejat, a més de permetre constatar empíricament gran part de les afirmacions postulades per Goffman –tan sovint acusat d'especular sense base experimental–, ha possibilitat aplicar les seves classificacions i categories. Per això la visió goffmaniana i la seva proposta per identificar les seqüències en les que cada interacció pot subdividir-se i pot ser sotmesa a anàlisi han estat cabdals per poder operativitzar les dades d'observació presentades en aquest treball de recerca.

I una consideració no menys important. Totes aquestes perspectives que emfasitzen la dimensió micro de la vida social –i no sol la goffmaniana, sinó també l'etnometodologia i l'etnografia de la comunicació– han tingut la virtut d'advertir-nos fins quin punt les persones implicades en el desenvolupament de les interaccions cara a cara estan fent, d'ordinari, el mateix que jo o que qualsevol altre investigador d'allò social. No és pot negar que la tasca de l'antropòleg és la d'investigar la realitat per tal de donar comptes de la seva naturalesa i que això l'emparenta amb el policia, també dedicat, com ell, professionalment a la indagació en ordre a establir de què estan fets els fets. Però dir que l'antropòleg és en certa mesura com un policia és idèntic a afirmar que un policia sempre és una mica –o molt– com un antropòleg i com un antropòleg que, com qui presenta aquesta recerca, adopta una òptica atenta

als petits detalls de la vida ordinària, convençut com està de la seva font d'informacions qualitatives sobre la vida social. El policia, en efecte, ha de passar-se el temps observant allò que passa, contemplant atentament als que circulen pel carrer o apareixen assegut als bancs d'una plaça, a la gent que entra i surt dels establiments o que s'està quieta esperant alguna cosa. La seva feina consisteix efectivament en analitzar les conductes dels demés tot mirant-los, vulnerant, com l'etnòleg d'espais públics, el dret a la reserva que tenen els vianants als que mai perd de vista. És més, una de les seves virtuts professionals ha de ser la d'"ensumar-se" les coses, gaudir d'una mena de "sisé sentit" capaç d'intuir o endevinar el que està a punt de passar, el que passa en aquest just moment o el que acaba de passar i tot a partir d'indicis dispersos i desordenats que ell o ella han de ser hàbils en organitzar ràpidament.

No cal dir que aquesta competència per analitzar les expressions més efímeres de la conducta aliena en públic que l'antropòleg i el "servidor de l'ordre" comparteixen, són igualment comuns a un altre personatge que ha de demostrar en tot moment les seves qualitats per la comprensió automàtica del que esdevé al seu voltant: el propi delinqüent, la figura fonamental el testimoni del qual manca en aquest estudi i la importància de la qual no se'ns amaga. Poques persones exemplifiquen millor què implica la recerca d'observació sistemàtica de l'activitat ordinària de l'espai públic i les seves significacions que el carterista o el triler, per posar dos exemples magnífics de transgressor de la llei que fa del carrer el seu territori natural de cacera, com ho és del policia i de l'antropòleg de la vida urbana.

1.6 A la recerca de referents en l'abordatge de l'emergència

Arribat a aquest punt de la meva recerca de fonts documentals i treballs previs a l'inici del meu estudi, vaig haver de donar un petit salt, una mica a les palpentes.

És cert que tota la recerca presentada fins ara ve a mostrar que el meu tema d'interès en absolut es correspon a cap proposta innovadora respecte a l'estudi del fenomen urbà i de l'ordre social. Ans al contrari, des de l'Escola de Chicago, passant per l'interaccionisme simbòlic, la proxèmica, la cinèsica i, en

part, l'etnometodologia, el camí pel qual vull bellugar-me, està obert i sobradament dibuixat – o, si més no, dibuixant-se - ja fa temps.

No obstant això, la centralitat que vull donar a l'estudi dels incidents com a vehicle per tal d'abordar el fenomen urbà i la provisionalitat de l'ordre social, m'han fet decantar per una proposta de caire experimental, tant pel contingut del treball de camp com per la metodologia emprada, entenent que no hi ha, fins ara, una antropologia obertament dedicada a l'esdeveniment viscut bàsicament com una emergència. No com una emergència entesa com a allò que emergeix sobtadament, donat que les interaccions, bàsicament, compten amb la premissa de l'eventual imprevisibilitat del que es pot esdevenir en elles, sinó de les interaccions que són emergències en el sentit de moments o situacions que causen alarma i preocupació, doncs trenquen de forma greu amb el que era previsible i desitjable i alteren l'ordre de les coses d'una forma que pot intuir-se o percebre's com irreversible.

En aquest sentit, m'he pogut orientar, en el camp de la filosofia, per les aportacions de Clément Rosset (1994), o, més proper, Miguel Morey (1988), i en general i com rerafons teòric no sempre explícit, tota la gran tradició del pensament tràgic, en una línia que li deuria molt a aquesta filosofia que tant li deu a Kierkegaard, Chestov, Scheler, Nietzsche o Unamuno, amb els seus precedents a Lucrecio, Gracián, Montaigne, Pascal o Spinoza, filosofia tota ella centrada, com és sabut, en l'irreversible de la condició humana i, per extensió en el nostre cas, de la vida social. També he estat influenciat per certes aportacions carregades d'intuïció de Roland Barthes (1984), que ens presenta pinzellades de realisme etnogràfic en forma literària, com ho fa Georges Perec (1999). Esmunt apart mereixen Pascal Bruckner i Alain Finkielkraut (1980) i Paul Virilio (1997).

Des d'una perspectiva sociològica relativa a la transgressió violenta d'allò social, Jean Remy i Liliane Voyé (1981) ens han ofert una visió sobremanera pertinent. Els estudis culturals llatinoamericans han proveït de compilacions interessants a propòsit dels imaginaris de la por i de la seguretat, com les de Susana Rotker (2000), per Veneçuela, el de Martha Inés Villa (2002), per Colòmbia, i el d'Alejandro Isla (2007), pels casos de Xile i Argentina. Per altra part, he tingut ben presents les aportacions sobre qüestions de seguretat proveïts des dels moderns estudis urbans europeus, sobre tot

francesos (Nevárez, 1999; Godard, 1997 ; Wékerle, 1999; Ascher, 1997 ; Macé, 1999; Monjardet, 1999 ; Tabet, 1999), i també altres produïts a Catalunya (Froment, 2002; Carrer 2001), dedicats a la operativització de la gestió de l'espai públic per part del poder institucional, ja sigui a través de polítiques urbanístiques o mitjançant la operativització de polítiques de seguretat, ordre públic o seguretat ciutadana, a través dels cossos de policia. Fonamental, en aquest sentit, el clàssic de Mike Davis (2003) sobre Los Ángeles. Altres textos que han estat determinants en l'orientació teòrica de la present recerca han estat els de Lyn Lofland (1985), Steve Herbert (1985) i Sophie Body-Gendrot (1995). Són obres sobre la relació entre grups qüestionats pel poder institucional i aquest últim des d'una doble perspectiva: per una part, la de la transcendència en aquesta pugna dels espais públics com a territori on s'esdevé la lluita, i per altra part, de l'emergència constant com a forma d'operativitzar aquesta lluita, ja sigui de manera més o menys conscient i organitzada, i on ambdues perspectives són analitzades sense deixar de banda la seva significació política.

Molt més directes són els precedents procurats per una incipient i a penes desenvolupada sociologia de l'acció policial. Molt a prop de les pretensions d'aquest treball es trobarien recerques com les de Sanders (1979), que també pren com a referent teòric central a Erving Goffman i la seva noció d'*ocasió social*. La virtut d'aquest treball va ser traslladar una atenció preferent fins aleshores per les conductes individuals, al dels contextos d'interacció. Aquesta recerca va consistir en el recull de 291 observacions, enregistrades en una petita ciutat nord-americana amb un elevat índex de delinqüència i "desordres socials" en general i, per tant, de mobilització policial. Més a prop de la perspectiva etnometodològica està la recerca de Whalen i Zimmerman (1985), sobre com els ciutadans construeixen racionalment les seves demandes d'auxili a la policia en estats crítics i d'emergència. Un treball fet a partir de l'anàlisi de converses telefòniques, en el decurs de les quals les persones apurades estableixen mecanismes seqüencials per organitzar, coordinar i exhibir davant de qui recull la seva trucada les circumstàncies excepcionals que pateixen o de les quals en són testimoni. El marc teòric de partida no és el d'aquesta tesi, però resulta obvi que es tracta d'una aportació a comptabilitzar com a precedent directe seu.

Un altre precursor a reconèixer és el treball fet a peu de carrer i acompanyant cotxes patrulla de la policia a tres ciutats nord-americanes de Black i Reiss (1970). El seu afer foren les relacions entre els policies i joves que eren sorpresos protagonitzant petits incidents al límit del que els faria denunciables com a delictes i que implicarien la detenció dels infractors. En aquests casos els agents uniformats poden tenir dubtes sobre la pertinència o no de dur a terme l'arrest. El que posa de manifest l'estudi és que la decisió final resulta no tant del fet impugnabile en sí, sinó del context situacional que es produeix en la relació entre els joves abordats per la policia i els agents, de forma que s'arriba a constatar una relació directa entre l'actitud de respecte o de falta de respecte dels interpel·lats per la patrulla i la resolució dels agents de procedir a la seva detenció i posterior sanció o no. Com si el factor decisiu no fos l'ofensa legal produïda, sinó més aviat les evidències situacionals desplegades en el decurs de la interacció joves-policies.

Finalment, i dins el context de referents teòrics en l'àmbit de l'emergència fracturadora o trontolladora de l'ordre social, només em resta insistir en la pertinència –ja subratllada per Delgado (2006)– i fins i tot la urgència d'una antropologia de l'emergència i a través d'aquesta assumir com conèixer i analitzar els fets terribles que cada dia omplen les pàgines dels diaris. La qüestió plantejada –i que aquí s'intenta recollir– és la de si és possible una ciència social competent per estudiar la vessant opaca del social, pregunta que queda sense resposta al seu article, però que aquesta recerca intenta recollir i contestar. En qualsevol cas, el text fa palès que la pretensió d'aprehendre la fugacitat del social i fins i tot el seu esclat continua essent un dels més inquietants reptes pendents de resoldre per les ciències socials.

No obstant, tot i aquestes referències teòriques i tal com s'ha apuntat abans, aquest treball s'ofereix en clau experimental, en el que suposa d'incursió en un àmbit, el dels successos, el dels incidents, elaborat a partir de l'observació i anàlisi d'aquests com a microesdeveniments. La manca de recerques empíriques sobre aquests tipus d'afers, la dificultat intrínseca d'un objecte fins tal punt bellugadís i inconstant, fet d'imprevists, ha aguditzat la tantes vegades remarcada dificultat de dur a execució una autèntica praxeològica en ciències socials, és a dir un treball de selecció, enregistrament, descripció i anàlisi de les pràctiques socials en les seves expressions més

minimalistes, però no per això menys carregades d'eloqüència sobre la naturalesa darrera d'allò social.

Capítol 2

Estat de la qüestió respecte a la metodologia emprada

2.1 Premisses teòriques per l'abordatge d'etnografies als espais públics

Com s'ha plantejat, l'objecte d'aquesta recerca són els moments crítics de la vida social, tal i com apareixen literalment emergint sobtadament en la vida quotidiana. Això radicalitza encara més les dificultats inherents a l'observació de les contingències de la vida ordinària, un camp l'observació i l'enregistrament del qual, com s'està insistint, presenta notables dificultats metodològiques, molt més agudes que les que coneix l'estudi de formes més estabilitzades de vida social. Per a abordar un àmbit com el proposat m'he valgut de diversos referents previs, un dels quals ha estat la compilació de Webb (2000) amb treballs basats en l'observació no obstrusiva i l'altra els capítols sobre metodologia del llibre on Herbert Blumer estableix les bases per una nova disciplina: l'interaccionisme simbòlic.

El primer, *Unobstrusive Measures*, és un recull d'articles de 1966 en el que s'aposta per una metodologia en ciències socials allunyada de l'exploració a partir de la noció d'un únic experiment crític, sinó de diversos, a través dels quals s'explorin els diversos aspectes de les hipòtesis. Sobretot, però, l'obra adverteix del risc de centrar la recerca en una mena de camí envers la justificació de les hipòtesis prèvies, en el que els autors anomenen un "blindatge" de l'observador envers la hipòtesi. Introdueixen la idea de fer la recerca d'una manera no intrusiva, és a dir, sense convertir-la en central de tal manera que alteri el fet a estudiar, fent que aquest acabi modificat total o substantivament com a conseqüència de la pròpia investigació.

La segona obra esmentada, aquí apareguda com *El interaccionismo simbólico*, de Herbet Blumer, es posiciona defugint de l'estipulació d'hipòtesis les quals, generalment, es confia verificar de totes totes, a partir de la premissa – ni que sigui tàcita – que els fets a estudiar estan sotmesos a pautes previsibles, preestipulades, constants, úniques i sempre adients a la formulació metodològica prèvia, la qual cosa implica el plantejament d'uns supòsits indefectiblement corroborats a posteriori, la qual cosa implica excloure

qualsevol data que desviï o desmenteixi els objectius a verificar plantejats al principi de la recerca. Blumer defuig de la tasca quantitativa, tancada i rígida, i se centra en la qualitativa, que dóna opció a treballar amb marge de maniobra respecte a l'aspecte inesperat d'allò social. La seva proposta passa per la construcció dels problemes a estudiar a partir d'una descripció prèvia del món empíric que es vol sotmetre a observació. Així, aquesta observació i descripció del món empíric porta a la formulació de preguntes que es transformen en problemes. D'aquí a la recerca només hi va l'elecció dels camins per fer-la, la recollida de dades i la utilització de conceptes. Aquesta proposta es presenta com una reacció a la recerca pre-configurada i consisteix en la pràctica d'un naturalisme minuciós i rigorós, a partir de l'*exploració* i de la *inspecció*.

L'*exploració* es va definint, segons aquest plantejament, en funció a l'adaptació que s'esdevé als canvis i fluctuacions de l'objecte d'estudi. D'aquesta manera s'acota cada cop més fins arribar a poder centrar la seva mirada en aspectes microscòpics. L'*exploració*, atenent a la flexibilitat de l'objecte d'estudi, s'adapta a les necessitats que l'objecte marca i per tant no implica una o altra tècnica en concret, sinó totes i qualsevol que siguin pertinents i lícites. La *inspecció* consistiria en l'anàlisi del recull obtingut mitjançant l'*exploració*. La *inspecció*, com l'*exploració*, no naixeria, doncs, de cap enfocament predeterminat sinó que s'esdevindria en relació directa a allò recollit mitjançant l'observació, com un naturalisme sincer que es limita a mostrar allò que té al davant i ha de concloure en relació a això.

Una altra font important alhora d'abordar metodològicament aquest treball de recerca ha estat de nou Erving Goffman i el seu criteri d'aplicar a l'estudi de la interacció una perspectiva a l'etològica, el que implica reconèixer l'ordre de les interaccions i de les situacions de conflicte com a qüestions en certa mesura –i sols en certa mesura, convé subratllar– de *territorialitat*, és a dir de la reclamació dels actors actuant per mitjà de tot un seguit de *reserves*, *senyals*, *infraccions*, *alarmes*, *limitacions territorials*, conceptes que conformen una sort de llistat de motivacions i indicis que permeten recollir i comprendre en termes objectius la lògica de les interaccions i transportar-les més enllà en relació a la seva projecció respecte a l'ordre social.

També E.T. Hall, a la seva obra igualment inspirada en l'etologia m'ha aportat perspectives d'interès en relació a la significació social que tenen les

distàncies entre els individus que interactuen i que es tradueixen en tot un seguit de possibles significats socials que proporcionen més dades objectives d'interès. Ens parla de *distàncies íntimes, personals, socials*, defineix cadascuna d'elles i les hi dóna un significat social de tipus general, però no per això menys ric en contingut qualitatiu respecte a què es pot esperar que ocorri en interaccions que es duen a una o altra distància. En relació a l'aportació de Hall en aquest aspecte, Goffman ens planteja l'existència de dos tipus d'interaccions en les quals la distància física entre els actors també juga un paper fonamental: les *no-focalitzades* – aquelles en què l'atenció no se centra sobre res ni ningú en concret, però si en tot i tots en general -, i les *interaccions focalitzades* – aquelles centrades sobre punts o individus concrets -.

Una altra font metodològica, l'etnometodologia, m'ha introduït al concepte de *reflexivitat*, relatiu a aquelles pràctiques que descriuen i constitueixen a la vegada un quadre social. És a dir, la reflexivitat designa l'equivalència entre la comprensió i l'expressió d'aquesta comprensió (Coulon, 1998:44). Aquest enfocament ha estat bàsic per entendre com els individus que intervenen en una interacció constitueixen de forma cooperativa la racionalitat de les situacions en les que es veuen compromesos. Els etnometodòlegs entenen per *reflexivitat* el procés que ens permet operar amb assumpcions, premisses i axiomes incorregibles i infalibles, que poden incloure fins i tot explicacions adients per als casos en els quals es produeixen incongruències manifestes. Això implica que els comentaris o gloses que fan les persones en relació als esdeveniments que estan protagonitzant o observant formen part del mateix context que intenten explicar. Els enunciats transmesos en l'acte comunicatiu no sols transmeten una certa informació, sinó que en són part d'aquesta informació. Plantejant-ho com ho fa el propi Harold Garfinkel, l'exponent més destacat de l'escola etnometodològica: "Els procediments de descripció, els seus resultats i els usos dels resultats són elements integrants del mateix ordre social que aquests procediments ajuden a descriure" (Garfinkel, 2005:203). O, en un altre lloc: "El coneixement de sentit comú dels fets de la vida social és pel membre de la societat un coneixement institucionalitzat del món real. No sols descriu aquest coneixement una societat que és real per als subjectes, sinó que, com si fos una profecia que s'autorealitza, les característiques de la societat real són produïdes per

l'adhesió motivada de les persones a aquestes expectatives de fons" (Garfinkel, 2005:76). Resumint: tota definició de la realitat forma part de la realitat que defineix.

2.2 Observació participant no intrusiva

L'opció metodològica bàsica ha estat la de l'observació no intrusiva, una opció que, d'altra banda, era de fet l'única aplicable, si més no en una recerca de les característiques de l'abordada. Parlar d'*observació no intrusiva* o *no intrusiva* no és fer-ho de la possibilitat d'observar sense intervenir directament en el decurs dels esdeveniments que es contemplen a la manera com ho faria un element més de l'entorn, com una peça del mobiliari urbà, com un terminal òptic, càmera realment oculta, visor d'incògnit: no és aquest el meu plantejament. La dinàmica en la que m'he compromès suposa la implicació directa a l'espai públic, la recerca activa i localització de fets en els quals l'investigador figura com un espectador de tants, mirant de no perdre precisament aquest equilibri que suposa ser *un més* a segona línia. Com a tal, doncs, reconec l'investigador com a participant, donat que hi és, i la seva presència col·labora en més o menys mesura en el desenvolupament del fet esdevingut, com col·labora qualsevol altre membre de la coreografia urbana que emmarqui cada fet a recollir. És més, en aquest context – un espai públic entès com espai de i per la visibilització mútua generalitzada, un espai certament òptic –, plantejar la idea d'observació participant és una mena de pleonasme, car és per que s'observa que es participa.

Així doncs, *l'observació no intrusiva* és la que, curosa precisament amb no trencar aquest equilibri de ser *un més* sense significar una entitat rellevant pels protagonistes directes dels fets a observar, no trenca ni altera substantivament l'esdevenir dels fets per raó precisament de l'observació.

Com a exemple d'*observació no intrusiva* – el mètode que es veurà àmpliament il·lustrat en la recerca presentada – podríem oferir el d'observar i recollir una discussió al carrer a la mateixa distància i amb la mateixa actitud que qualsevol altre vianant-observador, sense representar pels protagonistes del fet res més que qualsevol altre vianant-observador. En canvi, seria *observació intrusiva* davant la mateixa discussió al carrer el fet de destacar

respecte a la resta d'observadors en gravar-la amb vídeo o fotografiar de forma oberta el fet, o disposar-se a recollir-lo en una gravadora d'àudio de manera ostensible, fent qualsevol d'aquests actes de manera visible pels implicats en la discussió, la qual cosa és ben probable que alterés el decurs dels fets en un ventall de possibilitats que podria anar des de la simple alteració del seu desenvolupament, fins a un canvi radical en la interacció que podria arribar a convertir-se, fins i tot, en un enfrontament directe amb l'observador intrusiu.

Com es veurà, en aquesta recerca no s'ha emprat l'entrevista com element metodològic. Això no implica una altra cosa que s'ha entès que la inversió d'aquesta tècnica – tant central en qualsevol aproximació etnogràfica a la realitat – requeria abans un treball d'intens escrutini centrat exclusivament en el flux d'acció observable. Aquesta renúncia és, però, provisional i parteix de l'opció presa de limitar la recerca sols a alguns dels enfocaments potencials, que no a tots. Això forma part de la naturalesa inequívocament incompleta que voldria veure reconegut el present treball, que de cap de les formes ha pretès esgotar el seu objecte i les estratègies per abordar-lo.

2.3 Orientacions pràctiques pel desenvolupament d'etnografies a l'espai públic

Una altra línia implicada a nivell metodològic és la que s'inspira en l'obra de John Lofland (1971), una guia que fa referència central a l'observació no intrusiva. Aquesta obra perfila en què consisteix l'anàlisi qualitativa a diferència de la quantitativa i se centra a donar pautes i recursos respecte al desenvolupament metodològic en relació a dues tècniques de l'anàlisi: l'entrevista i l'observació participant, amb la conseqüent recollida de notes de camp. Aquesta obra, un autèntic manual, dóna pautes sobre com organitzar i seqüencialitzar el seguit de tasques a desenvolupar per dur a terme aquestes tècniques. Fidel al principi interaccionista de flexibilitat de les tècniques qualitatives, l'autor té cura de recordar-nos que “res en aquesta guia és immutable” (Lofland, 1971: viii). He treballat aquesta obra especialment a partir de dos dels seus capítols, referents a l'observació participant i als materials mecànics a emprar i anàlisi posterior. També, tot i que en menor mesura, ha estat d'utilitat el tercer capítol sobre causes i conseqüències, centrat en la

forma de dotar la recerca de capacitat descriptiva, amb correcta estructura interna. Cal afegir que amb el mateix títol, John Lofland i Lyn H. Lofland presentaren anys després un altre manual de metodologia diferent, però igualment útil, del qual he pres en consideració capítols eloqüentment titulats “Introduint-se”, “Passant de llarg”, “Pesant les unitats” o “Fent preguntes” (Lofland i Lofland, 1984).

Des d'aquest plantejament, els treballs de John Lofland i Lyn H. Lofland m'han aportat pautes per plantejar el meu treball amb el rigor metodològic que precisava. Si bé els seus treballs no han estat resolutoris respecte als problemes derivats de la forma en la que abordar metodològicament la meua recerca, si em van resultar excel·lents iniciacions en les tècniques de recollida de dades des d'un naturalisme que lluités per ser, dins del possible, objectiu.

Com a exemples directes de treballs de camp basats en l'observació que m'han estat especialment orientatius, estaria el de Colette Pètonnet i la seva proposta d'una “observació flotant” (Pettonnet, 1982). Es tracta d'una recerca empírica al cementiri de Père – Lachaise, de París. La proposta de Pettonnet passa per deixar lliure la seva atenció, predisposant-la per centrar-se sobre algun fet en el moment que s'esdevingués a l'abast de la capacitat perceptiva de l'observadora. La metodologia que proposa es basaria en la disponibilitat de l'atenció de l'observador sobre res en concret fins que es van captant elements significatius, constitutius de significat. D'aquesta manera, l'autora, mitjançant la recollida de fets aïllats, independents i recollits en el decurs de diversos dies, elabora una anàlisi antropològica.

He de dir que si bé l'experiència de Pettonnet em marcà una línia respecte a la operativització de com realitzar observació participant, essent un exemple de com la recollida de dades independents es poden arribar a constituir en un conjunt amb significat antropològic, el seu mètode, d'utilitat en la mesura que l'observador es *deixi captar* per l'entorn, no em resultava vàlid en tant que la meua recerca no ha estat de situacions, sinó *d'emergències*: de turbulències, d'explosions que intuïtivament vaig entendre que no podia esperar que vinguessin a buscar-me al banc d'una plaça qualsevol, sinó que jo devia adoptar una estratègia de recerca de les mateixes.

Un altre treball de referència és el Ryave i Schenkein (1974) sobre les pràctiques vianants en un determinat espai públic, un clàssic de l'observació no

obstrusiva on es defensa la pertinència de l'ús d'enregistraments amb càmeres de vídeo, destacant els aspectes positius d'aquest recurs, sobre tot pel que fa a la possibilitat de reproduir un i altre cop l'enregistrament per tal de facilitar l'anàlisi de les dades recollides. Els autors ens fan consideracions ben útils a tenir en compte en el moment de realitzar observacions en relació a persones en moviment quan caminen, diferenciant si, per exemple, van sols o en grup i analitzant les seves reaccions en relació a la possibilitat d'interactuar amb altres individus solitaris o agrupats, així com una descripció de com es duen a terme les operacions que permeten evitar la col·lisió amb la resta de persones que també caminen. Detecten variables empíriques que faciliten la recollida objectiva de dades, com són el ritme del passeig, la direcció, la proximitat espacial entre uns i altres, el contacte físic, si hi ha o no conversa entre els caminants, l'orientació del cap, etc. En qualsevol cas, vet aquí un treball que ens mostra la possibilitat de realitzar observació participant no intrusiva i, mitjançant la recollida de fragments i la constatació de variables empíriques, de realitzar recollides de dades analitzables a posteriori amb rigor.

Hi ha dues obres més que voldria citar com a referents metodològics directes. Una, és l'article de D.R. Wolf, "High risk methodology, reflections on leaving an outlaw society" (1981), article que va copsar el meu interès en tant que aborda fets i observació relativa a allò que està més enllà del limen o llinar, tot i que els plantejaments conceptuals que l'article presenta no han suposat una aportació d'especial interès a la meua recerca. L'altre és el llibre *Practical Investigation Techniques*, de Kevin B. Kinnee (1994), obra dirigida a la investigació policíaca i que se centra en donar pautes i recursos metodològics que faciliten a l'investigador – en aquest cas policial – la possibilitat d'inserir-se, entrar, introduir-se de manera absolutament neutra i desapercebuda en aquells entorns i ambients que es vol investigar. Aquesta obra m'ha procurat idees respecte a maneres pràctiques de passar desapercebut mitjançant actituds, consideracions respecte a la importància de *mimetitzar* els gests, vestuari i rutines, que m'han estat de gran utilitat pràctica en el desenvolupament del meu treball de camp, tot plegat òbviament amb limitacions importants, car la perspectiva antropològica de la que participo i que procuro aplicar considera, com és sabut, la recerca encoberta com inacceptable des del punt de vista deontològic. Important subratllar aquí, doncs,

que aquesta ha estat una recerca que ha estat executada a vegades de manera dissimulada, però mai amagada de manera deliberada, en el sentit que si és cert que no s'ha proclamat obertament, sí que ha hagut de dur-se a terme amb una indispensable discreció. Així doncs, he pres d'aquesta obra propostes molt concretes en relació a com fer operativa l'observació d'incidents i respecte a la importància de mimetitzar perfectament la condició d'observador. Importància punyent si tenim en compte la intenció de recollir, de visibilitzar, d'interpel·lar d'alguna manera a actors que estan en un moment de crisi, de tensió, de conflicte, motiu pel qual la percepció d'un observador pot alterar el fet i, pitjor encara, pot suposar represàlies per part de l'observat.

En un altre ordre de coses, el buidatge respecte a l'estat de la qüestió en relació a la metodologia no acabava de resoldre per mi el problema de l'abordatge de *l'emergència*, entesa com un fet esporàdic i puntual que pot sorgir en qualsevol lloc i en qualsevol moment. Així doncs, necessitava resoldre operativament la manera d'anar literalment a la cacera d'esdeveniments. Dues lectures literàries – el conte “L'home de la multitud”, d'Edgar Allan Poe, i *El pintor de la vida moderna*, de Charles Baudelaire – em van donar una pauta que encara havia de bastir del rigor objectivable necessari per tal de poder desenvolupar el meu treball de manera rigorosa.

Més enllà de la fascinant descripció que fa Poe dels personatges que descriu a través d'un seu *alter ego* i protagonista del conte, de la minuciositat amb la que els observa i dissecciona, el que em va resultar en especial revelador a “L'home de la multitud” fou la instintiva i pertinax acció de seguiment que el protagonista fa de l'altre protagonista del conte, el propi *home de la multitud*, que ben bé podria ser una metàfora de la societat en conjunt, de ningú en particular i de tothom en general. De com, sense haver de reflexionar-ho, l'*alter ego* de Poe s'aixeca de la seva cadira i el segueix sense pausa durant dies, cercant en ell quelcom que acaba trobant. No hi ha incident en el conte, però sí descriu la manera de donar amb allò que cerca: seguint-lo pels carrers, buscant-lo amb tenacitat, sense descans, de manera al mateix temps obsessiva i discreta, dissimulant si cal, no perdent de vista res que s'intuís que pogués desencadenar un incident. Aquesta imatge fou la que, sense cap mena de dubte, vaig interpretar com a pauta metodològica a seguir respecte a la necessitat de constituir-me en, com acabo de fer notar, una mena de *caçador*

d'instants crítics, d'esdeveniments, abandonat a una deambulació constant a l'espera que la "peça" aparegués.

De la seva banda, Baudelaire, al seu fonamental *El pintor de la vida moderna*, va ser qui em va fa entendre la pertinença del naturalisme pictòric de Constantin Guys, que ens ofereix la possibilitat d'explorar els moments que componen la vida quotidiana dels carrers d'una gran ciutat, a la captura també del que tan eloqüentment va denominar *il·luminacions*, inesperats esclats glaúquics que atrapaven de manera irresistible l'atenció del rodolatre crònic, el *flâneur*, abandonat a la pura diletància de recórrer els carrers pel simple plaer de recórrer-los, permanentment atent al que passa o està a punt de passar. Poe, Baudelaire i Walter Benjamin com el seu gran comentarista, han estat les capçaleres anímiques i sensorialment impulsores de la meua recerca, mitjançant el que han suposat per mi de revelació sobre com desenvolupar-la metodològicament. Al llarg de tota aquesta recerca no he fet més que beure d'aquests autors dels quals en sóc deutor. En aquest sentit, he mirat d'aprofitar les aportacions de la seva lucidesa tal i com va quedar expressada en la seva obra literària.

No obstant això, val a dir que, en general, gairebé no s'ha treballat empíricament amb anterioritat el tema de l'esdeveniment tal i com aquí és reconegut. L'escassetat de referents en aquest aspecte han fet que aquest treball hagi estat viscut en bona mesura com un experiment, per al qual ha estat precís modelar una proposta metodològica poc o res assajada abans. És per aquest motiu que un dels objectius d'aquest treball de recerca és precisament l'experimentació metodològica pel que fa les tècniques de recollida de dades, la seva formalització i la seva anàlisi.

Una darrera consideració es fa fonamental en acabar aquest apartat de presentació teòrica i metodològica. L'autor és plenament conscient que l'àmbit sobre el que treballa és complex i que involucra aspectes malauradament estratègics del temps que corre. Es parla de la policia, de la seguretat, del delictes i d'altres qüestions amb raó considerades importants i dotades d'un ampli historial en matèria de recerques empíriques i de reflexions teòriques. És del tot indispensable, en aquest sentit, recordar que no és l'objecte d'aquesta recerca fer cap contribució que es pretengui enriquidora de manera especial a aquesta línia i menys encara polemitzar amb les conclusions que altres treballs

hagin produït en tal direcció. L'abast d'aquesta recerca és deliberadament molt limitat. Lluny de voler contribuir a les discussions sobre l'ordre públic, la validesa dels càstigs i les persecucions legals o el paper de les forces policíiques en el món contemporani, el que intentarà és aplicar una perspectiva interaccionista i microsociològica a la feina diària de la policia de carrer a la manera com es veu implicat o desencadena una dramatització de les alteracions de la suposada normalitat de les coses. En aquestes escenificacions de la crisi, els testimonis directes, els curiosos que s'apleguen, les víctimes, els transgressors de la llei i òbviament els mateixos agents són al mateix temps actors i espectadors d'un drama que no és altre que el de la ruptura del fals equilibri que mantenen les relacions socials en condicions ordinàries. Un domini fet de situacions dramàtiques i sovint tràgiques, en les quals allò social arriba a uns nivells d'intensitat i exasperació extremes i en el que determinats mecanismes que el fan possible, i que romanen habitualment ocults, passen de la seva situació de latència a surar en la superfície d'una vida quotidiana molt menys orgànica i tranquil·la del que creiem o voldríem creure. Per tant, aquest apunt voldria ser una demanda per tal que el present treball fos avaluat no en nom del que hauria d'haver estat, sinó d'allò que humilment ha volgut esdevenir.

2.4 A propòsit dels marcs espacials escollits

Aquesta recerca etnogràfica s'ha desenvolupat en tres marcs espacials diferents: el primer, l'any 2001, fou el districte de Ciutat Vella de Barcelona, del qual vaig descartar el barri de la Barceloneta tant sols per raons d'aprofitament del temps, ja que feia les observacions a peu i el barri en qüestió queda una mica apartat de la resta del marc espacial, havent d'ocupar massa temps en travessar una mena de *terra de ningú* de vies amples i semàfors eterns que em resultava molt poc operativa. Respecte a la densitat demogràfica de Ciutat Vella, segons dades públiques de l'Ajuntament de Barcelona, Ciutat Vella comptava el 1998 amb 85.398 habitants, el 2000, amb 107.605, amb un total de població immigrada en el districte d'un 15,5% i d'un 35,6% el 2004. A més i respecte a la presència de població flotant al districte, cal tenir present l'important flux de persones que hi itineren, ja siguin turistes arribats d'arreu del

món com persones arribades d'altres punts de la ciutat en ser aquest districte punt habitual de trobada i de compres. D'aquests fluxos no ha estat possible obtenir dades.

El marc espacial utilitzat fou l'entramat urbà a l'interior del mapa delimitat pel Passeig Picasso, Ronda de Sant Pere, Ronda Universitat, Ronda Sant Antoni, Ronda Sant Pau, Avinguda Paral·lel, Passeig Josep Carner, Passeig Colom i Avinguda Marquès de l'Argentera. Em vaig decidir per aquesta acotació i no una altra qualsevol en considerar que aquest espai, que per molts encara és el *centre* de Barcelona – tot i que no ho és ni física ni econòmicament -, està articulat socialment com un punt de resistència envers la pretensió històrica i secular dels poders de construir la imatge de la ciutat – i així donar una pauta comuna a la *urbs*, constitutiva d'un fil argumental comú a la societat que en faciliti el seu control -, a la mida de les seves necessitats i interessos.

El centre de Barcelona, el centre històric; “El Chino”, “Gòtic”, “Raval”, “Ciutat Vella” resisteix – com pot i quan pot -, i és encara l'indret on individus i col·lectius als quals la resta de la societat ha decidit marginar han trobat un lloc: al centre de Barcelona hi ha un marge per la liminaritat, hi ha més possibilitat de gestionar-se individualment i amb més llibertat que a altres indrets de la ciutat més reglats, més marcats i on fa més basarda fins i tot de mirar segons com a segons qui.

Hi ha diverses teories – econòmiques, urbanístiques, de mobilitat social, basades en l'exclusió social, i d'altres -, que expliquen per què bon nombre de protagonistes dels fluxos migratoris arribats a Barcelona escullen el seu centre històric per instal·lar-s'hi en primera instància. Penso que la liminaritat que ofereix és una raó més que facilita el que aquelles persones a les que no les hi reconeixem el dret a ser tant invisibles com qualsevol altre persona, sentin que disposen d'un espai que poden fer propi donat que és purament un espai lliure i del qual qualsevol té legitimació per fer sèu.

Respecte a l'estat de la qüestió en aquest àmbit, he utilitzat textos, fotografies i pel·lícules que m'han possibilitat transportar-me sensorialment a un districte diferent, denostat i enyorat, viu en certs aspectes i desterrat en altres. Per aconseguir-ho, m'he documentat amb un seguit de materials bibliogràfics, com ara els treballs de McDonogh (1999) i Low (1999), Tello (1993) Benach

(1993) i Valeria Bergalli (1999). Més enllà de la literatura disciplinar, he tingut present obres com la de Manuel Vázquez Montalban, *Barcelones*, que si bé no tracta de manera central aquesta part de la ciutat de Barcelona, si aborda de manera general com el poder s'ha encarregat de construir i difondre a les persones que s'estan a Barcelona un imaginari d'aquesta ciutat cíclicament canviant i habitualment inconnexa respecte a la vivència real que els ciutadans anònims tenien i tenen de la percepció de la ciutat. La zona escollida per dur a terme el meu treball de camp, ha estat prolípicament escollida per autors literaris de mitja Europa com a escenari per les seves obres. Algunes d'elles, que m'han estat d'utilitat, són *La esperanza*, d'André Malraux, *Recuento*, de Luis Goytisolo, i *Nada*, de Carmen Laforet. A més *Les Rambles*, recull fotogràfic editat el 1989, m'ha ofert un testimoni atg inquietant d'un ambient totalment desaparegut, de veritats mortes, de formes de relació reconduïdes. Per últim, vull esmentar el recurs que he fet al llibre *Historia y leyenda del Barrio Chino. 1900 – 1992. Crònica y documentos de los bajos fondos de Barcelona*, de Paco Villar, que ens proveu d'una aproximació a la realitat preolímpica d'una part del districte.

El 2002 vaig dur a terme la segona etnografia, en aquest cas al municipi de Lloret de Mar i sobre la totalitat del municipi.

Segons dades de l'institut d'estadística de la Generalitat de Catalunya, Idescat, aquest municipi de la Costa Brava, a la comarca de La Selva, té 48,7 quilòmetres quadrats i n'estaven censades 21.589 persones el 2001; 23.424 el 2002; 25.457 el 2003 i 26.557 el 2004. Aquest municipi es dedica bàsicament al sector de serveis (78,5% de l'activitat), especialment als serveis hotelers i turístics.

El motiu pel qual vaig escollir aquest municipi per dur a terme la segona etnografia fou la circumstància que durant anys Lloret de Mar ha acollit des del més de maig fins a finals de setembre, i d'entre aquests amb especial intensitat en els mesos de juliol i agost, una alta densitat de visitants, turistes per uns dies que cercaven a Lloret de Mar platges, alcohol, discoteques, diversió fàcil, sovint amb una mitjana d'edat al voltant dels 25 anys.

De fet, hem de contrastar a les dades exposades de població censada amb que, l'any 2000, l'Idescat comptabilitzava en aquest municipi 31.225 places de serveis hotelers, una important activitat econòmica com a municipi

oferidor d'apartaments de lloguer i segones residències, i la proximitat de l'oferta en càmpings del municipi de Blanes, de 9278 places i amb una oferta d'oci no tant àmplia ni excitant com la de Lloret de Mar, que és de fet la que acull diàriament a bona part dels ocupants dels càmpings.

No conec una bibliografia específica de tipus especialitzat sobre Lloret. La revista *El País Semanal* del 18 de juliol de 2004 ens convidava a un passeig pel Lloret nocturn de l'estiu en el qual s'apreciava clarament l'aspecte bigarrat d'uns carrers envaïts pel turisme, l'extrema joventut del mateix i el volum i la freqüència dels excessos alcohòlics, quan no d'altres drogues que han fet dels espais públics de Lloret de Mar, en les nits d'estiu, escenari de constants trifulgues, baralles, problemes. És aquest marc el que va fer decidir-me a provar d'optimitzar al màxim la possibilitat de recollir emergències en període estiuenc – moment en què es va dur a terme l'etnografia -, en la que aquestes eren habituals. Al respecte i gràcies a les dades facilitades per la DSIP del Cos de Mossos d'Esquadra – Divisió dels Sistemes d'Informació Policial depenent de la Comissaria General Tècnica –, es pot dir que el 2002, les lesions a persones recollides per aquest cos, foren un total de 26 pel mes d'agost, seguit pel mes de juliol amb 13, i en canvi amb una mitjana de 9 per la resta de l'any. Es recolliren 11 delictes contra la llibertat sexual el mes de juliol, mentre que la resta de mesos se'n va recollir una mitjana 1,3 cada mes. S'anotaren 581 delictes contra el patrimoni el mes de juliol i 532 el mes d'agost, amb una mitjana de 197 per la resta de l'any. Els delictes contra l'ordre públic foren 672 el juliol i 646 l'agost, quan la mitjana de la resta de mesos fou de 275. Respecte a les detencions, tant el mes de juliol com el d'agost es practicaren 127 detencions a cadascun dels dos mesos, quan la mitjana dels mesos restants fou de 42.

El 2004, la segona ciutat en població de Catalunya, l'Hospitalet de Llobregat, va ser l'escenari escollit per dur a terme la tercera etnografia, també sobre la totalitat del municipi de 12,39 quilòmetres quadrats i amb 250.536 habitants censats segons informa l'Idescat.

Hospitalet de Llobregat és una ciutat dedicada en un 75,52% al sector de serveis i un 17,98% al sector de la indústria, que presenta l'activitat pròpia d'una ciutat qualsevol. Vaig escollir-la donat que en aquell moment, era la ciutat més gran de Catalunya en la que el cos de Mossos d'Esquadra, a través del

qual vaig dur a terme la meua recerca i peticions de dades, era plenament competent – no es va accedir a la ciutat de Barcelona fins el novembre de 2005-, i estava interessat en poder complementar la recerca duta a terme a Lloret de Mar amb l'etnografia de les emergències des de la resposta de la policia a una ciutat per viure el pols de la resposta institucional de la ciutat envers l'acció urbana dels seus ocupants i habitants.

Al respecte es pot dir, altre cop gràcies a les dades facilitades per la DSIP dels Mossos d'Esquadra, que el 2004, el cos de Mossos d'Esquadra va efectuar un total de 3.952 detencions a la ciutat d'Hospitalet de Llobregat, de les quals 771 foren per delictes contra el patrimoni, 461 per delictes de lesions, 244 per delictes contra l'ordre públic, 136 per delictes contra la llibertat i 115 per delictes contra la seguretat col·lectiva, per citar els tipus delictius més significatius.

Respecte al nombre d'actuacions policiaques que es van dur a terme el 2004, aquestes van ser 43.352, de les quals 17.967 corresponen a resposta a emergències, és a dir, a actuacions policiaques no planificades. D'aquestes, les més significatives quantitativament, foren les 3.613 de resposta a alarmes activades; 2.743 d'assistència o auxili al ciutadà; 1.416 per baralles o alteracions de l'ordre públic; 1.368 per robatoris; 1.104 per conflictes veïnals; 1.086 per intervenció en delictes i faltes; 899 per violència en àmbit familiar; 630 identificacions; 530 per ordres judicials o familiars; 447 fets de trànsit que no són accident; 363 per furts; 318 per intervenció de drogues. Aquesta activitat policial, pròpia d'una gran ciutat, dóna una idea de la pertinència d'Hospitalet de Llobregat com a marc espacial en el qual es desplega una considerable activitat emergent.

2.5 Tècniques i estratègies metodològiques

Les premisses que van guiar les tres etnografies realitzades foren sempre quatre: procurar en tot moment dur a terme una observació participant no intrusiva; anar a la recerca de l'emergència, és a dir, no circumscriure el meu camp d'acció a un espai acotat fins al punt que m'impossibilités l'oportunitat de recollir emergències; mirar de fer una recollida de la informació tant naturalista i en uns termes tant objectius com em fos possible; mirar

d'adaptar-me a les possibilitats i exigències que la pròpia etnografia presentés, en lloc de procurar adaptar aquesta a una formalització metodològica massa estricta i elaborada a priori.

Per això cadascuna de les etnografies presenta diferències que han incidit també en el seu abordatge. A més, cadascuna d'elles respon a moments diferents, diferents estats d'ànim i realitats en un decurs en el temps que va des de 2001 fins a 2004.

2.5.1 Ciutat Vella. Inspector de clavegueres, o la recerca de l'incident

Així doncs, a l'etnografia duta a terme el 2001 al districte I de Barcelona, Ciutat Vella, cercava captar esdeveniments d'una magnitud que l'oportunitat de lloc i moment em permetés durant el temps en què duia a terme la recerca. Per tant, havia de fer operatiu com localitzar incidents i de quina manera recollir-los amb presumpció d'objectivitat tot cercant un mètode que si bé participant, no fos intrusiu.

El marc teòric a nivell metodològic em va fer entendre que la meua actitud respecte a la interacció amb algun d'aquests incidents no podia ser passiva, o, més ben dit, contemplativa. La reflexió basada en les lectures exposades a l'estat de la qüestió en relació a la metodologia, refrendaren objectivament aquesta intuïció. Així doncs no em va semblar procedent limitar-me a seure en un banc de qualsevol plaça, per cèntrica o concorreguda que fos, doncs la possibilitat d'interactuar amb aquestes emergències sobrevingudes seria probablement esporàdica i fruit de la casualitat, a no ser que, per alguna sortosa coincidència, haguera tingut la sort d'ubicar-me en un punt d'observació al voltant del qual es donessin les circumstàncies idònies perquè s'esdevinguessin de manera continuada incidents com els buscats.

És que potser hi ha circumstàncies idònies per poder ser testimoni de successos com els que m'interessava capturar? Penso que sí. Hi ha llocs més proclius. Hi ha carrers, places, indrets, on és més fàcil caure a terra que a altres, on és més fàcil ser robat, o on és més fàcil ensopegar amb alguna persona l'actitud de la qual motivi alarma, hi ha ambients – fosc, silenci, soroll, etc. - en els quals és més fàcil intentar assaltar a una altra persona, o

tenir por, o malinterpretar un moviment d'un altre, o distreure's i no atendre un avís de perill.

Ja amb el marc espacial delimitat, havia d'organitzar l'estratègia de com abordar-lo, de com operativitzar la meua arribada al lloc i com "demandar permís" tàcit per ser acceptat com un més, és a dir, per tenir reconegut el dret a ser tant invisible com qualsevol i no un element de distorsió de l'ambient. Vaig entendre que havia de fer-me amb els carrers, apropiant-me d'ells en el sentit d'impregnar-me del tarannà de cadascun dels carrers, dels ambients que en ells es respirava i dels moments del dia més adients per als meus objectius. A més, també m'interessava interpretar, descodificar cada carrer i cada indret particular, per tal de saber en quin moment jo podia ser detectat com un element aliè, "no natural", per conèixer quines actituds calia adoptar per passar desapercebut, o vestint de quina manera podia ser confós amb la resta de personatges esperables i previsibles en un determinat escenari.

D'alguna manera, no vaig fer res més que el que faria qualsevol policia que pretengui conèixer i saber el que els carrers on ha de treballar li vulguin dir.

Per ser també aquest "un més", calia aprendre a callar i escoltar sense ser vist, o millor dit, sense ser notat. Per poder llegir tensions a punt d'explotar: a les parets, en el moviment de les persones i els seus ritmes, per poder endevinar fets que han d'esdevenir amb immediatesa. Per tant, vaig començar per repassar determinats espais com a coneguts i definitoris del barri: Per mi, tot era el Casc Antic, que s'explicava dins meu amb les representacions que tenia de Les Rambles, carrers Princesa, Petritxol, Comerç, Via Laietana, Portal de l'Àngel, carrer Sant Pau, carrer Hospital, carrer Tallers, plaça Reial, plaça del Rei, plaça Sant Jaume, plaça Sant Felip Neri, carrer del Bisbe, plaça de la Catedral i gairebé res més. Aquests espais, que per mi definien tot el districte, representaven parts de la meua història on jo havia viscut, fets que els convertien en escenaris de vivències personals. La resta de places, de carrers, m'eren desconeguts. Calia, doncs, una tasca de veritable exploració del territori, com a pas indispensable per a familiaritzar-m'hi.

Atenent aquesta necessitat de fer-me amb aquest espai en la mesura del possible, és a dir, de comprendre millor la densitat, formes i ritmes que allà es despleguen, vaig considerar que era pertinent ubicar-m'hi físicament d'una forma més estable, una mica a la manera com hagués fet un etnògraf clàssic

en un context exòtic, motiu pel qual vaig llogar durant un mes una habitació d'un pis ubicat a l'interior del districte. Això em va permetre una flexibilitat total en la meva dedicació horària a l'estudi, ja que em trobava residint en el "rovell de l'ou" geogràfic de la zona escollida. Així vaig poder desenvolupar dinàmiques, que explicaré més endavant, respecte a la intenció d'ocupació de l'espai en totes les franges horàries de l'espai, sense centrar-me en els moments diürns o nocturns, mirant d'abastar-los tots.

La dedicació a l'estudi en curs fou total i a temps complert durant aquest mes. Deslliurat d'obligacions professionals, la meva entrega exclusiva em permeté abastar els horaris amb una intensitat quasi absoluta. Així vaig residir en el districte durant un mes, destinant els primers dies a l'adaptació a la convivència amb la resta de llogaters del meu pis, així com a localitzar en el barri els elements logístics d'importància per mi: supermercats, restaurants, farmàcia, bars, forns de pa i altres proveïdors. Després s'esdevingueren quatre dies durant els quals vaig recórrer tot l'espai acotat per realitzar el treball de recerca i vaig descobrir zones que, urbanística i socialment, em definien diferents barris que o ho van ser històricament, o ho són de fet sense estar reconeguts com a tals. Van ser unes jornades dedicades a un recorregut exhaustiu i metòdic, mapa en mà, de tots els carrers, carrerons, passatges, places, placetes, avingudes i altres espais – que n'hi ha – no definibles en cap d'aquestes categories.⁶ Al llarg de la meva estada vaig dedicar-me a mirar d'identificar racons, espais, llocs on podia ser més fàcil trobar incidents: carrers foscos amb forats on és més fàcil caure, places on acostuma a acudir gent beguda que s'escriu amb altres persones begudes, carrers on la gent es frega i s'ensopega amb més facilitat. En qualsevol cas, vaig descobrir que els espais que en el meu imaginari havien configurat fins al moment la idea de

⁶ Com ara el Pou de la Figuereta, també conegut com Forat de la Vergonya, espai de reivindicació veïnal, que aleshores no podia definir més que com espai públic en lluita, locus en potència del qual els veïns n'esperen coses diferents de les que els poders públics li han planejat, i que el 2007 ha estat un espai vençut per la política municipal, que amb el seu setge mantingut al llarg d'anys ha assolit una majoria dels seus objectius al respecte de "rehabilitació" del barri, llegeixis d'expulsió dels veïns de classes populars per altres de classe mitja i alta, en un exemple palmari d'aquest fenomen que es dona a conèixer com a gentrificació.

Ciutat Vella no eren sinó una imatge turística d'uns espais transitats bàsicament per tots aquells que estem en aquest districte de passada: els seus habitants, els qui de debò li donen forma i vida, estan a altres indrets.

Aquesta fase la vaig desenvolupar a diferents hores de tal manera que vaig mirar de cobrir totes les zones a qualsevol hora del dia, fent exhaustives i intenses caminades de nou, deu o onze hores, bé de manera ininterrompuda, bé de forma intercalada, de forma que cobrés els carrers a plena nit, de matinada, a primera hora del matí, a mig matí, al migdia, a mitja tarda, al vespre i per la nit. Així, va sorgir davant els meus ulls un autèntic plànol de possibles indrets on pensava que podia ser més fàcil ser testimoni d'incidents, fins i tot, alguns dels indrets els vaig associar amb la possibilitat de localitzar determinats tipus d'incidents.

Passat aquest reconeixement del marc espacial a treballar, vaig començar la recollida d'incidents en sí. Dues setmanes ininterrompudes consagrades a l'observació directa sobre el terreny. En aquesta fase em vaig centrar en les persones, en la gent que transitava pels espais públics. *Flâneur*, *voyeur* incansable, caminant sense aturar-me més que per observar i recollir alguna incidència que se m'antullés significativa, en aquesta fase han estat les interaccions entre les persones les que m'han donat la informació, les que m'han ajudat a comprendre cada espai a través d'ells i elles, de l'ús que li donen, en la manera de gestionar-los.

Vaig combinar dos tipus de recerca d'incidents: per una part, el que es pot denominar com una sort de *patrullatge* pels espais públics, *patrullatge* que, a vegades, fou *dirigit* – seguint itineraris predeterminats, amb horaris predeterminats -, i a vegades era *aleatori*, doncs cal donar un marge a la imprevisibilitat, a l'erupció sobtada, a la probabilitat d'estar, per casualitat, en el lloc adequat en el moment adequat... o tot el contrari. Per una altra part, vaig fer el que vulgarment s'anomena *plantons* – és a dir, aturades a algun lloc i permanència estàtica i dempeus al mateix, sense fer res més que observar l'entorn -, de deu fins a trenta minuts, a determinats llocs i en determinats moments, atenent a la construcció introductòria realitzada a partir dels quatre dies *d'exploració* del territori i a partir dels quals vaig pensar que havia detectat “punts calents”, per la predicibilitat que en ells tinguessin lloc esdeveniments a considerar per la recerca en curs.

L'operativització de les recollides es realitzà de la següent manera. Les observacions van ser captades visualment i en *temps real*, enregistrades en cintes d'àudio de viva veu mitjançant una gravadora d'àudio digital marca Sony, model TCS 100 DV. La gravadora va romandre sempre oculta en alguna butxaca, activant-la amb la mà havent fet un aprenentatge previ per poder activar-la sense haver de mirar les tecles. L'enregistrament s'efectuava mitjançant un petit micròfon de solapa que duia agafat a la roba, a prop de la boca. Per tal de no semblar un vianant que parlava sol, amb la mà lliure, agafava un telèfon mòbil que em duia a l'orella. Amb aquesta acció em vaig convertir en totes les meves observacions en un vianant més, o, a vegades, en un observador més que, simultàniament, parlava per un mòbil. De banda de les consideracions deontològiques que es podien fer, el cert és que aquesta era l'única opció metodològica que podia utilitzar davant la singularitat d'aquell context social. Qualsevol altra, a disposició de la consecució dels objectius que cercava, hagués estat senzillament impracticable.

Aquest personatge, el "vianant que parla pel mòbil", em va donar una cobertura perfecta en relació a la centralitat de la idea de no actuar de forma intrusiva. En cap de les observacions en les que vaig utilitzar aquest sistema, vaig ser detectat com a observador. Al respecte, només puc destacar el cas en el que jo mateix vaig ser protagonista d'una emergència, en ser lleument abordat per un home begut que envaïa el meu espai personal (*Barcelona, divendres, 09/03/01, IV, p. 212*), cas en el que l'observació va ser especialment participant, però tampoc en aquest cas intrusiva.

Voldria fer constar aquí dos observacions diferents i que em van portar a reflexionar respecte a la pertinença del mètode. En un cas, l'incident recollit com a (*Barcelona, dilluns, 26/03/01, I., p. 260*) i en el que vaig sortir al carrer disposat a fer fotografies que no sabia si inclouria com il·lustració o material afegit del meu estudi. Casualment, va sorgir un incident en una plaça. Va succeir a uns vint metres de distància de mi. Donada la distància i el marc obert de la plaça, em vaig sentir amb prou llibertat com per fotografiar tranquil·lament sense interferir en l'esdeveniment i per defensar la possibilitat que, cas de ser interpel·lat, poder afirmar que feia fotografies a la plaça i no a l'incident. En acabar l'incident, el seu protagonista –un home d'avançada edat en cadira de rodes, a qui se li escapà el gos que, un vianant li va recuperar–, es va dirigir,

alterat, cap a mi, exigint que no li fes fotografies. Això va originar un altre incident que apareix recollit en el diari de camp que segueix al present estudi. Aquest fet em va fer pensar que, d'haver intentat recollir totes les meves observacions amb càmera de fotografiar o, millor encara, amb càmera de vídeo, haguera topat amb la d'altra banda lògica indignació i rebuig per part dels participants a l'incident, a part que haguera passat a ser, en gairebé tots els casos, protagonista imprevist en l'incident.

Cal tenir en compte que he mirat de recollir moments de tensió o de crisi que han portat a dubtes sobre quines són les pautes a seguir i si és o no convenient o fins i tot possible anar més enllà de certs límits del que pot considerar-se una transgressió. Moments, a vegades, d'acumulació de nerviosisme, de sentir-se en fals, de saber-se desvalgut, o criticat, o denostat. Situacions constants d'aquelles que el llenguatge col·loquial anomenaria "violentes" i en les que els protagonistes de la interacció es poden veure atrapats en el malentès o la mala interpretació dels seus actes, tot el que implica una manera de sobrecàrrega de tensió en la ja de per si tan sovint equívoca posició de l'etnògraf en la seva tasca sobre el terreny. L'altra observació, recollida com a (*Barcelona, dimarts, 13/03/01, II., p. 237*) fou un incident degut a un malfuncionament de la gravadora al llarg d'una tarda. Fins que no vaig aconseguir solventar-lo, em vaig veure obligat a recollir un incident anotant-lo. Això va suposar tot un seguit de problemes. En primer lloc i mirant de ser escrupolós respecte a la meva intenció de no alterar les condicions de l'observació, lluny d'anotar l'incident obertament en un bloc o llibreta, vaig prendre les notes en els marges d'un exemplar de diari de premsa. En segon lloc, la velocitat de la meua escriptura no podia comparar-se a la de la veu gravant-se: això va fer que moltes dades ràpides, canviants, és perdessin en el temps i no fossin reflectides com ho hagueren estat amb la gravadora. En tercer lloc, la anotació m'obligava a desplaçar la meua mirada dels fets al paper de manera constant i per tant perdent el fil de l'acció, sense poder realitzar "escombrats" visuals i forçant autèntiques ruptures argumentals que amb la gravadora no s'haguessin donat, ja que la meua vista podia funcionar com una càmera i fer tràvelings, primers plànols, zooms, etc., sense trencar la unitat d'acció dels fets i reflectint-los de manera fidel.

Aquests dos incidents em reafirmaren en la pertinència del mètode emprat i en què, si bé l'enregistrament en vídeo reporta molts avantatges en relació al posterior anàlisi, perd l'ambient de context en fer-ho i, a més, es fa molt difícil quan no volem constituir-nos en observadors intrusius, a no ser que es disposi d'aparells sofisticats i de molt petites dimensions.

Després d'aquesta fase de recollida de dades "al natural", vaig dedicar alguns dies dedicats a buidar i organitzar la informació, però sobre tot a pensar "in situ" sobre el viscut i sabut. La fase posterior va consistir en la transcripció de les cintes d'àudio al suport informàtic, tasca duta a terme per mi mateix. La tasca es va dur a terme mirant de situar en el temps i en l'espai les informacions recollides amb la gravadora: localització de l'incident, hora dels fets, clima, ambient de l'espai, disposició dels participants, temps de les accions, descripcions dels moviments realitzats, recollida textual de missatges verbals, actituds, canvis en el desenvolupament de les interaccions...

En la transcripció, es va intentar construir un text més idoni pel suport escrit que els enregistraments, realitzats verbalment, mirant sempre de respectar el material recollit a la cinta d'àudio. En aquest sentit, vaig intentar inspirar-me en l'ànim que regeix la formalització dels atestats que elabora la policia, documents que miren de recollir dades objectives i presentar-les de manera cronològica per tal que terceres persones, alienes a les implicades en els fets i a les persones que recullen, investiguen i descriuen els fets, decideixin sobre ells, amb la presumpció que disposen de dades objectives, tractades i formalitzades de manera igualment objectiva. En el moment de la transcripció vaig fer un esforç conscient i constant de no afegir dades no enregistrades, tret que en tingués una certesa absoluta de quin havia estat el seu desenvolupament. Tot i així, aquesta darrera opció es va fer tant sols en alguns de casos.

El material enregistrat s'ha transcrit i presentat en estricte ordre cronològic, seguint la lògica naturalista i respectant la intenció de mostrar el treball de recerca de la manera més propera a la realitat dels fets. Charles Baudelaire inicia el seu *Spleen de París* amb una carta que envia a Arsenio Houssaye, i en la que l'autor s'explica –gairebé es justifica – en relació a la presentació formal de l'obra. Baudelaire li diu a Houssaye: "Li faig arribar una petita obra de la que no es podria dir, sense injustícia, que no té ni cua ni cap,

ja que, al contrari, tot en ella és simultàniament cap i cua, de manera alternativa i recíproca (...) Tregui una vèrtebra i els dos trossos d'aquesta tortuosa fantasia s'uniran sense esforç. Trenqui-la en molts fragments i veurà que cadascun pot existir pel seu compte" (Baudelaire, 1985: 33-34). Com Baudelaire, entenc que la part empírica del meu treball de recerca respon a la mateixa lògica en relació a que tots els incidents recollits formen part d'un tot i que, alhora, tots ells poden ser considerats amb independència dels altres. Efectivament, varen ser recollits en una fracció de temps i en un segment de l'espai en aquest mateix ordre cronològic que es reproduïx en el present treball. Per aquest motiu, en analitzar-los no han estat *ordenats* per possibles temes o coincidències entre uns i altres. M'ha semblat més pertinent ser fidel als fets, fins i tot en el manteniment de l'ordre en el que es van produir.

Aquesta primera etnografia va estar marcada per la localització d'una majoria d'esdeveniments o emergències d'intensitat baixa, petits qüestionaments del pacte social que en un gruix d'ocasions presentaven un ritme i una velocitat que permetien recollir abastament dades com ara les distàncies entre els integrants de cada interacció conflictiva, detalls sobre la seva gestualitat i sobre bona part d'elements que conformaven cadascun dels marcs enregistrats: l'espai, els moviments, les persones participants, les persones espectadores.

Com ha quedat indicat en el capítol anterior, per realitzar l'anàlisi de les observacions recollides m'he basat en les propostes que s'estructuren a partir de microsociologies com la de Goffman, la proxèmica i cinèsica, que s'articulen al voltant de la noció de territorialitat i els conflictes que s'esdevenen al voltant d'aquesta, així com la identificació de senyals empírics i objectivables que permeten desglossar i analitzar els fenòmens socials que s'esdevenen en el món de les interaccions. Així, les circumstàncies de les emergències recollides en aquesta etnografia van fer possible corroborar les propostes de Goffman que s'han constituït per mi en el codi que desxifra el significat de l'idioma actitudinal de les persones a l'espai públic, obrint el camí a la possibilitat d'interpretar per què fem o deixem de fer en cadascuna de les trobades en les que ens anem veient compromesos, ja sigui en condicions ordinàries o –com aquí ens interessa atendre de manera preferent– excepcionals.

Cada incident recollit en el diari de camp presenta, com encapçalament, una breu descripció ambiental del lloc on s'han esdevingut els incidents així com en què ha consistit. Aquestes dades es presenten en lletra cursiva i responen a un contingut més descriptiu. L'incident és comentat amb gloses que aporta l'observador i que són acompanyades per l'anàlisi que aquest fa de l'incident. Aquesta part, la part analítica, convoca les premisses teòriques emprades i el seu contingut es presenta formalitzat en lletra de tipus rodona.

2.5.2 Lloret de Mar: Un mapa bombardejat d'emergències

La recerca etnogràfica duta a terme el 2001 a Ciutat Vella em va permetre recollir petites emergències en el moment en què es produïen, donant-me l'oportunitat de dissecionar-les amb les eines teòriques facilitades per Goffman, la proxèmica i l'etnometodologia. Tot i això, m'interessava accedir a emergències més punyents, més crítiques i per aquest motiu se'm va fer pertinent sol·licitar al Cos de Mossos d'Esquadra que se'm permetés incorporar-me en cotxes patrulla que cobrissin el municipi de Lloret de Mar, d'interès especial donada la possibilitat de poder recollir nombroses emergències a cada sessió si duia a terme la recerca en període estival, com finalment va ser.

Un cop obtingudes les autoritzacions i a proposta del Cap de la comissaria, vaig acceptar dur el treball de camp en dues fases. Una primera fase en la que m'integraria amb l'equip de policies de paisà que porten a terme les investigacions dels delictes ja comesos, i una segona fase, en la que, aprofitant la meva condició d'agent de policia, m'incorporaria en torn de nit amb un escamot uniformat com un integrant més de la patrulla, és a dir, que enlloc de ser un tercer element de la patrulla, jo seria el segon integrant de la mateixa.

Les oportunitats que vaig veure en ambdues propostes, foren diverses: dur a terme el treball de camp a partir de la mirada, objectius i ritmes dels agents de policia de paisà, podia sens dubte enriquir la recerca. I, per altra part, incorporar-me en una patrulla com un agent més, era la millor manera de dur a terme una observació participant no intrusiva, doncs jo mateix formaria part, d'entrada, de l'emergència a observar.

No obstant, aquestes opcions també van suposar inconvenients: Un cop duta a terme tota l'etnografia a Lloret de Mar, vaig constatar, per comparació, que durant les sessions d'observació dutes a terme amb el grup d'investigació al llarg dels dies 19, 20 i 21 d'agost de 2002, gairebé no vaig poder recollir emergències, donat que aquests grups no actuen a reacció immediata dels fets, sinó habitualment amb posterioritat als mateixos. Malgrat això, em van proveir de molta informació per una etnografia de la tasca policial que es va anar perfilant a mesura que avançaven les recerques sobre el terreny a Lloret de Mar i, més tard, a l'Hospitalet de Llobregat, a través de la peculiar perspectiva dels qui ataquen l'emergència un cop aquesta ja s'ha produït.

Per altra part, les sessions de les nits dels dies 22, 23 i 24 d'aquell mateix mes, integrat en l'equip de seguretat ciutadana, van fer molt difícil per mi la recollida de dades, donat que havia de centrar la meva concentració i activitat en la tasca a desenvolupar. I és que, la recollida de dades, es va tornar a fer amb la gravadora d'àudio digital utilitzada a l'anterior recerca, de gran qualitat d'àudio, però que sotmet a qui la utilitza a la tirania de la duració del suport de la cinta: 90 minuts per cinta, que obliguen a estar aturant i engegant l'enregistrament. A més, encara que el micròfon estigués amagat sota la camisa i que els i les policies que m'acompanyaven coneixien el motiu de la meua presència, era violent per mi començar a recollir dades dins el vehicle o al seu costat mentre caminàvem. No obstant, les dificultats van quedar superades en vèncer jo la meua recança i en arribar a actuar ells amb naturalitat davant els fets en els que ens veiem compromesos.

Per altra part, i ja com una constant que es va repetir a Hospitalet de Llobregat, les emergències cobertes eren més punyents que les recollides a Barcelona i es produïen més ràpidament, complint la premissa que defensaré més endavant, segons la qual quan més greu és l'emergència produïda, més precipitació o velocitat registra la seva efusió i el seu desenvolupament. Això feia molt difícil, quan no impossible, recollir els detalls actitudinals i de distribució dels actors de l'emergència, tot i que possible recollir les seves condicions generals amb suficients detalls com per possibilitar la seva transcripció amb la màxima fidelitat.

També com una constant que es repetí a Hospitalet de Llobregat, en una majoria de casos va ser possible recollir l'emergència produïda, però sols un

cop aquesta ja s'havia iniciat o ja havia acabat. En aquest cas m'havia de conformar amb referències immediates procurades pels protagonistes o testimonis, o per indicis que informaven però no confirmaven de manera definitiva i inequívoca la seva existència. Així, accedint a les emergències a través de la policia, vaig poder tenir constància de més i més greus fets pel que fa al qüestionament de l'ordre social, però en moltes ocasions amb els esdeveniments emergents com a mínim ja iniciats.

Instal·lat a una casa de Lloret de Mar durant els dies en què vaig dur a terme la recerca i seguint el protocol de transcripció dut a terme al primer treball de camp, l'endemà de la col·lecta de dades transcrivia aquestes a l'ordinador, mirant de ser escrupolós en no anotar res més que el que havia apuntat verbalment sobre la marxa, per tal de no deixar opció a distorsions de la memòria o la imaginació.

2.5.3 Hospitalet de Llobregat: La quotidianitat a través de l'emergència

L'etnografia de Lloret de Mar em va deixar molta informació recollida, però també dues incògnites a resoldre. Una, la que implicava haver emprat tres sessions amb el grup d'investigació, lluny de les emergències, així com que les altres tres sessions es desenvolupessin compatibilitzant la collita de dades amb la tasca policíaca, que suposaven per mi poques emergències recollides en total, considerant que la meua intenció va ser sempre poder aportar el màxim nombre de casos per defensar millor les hipòtesis de partida. L'altra incògnita era la derivada d'haver centrat la meua mirada en un lloc i moment - Lloret de Mar a l'estiu- en el que certament es produïen nombroses emergències, però força condicionades al fet que Lloret és un destí turístic, amb molta oferta per la nit trepidant, excitada i accelerada, la qual cosa em va fer trobar a faltar més quantitat de dades recollides en àmbits per als que l'emergència és un fet social relativament excepcional i inesperat, tot i que pugui irrompre en qualsevol moment de la quotidianitat.

Per això novament vaig demanar al cos de Mossos d'Esquadra els permisos pertinents, que van ser novament concedits i vaig continuar la recerca a Hospitalet de Llobregat, que va comptar amb una novetat rellevant respecte a l'etnografia de Lloret de Mar i de Barcelona: l'eina utilitzada per recollir les

dades fou una gravadora digital, marca Olympus model DM-20, de reduïdes dimensions i pes, amb capacitat per recollir 40 hores seguides de gravació, fet que em permetia connectar la gravadora en començar el torn a la comissaria de policia i apagar-la en acabar. Això, combinat amb l'abast i qualitat del seu micròfon, va potenciar l'autonomia i radi d'acció de la recollida de dades i va possibilitar completar l'etnografia de la policia que s'estava elaborant en paral·lel, amb l'ajut dels propis mossos que, tot i advertits des de l'inici del torn que tot es gravava, s'oferien a explicar actuacions viscudes, a opinar obertament. Tanmateix, quan volia recollir alguna informació facilitada pels policies o per mi mateix fruit de l'observació directa i estàvem a l'interior del vehicle, podia prendre sense problemes anotacions.

I és que en aquesta etnografia vaig "desmarcar-me" del patrullatge policíac sense prescindir de l'avantatge que aquest suposava per mi. És a dir, a totes les sessions em vaig incorporar amb patrulles completes de dos agents uniformats en cotxes logotipats, i jo, de paisà, passava a ser una tercera persona que ocupava el vehicle amb ells, o caminava i parlava al seu costat en els seus patrullatges a peu. Així, quan arribàvem a alguna emergència produïda, sortia amb ells del cotxe patrulla però m'apartava del seu costat per integrar-me ràpidament entre el públic, quan n'hi havia, o senzillament separant-me prou metres com per resultar aliè a l'acció que s'estava desenvolupant. En aquest sentit, hi hagué un cas recollit en *Hospitalet de Llobregat, dimarts, 25/05/04, XII, p. 351*, en el que, després de portar una estona entre una munió de persones que seguien expectants la detenció d'un jove en una ampla avinguda d'Hospitalet i davant d'una escola, una noia molt jove m'identificà davant els seus amics, també joves, dient que possiblement jo era un agent de policia. Així doncs, no puc afirmar que el meu personatge s'hagi imposat en totes les observacions, tot i que, cas d'haver estat pres per un agent de policia, tampoc seria una intrusió significativa respecte al marc d'observació, en la mesura en què les emergències recollides estaven protagonitzades també per policies.

D'aquesta manera, un cop duta a terme la collita de dades d'Hospitalet de Llobregat i un cop transcrites aquestes, seguint sempre les mateixes premisses utilitzades en els altres dos treballs de camp, vaig entendre que disposava de suficients emergències recollides, amb prou varietat en el temps i

l'espai, com per poder-les analitzar en conjunt amb suficients garanties d'obtenir conclusions que em permetessin avaluar la pertinència o no de les meves hipòtesis de treball, donant així per acabada la fase de treball etnogràfic pròpiament dit.

Capítol 3
Velocitat liminar
La velocitat, una estratègia clau per la producció
d'emergències⁷

3.1 La velocitat com a forma de relacionar-nos amb l'espai

No hi ha una linealitat constant i predeterminada en la nostra relació temporal amb l'espai. Si va existir, ja no hi és. De fet, és pràcticament impossible pensar un ritme únic en els nostres itineraris i en les nostres interaccions quotidianes, com tampoc es pot conèixer amb exactitud quines seran aquestes interaccions, quantes seran, així com en quins llocs i per quin motiu s'esdevindran.

Com individus, som nautes de l'espai urbà sotmesos a la nostra experiència de navegants. I per arribar a materialitzar amb èxit els nostres objectius per a cada jornada – desplaçar-nos cap al nostre lloc de treball, passejar o trobar-nos amb algú en qualcún indret -, és tant important la correcta elecció dels nostres itineraris com la nostra capacitat negociadora en aquelles situacions en els que haguem d'intervenir: comprar un bitllet pel transport públic, disculpar aquella persona que ensopega amb nosaltres, esquivar algú de qui intuïm un possible perill. A aquests coneixements de navegació hi hem d'incorporar el nostre correcte coneixement dels fluxos i les marees de la mobilitat urbana per incorporar-nos o allunyar-nos d'elles en funció del nostre interès ambulatori i la manera com aquest pot aprofitar o veure's entorpit per la seva direcció i velocitat, adaptant-nos-hi, en cada cas, amb el ritme correcte. Fins i tot hem de conèixer suficientment el marc de la nostra navegació per poder dotar els nostres itineraris de velocitats pròpies,

⁷ Una primera versió d'aquest capítol, basat en part en el primer treball de camp per aquesta recerca, dut a terme al districte de Ciutat Vella de Barcelona, va ser presentada com a comunicació al IX Congrés d'Antropologia "Cultura i Política" (FAAEE), Barcelona 2002, al Simposi *Temps, espai i entorn en contextos urbans*, que coordinaven els professors Joan Josep Pujades, Manuel Delgado i Teresa Tapada.

espontània i lliurement escollides, sense córrer el risc de provocar algun problema, algun “contratemp” que pogués arribar a perjudicar-nos.

La necessitat conscient d'assimilar i executar tota aquesta sort de maniobres i tècniques espai-temporals, així com de concebre-les de manera estrictament individual, descontextualitzant-nos de tota referència col·lectiva, va començar a prendre força a partir del segle XIX. Va ser aleshores quan varen sorgir voluntats des de la planificació urbana institucional que, de manera general, varen començar a dissenyar els espais – no tan sols els públics, també els privats -, de manera que dificultessin el moviment dels grups organitzats afavorint, no obstant, el lliure desplaçament de multituds formades per individus que no perdien de vista la seva individualitat, és a dir que no es constituïen de manera fusional, sinó difusa (Sennett,1997:344). A més, va ser en aquest segle quan van aparèixer mitjans de transport cada cop més ràpids, cada cop més populars. La distància entre espais va disminuir, el vertigen va aparèixer com una metàfora del frenesí amb que es vivia els temps, i ho va fer en forma de *velocitat*. Tal i com Sennett ens recorda, “en la poesia de Baudelaire, la velocitat apareixia com una experiència frenètica i l'home urbà com si visqués en contacte amb la histèria” (Sennett, 1997:360).

Aquesta possibilitat de desplaçar-se ràpidament entre punts urbans va col·laborar en l'especialització d'aquests, és a dir el que després es designarà com a zonificació, la qual cosa va originar la necessitat de transportar-se cada cop més, d'ubicar-se a cada moment en un espai diferent en funció de quina fos la necessitat a cobrir o la tasca a desenvolupar, començant així a individualitzar-se els itineraris de cada subjecte. D'aquesta manera, l'ésser humà es va constituir en *ésser humà mòbil* i la geografia va deixar de ser contínua per convertir-se en fragmentada i tematitzada, tot construint escenaris concrets i estructures funcionals adients a cadascuna d'elles, afavorint la catalogació d'éssers humans entesos com afins – estètica, funcional, actitudinalment - a cada espai.

Així doncs, aquesta individualització del temps de la vida quotidiana no és més que un producte dels canvis de la configuració temporal urbana (Ascher,1997:116) a partir dels quals l'espai passa a sotmetre's o, en el millor dels casos, a coordinar-se amb el temps. En aquest sentit, Francis Godard ens diu que “els conceptes espacials de distància, proximitat, conectabilitat,

densitat, ocupació de l'espai, es transformen en conceptes espai-temporals com velocitat, moviment, accessibilitat, perdurabilitat, horaris, ritmes, etc" (Godard,1997:9). D'aquesta manera la cultura urbana es transforma en una cultura de la mobilitat i la velocitat, basada en una certa flexibilitat dels ritmes d'existència en la que els espais són un entramat discontinu i complex de connexions originades en una multitud de combinacions espai-temporals. És en base a aquest entramat que cadascú de nosaltres configurem constantment els mapes personals construïts per multitud d'espais, usufructuats a un determinat ritme i en determinats moments. I perquè així sigui, hem hagut d'adaptar les nostres pràctiques individuals a aquesta flexibilització dels usos del temps, superant d'aquesta manera el problema que Paul Virilio planteja quan afirma que "l'espai real ja no és percebut sinó com un obstacle, un límit intolerable que ha de ser resolt per la violència o, fins i tot, pels moviments terroritzats de fuga generalitzada" (Virilio,1997:89).

Segons això, semblaria que la mobilitat i la velocitat haurien aportat llibertat a l'individu ampliant les seves possibilitats d'acció, la seva capacitat decisòria, el seu àmbit d'influència a l'espai. Cada individu, doncs, ha d'articular l'elecció dels llocs pels que transita amb el ritme i la velocitat a la que ho farà. I el resultat d'aquestes combinatòries serà la projecció d'infinites possibilitats que li vaticinen llibertats, així com accions no controlades per part d'altres i desenvolupades discretament en el sí de la multitud d'individus compresos com a *individuals*, també abandonats a la mateixa tasca. Tot i això, la velocitat també ha col·laborat en la gestació de part del desconcert actual en tant que, si bé hauria de ser possible apropiat-se individualment del temps quotidià i ser més autònoms en el disseny del seu ús, la temporalitat de l'economia global té tendència a desconnectar-se del temps local. Aquesta realitat porta a les persones a acabar dependent d'horaris i ritmes originats a indrets molt llunyans. Això no obstant ha de compatibilitzar-se amb els temps, horaris i ritmes del seu espai local (Ascher,1997:114). Finalment, això comporta per molts haver de prescindir del temps personal per sotmetre's a les obligacions tiràniques d'un temps econòmic omnipresent i plenipotenciari.

En paral·lel, els espais pels quals discorren els itineraris i en els que s'ubiquen els llocs de pas, s'han anat configurant com a llocs en els que cerquem la privacitat, espais en els que defugim qualsevol contacte amb els

altres que vagi més enllà del visual –situem-nos per un moment a l'autobús, al carrer, a la cua de qualsevol establiment en disposició de pagar. Espais en els que hi som tots i cadascú de nosaltres: *tots*, com una multitud que tan sols coincideix per un instant i sense que els seus components mai renunciïn a la seva singularitat personal, és més, exigint ser reconegut *cadascun de nosaltres* com subjectes autònoms, mantenint a ratlla els altres, evitant la comunicació injustificada o el mínim contacte físic amb desconeguts. D'aquesta manera, mitjançant la velocitat, hem adaptat la nostra relació amb l'espai operativitzant-la com un exercici de llibertat ambulatoria, exercici consistent en bona mesura en anar eludint els demés, minimitzant l'interès pels llocs o per la gent, evitant que vagi més enllà del que sigui estrictament necessari per a la correcta gestió del nostre pas per aquell lloc.

Ens movem ràpid, però paguem un preu a canvi: ens costa percebre sensorialment allò que succeeix davant o al voltant nostre. Ens aïllem i prescindim dels demés. Ens constituïm en gentades formades per la suma d'unitats que en res s'assemblen a una massa compacta i unida en acció i intenció. La nostra gestió de l'espai en relació al temps també ens ha dut a la paradoxa de poder exercir la nostra solitud de forma permanent i quotidiana en companyia d'una munió, sempre canviant, sempre diferent, d'éssers *so/s* amb els qui coincidim una i altra vegada.

3.2 La velocitat, una estratègia quotidiana

Amb tot, sembla evident que la velocitat és una expressió de la capacitat d'exercir la nostra mobilitat. Com a individus itinerants a l'espai públic tenim cert marge per escollir les nostres rutes així com els nostres ritmes i velocitats. Per tant, som en gran mesura lliures per dissenyar – de forma conscient o inconscient – la carta de navegació de cadascun dels nostres desplaçaments, i fer-ho amb l'objectiu de procurar satisfer els nostres plans de cada dia, de cada moment.

En aquest univers de trobades i topades efímeres, Erving Goffman ens ha mostrat com anem construint aparences adequades i versemblants per cada ocasió i en cada interacció que establím amb altres. Incideix especialment en com sobre aquest prosceni que és l'espai públic representem diferents rols o

papers orientats sempre a la consecució d'interessos i objectius entre els quals el primer i principal sempre és el de l'acceptabilitat. Una infinitat de petits pactes tàcits de no agressió i de respecte envers les aspiracions dels demés de satisfer els seus objectius, consensuant sobre la marxa – i mai més ben dit - els acords més favorables per a totes les parts implicades.

En aquesta elecció d'estratègies conformades per la gestualitat, les paraules, les actituds o les distàncies, també intervenen la mobilitat, el ritme, la velocitat. Tots plegats són els factors que conformen cada configuració comportamental de la nostra relació amb els demés i amb l'entorn. I això és el que fan el pare o la mare que disminueixen sensiblement el pas en arribar a una cruïlla de carrers amb visibilitat reduïda, tot i tenir el semàfor en verd, quan empenyen el cotxet del seu nadó. O el que fem quan, disposats a preguntar l'hora a algú, reduïm molt la nostra velocitat de creuer per què l'altre no pensi que volem abordar-lo de manera abrupta i no actuï en conseqüència davant la sospita que la nostra conducta haguera suscitat. O el que succeeix quan augmentem la nostra velocitat en preveure que un altre vianant ve cap a nosaltres per donar-li així a entendre que rebutgem la interactuació amb ell. O que no correm entre una multitud que passeja lentament, ni caminem amb una marxa especialment lenta entre una multitud que camina ràpidament, adoptant el que Goffman denomina "pauta de pas segur", per referir-se a la manera com els vianants que utilitzen una mateixa via en un mateix sentit tendeixen a unificar el ritme del seu pas per adequar-lo al dels demés (Goffman, 1979: 53).

La velocitat és, doncs, un factor més que intervé en el disseny de la nostra relació individual amb l'entorn. I la capacitat d'elecció de possibles velocitats per a cada situació fa que hagi de ser compresa com un element més de l'estratègia que ens permet adaptar-nos als avatars de la nostra vida d'usuaris de l'espai públic. Es despleguen en aquest context les estratègies en les que ens movem entre mínims i màxims: no tota velocitat és sempre operativa en totes les situacions. En el marc de la seva dromologia, Virilio ho explica dient que "si l'esdeveniment té efectivament lloc aquí i ara, té igualment lloc en la llum d'una acceleració positiva o una desacceleració negativa" (Virilio, 1997:104), i ho exemplifica mitjançant la trobada de dos automobilistes que, circulant a baixa velocitat, se saluden en coincidir a la mateixa calçada. Virilio juga amb ells tot variant les seves velocitats: si es creuen a més velocitat,

potser arribin a contactar visualment entre ells o un d'ells amb l'altre, però probablement no podran articular la interacció de salutació com voldrien, i la velocitat serà un obstacle. I si la velocitat dels seus vehicles és molt elevada, tot i haver coincidit en l'espai, pot ser que arribin a no saber-ho mai, la seva coincidència haurà *no estat* i l'absència de temps per percebre's l'un a l'altre serà, de fet, com una absència dels seus cossos que, per altra part, *si hi són*.

Hem d'admetre, doncs, que hi ha una velocitat apropiada per a cada tipus d'interacció basada en la motilitat, així com que hi ha velocitats que impossibiliten la comunicació, el que fa necessari que del nostre repertori d'estratègies triem aquell que impliqui la velocitat o velocitats més apropiades per a cada objectiu a assolir. Sinó apliquem la velocitat correcta – per excés o per defecte –, podem fracassar en la consecució de la nostra fita. Si, pel contrari, fem velocitats correctes, tenim més possibilitats d'èxit.

3.3 Irrupció i interrupció: la violació del pacte.

Voldria centrar ara l'atenció sobre les interaccions enteses com *irrupció* i *interrupció*, aquelles l'objectiu de les quals és l'abordatge d'altres de cara a obtenir d'ells allò que no ens facilitarien de forma voluntària, si més no si interactuéssim assumint el pacte tàcit de no intromissió, no agressió i respecte mutu. Es tracta de les accions executades “per sorpresa”, “a traïció”, sense avisar, sense oferir pistes – els displays d'intenció dels que parlen els etòlegs – que informessin de la nostra intenció immediata. Són interaccions en les que se cerca l'accés bruscat, a vegades violent – ja sigui física, verbal o gestualment –, amb l'objecte de bloquejar les possibles reaccions de l'altre – que podem nomenar *víctima* –, o de dissuadir-lo que reaccioni intentant evitar l'abordatge o la conseqüència del mateix: com el que pateix la dona assaltada per nois joves a la carrera al carrer Escudellers de Barcelona (*Barcelona, diumenge, 11/03/01, I., p.226*); o la dona a qui tres nois li roben la bossa i surten també a la carrera (*Lloret de Mar, dijous, 22/08/02, IV., p. 291*); o com la que viu l'home que, espantat, denuncia que una parella de noia i noi l'han deturat, interpel·lat, insultat i amenaçat per sostreure-li el telèfon mòbil i després abandonen el lloc a pas viu (*Lloret de Mar, dissabte, 24/08/02, III, p. 308*); o com quan el client begut d'un bar amenaça als propietaris del mateix amb un ganivet i marxa amb

pressa (*L'Hospitalet de Llobregat, divendres, 28/05/04, IX., p. 377*); o quan un home accedeix amb engany a la casa d'una dona que acaba de retirar els seus ingressos del banc, li pren la bossa de la taula del menjador i surt a la carrera (*L'Hospitalet de Llobregat, dimarts, 01/06/04, II. p. 395*); o el cotxe que mai no es va localitzar i que suposadament estava estacionat amb els seus ocupants dintre, les rodes punxades, i envoltat d'uns individus que estaven intentat robar-lo tot i estar ocupat (*L'Hospitalet de Llobregat, dimarts, 01/06/04, V. p. 398*), per citar-ne alguns. I també totes aquelles accions executades per la policia, de les que el treball de camp presenta un recull nombrós i quasi exhaustiu, i en les que els i les policies, utilitzant el dret a la interpellació que la llei els permet, miren de fer-se amb el domini de la situació, exercint per fer-ho la rapidesa d'abordatge sobre les persones que han despertat el seu interès.

Algunes d'aquestes interaccions caracteritzades per la brusquedat, aquelles que són executades de forma especialment dramàtica, lesiva i temuda per la majoria, - ja sigui per que impliquin atacs directes contra les persones o contra els seus béns -, són emergències amb transcendència social, normalment perseguides pels sistemes legals. És per que *irrompen*, fan acte de presència de manera inopinada, i *interrompen*, és a dir que provoquen un desmentiment traumàtic del "normal decurs" dels esdeveniments de la vida quotidiana, que les designaré com a *emergències*. Els comentaris o relats que se susciten d'elles solen incorporar expressions com "de sobte...!", i motiven després la curiositat de tots aquells que no han estat testimonis o protagonistes de la turbulència produïda, però estaven a prop o acaben d'arribar, que poden acostar-se per tafanejar, tot preguntant "què ha passat?, que ha passat?", o "què ha estat això?". No en va aquesta mena d'esdeveniments són els que ocupen les pàgines o les revistes especialitzades de "successos", el tema de les quals són aquests esdeveniments en els quals la "normalitat" de la vida es veu desautoritzada en produir-se l'aparició sobtada i indesitjada del que és percebut com a desordre.

A través d'aquest tipus d'interaccions, voldria presentar de quina forma és pertinent l'aplicació d'estratègies de velocitat en cada emergència i de com aquestes estratègies col·laboren en l'èxit de la irrupció, col·laborant, en els casos que impliqui delictes o transgressió, en la victòria de l'irruptor i generant, tanmateix, una crisi en la víctima que sent com el seu patró social d'ordre es

qüestiona o fins i tot es ve avall, en ser-li revelat com a fàcilment fracturable. Estem conreant una pista ja intuïda entre violència i urgència, en el sentit que és la perentorietat de resoldre o provocar el conflicte el que convida o obliga a usar la força de cara justament a accelerar les interaccions, encara que sigui a costa de portar la lògica situacional a un punt crític. És aleshores quan, seguint Boltanski (1990:117), podem dir que “la situació ha estat enduta per la urgència”. El transgressor sempre ha de tenir “pressa”, “massa pressa”, justament per curtcircuitar la interacció i impedir la resposta a la iniciativa lesiva que ha pres. En tant que transgressor, i com a tal, ha trencat el pacte implícit de no-agressió i la seva acció ha quedat, si més no inicialment, impune. Aquesta terrible realitat espanta a la víctima, que probablement temerà la possibilitat de tornar a passar per situacions semblants. Pot arribar a qüestionar-se la forma de gestionar un espai públic que sobtadament ha vist desmentida la seguretat que se li pressuposava, generant-se-li una sèrie de desconcerts, pors, dubtes i expectatives negatives que poden posar en crisi la manera d’entendre el tàcit pacte social que es donava per descomptat que presidia les interaccions quotidianes en públic. D’aquí l’immediat estat de desconcert de la dona assaltada al carrer Escudellers (*Barcelona, diumenge, 11/03/01, I., p. 226*), i de l’home a qui roben violentament el telèfon mòbil a Lloret de Mar (*Lloret de Mar, dissabte, 24/08/02, III, p. 308*), doncs els qui han patit el succés no només pensen que no és just, sinó que, a més, estan entenent que de cap manera hauria d’haver passat: si més no, no en aquell lloc, que ells entenen com un espai per l’accessibilitat general i ús sinó consensuat, si consensuable; ni tampoc d’aquella forma, que vulnera el pacte social i el posa en crisi. Com passa als testimonis d’una detenció a tocar de la platja de Lloret de Mar, quan el noi que ha sostret efectes a unes noies és bruscament aturat per la policia i es relaxa automàticament, relaxant també als agents de policia i quedant només electritzats els testimonis, doncs per ells, el que acaben de veure i viure – una persecució policíaca a la carrera i detenció d’un lladre -, és quelcom imprevist i d’alguna forma aterrador en el context de lleure amable en el que es pensen que estan (*Lloret de Mar, dimecres, 21/08/02, III. p. 285*).

Però, què és el que porta als o les irruptors/res a interaccionar d’aquesta manera amb altres persones? Sembla lògic pensar que en el cap de tots i

cadascun de nosaltres es troba profundament instal·lada la premissa que és indesitjable i cal evitar i rebutjar qualsevol iniciativa dels altres que suposi violació del nostre cos, de la nostra voluntat, de la nostra identitat i de les nostres propietats en general. Per tant, resulta evident que qualsevol intenció de violar el cos o les pertinences d'altri s'ha d'articular de forma o formes que resultin incontestables, innegables, irrefutables, ja que és de preveure que la víctima oposi tanta resistència com li sigui possible i empri aquells recursos tant personals com institucionals al seu abast per tal d'evitar-ho.

Així doncs, aquells que sense dret a fer-ho i amb voluntat lesiva irrompen en el decurs considerat normal dels altres procuren fer-se una correcta composició de l'entorn en el que actuen. Composició que com més exhaustiva i acurada és, més els possibilita l'èxit de la seva empresa: coneixement morfològic del context en el que es troben per dissenyar escapoliments i fugides, per fer-se literalment fonedissos, invisibles entre la multitud, coneixement dels fluxos humans d'aquell entorn respecte a la seva densitat, velocitat i direcció, possible reacció d'aquests mateixos fluxos davant d'una eventual irrupció traumàtica, reaccions previsibles dels responsables de preveure i actuar contra les seves iniciatives il·legítimes – policies, vigilants de seguretat privada, responsables de menors d'edat atacats -, etc. Això és el que fan molts dels i les protagonistes dels fets just abans relatats al diari de camp: joves que, després d'apunyalar, es fonen amb el torrent de gent i tenen l'astúcia d'entrar en una discoteca per tal d'esvair-se entre el seu públic (*Lloret de Mar, divendres, 23/08/02, III, p. 301*); autor de dues estrebades consecutives en poca estona, que, tot i disposar de la descripció, no és localitzat (*Lloret de Mar, dijous, 22/08/02, VI, p. 294*); els diversos autors dels robatoris de carteres posteriorment trobades pels mossos d'esquadra pels carrers que vigilen (*Lloret de Mar, dijous, 22/08/02, V, p. 292*); els participants en les diferents baralles, que desapareixen abans que arribin els policies, tot i la celeritat d'aquests en acudir (*Lloret de Mar, dijous, 22/08/02, XII, p. 298*); (*L'Hospitalet de Llobregat, dimecres, 01/06/04, IV, p.397*); (*L'Hospitalet de Llobregat, 03/06/04, V, p.420*).

Un cop analitzat el context, aquelles persones que interrompen de manera maliciosa la quotidianitat d'altres han d'afrontar l'elecció de l'estratègia més adequada per propiciar el *cos a cos*, l'abordatge directe sobre els

destinatariis de les seves iniciatives, planificant el seu contacte físic, la seva trobada cara a cara amb la víctima. Així, aquell que du a terme la irrupció transgressora, a més de comptar amb l'avantatge del factor sorpresa, intenta disposar de més recursos per neutralitzar la possible reacció de la seva víctima. I per escollir la seva estratègia, els irruptors han de ser conscients de quins són els mecanismes de defensa d'aquells sobre els quals actuen i de quines són els recursos amb els que compta per reaccionar.

3.4 Defensa davant la irrupció

En aquest sentit, no hem d'oblidar que les interaccions en forma d'emergències transgressores es produeixen en el marc d'una organització social en la que tots i cadascú de nosaltres, després de la nostra etapa d'aprenentatge social, som experimentats aguaitadors, doncs de fet estem sempre atents a allò que pot passar en qualsevol moment. És per això que tenim emmagatzemades un seguit d'informacions que, al servei de la nostra autoprotecció, ens permeten detectar la imminència d'interaccions bruscament sobrevingudes i ens doten de competència a l'hora de gestionar-les i actuar. A més, som també experts navegants en els fluxos de la quotidianitat, estem predisposats per gestionar els incidents i accidents en els que poguéssim veure'ns involucrats, podent afrontar problemes, resoldre dilemes. De cara a afrontar aquests tipus d'avatars, considerem en tot moment la velocitat com un factor necessari per la interacció i la modulem a la nostra conveniència per a cada situació. És a dir, tots som, d'alguna manera, experts en situacions, ritmes i velocitats. Tots sabem quan accelerar el pas o quan reduir-lo, tots interpretem un moviment sobtat o ràpid d'altres i som capaços de distingir "el nen que corre tot jugant", "l'home que persegueix un altre", "la persona que perd l'autobús", "el noi que fa broma amb el seu amic", etc.

Per això, més enllà de la nostra capacitat per tal d'anul·lar el risc d'emergències que poguessin perjudicar-nos a nosaltres o als que ens acompanyen, les persones participem d'una aguaita permanentment activada i a vegades actuem per tal corregir o evitar la irrupció sobre altres, sempre que fer-ho no impliqui un risc per nosaltres. És el que fan les persones que, des de les seves cases, truquen per telèfon per avisar que algun fet delictiu s'està

produint, com quan mercès a una trucada, es deté una persona en el moment just en què està assaltant una altra per tal de robar-li (*Lloret de Mar, divendres, 23/08/02, VI, p. 303*), o la trucada d'algú que avisa d'un atracament a una dona, un fet que mai no serà localitzat (*L'Hospitalet de Llobregat, dimarts, 25/05/04, XVI, p. 358*), o el taxista que truca per telèfon per advertir de l'assalt al vehicle estacionat amb ocupants al seu interior (*L'Hospitalet de Llobregat, dissabte, 29/05/04, V, p.385*), o la col·laboració de persones que criden l'atenció dels policies des del seu balcó, per dir-los quina direcció ha pres la persona que cerquen (*L'Hospitalet de Llobregat, dissabte, 29/05/04, IV, p.384*), la qual cosa recorda el comentari d'un agent: "jo, a cascos antics, quan hi ha carrers estrets i surto a la carrera a per algun *xoriço*, quan els perdo, sempre miro a dalt: acostuma a haver algun veí que està a la finestra i et diu per on han tirat".

La velocitat entesa com un element de quotidianitat és un fenomen relativament recent, però ja omnipresent a les nostres vides. I això fa que els nostres ritmes habituals siguin poc menys que frenètics. En parlar-nos sobre com la velocitat ha fomentat l'individualisme i com aquest individualisme tanca a cada individu en sí mateix en contraposició a la diversitat que li suposen els demés, Sennett opina que el que l'entorn urbà ha sintetitzat de tot plegat és "rapidesa, evasió, passivitat" (Sennett,1997:390). Podríem dir que els nautes de l'espai públic som indiferents davant de tot allò que és relatiu a altres – i no a nosaltres –, per individualisme, per respecte a la intimitat, per manca de temps per a connectar amb d'altri, per por a l'altre o a la interacció en sí mateixa; ens evadim d'espais, de persones, de situacions, donat que som experts escapistes que endevinem, intuïm, preveiem allò que no desitgem i ho evitem de forma magistral; i som ràpids, molt ràpids en els desplaçaments, en els canvis de ritmes, en les accions cronometrades i optimitzades. Aquest és el perfil general de les possibles víctimes sobre les que els i les irruptors/res esperen poder imposar la seva voluntat.

Per altra part, les possibles víctimes coneixen pautes d'acció d'autodefensa que poden anar des de l'evitació de la irrupció, fins a la restitució – quan això sigui possible - allò que s'ha vulnerat com a conseqüència de la iniciativa lesiva aliena, que van des de fer la seva pròpia justícia, com es reflecteix en les nombroses baralles de Lloret de Mar originades com a possible resolució d'una ofensa, fins a l'apel·lació als cossos

de policia per què ells es facin càrrec. Hi ha nombrosos exemples en el treball de camp, però crida especialment l'atenció un en el que un grup de persones sobre les quals cauen vòmits, davant el zel mostrat pels agents per localitzar l'origen, se senten compensats i agraits manifesten què això els fa donar per reparat el greuge (*Lloret de Mar, dissabte, 24/08/02, VIII., p.311*). A vegades s'arriba fins i tot a abusar dels policies quan es tenen a mà per tal que solucionin qüestions d'allò més banal, com quan aprofitant la presència de la policia a una botiga, el cobrador vol que l'agent atemoreixi a un client que exigeix el seu canvi, la qual cosa provoca que el policia expressi al treballador de la botiga el seu disgust davant una petició d'aquest tipus (*Lloret de Mar, dissabte, 24/08/02, II, p. 307*), o la dona que identifica un agent de paisà a un hotel i en fer-ho vol que intervingui perquè reprendre algú que està abocant una mica d'aigua des d'un balcó (*Lloret de Mar, dimarts, 20/08/02, VI, p.279*).

No cal dir que, entre les estructures institucionals previstes per la prevenció i repressió d'aquest tipus d'irrupcions il·legals, destaca la policia. En aquest sentit, Foucault ens parla de com “els mecanismes de poder (...) es disposen al voltant d'allò anormal per a marcar-lo, (...) per a modificar-lo”, i que, en el seu esforç controlador, els poders volen saber com reconèixer-lo i com exercir sobre ell una vigilància constant (Foucault,1998: 203). Foucault no es limita a l'interès dels poders en el control de les irrupcions violentes, sinó que ens parla de la pretensió de tutelar els efectes de tot allò que es pugui entendre com anòmic. També se'n ocupa de l'interès dels mecanismes de poder per evitar les irrupcions violentes en el sí de la quotidianitat, i és en aquest sentit que convé senyalar com els poders intenten elaborar també les seves estratègies per a conèixer i reconèixer a les persones que produeixen emergències, especialitzant a col·lectius professionals amb dedicació total a aquesta tasca. Així, els i les policies han d'assumir la funció de vigies sobre l'entorn dels individus per tal que aquests puguin seguir les seves activitats sense preocupar-se massa dels perills que els puguin assetjar. Per a completar aquesta tasca, s'espera i exigeix de les persones que desenvolupen tasques complementàries de policia que tinguin la capacitat de reaccionar adequadament quan, en haver fracassat la vigia, es produeixi la irrupció transgressora.

Una altra font de recursos que pot facilitar auxili a la possible víctima d'una emergència és la pròpia gent entre la que es troba la víctima en aquell moment. Gent o gentada conformada pel cúmul de persones més o menys properes amb les que es poden establir contactes visuals o auditius i de les que s'obtenen referències, recolzaments, connivències, comprensions momentànies i sobtades, pactes instantanis i fugaços. Persones connectades a persones properes físicament, configurant una xarxa d'interaccions merament perceptuals en principi, sempre renovada i renovant-se. Així, el vianant pot aspirar a ser auxiliat per aquells mateixos éssers contigus dels que feia un moment exigia indiferència i distanciament, per tal de protegir el seu dret a l'anonimat i mantenir preservada la seva veritat personal de la intromissió dels desconeguts entre els que es troba, els mateixos amb els que feia un instant vivia la paradoxa de la solitud compartida i dels quals ara reclama atenció i ajuda solidària, activant el pacte d'ajut mutu sobreentès que tots signem com a practicants de la vida pública, el *quid pro quo* que dóna per descomptat que, si en algun altre moment nosaltres poguéssim arribar a necessitar el recolzament aliè, també l'obtindríem. Recordem com Gabriel Tarde ens feia notar que "des del moment en què [...] un perill imprevist, una indignació sobtada orienta de manera sobtada la seva indignació [de la multitud], els seus cors cap a un mateix desig, és aleshores quan comencen a agrupar-se de forma dòcil i a constituir el primer grau d'un agregat social" (Tarde,1986:61-62). Multitud que, tot i reaccionar dòcilment, pot arribar a ser una força imparable, alliberadora d'energies incommensurables, per molt que aquesta mateixa multitud, segons el mateix Tarde, "fins i tot, composta en la seva majoria de persones honestes, pot deixar-se arrossegar amb facilitat a tipus de crims passionals, a rampells d'alienació homicida i momentània" (Tarde,1986:167).

Aquestes són, doncs, algunes de les possibilitats bàsiques que disposa cada individu per afrontar la interacció agressiva d'un altre, d'un atac: les seves pròpies construïdes per la suma de recursos; els públics que li proporciona l'estructura institucional de defensa i reacció, basada principalment en les xarxes de vigilància i reacció expressament constituïdes a tal efecte per l'Administració, i la possibilitat que els copresents en l'escenari del succés reaccionin de forma solidaria, defensant-lo de la violació de la que ha estat víctima per part dels irruptors.

3.5 La velocitat: una estratègia bàsica per a la irrupció

Aquells que irrompen en la quotidianitat d'altres amb intenció de violentar-los, lesionant el seu cos o la seva integritat moral o malmenant o apropiant-se dels seus béns han de tenir la capacitat de superar aquests mecanismes de defensa i reacció per a poder aspirar a l'èxit en el seu intent. Així, a la capacitat de rapidesa, evasió i passivitat que veiem que Sennett atribueix a l'home modern, els irruptors han d'imposar discreció, habilitat, violència i velocitat. Discreció en les seves accions per ser tant invisibles com sigui possible, amagant les seves intencions i retardant d'aquesta manera la possibilitat de reacció de la víctima o del seu entorn. Habilitat per a desenvolupar les tasques que han de dur-los a l'èxit en les seves intencions de forma més senzilla, més ràpida, menys compromesa, menys traspalsadora per a la víctima – de fet, a més discreció, habilitat i velocitat, més fàcil és que la víctima arribi a dubtar d'allò que li ha succeït, de si realment li han robat quelcom o ho ha perdut, de si realment ha vist el que creu haver vist -. *Violència* per vèncer i supeditar la voluntat de la víctima o per fer-li mal, cas que l'objectiu de la iniciativa irruptora sigui provocar dany físic a un altre: matar, ferir, violar. *Velocitat*, que paralitza la víctima o el seu entorn i presenta el *fet* com un *no-fet*, com se sol dir "vist i no vist", el que neutralitza la reacció del destinatari de la iniciativa transgressora, si és que ha arribat a adonar-se del que ha succeït.

Es poden donar, tot i que no sempre, una sèrie de relacions entre els quatre factors. Així, quanta més habilitat i discreció menys necessària és la violència i la velocitat. Quanta més velocitat en l'acció, menys necessitat de discreció hi ha i, finalment, quanta més violència es vulgui produir, de forma més ràpida es desenvoluparan els fets; principis combinatoris tots aquests que no són sistemàtics ni absoluts, però sí freqüents.

De tots aquests elements, el que no pot faltar és el de la velocitat. Aquells que pretenen introduir la transgressió legal en el decurs inicialment plàcid de la vida ordinària dels altres saben que han de ser molt ràpids, sigilosos en els moments previs i, en els crítics, fulgurants, vertiginosos. D'aquesta manera, emprant la velocitat, poden satisfer dos objectius estratègics. D'una banda, aconsegueixen reduir i alentir la percepció del fet

que, encara que pugui ser molt intens, degut a la seva brevetat, podrà ser percebut en un primer moment de magnitud inferior a la que posteriorment se li atribuirà, quan la víctima prengui consciència de les seves conseqüències. Aquesta aplicació de la velocitat fa viable als irruptors la capacitat de *ser-hi* sense que ho sembli, generant una percepció gairebé fantasmagòrica d'allò que fan, de tal manera que la víctima a vegades, o els testimonis més sovint, poden arribar a preguntar-se en un primer moment: “És cert el que m’ha semblat veure, o ha estat la meva imaginació?”. En finalitzar la frase ja serà tard: tot haurà acabat ja. Altre cop val com exemple el de la dona assaltada al carrer Escudellers, que amb la seva actitud davant els fets exemplifica perfectament aquest tipus de reaccions tardanes (*Barcelona, diumenge, 11/03/01, I., p. 226*). O el que li passa al jove que deambula de matinada pels carrers de l’L’Hospitalet de Llobregat i de sobte és interpel·lat per un cotxe policia que apareix amb velocitat i que li demana per un altre home, espantant-lo i deixant-lo esmaperdut fins i tot després que els policies s’hagin separat d’ell (*L’Hospitalet de Llobregat, dissabte, 29/05/04, VI, p.390*). I també és pertinent subratllar aquí el desconcert i el dubte dels mateixos policies davant de suposats fets, alguns de certa magnitud, dels que no en troben cap mostra, com les baralles abans esmentades o l’atracament del que, quan els policies indaguen, ningú no en sap res (*L’Hospitalet de Llobregat, dilluns, 24/05/04, XVI., p.333*). O el vehicle en el que suposadament i viatgen persones armades i del que tot i disposat de color i matrícula i activar un desplegament de recerca, no es troba cap rastre (*L’Hospitalet de Llobregat, dissabte, 29/05/04, I., p.382*). O de nou el vehicle amb rodes punxades, i per tant immobilitzat, que estaria assetjat amb els seus ocupants dintre, però que mai no arriba a ser localitzat (*L’Hospitalet de Llobregat, dissabte, 29/05/04, V., p.385*).

La velocitat s’articularà com una estratègia de defensa en desconcertar a víctimes i testimonis el registre dels quals es produeix en un altre ritme, que viuen en un altre *tempo*, la qual cosa els dificulta o impedeix reaccionar en el moment de manera proporcionada a la velocitat dels fets, reaccionant massa tard i possiblement amb problemes per a recordar de forma nítida allò que ha succeït. I no sols s’evita la reacció de la víctima o l’actuació de la policia, sinó l’eventual multitud aplegada a l’entorn de cert fet delictiu, que, cas de capturar

el transgressor, pot arribar a exercir la seva idea de justícia de manera extremadament violenta, no poques vegades al límit del linxament.

La utilitat de la velocitat es basa en pretendre que l'acció sigui incontestable, tot intentant que ni aquells que han d'estar especialitzats i entrenats en la detecció i reacció enfront irrupcions transgressores puguin respondre en temps real i contrarestar l'acció realitzada. Així doncs, si tots nosaltres som experts en recursos i podem utilitzar l'infinít ventall de possibilitats que ens ofereix el medi, aquells que vulguin ser habituals, àdhuc professionals, generadors d'emergències il·lícites amb certes garanties d'èxit, han de ser autèntics artistes de la velocitat, combinant-la amb altres qualitats, com ara habilitat, discreció i violència, aquesta última no en tots els casos. També han de ser experts en el domini dels elements del seu entorn, així com en el coneixement de les fluctuacions humanes que discorren en els espais en els que operen. I la seva especialitat ha de basar-se no només en el domini de velocitats vertiginoses, sinó també en el coneixement exacte de quina és la velocitat i duració correcta de cada irrupció planejada, ja que utilitzar una mica menys o una mica més de la necessària pot condemnar-los a un total fracàs, amb possibles conseqüències directes sobre les seves persones: agressions, detencions, senyalament públic, etc.

Així doncs, la velocitat té una gran importància en la comissió d'interaccions irruptives il·legals o il·legítimes. Edwin Sutherland ens explica com "les tècniques emprades el segle XVI per abordar les víctimes s'assemblen molt a les utilitzades en l'actualitat (...) Empraven també mètodes intel·ligents i arriscats com, per exemple, el lladre que es precipitava sobre una dona, la reconeixia com si existís entre ells alguna relació de parentiu, l'abraçava i li feia manyacs alhora que li prenia la bossa" (Sutherland,1993:212-213).⁸ En aquest exemple, la pluma de l'autor ens permet reconstruir la tècnica mentalment i comprendre que, en combinació amb la gosadia i la violència,

⁸ L'obra de Sutherland, aquí publicada sota el títol *Ladrones profesionales*, és un magnífic compendi de testimonis i exemples de diferents *modus operandi* delictius a Anglaterra i els Estats Units d'Amèrica a principis del segle XX. He inclòs algunes de les referències d'interès respecte a la *velocitat*, però n'hi ha moltes més, algunes de les quals es troben a les pàgines 72-73; 73; 76; 77; 78; 79; 96-97; 171; 193; 208; 211; 212; 213 de l'edició referenciada a la bibliografia.

l'irruptor havia d'actuar amb la màxima premura, ja que la tècnica en qüestió només tenia sentit en presència de tercers que podien descobrir l'engany i actuar en contra d'ell. En la seva descriptiva obra basada en part en entrevistes realitzades a delinqüents anglesos i dels Estats Units d'Amèrica de principis del segle XX, Sutherland ens descriu multitud d'exemples, citant aquí només alguns, com per exemple: "els xecs de viatge són robats per carteristes que els venen a falsificadors especialitzats (...). Aquest cop ha de ser dut a terme amb molta rapidesa també doncs el risc de detenció augmenta a mesura que els xecs robats arriben a l'oficina de compensació" (Sutherland,1993:96-97), o "el lladre (...) a vegades ha de comportar-se amb amabilitat, altres vegades ha de mantenir-se a l'aguait i, en altres, ha d'actuar amb gran rapidesa" (Sutherland, 1993:171).

No obstant, tot i que Sutherland va recollir la importància de la velocitat com a estratègia per a la irrupció, crida poderosament l'atenció com el seu relat recull unes accions en les que, tot i rellevant, no sembla tenir les característiques vertiginoses i gairebé fantasmagòriques que ara per ara ha de tenir per tal que s'executi èxit. D'alguna forma, aquesta sembla ser la qüestió que es planteja Gonzalo Martínez Fresneda en el pròleg del llibre, quan ens parla d'allò que ell nomena com "el lladre vulgar de l'actualitat" (Martínez Fresneda,1993:11), al qual presenta com al "volant d'un cotxe robat i disparant la seva retallada, després de fer-se una gasolinera per endur-se els diners que gastarà segurament en els plaers del mateix dia" (Martínez Fresneda,1993:12). En el seu text, sembla no entendre què és el que ha transformat a professionals del robatori presumptament elegants i discrets, en temeraris, temuts i en algunes ocasions violents lladres. I si bé sembla idealitzar relativament a aquell "lladre d'antuvi" com si d'un gentleman es tractés, també és possible que la seva reacció reculli un període de transició, la materialització d'un gran canvi en la forma de fer d'aquells que, des de sempre, interrompen la presumpta normalitat de l'activitat que recullen els espais públics. Canvi que pot tenir alguna relació amb l'augment de les velocitats de la vida quotidiana en general i que han obligat als irruptors a adoptar mesures extremes en quant a la velocitat dels seus actes que, per tant, poden resultar més terribles, més fantasmals, fins i tot més violents pel sol fet de semblar més impunes.

En aquesta línia, podríem prendre com a referència pel·lícules espanyoles de finals dels anys 70 i principis dels 80 del segle passat, en les que se'ns presenta de forma gairebé documental l'activitat delictiva de certs joves de classes marginals. De banda de les produccions, ben significatives al respecte, del director José Antonio de la Loma, escenificades totes elles a Barcelona i els seus voltants – “Perros callejeros”, “Los últimos golpes del Torete”, “Perras callejeras”...–, valdria la pena atendre algunes de les que trien Madrid com a marc, a la manera de “Deprisa, deprisa”, de Carlos Saura, o “Navajeros”, d'Eloy de la Iglesia. Totes estan protagonitzades per personatges que provoquen emergències alarmants en els contextos socials en els que es contextualitzen. Aquesta manera d'irrompre es basa especialment en la velocitat i, moltes vegades també, en la violència.

Així el film gens casualment titulat “Deprisa, deprisa” s'obre amb una escena en la que un dels protagonistes diu a un altre: “Vamos, Meca, dale caña: ¡deprisa, deprisa!”, per, a continuació, accelerar el cotxe i incorporar-se a una autopista a tota velocitat. A aquest inici figuratiu li segueixen constants escenes en les que els personatges perpetren robatoris sempre a gran velocitat: baixen dels vehicles a la carrera, intimiden a crits a les seves víctimes, les assetgen amb presses i disminueixen així la seva capacitat de reacció mitjançant l'atordiment i la manca de temps per reaccionar. Gairebé al final del llargmetratge, atapeït d'atacs comesos a contra rellotge i en relació a la planificació de l'assalt a una entitat bancària, un dels personatges sentència: “A ver si lo podemos hacer muy rápido... minuto, minuto y medio, como mucho y sinó, vamos mal, ¿eh? Nos dan pan con tomate... [riuen]”. És la seva estratègia per a construir un pont, un pas entre la realitat de les seves víctimes i ells mateixos i així poder abordar-los. Sense aquest pont, no seria possible el contacte de la forma en la que els irruptors pretenen què es desenvolupi.

En la pel·lícula “Navajeros” Eloy de la Iglesia ens ofereix la possibilitat de presenciar des de la nostra butaca d'espectadors, a tall de documental, irrupcions en forma de diferents tipus de robatoris, executats sempre a gran velocitat. Així, poc més de quatre minuts després d'iniciar-se la cinta, els personatges realitzen en temps real una estrebada des d'una motocicleta, el robatori de les bosses d'una dona mitjançant engany, dos “estrebades” més a peu, el furt d'una motocicleta i d'un automòbil i l'atracament en un establiment

després de trencar el vidre de l'aparador. Realitzen aquestes sis accions en un temps total aproximat d'un minut. I tot i que el film ofereix en general un ampli repertori de veloces emergències d'aquest tipus, aquesta sorprenent demostració d'agilitat dóna una completa mostra de com el seu domini de la velocitat es constitueix en una condició estratègica per a poder imposar la seva voluntat en les interaccions irruptives que duen a terme.

Pel·lícules com les esmentades, i com moltes d'altres centrades en l'activitat de joves delinqüents que tenen l'espai públic com a marc predilecte de les seves accions, ens ofereixen valuosos exemples de la gran importància de la velocitat en les interaccions que irrompen traumàticament en la quotidianitat, constituint-se gairebé a la manera d'una porta, una espècie d'arc espai-temporal que permet posar en connexió dues realitats diferents però simultànies en un mateix escenari: la d'allò "normal" i la de la seva part fosca, la de l'univers de l'anormal i del temut, allò que sabem o sospitem que es troba sota o al costat del "mai passa res" en el que, encara que no ho reconeguem, voldríem fonamentar la nostra vida de cada dia.

3.6 La velocitat com a interstici

Aquesta necessitat actual de ser especialment ràpids per tal de poder desenvolupar una certa agilitat interaccional en les nostres relacions ordinàries, obligats com estem a canviar constantment d'allò que els teòrics de l'Escola de Chicago haguessin anomenat "àrees morals", les diferents esferes entre les que ens hem de moure, ens porta a plantejar la velocitat com una estratègia per tal d'articular interaccions irruptives com una realitat ella mateixa liminar, és a dir intersticial o de llindar.

Recordem que Victor Turner escriu que els individus que als ritus de pas la fase liminar o de trànsit és aquella que "no és ni una cosa ni una altra i al mateix temps és ambdues, és propi de la peculiar unitat de la situació liminar" (Turner,1980:110), així com que "la situació liminar, (...) trenca la força de l'hàbit i obre pas a l'especulació (...) La situació liminar és l'àmbit de les hipòtesis primitives, l'àmbit en què s'obre la possibilitat de fer jocs malabars amb els factors i l'existència" (Turner,1980:118). En aquest sentit, podem afirmar que la velocitat a la que es desenvolupen els fets, velocitat escollida i

desenvolupada voluntàriament com a estratègia per part dels irruptors, és la que constitueix per si sola una situació liminar. No l'espai en el que transcorre l'acció ni les persones que la protagonitzen, sinó la velocitat que desenvolupa i que és precisament la que possibilita la seva realització. No importa que una persona estigui en un cèntric i suposadament pacífic carrer, ple a vessar d'elements de seguretat activa o passiva, o que estigui en una zona especialment procliu al fet que sorgeixin emergències com les que aquí es consideren. Per tal que aquestes excepcionalitats es produeixin tant sols cal que les persones predisposades i sovint entrenades en irrompre i interrompre la "normalitat" sàpiguen com fer-ho, aplicant l'habilitat necessària però, sobre tot, essent ràpids, amb precisió, sense marge per l'error. Sinó és així, estan predestinats al fracàs. Si, pel contrari, són precisos en els seus càlculs, tindran grans possibilitats d'èxit o, com a mínim, de sortir indemnes de l'intent.

I és aquesta velocitat liminar la que proporciona als irruptors la categoria de *ser-hi i no ser-hi*, de forma simultània. Peculiaritat gairebé fantasmagòrica i especialment temuda entre la majoria per suposar pels irruptors poders constitutius d'infal·libilitat i impossibilitat de defensar-se d'ells i les seves accions. Així, i citant altre cop a Turner, "la invisibilitat" estructural de les *persones* liminars té un doble caràcter. *Ja no* estan classificats i, al mateix temps, *encara* no estan classificats" (Turner,1980:106). Efectivament, la seva invisibilitat – física, però també estructural –, ve propiciada per la seva velocitat en el moment de dur a terme les seves irrupcions. És aquesta velocitat la que fa invisibles – en el doble sentit d'imperceptibles i inclassificables en un organigrama social com el regeix les relacions en públic – els actors que irrompen en escena de manera indesitjable i alarmant, característica que perden en quant minva o deixa de ser-li necessària la rapidesa de les seves accions. Com un d'aquells personatges fantàstics de còmic o ciència ficció al qual no es pot identificar, palpar, reconèixer o intuir fins que no es descodifica el mètode o la forma d'accedir a la dimensió en la que es troba, a la seva realitat, al seu món, o fins que ell no decideix instal·lar-se en el nostre adoptant la nostra forma o, en aquest cas, adoptant velocitats considerades "normals", com les de qualsevol altra persona que usa amb ell l'espai públic.

Així, mentre estan instal·lats en la seva liminaritat, els i les irruptors i irruptores són temuts i considerats gairebé com a subjectes impunes. És per la

seva ubicació transicional, la seva indefinició estructural, que pensem d'ells que no estan ni aquí ni allà, ni presents ni absents, doncs s'ubiquen en una mena d'*entre deux*, entre i en meitat de territoris al mateix temps físics i morals. I aquesta liminaritat els hi ve donada per la velocitat que, utilitzada amb exactitud i precisió, els converteix en espectres, éssers que sabem que hi són, com si portessin a les seves darreres i més literals conseqüències la naturalesa de l'espai públic com a espai de i per les aparicions. Personatges que no veiem, però dels que la presència dels quals sospitem, intuïm o n'estem convençuts, i dels que no sabem com defensar-nos, precisament perquè no sabem on són ni quina en preparen. Froment ho resumeix tot dient que "la velocitat, segons recorda Paul Virilio, no és pas un territori, no ho pot ser; és un medi. Ara vivim en la velocitat, la velocitat com a medi, (...) en el marc d'aquesta configuració nova, el territori sempre esdevé insegur, en el sentit que ja no hi ha cap territori en el sí del qual sigui possible aixoplugar-se, protegir-se. Les formes en què s'encarna el poder transformen aquest espai-territori en un espai-flux, la qual cosa finalment només pot engendrar un fenomen "d'inseguretat del territori" (Froment, 2002: 30).

Un altre exemple d'això, és la narració d'un agent de policia sobre una de les seves primeres actuacions: "Me'n recordo d'una, quan feia poc que havia acabat l'Acadèmia. Estava en pràctiques, a Lloret. Estava patrullant a peu, per l'avinguda Just Marlet, de pujada, per la vorera dreta. Serien, no sé, les tres o les quatre de la matinada. Però a l'estiu, eh?, que està com les Rambles a migdia... I anàvem caminant, amb tot de gent borratxa amunt i avall, i de sobte, vàrem sentir uns crits. Va ser, res, un moment. Va ser la primera vegada que vaig sentir aquella mena de crits: és, no sé com dir-t'ho... hi ha vegades que, vas pel carrer, i sents algú que demana auxili, o xiscla, però ja saps que no hi ha res. Però n'hi ha que, tal com sona, notes la por, *l'agòbio* de qui crida, i et puja un no se que per l'esquena i, instintivament, dius: ja està! *Algú ha pillat!*. Bé, doncs va ser un moment, uns crits curts però molt *heavys*, la primera vegada que notava aquesta sensació. I res, no va ser res, eh?: temps just de girar el cap a l'esquerra, a l'altra vorera, a l'altre costat del carrer, d'on venien els crits, i veig dos o tres nois corrent cap amunt, i una multitud de gent posant-se histèrica, fent una rotllana al voltant d'algú. Però això, en el temps de sentir els crits, i tombar el cap, eh?. Be, creuem corrents, i vaig arribar a temps de

posar-me enmig de la rotllana sense saber que passava, i de cop, un noi que tenia d'esquenes a mi, davant meu, se'm desploma a sobre. L'aguanto per darrera, i el vaig baixant cap a terra, i al estirar-lo, veig que va tot tacat de sang. Molt. A l'alçada del ventre. Aleshores tot es va ralentitzar una mica, però també anava molt de pressa, no sé com dir-t'ho. Veure que eren tres nois apunyalats, un d'ells desmaià, avisar a *central*, demanar l'ambulància, obrir pas entre la gent histèrica, fer-li lloc als nois per respirar, pendants d'ells, que tinguin pols...; arriben reforços, fer més espai per a que entri l'ambulància, ... Lo fort va ser que, de sobte, quan dúiem, no se, uns minuts esperant l'ambulància i tal, d'entre la rotllana em ve un *guiri*, un xaval jove, anglès, crec, i em diu que ho ha vist tot, i que està segur que un dels autors dels fets està entre la multitud. Que l'ha vist fer-ho, i que l'ha vist tornar i posar-se entre la gent. I, bé, sí, sí. El vam agafar, ell molt nerviós, van anar venint els seus amics, els vàrem detenir, i sí, sí: van ser ells. Els va perdre el neguit de no saber que havien fet, la curiositat. Perquè allò va ser, "*visto y no visto*". Jo, en tombar el cap, ja només vaig veure com corrien carrer amunt, entre la gent, sense saber si tenien o no a veure amb un "*follón*" que encara no sabia ni de què anava."

En preguntar-li més dades a aquest agent sobre el cas, va resultar que els agressors eren turistes alemanys que, després de veure a uns altres turistes compatriotes, però d'origen turc, van decidir atacar-los. Van agafar ampolles, les van trencar i els van assaltar a la carrera al carrer, apunyalant-los, i fugint corrents. Dos de les víctimes van tenir ferides no greus, però el tercer va estar a punt de morir. Aquells agressors, que no tenien cap antecedent fins al moment en què van decidir agredir a les seves víctimes, de forma espontània i sense planejar-ho conscientment, van entendre que els hi calia fer-ho a màxima velocitat i desaparèixer de forma igualment molt ràpida. La seva acció va ser incontestable: per les víctimes i també pels policies que caminaven a escassos metres, i que, tot i reaccionar prou ràpid com per sobreposar-se a l'escena i organitzar l'atenció i evacuació dels ferits, en un primer moment no disposaven d'informació per afrontar el fet, en gran part, degut la velocitat a la que s'havia produït. Els testimonis, esfereïts, no van ser capaços de reaccionar i, d'haver-ho fet, potser ho haguessin fet des de l'emotivitat, potser agredint o fins i tot linxant als autors de l'atemptat. Realment, no és difícil pensar que per als testimonis i per les víctimes, aquells joves que

mai havien perpetrat cap acte semblant, es van comportar de la forma més semblant possible a autèntiques aparicions, executant la temuda capacitat de provocar-li mal a determinades persones esdevingudes llurs víctimes i, al mateix temps, d'immobilitzar de por qualsevol altre capaç de prendre consciència, aleshores i allà, de la magnitud dels fets.

3.7 Mecanismes de poder: la reacció

Els mecanismes del poder institucional no romanen impassibles enfront d'aquesta sort d'incidents als que qualsevol individu es pot trobar sotmès i que a més constitueix una de les pors més intenses de les instal·lades a la societat urbana: la possibilitat de ser violat, violentat impunement i, a més, en el pitjor dels casos, sense tenir capacitat de defensa o contraatac possible.

Tot i això, la capacitat i perfecció dels irruptors en actuar, combinada amb la velocitat a la que tots ens movem i la llestesa a la que tot succeeix, fa poc encertada les teories que suposen una virtualitat panòptica de les autoritats a l'hora de conèixer que passa en cada moment i en cada racó de l'espai públic. Aquest punt de vista, que imagina un triomf final del model de control omniabarcatiu imaginat per Jeromy Bentham a principis del segle XIX en el seu famós *Panòptic* (Bentham,1985), no explica de manera coherent la proliferació d'emergències de caire delictiu de les que en són prova les carteres sostretes i localitzades pels carrers de Lloret pels Mossos d'Esquadra que les patrullen o els vehicles amb vidres rebentats i saquejats que es troben (*Lloret de Mar, dijous, 22/08/2002, IX, p. 244*). O els robatoris a establiments registrats al llarg d'un cap de setmana i descoberts el matí del dilluns següent, a l'hora d'obrir-los, sense que la policia ho hagi pogut evitar (*L'Hospitalet de Llobregat, dilluns, 24/05/04, X., p.328*), o com demostra la preocupació del Cap de Seguretat Ciutadana de la comissaria pels tres delictes violents diaris que, tot i haver engegat un dispositiu policial específic, no hi ha manera de reduir (*L'Hospitalet de Llobregat, dilluns, 24/05/04, XX., p.336*).

No obstant, als mecanismes de poder els preocupa que els assalts, que les emergències arribin a minvar la moral de la societat, tot generant dubtes a nivell individual i afavorint crisis a nivell col·lectiu. Crisis que tenen com a forma més coneguda d'expressió – tot i que no l'única – allò que actualment és

conegut com a *alarma social*. De fet, els mecanismes de poder saben i entenen què, quan s'ataca un punt concret o una petita part, en el fons, tot queda qüestionat (Goffman,1979:280-305). Per això, el concepte de *ordre públic*, concepte reconduït al de *seguretat ciutadana* i que es podria definir de forma un tant simple com l'absència de vulneracions dels drets a l'espai públic (Martínez Fresneda,1993:24-25),⁹ és des de fa uns anys una de les prioritats assignades a les organitzacions policials. Perquè les petites explosions socials que cada emergència suposa no impliquen sols un risc per a les persones i una ruptura del pacte de no-interferència ni agressió que se suposa que presideix les relacions humanes. És també una evidència inquietant de la fragilitat crònica que afecta aquests pactes, una evidència que l'ordre acceptat tàcitament per la majoria podria perfectament ser un altre de molt diferent o no ser-ne cap en absolut.

Els mecanismes de poder instituït que, al seu torn, coneixen la importància estratègica de la velocitat, actuen en conseqüència reservant-se en exclusiva el dret a fer-la servir com a eina d'actuació irruptiva. Establint límits de velocitat en determinats tipus de desplaçaments, coordinant i reglamentant les temporalitats privades en nom de l'interès general –horaris comercials, etc.– (Ascher,1997:120), valorant la possible condició de sospitós de qualsevol que corri massa o vagi massa poc a poc, en la mesura que podria ser algú que

⁹ El concepte d'"ordre públic", entès com l'absència d'alteracions de la "normalitat" a l'espai públic, ha perdut gairebé tot el seu crèdit a l'Estat espanyol, sobre tot com a conseqüència de la vinculació simbòlica que s'estableix amb l'ús que feia d'ell el regim franquista, que, com se sap, comptava fins i tot amb un Tribunal de Orden Público (TOP), encarregat de perseguir els delictes polítics i socials. Des d'aleshores s'utilitza més aviat el terme *seguretat ciutadana*, per mitjà del qual es vol al·ludir a la "satisfacció de l'exercici dels drets i llibertats". La pretensió del canvi no va estar en el seu moment sols nominativa, sinó també de contingut, passant d'una concepció de la gestió policial amb connotacions exclusivament relatives a la jurisdicció penal, "per instal·lar-se en el camp obert i ampli de les ciències socials i de la política de benestar social", en paraules del que fou governador civil de la província de Barcelona, Francesc Martí Jusmet (1990:51). De banda d'aquestes bones intencions de partida, és molt probable que aquest canvi hagi estat estrictament teòric i funcioni com una concessió més a la correcció política. Sí aquí s'ha assumit de manera preferent aquesta noció de seguretat ciutadana no ha estat per que s'hagi donat per bo un mer eufemisme, sinó per no utilitzar de manera confusa un terme –el *d'ordre públic*– que, com hem anat veient, té unes connotacions ben distintes en la terminologia goffmaniana, per la qual l'ordre públic és l'ordre de les relacions en públic.

fugís després d'haver comès un delictes o malifeta, en el primer cas, o estar “preparant alguna”, en el segon. A més, i molt especialment, l'Administració reserva a aquelles estructures que depenen d'ells o en aquelles en les que els hi delega la seva confiança en aquest sentit, la capacitat d'exercir velocitats extremes: només determinades persones i vehicles autoritzats poden desenvolupar velocitats molt superiors a les normals en cas d'emergències mèdiques o catàstrofes –ambulàncies, bombers–, a més òbviament dels agents de policia, que també reben permís per obrir-se pas a tota velocitat per acudir en auxili d'una víctima o per a perseguir als irruptors.¹⁰

D'aquesta manera, els mecanismes de poder reconeixen la necessitat de dotar les seves estructures d'oposició a la irrupció de la mateixa capacitat estratègica que disposen els irruptors, admetent tàcitament que a l'estratègia d'especial velocitat que aquests apliquen sobre el conjunt de la societat, cal contestar amb contra estratègies que permetin igualar i, quan això sigui possible, superar aquesta velocitat.

Així, quan els irruptors adopten velocitats incontestables, aquells que estan directament comissionats per l'Administració Pública, preocupats per les possibles víctimes, però també pel risc que impliquen per la solidesa i la perdurabilitat d'un determinat ordre social, intentaran neutralitzar-les i combatre-les amb altres velocitats. L'univers que uns i altres conformaren serà aleshores un univers dromològic, és a dir fer de velocitats alienes a les que els “normals” poden desenvolupar, tret de causes concretes i prou justificades,

¹⁰ A principi de la passada dècada dels 90 la revista *Times* va fer una campanya de promoció que mostrava fotografies equívokes, per posar de manifest la importància que una bona informació tenia per evitar els judicis precipitats i injusts sobre la realitat. Una d'aquestes fotos mostrava un home negre corrents davant d'un policia blanc uniformat. Quan diverses persones eren preguntades sobre què és el que estaven veient en aquesta imatge era un policia perseguint un delinqüent. Un fals sentit comú, carregat de prejudicis, feia sobreentendre que un home negre que corre pel carrer sols pot ser algú que ha comès algun delictes. El peu de pàgina informava que en realitat el que la instantània mostrava era dos policia – un negre de paisà i un blanc d'un uniforme – perseguint un lladre que quedava fora de plànol. Recordi's, en aquest mateix sentit, que una de les consignes més populars dels participants en manifestacions prohibides durant el franquisme era, a l'hora de dispersar-se davant l'arribada de la policia: “No correu, que és pitjor”.

com ara no perdre l'autobús o protegir-se de la pluja. La seva activitat, feta de perentorietats, farà d'ells estranys i misteriosos personatges observats des del temor i la desconfiança per una majoria social preocupada, inquieta, que s'ho mira tot des de la distància i a la que no pensa renunciar, car és la garantia que romandrà protegida de "el que passi". Segurament per temor a allò que puguin significar aquestes velocitats i contra velocitats, desconegudes o impracticables pels ciutadans ordinaris, que saben que és el que impliquen i que els posen al corrent dels punts més vulnerables d'un ordre social que s'estimen més imaginar com inalterat i inalterable. Per aquests forats que les velocitats excepcionals obren o insinuen s'intueix l'existència d'un desori que pot irrompre i interrompre en qualsevol moment. El que amenaça és justament la dimensió més intranquil·la i intranquil·litzant de la vida social, la seva part aestructurada, les proves de la presència constant i latent de l'inorgànic, sempre a punt d'assaltar la normalitat i fer-la miques.

Capítol 4

L'espai detingut.

El tancament de l'espai quan hi ha delictes.

4.1 Una reacció davant la irrupció d'emergències greus

L'habitual ocupació per part dels usuaris d'una vorera, d'un tram qualsevol d'espai públic, és constantment congelada, aturada i aïllada a centenars, milers d'indrets a tot el món en el decurs del dia. El motiu rau en el tancament de l'espai que efectuen en aquell indret determinats tècnics especialitzats en respondre la comissió d'un fet delictiu especialment greu. Aquest tancament s'intenta portar a terme amb la màxima immediatesa d'ençà que es té coneixement del fet succeït¹¹, com en l'emergència recollida en què, pocs minuts després d'arribar al lloc on s'està estesa a terra una noia que ha saltat al buit i està greument ferida, els policies actuants, sota les ordres del seu comandament, fan sortir del carrer a les persones que no tenen a veure amb els fets i procedeixen a tancar-lo físicament, bloquejant els accessos amb vehicles policials. Després de donar resposta a la urgència d'atendre a la ferida, la seva prioritat és discriminar entre persones implicades o relacionades i aïllar l'espai per tal de facilitar l'atenció sanitària i posterior evacuació de la jove, però també per tal de deixar-lo disponible per ser escrutat detingudament tal com estava en el moment dels fets (*Hospitalet de Llobregat, dissabte, 29/05/04, V., p.385*).

En general, podem dir que aquest tancament de l'espai, anomenat habitualment *acordonament*, es dona quan hi ha un accident o agressió contra la integritat física d'algú amb un resultat lesiu d'important a fatal – mort d'algú, danys físics greus o, en general, fets amb especial repercussió social -. També es produeix habitualment quan hi ha un atac greu contra la llibertat sexual d'algú i, en molts casos, quan es produeixen atacs contra béns als quals s'adjudica gran valor econòmic o que, sense tenir-lo, generen alarma social.

¹¹ Els manuals i protocols policials consultats parlen d'unes tasques preliminars a la realització d'una inspecció ocular en un espai acordonat, la primera de les quals sempre és arribar al lloc dels fets amb tot l'equip necessari i el més ràpid possible.

4.2 Poder i reacció davant el qüestionament polític de l'espai a través de l'emergència

De forma habitual, el tancament de l'espai el porten a terme els membres dels cossos policials. No obstant, val a dir que, a l'estat espanyol, aquesta acció de presa de possessió d'una part de l'àmbit públic que és escenari necessari per la pràctica de les llibertats dels individus s'atribueix per Llei als organismes judicials.¹² Aquests, ja des del segle XIX i davant la impossibilitat de cobrir físicament tots els tancaments d'espai que es donen en l'àmbit territorial de la seva competència, deleguen en els membres dels cossos policials que estan adscrits funcionalment al seu servei (Recasens, 1996:34). Donat que també aquests policies són insuficients per cobrir aquesta necessitat, el marc legal reconeix també a tots els policies de l'estat espanyol, sigui quin sigui el cos al que pertanyen, una funció com a policia judicial que obliga a qualsevol agent a perseguir els delictes dels que en tingui coneixement, així com a garantir la conservació d'indicis i proves que trobi en relació a ells, i això de forma genèrica i inherent a la seva condició professional. L'extensió d'aquesta potestat porta, a la pràctica, a l'habilitació legal per tal que, en cas necessari i sota aquests supòsits, qualsevol policia en territori en el que sigui competent pugui d'ofici procedir legalment al tancament d'un espai. D'aquesta forma, qualsevol agent té la potestat, sempre que es donin els supòsits de necessitat legalment acordats, de privar una part acotada d'espai públic de la seva condició com a tal, sempre per un temps determinat i sempre per un motiu legalment i reglamentàriament establert.

¹² La Llei d'Enjudiciament Criminal espanyola, en el seu article 326, primer paràgraf, diu: "Quan el delicte que es persegueix hagi deixat vestigis o proves materials de la seva perpetració, el Jutge Instructor o qui faci la seva funció, els recollirà i conservarà per al judici oral si fos possible, procedint a l'efecte a la inspecció ocular i a la descripció de tot allò que pugui tenir relació amb la existència i naturalesa del fet." L'article 334, primer paràgraf diu: "El jutge instructor procurarà recollir en els primers moments les armes, instruments o efectes de qualsevol classe d'objectes que puguin tenir relació amb el delicte i es trobin en el lloc on es va cometre o rodalies, o en poder de l'inculpat, o a qualsevol altra lloc conegut, redactant diligència expressa del lloc, temps i ocasió en que es van trobar, descrivint-los minuciosament per que es puguin formar ideal cabal dels mateixos i de les circumstàncies de la seva trobada."

Per altra part, és interessant observar com, en franca adaptació a l'evolució de les dinàmiques socials, el Poder Judicial, d'una forma natural i en el decurs del temps ha passat de tutelar i supervisar de forma directa i personal el control de l'espai públic i les seves limitacions a, en el present, ser conscient que la multitud de fets i accions que mai deixen de produir-se intensament i a tota velocitat, el que li obliga a articular les possibilitats de resposta per àmbit de cobertura i rapidesa a través dels cossos policials, per tal de poder mirar d'estar a l'alçada del ritme i la intensitat que marca la quotidianitat.

El tancament de l'espai o acordonament policial s'executa seguint unes pautes prefixades, ja sigui per llei, reglament, ordre o instrucció de la judicatura o fiscalia. En el seu defecte, o en complementarietat a aquestes pautes, la majoria de cossos policials articulen algun tipus de reglament o protocol intern per tal d'estipular de quina forma i en quins casos s'ha d'establir aquest tancament.

Veiem així que el poder formal es pren un seguit d'importants prerrogatives que l'autoritza i dota de recursos operatius per tal d'usurpar l'espai públic, privant-lo de la seva condició de públic en determinades circumstàncies i territorialitzant-lo de manera extremadament excloent. És per això que als policies se'ls pot donar instruccions per actuar legalment segregant als participants en una discussió al carrer, per a que convencin les persones no implicades que abandonin l'escenari d'algun fet dramàtic, així com per que mobilitzin o marquin les persones que entenen què són sospitoses de poder cometre algun delictes, controlin i foragitin les prostitutes i les persones sense sostre dels espais públics visibles (Herbert, 1997:11). El motiu, segurament, rau en què als poders no se'ls escapa que des de la incorporació del temps econòmic, a l'Edat Mitjana, els carrers de les ciutats eren el que quedava després que les persones afirmessin els seus drets i poders (Sennett,1997:207). El control dels carrers, de l'espai públic, significa doncs, des d'aleshores, el control de la societat. Això cal conjugar-ho amb la circumstància que, a partir de la fi de la Segona Guerra Mundial, l'Europa continental es va imbuir del concepte, implantat pels vencedors, que el control social constitueix la clau mitjançant la qual és possible entendre les relacions entre l'Estat i la societat (Bergalli, 2001: 61), motiu pel qual es començà a donar un valor estratègic cabdal al pols entre ambdós a la seva *arena* principal,

l'espai públic, el que fa que no sigui casual que un dels objectius de l'arquitectura contemporània i de la policia sigui el control dels públics, de les masses, dels fluxos de persones (Davis, 2003: 222).

Des d'una altra perspectiva Balandier justifica l'existència del poder a partir d'altres premisses que, crec, lluny de ser contradictòries a les anteriors, són complementàries. Això és així en la mesura que el poder apareix en les societats per atendre la necessitat de mantenir sota un ordre la competència entre els grups existents que cerquen orientar les decisions de la col·lectivitat en el sentit dels seus interessos particulars, i és el resultat de l'imperatiu de lluitar contra les amenaces no només internes – interessos dels grups en que es divideix – sinó també les externes, que amenacen amb provocar el caos, al mateix temps, però, que reforcen la seva unitat, la seva cohesió i els seus trets distintius (Pérez, 2007: 91-92).

4.3 Espai aïllat, espai detingut, espai congelat, espai sense temps

Tornant doncs al control de l'espai en crisi, l'objectiu del tancament és, per una part, aïllar aquell espai de la resta de l'espai públic per tal que allò que succeeix o ha succeït no afecti a la resta d'usuaris. Aquest motiu es dona en espais on hi ha algun problema estructural que pot propiciar accidents – forats al carrer, balconades que es poden desprendre -, però també llocs on les emergències poden encara lesionar la integritat física de la gent de forma greu - on pot explotar un artefacte o indrets on pot haver una persona armada -. Per altra part, l'objectiu és també buidar aquell espai del seu contingut en relació al que ja ha esdevingut, a efectes, en la vessant procedimental, de recollir allò que serveixi per saber què i de quina forma ha succeït. Per últim, en la vessant social, per mirar de garantir que s'intentarà evitar la repetició dels fets, tot duent a terme el que bé podríem conceptualitzar com una mena d'exorcització del lloc.

Tot això resta palès en un seguit de tasques i objectius medials. Per una part, el tancament ha de recollir la possibilitat d'atendre les demandes que la judicatura fa als policies, donat que aquests no deixen d'actuar en delegació dels primers. Aquestes demandes busquen una adequació procedimental dirigida a l'adient recollida i emmagatzematge – és a dir, de forma no

deteriorable, perdurable, estudiable amb posterioritat, i amb una correcta cadena de custòdia – d'aquells elements relacionats amb el fet succeït, anomenats *indicis* i que són necessaris per a que el jutge pugui dirigir la corresponent investigació.¹³

D'altra banda, el tancament de l'espai s'ha d'efectuar amb la màxima premura en relació a la comissió del fet que l'ha motivat. La celeritat i l'escrupolositat en el tractament del lloc que s'ha clausurat han de garantir la seva no adulteració del lloc respecte al seu estat en el moment en què s'ha produït l'esdeveniment en qüestió i ha d'assegurar la bona conservació de qualsevol indicatiu, prova o element que pugui servir als investigadors per esbrinar amb dades tant objectives com sigui possible què ha succeït en aquell lloc, quan, com, entre qui i per quin motiu. La forma en què els especialistes es mouen i treballen dins d'un espai acordonat, és especialment atenta amb la necessitat d'evitar el deteriorament dels elements presents i també especialment curosa en ordre a no afegir-ne ni endur-se'ls.

Aquesta cura neix del que el llenguatge jurídic-policial es presenta com a *principi d'intercanvi*,¹⁴ que estableix que en el lloc dels fets els implicats la víctima sempre deixa quelcom de si, com ara objectes, restes orgàniques, propietats deteriorades o trestes de lloc. L'autor acostuma a endur-se coses o restes del lloc dels fets, com per exemple objectes o residus, i també s'endú coses o restes de la pròpia víctima, ja siguin possessions o elements orgànics. L'autor dels fets també deixa coses o restes al lloc, com ara objectes de la seva propietat, eines amb les que ha comès el delicte i/o restes orgàniques pròpies: l'autor dels fets ha agafat, tocat, marcat..., i aquests rastres físics, mecànics o

¹³ D'entre les diferents definicions d'indici trobades als manuals policials consultats, considero més complerta la següent: "S'anomena indicatiu a tot vestigi que es produeix arran dels fets abans, durant o després de la comissió del fet delictiu. Dins d'aquests indicis podem destacar: impressions dactilars, empremtes de sang, trepitjades, rodadures, empremtes d'eines, escriptures, eines, cabells, fibres, pintures, suports informàtics, etc. El tipus d'indici variarà segons la tipologia del delicte."

¹⁴ Els manuals policials consultats defineixen el Principi d'Intercanvi com l'intercanvi d'indicis entre l'autor, la víctima –si n'hi ha- i el lloc dels fets, i que s'origina en consumir-se un fet delictiu. Actualment es treballa, a partir del Principi d'Intercanvi, en la prevenció de que els policies actuants no contaminin el lloc dels fets intercanviant ells mateixos possibles indicis, o incorporant-ne d'erronis.

químics donen informació sobre ell i podran ser utilitzats per tal d'intentar identificar-lo i relacionar-lo amb el succés investigat. D'aquí neix un dels principals motius per a congelar el lloc del crim amb la màxima brevetat, doncs aquesta posada entre parèntesi permetrà, com més eficient i ràpidament es faci, perdre o malmetre el mínim nombre possible d'indicis, elements que, de no ser aïllats ràpidament, de segur que resultarien contaminats, transportats o deteriorats pels condicionants ambientals o per les persones que hi transitessin. Perquè detenir l'espai, aturar-lo, interrompre'l, és coagular-lo. I els coàguls són, precisament, allò que queda. Prenent les paraules d'un membre de la policia científica entrevistat i especialitzat en la recollida d'indicis, "tiempo que corre, verdad que huye", frase que no tant sols recull la premura necessària per acordonar l'espai, sinó també a la necessitat d'investigar amb la màxima urgència possible, donat que l'autor o autors dels fets miraran de trencar la seva relació amb el lloc dels fets. En la mesura que la investigació sigui ràpida, els autors hauran tingut menys temps per esborrar els seus vincles amb allò que – i l'expressió esdevé ara especialment reveladora – *ha tingut lloc*.

Dins de la concatenació de relacions d'importació i exportació d'evidències entre lloc, l'autor i la víctima dels fets, els agents de policia també hi intervenen. Els policies que treballen a l'interior de l'espai acordonat poden, sense voler, introduir-hi elements – empremtes digitals o de sabates, burilles, restes orgàniques pròpies com saliva, cabells, objectes propis descuidats –, i també poden endur-se o malmetre evidències – esborrar alguna empremta no visible, utilitzar algun estri, paper o tela del context de l'espai acordonat, etc. -. És tant senzill com basar-se en què si s'entra al cordó policial, es porta alguna cosa amb un mateix, i si se'n surt, es pot dur quelcom. Es tracta, doncs, d'evitar tant una cosa com l'altra.

L'orientació de les tasques que es desenvolupen a l'espai tancat és científica: la finalitat és detectar i recollir tantes dades objectives com es pugui obtenir, associables també de forma objectiva als fets ocorreguts, essent necessari que no hagin estat manipulades ni adulterades per qualsevol factor de l'ambient. De fet, la funció del tancament és conèixer la seqüència dels fets així com de quina forma es van produir. En molts casos, els més interessats en explicar la seva versió – que no necessàriament la seqüència objectiva i real -

de com han ocorregut els fets son els propis autors o protagonistes dels fets que cal investigar i que pretenen distorsionar els fets, enganyar als investigadors per tal de decantar les possibles responsabilitats cap als seus interessos o fins i tot per mirar de deixar la seva acció impune.

Per altra part, el testimoni de terceres persones imparcials que es basen en les seves percepcions en moltes ocasions estan subjectes a errors degut a la fugacitat del moment, la intensitat del mateix i la diferent intensitat d'utilització dels sentits en cada persona. Això és així perquè, moltes vegades, les percepcions ens porten a inferir mentalment coses que mai han succeït, que mai s'han vist o sentit, per una associació d'idees a partir d'una percepció mal interpretada o incompleta d'uns fets. I per això a vegades els testimonis no són de fiar i sempre que es pugui, caldrà contrastar el seu testimoni amb les dades objectives observades i recollides.

4.4 Poder, societat, canvi, por

Veiem, per tant, que les autoritats reconeixen en les emergències que formal o informalment es puguin considerar greus, un risc pel suposat ordre social la custòdia del qual tenen assignada. Tan greus com per arribar a justificar mesures extremes i sobremanera tecnificades per tal d'arrabassar aquella porció d'un espai públic que, com a conseqüència d'aquesta actuació, deixa justament de ser-ho. Efectivament, la primera definició d'espai públic és el que fa d'ell un espai accessible a qualsevol. Totes les interaccions que es produeixen al seu sí s'estructuren a partir d'aquesta premissa. I sabem que les nostres activitats, precisament per ser públiques, s'inscriuen en un medi constantment parasitat per iniciatives no autoritzades i es despleguen en l'ambigüitat i la imbricació dels territoris (Joseph,1999:71). Per això i davant el temor que se sobrepassin de manera generalitzada els límits tolerats – o no – d'iniciatives no autoritzades, una de les possibles prerrogatives que detenta la policia per reaccionar davant aquestes és el tancament de l'espai en alguna de les seves múltiples formes, que tenen en el tancament físic i absolut d'aquell espai la seva màxima expressió, però que es pot manifestar de diverses formes.

Així, davant el coneixement d'un punt en el que es dura a terme una venda de drogues de certa importància, els efectius de paisà responsables de neutralitzar-la estableixen un control discret del lloc, que passarà desapercebut per tots els vianants que hi passin. Al mateix temps poden donar instruccions als seus companys uniformats per tal que no passin per aquell punt precisament, per no prevenir als traficants. Als policies que investiguen no els preocupa la no presència dels seus companys i companyes d'uniforme, doncs tenen l'espai controlat, que és tant com dir assetjat en secret, amb tots els mitjans per, en un moment donat, neutralitzar aquell espai fent-lo absolutament seu, en ordre a materialitzar un operatiu considerat com de risc destinat a detenir un grup de persones (*Hospitalet de Llobregat, dimecres 02/06/04, V., p.413*). O com quan, en plena persecució de dos homes que s'han amagat a una discoteca després d'haver apunyalat a un tercer, els policies uniformats tanquen la zona d'accessos, mantenint-se a distància per no ser vistos, amb control visual sobre el sector i possibilitat d'accedir-hi de manera gairebé instantània en cas que apareguessin els sospitosos i per poder detenir-los (*Lloret de Mar, divendres, 23/08/02, III., p.301*).

I és que té raó de ser la por a que aquests fets – els fets terribles, les emergències - s'arribin a considerar com a forma d'expressió del desordre o de la intuïció d'una altra forma d'ordre social, un altre ordre que, com diuen Remy i Voyé, estaria “establert pel caos intern, el terror anòmic evocat per Durkheim (...), moment d'alt risc col·lectiu, percebut com un moment destructor, com una amenaça, però que també pot ser per altres l'ocasió d'una creació col·lectiva nova i de la progressiva posada en joc d'un nou ordre” (Remy i Voyé;1981: 24). No hem d'oblidar que per determinats col·lectius marginals o marginats que no compten amb altra forma de manifestar les seves reivindicacions o els seus estats d'ànim, la violència constitueix una forma d'afirmació, l'eficàcia de la qual depèn de l'habilitat dels actors, les seves circumstàncies i la conjuntura (Body-Gendrot, 1995: 234). Per això els poders s'ajuden actuant amb decisió, tot transmeten un missatge ben clar: “la nostra resposta a qualsevol desviació serà immediata” i “no ens aturarem en emprar els mitjans que calgui per contestar a aquests intents”. Missatge, perquè no dir-ho també, agraït per una majoria social que procura segurament mantenir a distància qualsevol amenaça per les

regularitats que organitzen la seva quotidiania. El conflicte, la possibilitat de veure's immersos en ell, no entra, ni de bon tros, dins dels nostres plans.

Tot això justifica i explica l'acció de *tancar l'espai* o *acordonar-lo* amb l'arribada d'agents de policia al lloc dels fets a tanta velocitat com sigui possible. La velocitat té diverses finalitats. En una majoria de casos, els agents no saben exactament, en primera instància, quina és la dimensió del mal causat, ni si aquest encara s'està realitzant o si poden fer alguna cosa per aturar o minimitzar el problema. A més, i encara que sàpiguen què el mal ja s'ha produït, la velocitat, que a ben segur ha estat o està sent emprada estratègicament pels qui cometen la transgressió amb la voluntat de desaparèixer sense donar opció a ser aturats i interpel·lats per la seva acció, haurà de ser utilitzada també pels policies per tal de contrarestar l'estratègia dels transgressors. Així, en un primer moment i amb urgència, els policies s'adreçaran al lloc en qüestió i les seves rodalies immediates per tal d'auxiliar les víctimes, però també per mirar de detectar als transgressors amagats o fugint, així com a altres possibles víctimes i efectes relacionats amb els fets esdevinguts.

Habitualment, cal acordonar l'escenari d'un delicte pel seu estudi. L'acordonament consisteix en la delimitació de l'espai que es considera afectat per l'acció realitzada, separant-lo. A vegades, el cordó policial es pren una zona extra de marge entre el que seria el límit de l'espai sobre el que cal incidir i l'espai que seguirà sent públic, per tal d'instal·lar al personal i equipament especialitzat que hi treballarà.¹⁵

Aquesta forma d'anomenar el tancament policial d'un espai públic – *cordó policial, acordonament* – sembla força idoni, doncs habitualment es porta a terme mitjançant la balització, aprofitant elements naturals o afegint-ne d'artificials aportats pels propis policies i que consisteix en lligar d'un a un altre d'aquests elements cinta policial, habitualment de material plàstic, de tal manera que tancant-se sobre sí mateix pren forma de quadrilàter, d'escenari, de teatre, diferenciant-lo del que seguirà essent espai públic. Es tracta de

¹⁵ L'amplitud del cordó depèn del fet a cobrir. No obstant, la tendència ha de ser de ocupar un espai ampli en previsió que qualsevol indicati hi pugui ser comprés i, en tot cas, reduir-lo a posteriori.

congelar, per així dir-ho, una determinada porció de territori, en la mesura que també es tracta d'aturar en el temps en el seu sí. Cal aturar-lo i clausurar-lo, perquè aquell espai realitza fins al màxim nivell aquella condició que, segons Perec, presenta tot espai, que és justament la de ser dubte, enigma (Perec, 1999: 221). Així doncs, un espai que s'ha manifestat encabint un fet de perillositat demostrada, ha de ser posat en quarantena respecte al temps i en relació a la resta de l'espai.

L'objectiu és que tot ha de romandre com estava en el moment del tancament i res nou ha d'aparèixer en aquell espai. No es pot afegir res ni res pot desaparèixer. D'aquesta manera, a la resta de l'espai, a l'altre costat de la cinta balisadora, els usuaris seguiran usant i modificant l'espai com element escenari i alhora protagonista actiu del seu present, mentre que al costat interior de la cinta, l'espai tancat i territorialitzat, res no hauria de ser modificat mentre l'espai romanguí aturat en el temps. I és que aquell territori haurà de ser interpel·lat, preguntat, explorat per tal que respongui tot el que ulls i mans especialitzades li puguin interpel·lar respecte a un fet succeït allà mateix, motiu pel que necessiten congelar aquella porció pública, aïllar-la del futur i privar-la d'un present quotidià perquè parli d'un moment passat. Cal evitar que el temps s'endugui l'espai i només en deixi uns quants bocins sense forma (Perec, 1999:140).

En relació al material utilitzat habitualment per fer el cordó policial, la cinta policial, cal dir que no és imprescindible que la balització es porti a terme amb aquesta cinta: és vàlid qualsevol mitjà a l'abast sempre que contingui algun element que faci entendre clarament a la resta d'usuaris de l'aquell espai públic que tot el que queda al costat tancat del cordó és interdit d'ús per ells. No obstant, és interessant que un dels elements que es procura que no falti mai en el vehicle d'una dotació policial és la cinta. Aquesta cinta és de gran utilitat per tal d'indicar espais accidentats de la via pública, zones de pas perilloses. Acostuma a tenir colors força visibles, fàcilment identificables, i és de fàcil i ràpida instal·lació. Habitualment, du impresos els colors, anagrames o logotips distintius del cos policial que la utilitza, i això fa que l'espai delimitat per la cinta rebi legalment la consideració d'inviolabilitat que els usuaris de l'espai públic han de respectar. No fer-ho pot implicar, segons l'ordenament jurídic espanyol actual, la imputació d'una falta penal per desobediència lleu.

L'acordonament policial suscita, en qualsevol cas, la sensació que l'espai atacat pot ser aturat i reiniciat a partir d'un temps mort, d'un recés en la velocitat d'aquell espai que indiqui, potser simbòlicament, que una mena de segona oportunitat és necessària (Virilio,1997:15). Aquest és també un dels motius del tancament de l'espai en el que està la noia precipitada, amb sang i altres parts del seu cos escampades pel terra: una desactivació d'aquell espai, la possibilitat d'activar un servei extraordinari de neteja, implica una acció, diguem-ne, *reparadora*, que porta implícita aquesta voluntat d'oferir-li al lloc dels fets aquesta "segona oportunitat, per a que el que allà ha esdevingut "no torni a passar" (*Hospitalet de Llobregat, dissabte, 29/05/04, V., p.385*). Aquesta és potser la forma més evident de reconèixer la temible i fosca consistència de la interrupció i desmentiment de la normalitat que allà s'ha produït, transmetent el missatge que allò que ha succeït és de prou transcendència com per retenir una porció d'espai públic, aïllar-lo i congelar-lo temporalment.

Cal fer un comentari en aquest sentit respecte a la suposada activitat panòptica –controladora, abastadora sobre tot el que succeeix a l'espai públic, coneixedora de tot i que hauria de preveure tot– de la policia. Hauríem de partir de la premissa que Bentham, el primer teòric del panoptisme, hauria quedat desfasat en quant a la seva proposta d'una mirada que tot ho controla, essent vigent però la importància que dóna a les tècniques articulades en aquest sentit (Foucault,1989:22). Així, la simplificació segons la qual la policia *ho veu tot* no seria més que una forma superficial de copsar una intenció, una estratègia en la forma d'una acció per altra part impossible. Al respecte, el que Foucault diu davant la constatació que històricament s'ha desenvolupat un seguit de tàctiques i estratègies de resistència a les intencions controladores del poder, és que la societat no és panòptica, sinó que el poder pretén trobar –intent mai acomplert– la forma d'exercir el panoptisme, intent davant el qual hi ha una resistència històrica, permanent i futura a l'articulació de les estratègies que cerquen aquest objectiu (Foucault,1989:24-25). Maria Jesús Miranda ho resumeix dient que "el que té importància en la nova societat no és la mirada directa de l'altre significatiu, sinó la noció abstracta de vigilància.

L'element nou del panòptic és la mampara que oculta el vigilant als ulls dels presos. No és una persona, és una presència" (Miranda,1989:132). En la mesura que la gent sent la presència – sigui o no real -, el poder té èxit en la

seva estratègia. Però la presència normalment no hi és. No hi ha mirada panòptica. A més, Miranda apunta que el panòptic de Bentham va fracassar perquè aquest no va preveure les resistències: no el va dissenyar per tractar amb homes, sinó amb el constructe mental d'home que ell va concebre, fet a mida per acceptar dòcilment el panòptic (Miranda,1989:145). Un model d'home que mai va existir, ni existeix. De fet, és el mateix Foucault qui, possiblement en consonància amb les anteriors afirmacions, diu que el poder no intenta controlar la gent que considera *normal* o *no desviada*, i amb la resta, la que si intenta controlar a nivell individual, a partir d'estigmatitzar-la en grups desviats de la suposada normalitat, no se n'arriba a sortir (Foucault,1998:197-198): en definitiva, és la constatació de la situació de crisi de les societats disciplinàries, substituïdes per les societats de control, però a partir de la premissa que, com diu Froment, "evocar l'emergència de la societat de control no vol dir fer ressò del totalitarisme, no és cedir al fantasma del Big Brother, sinó simplement és tractar d'analitzar, identificar i qüestionar les conseqüències d'un nou arquetip social. La societat de control neix no tant d'un disseny com d'un fracàs, d'una crisi, crisi una altra vegada de les institucions tradicionals, i en el sector que ens ocupa, el de la policia, la justícia i la presó" (Froment, 2002: 24). En tot cas, i citant a Davis en referència a la fragmentació i dispersió del poder al sud de Califòrnia, el mèrit del poder és aconseguir que "el gran secret és que no hi ha secret" (Davis, 2003: 77).

En aquest context, es fa palès quan és d'equivocat atribuir a la policia possibilitats panòptiques totals i determinants sobre la generalitat del moviment de l'activitat social ja que aquest panoptisme no existeix de cap de les maneres.

4.5 Rutes il·lògiques a espais detinguts: Una *performance* del revers de la quotidianitat

Salvat el parèntesi i tornant a l'acordonament policial, els agents uniformats decidiran també una ruta d'accés a l'interior de l'espai acotat, que haurà de ser aquella que sigui menys probable que hagin utilitzat els autors dels fets. Aquest camí es defineix a banda i banda per la cinta que, ja a l'interior de l'espai acordonat, dibuixa itineraris il·lògics, punts de pas per indrets pels

que mai ningú no passaria o, si més no, no de forma habitual. Per fer-ho, els agents han de concebre les rutes lògiques de pas per conservar-les intactes i preparades pel seu posterior estudi, doncs probablement siguin les que hagin utilitzat els qui hagin participat en els fets a estudiar i en canvi han d'imaginar les més lògicament il·lògiques, tot construint per aquestes el que serà el pas natural dels agents que es belluguin a l'interior del cordó. Així, aquests policies han de fer una reconstrucció mental de l'ús quotidià o senzillament previsible d'aquell lloc per deconstruir-lo com a espai transitable i reconstruir-lo des d'una suposada utilització no-lògica. Com en tants aspectes de la seva feina, també en aquesta situació els tècnics de la vigilància i el control de l'espai públic han d'actuar a partir de *negativus*, com quan, habitualment, han de cercar la part no visible, el costat feble, el lloc susceptible de ser vulnerat, treballant a partir del contrapunt respecte a la forma usual i majoritària d'utilització d'un espai públic, des de la confrontació amb una organització social que podria ser absoluta i rotundament diferent, qui sap si fins i tot contraposada, però basant-se sempre, per poder ser operatius i útils, en la perfecta comprensió d'aquells itineraris realment utilitzats per la majoria.

D'aquesta manera, els i les agents defineixen aquestes zones de pas inestables i atípiques amb una caducitat temporal que es correspon a la del tancament de l'espai: quan aquest torni a ser obert, potser durant unes hores estarà encara mínimament alterat respecte als punts de pas que normalment conté, i només per la possible evitació dels punts claus del cordó que siguin coneguts o visibles per la multitud, com poden ser l'espai on hi ha hagut un cadàver, o taques de sang a terra, o el punt exacte on es va trobar una arma, entre molts d'altres possibles. Però la quotidianitat tornarà a governar l'ús de l'espai i, amb ell, la decisió respecte els itineraris que hagi de contenir. Així, les rutes marcades pels tècnics policials queden en aquell espai com un miratge absurd, il·lògic i sense cap estabilitat, potser en sintonia amb l'acte violent, potser luctuós que en ell s'ha produït. I és així perquè trenquen amb les referències exactes al centímetre de com ha de ser dissenyat i emprat un espai públic (Perec,1999:135), demostrant de manera formal als espectadors que un altre ús és possible, però mostrant també als ulls de la multitud lògiques desconcertants, usos incomprensibles d'aquell espai segrestat que, lluny de ser

interpretades com el revers d'un mateix tot, s'entén com una excentricitat incomprensible i potser inútil.

D'alguna manera, l'espai que ha estat clos queda aparentment transformat en hiperterritori: acotat, sotmès a un escrutini milimètric i precís i alterat o, fins i tot, transportat al seu negatiu en quant a usos habituals: espai neutre, com la majoria, que de sobte s'ha transformat en centre d'atenció especial, en el qual s'ha declarat un estat d'excepció o de setge i al que s'ha sotmès a toc de queda. Un espai testimoni i escenari de tota mena d'apropriacions banals – tot i que moltes d'elles secretament transcendents – que esdevé marc teatral d'un fet amb nom propi que és possible que sigui recordat per molt de temps; espai travessat per tota mena de recorreguts en filigrana transformat en un territori supertematitzat per l'acció de la policia, que l'unifica en nom i a propòsit d'un sol esdeveniment. D'espai profà, eminentment funcional i multiusos, a espai sacralitzat, tabuat perquè en ell un tabú ha estat greument violat.

Aquest espai clos policialment no pot ser vulnerat per ningú i per aquest motiu, dels primers policies que arriben i que elaboren el tancament, n'hi haurà un que serà el cap del dispositiu fins que arribi algun dels especialistes – policia científica o policia judicial – que s'hauran de fer càrrec del control de la situació. Aquest primer responsable s'encarregarà d'evitar que transiti per l'espai tancat ningú que no sigui necessari. En aquesta situació, qualsevol agent de policia ha de tenir clar que es pot trobar en la difícil obligació de prohibir l'accés a l'interior del territori limitat pel cordó fins i tot a un familiar directe d'alguna de les víctimes o al propietari d'algun bé perjudicat, o a alguna autoritat interessada en els fets, o àdhuc a algun superior jeràrquic que no estigui relacionat amb la investigació i amb l'equip professional que haurà de treballar-hi.

4.6 Espai tancat, espai demonitzat, espai a exorcitzar

La forma taxativa en la que els poders articulen aquest tancament de l'espai no només denota un interès en prioritzar la persecució dels autors d'uns fets que, per altra part no han fet més que demostrar la vulnerabilitat de tot ordre social, sinó que també és una eina utilitzada per tal d'aïllar un espai

sobtadament violat i conflictivitzat, un territori que ha entrat en crisi, potser mirant d'evitar-los la constatació brutal que no hi ha res d'inhumà en una ciutat, com no sigui la nostra pròpia humanitat (Perec,1999:100).

Respecte al cordó, entren en joc a continuació uns altres policies, aquests especialitzats en la recerca, trobada, fixació d'indicis i la seva interpretació. Són membres de l'anomenada *policia científica* que, juntament amb els metges forenses, són experts en seguir rastres, capaços de reconstruir uns fets a partir d'unes aparences suposadament caòtiques, inconnexes, contradictòries o, senzillament, poc aclaridores: res més allunyat de la veritat. De fet, tant sols segueixen un altre ordre del qual cal esbrinar-ne la lògica. Arriben també al lloc dels fets els agents de policia judicial pròpiament dits, és a dir aquells que tenen encomanada com a tasca específica no tant el manteniment directe de la seguretat ciutadana, com la investigació de delictes ja comesos. A tots aquests especialistes, quan s'ha de dur a terme *l'aixecament d'un cadàver*, s'ha d'incloure el que s'acostuma a anomenar com a *comitiva judicial*, composta pel Jutge de guàrdia, el secretari judicial i el metge forense abans esmentat, encartat en aquest grup.

Els agents de policia científica tenen com a objectiu la trobada d'evidències esclaridores dels fets succeïts, basada en l'exploració minimalista del lloc: la seva tasca consisteix en interpel·lar cada racó, cada centímetre de l'espai prèviament tancat. I ho fan mirant sota indrets inversemblants, escrutant parets, analitzant deixalles que puguin constituir possibles indicis, havent de valorar com a tals deixalles reals.

Amb moviments pausats i molta cura, començaran a buscar evidències no visibles –empremtes latents, taques a penes perceptibles, objectes petitíssims o ocults o que podrien pertànyer a la pròpia quotidianitat d'aquell espai. Simultàniament a aquesta part de l'escrutini del lloc dels fets, els policies judicials encarregats de desenvolupar la investigació sobre aquell cas i presents al lloc dels fets, s'aniran fent una idea general de l'indret i de la seva distribució per tal de recollir una primera informació que els permeti llençar hipòtesis inicials d'investigació – per exemple i davant un cadàver, si el fet els ha comès una o més d'una persona; si, davant de determinats tipus de mort violenta, ens trobem davant d'un suïcidi, un homicidi o un assassinat; fins i tot, si els fets són delictes o no. D'aquesta forma meticulosa i inexorable fan

l'inventari dels rastres explicadors dels fets en condicions de poder ser conservats indeterminadament com a resposta a la probable intenció d'haver-los comès amb ànim de no deixar rastre físic ni en el lloc ni el temps, rescatant-los d'un procés natural que potser els haguera esborrat, arrossegat, esvaït en nom de la quotidianitat d'aquell espai que roman arrestat. De fet, la pregunta sobre els fets succeïts, l'intent de controlar-los, podria ser una estratègia de la intenció panòptica del poder, amb el seu interès en saber no sols qui és a tot arreu, sinó què es fa a cada lloc (Foucault, 1998:216- 218). La intenció, però, no passa d'intent i se centra en intentar explorar a fons cada lloc conegut on ha succeït quelcom realment punyent.

L'aspecte que ofereix un espai tancat i acordonat que és analitzat per un grup de policia científica i d'investigació judicial és el d'un indret envaït i dominat, lloc aturat i posat entre parèntesi. Es tracta d'un indret destinat a ser, ell mateix, interrogat de forma exhaustiva, circumstància lògica donades les circumstàncies si, com diu Marta Diago citant a De Certeau i Augé, el carrer confirma fins quin punt l'espai es defineix pel que no és, és a dir, un lloc no caracteritzat per la seva funció, sinó com un *impasse*, un marc inseparable del concepte de temps i que és canviant, sempre diferent i que contínuament es re-inventa, que de manera incessant crea evocacions, memòries, petjades (Diago, 2001: 424). Però, d'alguna manera, en envair-lo i detenir-lo – en el sentit més literal del terme – aquell espai és violat en el més íntim de la seva presumpta condició de públic, car deixa de ser espai accessible a tots. Els policies que intervenen en aquesta operació de tancament descobreixen en ell indicis de coses que han succeït i que no tenen res a veure amb el fet que s'investiga, restes i rastres d'una infinitat de situacions perfectament legítimes que han tingut com a escenari aquell lloc ara marcat. Els indicis sobre els que treballen són elements abandonats, intencionadament o no, pels protagonistes de fets quotidians, proves del seu trànsit per aquell lloc, sense que s'espera que aquest fet hagi de ser descobert implícitament i intencionadament per ningú i donant per descomptat que ningú s'interessarà pel seu pas per aquell escenari ni per la naturalesa del que allà ha succeït.

L'espai acordonat és, sense dubte, un espai destacat momentàniament, un lloc que perd temporalment la seva condició de públic, és a dir, d'ús lliure i col·lectiu, car ha estat una forma de marcar-lo, d'estigmatitzar-lo i diferenciar-lo

negativament de la resta de l'espai més ample del que formava part. Potser d'una forma no gaire diferent de com faran els testimonis i els coneixedors dels fets, que també contribuiran a aquest efecte en individualitzar i etiquetar aquell espai temporalment en una franja de temps que variarà en funció del dramatisme del fet succeït, en relacionar-lo o bé amb la persona dels autors dels fets, o bé amb les de les víctimes. No obstant, el tancament de l'espai i el posterior inici de les maniobres d'exploració que l'han d'afectar per part dels especialistes, acabarà de donar a aquell lloc una transcendència impossible de sospitar tant sols uns moments abans i que implicarà sense cap mena de dubte un acte de sacralització, en la mesura que el dotarà d'aquella condició extremadament singular que la sociologia religiosa hereva de Durkheim li atribuïa a les coses sagrades, és a dir de radicalment distinta de totes les altres coses: les coses profanes.

Aquesta sacralització ve propiciada pel fet que l'acotació de l'espai i l'acció de prospecció cuidada i exhaustiva que porten a terme els policies a l'interior del cordó és un ritus que s'interpreta com a prova irrefutable que aquella part de l'espai públic, abans neutre, ha estat escenari d'algun fet especialment dramàtic, potser dolorós, probablement fins i tot paorós. Aquesta interpretació fa que aquesta fracció d'espai, des d'aquell moment, sigui categoritzada com a escenari d'una violació radical de les normes escrites – és a dir legals – però també les no escrites que se suposa que fan viable la pròpia quotidianitat. Així, aquest espai no tant sols queda marcat, sinó que es constitueix com una mena de forat o accident territorial, un clot per el que hom es precipitaria, cas de caure-hi – com han caigut els protagonistes de l'esdeveniment que ha motivat l'acció policial – a una mena de dimensió fosca de la vida ordinària. Parlem, doncs, d'un veritable espai liminar o llindar, no tant per la seva morfologia i característiques pròpies, sinó per la seva naturalesa de trampa que ens faria caure en allò que Victor Turner havia definit, titulant un llibre seu, com l'antiestructura social.

Aquesta espai tancat, sobtadament segregat de la resta pels fets dramàtics que en ell han esdevingut, tindrà un epicentre dotat d'una màxima càrrega de sacralitat. Serà el punt exacte, si és localitzable o identificable, on s'hagi produït el succés: el punt on reposa un cadàver o on espera un ferit, o el bé que ha estat malmès, la part de carrer on hi ha una taca de sang o el tros de

paret on es veu un impacte de bala, per exemple.¹⁶ Transitòriament, seran punts-zero, com els que defineix Perec, espais de referència, el centre, la mida o la referència d'alguna cosa (Perec,1999:125).

La tasca de recollida d'indicis en aquell espai ressaltat implicarà una mena d'exorcització, mitjançant el qual aquella porció de territori és de forma gairebé literal *purificat*, alliberat mitjançant el seu escrutini de la seva condició d'espai maleït, per causa "del que allà ha passat" i que ha merescut la condemna a estigma al que ha estat sotmès. Certament, les accions dels agents de policia que escruten l'indret són enteses com una purificació del lloc en la mesura que l'escorcollen a fons per tal de trobar i retirar qualsevol cosa que tingui relació amb els fets ocorreguts. Així, aquests policies *buiden* l'espai acordonat en profunditat i retiren d'ell tot allò que pugui recordar la possibilitat d'una emergència, el testimoni de la ruptura de l'ordre social. A final, tot ha de restar "tal i com estava" i deixar l'indret "com si no hagués passat res".

Cal, aleshores, esbrinar qui ha estat l'autor o autors dels fets, localitzar-lo i posar-lo a disposició judicial. El poder, a més d'estar sincerament preocupat per les transgressions en sí, mira d'obtenir així determinades servituds per part de les persones a canvi d'oferir-los-les la certesa de la no impunitat als autors de les transgressions (Rosset,1994:54-55). Aquesta contrapartida fa que la majoria social accepti i senti com a justificada la usurpació que s'ha fet d'un espai que, en un moment determinat i per l'acció policial, ha deixat de ser *de tots*.

Però aquesta acció que hem definit com a exorcitzadora, consistent en l'expulsió dels elements malignes o que evoquin la malignitat que ha conegut, no impliquen sempre un definitiu alliberament de les seves marques hipernegatives. De vegades la retirada del cordó policial, la finalització de les tasques d'inspecció del lloc i de recollida del material policial, la sortida dels agents del cordó i finalment, la retirada de la cinta que delimitava el lloc retingut al temps..., no impliquen una definitiva "redempció" de la porció de territori

¹⁶Les tècniques d'inspecció ocular d'un espai en el que ha succeït quelcom, tracten els punts on es troben els indicis i/o el cos del delictes com a epicentres a partir dels quals s'observa i es recerquen nous indicis, treballant metòdicament d'exterior a interior i d'abaix a dalt fins arribar al cos del delictes o a l'indici. També es pot fer en espiral o quadriculant, prenent sempre com a referència el fet ocorregut i tractant el punt on s'ha produït com a epicentre de la recerca.

marcat. De vegades, el “lloc del crim” ho continua sent, tot i que no quedin restes ni indicis. La memòria se n’ocupa de mantenir-lo assenyalat i assegura que continuarà sent temut, potser per una imaginària potencialitat del que pot tornar a succeir. Aquesta perennitat del record fa d’aquest indret una mena d’altar invisible, que posa en evidència la possibilitat d’allò que més es tem, que és l’eventualitat d’una nova irrupció per aquell forat negre en el que el punt criminalitzat pot tornar a convertir-se, forat negre pel que en qualsevol moment pot tornar a emergir el fons ocult de la vida social.

4.7 La devolució de l’espai tancat a l’arena pública. L’examen final

En retirar-se el cordó, queden, com a molt, restes de l’emergència més o menys difícils de retirar de la via pública: normalment i especialment si les restes són orgàniques, s’intenta coordinar amb uns altres especialistes del servei públic, en aquest cas els de neteja, la seva presència en el lloc dels fets quan s’esdevé la immediata finalització de l’acordonament. Aquests, comissionats també per les estructures de poder i gestió públiques, miraran de tractar aquelles restes de la mateixa forma que tracten qualsevol altra, sense donar-les cap importància ni tractament especial, tot procurant retirar qualsevol vestigi de les mateixes. Aquesta acció, del tot previsible en el cas de restes inorgàniques, resulta peculiar en el cas de les orgàniques – bàsicament taques de sang –, *quotidianitza* la dimensió tràgica del fet comès, *rebanalitza* – si se’ns permet el neologisme – l’escenari del drama.

Pocs minuts després o fins i tot als pocs segons, comencen a circular per l’espai prèviament tancat les primeres persones. L’espai, que torna a ser públic des d’aquest moment, pren de nou la referència cronològica, com si el temps reprengués la seva marxa regular. La fracció d’espai torna a ser incorporada a la quotidianitat i en deixar d’estar forçosament aturada, “congelada”, en el moment dels fets ocorreguts, reprèn el ritme i el *tempus* quotidià. Amb rapidesa, cada cop s’incorporen més persones a la utilització habitual de l’espai en qüestió en el sentit literal de *qüestionat*. Qualsevol relació d’aquest amb els esdeveniments terribles que ha enregistrat comença a ser difícil d’assimilar a simple vista i només els afectats més directes i aquells que

hagin estat testimonis dels mateixos fets o de les accions d'acordonament, tindran un record del que fou la seva sobtada conflictivització.

La quotidianitat serà l'encarregada de restaurar l'ordre públic. Seran els transeünts els que remataran la tasca d'alliberament d'aquell espai del record del que allà va tenir lloc. La gent serà, en definitiva, la que espanti els dimonis, en el sentit que el deslliuri de la seva connexió amb l'emergència, de la seva intersticialitat, esclatxa per la qual ha tret el cap l'innombrable i l'inconcebible de les societats. Finalment, serà la gent, autèntica i única gestora de l'ús real de l'espai públic, qui tindrà l'última paraula sobre què és, per a que serveix i què significa aquell espai. De fet, ben poques vegades deixa de ser així i, normalment només per fets especialment virulents, cruents, relacionats amb menors d'edat o amb grans massacres. La gent –aquesta unitat social l'estudi de la qual encara és una tasca pendent – potser separarà aquell espai de la resta per un temps, mitjançant homenatges florals, o notes escrites dirigides a les víctimes i que es dipositen al mateix lloc dels fets, com un espai sacralitzat al que retre homenatge a les víctimes, reificades com a màrtirs de la quotidianitat. Les autoritats podran contribuir a aquesta tasca instal·lant plaques o monuments commemoratius. No obstant, aquesta no és la tònica general. El més habitual és que les societats transeünts – en el doble sentit de transeünts i en permanent trànsit – l'imposaran a aquells indrets on esdevingueren fets terribles la banalitat dels seus usos, oblidant que pot passar qualsevol cosa en qualsevol moment, evitant l'evidència que, allà mateix o ben a prop, pot tornar-se a obrir la porta per la qual s'insinua o pot irrompre el desbaratament de la "normalitat" social.

Per això, com les persones que, sense ser combatents i enmig d'un greu conflicte bèl·lic, són capaces de continuar amb la seva quotidianitat com a mecanisme de defensa, la majoria negarà tant la intersticialitat potencial del lloc com el contacte amb l'emergència que s'ha produït en ell. Farà com si res no haguera succeït en aquell escenari que ara de nou usufructua. Potser és anhel d'oblit. Potser és que la gent i els individus que la componen conclou que, com diu Miguel Morey (1988:61) dels fets no se'n poden deduir els valors. Les presumptes veritats sobre la maldat, la indignitat o el terror són mentida, i no hi ha equivalència entre l'horror d'uns fets succeïts i l'espai que els ha encabit.

Capítol 5

Interacció, públic, multitud

5.1 L'individu enfrontat a l'emergència

Prenguem a cada persona, a cada individu psicofísic, com a unitat bàsica d'observació i entenguem-la també com a unitat d'interacció. La situem en el marc de l'espai públic urbà i l'observem a través de la seva circulació vianant, és a dir, com una unitat vehicular (Goffman,1979:25). Una persona que es desplaça per l'espai públic al mateix temps que una altra, que moltes altres, que una munió de persones desplaçant-se simultàniament i de manera rutinària (Joseph,2002:98). Persones que estan soles, que malgrat estar envoltades per altres persones, el que fan, el com fan el que fan, el quan i per què ho fan pot no tenir res a veure amb la resta de persones amb les que coincideixen en uns mateixos espai i temps.

No obstant, malgrat la seva conscient mútua inconnexió amb la resta, és molt probable que si algú al bell mig d'un carrer transitat xiscla, una majoria s'aturi i cerqui amb la vista el motiu de l'incident; si algú comença a córrer perquè perd l'autobús, altres també ho facin amb el mateix objectiu; si dos miren una finestra d'un edifici amb cert nerviosisme, molts s'afegeixin; si uns quants que caminen en línia recta s'aparten una mica a la dreta, com quan hi ha un forat a terra que cal esquivar, moltes altres persones adoptin preventivament la mateixa actitud sense saber ben bé quin és el motiu. Aquestes són evidències que, tot i estar soles, les persones que estem a l'espai públic amb simultaneïtat amb altres persones conformem amb aquestes un grup social. Un grup efímer, mai tancat, sempre canviant, inestable i sense, d'entrada, consciència de ser-ho ni ànim d'acció comuna. Però, com diu Gabriel Tarde, és un grup social en tant que és una reunió d'éssers i en tant que estan disposats a imitar-se entre sí o en tant que, sense imitar-se actualment, s'assemblen i els seus trets comuns són antigues còpies d'un mateix model (Tarde,1907:95). Efectivament, la munió de persones, és a dir, d'unitats d'interacció, que coincideixen i comparteixen un marc espai temporal constitueixen per aquest sol fet una fugaç, efímera i casual activitat que els confirma com a grup social.

Continuarem de moment, però, amb l'individu com a unitat d'interacció, és a dir, com a forma bàsica que disposa de múltiples formes de reacció davant el que s'esdevé en l'espai públic. Parlem de *la gent* justament per a referir-nos a aquest conglomerat dispers de persones que soles, tot i envoltades d'altres que com elles es transporten per les vies, observen constantment a curta i mitja distància el que passa davant seu o al seu voltant, en aquella acció constant que Erving Goffman anomena *ulleig* (Goffman,1979:31). Ho fan per tal de recollir en tot moment la informació necessària que els hi permeti establir i modificar les tàctiques d'aproximació i superació de cossos, fets, sorpreses, accidents, contingències que sorgeixen en el camí, llocs considerats perillosos doncs, com diu Carrer, "cadascú de nosaltres elabora, segons la pròpia cultura, segons la pròpia experiència i percepcions, un mapa mental de llocs positius i negatius, tranquils i perillosos, agradables i angoixosos que cal freqüentar o que cal evitar amb cura" (Carrer, 2001: 66). De manera semblant, Lofland anota que les persones adquirim significats i patrons fruit de l'aprenentatge dels fenòmens urbans i que aquest aprenentatge va dirigit a gestionar-nos de manera adient a l'espai públic (Lofland,1985: 96-117).

L'acumulació d'experiències en el trànsit per l'espai públic és el que ens permet combinar la intenció del *flaneurisme* que ens proposa Baudelaire, – itinerar tot copsant al vol allò que se'ns brinda a la vista, sense més intenció que la del pur gaudir– amb la recollida pura i dura d'informació operativa vàlida per comptar amb una mena de fons d'informació adient relativa a què fer davant de determinades situacions excepcionals. Moltes vegades, davant un esdeveniment aliè punyent, com per exemple una agressió o un accident, ens aturem per recollir dades destinades a ampliar la nostra possibilitat de sortir amb èxit d'una situació semblant, cas que se'ns donés en el futur: són aquelles interaccions que, lluny de suposar una petita variable en la trajectòria del nostre itinerari, són prou extraordinàries per nosaltres com per a que ens prenguem la molèstia d'atendre-les –observant-les durant la marxa, mirant fins i tot quan hem passat de llarg o aturant-nos a observar -. Són emergències de les quals, de banda de l'interès morbós que puguin suscitar, volem saber com les aborden aquelles persones que les pateixen o que miren de resoldre-les, per tal de disposar d'aquesta informació si en algun moment en fóssim afectats; potser per tal de veure als qui l'han provocada per poder-los identificar en un altre

moment. Aquesta identificació es fa sobre la persona o persones causants, però també sobre el grup al que pressuposem que pertanyen, sovint objecte de marcatges estigmatitzadors. També arribem a conclusions relatives al lloc on el fet s'ha produït i si és possible o probable que s'hi pugui repetir en el futur, el que determina la nostra predisposició a tornar a passar-hi per allà.

Però en la nostra constant recollida d'informació fem quelcom més que mesurar circumstàncies, establir estratègies i acumular coneixement per tal d'afrontar o evitar emergències en un futur. El que també fem, constituïts en espontanis jutges de la utilització adient de l'espai públic, és, per una part, gaudir fets, moments que ens semblin dignes de ser gaudits, però també, per altra part, dediquem la nostra atenció sobre l'entorn i les interaccions que observem per tal d'exercir-hi el control, un control no políticament institucionalitzat, no sempre subjecte a normes ni a estructures explícites, tot i que si que és formal, en tant que acceptat, tàcitament consensuat si més no en els seus aspectes generals i tenaçment aplicat de forma habitual: d'alguna manera avaluem si estem davant una conducta considerable com a normal o no (Remy i Voyè;1981: 21).

Val a dir que el del risc és un matís important, donat que quan n'hi ha, només ens sobreposem a aquesta circumstància davant d'emergències molt greus i colpidores, i tot i així, no sempre. De fet i de manera general, tant sigui per l'observació com per la intervenció en una emergència, serà decisiva la valoració que fem en cada cas del risc que correm per decidir si ens hi involucrem o no, valoració en la que intervenen factors com la gravetat de la mateixa, el nivell de violència - física, verbal o ambiental - que suposi i, sobre tot, la distància física a la que ens trobem del fet, element que serà estratègic a l'hora de, un cop recollida tota aquesta informació, prendre la decisió de passar de llarg o d'implicar-s'hi.¹⁷

¹⁷ El novembre de 2007 va produir-se un fet de notable repercussió pública. En un vagó dels ferrocarrils metropolitans de Barcelona un noi va insultar i agredir físicament una viatgera equatoriana, en un atac de clares connotacions racistes. Les càmeres de seguretat van recollir l'incident, així com l'actitud passiva d'un altre viatger que seia a poca distància d'on es produïa. Bona part de la polèmica pública va desplaçar-se de l'agressió en si a la valoració ètica de la passivitat de la tercera persona que va ser testimoni dels fets. En general, les discussions se centraven en què haguéssim fet cadascun de nosaltres en una situació similar. Una excel·lent

Així, les persones avaluem constantment els esdeveniments que succeeixen al nostre entorn immediat i, fins i tot, segons quina sigui la seva gravetat, constatada o probable, prenem posicions relatives a ampliar-ne la informació, igual que quan ho fem per informar-nos i ampliar coneixement i, si entenguéssim que fos necessari i sentíssim que podem fer-ho sense posar-nos en risc o, si més no, en un risc que ens sembli crític, participar en l'esdeveniment aplicant la forma de control que en aquell cas s'estimi adient – cridar l'atenció d'algú, recriminar, aturar algun fet, reprimir alguna persona, reclamar de forma efectiva la presència de la policia en forma de trucades telefòniques, son algunes de les moltes formes en què intervenim aplicant control -, xarxa espontània de solidaritat en la que, en nom del que esperariem que succeís cas de ser nosaltres els necessitats de suport, activem mecanismes de suport d'últim moment, dirigits no tant a redreçar la causa de l'emergència en el seu sentit últim, sinó a aturar-la i permetre la salvaguarda dels implicats i la possibilitat de seguir amb immediatesa en la seva quotidianitat, sempre seguint la premissa de Tarde, segons la qual el que sobre tot vol la cosa social és propagar-se, no organitzar-se (Tarde,1907:100). En són exemples les persones que tot caminant sobrepassen el punt en què el jove que invoca a "Xesuchristo" fa gests que es poden arribar a considerar obscens, es tomben i el miren fent mala cara (*Barcelona, divendres, 09/03/01, VI., p.214*); o l'home que, en sobrepassar una dona que colpeja amb força als seus dos fills, tot i entendre que l'agressió no justifica la seva intervenció, diu en veu alta "¡Si les pega, ¿por qué va a buscarlos?!" (*Barcelona, dilluns, 12/03/01, I., p.229*); les tres persones que en sentir una alarma sonant a un establiment tancat, s'aturen a uns cinc metres de l'entrada i observen uns segons, avaluant la possibilitat d'un robatori (*Barcelona, dilluns, 19/03/01, II., p.254*); o el vigilant de seguretat que truca per telèfon a la policia per avisar que un home una mica begut deambula pel carrer amb dues barres de ferro (*Hospitalet de Llobregat, dimarts 25/05/04, XIV., p.355*); o, per acabar, les persones que, des d'un terrat,

il·lustració no sols d'aquest tipus de qüestions relatives a si intervenir o no en una emergència, sinó de la problemàtica moral que impliquen.

criden l'atenció dels policies que estan al carrer per dir cap a on ha fugit una persona que cerquen (*Hospitalet de Llobregat, dissabte, 29/05/04, IV., p.384*).

Aquestes persones soles davant les emergències –tant poden ser persones físicament soles com persones envoltades d'altres persones però sense cap vincle concret amb cap d'elles– poden ser-ne testimonis fins a la seva resolució, sense que sigui necessària la seva intervenció, poden tornar a reprendre la seva marxa, deixant d'exercir control visual i eludint la possibilitat d'intervenir en auxili d'algú o poden acabar intervenint en alguna de les formes de l'ampli ventall de possibilitats esmentat.

La intervenció, en aquest cas, és un intercanvi de recolzament (Goffman,1979:78-79) sobre les persones a les que s'assisteix en el marc de l'emergència que pateixen. Aquests intercanvis de recolzament es poden donar també de forma simultània als que estableixen altres persones soles i properes, totes elles amb un criteri i marc d'actuació individual, tot i poder tenir molts altres individus a prop, de forma que, en relació amb l'entorn de l'emergència, no puguin arribar a ser considerades un públic des d'una lògica que, com ens diuen Remy i Voyé (1981:22), estimula l'individualisme en la vida quotidiana i tendeix a avaluar negativament tot el que escapi d'aquest model.

En finalitzar el fet i la interacció de recolzament, aquesta persona sola, totes les persones soles que viuen en un o altre moment una situació d'aquest tipus, repassaran mentalment els fets, processaran la informació sobre el que han vist, el que han fet i com s'han esdevingut els fets i l'emmagatzemaran per tal de disposar d'ella en un futur en forma d'experiència i coneixement i bolcar-la a altres interaccions en forma d'invenció, cas que proposin una nova forma d'afrontar el fet, invenció basada en la combinació de la seva acumulació d'experiència i la seva capacitat creativa, o en forma d'imitació, afrontant possibles situacions semblants a partir del model ja viscut i adaptant-lo amb els mínims canvis necessaris en funció de la nova circumstància.

5.2 Les perfeccionades possibilitats del públic davant l'emergència

Fins ara hem parlat de la nostra unitat bàsica d'observació, la persona, entesa com a unitat d'interacció i actuant de manera individual davant l'emergència. Però existeix la possibilitat que davant una situació excepcional

produïda a l'espai públic, les persones properes entre si i que també mostrin algun tipus d'atracció en comú envers un mateix fet que es produeix en el seu entorn immediat, constitueixin un públic, en el sentit que Tarde utilitzava per parlar-ne: són persones expertes en la pràctica de l'hàbit de la vida urbana i de la suggestió de la proximitat; que no es coneixen entre elles i, finalment, que tenen un element d'interès comú, que és el que les hi dóna la característica de públic comú sobre allò envers el que s'interessen (Tarde,1986 :45-49).

Parlem d'un públic que, com quasi tot el que esdevé en l'espai públic, és fugaç, momentani, canviant, inestable i amb objectius concrets i breus, objectius que un cop assolits o frustrats, donaran pas a la seva dissolució. Aquestes fusions humanes momentànies no s'hauran de repetir, si més no amb idèntiques condicions i característiques. Aquest estudi està farcit d'exemples d'entre els quals vull destacar-ne tres: una detenció a una vorera d'una ampla avinguda de l'Hospitalet, molt a prop d'una escola i que provoca la concentració de desenes de persones, entre nens i adults (*Hospitalet de Llobregat, dimarts, 25/05/04, XII., p.351*); la munió que s'aplega mirant amunt, embadalida, tot i el risc que es corre, sota un edifici del qual cauen coses per una finestra, com a conseqüència d'una agressió en àmbit familiar (*Hospitalet de Llobregat, dijous, 03/06/04, VI., p.420*), i, finalment, la concorreguda plaça on s'està duent a terme una identificació i posterior detenció, en la que una quantitat notable de persones observa atenta els fets i que, un cop han desaparegut d'escena policies i detinguts, reaccionen com si despertessin d'un somni (*Hospitalet de Llobregat, dissabte, 05/06/04, VI., p.433*).

El que persones que fins feia un moment duïen la seva activitat en solitari o amb d'altres formant petits grups s'apleguin de cop per constituir un públic, que pot arribar a ser nombrós, resulta d'un seguit de gloses corporals, aquells gests relativament conscients que serveixen per a que cada individu brindi dades clares sobre les seves predisposicions immediates (Goffman,1979:139). A través d'aquesta informació podem identificar persones que convergeixen amb els nostres motius d'interès, en aquest cas una emergència que s'acaba de produir en un espai urbà. El públic generat aleshores no és sinó una xarxa social efímera que constitueixen persones que tenen una mateixa orientació perceptual i que estan suficientment a prop unes d'altres, com a poder ser distingides com a unitat conductual –allò que

anomenem *gent* o *gentada*. En alguns casos aquesta unitat social sobrevinguda es pot limitar a assistir com a espectadora a l'esdeveniment que s'està produint davant els seus ulls, però també pot aparèixer predisposada a executar iniciatives conjuntes d'intervenció, com quan, davant d'un home d'edat avançada que sembla està a punt de tocar de forma impertinent a una noia – dient-li “¡Ven nena, guapa, ven!”–, dos homes s'intercanvien mirades de suport mutu i es posen en disposició d'actuar si fos necessari, sabent-se recolzats l'un amb l'altre (*Barcelona, dilluns, 19/03/01, I., p.252*).

Els elements d'aquestes gloses corporals poden ser reconeixements visuals, que permeten determinar què estan a punt de fer les persones amb les quals es coincideix, o verbals, indicant el mateix, sols que en veu alta. Aquests senyals, enviats per persones individuals i recollides per la resta de presents, generen un camp gravitatori específic d'acció i comunicació que, al capdavant, continua tenint a la seva disposició possibilitats de reacció que tenien en un principi els individus abans de constituir-se en públic, i que bàsicament passen per: abandonar-lo i continuar el seu camí; continuar en ell assistint com a testimoni del succés; o intervenir, en el supòsit que ho trobi adient d'acord amb determinades circumstàncies. És el que observem que passa quan les persones que en aquest moment passen pel carrer es queden observant atentament com tres individus arraconen a altres dos en el portal d'un immoble, però que marxen en veure a un policia uniformat que s'incorpora al petit drama que s'està representant, fent manifest que tot plegat resulta d'una actuació policial (*Barcelona, divendres, 09/03/01, II., p.208*); o com d'aquells que en sobrepassar a l'invocador de “Xesuchristo” abans esmentat, n'hi ha que l'ignoren, altres es volten i somriuen i altres el miren amb reprovació (*Barcelona, divendres, 09/03/01, VI., p.214*); o aquelles persones que, en assistir a la identificació d'uns joves a prop d'una benzinera una calorosa tarda de primavera a un polígon d'Hospitalet, deixen de prestar atenció i marxen a pocs segons de començar-la, mentre altres es queden observant (*Hospitalet de Llobregat, dilluns, 24/05/04, XII., p.329*).

La intervenció, cas de donar-se, té un caràcter col·lectiu i s'auto organitza en el moment i sobre la marxa, generant una articulació espontània. Com a públic, la possibilitat d'intervenció és superior a la de les persones soles, doncs cadascú pot sentir-se reforçat per la resta del grup. I la seva capacitat

d'incidir sobre l'emergència és superior en base a la suma i coordinació d'energies concitades.

5.3 Persones: Animals públics¹⁸ amb intenció de sobreviure

Hi ha una indiscutible dimensió espacial en la generació de sensacions d'inseguretat, com si l'entorn que envolta una situació crítica o la seva possibilitat depengués de factors que, en la mesura que són sempre d'alguna forma dramàtics, han de veure reconeguda la importància del factor escenogràfic. Les constants al·lusions al valor de *l'escena* que s'estan fent al llarg del present estudi en són la prova. Això comporta la importància que cal concedir-li al que Pedro José García (2002) anomena, titulant la seva tesi doctoral, una *ecologia* de l'ordre públic i del seu manteniment. Quan parlem d'ecologia ho fem com a un dels elements que reclamava Radcliffe-Brown (1995: 12) per l'estudi dels fets socials i que no és altra cosa que el nínxol o entorn físic al que els individus socials han d'emmotllar-se i els emmotlla, i que poden ser els elements morfològics més permanents d'un espai col·lectiu –les façanes dels edificis, els elements del mobiliari urbà, els monuments, etcètera–, sinó també per altres factors mudables, com l'hora del dia o de la nit, les condicions climàtiques, si el dia és festiu o laboral, etc., a més, és clar, per la infinitat d'esdeveniment que suscita en tot moment la versatilitat dels usos –no poques vegades inopinats, com estem veient– que protagonitzen els mateixos vianants, tot plegat conformant un ambient canviant, que funciona com una mena de pregnància de formes sensible: visions instantànies, sons que irrompen de sobte o que son com un murmur de fons, olors, colors, que s'organitzen en configuracions en part estables, en part en permanent mutació.

És aquesta mena de perspectives la que permet atendre les claus ambientals en la sensació de risc, fins i tot sense causes objectives que la motivin, el que podríem anomenar “estimació de vulnerabilitat”. Aquí entren en lloc factors com poden ser els gradients absència-presència d'altres persones – el que ens permet comprendre perquè els espais buits, solitaris, podem aguditzar el sentiment d'inseguretat, netedat/brutícia, soroll/silenci,

¹⁸ Prenc el concepte *d'animal públic* de Manuel Delgado.

il·luminació/foscor, familiaritat/estranyesa, etc. Hi ha treballs sobre el tema. Alguns són considerats ja clàssics, como ara el de Skogan i Maxfield (1981); altres són menys coneguts, però ben interessants, en la mesura que s'han centrat en aspectes concrets, com ara les dimensions específicament sonores (Leroux i Bardin, 1991). Cal esmentar uns altres que han furgat en com aquesta percepció d'inseguretat, depenent de factors més representacionals i imaginaris que no pas objectius, s'ha produït en contextos més propers a nosaltres. Vegeu les conclusions d'una recerca a propòsit de les dimensions psicològiques en la generació de "territoris de la por", a partir de l'anàlisi d'enquestes de victimització a la ciutat de Barcelona a principis dels anys 80 (Lahosa, 1989).

Aquesta mena de factors ambientals, que susciten veritables microclimes, estan compromesos no sols en la sensació de seguretat o d'inseguretat, sinó també en les actituds que les persones involucrades en certs esdeveniments –encara que sigui com a mereix testimonis– reaccionin d'una forma o una altra. Per exemple, què és el que activa el que persones soles o constituïdes en un públic s'interessin per una emergència i en alguns casos arribin a intervenir-hi? Qualsevol conclusió al respecte no pot ser tancada ni conclouent, doncs ens remet a un marc social sobremanera fluctuant. No obstant, Goffman ens dóna algunes pistes quan ens diu que el primer filtre que propiciarà o no l'interès de la persona per un determinat fet és la projecció de la vulnerabilitat que aquest suposi per a ella, és a dir que si allò que copsa és catalogat com amb possibles o probables conseqüències sobre l'univers social del que forma part (Goffman, 1979:281-282; Joseph, 1982), si posa en crisi el ja de per si fràgil ordre que li permet gestionar les seves relacions amb els demés i amb el món. És aquí que convé remetre's al concepte goffmanià de *umwelt* (Goffman, 1979:253), la regió al voltant de la persona en condicions de detectar signes d'alarma, un espai de seguretat que varia en cada cas, regió que funciona com una mena de bombolla de dimensions i límits variables en funció de cada context social i físic i fins tot de cada ordre cultural. La proxèmica ha establert que aquesta "bombolla" s'infla o desinfla en funció del tipus de vincle que cada individu manté amb els individus amb els que es troba: una distància personal propera, de quaranta cinc a setanta cinc centímetres, en què es té accés físic fàcil i directe envers l'altre; una distància personal llunyana, dels setanta cinc als cent vint centímetres, on se situaria el límit de la

dominació física en sentit propi; una distància social en fase propera, de cent vint centímetres a dos metres, distància a la que es tracten assumptes impersonals; i una distància social en fase llunyana, de dos a tres metres i mig, que possibilita un control de l'entorn i poder seguir duent a terme tasques en presència d'altres, sense semblar desatents (Hall:1999, 143-159).

Tots aquests factors condicionen reaccions diferents en cada persona davant d'un mateix fet, en funció de la distància a la que aquesta s'estigui produint i a partir de quina es percep en risc. Al mateix temps explica perquè normalment solen passar de llarg les persones que en el seu deambular passen a pocs metres o centímetres d'una emergència, mentre les que travessen a més distància –per exemple, la vorera contrària–, solen aturar-se. I fins i tot perquè s'aturen més persones quan aquesta circumstància es dona a un carrer de voreres amples que quan és de voreres estretes, on un desenvolupament imprevist podria posar-les en perill, en disposar de menys temps i capacitat de reacció. Ho veiem en la reacció de les persones que estan a una parada d'autobús de les Rambles de Barcelona i, en aturar-se una furgoneta policial i apropar-se els seus ocupants amb pas decidit cap a unes persones que allà hi són, la resta de presents a menys de dos metres, i per tant en risc immediat, se separa ràpidament a una distància que no en va reconeixen com a “prudencial”, mentre que els vianants que transcorren pel passeig central, s'aturen a mirar (*Barcelona, dimarts, 13/03/01, II., p.237*); o en com, davant una dona embogida que crida enmig de les Rambles, concorregudes de gent, ningú no s'atura a mirar-la de front, però diverses persones ho fan quan l'han sobrepassat i aquesta els hi dona l'esquena (*Barcelona, dilluns, 19/03/01, III., p.254*); o com en cridar uns adolescents que corren tot jugant “¡Al ladrón, al ladrón!”, referint-se a un d'ells, els vianants propers al presumpte lladre segueixen atentament els fets durant uns segons, avaluant l'escena, mentre els que són més lluny ignoren el que passa (*Barcelona, dvendres, 23/03/01, I., p.257*); o la detenció abans esmentada a una avinguda d'Hospitalet de Llobregat, observada per una munió de persones que es mantenen a certa distància, mentre que les que passen per la vorera on es desenvolupa el nucli de l'acció, a menys de cinc metres, segueixen camí, com si no estiguessin interessades pel que esdevé (*Hospitalet de Llobregat, dimarts, 25/05/04, XII., p.351*); semblant a com, al carrer Montseny d'Hospitalet

de Llobregat, relativament estret, les persones que circulen per la vorera contrària s'aturen a mirar com els policies parlen a peu de carrer amb el propietari d'un bar, mentre que aquelles que passen per la mateixa vorera, gairebé contactant físicament amb els protagonistes de l'acció, passen de llarg, segurament escoltant amb atenció, però sense aturar-se (*Hospitalet de Llobregat, dissabte, 29/05/04, IV., p.384*); o els transeünts que, segons si són a prop o lluny d'una identificació policial que es fa a la confluència dels carrers Riera Blanca i Santa Eulàlia, s'aturen a observar o segueixen el seu camí sense aturar-se (*Hospitalet de Llobregat, dimarts, 01/06/04, I., p.393*)

A més, Goffman ens senyala que *línies d'aguait* (Goffman,1979:293) i *punts d'accés* (Goffman,1979:296) són categories que serveixen per designar els punts crítics de la nostra *umwelt*. Goffman diu que les línies d'aguait són tres: darrera de l'esquena, darrera de les separacions –és a dir, darrera aquells obstacles físics que no ens permeten veure més enllà– i darrera la foscor. Francesco Carrer ens diu al respecte que “és possible traçar unes característiques que poden contribuir a crear un sentiment d'inseguretat: foscor, manca de visibilitat, absència de presències positives (...), etc” (Carrer, 2001: 66), i que “la inseguretat (...) està constituïda, d'una banda, pel risc objectiu de ser implicat en un acte d'agressió, i per l'altra per la percepció individual d'aquest risc i de l'avaluació de la pròpia vulnerabilitat personal” (Carrer, 2001:65).

Trobar-nos amb una emergència en la que es doni qualsevol d'aquests pressupòsits fa més difícil la nostra reacció voluntària davant d'ella. Per altra part, els punts d'accés són tots aquells pels quals es pot accedir a la nostra *umwelt*; la distància curta, l'atac verbal o físic, l'amenaça, en son alguns exemples. De fet, la policia podria ser considerada com un punt d'accés per qualsevol persona, en sentir-se interpel·lada i qüestionada davant allò legal per un inesperat abordatge policial. Exemples de *punts d'accés* recollits a la investigació son el noi que camina solitari a les 02:30 de la nit per un carrer d'Hospitalet quan és interpel·lat per una patrulla sobre si ha vist a una altra persona i reacciona amb por, espantat, mut, com bloquejat, fins que se sobreposa i contesta (*Hospitalet de Llobregat, dissabte, 29/05/04, VI., p.390*). O les persones que, controlant la seva por i sobreposant-se al risc i la gravetat dels fets, auxiliien al noi apunyalat i la noia histèrica en un carrer

extremadament fosc i inhòspit, destacant entre elles un home que, pàlid, tremolós, s'esforça en explicar el que ha passat als policies que apareixen sobtadament al lloc (*Hospitalet de Llobregat, divendres, 28/05/04, VII., p.367*).

La combinació d'aquestes circumstàncies, sempre amb la premissa de la seva relativa imprevisibilitat, del seu diferent abordatge i resolució en cada cas, per similars que puguin semblar, és la que ens pot fer entendre aquestes diferents "percepcions individuals" d'una eventualitat emergent de les que ens parla Carrer. Com a exemples: com davant un possible atac verbal de contingut sexual d'un home gran a una noia molt jove, tot i poder tenir una evident incapacitat física per abordar-la de cap altra manera, es propiciarà que es constitueixi de forma immediata un públic que, atenent a la presumpta indefensió de la persona agredida, reprengui i silenciï a l'agressor, mentre que, el 27 de gener de 2001, un jove equatorià, Wilson Pacheco, morí ofegat enmig de la negra nit a tocar de la passarel·la de fusta que uneix el Maremàgnum amb les Rambles de Barcelona, després d'haver rebut una pallissa i haver estat llançat al mar, sense que cap de les persones presents al lloc fes res per salvar-lo. De fet, testimonis del fet que van declarar al judici van explicar com intentava agafar-se a una columna sense aconseguir-ho fins desaparèixer, sense que cap d'ells reaccionés. Una altra testimoni mostrava sorpresa perquè cap vigilant present es llancés a l'aigua per rescatar-lo, sense qüestionar-se perquè ella mateixa no ho havia fet.

En un i altre cas intervenen de manera decisiva la relació entre la percepció del risc que suposa la intervenció respecte a la nostra *umwelt*, la foscor que implica la combinació de nit i mar, o el risc que implica l'entorn físic del fet – el fred, el medi aquàtic, la tenebror del lloc i el moment – i el guany que el nostre risc pot suposar a altres. Respecte a la por que sentim, aquesta relació és la que decantarà la balança de la nostra actuació o bé cap a la disgregació, aïllament i construcció de barreres que trenquen el teixit social i impossibiliten la comunicació i la interacció de les seves parts, o bé cap a la vinculació, la generació de nexes al voltant d'un sentiment compartit de vulnerabilitat que reactualitza i potencia els acumulats socials i culturals a l'abast dels grups socials per a garantir la permanència en contextos amenaçats permanentment amb l'alteració o dissolució (Villa *et al.*, 2003: 149).

Aquesta és una de les raons per a l'Administració pública per a organitzar i planificar la presència d'especialistes, entre altres mitjans, en la custòdia de les nostres *umwelt*: els i les policies, presència que la majoria social interpreta com necessària. S'espera que la seva formació accompli la missió de garantir el manteniment o restablir les *umwelt* de les persones, sense tenir en compte el risc que aquesta intervenció pugui implicar per a la seva pròpia. Això i seu entrenament especial per afrontar l'emergència, minimitzant els riscos per altres i per ells i elles, és el que els dóna la categoria d'especialistes i justifica les prerrogatives legals i instrumentals de les que se'ls dota per poder complir l'objectiu. De fet, això és el que transmeten a l'observador alguns dels membres de l'escamot amb els que surt a patrullar a Lloret de Mar, policies amb els qui havia treballat anys abans i en els que aprecia en el moment de la investigació que han après a no deixar-se endur per les emocions, sense per això deixar de ser empàtics, que saben resoldre les situacions i gestionar, amb autèntica habilitat i domini, l'energia humana que se'ls ofereix, en moltes ocasions desbocada (*Lloret de Mar, dijous, 22/08/02, XII., p.298*).

5.4 La multitud: La temible condició silenciada del social en estat pur

Reprenç ara, però, a la persona com a unitat d'interacció, de la que ja hem vist com pot reaccionar davant una emergència de forma individual o com a membre d'un públic, per passar a una altra forma d'interacció, també en forma de grup social especialment constituït per a l'ocasió: la multitud, aquella entitat social en contrast a la qual sorgeix –cal recordar-ho – justament el concepte de públic, oposició fundadora presentada per John Dewey a principis de segle XX i de forma precursora a Tarde (Dewey:2004).

La multitud es pot formar a partir d'una suma d'individus, de forma instantània i imprevista fins i tot pels seus membres, com aparentment va ocórrer amb la “manifestació tan popular com espontània” de Caracas, el 27 de febrer de 1989 i que va acabar amb milers de persones mortes (Rotker, 2000: 217). També pot sorgir fruit de la mutació, també espontània, a partir d'un públic.

Com el públic, la multitud ho és respecte a un fet o intenció comunes i és una entitat social per la fugaç però intensa relació de cadascun dels seus membres amb el conjunt de persones que es fonen, conductors i multiplicadors de la seva energia, que, en relació al cas que ens afecta –el del suscitant d'emergències– por emprendre actes concernents a l'esdeveniment que l'ha fet sorgir del no res. És també l'agrupament social més temut, més volàtil, i el més ràpida i radicalment canviant en molts casos, perquè, com diu Tarde, quan forma part d'una multitud, "l'ésser és posseït tot sencer i arravatat irresistiblement per una força sense contrapès" (Tarde,1986:50). Res o gairebé res pot fer la persona immersa en la multitud cas que en algun moment es vulgui desvincular de la mateixa, més que intentar sortir físicament d'ella, única forma de deixar de formar part de l'energia que l'alimenta i d'estar nodrint-la amb la pròpia, alliberant-se només en tant que, en termes de distància social, la persona és capaç de perdre contacte amb el grup (Hall,1999:23). I per mor d'aquest arravatament i d'aquesta força irresistible, és d'on sorgeix la intensitat de la multitud, però també i el fàcilment manipulable que pot ser en determinades circumstàncies. El propi Tarde ho exemplifica de forma gairebé poètica quan diu: "Entre la condemna radical i l'adoració, entre l'horror i l'entusiasme, entre els crits de 'que visqui!' i 'que mori!', no hi ha terme mig per una multitud: 'que visqui!', vol dir 'que visqui per sempre'. Es presenta aquí un desig d'immortalitat divina, el començament d'una apoteosi. Però és suficient una insignificància per canviar la divinització en condemna eterna" (Tarde,1986:64). Un agent de policia ve a dir el mateix amb paraules molt planeres a la porta d'una discoteca en la que s'apilonen unes dues-centes persones borratxes i excitades, a les 03:15 hores quan, en apostar-se a la vorera d'enfront, uniformat, orientat cap al grup en qüestió, diu: "És que la gent, a vegades, salta una espurna i 'bum'. Però també pot ser molt borrega i només per veure'ns als dos aquí, es queden tots tranquils..." (*Lloret de Mar, dijous, 22/08/02, VIII., p.295*).

És cabdal reconèixer en la multitud no només el seu component social, sinó també la seva essència bàsica i fonamentalment social: la multitud és societat en estat pur, com ho demostra el fet que en una majoria de multituds, cap de les persones que la integren farien per si soles el que poden arribar a fer com a munió. Les seves accions, doncs, neixen de la seva condició de grup

social i fonamentalment d'ella o, com diu Delgado, "les multituds són la matèria prima d'allò social modern, al mateix temps que els seu component diabòlic larvat" (Delgado, 2001: 22).

No hi ha encara plantejada una antropologia de les multituds. Podrien establir les seves bases els assaigs d'anàlisi proveïts des de la sociologia dels comportaments col·lectius, deutora de l'ecologia urbana, de l'interaccionisme simbòlic i de les teories de l'acció social. Els seus precursors ja van assumir a principis de segle la necessitat d'atendre aquests agregats socials tan efímers com poderosos, i fer-lo transcendent l'estretor de mires de la psicologia social de l'època. D'aquesta manera, els teòrics de l'Escola de Chicago van intentar enfrontar-se al permanent estat de crisi que la multitud semblava experimentar, la seva tensió crònica, els inopinats moviments d'alarma, d'eufòria o de pànic que constantment l'agitaven, i que a Robert E. Park li portaven al capdavant l'agitació dels mercats financers, l'activitat frenètica de la borsa (Park, 2000 [1915]: 63-66). Des de l'interaccionisme simbòlic, a la fi dels anys 30, Herbert Blumer va proposar una sistematització en l'estudi dels fenòmens de masses que, entre les seves tasques, va assumir l'estudi de conductes col·lectives de signe hostil. Lluny de les servituds psicopatològiques, les actuacions de les multituds amotinades van començar a ser tipificades com "noves formes d'interacció per a afrontar i redefinir situacions no estructurades" (Smelser: 1995 [1963]: 19). Aquest tipus d'esdeveniments violents podien ser estudiats en funció del que els interaccionistes anomenaven "conductivitat estructural", així com d'altres factors, com són la tensió estructural, l'existència de creences generalitzades o els factors dramàtics desencadenants, en relació amb els quals les remors jugaven un paper determinant. No obstant això, i sense desmerèixer els seus esforços formalitzadors, la sociologia de les conductes col·lectives mai va deixar de veure els furors massius com disfuncions, resultants al seu torn d'un debilitament del control social i del fracàs de les pautes culturals vigents amb vista a plantar cara a quadres d'indeterminació. L'acció de les masses es constituïa així en una variable de desviació i desorganització socials, una prova de la naturalesa desestructurant de la vida urbana i la manifestació d'una infantil recerca de solucions elementals en situacions de conflicte.

Poc s'ha recorregut en el camí cap a una ciència de les multituds que, transcendint les insuficiències de la història i la sociologia materialistes o del conductisme col·lectiu, fora capaç d'aixecar un mètode de registre i d'anàlisi que sabés desvetllar en l'activitat de les masses –fins i tot quan arriba a cotes extremes de destructivitat- formes extremadament complexes i eficients d'autogestió social. Per descomptat que no hi ha res de semblant a una etnologia de les multituds, una aplicació de l'hol·lística antropològica a la que tantes vegades s'ha antullat, com veïem, una magnífica expressió d'aquesta alteritat que sol proclamar com el seu objecte central de coneixement.

En la direcció de constituir aquesta antropologia de l'activitat multitudinària pendent, expressió d'un interès més ampli pel fractal, l'atzarós i el fluït de la vida social, no es podrà romandre d'esquena als intents de la física actual per aplicar els seus models explicatius al camp de la sociodinàmica. És des d'aquí que s'obren noves perspectives per al que vindria a ser una sort d'etnologia de les multituds. Les investigacions en simulació computeritzada de societats artificials i en modelització de forces socials ens estan ajudant a saber més sobre la coordinació automàtica i inconscient que organitza els comportaments col·lectius humans. Els experiments informàtics amb gent virtual han donat resultats interessants en el cas les conductes fusionals dels éssers humans, encara que ara com ara només en situacions de pànic (Helbing, Farkas i Vicsek, 2000). En aquesta mateixa línia de buscar noves vies cap a la comprensió de la lògica de les multituds, alguna cosa caldrà aprendre –encara que només sigui a títol del seu valor com metàfora – del que els teòrics de la termodinàmica no lineal criden comportaments col·lectius no trivials, conductes ordenades observables en certs sistemes lluny de l'equilibri en l'àmbit macroscòpic –malgrat l'aparent desordre microscòpic dels seus components moleculars –, que creixen fins a arribar a un cert límit en la seva grandària, per a després desaparèixer. En qualsevol cas, és des de la física dels sistemes complexos que les ciències socials interessades per l'activitat de les masses haurien d'assumir assoliments i analogies, precisament com realització concreta del ja insinuat des de la primera ecologia urbana, sobretot per a realçar les propietats emergents de la munió, les seves virtuts com exemple de d'auto organització d'unitats i successos.

La multitud, com a reacció davant d'una emergència, és, bàsicament, un tribunal sumari que jutja sense judici i executa la seva pròpia sentència. Un tribunal que més enllà de la convenció o la norma actua com a ésser social pur, lliure de normes i convencions, no subjecte a res més que a la pulsio que en aquell moment decideixi, de manera espontània com a grup, potser insinuada per algun dels seus components i assumida per la resta, potser espontàniament executada. Es recullen alguns inquietants exemples a la recerca, com quan un grup de set homes autòctons de mitjana edat, alguns d'ells beguts, increpen a crits i a pocs centímetres de distància, en la negror de la nit, a dos homes llatinoamericans que, de manera estoica i segurament atemorida, aguanten fins que arriba la policia. Uns minuts abans, un altre home llatinoamericà que res tenia a veure amb aquests havia orinat a la via pública provocant la indignació dels autòctons i ignorant-los a continuació. Aquests, reaccionen cridant a aquests dos que passaven casualment per allà. Alguns dels autòctons diuen, a crits: “¡Yo no tengo nada contra esta gente, yo no soy racista, pero tendrían que quemarlos a todos!”. Aquests respectables pares de família i membres de la comunitat, de no haver aparegut la policia, haurien agredit els homes?, els haurien apallissat?, els haurien intentat cremar? (*Hospitalet de Llobregat, dissabte, 29/05/04, VII., p.392*). Un altre cas es dona quan les patrulles arriben a un requeriment en el que es troben a Bekali, el jove marroquí demenciat que ha trencat el vidre de l'aparador del bar d'uns ex-amics seus, i està assegut a terra cobrint-se el seu cap ferit amb les mans, mentre els altres estan dempeus, al seu entorn. Segons un testimoni de la situació que explica els fets a un agent de policia, els que l'envoltaven estaven “fets unes fieres i l'han arraconat, i jo et juro que pensava que se'l carregaven... I al arribar vosaltres han parat”. S'estava produint un intent de linxament (*Hospitalet de Llobregat, divendres, 04/06/04, II., p.425*).

La multitud es constitueix automàticament, fusionada circumstancialment amb una intenció més immediata i menys elaborada que la del públic, amb accions més brutals i menys subtils que les del públic (Tarde,1986:72 -147). Quan s'autoconstitueix i intervé es pot tenir per heroica, o per justa, per cruel, per brutal, per magnànima, per alliberadora. Però més enllà d'assolir o no els objectius d'aquest arravatament efímer, en tant que grup social en estat pur i alliberat de tota norma, el que fa de forma paorosa és qüestionar un ordre més

o menys estable, més o menys continu, posar en qüestió la idea de compromís en el compliment de la norma, passant per sobre d'ella a qualsevol preu i davant de qualsevol circumstància. En manifestar-se, la multitud comunica que no hi ha més que un grup social dotat de personalitat pròpia en el que no hi ha persones amb identitat, sinó una única instància amb voluntat i intel·ligència pròpies. I no s'ha de perdre de vista que, fins i tot quan es manifesta en forma d'aldarull, la multitud no nega la societat, sinó que, a l'inrevés, mostra la capacitat que aquesta té per reclamar la violència com a recurs (Rosset, 1994).

La multitud és, a més, amb tota probabilitat, injusta, doncs la seva intenció i motivació no és la de fer justícia –si més no en el sentit més institucional del terme –, malgrat arribi a esgrimir-se a vegades com argument, sota la forma del que sol presentar-se com *justícia popular*: el seu objectiu últim és el d'exercir la seva energia, focalitzada sobre alguna cosa o algú, moltes vegades pel que representa i no pel que és o pel que ha fet, motiu pel qual és pràcticament impossible que s'apliqui amb justícia sobre aquella persona o objecte. D'ací els linxaments, com exemple d'una forma de manifestació de la multitud, que poden ser interpretats més com el símptoma d'una circumstància preocupant pel grup, que decideix solucionar la qüestió per la via més ràpida, com si la munió tingués el dret i la virtut d'exercir formes radicals d'urgència social. D'ací que puguem contemplar l'activitat multitudinària com l'entrega a un espasme que allibera el que es considera una justa mesura correctora sobre fets concrets o determinats suposats contraventors.

Per tot això, la policia, la responsable de la guarda i custòdia de les *umwelts* i també de l'ordre constituït i de l'ordre de la quotidianitat tal i com apareix regulat en el marc legal, respon en general de manera molt ràpida, amb dedicació i mitjans especials, però també amb cert nerviosisme davant les multituds. Les multituds són, abans que res, imprevisibles, sovint devastadores i potencialment brutals, com demostren exemples extrems com el linxament il·lustrat fotogràficament d'un presumpte col·laborador del règim anterior a l'actual a Haití, que és patejat, lapidat, mutilat i cremat viu, tot públicament,¹⁹; o el linxament a Jenín d'un palestí presumptament col·laborador dels israelites, que és tirotejat i patejat al carrer, mentre la multitud increpa el cadàver i el

¹⁹ El Periódico, divendres, 5 de març de 2004, p. 18

fotografia amb els telèfons mòbils, simbolitzant d'aquesta manera la bona acollida i legitimació popular del presumpte acte de justícia²⁰; o el linxament de dos policies mexicans no uniformats, a qui uns delinqüents, per lliurar-se de la seva vigilància, van fer confondre amb segrestadors de nens i que durant quatre hores, i malgrat l'oposició d'algunes persones, són apallissats durant hores, lligats, arrossegats, punxats, tallats i, finalment, cremats vius entre risos i bromes, sense que el fet de ser entrevistats per la televisió mentre estaven essent torturats i assassinats aconseguís apaivagar els ànims.²¹

Així doncs, els policies s'activen davant un dels símptomes de la possible generació d'una multitud, sempre capaç de desencadenar formes intensíssimes d'energia social. Parlem de concentracions espontànies de persones, que a més es mostren físicament força actives o amb tendència a fer-ho. Però això no és una multitud, sinó un públic, en la mesura que l'agrupació la conformen persones que no han renunciat a la seva individualitat autoconscient i no han arribat encara a l'estat de fusió psicològica que caracteritza una massa (Joseph:2002, 70-76). Ells ho saben. Però l'aguaiten. Amb prudència i amb el neguit de no col·laborar ells mateixos a activar una multitud a partir d'un públic, sobre excitant la seva energia i provocant l'esclat imprevisit (Tarde,1986:58). Per això el cap de torn envia una patrulla de paisà, conscient de la importància d'evitar la presència de l'uniforme, a observar quelcom que, de fet, no és cap delictes ni és un problema de seguretat ciutadana, però que tem que pugui arribar a ser-ho: un grup de persones que, reivindicatives, impedeixen l'inici de les obres a una construcció per un problema de sorolls. I els envia per què de forma prudent i discreta i sense excitar els ànims d'aquell grup, estudiïn i avaluin la possibilitat que esdevingui en un moment donat multitud (*Hospitalet de Llobregat, dilluns, 24/05/04, VII., p.326*).

La multitud, però, és més coses, i els policies ho saben. Per la policia, la multitud té un rastre fins i tot sensorial –la tensió dels crits, els sons derivats dels seus actes, a vegades fins i tot les olors, el moviment espasmòdic, tens i intens dels seus membres -, i té formes específiques d'abordatge. A partir de la

²⁰ El Periódico, dilluns, 14 d'agost de 2006, p. 12

²¹ El País, dijous, 25 de novembre de 2004, p. 8

premissa de la seva possible ductilitat, a vegades es desactiva tant immediatament com s'ha activat sorprenent-la brutalment: un so anormal, una càrrega inesperada de la policia, a vegades dos policies solitaris atacant el centre d'una multitud, poden ser, per l'efecte sorpresa, prou per dissoldre-la. És el que fan els dos policies que veient a distància que han d'intervenir sols sobre una multitud excitada i agressiva, corren decidits cap a ella cridant i alçant les defenses, fent que aquesta s'obri davant seu degut a la seva decisió i, en estar al centre de la mateixa, amb actitud ferma, verbal i actitudinalment agressiva, aconseguen desactivar-la. I per això quan una estona després una part del públic es vol reactivar com a multitud per iniciar un possible de linxament, altre cop l'actitud decidida és suficient per apaivagar instantàniament els ànims (*Lloret de Mar, dissabte, 24/08/02, XI, p.313*). O que, una altra multitud excitada en un carrer estret es calmi davant la visió dels ocupants de l'ambulància que venen a atendre a uns ferits, amb una actitud tranquil·la, (*Lloret de Mar, dijous, 22/08/02, V., p.292*).

A vegades cal deixar que la multitud executi la seva acció quan se la considera indeturable o quan intentar aturar-la pugui suposar un mal superior al que pot estar duent a terme. En qualsevol cas, la multitud és un organisme viu, és la sublimació a la màxima intensitat de la dimensió social de la vida urbana que, curiosament, es manifesta des d'un aparent caos i sembla alliberar energia de forma indiscriminada, per sacsejar i qüestionar, per negar i abolir tot el que està establert, en ordre a assolir objectius immediats que se l'antullen adients i perentoris. A vegades creativa, festiva i alliberadora. I en altres ocasions fascinant i terrible, brutal, incontenible i espontània, imprevisible, segurament arbitrària moltes vegades si se la contempla des de la perspectiva de la moral individual. És possible que aquesta sigui la forma més apassionant –per apassionada – de la societat urbana moderna, amb el que es podria coincidir amb les intuïcions de certs teòrics de la multitud de finals del segle XIX (Moscovici:1985, 98-136), descomptat aquells que, des de la psicologia de masses, van atribuir-li a les munions les qualitats d'irracionalitat o bogeria col·lectiva (Le Bon: 1986). Tarde diu que la multitud és el grup social del passat (Tarde,1986:49), i sembla voler apuntar que és un tipus d'associació que ha de caducar i deixar de tenir sentit en els seus temps, finals del segle XIX, de la mà dels públics, que passarien a ocupar el seu lloc, canalitzant les seves potències

en un sentit més orgànic i menys descontrolat. No és així. És cert que s'han intentat diverses i astutes estratègies de canalització de les energies col·lectives per transformar-les en públic: per exemple, en forma d'estats d'opinió, corrents de pensament, modes, afiliacions, tendències culturals molt monitoritzades, punts de concentració o de fluxos molt controlats així com acotaments espacials que faciliten el control, com ara grans superfícies comercials, espais temàtics, events de masses, molts d'ells a estadis esportius, en referència als quals no vull deixar de citar a Body-Gendrot, que diu que no és casual que als estadis de futbol es doni un clima permanent d'inseguretat i de violència, ja que els estadis són uns dels pocs espais on es permet o tolera el desfermament de les emocions col·lectives, dels desbordaments verbals, gestuals, sovint políticament "incorrectes", com ara els de signe xenòfob o els associats a ideologies totalitàries (Body-Gendrot, 1995: 169).

En un altre ordre de coses, determinats corrents de l'urbanisme i l'arquitectura al servei de la por intenten no canalitzar, sinó segregat, i ho fan definint un model de ciutat en el que la segregació espacial de les activitats té un paper important, ja sigui en forma de barris privats o semi privats; d'espais per l'educació dels joves d'accés restringit (Lofland, 1985: 67) per posar alguns exemples i que són la mostra d'una especialització de l'espai destinada a agrupar per afinitats o interessos i descartar sistemàticament a *l'altre* innecessari en aquell moment i context. O, s'intenta operativitzar aquest control i separació de *l'altre* o *dels altres*, amb propostes que suposadament haurien de propiciar l'homogeneïtat social i la imatge d'un centre segur, de les que aquest text recollit per Davis m'és un exemple: "Creació d'una zona central densa, compacta i multifuncional. Es pot dissenyar el centre per fer sentir als seus visitants que, en la seva totalitat o en una part significativa, és un lloc agradable i la classe de lloc que a les 'persones decents' les hi agrada freqüentar [...] Un centre que sigui compacte, amb una gran densitat de desenvolupament i multifuncional, concentrarà a la gent, proporcionant-li més activitats [...] Les activitats que s'ofereixin en aquesta zona determinaran el "tipus" de gent que passejarà per les seves voreres: Situar oficines o llars de classe mitja i alta a prop del centre garantirà un elevat percentatge de vianants "decents", respectuosos de la llei. Una zona renovada de forma tan atractiva ha de ser prou gran com per a determinar la imatge de conjunt del centre de la

ciutat” (Davis, 2003: 202). Amb aquestes estratègies, s’aconsegueix, per una part, conduir millor els fluxos –Davis parla de com la nova programació del *downtown* de Los Angeles, procurant un flux continu d’oci, treball i consum de classe mitjana, ha acabat amb l’heterogeneïtat de la zona, amb l’objectiu no de “destruir el carrer”, sinó de “destruir la multitud” (Davis, 2003: 201)– i docilitzar i preveure millor les seves reaccions, intencions i capacitats, per una altra.

Però segurament la multitud és atemporal, donat que és, senzillament, el grup social en estat pur que executa una mena d’instint no menys col·lectiu, una mena d’escriptura automàtica de la societat que, per l’energia que activa, pot resultar al mateix temps creativa i desoladora. Em remeto a les paraules de Delgado quan diu que: “La violència de les multituds no deixa de tenir, com s’ha pretès, un fort factor instintiu. Però aquest instint del que les masses en són instrument, no és un instint animal, sinó un instint social i històric. Si espanta, és per què el seu aspecte brutal s’escapa d’una ètica a la que és del tot indiferent, doncs aquella massa, per dir-ho d’alguna manera, va sempre “a la seva”. Sembla que si la violència de masses desconcerta és per què la donem per irracional, però en realitat és per què preocupa que la manca de compassió que tantes vegades aplica sigui secretament lògica, és més, perquè potser sigui una forma superior de racionalitat la que la massa exerceix, una racionalitat que està més enllà de la moral i de les pobres raons amb la política i els seus jocs intenten redimir-la” (Delgado, 2001: 20).

La multitud, activada com a reacció a una emergència es convertirà en molts casos en emergència per sí mateixa, podent arribar a superar en magnitud l’emergència que ha propiciat la seva gernació. En algun moment es desactivarà: quan assoleixi el seu propòsit o dissolta per la seva pròpia inèrcia o per la intervenció de la policia, moltes vegades a través d’agents especialitzats en el control sobre masses, els antiavalots, la funció dels quals és esvair grumolls o qualls humans indisciplinats.

Hem itinerat pels camins que les persones, les unitats d’interacció bàsica, poden prendre davant una emergència: la ignorància de la mateixa, conformant part del decorat que acompanya l’existència d’un fet de certa rellevància en un moment i lloc concret, la seva implicació, ja sigui com a testimonis, ja sigui participant d’alguna forma en la correcció dels fets que s’esdevenen i trenquen amb la quotidianitat, ja sigui aliant-se amb altres

persones i executant les mateixes accions, ja sia en forma de públic –constituït per tant per persones privades que no perden de vista la seva singularitat -, o lliurant-se a la munió que, amb vida pròpia, intervindrà de manera no sempre previsible i poques vegades controlable, reparant la quotidianitat alterada o conduint-la a la seva més desoladora exasperació.

Capítol 6

Cap a una antropologia de l'opacitat social

Pitjats, formiguejant, com els helmints a hordes,
un poble de Dimonis folga al nostre esperit,
i, mentre respirem, la Mort al nostre pit
baixa, riu invisible, amb tot de queixes sordes.

Si l'estupre, el verí, el foc, la punyalada,
encara no han brodat amb agradable traç,
dels nostres lamentable destins el canemàs,
és perquè la nostra ànima, ai las!, no és prou gosada.

Les Flors del Mal, Charles Baudelaire²²

6.1 Error estable o veritat en moviment?

L'activitat en l'espai públic urbà està bàsicament constituïda per l'activitat en bona mesura magmàtica d'individualitats agrupades seguin una mena d'autogestió fusional, tàcitament tolerants amb la resta d'individus, en un precari però sostingut equilibri basat en un pacte social no exempt de ruptures, perills, problemes, conflictes, restriccions. La noció moderna d'espai públic, en efecte, dóna per descomptat que els seus actors afirmen constantment la seva individualitat i la capacitat que se'ls atorga d'interpretar i reinterpretar de manera constant els termes del consens que l'articula amb els demés copresents amb els que comparteix un mateix temps i un mateix espai que en principi, i si més no per definició, són accessibles a tothom. El principi de reserva i distanciament que se suposa que regeix l'activitat social en places i carrers –la desatenció cortès de la que parla Erving Goffman– no és incompatible amb un acord d'ajut mutu que s'activaria en el cas de produir-se qualsevol emergència en el que aquell o aquella que són al nostre costat, i amb els que –sempre d'entrada - mantenim una relació d'indiferència mútua.

²² Dues estrofes del poema que encapçala *Les flors del mal* que Baudelaire presenta als seus lectors en forma de prevenció. He pres la traducció de Xavier Benguerel per l'edició catalana del llibre (Baudelaire, 1987).

No obstant, aquest recurs al pacte d'ajut mutu sobreentès entre vianants no sempre és utilitzat. Ho podem comprovar en la forma com s'ignora l'home estès a terra (*Barcelona, dilluns, 06/03/01, III., p.190*), o en el rebuig a oferir suport de la majoria de persones a la dona que és a punt de ser robada violentament al carrer Escudellers (*Barcelona, diumenge, 11/03/01, I., p.226*); o quan una dona insulta obertament i de forma injustificada a un ciclista, sense que ni aquest ni cap altra persona reaccioni (*Barcelona, dissabte, 17/03/01, IV, p.250*); o en la forma distant com les persones que fan cua a la caixa d'un supermercat es miren a l'home que presumptament ha sostret aliments de l'establiment (*Hospitalet de Llobregat, dimarts, 25/05/04, X., p.349*).

De fet, les persones solen emprar itineraris, velocitats i gests predisposats per tal de limitar al màxim els contactes, les mirades, les trobades massa perllongades... Esperem de l'altre amb qui ens creuem a la plaça o al carrer que resulti previsible, que no ens sorprengui. Que tot, en definitiva, respongui a una mena de coreografia preestablerta, en la qual l'ensurt o la turbulència siguin absents. Ho hem vist als exemples precedents i ho veurem també en el cas del pidolaire que, en comportar-se com a tal, de forma exquisida i amb certa gràcia, obté l'almoïna del transeünt al que interpel·la (*Barcelona, dimarts, 06/03/01, IV., p.192*), o amb l'estàtua humana de les Rambles que, tot i tenir una actitud agressiva en trencar la cigarreta que li ofereixen els seus espectadors, ho fa de manera coreogràfica i en el fons, fent el que s'espera d'aquell personatge que encarna, un "kung-fu oriental i saludable" (*Barcelona, divendres, 09/03/01, I., p.205*), o, dient-ho a l'inrevés, com ho demostra també la contrarietat que suposa que l'altre no sigui qui s'espera que és i actuï d'una forma inconvenient per a les nostres perspectives. Com el noi que, en la foscor, fa una carrera i empaita a un veí a punt d'entrar a casa seva, només per jugar i donant-li un ensurt, acceptant el disgust inicial de la seva "víctima" i proveint-lo immediatament de la corresponent disculpa (*Barcelona, divendres, 09/03/01, III., p.211*); o l'home que inopinadament i a curta distància, sense cap motiu, insulta a les persones que surten d'una joieria i després a la parella de joves que s'abracen i petonegen, provocant desconcert i tensió en les persones interpel·lades (*Barcelona, dissabte, 17/03/01, III., p.249*).

6.2 El conflicte, l'emergència, unes realitats negades

En aquest marc de desafiliació generalitzada que se suposa que és o ha de ser l'espai públic urbà, en el que tots volem ser *ningú en concret* pensant que així tenim més possibilitat de mantenir-nos com a *nosaltres mateixos*, tots som testimonis d'una dimensió paral·lela de la societat, dimensió que sols s'entén des del conflicte. Es tracta d'una dimensió dura, sovint de formes agressives i que posa de manifest tots els límits que pot transgredir una determinada acció individual. Aquestes transgressions no solen ser desitjades per la majoria social, en la mesura que quasi sempre impliquen la ignorància respecte dels drets que se suposa beneficien a tots. Traspassar aquests límits implica ofendre l'altre o els altres. És en aquestes oportunitats que podem prendre consciència de què és i que hi ha al costat opac de tot ordre social, en allò que Samuel Bordreuil (2002:308-310) ha anomenat el seu "bord extern".

Les persones miren amb igual temor a tots els actors d'aquesta mena de dimensió paral·lela i que se solen categoritzar socialment en dos bàndols contraposats. L'un, els *normatius*, els encarregats de defensar les normes establertes; els altres, els anomenats clàssicament com a *desviats*, és a dir aquells que se n'aparten, ja sigui perquè les ignoren o perquè les desobeeixen. Es presumeix que els primers combaten la transgressió; els segons, la cometem. Tot i aquesta divisió radical en dos bàndols o esferes antagòniques, la majoria social assigna a tots dos un mateix nivell, la característica del qual és que es concep com en oposició al de la "normalitat" que aquesta majoria encarna o creu encarnar. Es tracta d'aquells que Goffman anomena "normals" i que són els qui no són víctimes de cap estigma i, en canvi, poden aparèixer complicats en l'atribució d'estigmes als altres, als considerats com a "no normals", un capítol en el qual els defensors de la llei i els seus vulneradors poden veure'n confosos i indistingits. Així –i com el cinema i la literatura negres han insistit en representar– "policies" i "lladres", i tots per contrast, tots els que es mouen en els espais, temps, ritmes i formes de la part opaca de la societat, són, de fet, *desviats*, protagonistes del que vindria a ser el costat fosc o negatiu de la societat.

Dins d'aquest costat opac o negatiu, els suposats *normatius* reben l'encàrrec de representar el manteniment de les garanties bàsiques de l'ordre

social, normativitzades i operativitzades pels poders amb més o menys encert i tàcitament acceptades en els seus aspectes més genèrics per la majoria. Per fer-ho disposen de permís per poder violentar i interpel·lar les persones amb formes semblants a les dels transgressors, seguin el principi –ja teoritzat per Weber i altres autors després d’ell– d’exercici del monopoli de la violència per l’Estat. Això implica que el que es presenta com a defensors de la llei poden rebre autorització per a dur a terme tota mena d’intromissions territorials i interrupcions de la vida quotidiana (Remy i Voyé, 1981: 162).

La majoria dels que són situats en la transgressió, suposats *desviats*, vulneren les normes per satisfer els seus objectius personals amb recursos que vulneren la voluntat dels altres. No cal dir que les seves cobdícies no tenen perquè ser diferents de les que poden experimentar altres persones, sols que ells intenten satisfer-les violentant la llei o les normes socialment acceptades i sovint provocant danys materials, morals o físics aliens.

No cal dir que, com la literatura i el cinema negres han relatat de manera recurrent i la realitat ha vingut a confirmar amb insistència, la frontera entre uns i altres, entre normatius i desviats, entre defensors i transgressors de la llei, ha estat sempre làbil. Entre tots dos “bàndols” hi ha una franja difusa i ambigua, una frontera mal senyalada que es veu constantment travessada per tota mena de contrabandistes. La figura de l’infiltrat, del confident o del traïdor no és estranya ni entre els agents de la llei ni entre aquells als que persegueix. La “gent de l’hampa” pot esdevenir aliada de la policia, però els policies poden ser i han estat moltes vegades corruptes. I no és que necessàriament delinqueixen en decebre la confiança pública dipositada en ells “passant-se” a l’enemic, sinó que en moltes ocasions, arreu del món, poder vulneren i segurament vulneren sovint la llei en fer-la complir pels altres. Els informes anuals d’Amnistia Internacional són una crònica actualitzada de tota mena d’abusos i extralimitacions que, a tot al món –també al nostre país–, tenen com a protagonistes membres de cossos policials que actuaven en el que entenien que era l’estricta compliment del seu deure.²³

²³ En el període final d’elaboració d’aquesta tesi, la primera meitat del 2007, la premsa es va fer ampli ressò de diverses irregularitats presumptament comeses per Mossos d’Esquadra de servei, ja sigui en interrogatoris a l’interior de comissaries, com en detencions i en la repressió de manifestacions. Segons mitjans de comunicació, alguns dels agents inculpats al·leguen

6.3 El conflicte: un senyal conforme qüestionar l'ordre és possible

A tot això s'ha d'afegir el paper dels poders públics, per una banda preocupats per la responsabilitat que assumeixen en ordre a garantir als individus els seus drets i llibertats i per l'altra atemorits –reacció automàtica de tot poder - per la lectura que es pugui fer de la modificació traumàtica de l'esdevenir social que la transgressió executa. Als poders, imbuïts de prevenció davant qualsevol canvi brusca i no previst, els preocupa obertament que la transgressió pugui fer entendre a les persones que, de fet, tot està en les seves mans i que qualsevol d'elles podria fer en qualsevol moment qualsevol cosa que impliqués una ruptura potser irreversible de les condicions en les que es desenvolupa la vida quotidiana,

Quina és la marca que no es perdona als transgressors? Quina és la clau per comprendre la raó última del seu estigma, del que l'afecta a ell, però també a tot allò que es considera proper o en contacte amb ell, incloent-hi qui la combat –la policia–, la pròpia víctima o fins i tot, com veiem més enrera, el lloc on s'ha produït? Aquest rebuig neix, per una part, del temor que li provoca a tothom l'amplitud de marges que la transgressió es pot prendre a l'hora d'interpretar el pacte social, sigui explícit o tàcit, escrit o sobreentès, i, de l'altre, per la contrarietat que suposa que algú no sigui qui realment s'espera o simplement que es cregui que sigui, és a dir veure defraudada la confiança que se suposa que hem de tenir en que els demés siguin quin semblen ser.

Els poders actuen al respecte amb una barreja de responsabilitat respecte a la vulneració dels drets i llibertats dels administrats i de reacció davant la necessitat auto generada pels mateixos poders de silenciar i coartar la capacitat de reescriptura de l'ordre social.

haver aplicat protocols d'actuació estandarditzats. Algunes d'aquestes actuacions van ser objecte d'actuació judicial, que s'hauran de pronunciar al respecte.

6.4 El poder reacciona al límit

Per fer front a això els poders se situen en el límit de la legitimitat que la societat els atorga en la lluita i prevenció de la transgressió i habiliten i doten de formació i normes a determinats especialistes –els i les policies–, que conformen una *fina línia* que Bergalli ens contextualitza dient que “es tracta, ni més ni menys, d’encarrilar el problema hobbesià de l’ordre intern a l’Estat, i en això té molt a veure tot el relatiu a la vida quotidiana, en el que fa referència als individus, a l’individu, al seu propi cos, tal com diu Bataille. Com a conseqüència, establir els vincles, les diferències, les resistències, el joc mimètic que té lloc entre sobirania i violència constitueix un terreny d’anàlisi molt atractiu” (Bergalli,2001:55).

Aquests límits comprenen, sempre sota supòsits legalment establerts i entre d’altres, el dret a la violència i força sobre persones i coses; el dret a la seva interpel·lació; el dret a la privació de llibertat d’altres; el d’apropiació de l’espai públic de forma temporal, podent arribar a tancar l’espai i apropiarse’n de forma completa; el dret a emprar itineraris, camins, accessos prohibits; a utilitzar velocitats superiors de desplaçament a les autoritzades a la resta de persones, prerrogatives totes elles abastament recollides en nombrosos exemples d’aquesta recerca, límits que han de ser evocats com “una intervenció concreta i positiva que ha de partir d’una planificació, (...), no amb la finalitat de crear espais defensables, siguin públics o privats, sinó que ha de tendir a la natural i constant apropiació (o reapropiació en cas de situacions de recuperació o de restabliment d’allò existent) de l’espai i la seva gestió més natural i harmònica, subratllant el valor de la socialització i de la qualitat de vida. Cal garantir una ‘ciutat segura’ partint d’una ‘ciutat viscuda’ i no d’una ‘ciutat blindada’ (Carrer, 2001: 81). Parlem doncs de límits que haurien d’estar permeats per la determinació que rebin de cada situació contextual, i no a l’inrevés.

I aquests límits, sens dubte, atenuen també que els membres de la societat puguin arribar a plantejar-se seriosament que potser no només no els hi cal estar tant administrats sinó que és a la mà de cadascú que rau la possibilitat de conèixer i possibilitar evolucions convulses de l’ordre social a partir de la seva pròpia acció quotidiana. Això es veu més clarament en les

zones amb major incidència d'emergències. Es tracta d'espais que en molts casos pugnen per una desterritorialització que els permeti escapar-se de la vigilància dels poders establerts. Denostades, menystingudes, no tant per forassenyades com per temudes per la resta de la societat que no les entenen i pels poders que les temen, donat que són el testimoni més visible i palpable que, d'igual forma que "tots els sistemes d'ordre estan contínuament en procés de ruptura, l'ordre de l'espai públic no és cap excepció" (Lofland,1985: 87). Per això, juntament amb els límits operativitzats per la policia davant el suposat desori que encarnen aquests espais –suburbis, zones marginals, *banlieues*, etc.–, se'ls 'hi oposa també un suposat ordre: el zonatge, homogeneïtza les pràctiques i les apropiacions que allà s'hi registren: habitar, consumir, treballar, distreure's, circular (Remy i Voyé,1981: 19).

6.5 L'emergència, el conflicte, una part més de la condició humana

Escrivia Baudelaire: "El mal és el natural: La bondat, un art construït" (Baudelaire, 2000:39). El que Baudelaire palesa és la constància que, un cop i un altre, rebem de les emergències i la seva tendència a la intemperància. I tot i que s'ha lluitat sempre per combatre-les amb la intenció d'anul·lar-les o, si més no, de neutralitzar-les. Tot i l'acció preventiva i repressiva que d'aquestes excepcionalitats es fa per l'Administració –a càrrec del que al cap i a la fi són transgressors controlats, autoritzats i legitimats–, s'hauria d'acceptar que la seva eliminació segurament és impossible. Potser es desplaçarà en l'espai, canviant de territori, o modificarà la seva forma de manifestar-se, o es mimetitzarà amb el seu entorn habitual, emprant estratègies com ara deixar passar algun temps per reaparèixer, o d'altres. Però l'emergència, la transgressió roman i romandrà com un element més del fet social, com una estratègia més entre les que registra el nostre repertori de possibles formes d'interactuar amb altres. La transgressió que acompanya sovint les emergències demostra amb brutalitat que la força de la iniciativa individual i la capacitat de la seva espontaneïtat tenen el seu lloc en la societat i un lloc que pot arribar a ser determinant en el decurs d'esdeveniments que poden arribar a tenir repercussions històriques.

Per altra part és important remarcar que els motius pels quals els individus van deixar de ser protagonistes i gestors, corresponsalies en la resolució de les emergències que els anaven succeint o de les que eren coneixedors, són polítics, relacionats amb l'aparició de l'Estat Modern i com una de les seves instàncies bàsiques: la del ja esmentat monopoli de la violència. Recordem també que és a la França de Napoleó que es dissenya un model d'Estat un dels pilars del qual fou l'oferta de garanties col·lectives a canvi de restriccions de vells drets o prerrogatives individuals. Així, la resposta violenta que podia exercir cada individu contra aquells que violentessin la seva persona o la d'altres sota la seva protecció, que afectessin béns propis, que agreugessin el seu honor o el dels seus, segons els codis legals, socials i culturals del moment, es va anar abolint primer i després perseguint per l'Estat. De la vigència d'aquest principi tindriem innumbrables exemples, essent un d'ells, d'entre els observats en la present recerca, la retirada per part de la policia de dues barres de ferro que un home esgrimia per defensar-se d'un eventual atac, amb l'aixecament d'una acta administrativa que possiblement implicaria el seu sancionament amb una multa (*Hospitalet de Llobregat, dimarts, 25/05/04, XIV., p.355*).

L'individu, doncs, es va anar veient privat de la possibilitat d'aplicar ell mateix la norma – llei escrita o tradició -, de "fer justícia", sota la consideració que el que faci sigui aplicar més aviat la seva idea de justícia. A canvi d'aquesta renúncia voluntària, uns experts entrenats especialment es dedicarien permanentment a ser els seus ulls vigilants, els seus braços defensors, a aplicar les normes amb imparcialitat –si més no, aquesta seria la intenció -, que era tant com dir que ells també els hi seria aplicada aquesta justícia imparcial si mai eren trobats en falta, allunyant així els fantasmes de la venjança, els rancors i l'apassionament del moment.

Sota aquest supòsit teòric i sobre tot condicionats per la coacció dels poders que castigaven als qui no acceptaven aquesta nova premissa, els individus van començar a adaptar-se. Es constata que aquesta nova realitat en el nostre funcionament social actual no és universal, constatació recollida en els casos en què els policies, en les seves intervencions en enfrontaments personals, han d'explicar i fins i tot comminar a vegades les persones a no aplicar la justícia per la seva mà, com en les nombroses baralles multitudinàries

recollides a Lloret de Mar en el 2002, o en el cas de la dona equatoriana que, en un acte de venjança, diu voler matar a l'home marroquí que l'ha rebutjat sentimentalment; o el cas de l'home en qüestió, a qui l'agent de policia que intervé li ha d'explicar que no poden solucionar el problema amb violència, sinó que són els policies els qui han de mediar en el conflicte suscitat al sí de la parella (*Hospitalet de Llobregat, divendres, 28/05/2004, VIII., p.310*), o quan els agents arriben a temps per evitar el linxament d'un noi marroquí, com a càstig per haver trencat suposadament el vidre de l'aparador d'un bar d'un antic amic seu (*Hospitalet de Llobregat, divendres, 04/06/2004, II., p.354*).

Però de forma genèrica i amb el pas de les generacions, en acceptar aquesta delegació de l'aplicació de la justícia i dels mecanismes de defensa, els ulls de les persones es van anar fixant tant sols en l'horitzó del seu camí per deixar d'escutar els marges. La seva mirada s'anà relaxant. El seu cos i les seves habilitats, any rera any, van anar progressivament perdent capacitat per respondre una eventual emergència. Els seus sentits, relaxats, s'anaven abotargant amb altres inquietuds. Això ens dota de velocitat en els itineraris, de major concentració en els nostres afers i, per tant, de més eficiència, d'especialització econòmica, possibilitant-nos la competitivitat amb els nostres iguals, argumentant-nos així per instal·lar-nos sovint en identitats individuals i col·lectives que exclouen a l'altre com a igual. Aquesta delegació de responsabilitats en tot allò que tingui a veure amb la nostra seguretat s'ha anat convertint amb el temps en el rebuig a un recurs –el de l'ús de la força - que ha acabat considerant-se aliè a la societat, una mena d'energia bestial que prové del més enllà del social –de fora o de sota; de les potències antisocials o d'instints animals- i que, per tant, ha de ser conjurada, expulsada o mantinguda a ratlla.

Així, pot ser que molta gent, davant l'atac d'uns contra altres, reaccionï passivament sense entendre que la responsabilitat delegada és només delegada i ha de ser exercida quan cal. Al respecte, Rotker cita a Barthes quan, en una entrevista sobre la violència, digué: “No hi ha que deixar-se intimidar per aquesta moral, difusa en la nostra societat, que és la del super-jo col·lectiu, amb els seus valors de responsabilitat i de compromís polític. És necessari acceptar l'escàndol de posicions individualistes“, per aclarir a continuació que es refereix a que cadascú de nosaltres hauria de deixar d'acusar als partits

polítics, als governs, als empresaris, als òrgans de repressió, als mitjans de comunicació i començar a preguntar-se sobre la seva pròpia ètica quotidiana (Rotker,2000: 225).

6.6 Dels sentits individuals adormits a la negació del compromís social

Ara per ara, pràcticament tots hem acceptat com a inevitable aquesta delegació de múltiples parcel·les de la seva capacitat d'autogestió en la figura d'especialistes –de la salut, de la seguretat, de la cura dels més febles. Assumim el bescanvi del traspàs del que foren aquestes responsabilitats col·lectives per pèrdua de llibertat. I és així perquè, finalment, ens hem vist relegats progressivament al paper de transeünts que ens devem a poc més que la nostra mirada al front i al seguiment la nostra ruta prevista. Ho hem vist en la forma en què aconseguen seguir amb la seva rutina les persones que han de patir les molèsties provocades per un jove que canta i crida amb inequívoca voluntat d'emprenyar (*Barcelona, dijous, 08/03/01, I., p.194*), o en la manera com les persones que ensopeguen amb el jove que amb certa obscenitat invoca a “Xesuchristo” (*Barcelona, divendres, 09/03/01, VI., p.214*) o amb la dona gran que crida al mig de les Rambles (*Barcelona, dilluns, 19/03/01, III, p.254*) els ignoren, o, com a molt, un cop depassats, es tomben uns instants per fer-los un cop d'ull. O com fan les persones que, en trobar-se un home borratxo en el seu itinerari, l'esquiven amb una petita desviació del seu itinerari, que reprenen ràpidament (*Barcelona, divendres, 09/03/01, VII., p.220*).

No cal –pensem– que ens mostrem especialment presents i disponibles per als altres, ni volem que els altres ho estiguin per nosaltres: donem per fet que especialistes de cada àmbit de necessitats emergents deuen estar alerta i preparats. Per això, possiblement, l'home que ronca estès a terra sense que sigui possible saber si té o no algun problema de salut, no rep l'ofertament d'ajut de les persones que es creuen amb ell, doncs aquestes deuen pensar que ja ho farà qui sigui competent (*Barcelona, dimarts, 06/03/01, III, p.190*). I també potser és per aquest motiu que només una persona, de la multitud astorada que envolta la dona que acaba de ser violentada per tal de robar-li la bossa, li ofereixi algun tipus d'ajut o suport, potser a l'espera que “algú faci alguna cosa”,

entenent aquest “algú” com un expert designat i enviat per fer-ho des de l'Administració pública (*Barcelona, diumenge, 11/03/01, I., p. 226*).

És per això que només ens oferim en solidaritat a altres o bé en situacions que entenem molt extremes –i només a vegades–, superant fins i tot la nostra por, o bé en aquelles ocasions en les que el perill que correm per resultar ser solidaris és molt baix. Mostra d'aquest últim supòsit seria el gest dels manifestants que amb premura i disciplina obren la seva formació per donar pas, primer a una ambulància i una segona vegada, pocs minuts, després a un vehicle de bombers (*Barcelona, dimecres, 14/03/01, I., p.240 i II, p.242*); o el de les persones, que, des de les seves llars, avisen la policia d'un fet delictiu o de la direcció de fugida d'algú, actes de col·laboració que no solen donar-se peu de carrer (*Hospitalet de Llobregat, dissabte, 29/05/2004, IV., p. 319*). Exemples de solidaritat en situacions extremes o aparentment d'alt risc són l'assistència de ciutadans a la noia que es precipita al buit (*Hospitalet de Llobregat, dissabte, 29/05/2004, V., p.320*); o quan, davant l'agressió amb arma blanca a un noi en un paratge no il·luminat i amb crits d'angoixa i nervis de la gent que ha assistit al fet, un home fa l'esforç de sobreposar-se a la seva por per donar a la policia la informació disponible de manera ordenada i serena, mentre altres persones atenen al ferit i a la seva acompanyant en ple atac d'ansietat i un altre individu dona informació sobre els autors del fet (*Hospitalet de Llobregat, divendres, 28/05/2004, VII., p.304*). Potser és per això que alguns policies opinen què les persones denuncien “en calent”, és a dir, quan encara estan emocionalment lligats als fets que han contemplat, però que gairebé mai ho fan quan ja s'han sobreposat emocionalment al fet: el temps i la normalització de la situació apaivagaria la sensació d'importància d'aquesta solidaritat social (*Hospitalet de Llobregat, dissabte, 29/05/2004, inici, p.317*), i potser per això, en ser preguntats sobre si pensen que un noi a punt de patir un linxament haguera rebut l'ajut d'alguns dels desconeguts presents, els agents consultats no saben ben bé que contestar (*Hospitalet de Llobregat, divendres, 04/06/04, II., p.425*).

6.7 La por i la negació de l'altre: amagar el cap sota l'ala

Així doncs, i reprenent el tema, la tasca de gestionar-nos l'acció i reacció pròpia en l'espai públic, a la velocitat en què ho hem de fer i amb les premisses que hem de satisfer, ens dificulta la relació amb altres: no volem fer societat, no volem saber d'altres ni conèixer o explorar noves formes del que sigui. Només transportar-nos en una íntima solitud físicament visibilitzada però tant blindada com sigui possible, sabent-nos accessibles, però mirant de controlar la nostra accessibilitat per part d'altres, negant-nos la dimensió social en negar-nos o minimitzar-nos la interacció.

L'especialització en aquests àmbits de la dimensió opaca de la societat, àmbits considerats com de difícil abordatge, de vegades temibles o paorosos, fa que la majoria de persones –quan no han fet recurs de la seva conversió en turba inflamada– deleguin la reacció davant la transgressió, fins i tot quan els afecta directament com a víctimes. Queden, doncs, d'una banda, els transgressors; de l'altra, els policies, transgressors, per així dir-ho, legitimats i en principi controlats normativament. La resta, en aquest context, és una mena de complement coreogràfic apuntat oníricament per l'agent d'investigació de Lloret que, fascinat, evoca escenes de la pel·lícula *Blade Runner* i que dóna forma cinematogràfica a aquesta idea (*Lloret de Mar, dimarts, 20/08/02, VIII., p.282*).

Així doncs, la raó de ser dels i les agents de policia gira al voltant de la seva esperable condició d'especialistes en protegir les *umwelt* de la resta de persones. Un exemple el representa el policia uniformat que, adreçant-se a un grup de cinc homes l'activitat dels quals inquieta a la resta de vianants, ofereix, amb la seva aparició i la seva actitud, informació sobre el sentit de l'escena: es tracta d'uns policies de paisà parlant amb uns sospitosos. A partir d'aquí els vianants poden relaxar la seva atenció i delegar la interpretació del que passa en l'agent uniformat que acaba d'arribar (*Barcelona, divendres, 09/03/01, II., p.208*). O com el propi investigador que fa la recerca detecta entre les persones que circulen tot passejant per un cèntric carrer a presumptes lladres assetjant víctimes entre les persones, i presumptes policies assetjant-los a ells (*Barcelona, dissabte, 10/03/01, I., p.223*). O a través de la forma com els policies adapten la seva actitud i els seus sentits perceptius quan patrullen en

vehicle o a peu i en com es recolzen en el company de patrullatge per potenciar la captació de senyals d'alarma, com veurem de manera abundant en l'informe de camp. O en com un sergent "intueix" per l'actitud d'un noi que aquest cometrà, efectivament, un delicta (*Lloret de Mar, dimecres, 21/08/02, III., p.285*).

Instal·lats en percepcions, senyals, indicis que són manifestacions d'un món aliè al de la majoria de persones, perquè el seu objecte de treball es desenvolupa a partir de patrons conductuals, perceptius, espais, moments, motius i formes de fer també diferents als de la majoria. Per això estan atents a senyals sonors, visuals, o d'altre tipus (vegeu el cas anotat a *Hospitalet de Llobregat, dissabte, 05/06/04, VIII., p.439*) que puguin indicar un motiu d'alarma, distingint-los d'altres indicatius que les persones no especialitzades podrien interpretar com motius d'alerta (*Hospitalet de Llobregat, dijous, 03/06/04, I., p.417*). I com aquesta especial sensibilitat els permet reconèixer-se els uns als altres com a membres d'un mateix col·lectiu de professionals dedicats a respondre ràpid i de manera adient a les emergències, com quan se saluden els ocupants d'una ambulància amb els d'una patrulla policial (*Hospitalet de Llobregat, dimarts, 25/05/2004, IX., p.289*).

6.8 La policia, ubicada per la societat en l'opacitat

D'aquesta manera, per la necessitat d'adaptar els seus patrons de conducta als dels transgressors que persegueixen, els i les policies són també temuts i, com aquells, també rebutjats. No s'ha d'oblidar que adopten les seves formes malgrat les adaptin a la legalitat. A més, la lògica de l'apropiació del carrer, com diu Diago, implica apropiar-se'n "en sentit policial, és a dir, controlar els punts a través d'uns agents que se situen ells mateixos fora d'allò social" (Diago,2001: 430), entenent que s'han de situar en el mateix tipus de lògiques socials respecte a la utilització l'espai públic que empren aquelles persones a les que assetgen, i a les que s'ubica "fora de la societat". I d'ací també la imprevisibilitat, capacitat d'interpel·lació i imposició, que s'autoritza als policies. A més, la seva condició d'eina executiva del poder els dóna una suposada –i mítica– virtut panòptica i alhora els fa sospitosos de disposar d'una sèrie d'hipotètiques potencialitats d'acció sobre tot i tots.

Aquesta atribuïda capacitat omniabastativa i omnipoderosa s'exhibeixen a través d'actuacions com poden ser, per exemple ràpids desencotxaments de policies d'un furgó per immediatament interpel·lar a un grup de persones (*Barcelona, dimarts, 13/03/01, II., p.237*), o mitjançant la utilització de policies antiavalots o altres amb el seu aspecte, per dur a terme tasques de patrullatge normal (*Lloret de Mar, dijous, 22/08/02, III., p.290*), o a través de la capacitat dissuasiva que pot tenir el simple so d'un transmissor de ràdio policial, que implica la presència d'un policia a prop (*Lloret de Mar, dijous, 22/08/2002, II., p.238*), o amb la constatació que la major presència policial a una zona incideixi en la menor comissió de delictes en aquell territori (*Hospitalet de Llobregat, dilluns, 24/05/02, VIII., p.270*), o en com la forma de mantenir-se comunicats i en contacte entre les diferents patrulles amb les ràdios multiplica d'alguna manera la seva presència i capacitat d'actuació sobre el territori (*Lloret de Mar, dijous, 22/08/02, VIII., p.295*), propiciant la connexió simultània amb qualsevol lloc, com explicava un comandament de l'Ertzainza (*Hospitalet de Llobregat, dilluns, 24/05/04, X., p.328*).

Però com ja s'ha dit, la policia no és tan panòptica com la seva imatge exterior i les seves posades en escena suggereixen. En realitat, de vegades pot donar la impressió que els únics "panoptitzats" són els propis policies, molt més que el territori en el i sobre el treballen (*Hospitalet de Llobregat, dilluns, 24/05/04, IV., p.321*). El que hi ha és més aviat un intent de vigilància total sobre el temps i sobre l'espai que en realitat no s'aconsegueix mai. Ho confirmen les nombroses empreses en les quals, durant el cap de setmana, s'hi accedeix aprofitant que estan tancades per robar-hi, sense que la policia ho hagi pogut evitar-lo (*Hospitalet de Llobregat, dilluns, 24/05/04, X., p.328*). O en la trobada de carteres sostretes a diferents carrers de la localitat, proves cadascuna d'elles d'un delicte que s'ha consumat sense que els policies de torn ho hagin pogut evitar (*Lloret de Mar, dijous, 22/08/02, IX., p.296*), en les denúncies de robatoris de diversos vehicles estacionats mentre un escamot sencer ha estat patrullant els carrers (*Lloret de Mar, divendres, 23/08/02, IV., p.303*), en la dificultat de reduir l'estadística d'estrebades que es produeixen (*Hospitalet de Llobregat, dilluns, 24/05/04, XX., p.336*), en la forma com un jove delinqüent manté en escac a tota una comissaria que el busca per presentar-lo davant el jutge, amagant-se a la pròpia localitat i a altres localitats properes,

passant setmanes fins que aconseguen trobar-lo i detenir-lo, tot i disposar de certa col·laboració ciutadana (*Hospitalet de Llobregat, dimarts, 25/05/04, XVII., p.359*), o, fins i tot, en la manera en què un ciutadà qualsevol que no res té a amagar i sense intenció de fer-ho, esquiva a una patrulla, una parella de professionals que es disposava a interpel·lar-lo, i que són incapaços de trobar-lo una cantonada més enllà d'on l'han perdut de vista (*Hospitalet de Llobregat, dimecres, 02/06/04, I., p.407*). Aquests exemples lluny de suposar incompetència, senzillament evidencien què la tantes vegades denunciada vigilància total sobre la societat i l'espai públic és senzillament impossible i que els imaginaris encarregats d'exercir-la a penes són capaços d'atendre una parcel·la limitada del temps i de l'espai socials.

Però no obstant això i pels motius exposats, el món policial queda ubicat en la dimensió opaca de la societat, estructura desconeguda que empraria mètodes intencionadament asocials sota el paraigua del poder i que ho abastaria tot, o gairebé tot, en emparar-se en aquest. Aquesta visió és, per altra part, estratègica pels poders pel que de dissuasiu pugui tenir respecte al més mínim intent d'incentivar canvis més o menys transgressors que acabin produint canvis estructurals profunds en la societat.

La majoria de persones s'ubica, doncs, al marge de la dimensió opaca de la societat –al marge del marge, podriem dir–. el món presumptament comú de transgressors i policies. No en volen saber res, ni d'aquesta vessant fosca del social, ni dels seus actors. No obstant, no es poden oblidar ni poden fugir del neguit que els produeix pensar que l'escenari d'aquest món és el seu propi món, que l'objecte de la transgressió són ells mateixos, ni de l'íntima sospita que, de fet, aquest univers en un determinat moment no li va resultar o no li resultarà tant aliè com voldria.

6.9 La transgressió negada com a condició humana: el pecat, la maldat, la bogeria, la malaltia

Això és així perquè les persones representen la transgressió com a quelcom diferent al món presumptament normal, al món que amb els seus límits han dissenyat i donat per bo. Per això, situen els transgressors i la transgressió i tot el que l'envolta en una dimensió diferent, un domini al que li

pertoquen arguments explicatius emparentats amb la malaltia o el pecat. De fet, la transgressió de l'ordre social s'ha considerat sempre com quelcom tan radicalment aliè a la societat com per arribar a assimilar als transgressors no ja a persones *diferents*, sinó a *no-persones*, en un cert moment com a enviats del dimoni, la supressió dels quals pretenia purificar societats suposadament beneïdes per la divinitat en la seva organització. No obstant, segueix latent en una majoria de persones el fonament d'aquesta noció: la necessitat de creure que cal tenir dins un mateix l'atribut de la maldat per tal de ser un transgressor i que més maldat hi trobarem quan més brutal o lesiva sigui l'emergència transgressora produïda. A través d'aquest raonament, el sentiment popular se centra en què, per robar, danyar béns aliens, o atacar persones, s'ha de ser dolent. Més o menys dolent, però dolent a cap i a la fi.

I què és la maldat? Tots podem entendre que, en el decurs de les nostres vides, hem tingut moments d'ira, o hem comès accions errònies amb repercussions negatives sobre altres. Però a qui, per exemple, roba, se li suposa - segons l'imaginari social dominant-, una característica que l'instal·la en un domini inapel·lable, que és de la transgressió. No cal dir que qualsevol consideració que tingui en compte circumstàncies socials que han pogut ser determinants en la seva biografia per dur-lo fins on se l'ha situat, directament se'ls atorga una categoria moral que, emesa des del més profund de la seva ànima, els convertiria en complaguts sacerdots del mal, àvids de veure saciada la seva perversió immanent. Un agent de policia de Lloret de Mar m'explicà un cas que ell va viure i que transcriu: "Encara era novato, però em va impactar; va ser un abans i un després... Rés, un noi que ens avisen que s'havia intentat suïcidar i que l'operaven a l'hospital i calia fer la custòdia a quiròfan, per si es despertava i s'intentava autolesionar o atacava al personal de l'hospital. Rés, que el company es queda fora, jo entro a quiròfans amb la bata, i tot, allà estaven còsint al noi, i de repent, per ràdio, un missatge per mi. Que estigui al tanto, que abans de suïcidar-se, havia matat la seva dona, i que, bé, que el noi estava detingut, que el custodiés, però que anés amb compte, perquè era un homicida... Bufff... Me'l miro... Era un noi filipí, amb el cos ensangonat, allà, al quiròfan, dormit per l'anestèsia, tot pàl·lid... I jo el veia, i veia al dimoni, no sé, ... m'entens?... Bé. Pugem a planta. El noi que es desperta, i comença..., a demanar-me la pistola per disparar-se ell, a dir que "¡¡la he matado, la he

matado!!”, plorant, que es volia matar... I m’explicà la història... Bé, tot plegat, una bestiesa. I ell, homicida, sí. Però ja no era un dimoni, saps? Era un que l’havia cagat fins al fons. Però com podia ser jo, o tu, o el veí, m’entens? Quan vaig entendre això, jo ja vaig veure als delinqüents d’una altra manera...; no em sé explicar”.

Però per a la majoria de persones, aquesta és la forma en què, de manera discreta, roman viva la relació entre transgressor i pecat/maligne: a través de la maldat suposadament necessària per ser capaç de lesionar a les voluntats, béns, interessos, vides d’altres. No obstant, arribat el moment en què el determinisme originat des de la religió i la moral va ser substituït pel totalitarisme de la ciència, el transgressor va passar de pecador malvat a malalt. Ja convertit, al menys, en persona, era, no obstant, una persona a separar i senyalar com a totalment alienada –és a dir, gairebé de nou una no-persona –, malalt temut, boig tocat per la fatalitat d’un tipus de malaltia de les més inexplicables, més temudes: la bogeria. De representant del maligne, a mostra del marasme provocat per l’alienació i de la mal anomenada debilitat mental.

Aquesta és la immediata interpretació que es fa de les transgressions: “Quina barbaritat!... S’ha d’estar malalt o boig per fer tal o qual cosa!” És una interpretació que, com la del pecador, allibera la consciència de la majoria de la idea –potser de la certesa– que també ells poden o podrien realitzar aquells actes denostats, els permet posar barreres que allunyen els seus fantasmes. S’aïllen del temor que ells mateixos o algú proper a ells robi, trenqui, ataqüi, mati. Perquè aquesta és la senzilla però inadmissible realitat de la dimensió opaca de la societat: que és pròpia a tothom. Que qualsevol persona es pot resultar desconeguda a sí mateixa en algunes ocasions provocant emergències que mai haguera pensat. Que la part opaca de la societat és, doncs, una part més de la nostra condició social i, com a tal, pot aflorar, voluntària o involuntàriament, en qualsevol moment.

Per altra part, la majoria, que dóna per lògica i normal una quotidianitat delictiva imprevisible, impredecible, inubicable en lloc i espai, s’espanta especialment davant el crim planificat, al que es vol vestir d’especial anormalitat, de tints patològics, de malaltia psíquica. Així, assassinats o altres faltes considerades molt greus que són escrupolosament preparades i

pensades fan que es consideri automàticament a qui els cometen com a persones malaltes pel fet de seguir un guió, perquè no només deixen greument de ser previsibles, sinó que a més ho fan de manera més o menys planificada. Per això els mitjans de comunicació acostumen a documentar àmpliament, com una notícia sorprenent i destacable, que tal o qual persona jutjada per un assassinat brutal o delicte semblant que ha estat delicadament planificat o repetit en múltiples ocasions no podrà rebre cap atenuant a la seva condemna, doncs el peritatge psiquiàtric que s'ha efectuat de la persona considera que no pateix cap tipus de malaltia o desordre mental. Alguns exemples es troben en la notícia que la dona acusada de matar avies a la ciutat de Barcelona en el 2006 no és una malalta mental, notícia en la que es dóna tot tipus de detalls sobre el correcte estat de salut mental de la dona, donant a entendre que tal circumstància és notícia²⁴. O en el cas de l'acusat pels assassinats del pàrquing del carrer Bertran de Barcelona el 2003, de qui en una de les notícies publicades en el moment del judici es destacà la declaració dels doctors que van fer l'informe psicològic de l'acusat, dictaminant què l'acusat era una persona mentalment sana, notícia que es destacava amb la frase dita per un dels doctors "la gent normal fa coses monstruoses"²⁵.

Els transgressors que produeixen emergències que desacaten les lleis formals, però també les informals, no ho fan com a atribut o corresponsalia a la seva suposada maldat. Ni són malalts mentals per definició, tot i que alguns ho puguin ser, tant sols són una persona més, una persona com qualsevol altre. Però l'imaginari social els segueix ubicant sistemàticament a gairebé tots entre el pecat i la patologia. A més, el component misteriós i màgic de la seva suposada condició fa que s'entengui que tot el que està vinculat amb la transgressió i amb els transgressors es consideri tacat, intoxicat.

²⁴ *El Periódico*, dimarts 6 de març de 2007, p. 6

²⁵ *La Vanguardia*, divendres, 17 de desembre de 2004, p. 37

6.10 L'efecte mancillador de l'emergència, la màcula de la transgressió i el conflicte

I això afecta a les víctimes, als espais on s'esdevinguin les interaccions irruptives il·legítimes, a la velocitat que sovint les caracteritza, a les seves formes d'expressió, i també a la policia. Fins i tot a les víctimes, que passen a ser considerades per la majoria de persones com a subjectes apressats per la pròpia transgressió que han patit. En ocasions passen a ser persones sospitoses de tenir inherent a la seva condició personal factors facilitadors o invitadors a ser objecte d'emergències d'aquesta naturalesa. La lectura patològica de la transgressió es fa també extensiva a la víctima en tant que es considera, a vegades, que estar a prop seu pot facilitar que ens traspassi, que ens encomani alguns d'aquests factors. En altres ocasions, es fa partícip a la víctima de nivells de pecat o maldat, com a mínim suficients, per establir ponts amb la persona/es transgressora/es. Són aquells arguments íntims, cada cop menys expressats però existents en la intimitat de moltes persones que porten a considerar que, la víctima, "en part, s'ho ha buscat" o que "això li ha passat per això o per allò", com en el cas de la dona agredida per la seva parella i que és senyalada per alguns dels seus veïns com a en certa mesura corresponsable (*Hospitalet de Llobregat, dijous, 03/06/04, VI., p.420*).

Sigui com sigui, en el millor dels casos, el contacte amb la víctima incomoda a la majoria de persones i no només per l'especialització delegada que ha anat autoconvencent a les persones que no estan preparades per atendre emergències. També hi ha un temor atàvic a contactar amb aquells que, al seu torn, han contactat amb la dimensió opaca tot patint-la i que s'evidencia en nombrosos casos recollits en la recerca, en els quals s'expressa la por que les persones mostren a tocar, parlar, estar a prop de policies que saben involucrats en aquest tipus de situacions excepcionals, siguin o no criminals, ja sia perquè l'estan resolent o perquè entenen què van al seu encontre.

És gairebé segur que la producció de la transgressió irruptiva institueix immediatament aquell espai en el que es produeix en la categoria d'intersticial o liminar, en la mesura en què deixa de ser un marc en el que les dramatúrgies que es produeixin estiguin sota el control del seus actants. En definitiva, deixa

de ser un espai segur –és a dir, de factibilitats acotables i limitables -, per ser un espai on tot pot succeir en qualsevol moment, des de la premissa que ja ha succeït alguna vegada. Passa a ser un lloc en el que no és recomanable ser-hi, o fer-ho solament sota condicions que se suposen favorables a la protecció (Villa *et al.*, 2003: 163). En el cas dels ja esmentats assassins del pàrquing del carrer Bertran de Barcelona, el fet que es duguessin a terme els dos crims exactament al mateix lloc, amb la diferència d'onze dies, va esverar la ciutat, evidenciant que tot i la por a un lloc escenari d'emergència, hom espera que no es torni a esdevenir. És més, es tot el carrer Bertran el que era poc menys que demonitzat temporalment, convertint-se en un carrer carregat amb les tragèdies que havia conegut. Per això també, els policies que són informats que l'assassí d'un membre del Cos Nacional de Policia havia estat poques hores abans de cometre l'assassinat a les garjoles de la comissaria des Mossos d'Esquadra, entenen què el seu espai de treball està tocat (*Hospitalet de Llobregat, dimarts, 25/05/04, I., p.339*). Per això igualment s'activen els serveis municipals de neteja per eliminar les taques de sang d'una noia precipitada al buit des de la finestra de casa seva, fet que procura la normalització d'aquell espai el més aviat possible (*Hospitalet de Llobregat, dissabte, 29/05/2004, V., p.320*).

L'espai públic constitueix una xarxa d'espais més o menys territorialitzats que són utilitzats per a que en elles es produeixi una vida social intensa. Es tracta d'un espai comú que genera els seus propis itineraris, velocitats, actituds i coneixements, molts d'ells destinats a evitar abordatges indesitjats. Per això, qui transgredeix l'ordre social provocant emergències no volgudes, desenvolupa estratègies basades en velocitats, actituds i formes d'actuar a les quals la policia mira d'avançar-se emprant informacions i coneixements especialitzats. De fet no deixen de ser estratègies que, tot i tècnicament a l'abast de la majoria de persones, són descartades en considerar-les impròpies d'una socialització respectuosa envers l'altre. Així, irrompre amb velocitat sobre altres, agredir-los, atemorir-los, alçar-los la veu o fer malbé els seus béns, són habilitats relativament poc complexes que, no obstant, resulten absolutament rebutjades com a conducta correcta.

Finalment, als ulls de la majoria, també la policia queda ubicada en un espai diferent, un plànol mig *entre* el món normal i el món de la transgressió, però mai *en* el primer d'ells, és a dir en el món considerat transparent i

previsible de la normalitat. Ells i elles, recordem-ho, estan en contacte amb l'emergència i utilitzar algunes de les seves estratègies, interpel·len i aborden les persones, situant-se d'aquesta forma a la policia en un *ajustament secundari* (Goffman, 1979), en aquest plànol intermedi que obliga a generar *ajustaments secundaris* de trànsit. Es converteixen en una font de por representada, posem per cas, per la reacció de les persones que observen espaordits els agents que acaben de protagonitzar amb èxit l'espectacular persecució d'un delinqüent (*Lloret de Mar, dimecres, 21/08/02, Ill., p. 285*). La policia o el policia són certament marginats socials.

El coneixement de la seva professió és per moltes persones un motiu de rebuig o de neguit per part de ciutadans que no dubtarien en qualsevol moment en reclamar el seu ajut en cas de sentir-se insegurs, en perill o víctimes d'alguna situació d'emergència. En canvi, aquests honestos ciutadans que reclamen de la policia el desplegament de tota la seva eficàcia és molt probable que se sentin incòmodes davant la presència d'una persona de la que coneixen la seva condició d'agent de policia. Estem parlant d'un fenomen ben estès, segurament universal, cronificat en moltíssims contextos i que s'ha tractat de combatre per part de les institucions governamentals amb tota mena d'iniciativa de policies anomenats de *proximitat*, que intentaven un major incrustament de la policia en la vida de la comunitat, en ordre a que aquesta deixés de percebre-la amb desconfiança o hostilitat.

Aquesta ubicació de la policia en aquest espai diferent al de la majoria de persones i el rebuig i por que provoquen per la seva relació amb l'emergència són el que propicia que, per exemple, els/les policies sàpiguen què, davant el fet delictiu consumat, s'han de proveir sobre tot d'informació autogenerada i rarament de la col·laboració espontània de la gent. És a dir, habitualment, davant la petició al possible o segur testimoni d'un fet, la reacció habitual d'aquest és negar el seu testimoniatge, arribant fins i tot a argumentar de forma gairebé idèntica que "no es vol ficar en problemes" i que "és feina de la policia esbrinar això". Sens dubte, hi ha molt d'una por atàvica i irracional, malgrat que cap represàlia sigui possible per part de la persona a denunciar. També pesa el desig de no tacar-se amb el fet esdevingut, segellant una relació eterna amb el mateix en cas de reconèixer la relació amb ell, tot i que sigui com a testimoni.

Així, de la mateixa forma que, com diu Francesco Carrer, “s’ha pogut detectar que entre les principals peticions dels ciutadans hi ha la de la utilització de personal ben visible, amb uniforme i fàcilment contactable per part de qui en tingui necessitat” (Carrer, 2001: 74), també hi ha una clara voluntat de no voler involucrar-se amb l’agent de policia, aquell ésser real que, més enllà de l’imaginari atribuït, és allà confirmant amb la seva presència el drama, potser tragèdia, que sempre està a punt de succeir, inquirint sobre fets que es consideren aliens per terribles i de qui no se sap ben bé a quin món pertany, quin tractament donarà al testimoni que es vulgui prestar a col·laborar amb ell, ni com aquest contacte l’acabarà afectant. Existeix en la majoria de persones la convicció que col·laborar amb la policia és gairebé sempre complicar-nos en algun tipus de problema que creuen què no és de la seva competència. En canvi, consideren què a qui s’ha de preocupar d’obtenir la informació és a la policia, única responsable d’aconseguir-la profilàcticament, sense *intoxicar* a cap persona *normal* susceptible de saber quelcom.

Un altre indicatiu de la ubicació de la policia en un plànol aliè al de la majoria és la idea, moltes vegades expressada, conforme aquells/es policies que pateixen algun atac o accident en el decurs del seu exercici professional, s’ho han buscat: “Sinó, no haver-se buscat una feina com aquesta”. Raonament que, per exemple, no s’utilitza amb metges quan emmalalteixen per contacte amb alguns dels seus pacients. D’aquesta manera la majoria segueix instal·lada en la convicció que la dimensió opaca de la societat no és una part natural de nosaltres mateixos, que podem projectar o no cap als altres de manera voluntària o espontània, ja sigui planificadament en diferents graus i formes, amb diverses intencions i múltiples possibilitats de lesivitat o perjudici. No, això, pensem, no ens és propi. Considerem que és aliè a nosaltres.

L’opacitat social és, pensem, quelcom més o menys immaterial però relativament perceptible i palpable a segons quins indrets en els que entenem que l’emergència es troba en el seu estat natural, o que és pròpia i inherent a determinades persones. Persones que fins i tot arribem a infravalorar com a tals en atribuir-les la possessió del mal en el seu interior, l’estigma de la malaltia mental, la condició d’éssers humans insalubres i, en qualsevol cas, el temor davant la seva condició d’imprevists que sacsegen la nostra individualitat i els nostres cossos. A més, la por a aquesta condició opaca del fet social que

ensem aliena explica que en determinat moment, algú proper, o un indret que considerem propi, es vegi *tocat* i per tant *tacat* per l'emergència amb el pànic irracional que això provoca. Potser per això, com diu Martín-Barbero, davant la por i no saber que fer amb ella, “la gent es planteja com horitzó viure el millor possible amb els del costat, amb els que sent propers. Michel Maffesoli ho anomena socialitats tribals que, marginals a la racionalitat institucional, reprenen velles pulsions de la vessant comunitària i es realitzen a partir d'agrupacions precàries, viscoses, marcades més per la lògica de la identificació que per la de la identitat. No tenen ni el llarg temps de les identitats ètniques o de classes sinó que estan basades en la generació i en el sexe, en comunitats d'àmbit professional o cultural. El que es busca és un mínim de ‘calor’ en unes ciutats cada dia més fredes, més abstractes, construir petits illots de relació càlida on es puguin compartir gusts, gests, pors” (Martín-Barbero,2000:34). També, com a estratègia davant la por a la condició opaca, es potencia la “urbanització”, que comporta com a risc l'accentuació de la individualitat, que precisament pot generar sentiments d'inseguretat i fer viure el carrer com un espai perillós, contribuint a multiplicar les situacions d'aïllament i de solitud en desdibuixar les aliances comunitàries –més enllà de les vinculades a la coincidència en espais, temps i afinitats–, que són les que permeten a cadascú poder comptar amb els altres en les situacions d'imprevist (Remy i Voyé, 1981: 45, 47).

En qualsevol cas, aquelles persones a les que la majoria atribueix erròniament la titularitat de la gestió de l'opacitat social coneixen perfectament la condició d'una majoria que, incapaç d'acceptar la seva por i d'assumir la seva potencial capacitat de generar opacitat social, escup sobre ells la seva por, davant el que poden arribar a ser malgrat no ho vulguin i del que ells en són mirall insofrible. I és per això que una de les coses sincerament compartides per molts dels suposats actors d'aquesta dimensió fosca de la societat –tant els encarregats del manteniment de l'ordre social, com aquelles persones que se senten còmodes en la transgressió– sigui un cinisme descarnat contra una majoria que pretén fer creure i creure's, a vegades desesperadament, que aquesta part del tot social no està present d'una o altra forma en la seva pròpia existència.

Capítol 7 Conclusions Del drama a la tragèdia

7.1 La incontestabilitat de l'emergència

Aquesta recerca aborda i presenta amb profusió de casos recollits i analitzats la incontestabilitat de l'emergència i, de la seva mà, la constatació de la fragilitat del pacte social. Però les emergències no sols posen en qüestió l'estabilitat de qualsevol ordre social, sinó que, alhora, fan palès l'esforç de les persones per mantenir-lo, la manera com són conscients de la responsabilitat que permanentment assumeixen de garantir-lo i mantenir-lo per sobre d'una imaginària línia de flotació, permanentment amenaçada per tota mena de sotregades, de les que irrupcions-interrupcions a les que aquesta recerca està consagrada són una expressió radical. És aquesta consciència que els individus tenen de fins quin punt tot depèn de que s'hi emmotllin a col·laborar en el manteniment de l'ordre públic, en el sentit tan goffmanià d'ordre de les relacions en públic i en el sentit habitual que la llei estableix de manteniment de la "tranquil·litat ciutadana". És així que l'espai urbà esdevé no sols un producció, com establí Henri Lefebvre en un famós llibre, sinó una *coproducció*, en la que podem fer alguna més que transportar-nos d'un lloc a altre, sinó un escenari "de confiança" en el qual desenvolupar un cert tipus d'activitat social i personal.

La forma principal en la que aquesta recerca ha palesat la incontestabilitat ha estat mitjançant la mirada focalitzada sobre quatre actors que giren al voltant de l'emergència en l'espai públic, actors a vegades solapats entre ells: el primer és la producció de l'emergència explorada a través d'una de les estratègies més comuns de les que es val: la velocitat; la reacció del poder institucional –segon actor– davant l'emergència, reacció que executa dotant de prerrogatives la policia, com pot ser el cas, que hem contemplat, de la seva capacitat per a detenir l'espai. El tercer actor seria la policia. Cadascun dels seus agents esdevé vehicle executiu d'aquests poders instituïts, però també interactuant sempre en perill –i per tant perillós– amb les emergències, del tractament de les quals han estat entrenats com a experts o especialistes, i que es perceben com a coneixedors profunds de les seves lògiques i les seves

dinàmiques, amb contacte intens amb elles i, per tant, d'alguna forma contaminats pels seus efectes reputats com antisocials. Per últim, el quart actor: les persones, testimonis de les emergències, víctimes de les mateixes, públic que pot intervenir-hi com a forma de control social directe o que senzillament reacciona davant l'emergència defugint-la o aprenent d'ella, o que fins i tot s'activa en forma de multitud, intensificant l'emergència de la que ha estat inicialment espectadora.

Aquesta recerca també suposa, en gran mesura, l'estudi de la reacció moltes vegades infructuosa davant la crisi emergent a través dels mecanismes especialitzats i específicament organitzats per fer-ho, encarnats bàsicament en la policia, que no és sinó una forma d'operativitzar la reacció contra l'emergència d'energies socials considerades indesitjables i perilloses. Que s'apliqui contra emergències socials desitjades per una part o una majoria de la societat, però contra la llei, o que ho faci únicament sobre emergències majoritàriament denostades, vindrà donat per la instrumentalització que el poder institucional vulgui fer o no de les organitzacions policials en ordre a controlar les societats que pretén dominar. Però la raó de ser dels cossos policials és la lluita contra l'emergència, amb totes les prerrogatives legals sobre la societat que l'encàrrec implica, i amb els necessaris mecanismes de control i supervisió que s'han d'implementar envers organitzacions que forçosament han de tenir una important capacitat d'intervenció sobre el context en el que s'inscriuen.

En l'anàlisi de les informacions de camp recollides el marc teòric extern ha estat el propiciat per les microsociologies, concretament l'obra d'Erving Goffman, la proxèmica i la cinèsica, que m'han possibilitat interpretar allò que sistemàticament considerem interès morbós, crueltat o xafardeig: animals de carrer amb tant de carrer com d'animals, el que primer fem a l'espai públic és defugir el perill i mirar de romandre segurs, evitar el conflicte i actuar solidàriament només quan és imprescindible i sota la premissa que el risc de fer-ho no ens comprometí severament.

La segona premissa que mirem de complir a l'espai públic, compatible amb la primera, és la de garantir la nostra protecció, a partir de la constant avaluació de les probabilitats d'haver d'afrontar perills, sigui quina sigui la seva gravetat, així com recollir la informació que se'ns brinda als sentits referent a la

producció d'emergències. Informació que emprarem per catalogar els llocs on aquestes es produeixen, les persones que la protagonitzen, així com les possibles formes d'abordar-les, dades que emmagatzemem en ordre a fer-nos més competents si algun dia hem de ser nosaltres qui hagi d'afrontar-les.

En qualsevol cas, el que ens diu la utilització generalitzada d'aquestes estratègies automàtiques, sistema en bona mesura inconscient però permanentment activat en la nostra activitat a l'espai públic, és que, de fet, naturalitzem l'existència del conflicte, la possibilitat de que en qualsevol moment irrompi una emergència i la dificultat de sortir-ne amb èxit si aquesta es dóna contra nosaltres. D'aquí aquests mecanismes socials que ens són transmesos des de petits com una forma bàsica d'aprenentatge i una de les primeres fites que ha d'assolir una criatura per ser autoritzada a gestionar-se amb certa autonomia a l'exterior de les esferes controlades de la llar o l'escola.

7.2 Ordre públic, ordre institucional i pacte social

Com diu Joseph, "Goffman se centra més respecte a les relacions de poder en l'estudi de l'ordre públic que en el de l'ordre institucional, i a les interaccions entre persones que no es coneixen més que en les relacions entre membres d'una mateixa comunitat" (Joseph, 1999: 72). De fet, aquesta observació guarda relació amb una de les crítiques que històricament s'ha fet a Goffman, basada en que, suposadament, hauria ignorat en els seus textos l'abordatge de la qüestió de l'ordre. No fou així i és pertinent el matís de Joseph, fent notar que la dimensió de l'ordre que copsà l'interès goffmanià és la de l'*ordre públic*, entès com l'ordre nascut de les relacions de control recíproc entre els individus copresents, deixant de banda les institucions, no perquè no el considerés d'interès, sinó senzillament per que considerava que es tractava d'un afer prou tractat des de la macrosociologia.

La qüestió que es planteja en aquesta indagació sobre la naturalesa del mal social i de la seva aparició en escena en forma d'irrupcions i interrupcions de la "normalitat ciutadana", és fins quin punt estem en condicions d'acceptar les evidències de quan és de vulnerable i es vulnera el vincle civil, aquell que ens permet confiar els uns en els altres i mantenir a ratlla tot allò que, en qualsevol moment, podria trasbalsar de forma potser irrevocable les nostres

existències. Necessitem tenir sempre activat aquest principi d'intel·ligibilitat mútua que ens permet fer-nos recíprocament previsibles. Tenim por d'aquesta lògica conjuntural que espera l'oportunitat de desmuntar les nostres expectatives, com Goffman i després Bourdieu haguessin qualificat sens dubte com pròpies de la classe mitja, que res pertorbarà la nostra tranquil·litat vital, que res desmentirà que vivim en un món segur, lliure d'incerteses i turbulències, menys encara si aquestes són violentes. Tenim por que qualsevol cosa erosioni o exasperi aquesta predictibilitat del nostre esdevenir quotidià i per això ens mantenim a l'aguait de qualsevol signe d'alarma o inquietud. Ens espanta fins i tot el presagi d'aquesta possibilitat i d'aquí que exigim polítiques anomenades preventives per part de l'Administració.

De fet, es constata aquí una "trampa" del nostre sistema social, que recull el marc legal a través de l'ordenament jurídic espanyol, que defineix, a través de l'article 11 de la Llei Orgànica 2/86 de 13 de març de 1986, de Forces i Cossos de Seguretat, que l'encàrrec principal que aquests reben és el de "protegir el lliure exercici dels drets i llibertats, i garantir la seguretat ciutadana". Aquesta ordre és clara i l'esforç dels cossos policials se centra bàsicament en aconseguir-la. Per fer-ho, cada cos policial organitza els seus efectius, protocolitza com reaccionar davant de cada fet i envers què dirigir els seus esforços per ser més eficient. Però la premissa inicial, la que proposa l'articulat, implica, com deien, un parany, donat que ningú pot garantir la seguretat, de la mateixa forma que ningú espera que la responsabilitat del col·lectiu mèdic o del sistema de seguretat social passi per garantir la vida de les persones. En canvi, s'entén que la seva responsabilitat sí que és millorar la qualitat de vida dels malalts o retornar-los a la salut el millor i l'abans possible quan tingui la possibilitat de fer-ho, així com prevenir la malaltia, retardar la mort respectant la dignitat de la persona, per posar alguns exemples, però en cap cas garantir la vida. De la mateixa forma, els serveis de seguretat, no poden garantir la "seguretat ciutadana". Senzillament, no és possible. Sols ho seria, potser, en societats reduïdes i absolutament panòptiques, amb més controladors que controlats, o en aquelles *institucions totals* a les que Goffman dedicarà un conegut assaig, societats els membres de les quals viuen integrats de forma absoluta en la vida de l'organització i cap aspecte de la seva existència escapa a l'escrutini fiscalitzador, a la manera de les presons, les escoles internes, les

casernes, els hospitals, els psiquiàtrics, etc.. I tot això, cap d'aquests models de societat tancada i sotmesa a hipervigilància podia assegurar mai del tot que no es produiran al seu sí desercions, desacataments, desviacions, transgressions o desobediències.

Cal recordar que la història de la policia com a institució és la del seu pas de l'àmbit de l'exclusivament repressiu, gairebé bé amb atributs militars, a tasques que se suposen que han de ser no sols de coacció, sinó també de persuasió i dissuasió, que s'espera que restringeixin al màxim el recurs a la força, l'exercici de la qual detenten com privilegi en exclusiva, però sols com a recurs de darrera instància en ordre a reglar situacions conflictives. Aquesta progressiva desmilitarització de les forces policials (cf. Garapon, 1998) és indisociable de les limitacions imposades a les seves funcions. El màxim que poden fer i fan els cossos policials és minimitzar al màxim els atacs a la seguretat de béns i persones a partir de com aquesta és definida per llei, mirar de neutralitzar els atacs quan es donen i operativitzar la resposta normativa i institucional de persecució i càstig dels infractors. Però, quina societat està preparada per admetre aquesta realitat? Quin poder institucional està disposat a educar a les societats que administra en l'evidència que la seguretat ciutadana es pot ampliar o millorar, però mai "garantir"? Un dels trets que caracteritzen la nostra societat és l'acceptació per part dels seus membres que formar-ne part implica renunciar a quotes de participació i acció en nombrosos àmbits fonamentals de la nostra vida –la seguretat, la salut, el manteniment dels objectes que ens envolten– i que això suposa un guany absolut si la delegació a favor de mecanismes públics institucionalitzats i designats com a competents per fer-ho. En aquest context, quantes persones estan preparades per assumir una realitat a partir de la qual resulta que ningú no pot garantir-nos-la i afrontar la vida en societat amb la mateixa seguretat i confiança en sí mateixos que tenien abans d'assimilar-ho? Quins reajustaments implicaria en les relacions entre l'individu i el poder institucional?

Queda, no obstant, la sensació que aquesta realitat és una constatació per part de la majoria que mai no es reconeix en veu alta, però que s'exterioritza a través de la renúncia que fem en favor dels mecanismes que entenem que ens ajuden a sobreviure els perills que ens aguiten com animals de carrer que, més tard o més d'hora, tots acabem sent.

Segurament acceptar que no tenim garantida la nostra seguretat és una d'aquelles veritats que, si ens parem a pensar, acaben resultant-nos òbvies, però que mirem d'oblidar ràpid. Així, seguirem potser menyspreant els policies que, per exemple, arribin a un lloc on s'hagi produït una emergència poc després, quan aquesta s'ha produït, però la veritat és que, més enllà que els cossos policials siguin el màxim d'eficaços en el compliment de les seves obligacions, mai podran assegurar que *no passi res*. I això no és novetat per aquest col·lectiu d'especialistes, que, coneixedor d'aquesta circumstància, l'afronta mirant de minimitzar la possibilitat que les persones siguin atacades mitjançant determinades tècniques, tàctiques i planificacions que busquen prevenir, impedir o perseguir determinats fets legalment castigats.

El poder institucional, d'altra banda, atorga certs drets als cossos policials –dret a la velocitat, a l'accés a llocs i persones, a la interpel·lació, a la territorialització restrictiva de l'espai-. Ho fa preocupat per acomplir l'encàrrec de vetllar per la seguretat dels administrats, però també ocupat en que no sembli que, efectivament, la fractura social és moltes vegades imprevisible, irrevocable i pot quedar impune. Al mateix temps, també caldria preguntar-se si realment als individus no ens pertoca assumir més quota de compromís envers el risc propi o d'altres, en nom del pacte d'ajut mutu que tots signem de manera implícita –i que no sempre acomplim– o en nom d'allò que es consideri en cada moment i en cada context que és bé comú.

7.3 L'opacitat social

I és que hem d'admetre l'existència de l'emergència entesa com a desballestament momentani del consens social. La convivència constant amb el conflicte, sinó present, latent i quan no, possible. L'hem d'admetre com a manifestació d'una capacitat individual que tots i totes hem exercit en alguna ocasió i en alguna intensitat, a vegades anant més enllà del que ens semblaria el llindar màxim tolerable. I aquesta capacitat no és sinó la d'obtenir allò que volem de la societat, vulnerant en algun punt, moment i forma el pacte social tàcit que regeix cada manera. És per això que sempre ens mantenim l'alerta davant el conflicte, que pot anar des de la falta d'educació, a l'atac; de la lleu vulneració de les formes, a l'agressió contra la integritat física.

No obstant, no admetem aquesta potencialitat, perquè seria tant com admetre la nostra pròpia capacitat per vulnerar, en petita o gran mesura, el pacte social que fa possible aquest estar plegats i els seus termes, que pensem i vivim en tant que naturals. El principi que ningú qüestiona és que aquelles persones que vulneren el consens social i els seu suport legal estan al *marge*, i és per això que històricament han estat tractades com a posseïdes, dolentes, malaltes, bojes, asocials..., atributs tots destinats a senyalar i, després, apartar la persona del grup en tant que catalogada com a perniciosament diferent de la resta.

A més, la demonització de la crisi, del conflicte i les seves circumstàncies ha tacat i taca tot el que s'hi relaciona i els seus protagonistes, víctimes, espais, moments, ambients, persones i organitzacions en contacte – com ara la policia i els policies mateixos–, que són encaixonats com a part d'un tot que la majoria de la societat necessita apartar com una forma de proclamar-se alliberada i a estalvi d'aquesta part fosca que en realitat la constitueix com a fonament, com si no formés part de cada persona la possibilitat de fracturar l'acord social com a estratègia per l'èxit en els nostres desitjos i volicions.

I és que aquesta opacitat social és com un forat negre, porta d'accés que permet passar a vegades del drama a la tragèdia. En el decurs de la vida social tot són –ens haurà convençut a creure Goffman– dramaturgies, i dramaturgies que en qualsevol moment es converteixen en drames, en el sentit de viscudes com a sentimentalment doloroses i estructuralment crítiques. Algunes d'elles impliquen dinàmiques irreversibles i irrevocables en les quals allò que es perd – com diria Martí i Pol en un dels seus versos– “es perd per sempre”. És la tragèdia. En aquests casos no ha estat possible autoregular la situació i restablir l'ordre social en crisi; no s'ha pogut tornar enrera perquè els rituals de reparació despleats no han servit de res. És aquest domini que ningú sembla poder dominar –l'opacitat social o potser l'opacitat del social– que encara té pendent una antropologia que en faci objecte de coneixement.

Em ve al cap aquest fascinant i intranquilitzador conte d'Edgar Allan Poe que és “L'home de la multitud”. Com es recordarà, la història comença amb una reflexió sobre la naturalesa del mal en les seves dimensions més extremes i inconcebibles. Immediatament comença el relat en sí, en el que el protagonista, que està contemplat passivament el transcórrer de la gent més

diversa pel carrer, es queda atrapat per la intriga que li desperta un estrany individu que sembla necessitar les munions urbanes per alimentar-se, a la manera d'una dinamo vivent. Es decideix a seguir-lo per tota la ciutat, durant tot un dia, contemplant com va de massa humana en massa humana en pos d'aquesta energia bàsica de la que sembla dependre. Al final, decideix encarar-lo i és aleshores quan descobreix terroritzat que en la mirada d'aquell home que necessitava imperiosament la companyia dels demés estava resumida l'essència més tèrbola i profunda de la maldat. Aquell home aparentment "normal", que no era ningú en particular i que hagués pogut estar qualsevol, es desvetllava de sobte, escriu Poe, "l'arquetip i el geni del profund crim", posseïdor d'un secret tan horrible que no es podia expressar, una mena de misteri que no permetia ser revelat, perquè al seu rostre es trobava inscrit tot allò que per misericòrdia divina *er läst sich nicht lesen*, "no es deixa llegir".

Potser caldria preguntar-se quan algú podrà, sabrà i s'atreveix a fer una ciència social que assumeixi com a motiu d'escrutini aquest esquema vetllat i fosc que ordena el social tot desorganitzant-lo, aquest desgavell constantment insinuat a cada emergència que sembla destruir el social quan potser n'és el seu requisit i la seva matèria bàsica. Una ciència social, per dir-ho així, de l'*insuportable*, que es preguntí i intenti respondre la qüestió de quin tipus d'informació sobre la societat humana ens estan oferint els fets més espantosos que tenen lloc al seu si? Què és el que hauríem de veure reflectit en el mirall que ens brinden tot allò que apareix a les pàgines de "successos" de la premsa diària, els fets que més ens esgarrifem per la seva dimensió tràgica, tot allò atroç que s'escapa pels forats mal tancats de la vulgaritat quotidiana? De quin fons fosc de les comunitats humanes ens en donen notícia? En la constitució d'aquest camp d'estudi aquesta recerca ha volgut constituir un pas. Si més no ho ha intentat.

**POSTFACI
DIARI DE CAMP**

BARCELONA

05 a 26 de març de 2001

Barcelona, dilluns, 05/03/01

I.

Em creuo amb un grup de nou magribins menors d'edat, al carrer Sant Pau. Són les 20:04 hores. No sembla que cap d'ells arribi als 15 anys. Vesteixen roba de moda, neta. Cadascun d'ells du un apòsit blanc que s'apropen a boca i nas, fent fortes inspiracions: segurament està impregnat de cola o dissolvent que inhalen per drogar-se. Van direcció a les Rambles. Riuen i criden molt entre ells. Van mirant els aparadors, es donen empentes entre ells com a forma de joc. Ocupen l'ample del carrer Sant Pau fent una significativa apropiació de l'espai pel que passen. Tot i ser de poca alçada, tenir encara la veu aguda i aspecte molt infantil, criden l'atenció dels adults que es creuen amb ells. La majoria de vianants es tomben sense afluixar el pas quan els han sobrepassat quatre o cinc metres i els miren, amb una barreja de preocupació, reprovació i temor.

Aplicant les classificacions que Goffman fa del que ell anomena *infraccions*, aquest grup de joves en realitzen dues: la primera, consistent en una *interferència de so* que defineix com els sorolls que fa una persona i que els presents consideren com una intrusió ja que exigirien massa espai sonor per elles soles i que sol estar relacionat amb el fet de mantenir la trobada o interacció que emmarca la interferència a una distància molt superior a la correcta segons les normes socials vigents (Goffman, 1979:63). La segona infracció que realitzen està precisament en relació a aquesta distància que es prenen entre ells i que es correspon a una *infracció territorial* en forma d'*obstrusió* que Goffman defineix com allò que succeeix quan un individu formula reivindicacions que es consideren excessives d'espai personal i a més a més s'inmisceix en l'espai personal de les persones adjacents a ell o a zones que es considera que són públiques en el sentit de no ser reivindicables (Goffman, 1979:67).

Aquestes dues infraccions, barrejades amb el fet que s'apropin l'apòsit a la cara té un significat en relació a la *reflexivitat* dels vianants. La reflexivitat, concepte treballat per l'etnometodologia, s'explicaria segons Alain Coulon de la següent manera: "La reflexivitat, designa les pràctiques que descriuen i constitueixen al mateix temps un quadre social. És la propietat de les activitats que pressuposen a l'hora fer observable la mateixa cosa (...) Descriure una situació és construir-la. La reflexivitat designa l'equivalència entre la comprensió i l'expressió d'aquesta comprensió" (Coulon, 1998: 43 – 44). Mauro Wolf ens diu que "segons Garfinkel, el caràcter reflexiu de les pràctiques de la vida quotidiana constitueix un dels elements més importants del coneixement del sentit comú" (Wolf, 1994:133) i al respecte, Garfinkel diu que el coneixement de sentit comú dels fets de la vida social és per als membres de la societat un coneixement institucionalitzat del món real. Segons aquest autor, el coneixement no només descriu una societat que és real per als subjectes sinó que les característiques de la societat real son produïdes per l'adhesió motivada de les persones a aquestes expectatives de fons (Garfinkel, 2004:53). D'aquesta manera, els vianants han interpretat en el seu llenguatge de quotidianitat i en aquest context que els joves inhalen droga.

Els vianants senten què el seu territori està qüestionat. Territorialitat que pot ser entesa a partir de Hall com "concepte bàsic en l'estudi del comportament humà, que sol definir-se tot dient que és el comportament mitjançant el qual un ésser viu declara característicament les seves pretensions a una extensió d'espai que defèn contra els membres de la seva pròpia espècie" (Hall, 1999: 14). Hall pren el concepte de l'etologia i afegeix que la territorialitat proporciona el marc dins del qual es fan les coses: els llocs per aprendre, els llocs per jugar, els llocs per amagar-se, entre d'altres, coordinant així les activitats col·lectives i mantenint units als grups. La territorialitat també té als animals a distància de comunicació un de l'altre per a poder anunciar la presència de l'aliment o de l'enemic. Els vianants, doncs, senten què la seva territorialitat envers l'espai que pretenen ocupar per seguir deambulant en ell està amenaçada per la possibilitat que els joves en facin una ocupació total restringint el pas o fent aquell espai perillós d'alguna manera, amb alguna actitud.

Un cop ultrapassen els joves, es tomben a observar-los possiblement amb dues intencions: una, donat que han comès dues infraccions, executar mitjançant la seva observació a posteriori barreja de preocupació i reprovació el seu càstig social a les infraccions que han comès. L'altre, des del que Hall anomena *distància pública - fase propera* que és aquella que va dels tres i mig als set metres i mig de distància respecte a l'altre persona, atendre la possibilitat d'un imprevisible atac per l'esquena, doncs "a tres metres i mig, un subjecte pot obrar evasiva o defensivament si l'amenacen" (Hall,1999: 152).

20:08 hores. Han arribat a les Rambles, plenes de gent i s'hi incorporen al passeig central, en sentit descendent, direcció mar.

Van aspirant amb força els apòsits de manera alternativa: en tot moment n'hi ha dos o tres que aspiren. Aquí, els vianants que els veuen venir de cara se'ls miren prudentment abans de sobrepassar-los tot avaluant la possible perillositat que suposen, però un cop sobrepassats, ningú es tomba.

Sembla que el fet d'anar barrejats amb més gent i que aquesta via pública tingui més soroll, més multitud, vitalitat i elements que capten l'atenció, propicia que els adults que els veuen no reaccionin igual que al carrer Sant Pau ni que els nois originin el mateix temor que a aquell carrer. Possiblement aquest fet guardi relació amb que, degut a la multitud, al soroll, els nois es fonen amb els vianants i es difonen en l'ambient i, per tant, no fan l'ocupació d'espai que feien sinó que queden barrejats entre la gentada que els desborda com a tal en quant a ocupació de l'espai i nombre. No obstant, les persones que els veuen venir de cara han identificat la seva presumpta addicció a la cola i ho relacionen directament amb algun possible perill. La seva *reflexivitat* els associa amb alguna activitat delictiva o agressiva. Per tant, des d'una *distància social - fase propera* (Hall,1999:149) els observen, tenen bon control del seu cap, de la seva activitat inhaladora, de la informació que els transmet la seva expressió –agressivitat, felicitat, excitació -. Des d'aquesta distància i avaluació, podran maniobrar estratègies evasives si cal.

Els nois creuen les Rambles sense atendre al semàfor per entrar a la Plaça Reial des de les Rambles.

Arriben a la plaça i la creuen. S'aturen uns segons a la zona de porxos més propera al mar. Parlen en veu alta. Xerren, riuen i flipen. Excepte dos d'ells, que es queden a la plaça xerrant entre ells i inhalant, la resta s'adreça al

carrer Escudellers. Els segueixo. Van caminant pel carrer Escudellers amunt i avall. D'un en un i de manera espaiada en el temps es van separant del grup fins que no en queda cap.

S'han diluït literalment, barrejats amb la gent que transita, s'han afegit als diferents corrents de les vies.

S'han auto inserit. Han deixat de ser els protagonistes d'un incident de baixa intensitat copsant l'atenció de l'entorn que els senyala i els dificulta el fet de barrejar-se, per mimetitzar-se per mor de la desestructuració del grup que fa la seva condició d'inhaladors de dissolvent menys palesa a mesura que el grup es desfà: de fet, quan estan sols o en parelles mantenen l'actitud de drogar-se. Però aquest fet no és tan visible i a més, ells intenten fer-ho discretament. Saben, doncs, aplicar una estratègia que els permet vèncer *l'estat de setge* a la que els sotmet la seva activitat d'inhalació per drogar-se. Vencen la pressió de l'ordre social, i adopten una estratègia que els permet ser ells, fer allò que volen fer sense ser observats i passar desapercibuts com qualsevol vianant.

Barcelona, dimarts, 06/03/01

I.

Carrer Sant Pau 11:10 del matí. El cel és clar, d'un blau intens. Fa sol i el matí és un xic fresc a causa del vent. Pel carrer Sant Pau hi circulen, caminant, algunes persones a pas tranquil.

Una ambulància del Consorci Català del Transport Sanitari (CTSC), que du els senyals prioritaris activats – llums i sirena -, baixa per les Rambles a velocitat superior a la de la resta de vehicles. En arribar a l'alçada del carrer Sant Pau tomba sobtadament abandonant les Rambles per entrar al carrer esmentat.

De sobte, s'atura. Les llums taronges giren, il·luminant façanes i persones i la sirena, abans esmorteïda pel desplaçament del vehicle, sona ara punyent. Els vianants del carrer Sant Pau que estan a l'alçada de l'ambulància s'aturen a mirar-la. Els que l'han sobrepassat en un o altre sentit –direcció Rambles o direcció Ronda Sant Pau - es tomben sense aturar la marxa.

Fins aquest moment, els vianants s'han aturat en percebre una *interferència de so* combinada amb la molesta alteració perceptiva visual que suposen els llums de l'ambulància. Instantàniament, tot reconeixent que és un

vehicle de servei públic d'urgència, no han aplicat cap sanció a la infracció acústica. En canvi, perceben el vehicle com un senyal *central*, que es defineix a partir d'aquells objectes que anuncien una reivindicació territorial, el territori de la qual irradia a partir dels senyals, com per exemple quan es reivindica una cadira a la platja pel fet de dipositar al seu damunt unes ulleres i un pot de crema pel sol (Goffman, 1979: 59).

Així, l'ambulància es reconeix com un vehicle amb dret territorial sobre tot aquell espai pel que vulgui passar, sempre i quan porti les llums i sirena activats.

Els vianants s'activen com a usuaris d'aquell territori: és possible que s'infereixi una situació interessant per aprendre quelcom d'utilitat o que calgui activar algun mecanisme de solidaritat envers d'algun hipotètic malalt en risc i ocupant de l'ambulància que, en definitiva, podria ser qualsevol de nosaltres, qualsevol dels espectadors del fet.

Als cinc segons aproximadament d'haver-se aturat, la sirena calla. Resten els llums girant. Sembla que hi ha un problema: els pivots que pugen i baixen per control a distància per bloquejar o no el pas dels vehicles estan aixecats i l'ambulància no pot passar. Un home baixa del vehicle i s'adreça a una botiga. Hi ha tres persones aturades, vianants que miren i segueixen a l'home amb la mirada. L'home camina a pas ràpid però no es mostra gens nerviós ni excitat. S'està a la botiga uns deu segons. Surt i torna a l'interior de l'ambulància.

La interferència de so a desaparegut i amb ella el missatge de reclamació urgent de dret de pas. Per altre part, en identificar la conducta de l'home de l'ambulància els vianants possiblement hagin conclòs que no hi ha perill per ningú. De nou la reflexivitat ha fet escollir en els observadors allò que possiblement significa la conducta de l'home, dotant el seu ritme i actitud de contingut semàntic i interpretant que res greu pot estar succeint a l'interior de l'ambulància.

L'actitud de l'home de l'ambulància, el seu missatge gestual i el seu ritme tornen a la majoria a una quotidianitat que podia haver-se trencat dramàtica i solidàriament, però que ràpidament han tornat a fer seva. El missatge és que no hi ha perill.

Als cinc segons aproximadament el pivot comença a baixar. L'ambulància segueix el seu camí amb els llums prioritaris engegats, però no la sirena. Simultàniament, els tres espectadors reprenen la marxa.

Tot torna a estar com abans: alguna cosa ha tornat a mobilitzar aquest petit tros de món que s'havia aturat.

II.

Són les 12:50 hores. Fa molt de sol i una temperatura agradable. Enfront del número 51 de les Rambles hi ha estacionat un cotxe policial logotipat²⁶. Al cotxe s'aproximen caminant dos policies uniformats i dues dones d'ètnia gitana. Ho fan amb pas lent i tranquil, essent un policia qui obre la comitiva. A la seva mà esquerra du un petit pom de clavells embolicats en una bossa de plàstic. A uns dos metres darrera seu i al mateix ritme van les dos dones, una al costat de l'altre i xerrant entre elles. Ambdues amb els braços creuats al davant mentre caminen. Darrera, a uns dos metres de les dones, l'altre policia.

Estan conduint les dones cap el cotxe en una actuació de baix risc. Això es percep per què la distància entre uns i altres, és una *distància social* que Hall defineix com més enllà del límit de dominació: "La línia que passa entre la fase llunyana de distància personal i la fase propera de distància social senyala el "límit de la dominació" (Hall,1999:148). Així, deixant aquesta distància entre uns i altres, els policies, que són els qui controlen la situació i el territori transmeten en aquest cas el missatge que no hi ha risc que succeeixi res greu ni perillós.

Els fets descrits porten a pensar que els policies creuen què les dones fan de *claveteras*, terme policial que designa a persones, habitualment dones, que mentre distreuen algun turista amb l'excusa que li venen un clavell aprofiten la bossa de plàstic en la que emboliquen les flors per, tot fent pantalla amb aquesta bossa, furgar amb les seves mans dins la cartera de la víctima, que l'ha obert per pagar-li el clavell i d'aquesta manera sostreure diners o altres efectes de valor que pugui dur la víctima a la seva cartera.

²⁶ Hi ha cotxes policials logotipats i no logotipats. Els logotipats, són els cotxes patrulla: duen els símbols corporatius policials i un pont superior amb les llums d'emergència i sirena. N'hi ha de dos tipus: mampara i sense mampara. Els mampara separen hermèticament la zona entre els dos seients de davant i els de darrera. Aquest són els emprats per traslladar detinguts. Els que no tenen mampara poden ser utilitzats per traslladar a ciutadans no detinguts.

L'expressió dels policies és tranquil·la. Les dones fan cara de sentir-se molestes: potser pel fet que s'ha aturat la seva activitat i se les ha visibilitzat, potser com a estratègia de defensa. Arriben davant del cotxe policial estacionat. Hi ha homes a les portes dels immobles que estan davant del cotxe. Ja hi eren abans, Però ara centren la seva atenció en aquest grup.

A la part central de les Rambles, alguns dels vianants més propers a la vorera on es donen aquests fets s'aturen i observen. S'aturen unes set persones i romanen aproximadament uns trenta segons observant.

Les dones, amb la seva expressió facial fan palès que se senten molestes i amb la resta de la comunicació no verbal gestual, de braços creuats, denoten una crítica envers els policies. Així, aquells vianants que vegin la situació i entenguin el missatge poden pensar que si les dones tenen motiu per sentir-se molestes és per què l'aturada a la que els han sotmès els policies no és legítima. D'aquesta manera les dones transmeten el missatge que *"no hem fet res dolent i no ens agrada aquesta situació que no mereixem"*.

Per altre part, apareixen els *flâneurs*, els vianants *voyeurs* que s'aturen a observar. I ho fan, com ho aniran fent en el decurs d'una majoria dels incidents anotats per què, tal i com Hall constata, el sentit de la vista és considerat el mitjà principal que té l'home per recollir informació, essent cabdal en el fet de la capacitat de comprensió de l'home reconèixer que en determinats punts crítics l'home sintetitza l'experiència. Hall segueix el seu argument dient que l'home aprèn en veure i allò que aprèn influeix en allò que veu, fent que l'home sigui molt adaptable i permetent-li aquest fet aprofitar experiències passades (Hall,1999:84-85). L'objectiu, doncs, dels vianants *flâneurs* passa per mirar d'obtenir acumulació de dades que reportin coneixement, tant de la situació com de l'entorn. Coneixement que els podrà servir en algun moment per ampliar la possibilitat d'estratègies per afrontar o evitar alguna situació o incident.

El que s'observa és com un dels policies, el que caminava davant i que porta el pes de l'actuació policial, obre la porta lateral esquerra davantera del cotxe i s'ajup una mica per parlar per la ràdio del vehicle. Les dones s'estan dempeus, aturades a uns dos metres i l'altre policia, a un metre darrera d'aquestes.

El policia deixa la ràdio i s'adreça a la part posterior del vehicle, obre la porta, diposita a l'interior els clavells i demana a les dones que li lliurin la seva documentació. Aquestes es treuen la jaqueta per treure de sota les seves bosses de mà, petites, i que duen creuades. Treuen cadascuna el seu DNI i li donen. El policia parla per l'emissora portàtil mentre mira els documents. Possiblement està passant les dades de les dones a la seva central policial perquè les contrasti informàticament.

Les dones mostren en el fet de treure les seves bosses de mà de sota de la roba un exemple del que Goffman anomena *reserves*, que són aquelles reivindicacions o dret a posseir, controlar, utilitzar o transferir un bé, essent aquest l'objecte o estat desitjat en qüestió. En aquest cas, la reserva és el que Goffman anomena *embolcall*, definit com "la pell que envolta el cos i, una mica més enllà, les robes que cobreixen la pell (...) pot funcionar com una reserva per dret propi, com el tipus més pur de territorialitat egocèntrica" (Goffman, 1979: 55). Possiblement no és casual aquesta *reserva* en relació a la pertinença d'aquestes dues dones a l'ètnia gitana, que té una concepció molt exclusivista respecte al cos de la dona en relació als homes i en general a les persones no gitanes.

L'actitud de tots ells, en tot moment, transmet un missatge de tranquil·litat. No és una situació conflictiva ni per part de les unes ni dels altres. Es parlen amb un to de veu normal i gesticulen amb naturalitat. Elles gesticulen especialment poc, sense descreuar els braços.

En aquest moment ja no queda gairebé cap observador dels que s'havien aturat a Les Rambles. La majoria ha anat reprenent la marxa. Primer lentament i encara mirant el grup i, unes passes després, dirigint la mirada cap al sentit de la seva marxa i accelerant el ritme.

Deuen considerar que no hi ha res a observar. De fet, no "succeeix res" d'excitant, violent o turbulent. Informats a partir del que la reflexivitat els fa concloure a partir de l'actitud tranquil·la dels policies i de les dones, consideren que no hi ha res a aprendre, cap experiència per copsar: en definitiva, res per observar.

Són les 12:54 minuts. S'inicia un temps d'espera. Els homes romanen separats i en silenci tal com estan disposats, l'un a prop del cotxe i davant de les dones i l'altre darrera d'aquestes, a un metre d'elles.

Elles xerren entre si. Es posen les jaquetes. De sobte, es tomben cap a les façanes dels immobles propers i comencen una conversació amb un dels homes que mira els fets des de l'envà de la porta. L'home contesta amb monosíl·labs. La conversació dura menys d'un minut. Desapareixen el dos homes que quedaven mirant. Aleshores tornen a xerrar entre elles sempre amb els braços creuats. En aquest moment ningú mira el grup.

En posar-se a xerrar amb l'home possiblement vulguin inferir la imatge que la situació amb els policies no va amb elles i simultàniament mirar de donar una sensació de normalitat en iniciar una interacció amb una persona aliena al fet. Com diu Goffman "tant en el cas que un actor honest desitgi comunicar la veritat, com en el que un impostor vulgui comunicar una mentida, ambdós han d'adornar les seves representacions amb les expressions més apropiades, excloure aquelles que podrien desacreditar les impressions que es pretén produir i tenir cura que el públic no les hi doni significats que no coincideixin amb allò que transmeten" (Goffman,1959:7-8). D'aquesta manera, les dones adornen la seva representació respecte a la presumpta no pertinença a l'incident amb els policies desmarcant-se de la situació iniciant una conversa amb un tercer aliè als fets. No obstant, sense ser descortès, l'home no entra en el joc i acaba tant aviat com pot la conversa i desapareix de l'escena. Tot i això, les dones han aconseguit part del seu objectiu, doncs ningú les mira ja. Les persones no deuen considerar que succeeixi cap incident i descarten instintivament del seu *escannejat* de l'espai on es troba aquesta situació com una situació anòmala, potser conflictiva o digna del seu interès.

La situació d'espera es perllonga entre dos i tres minuts. Aleshores, el policia s'apropa la ràdio portàtil a l'orella i els altres tres – el policia restant i les dones - el miren. Deixa d'escoltar i torna els DNI a les dones. Aquestes, automàticament, guarden els documents a la bossa de mà i aturen un taxi que passa per les Rambles desapareixent del lloc de forma gairebé immediata. Són les 12:57 hores.

Els policies, sense presses, obren el cotxe i mentre el conductor arrenca el vehicle l'acompanyant resta al carrer, dempeus, amb la porta oberta, controlant l'espai. De sobte, s'introdueix al vehicle que arrenca de forma tranquil·la i s'incorpora a la circulació.

No queda d'aquest fet més que aquest testimoni, el record esmunyedís en el temps dels quatre protagonistes i només potser, el difús record dels pocs espectadors que l'han testimoniats.

III.

A la plaça del Pi, a les 13:50 hores. Fa molt de sol. Hi ha gent asseguda a les terrasses dels bars de la plaça i hi passa força gent caminant.

Entre una llibreria i un caixer automàtic de la Caixa hi ha pintat a la paret la inscripció "Aquí un hombre que "pretende" imitar a Einstein y no se le parece ni en el mustacho". També hi ha una fletxa pintada que podria indicar que el missatge s'adreça al propietari d'una llibreria de la plaça, home relativament conegut i popular la fisonomia del qual pot evocar lleugerament la del físic.

Al peu d'aquesta pintada, a terra, jeu un home d'uns quaranta cinc anys, brut, amb barba de més d'un dia, una sabata treta i tirada al seu costat que permet veure un peu que du un mitjó molt brut i fastigós. Té un walkman sobre el pit. El seu cos lax i les seves extremitats relaxades i separades, ocupant molt d'espai, fan pensar que pugui tenir algun problema de salut o, fins i tot, que podria estar inconscient o mort. Aquesta possibilitat desapareix quan, de tant en tant, l'home ronca. I quan ho fa ronca de tal manera que se'l sent a uns cinc metres tot i el brogit propi de la plaça.

La pintada i l'home fan un conjunt. L'estampa és digna d'atenció i tot i que es podria pensar que té alguns tipus de problema seriós de salut fins que no se'l sent roncar –cosa que fa a intervals -, ningú no s'atura. L'ignoren.

En un primer moment, sembla que els vianants neguin l'incident, doncs es comporten com si no existís una situació que els resulta no desitjada i desagradable en general: a nivell estètic, pels actes de l'home i pel desconcert que causa quan no se sap si té problemes i, després, quan cal admetre que ronca desesperadament al mig d'una plaça a les 14:00 hores.

Però no és així. Els vianants, realitzen amb l'home un de tants exercicis d'interacció no focalitzada d'entre els molts que fan cada dia. Aquest tipus d'interacció proporciona informació expressa i aquesta s'obté observant una persona mentre està en el nostre camp visual. Aquesta interacció sense comunicació verbal es relaciona amb les regles de co-presència física relacionades, entre d'altres, amb la postura, el moviment del cos, les actituds. De fet, el que han dut a terme els vianants ha estat una *interacció no*

focalitzada en la qual l'home en qüestió hi forma part i a partir de la qual han inferit finalment que dorm, doncs ronca. La distància a la que han realitzat la interacció els dóna temps d'arribar a percebre el seu so. Així doncs, decideixen aplicar amb l'home la *desatenció cortesa* que dediquem, segons Goffman, a "(...) els altres, com si no els haguérem vist i com si no fossin mereixedors d'una excessiva curiositat" (Wolf, 1994: 21). Segurament consideren que si aquest incident ha de reclamar alguna atenció, ha de ser per part de personal especialitzat i preparat per tractar-lo, ja que, si no es tracta d'una urgència, diguem-ne, vital o punyent, normalment es considera exclusivament pertinent la intervenció d'aquells que professionalment es considera competents en aquest tipus d'afers –serveis mèdics, o policia -.

Així, si "*cal que algú faci alguna cosa*", ha de ser l'especialista: com per exemple quan roben alguna persona i sovint, aquells qui ho veuen, no fan res per evitar-ho o no diuen res quan poden avisar a la víctima. Més enllà de no estar especialment preparats per reaccionar amb velocitat davant d'aquests fets, entenen a més que no els compet, que la situació demana un tractament especialitzat que se suposa que tenen aquelles persones que han estat formades per ser policies. O com quan algú jeu a terra de manera dubtosa, sense saber si és viu, però sense poder afirmar que estigui mort o morint, essent possible que ningú no s'hi apropi. Perquè normalment els testimonis de la quotidianitat es consideren no preparats, no especialitzats ni competents al respecte per assumir el risc que l'emergència pugui arribar a implicar.

D'aquesta manera pot ser que qualsevol sigui robat davant els ulls atents de persones que consideren que, en aquesta societat d'especialitzacions, ells no hi tenen res a fer; o que ens recuperem d'una lipotímia al carrer, envoltats d'una multitud de *ningús* que consideren que "*algú hauria de fer alguna cosa*", sense saber qui és aquest *algú* impersonal, presumptament especialista i que no arriba o potser arribarà tard. Goffman, al respecte, ens diu que en les reunions humanes i també d'altres espècies es produeix algun tipus d'especialitat de funcions respecte a la tasca de descobrir si passa quelcom, existint un paper o lloc determinat que atorga a l'individu un deure col·lectiu en el relatiu a vigilar i donar l'alarma. Afegeix que l'especialització que permet a un individu dividir-se en la part que està alerta i en la part que s'ocupa de l'activitat rutinària, s'aconsegueix utilitzant diferents

individus, amb un resultat que hauria de traduir-se en un augment de l'eficàcia, podent, d'aquesta manera, aquells que no han de vigilar i són defesos pels altres, dedicar la totalitat del seu temps a les seves rutines (Goffman, 1979: 246).

Es dibuixa en aquest cas una línia entre la incompetència i la insolidaritat, entre l'excusa i l'excés de confiança en l'especialització i la distribució de rols dins la societat basada en la idea que en aquests casos cal *“que algú faci alguna cosa”*.

IV.

Al carrer Cardenal Casañas, a les 14:08 hores. És un carrer peatonal que roman tranquil sense soroll ni pràcticament gent.

Hi ha una motocicleta estacionada marca Honda model Transalp ben cuidada i un home d'uns quaranta cinc anys que vesteix elegantment, l'està manipulant en disposició de pujar-s'hi per arrencar i marxar amb ella.

S'aproxima a l'home i per darrera seu, sense que aquest el vegi, un jove. Vesteix roba vella, bruta, fosca i molt d'hivern. Du els cabells llargs, enredats i bruts. La cara, també bruta. Li penja de l'esquena una motxilla, amb la cremallera oberta i agafa una bossa de plàstic amb la mà esquerra. El jove s'atura a uns tres metres de l'esquena de l'home de la motocicleta. Du un paquet de mocadors de paper a la mà dreta.

L'home encara no ha vist i el jove, que, quiet i amb els braços al costat de cos, de forma respectuosa i educada, diu amb veu forta “buenos días, señor”.

L'home de la moto es gira sobtadament. Sembla sorprès. Examina visualment el jove que l'ha interpel·lat per l'esquena i amb to de veu seriós li diu “buenos días”.

Aquest home no tenia previst ni desitjava una trobada intempestiva amb un desconegut que el saludés abordant-lo per l'esquena. No obstant, l'home, amb certa actitud defensiva i denotant desgrat en el to de veu ha contestat a la interpel·lació i ha estat accessible, doncs, “la norma comuna en els llocs públics és ser accessible a qualsevol. És un principi d'ordre (la igualtat d'accés) i una restricció d'us (les iniciatives no autoritzades)” (Joseph, 1999: 73). A més, la reflexivitat de l'home l'ha portat possiblement a concloure que un noi amb aspecte de pidolaire que l'interpel·li al carrer només ho farà per sol·licitar d'ell

alguna donació. El jove, però, sap que ha de guanyar-se el dret a interaccionar amb l'home de manera continuada. Per tant, és curós amb el que Hall anomena *distància personal* entre ell i l'home: respecta *l'espai personal* que, segons Goffman, és "l'espai al voltant de l'individu, en qualsevol punt dins del qual l'entrada d'un altre fa que l'individu se senti víctima d'una intrusió, la qual cosa el porta a manifestar desgrat i a vegades, a retirar-se."(Goffman, 1979: 47). No envaeix el *territori de possessió*, l'espai al voltant de l'home i de la seva motocicleta. No tant sols no fa això sinó que, el noi, se situa en una *distància social en fase llunyana*, que Hall estipula en dos a tres metres i mig i que defineix com "(...) la distància a la que un es posa quan li diuen "posis dempeus per a veure'l bé"" (Hall, 1999: 150). El noi s'ha fet visible i fàcilment estudiable per l'home. I, des d'aquesta possibilitat, mira de no cometre infraccions respecte al seu cos amb gesticulacions desagradables o agressives i ho fa deixant els seus braços relaxats i immòbils. També mira de no cometre infraccions amb la manera de dirigir la paraula i ho fa de manera educada i correcta.

El jove li diu: "¡Es que estoy hasta las narices de los pañuelos!". L'home, sorprès, diu "¿Qué?" - sembla desconcertat -. El jove segueix: "Sí, de los pañuelos. Que vendo pañuelos de papel y estoy hasta las narices de los pañuelos".

L'home somriu, treu una moneda de la seva butxaca i la hi dóna al jove que s'apropa a recollir-la. L'home li diu que no cal que li doni els mocadors. El jove li diu "gracias", dona mitja volta i marxa per on ha vingut.

L'home segueix manipulant la motocicleta i, als pocs segons, marxa motoritzat.

El jove, expert del carrer, sap que necessitava la sorpresa per poder abordar l'home, que aquest fet jugaria a favor seu i per això l'interpel·la per l'esquena. El jove també sap que, mantenint *les formes* – distància, educació, correcció postural -, i sorprenent enginyosament l'home, té opcions de desbordar-lo i aconseguir l'objectiu: obtenir diners de l'home. L'estratègia del jove, en desconcertar l'home, ha fet que aquest se sentís guanyat per un jove graciós i alhora, inofensiu mercès a la seva actitud respectuosa, parlant de vostè i mantenint les distàncies. Segurament, l'estratègia no ha estat casual i el

jove és un expert del pacte de l'avaluació constant dels possibles interlocutors amb els que interactua.

Barcelona, dijous, 08/03/01

I.

Són les 11:32 hores del matí. Un matí assolellat i calorós, excessivament calorós pel mes de març.

A la plaça George Orwell hi ha un home d'uns trenta anys assegut a una cadira de la terrassa d'un bar, al mig de la plaça.

Aquest jove ha estat vist durant la darrera hora per aquest observador caminant pels carrers propers a la plaça esmentada.

El jove cridava força l'atenció: caucasià, prim i musculat, aproximadament de cent vuitanta centímetres d'alçada. Llueix una melena fosca, molt exuberant i prominent que és difícil de definir sense dir que és idèntica a la que lluia els anys setanta el grup musical "Jackson Five". Du unes ulleres de sol de grans vidres que li tapen mitja cara. El vidre de les ulleres és lila – fosforescent. Li penja del coll un gran collar de pedres blanques que contrasta amb la vestimenta, cenyida i fosca. Porta posats a les orelles els auriculars d'un walkman i una motxilla a l'esquena.

El que més crida l'atenció d'aquest jove, que anava caminant pels carrers aparentment sense rumb determinat a un ritme ràpid, és el fet que tot i anar sol cridava amb força i cantava també molt fort. Entonava melodies de cançons o les seves lletres i de tant en tant, amb accent portuguès o brasiler, començava a cridar molt fort: "¡Quien canta su mal espanta!".

Els carrers per on ha estat vist –Avinyó, Escudellers -, eren plens de gent. Ningú semblava prestar-li la més mínima atenció a aquest jove. De fet, la gent que es creuava amb ell l'observava a uns cinc o sis metres de distància, però ràpidament li retirava l'atenció –possiblement considerant que no constituïa cap perill -, de manera que en creuar-se amb ell l'ignoraven.

De nou se'ns fa evident la *interacció no focalitzada*, el mecanisme no conscient constantment activat que ens permet anar reconeixent el territori que volem ocupar alhora que, també inconscientment, dissenyem les estratègies per abordar-lo. Interacció activada pel fet –volgut o no volgut per part del jove - que aquest es manifesta actitudinal i aparentment de forma diferent a la resta. I

aquesta diferència el fa susceptible d'una observació, una avaluació i una decisió respecte a la seva possible perillositat envers cadascun dels vianants que negocien els seus itineraris cercant els més productius, els menys problemàtics. A més, el jove realitza interferències de so la qual cosa pot ser interpretada com una modalitat d'infracció. La reflexivitat deu haver situat al jove, dins les categories classificatòries, etiquetadores i fàcilment estigmatitzants que cada vianant té en el seu esquema mental, més a prop del "boig sense perill" o del "jove extravagant" que de "l'individu perillós", ja que ningú no ha activat cap itinerari alternatiu al jove ni ha adoptat cap actitud defensiva envers la seva persona.

A les 11.32 hores, s'instal·la a una taula solitària de la terrassa d'un bar de la plaça George Orwell, coneguda popularment entre molta gent jove com "Plaça del tripi".

A la taula més propera a la que ocupa el jove s'hi està un home gran que llegeix el diari, d'uns setanta anys, aspecte fràgil i esquena molt encorbada. Unes dues taules més enllà un grup de cinc noies joves prenen algun refresc. La resta de taules –quatre taules més -, són buides. La plaça està tranquil·la i hi passa gent de tant en tant.

Només arribar a la taula esmentada el jove diposita la seva motxilla en ella, treu una samarreta de dintre i tot despullant-se completament de cintura cap amunt se la posa. La samarreta no té mànigues i deixa a la vista uns braços forts i musculats, tatuats ambdós des dels deltoïdes fins als colzes. Una vegada conclusa aquesta operació, s'asseu a una cadira de la taula en qüestió. A tot això, no ha deixat en cap moment de cridar i cantar des que ha arribat. Si ja quan anava pels carrers cridava l'atenció, ara la crida més, donat que en estar-se quiet i degut a la reverberació de la plaça, els seus crits i cants se senten molt fort. A més, assenyala amb un dit de la mà dreta i amb el braç molt estès a la gent que passa pel carrer, seguint el seu camí durant instants amb el seu dit assenyador. Els vianants el miren, però ràpidament separen la mirada d'ell.

Són les 11:35 hores. L'home vell de la taula del costat se'l mira de tant en tant: aixeca el cap del diari, mira el jove durant uns segons i torna a centrar la seva vista a la premsa. Sembla molestar-li l'actitud del jove que trenca la tranquil·litat que la plaça li proporcionava per llegir al sol el seu diari.

L'home gran percep la territorialització que el jove està duent a terme fins a la taula on ell roman: la seva gestualitat denota que percep com una desagradable *interferència* de so l'actitud del jove. A més, la utilització i exhibició que fa del seu cos resulten per l'home gran una *invasió*, una *intromissió* desagradable. L'home pateix el fet que "les nostres activitats, justament perquè són públiques, s'inscriuen en un medi constantment parasitat per iniciatives no autoritzades i es despleguen en l'ambigüitat i la imbricació dels territoris" (Joseph, 1999: 71).

El jove segueix cridant i cantant. El grup de noies que també està a la terrassa del bar se'l miren alternativament i a continuació es miren entre elles tot comentant coses i somrient. A vegades, quan dirigeixen la seva vista al jove ho fan encara somrient i tornen a mirar la resta de companyes del seu grup, tot rient encara: sembla que el jove les hi fa gràcia.

El jove es comporta com si estès sol: no es comunica amb ningú en concret i aparentment no sembla adonar-se que és observat per les noies.

Són les 11:37 hores. El jove intercala silencis d'uns deu segons entre crit i crit o entre cançó i cançó. Aquest fet és simultani a l'inici de la gens dissimulada elaboració d'un porro²⁷ per part del jove. Ha posat la pedra de xocolata²⁸ sobre la taula, l'ha cremat, i n'ha esmicolat un bocí. Té paper i tabac d'embolicar sobre la taula. Procedeix al ritual d'embolicar-se el peta. De tant en tant, recorda la seva afecció per cridar i cantar i ho fa. Tant les noies com l'home gran el segueixen mirant de tant en tant, cadascun en la mateixa actitud que fa uns minuts.

Són les 11:43 hores. Ha acabat d'embolicar-se el peta. S'aixeca de la taula sense haver consumit res a la terrassa del bar. Es penja la motxilla a l'esquena, es posa el peta a la boca, l'encén i s'allunya pel carrer d'Escudellers.

Les noies segueixen xerrant a la taula i semblen haver oblidat el jove. L'home gran també.

El jove ha fet, gairebé, tot el que humanament es pot fer per cridar l'atenció, la qual cosa semblava ser un dels seus objectius respecte al seu

²⁷ "Porro"; "peta"; "petardo", són diferents formes d'anomenar un cigarret de cannabis o de haixix.

²⁸ "Pedra de xocolata", és un tros de haixix.

entorn. No obstant, la gent ha fet veure que l'ignorava després d'avaluar-lo possiblement respecte a la seva possible perillositat atenent a criteris d'autoprotecció i supervivència al carrer i a partir de l'actitud del jove de donar-se a conèixer, ocupant un espai més enllà del seu propi cos a partir de la seva veu, la seva aparença i la seva actitud, diferent de la majoria: l'objectiu del jove, no era contrari ni agressiu envers els objectius de les persones vianants. Després de tot, el jove no ofería res ni representava un risc, ni un guany. Només les joves han fet cas d'ell a canvi del guany de distreure's més a costa d'ell i l'home gran, per la pèrdua de pau que li ha suposat.

El jove, per altre part, ha xisclat tant com ha volgut i ha exhibit la seva droga sense ser interpel·lat per ningú, sense ser molestat, sense que ningú el qüestionés. Després de tot, estava sol. Totalment sol enmig un públic que s'ha obstinat en seguir considerant-lo invisible socialment, malgrat la seva demanda que no fos així, o pot ser, precisament, per aquest motiu.

II.

Carrer Sant Pere Mitjà, 18:15 hores. Comença a fer-se fosc i a refrescar. És un carrer llarg però estret pel que hi passa gent tot i que no massa.

Van caminant pel carrer dos nens d'uns dotze o tretze anys. Possiblement han sortit fa poc de l'escola: duen les motxilles a l'esquena, un d'ells la carpeta a la mà, l'altre du posats uns patins als peus i patina al costat de l'amic.

En el sentit contrari camina una noia d'uns quinze anys amb una altra carpeta a la mà. Quan es creuen, un dels nens dóna una lleu empenta a la noia amb l'espatlla. No sembla intencionada. Ni la noia ni els nens s'aturen ni baixen el ritme del seu pas.

Unes passes més endavant –quatre o cinc - i sense aturar-se mai, la noia tomba el cap i diu “¿Por qué no miras por donde vas?”. Torna a mirar al front.

Els dos nens han somrigut, mirant-se. No s'aturen. Un d'ells, tomba el cap i li diu: “¡Vete a la mierda!” i torna a mirar al front. Aleshores, la noia es gira, i crida: “¡Eres un gilipollas!”. Els nois s'han mirat tornant a somriure. Ambdues parts han donat al conflicte per acabat.

Quan la noia comença l'intercanvi verbal amb els nens ja hi ha, entre les esquenes d'uns i altra, una distància aproximada de dos metres: segons Hall, ja

hauria passat la distància que possibilita de manera immediata la dominació dins l'interactuació per part d'un individu cap a l'altre, que és la distància que no ultrapassa els dos metres. D'aquesta manera i de forma possiblement no conscient ha deixat passar un espai que permet preveure que no hi haurà resposta agressiva física a les seves paraules: la noia ha estat el que habitualment es diu *prudent*. Degut a la distància més gran a cada passa entre tots ells i al fet que es desplacen tot donant-se l'esquena, empren com a receptor de distància bàsica l'oïda, parlant en termes proxèmics, i en conseqüència i per establir una comunicació, també la veu, tot i recolzar-se amb la vista quan es comuniquen per tal de millorar la percepció de la seva comunicació i poder-la continuar de manera més acurada.

S'han produït tres intercanvis verbals i cadascun ha pretès ser més agressiu que l'anterior fins que han acabat de manera bilateral i coordinada la comunicació, donant per acabada la interacció i, amb ella, l'incident. El fet que hagi augmentat la distància entre ells sense aturar-se mai enlloc de disminuir-la, ens diu que, si bé s'han agredit verbalment, ho han percebut de manera lleu i possiblement, sinó rutinària si sense una autèntica implicació emotiva doncs, de ser així, com diu Hall, "les persones que estan molt enfadades o senten de manera molt forta el que estan dient s'apropen, "augmenten el volum", i efectivament criden" (Hall, 1999: 140).

De manera inversament proporcional al que és habitual en aquests casos, a més distància, els insults han estat més greus, segurament en saber que, en el fons, no era més que un joc, ja que de no haver estat un joc, els insults hagueren estat més forts com més a prop l'una dels altres. Així, si bé per una part el missatge verbal transmetia més irascibilitat i agressivitat cada vegada, el llenguatge corporal, allunyant-se cada cop més els uns de l'altra, confirmava que efectivament, no hi havia cap perill i, per tant, els insults podien ser més greus.

De fet, han dut la seva interacció des d'una *distància social* a partir dels dos metres aproximadament, fins a una *distància pública* d'uns deu metres. El joc ha acabat automàticament quan han considerat vençuda la *distància pública* més enllà dels deu metres i que dificultava seriosament l'intercanvi comunicatiu i la interacció en general. Han tallat la comunicació admetent de

manera tàcita ambdues parts d'aquesta manera i a través de la seva gestió de l'espai que l'incident havia acabat.

III.

Estic al mig del carrer d'Allada Vermell, per on pujo caminant. Són les 19:35 hores. Ja és fosc.

Passa per davant meu circulant pel carrer Corders i a tota velocitat un vehicle logotipat de policia amb els prioritaris –llum i sirena - activats. Desapareix del meu camp de visió i de seguida calla la sirena: possiblement perquè ha arribat al seu destí i aquest és molt a prop d'on jo em trobo. Accelerero el pas.

Miro els joves que s'estan xerrant a dalt de tot del carrer. Miren en direcció cap on ha anat el cotxe. Alguns es posen al mig del carrer a mirar, doncs està passant quelcom. De sobte, alguns d'ells comencen a córrer en direcció al cotxe. Van a veure què està passant. Jo he accelerat més el meu pas. Quan arribo a l'alçada dels nois, magribins tots ells, alguns encara s'estan mobilitzant per anar a veure que passa. Riuen entre ells i corren cap al lloc. Jo també hi vaig.

Com diu Goffman: “quan un individu emet un crit d'alarma, o demostra una alerta sobtada com a conseqüència de la seva alarma, és probable que el seu soroll i el seu aspecte serveixin a altres d'important dada conforme potser passi quelcom” (Goffman, 1979: 246). Efectivament, un cotxe policial a gran velocitat amb sirenes i llums que a més s'atura a prop és una important dada que tenen en compte aquells que són propers. I aleshores tinc la clara sensació que aquests joves curiosos viuen els fets com un espectacle: les seves corredisses són per agafar un bon lloc des d'on veure el que passa. El seu riure augura la perspectiva d'una estona distreta i excitant. Estan predisposats a l'espectacle del carrer, a una nova coreografia urbana.

Final del carrer Allada Vermell. Tombo la cantonada i veig el cotxe de policia buit i correctament estacionat a la plaça de Sant Agustí Vell. Els llums del vehicle apagats, les portes tancades i els dos policies del vehicle corrent en un esprint en direcció al carrer Portal Nou.

La plaça de Sant Agustí Vell està plena de gent que hi passa, dones grans que fan la compra, homes i dones que passegen, botigues obertes, veïns i caminants en general.

La gent que m'envolta i jo mateix correm cap allà, tot travessant la plaça de punta a punta.

Som un públic d'unes vint-i-cinc persones: els que venim de carrers propers, joves magribins que s'estaven a la plaça i els clients magribins d'un bar situat a la plaça. Parlen entre ells. Els joves riuen i es miren entre ells, excitats.

Tenen l'expectativa de ser testimonis d'un incident en el qual s'involucren policies i això significa tant la possibilitat de copsar una història per poder explicar que sigui sòrdida, trencadora, violenta, irruptora dins la quotidianitat i, alhora, la possibilitat de presenciar un incident i extreure'n coneixement que pugui ser d'utilitat si mai cal enfrontar-se a agents socials temuts, vinculats a la força física i a la irrupció en allò social, com són els policies.

Al mateix temps arriben, sobtadament, de totes direccions i a gran velocitat, una motocicleta policial, tres cotxes uniformats de policia, així com un cotxe policial no logotipat. Conflueixen davant el bar esmentat, al carrer Portal Nou fent cantonada amb la plaça de Sant Agustí Vell.

On no hi havia cap policia, de sobte, es desplega un nombre sorprenent d'efectius i mitjans. Confirma a Goffman quan diu que "el que és interessant d'una força de policia en què els seus membres estan estretament inter comunicats és que l'acte ancestral d'una persona d'escapar físicament a la proximitat d'un d'aquests caçadors pot senyalar-la a l'atenció d'una xarxa cada cop més gran d'aquests" (Goffman, 1979: 255). Efectivament, la sensació que transmet l'aparició de tants policies és que cerquen algú que fuig i que s'han activat tots ells, molts més del que és habitual, tot estrenyent literalment sobre aquest perseguit en concret la xarxa humana que els policies en conjunt conformen.

De sobte i només uns segons després d'haver començat a córrer, percebo que el públic del que formo part estem immòbils al voltant dels cotxes policies i per la part de la plaça, a uns cinc metres dels mateixos.

Els policies –en compte nou o deu d'uniformats –, han baixat dels cotxes i s'adrecen cap a un punt concret dos metres més endavant. No podem veure que passa, ja que els policies tapen la visió.

Aquest intent d'invisibilització és característic en la tasca policial. En part, hi ha el requeriment legal de mirar de fer prevaler en la mesura del possible la dignitat i intimitat de la persona detinguda. Per altre part, hi ha en aquesta actitud la mostra del requeriment per part dels policies d'una parcel·la d'invisibilitat, enlloc de la visualització constant a la que són sotmesos sistemàticament des del moment que apareixen en un indret, doncs, igual que la resta de persones, el policia no vol ser sotmès a una mirada massiva, avaluadora i jutjadora. Però bàsicament, preval el fet irruptor, la sensació compartida per tots conforme operatius policials com el descrit suposen irrupcions en la quotidianitat, trencaments de l'ordre social, esclatxes en el ritme i fets pactats per les persones. Els policies miren d'executar aquestes irrupcions de la manera més ràpida possible, menys il·lustrada possible, menys violenta possible. I per això, en molts casos, miren d'invisibilitzar situacions, fets, actituds, que poden tenir la consideració de trencadores respecte a l'ordre social.

De sobte, s'obre la porta d'un cotxe policia i els presents podem veure per sobre dels caps dels policies com aquests fan entrar a l'interior a un home magribí que va emmanillat. No oposa cap resistència i l'ajuden a seure, tot preguntant-li una veu si l'apreten massa les manilles, a la qual cosa respon que no.

A continuació, veiem que han d'introduir un altre home, també emmanillat. Tot plegat, en uns deu segons.

Se sent una veu amb accent magribí que crida "¡No, no!". Prové de la zona on és aquest segon detingut que ha d'entrar al vehicle. Hi ha un moviment dels cossos dels policies que fa pensar que l'home detingut, que és al centre, no es deixa introduir al vehicle. Se sent un lleu crit de dolor que resulta ser d'un policia que se separa immediatament del grup, amb cara de dolor i subjectant-se la mà dreta amb la mà esquerra. Per com gesticula, sembla haver estat mossegat a la mà.

La persona que ha cridat i que presumptament ha mossegat al policia ha activat un mecanisme de *perspectiva estratègica*. Aquesta es basa en la completa interdependència dels resultats, en el coneixement recíproc d'aquest fet i en la capacitat d'emprar aquest coneixement en el desenvolupament de la interacció. Així, s'entén que la perspectiva estratègica té un desenvolupament

dinàmic que correspon a la seqüència de jugades que segueix a la valoració de la situació, en la que s'inclou la valoració que l'altre fa de la valoració de l'adversari (Wolf, 1994:59). Efectivament, aquesta *perspectiva estratègica* el porta a provar com a possibilitat tàctica, fruit d'una estratègia, què succeeix si es resisteix a la seva detenció: els policies es posaran més nerviosos? Altres persones li donaran suport a ell? Podrà, en aquest cas, fugir? Aconseguirà originar crítiques al tracte físic que li donen com a detingut per assolir un tracte físic de favor per part dels policies, en el cas de fer-los sentir en una mena de compromís moral?.

Sobtadament, la muralla de policies entre el detingut i el públic es fa més espessa. Se senten crits en castellà per part dels policies i també en àrab. Un mar de braços de policies comença a bellugar-se, sembla que amb la múltiple intenció de sacsejar el detingut, d'agafar-lo fort i d'intimidat-lo per què faciliti l'entrada al cotxe policial. Ell crida més fort "¡No quiero, no quiero!". Sembla que es bellugui com per evitar que l'introdueixin. Aquesta acció dura uns vint segons.

Es veuen braços de policies que intenten accedir dins la pròpia muralla humana de policies. Algú d'entre els congregats al públic, amb accent magribí, diu: "¡Lo vais a matar, lo vais a matar!". L'home que ja es troba detingut a l'interior del vehicle i mirant cap al seu company, li diu: "¡Díjate, hombre, díjate. Díjate subir, hombre, díjate!". Aleshores pugen el segon home detingut. Tanquen la porta de cop. Tot plegat, uns deu segons més. El públic mira expectant i en silenci, sense bellugar-se.

Semblen interessats d'una manera emocionada però alhora impersonal, no interessats en concret amb els detinguts, però sí en un episodi més que transmetre verbalment en forma d'història a amics i coneguts.

S'ha produït un moment de crisi, de violència física continguda, d'amenaça. El contacte físic entre els policies era molt, estaven premuts en *distància íntima – fase propera* que, com diu Hall "és la distància de l'acte d'amor i de lluita, de la protecció i de la confrontació" (Hall, 1999:143). No hi havia una lluita oberta, però el missatge era aquest, combinat amb el de protecció dels uns envers els altres, muralla humana que pretén deixar de ser individu vulnerable per ser un bloc infranquejable.

La muralla humana s'esponja. Se sent so de veus a través de les ràdios policials. Alguns dels policies s'aparten i s'integren amb la gent del públic, que no els rebutja. No hi ha comunicació entre policia i públic.

Es respirava tensió, bàsicament per part dels policies que, amb la seva pressa i el seu nerviosisme, denotaven la intenció d'estar allà com si no hi fossin –cosa impossible si tenim en compte l'aparatositat del desplegament efectuat -. La seva intenció era fer la seva feina trencant el mínim possible la quotidianitat del lloc, i aquesta ha estat, precisament, la manera d'exercir resistència del segon detingut: ha obligat a visibilitzar més l'acció dels policies, els ha fet més evidents per mirar d'alterar el públic, per ajudar a augmentar la sensació que els policies han entrat violentament en l'escena. La gent present, però, prudent, segueix fidel al seu conscient paper de públic i es manté en tercera persona.

El vehicle amb els detinguts marxa ràpid i amb els llums prioritaris posats –no la sirena -. Dos dels cotxes patrulla també marxen, així com el cotxe de paisà. Des que han tancat la porta del cotxe dels detinguts fins que han marxat, no han passat ni deu segons més. Automàticament, marxen del lloc unes set o vuit persones de les que integren el públic.

Els policies que s'han separat del grup de policies i estan entre la multitud diuen monosíl·labs o frases curtes a la gent. Estan entre ells, com si volguessin iniciar converses que, efectivament, s'inicien entre alguns policies i alguns dels congregats al lloc. És com si comentessin la jugada. Potser cerquen col·laboració ciutadana per obtenir algun tipus d'informació.

El lloc on s'ha produït la introducció dels dos detinguts al vehicle, que ara està buida en haver marxat el vehicle, resta ocupat per tres policies que parlen. S'apropa un home magribí i inicia una conversació amb ells. Sembla com si els facilités alguna informació. Un dels policies treu una llibreta i anota coses.

Observo que el policia que ha arribat en la motocicleta, que roman estacionada, parla amb gent que està mirant. Els fa preguntes en to de veu baix i sense gesticular gaire: sembla que intenta treure informació mitjançant col·laboració ciutadana. Aquest policia abandona el lloc dels fets tranquil·lament després d'haver parlat amb tres persones.

Aquest policia no s'ha acomiadat de cap dels seus interlocutors, no els ha dit “adéu” o “adios”. Tampoc ho han fet els policies que han marxat de

pressa amb els cotxes. De fet, tampoc han saludat en arribar i fins i tot pot semblar còmic pensar-ho. Però és un fet que els policies no han dut a terme aquest *ritual* que “és un acte formal, convencionalitzat, mitjançant el qual un individu fa palès el seu respecte i consideració per algun objecte de valor últim a aquell objecte de valor últim o al seu representant” (Goffman, 1979: 78). La salutació és un ritual d'accés que ens possibilita un període de major contacte entre els participants i que, en acabar, es veu recolzat per un *ritual de recolzament*, que seria alguna forma de demostració de comiat. Així, Goffman ens diu que “En termes més generals, les salutacions senyalen una transició a una condició d'augment de l'accés i els comiats a una situació de disminució de l'accés” (Goffman, 1979: 94).

Perquè no ha efectuat aquest ritual? Més que per una manca d'educació, en aquest cas pot ser per la legitimació que se li atorga a la policia d'interpel·lar amb impunitat al vianant sense necessitat de ritual –la qual cosa no vol dir que no resulti especialment desagradable -. També pot tenir molt a veure, precisament, el caràcter irruptiu de la policia en situacions com aquesta i la seva intenció de fer com si res no haguera passat. Com si, efectivament, no diguessin “hola” i “adéu” perquè, de fet, és com si la conversació no haguera succeït.

I és que l'ordre de la vida pública, segons Isaac Joseph, és l'ordre de l'acomodament, que consisteix, al seu torn, en un principi de l'ordre espacial de circulació en el que la fluïdesa està assegurada per una sort de dissuasió cooperativa però que també es troba en el cor de l'ordre negociat i emergeix de les trobades (Joseph, 1999:37 – 38). Com, doncs, els encarregats del manteniment de l'ordre públic han de compaginar en determinats moments la seva tasca, quan són irruptors en l'acomodament i la fluïdesa presumptament assegurada d'aquest mateix ordre?.

Lentament, marxen algunes de les persones congregades. Queden unes setze persones al voltant dels policies. Un grup de joves que ha estat mirant els fets s'aparta en bloc –unes vuit persones -, i romanen a tres o quatre metres desentenent-se dels fets passats, xerrant entre ells, somrient i per la seva gestualitat, sembla que fent broma respecte a la detenció presenciada.

Els policies romanen uns dos minuts fent preguntes o xerrant amb la gent que s'està a la plaça. Es reuneixen tots ells un moment i de sobte cada parella de policies s'adreça al seu respectiu vehicle tot marxant del lloc.

Automàticament, desapareix tothom. Ja no queda ningú. No hi ha cap rastre del que ha passat quan només fa uns segons que s'ha viscut una tensa situació.

Tot plegat, des que el primer policia ha començat a córrer fins que ha marxat l'últim agent, només han passat quatre minuts.

Passada la lluita simbòlica construïda entre els policies amb pressa per marxar i el detingut que ha volgut fer evident l'acció dels policies, els primers s'han volgut fondre amb el públic que restava al lloc, barrejar-se amb ells. I el públic els ha admès. Tots plegats, policies i públic, han elaborat una coreografia gràfica de fusió els uns amb els altres, una manera tàcita de dir-se, els uns, que estan fent la seva feina i els altres, que, en aquest cas, accepten la seva presència.

Barcelona, divendres, 09/03/01

I.

Les Rambles. Una de les estàtues humanes que representen personatges de manera estàtica i que només es mouen quan algú posa diners als seus peus, es troba situada a la part central del passeig davant del Liceu.

Representa a Kung-Fu: va típicament vestit de xinès, amb pantaló i jaqueta folgats de coll tipus mao i seda blava. És damunt un pedestal, du la seva cara pintada amb ratlles groguenques i els ulls amb dues ratlles negres que li orientalitzen la fisonomia.

De tant en tant, dibuixa cercles amb els braços i belluga les cames molt lentament, com si practiqués l'art marcial.

Quan li posen alguna moneda a la bossa que té als peus del pedestal, accelera els moviments i acaba posant en vertical una cama, en una posició d'espectacular flexibilitat que, a més, manté durant vint o trenta segons, causant l'admiració dels vianants.

Són les 14.52 hores. Plovisqueja, l'ambient és fresc, però no obstant això a les Rambles hi ha molt de moviment: turistes, passejants, vianants en general i en molta quantitat. Molt de trànsit i soroll. Al voltant de l'estàtua de

Kung-Fu s'hi congrega un grup de set joves d'uns setze a divuit anys. Són italians. Alguns d'ells duen grans ninots de drap a les mans. Aparentment, són membres d'un grup de joves estudiants en viatge de fi de curs a Barcelona.

Un dels nois s'ha apropat més a l'estàtua avançant-se un metre respecte a la resta dels seus companys. Ha obert un paquet de tabac i l'ha estès cap a l'estàtua humana, oferint-li una cigarreta.

L'estàtua, de manera molt lleu, li ha indicat bellugant lenta i suaument l'índex de la seva mà dreta, així com amb el cap, que ha fet oscil·lar lentament de dreta a esquerra, que no el vol.

Estan a distància personal en fase llunyana aproximadament, a la distància d'un braç l'un de l'altre, és a dir, en el límit de la distància de dominació. A més, el marc de la situació situa no només l'estàtua a l'espectacle, doncs el jove també està en l'espai escènic i ha d'admetre haver d'entrar a formar part del mateix.

Aleshores, l'estàtua s'ha bellugat de la manera abans descrita, amb lents moviments circulars de braços i cames.

Un altre dels joves del grup s'ha apropat fins a la bossa on hi ha els donatius de la gent a l'estàtua i ha dipositat una moneda. Automàticament i des del mateix lloc, des del que pot tocar a l'estàtua, a obert un paquet de tabac que du a la mà i, com l'altre jove, li ha ofert també una cigarreta.

El jove ha activat una provocació, però dins dels límits de la correcció, ja que els seus senyals de mobilitat, la seva gestualitat i la seva prudència oferint una moneda a l'estàtua, mostren què la seva actitud no respon a un desig d'humiliar o desdignificar l'estàtua, sinó més aviat d'iniciar una interacció amb ella dins el marc escènic.

L'estàtua, bellugant molt lentament els seus braços, ha agafat una cigarreta del paquet de tabac i sobtadament, l'ha partit en dos llençant-lo a terra.

El jove, que somreia lleument de forma complaguda en ser-li acceptada la cigarreta, en veure que l'estàtua li ha trencat, ha mudat la seva expressió. S'ha mostrat molt sorprès, així com el seu grup d'amics.

Immediatament, aquests han començat a riure i l'estàtua a fer els seus moviments més ràpidament, aixecant molt la cama de forma espectacular.

El jove, que ha romàs uns segons palplantat i sorprès, de sobte ha reaccionat somrient i representant de manera gestual per als seus amics com si retirés la moneda dipositada, com a represàlia per haver-li trencat la cigarreta. Només era una broma, doncs no ho ha fet.

Ha tornat ràpidament amb el seu grup d'amics i s'ha ajupit per treure una foto a l'estàtua que encara tenia la cama aixecada i estesa, desafiant la llei de la gravetat.

L'estàtua ha admès el joc i ha activat una altra provocació en tornar el joc al jove: ha estat un tall de tipus gestual. Goffman parla de talls en sec, però sempre en relació a interaccions semàntiques. Crec que en aquest cas el símil és pertinent, doncs han emprat la gestualitat i l'expressió corporal com a llenguatge natural. L'estàtua, doncs, amb aquest tall en sec ha deixat el jove sense rèplica. Ha sabut, però, correspondre a la seva provocació amb l'oferiment del seu espectacular moviment de cama. Els joves han entès el joc, han acceptat de bon grat el tall. Tots plegats, sense dir ni una paraula, s'han comunicat a la perfecció, s'han *parlat* i, fins i tot, han ironitzat els uns amb els altres, exercici que reclama normalment un subtil coneixement del llenguatge pels participants, sense tenir ni una paraula per compartir.

Un altre membre del grup, el que li havia mostrat en primer lloc el paquet de cigarretes a l'estàtua i que ara està fumant, se li apropa una mica. No obstant, s'està a més de tres metres de la mateixa. De manera molt pausada i teatral, fa una calada a la cigarreta i expulsa el fum, lentament, en direcció a Kung-Fu. Ho fa a prou distància i prou lentament com perquè no pugui ser interpretat com una provocació. L'estàtua no es belluga.

Tots els components del grup somriuen i se'n van, Rambles avall. L'estàtua es queda...

Tots han respectat les distàncies de l'espectacle: l'estàtua no ha baixat del pedestal i els joves no s'han apropat a menys de dos metres de l'estàtua. Tots han acceptat desenvolupar un petit espectacle encercolat per l'escenari que el públic congregat ha construït sobre el terra de les Rambles. Sense paraules, sense comprensió mitjançant l'idioma a través de la paraula, s'han comunicat amb un bon ritme, han desenvolupat un *sketch* àgil, divertit, simpàtic. No els ha calgut ni assaig ni repetir-lo per tal que quedés bé. Un pacte universal de distàncies, ritmes en el moviment i expressions facials i gestuals

han estat el llenguatge amb vigència possiblement extensiva a una majoria de persones que ha permès una comunicació més àgil, ràpida i fresca que qualsevol escrit. Un seguit de pactes sense necessitat de paraules s'ha esdevingut sense pausa.

Segurament, l'experiència de l'estàtua un cop ha examinat els joves li ha permès la llibertat de trencar la cigarreta, que, per altre part, ha sabut compensar amb la seva exhibició cama enlaire dedicada als joves.

No s'han dit ni una paraula que, a més, molt possiblement no haguera estat en el mateix idioma. No obstant no feia falta doncs, no tant sols s'han entès, sinó que s'han permès el luxe d'improvisar construint, desenvolupant i resolent un espectacle fresc, breu i preciós a les Rambles.

II.

Les Rambles, a les 20:55 minuts. És fosc. Hi ha molta gent que passeja amunt i avall. Cotxes, un nen que crida, algun clàxon que sona, veus i si es para atenció, una fressa que un no sap si és el conjunt de veus de les Rambles que s'abracen, la ciutat mateixa que parla, o si són ambdues coses fusionant-se.

Vaig passejant direcció muntanya. Veig gent parada a la part central de les Rambles i tots miren a la mateixa direcció cap a una de les voreres laterals. Accelero el pas per dirigir-m'hi, doncs entenc que la seva actitud indica que alguna cosa està passant.

Efectivament, davant del núm. 50 de les Rambles, a la vorera lateral del costat de la plaça Reial, hi ha cinc homes que són observats per un grup d'unes vint persones que estan a la part central de les Rambles i per unes set o vuit persones que es troben a la mateixa vorera on es produeixen els fets.

Intento copsar el significat de l'escena. Aleshores apareix, creuant les Rambles en diagonal i en direcció al grup de cinc homes, un policia uniformat que va caminant cap al lloc a pas viu. Possiblement també a ell l'ha alertat l'actitud expectant i una mica tensa de la gent. En arribar a l'alçada dels cinc homes es para de sobte i fa mitja volta per tornar per on ha vingut.

El policia, com qualsevol altre animal de carrer, desenvolupa un olfacte perceptiu construït per la combinació d'imatges, moviments, ritmes, silencis, evidències i presumpcions. En aquest cas, el policia ha percebut una atenció estàtica per part d'una munió de persones, la qual cosa indica un possible risc

imminent d'alguna cosa, així com el temor davant quelcom no entès del tot però percebut com un perill. El policia ha interpretat l'actitud dels cinc homes, que indica que el grup el formen tres policies no uniformats que identifiquen als altres dos homes. La seva reflexivitat li ha permès, a una velocitat i amb una seguretat potser superior a altres vianants que no siguin animals de carrer, etiquetar el fet i decidir en conseqüència.

Els dos homes estan amb les esquenes contra la paret i de cara als policies. Cadascun d'ells té al seu costat una bossa de mà que està al terra. El racó en qüestió està mal il·luminat i és difícil veure amb precisió la cara dels cinc homes.

Els tres policies estan de cara als dos homes i formen un semicercle que separa i aïlla els dos homes de la resta del món, o al món dels dos homes.

En veure que el policia uniformat donava la volta i marxava la meitat dels vianants - voyeurs congregats a la part central de les Rambles -, han reprès la seva marxa.

Tot i que la policia és l'encarregada de donar l'alarma i que, tot i esforçar-se en no transmetre aquesta alarma més que entre els seus, a vegades la difon entre els transeünts activant l'alarma entre ells, en aquest cas i des del reconeixement per part de les persones com a expert en captar l'alarma, aquest policia ha desactivat els mecanismes d'alarma. El policia uniformat els ha donat la dada que els ha permès confirmar que, en principi, no hi havia res a observar o si més no, que el fet estava sota control. Potser han considerat senzillament que si no era d'interès per a un policia, és a dir, si la persona presumptament especialitzada en valorar situacions de risc creu que aquesta no es dona, tampoc és d'interès per a ells, ja que no els aportarà ni experiència, ni coneixement, ni tan sols una anècdota, una història que explicar d'interès pel seu misteri, perillositat en vincular-se al costat opac del carrer, la part oculta, allò que fa por...

Un dels tres policies de paisà té a la seva mà el que semblen dos documents identificatius de la personalitat dels dos homes. Parla amb ells. Els altres dos policies escolten. Els dos homes responen amb frases curtes. El to de veu de tots ells és tranquil. Ningú no gesticula. Els dos homes interpel·lats estan especialment immòbils –els braços estesos al llarg del cos-. S'estan així uns trenta segons.

Els policies no volen alarmar ni sobre excitar la situació. Tampoc els dos homes. Com diu Joseph “(...) el treball del controlador travessa un instant crític en el moment de la interpel·lació” (Joseph, 1999: 75). Moment d'amidament de les intencions d'uns i altres i en què s'està exposat a l'observació i crítica de testimonis. Per això, com diu Michel Davartelle al seu article “Le travail du contrôleur”, tot això porta generalment a l'agent a minimitzar l'acte d'amenaça que constitueix la interpel·lació per a la imatge del contraventor tant bon punt aquest obeeix.

En aquesta seqüència de temps, la majoria dels espectadors del centre de la Rambla han marxat, doncs només queden cinc observadors força dispersats. A la vorera on es desenvolupen els fets, la gent marxa passats uns segons d'atenció, però n'arriben de nous que romanen uns segons i tornen a marxar, renovant el cicle de manera ràpida.

El policia torna les targetes als dos homes. Els hi diu alguna cosa. Aquests agafen les bosses i marxen, l'un, Rambles amunt i l'altre en sentit contrari, Rambles avall. Els tres policies agafen ràpidament una altra direcció i es perden gairebé instantàniament entre la gent, tot creuant les Rambles en diagonal tal i com ha fet el policia uniformat. La poca gent que quedava veient els fets es posa automàticament en marxa.

Els policies s'han esvaït, s'han fos amb els vianants: Com diu Goffman “(...) allò que és una aparença normal per al subjecte es transforma en la capa que els seus altres han de discernir, tallar i posar-se (quan allò que els preocupa és donar una falsa alarma o assegurar-se que se'ls dona l'alarma justificada, aleshores també cal dirigir-se cap allò que el subjecte entén com a normal, tot i que sense desvestir-lo, per així dir-ho). Aleshores, el fet de desaparèixer de la vista, d'esvair-se, no és dissimular ni amagar-se: és estar allà, però sense causar preocupació” (Goffman, 1979: 258).

A les 20:57 minuts, tot i la gentada que navega per les Rambles, ja no queda ni el record.

Tots han jugat el joc de la prudència, dels gests tranquils, sense moviments bruscos. No tant sols han aconseguit no excitar-se ni enviar-se missatges de perill els uns cap als altres, sinó que els congregats, àvids de fer-se amb quelcom diferent que trenqui amb la quotidianitat, han anat marxant, potser decebut, potser tranquil·litzats.

III.

Al carrer del Vidre, que és una de les que uneix la plaça Reial amb el carrer Escudellers. Són les 21:03 hores. No tant sols és fosc, sinó que a més el carrer no té cap llum. Només hi ha la penombra que arriba de la llum de la plaça i la que arriba del carrer d'Escudellers.

Un home jove i prim, d'uns trenta cinc anys, està a l'entrada d'un immoble i busca a la seva butxaca les claus per entrar-hi.

A l'esmentat carrer hi ha un grup de nens magribins d'entre deu i tretze anys que caminen, tot cridant i fent-se empentes. Un d'ells du un pal a la mà que fa voleiar a l'aire mentre camina. Darrera d'ells, a uns cinc metres, jo. No hi ha ningú més al carrer.

De sobte, un dels nens se separa del grup, que està a uns deu metres de l'home que busca les claus i comença a córrer en direcció a ell.

L'ombra de l'home s'estira i es percep que el seu cos es posa en tensió.

El nen arriba al seu costat, fa un salt amb els dos peus i cau al costat mateix del jove. El nen no s'atura i segueix corrent: aparentment només volia espantar-lo com a forma de joc.

Se sent el jove que diu, amb veu forta: " "cagon" cony!!". Obre la porta de l'immoble i entra.

La reflexivitat de l'home li ha enviat senyals de perill. El nen ha envaït la seva distància íntima enviant a l'home senyals d'una possible lluita, i per això aquest ha temut el pitjor, comprovant com, en paraules d'Ulf Hannerz, la fina línia que separa un estat de normalitat i un altre d'alarma es pot creuar. Afegeix aquest autor que, de fet, nosaltres sabem que les no-persones *que* veiem o no veiem es poden convertir de sobte en persones i com a tals, poden interferir en els nostres assumptes i en la nostra vida, constituint-se en una possible amenaça, essent per tant el propi exercici de vigilància del nostre entorn, ja sigui de manera conscient o no, un component important de la nostra forma de controlar el perill (Hannerz, 1993: 248).

Així doncs, l'home ha pres ràpida consciència del nen i precisament per aquest exercici de vigilància ha passat d'un estat de normalitat a un d'alarma de manera ràpida, gairebé intuïtiva, seguint els senyals d'allò que podria esdevenir. L'home ha trencat la *confiança* amb el nen, entesa com un dels micro contractes establerts de la vida diària. Ha donat per segur no tant sols

que no actuaria de forma adequada –com no ha fet -, sinó que la seva conducta seria molt més inadequada, estructurant-se al voltant d'un atac: aquest era el joc del nen i l'ha jugat bé (Wolf, 1994: 90 – 91).

L'acció ha durat tot just de deu a quinze segons. La resta de nens han seguit mentrestant baixant sense prestar cap atenció a l'acció del seu company, que els espera a la cantonada de carrer del Vidre amb Escudellers.

Una vegada més, no ha calgut cap paraula. Ràpid, molt ràpid, tot un món d'intercanvi s'ha activat entre el nen que juga a atemorir al jove i el jove, atemorit i expectant que, finalment, reconeix que només era un joc. Finalment, tot ha quedat entès. I res no ha canviat en aquests quinze segons en aquest espai.

La foscor del lloc juntament amb la velocitat i la direcció del nen cap el jove han configurat un missatge de risc que ha assumit i exterioritzat l'home. Aquest, en alerta i exercint una contenció tensa, ha possibilitat el que el nen ja sabia: que no hi hauria atac ni per part del nen, ni tampoc de l'home, mantenint així un equilibri que el nen ha posat en risc en no conèixer la possible reacció de l'home. S'ha mantingut una pau, un no-conflicte que el nen sabia que no tenia per què trencar-se. Aquest ha estat el seu joc i la seva demostració de profund coneixement de les lleis del carrer.

IV.

Plaça Reial. Són les 23:13 hores. La plaça és plena de vida: gent que hi passeja voltant els seus quatre costats en claustral actitud; gent que la travessa pel mig fent ziga-zaga. Borratxos i borratxes, en diferents punts de la mateixa, uns dormitant, altres cridant coses.

Les terrasses –nombroses terrasses dels bars i restaurants de la plaça -, són plenes de gom a gom. Hi ha policies que hi patrullen amb pas lent, músics que intenten esquivar els policies per tocar els seus instruments sense que els ho prohibeixin. Hi ha gent que crida i tothom parla. Altres canten, etílics, amb poca gràcia i pitjor afinació des d'alguna terrassa. Se sent el soroll del trànsit de les Rambles.

Estic mantenint una conversació per telèfon mòbil. Estic aturat al centre de la plaça, i no hi ha ningú a prop meu. De sobte s'atura al meu costat, pràcticament en contacte amb el meu cos, un home d'aproximadament un metre i mig d'alçada, mitjana edat, bru de pell, mal afaitat, amb americana,

pantalons i camisa que li venen grans i una motxilla penjada a l'esquena que també li escau gran. Està encorbat per l'edat, per la vida, o per algun problema d'esquena. Sembla molt borratxo: l'alè li fa pudor d'alcohol, camina amb passes curtes i molt vacil·lants. Em mira fixament als ulls amb la seva mirada mig perduda. Em parla un parell de frases curtes, tot mirant-me els ulls. Calla i segueix, immòbil, enganxat a mi, mirant-me. Efectivament, està prou borratxo com perquè jo no entengui res del que em diu.

De sobte, m'adono que m'he tornat el protagonista de l'espectacle que s'esdevé al meu voltant: persones i fets han adquirit una posició secundària respecte a l'incident del que jo mateix en sóc protagonista a la vegada que observador, lluitant estúpida i ment per no perdre el fil. L'incident sorgeix en el moment en què l'home ha originat una sensació de neguit, d'inseguretat física, una gairebé alarma que no arriba a ser-ho, doncs, si ja en parlar per telèfon es genera un cert aïllament perceptiu de la realitat que envolta al comunicant, el fet de sentir la meua distància íntima vulnerada em resulta inacceptable, doncs no em deixa marge per la fugida ni per la reacció en cas d'una hipotètica lluita originada per qualsevol possible motiu. Animal aclaparat cercant una sortida, aire, espai propi per sentir-me lliure, infracció que m'afecta directament, ja que el seu cos està molt proper al meu, suficientment a prop com per haver compromès la meua territorialitat i haver envaït la meua distància personal, generant en mi inseguretat.

Opto per allunyar-me cinc passes d'ell sense dir-li res ni mirar-lo i sense separar el telèfon mòbil de la meua orella. Ell em segueix i es torna a posar enganxat a mi. Torna a parlar-me, sembla que en castellà.

He efectuat, com diu Wolf, una maniobra de “desatenció de cortesia” amb la que tractem als demés com si no els haguéssim vist i com si tampoc fossin mereixedors d'una excessiva curiositat (...)” (Wolf, 1994: 21). La meua perspectiva estratègica ha provat de comunicar a l'home d'aquesta manera diguem-ne subtil, la meua disconformitat amb la seva actitud envers la meua persona. No ha fet efecte.

Aleshores el miro fixament i li dic sense aixecar la veu però de forma decidida, sense separar el telèfon de la meua orella: “no se que quieres. Estoy hablando por teléfono.”. De manera automàtica i sense dir res, es dona la volta i marxa.

Miro el rellotge. Són les 23:14 hores. Observo l'home, acabo ràpidament la conversa telefònica i registro el fet.

Crec que no ha estat tant el contingut verbal del meu missatge el que l'ha decidit a marxar, com el conjunt de la meva posada en escena: la primera separació, la meva atenció fixada en la seva cara per tal de transmetre a la seva alterada capacitat perceptiva una severitat que, amb la frase curta i decidida, l'ajuden a entendre que no és ben rebut com a company de nit per part d'aquest estrany observador d'allò aliè, aturat al mig de la plaça que, a més, ben be podria ser un policia. És a dir, he realitzat una externalització o glossa corporal que és segons Goffman "el procés mitjançant el qual una persona utilitza clarament els gests corporals generals per tal que es puguin deduir altres aspectes, no apreciables d'altra manera, de la seva situació(...) en els que es percebrà el seu rumb indicat com una promesa, una advertència o una amenaça" (Goffman, 1979: 30).

VI.

Nit de divendres a dissabte, les 00:15 hores. Les Rambles, plenes de gom a gom. El flux de gent és nombrós i constant. Pel carrer, un trànsit continuat de cotxes i motocicletes. Tothom puja o baixa o entra a botigues, bars, locals.

A l'alçada de l'Hotel Oriente, a la part central de les Rambles, hi ha un bidó de plàstic d'un metre de diàmetre aproximadament i uns cinquanta centímetres d'alçada de color taronja a sobre del qual hi ha un con de plàstic de color vermell i blanc d'uns seixanta centímetres d'alçada, dels utilitzats habitualment per senyalitzar carrils al carrer.

L'alçada total de "l'artefacte", és, aproximadament, de cent deu centímetres. Al voltant, la vorera és buida.

A uns cinquanta centímetres de l'esmentat "artefacte-muntatge", hi ha un noi jove d'uns vint anys amb el cabell rapat pels costats del crani i amb una cresta de punk al bell mig, vestit amb uns pantalons vells i amples que li acaben just per sota dels genolls, una samarreta vella, trencada i bruta, molt curta, unes sandàlies velles i brutes i una gorra de visera vella que du lligada als pantalons. A prop seu, entre ell i "l'artefacte", una bicicleta estirada a terra i roba bruta amuntegada al damunt són, aparentment, les seves pertinences.

El jove està de genolls i de manera sincronitzada realitza una reverència semblant a la practicada pels creients musulmans en el moment de l'oració.

Fa la reverència i quan incorpora el tronc crida "Xesuchristo". El seu accent sona anglosaxó o alemany. Ho repeteix d'una manera mecànica. Es comptabilitzen setze "cicles" complets per minut de reverència i crit. S'està així aproximadament deu minuts.

Està molt a prop de les terrasses d'alguns bars, instal·lades en aquesta mateixa part central de les Rambles. La majoria de les persones se'l mira i somriuen.

La gent que puja i baixa per les Rambles el miren sense aturar-se i quan el sobrepassen tomben el cap durant unes passes per seguir observant-lo. Algunes persones també somriuen. Altres no mostren cap expressió. D'altres posen mala cara, demostrant que no els agrada el que fa el noi.

Està realitzant un acte que es podria considerar íntim ocupant un petit espai i replegat sobre sí mateix, dirigint la seva atenció cap al terra i el bidó-con. No obstant això, la seva ubicació és en un indret de pas i escènic on resulta inhabitual i estrany realitzar un acte de recolliment, motiu pel qual, els presents, en recórrer a la reflexivitat de cadascun ubiquen el noi en una o altra realitat en funció de la seva percepció. Alguns espectadors l'ignoren com a mostra d'educació envers ell, en no saber si realment està realitzant alguna mena d'acte íntim i transcendent. Altres creuen entendre un acte de paròdia i ridiculització del fet religiós i altres creuen veure en ell un espectacle esperpèntic amb dosi d'humor.

És interessant que ningú s'atura a observar al jove entenent-lo com a estàtua humana tot i la freqüència amb que es troben persones-estàtues a les Rambles a les que els vianants observen i donen diners. De manera automàtica, no és interpretat com una qualsevol de les expressions artístiques que es desenvolupen a les Rambles. La seva és interpretada com una actitud personal no artística ni amb interès crematístic. La reflexivitat dels vianants ha coincidit aquí en tots els casos. Possiblement ha coincidit per què no han vist en el jove un actor teatral, ni en la seva escenificació una representació amb intenció de ser-ho. Possiblement, veuen en ell a una persona que representa un paper, però en tot cas "el seu propi paper", el paper que ha decidit representar en aquest lloc i en aquest moment com a persona, tal i com tothom

fa en tot lloc i en tot moment. La diferència és que ell ha histrionitzat la seva representació i ha decidit deixar-la així exposada als ulls dels altres enlloc d'exercir la voluntària invisibilització dels nostres actes i rols socials que habitualment desenvolupem.

Realment es compleix el fet que "hi ha una separació entre qui representa i allò que és representat, entre l'actor i el personatge, entre qui pretén ser un cert tipus de persona i el cert tipus de persona que aquell pretén ser. Més enllà dels múltiples rols socials que es prenen i es representen, està aquell que els representa i els encarna" (Wolf, 1994: 61). El jove, precisament per deixar clar amb la seva actitud que no és un actor en termes teatrals, ens posa en evidència l'actor social en el que ens reflexem tots i cadascun de nosaltres. Com ens diu Goffman, tant si el personatge que es presenta és seriós com si és superficial, d'estatus elevat o humil, l'individu que el presenta serà considerat per allò que és generalment, actor solitari ocupat en una frenètica activitat per a posar en escena la seva representació. Afegeix Goffman que darrera les múltiples màscares i els diferents personatges, cada actor té tendència a un sol aspecte, no socialitzat, de concentració: l'aspecte d'algú ocupat en un objectiu, segons l'autor, difícil (Goffman, 1959: 268).

A les 00:19 hores, un home de mitjana edat amb gavardina i barba que baixa per les Rambles ocupa l'espai buit al voltant del jove i es posa, dempeus, a pocs centímetres del noi mentre se'l mira fixament. De sobte, set persones s'han aturat a observar quan fins al moment ningú no ho havia fet.

L'home, immòbil, se'l mira fixament. Es desplaça al voltant del jove tot observant-lo des de diferents angles. No es diuen res. És possible que, tot i la proximitat, el jove no s'hagi ni adonat. S'aturen cinc persones més.

L'home ha envaït l'espai del jove. En fer-ho, s'ha situat dins del territori escènic que emmarca al jove i els vianants han percebut la possibilitat d'una interacció entre l'un i l'altre. Per això, davant la possible història que poder narrar a posteriori i davant el possible aprenentatge que puguin extreure de la interacció de les dues persones, s'aturen, flânneurs, per veure que passa.

L'home observa el jove durant un minut aproximadament. Està prou a prop d'ell com per considerar que, visualment, és interpretable dins el conjunt formant part de l'escena. L'home no diu res al jove. No mostra res a nivell gestual. Només l'observa. De sobte, a les 00:20 hores es posa en marxa

abandonant el lloc i segueix Rambles avall. Les dotze persones que hi havia aturades també es posen en marxa.

Res no ha succeït aparentment tot i que, de fet, s'ha produït la interacció. Una interacció silenciosa, independent l'un de l'altre però acceptant-se, respectant el jove la proximitat de l'home i mostrant tàcitament el jove indiferència per l'escrutini i la invasió de la seva distància. L'home ha mostrat interès i curiositat extrema pel noi. Tot en harmonia. No obstant, el públic que, pacient, ha seguit la interacció, marxa sense expressió, com si no haguera passat res. Possiblement perquè esperaven una interactuació més compartida, més oberta entre ambdues persones.

Torna a quedar el noi amb un seguici d'espectadors mòbils que no s'aturen: el miren els vianants que puguen i baixen per Rambles, tant per la part central com pel lateral en el que s'ubica l'Hotel Oriente, al qual el jove és molt proper.

Els vianants acostumen a somriure i quan el sobrepassen el segueixen mirant unes passes.

Els conductors dels vehicles que s'aturen a la seva alçada a causa del proper semàfor de circulació sentit mar en vermell el miren i riuen més obertament que els vianants.

Els conductors i ocupants de vehicles, possiblement sentint la seguretat d'estar a l'interior d'un vehicle que els permet fugir del lloc, de tancar-se dins amb certes garanties de seguretat, no senten la necessitat de mantenir unes pautes d'educació tant acurades com les dels vianants per fer prevaler la seva seguretat.

A les 00:23 hores, un grup de tretze joves italians acompanyats de dos homes adults també italians, possiblement en viatge escolar tots ells, s'aturen a mirar el jove.

A les 00:25 hores el jove s'aixeca. No ha baixat fins al moment ni la potència del crit ni el ritme de les reverències.

Es posa a sobre del bidó i sense despullar-se encasta el seu cul a la punta del con. Belluga la cintura fent cercles amb el cul encastat al con i simulant una penetració anal, causant la hilaritat entre els joves congregats i els vianants que passen. Fa això durant uns quinze segons.

Baixa, agafa el con i el subjecta com si fos un penis. Bolca el bidó, i el “penetra” amb el “penis-con”. Apareix un policia uniformat. Parla amb el jove. S’aturen sis persones a mirar. Tres persones que caminen pel lateral de les Rambles també s’aturen.

El policia li diu al jove que deixi el con a la porta de l’Hotel Oriente – doncs sembla que el con és d’allà -. El jove li fa una reverència burleta al policia com si es treies un barret i se’l passes per davant del cos fent una semi flexió de tronc, mentre el policia el mira, impertèrrit, sense dir ni fer res. El jove agafa el con i el deixa on li han dit. Són les 12:27 minuts. La gent que està aturada i mira, riu obertament.

El con pertany a l’Hotel. Però és curiós que el policia hagi aparegut en aquest moment precís per sol·licitar del noi que el torni.

Possiblement, d’una manera no conscient, el policia ha entès que no era qui per trencar la continuïtat a un decurs de fets, a un flux humà que, amb els seus alts i baixos, transcorre en relativa harmonia en relació al respecte entre els individus. No hi ha hagut cap esclat de cap tipus, ningú no ha ofès a ningú. No obstant, és possible que en veure els moviments de pelvis del noi el policia s’hagi atribuït la responsabilitat de mantenir el control respecte a la possibilitat que pugui resultar ofès en relació a algun pretès ordre moral comú, donant compliment al que diu Goffman respecte a que la tendència de les societats a mobilitzar els seus membres a partir de l’auto control dels mateixos, fet que s’evidencia, per exemple, en els rituals en els que s’ensenya a l’individu a ser perceptiu, a tenir sentiments coherents amb ell mateix expressant-se com a tal amb la gestualitat facial, a tenir orgull, dignitat, honor, i en relació als demés tacte i auto domini (Goffman, 1967: 49).

A més, i seguint amb el mateix autor “la policia (...) s’interessa en especial per tots els qui, segons la seva experiència, “no encaixen”, doncs poden opinar que a aquestes persones se les ha de controlar si s’aspira a impedir que succeeixin robatoris o altres problemes abans que aquests succeeixin” (Goffman, 1979: 242). Efectivament. I aquí es dibuixa una de les tantes, difícils i fines barreres que defineixen els límits de la tasca policial: en aquest cas, tenir clar quin és el límit entre el prejudici i la identificació correcta d’indicis, entre la criminalització i l’exercici correcte i experimentat de la

professió, entre l'estricta atribució de funcions i la intromissió de la moral i criteri personal en el desenvolupament quotidià de la societat.

En el moment que deixa el con i abandona momentàniament l'espai "escènic" que ha ocupat tota aquesta estona, tots els observadors marxen excepte dues noies joves. No queda cap altra persona observant. El noi s'adreça a elles. Els hi pregunta, en anglès, com es diuen. Són estrangeres i li diuen què són angleses. Una d'elles li diu dir-se Joanna. Ell, curós i atent, les hi fa un petó al front. El jove recull les seves coses –el bidó, la bicicleta i la roba, i marxa passejant i parlant amb les dues noies que acaba de conèixer.

S'ha acabat. Ja només són tres vianants més. Són les 12:29 hores. L'espai que ocupava i que estava buit comença a ser ocupat pels vianants. En quinze segons, tot l'espai està tant densament ocupat com la resta de les Rambles.

Una sort de versió actualitzada de "Cantant sota la pluja", protagonitzada i co dirigida per Gene Kelly, en el moment més recordat del film quan Kelly balla sota la pluja amb el paraigua i un policia acaba demanant que reprimeixi la seva demostració d'alegria en picar l'aigua i penjar-se del fanal, i que no podria haver estat més fresca i vigentment recreada. Tot plegat, ha estat una coreografia, una magnífica posada en escena en la que tots han participat fent el seu paper a consciència i ajudant-se els uns als altres a brodar el paper del company d'actuació: el jove, els vianants, el policia, les noies... Els ritmes d'uns i altres, així com la manera en què s'han anat cedint el protagonisme segons el moment, ha donat una harmonia al·lucinant i cinematogràfica als fets, magníficament acompanyats pels vianants, o *flâneurs*, o públic que, el titllem com el titllem, ha actuat magistralment com a cos de ball, acompanyant els moments més espectaculars amb una presència més nombrosa, més vibrant, més sentida.

Per altra part, les persones que han estat testimonis del moment, expertes reconeixedores d'espectacles quotidians i sincers del carrer, s'han aturat especialment quan l'home s'ha aturat a mirar de prop al jove o quan el policia s'ha apropiat. Com diu Isaac Joseph, "la circulació de transeünts pot ser descrita com una successió d'arranjaments de visibilitat completament ritualitzats" (Joseph,1999:79). Els *flâneurs* sabien què eren aquests i no altres els moments idonis per aturar-se a observar. Amb gana d'espectacle, han

sabut identificar la possibilitat d'un canvi de ritme en l'escena presentada, d'una novetat, de la riquesa que podia donar a la situació una interactuació que podia ser imprevisiblement amigable, conflictiva, especial, novedosa... El públic ho sabia i s'ha aturat a gaudir de l'espectacle, a enriquir-se de la vivència de la situació i incorporar-ho per possibles pactes o situacions en les que hagin d'intervenir, potser, en un futur.

VII.

00.45 minuts. La Plaça Reial plena de gom a gom. Impressionantment plena de vida. Gent immòbil, gent que passeja, gent als bars, gent de passada, i gent que s'hi queda. Gent que, asseguda a la pedra de la font central, es mira la gent. Fressa, moviment, penombra, activitat, ritmes.

Al costat d'una cadira-pública-individual de les que l'ajuntament ha instal·lat a la plaça en substitució dels bancs, hi ha un home d'un seixanta anys vestit amb un tall de roba passat de moda. Pulcre, vesteix camisa i corbata, jersei vermell i va ben pentinat i presumptament molt borratxo.

L'home crida coses a la gent que passa i gesticula molt quan veu algú. De tant en tant canta alguna cosa que sona a flamenc. Fa passes vacil·lants endavant i enrera, movent-se de manera radial al voltant de l'esmentada cadira on hi ha una bossa de plàstic que aparentment és d'ell i de tant en tant busca coses al seu interior.

Quan veu alguna persona més a prop que la resta, la mira fixament als ulls i comença a escridassar-la i senyalar-la amb la mà i a gesticular molt amb els braços. No s'entén el que diu. Com més a prop li passa algú, més l'escridassa. I quan no passa ningú a prop seu, s'està immòbil, recolzat a la cadira, mirant al terra. Ningú passa a menys de tres metres de l'home.

L'home ha senyalat el seu territori. Segons Goffman, el seu cos i els seus objectes marquen el seu territori de possessió, que és "tot conjunt d'objectes que es pugui identificar amb el jo i organitzar al voltant del cos on sigui que aquest es trobi (...)" (Goffman, 1979:56). La cadira i l'espai al seu voltant en aproximadament dues passes des d'aquesta, és seu. Des d'aquest territori, el seu feu, l'home comet infraccions envers la resta d'usuaris. En aquest cas, la que Goffman defineix a partir de la forma en què es dirigeix la paraula. L'home assenyala i escridassa intencionada i clarament a aquelles persones a les que mira. I en fer-ho, comet una altra infracció, l'ulleig, que

defineix també sota el nom de penetració visual explicant que tot i que la infracció que es pot cometre d'aquesta manera és menor que altres tipus d'incursions ofensives, aquesta pot dur-se a terme des de molt més lluny que la majoria d'altres infraccions, oferint un ampli ventall de direccions i ocasions per cometre-la i precisant de delicats reajustaments oculars per evitar-la o reconduir-la (Goffman, 1979: 62). Per altre part i des del seu territori, l'home comet una *obstrusió* en imposar les seves exigències territorials respecte a la resta de persones, que se senten coaccionades al fet de passar a prop de l'home i el seu territori.

Em separo més d'ell per tenir una panoràmica més general i observo com la gent que du una trajectòria que passaria a prop de l'home fan que aquesta varii: el veuen i el cataloguen uns metres abans. Fan un escanejat visual que els permet preveure la situació i tothom –homes, dones, joves, vells, ben o mal vestits, tothom -, passa a més de tres metres de l'home i l'ignoren absolutament. La gent que s'asseu a les terrasses dels bars, molt a prop d'on s'està l'home, també l'ignoren i no el consideren com un espectacle dels habituals a la plaça –músics, "empassafocs" -, tot i la disposició escènica que fa l'home de l'espai, així com la presumpta teatralitat dels seus actes, ningú no riu d'ell. És respectat tant ell com la seva borratxera.

S'evidencia de nou la tasca de les interaccions no focalitzades, aquests escanejats visuals que permeten la constant construcció i reconstrucció a priori d'allò que esperem que s'esdevingui en el decurs dels nostres itineraris. Això implica seguretat, previsibilitat, no conflictivitat. De fet, segons Goffman, aquestes formes de regulació de l'accessibilitat que són les interaccions no focalitzades són constitutives de l'ordre públic, entenent aquest no només com una competència de la policia i de les normes de seguretat. Així, les interaccions no focalitzades determinen l'espai de circulació, els moviments dels individus, que ell anomena unitats vehiculars i els estats de vigilància dissociada, com són les aparences normals i els estats d'alarma, pròpies d'un univers en el que les estratègies d'evitació tenen una funció primordial (Joseph,1999:74). La de Goffman és l'aplicació social d'una realitat que ens explica la cinestèsica quan ens diu que la vista és el medi principal de l'home per recollir informació, analitzar-la tot havent-ne extret experiència, aprenent i

aprofitant, com ja hem dit en un punt anterior d'aquest treball de recerca, experiències passades (Hall,1999: 84 – 85).

Efectivament, es fa palès el control de l'entorn que habitual i inconscientment efectuem de manera constant, doncs, no ens diem, quan alguna vegada ensopeguem pel carrer que ens hem distret? Evidentment, perquè considerem que l'estat natural d'evolució pels carrers és el de l'alerta activada. Alerta que normalment accentuem a les nits, moment culturalment percebut com de més perillositat que el dia. Així, tots els vianants, donant compliment al precepte d'anar caminant en estat d'alerta, configuren coreogràficament un miratge, com si no fossin conscients de l'existència de l'home. Res més lluny de la veritat. L'han examinat abans fins i tot del que ho haurien fet de dia i en un altre indret. I en fer-ho, tots entenen què l'home no és un perill i que la seva actitud, a més de no ser realment una amenaça per ells, possiblement vingui donada per l'estat etílic de l'home i no per una presumpta intenció agressiva conscient del mateix. Per altre part, entenen què no és una exhibició voluntària, motiu pel qual no el consideren com un objecte d'exhibició. La reflexivitat els ha dut a entendre en l'actitud de l'home una intenció gens risible i en el seu aspecte curós i la seva edat un possible drama que l'hagi dut avui, aquí, a aquest estat d'embriagament. Sota aquesta premissa, el pacte ha tornat a entrar en funcionament, doncs, no és lliure d'estar tant borratxo com vulgui? No és lliure de ser ignorat per tots, si no hi ha perill per ningú? D'aquesta manera, l'home podrà seguir borratxo hores i hores, nits i nits, al mateix indret. De fet, així ho constatarà aquest observador en els propers vespres.

L'han sotmès, però, a una distància social en fase llunyana, la que Hall situa entre els dos i tres metres i mig. Els individus que conformaven la gentada que deambulava, el públic de les terrasses de bar que marxava o arribava, tenien clar que una distància íntima, o una distància personal no procedien a la situació, doncs els haguera posat a l'abast d'una interacció física amb l'home, una possible lluita, fet que calia evitar. Per això han optat per la que Hall defineix com distància social en fase llunyana i que "pot emprar-se per aïllar o separar a les persones unes d'altres. Aquesta distància possibilita seguir treballant en presència d'altre persona sense semblar descortesos" (Hall, 1999: 151). Així se'ns posa de manifest que, de fet, l'home ha estat respectat.

Separat amb cortesia, se li permet seguir amb la seva història, tots en pau, en harmonia, cadascú en les seves coses, a la seva bola com també es diu en determinats àmbits, en un altre pacte assolit.

Barcelona, dissabte, 10/03/01

I.

Riuades de gent mig serena, mig borratxa, està abandonant fa estona bars, discoteques i locals en general on han estat experimentant sensacions les darreres hores de la seva existència.

Des de les 02:30 hores, moment en el que ha començat el degoteig fins ara, en el que la pluja d'homes, noies, nois i dones s'ha tornat tant densa i forta, la riuada humana s'ha anat fent més i més magmàtica, densa, compacta. Definitivament, els forats en l'espai temps de les clavegueres subterrànies – entenguis metro, o fins i tot parades d'autobús nocturn -, no tenen prou capacitat per absorbir la multitud extasiada, cansada i alhora excitada que inunda els carrers.

Al carrer d'Escudellers crec ser testimoni d'una il·lusió a les 03:10 hores de dissabte a diumenge fins que entenc de sobte que no és il·lusió sinó realitat.

Veig dues realitats desiguals ocupant el mateix espai i el mateix temps, dos universos totals i tancats que transiten paral·lels cercant, un d'ells, un pas per interferir-se en l'altre.

D'una part, la gentada multiforme, sorollosa, compacta, voluptuosa, expectant i extasiada. Tot i que cada individu deu saber cap on va, la multitud com a tal, conformada per aquests individus, no sap per on transita ni on es dissoldrà. Tampoc sap si ho farà de manera sobtada, progressiva, tranquil·la o violenta.

D'una altra part, un nombrós grup de presumptes lladres: carteristes o professionals de l'estrebada que fregant-se per l'estret carrer amb les seves presumptes víctimes, mouen els seus caps desesperadament, fent infinits càlculs entre la distància que hi ha entre una possible víctima i un carrer pel qual fugir per poder assolir una via d'escapoliment sense gaires problemes per un o altre carreró, tot plegat en relació a la possible velocitat de reacció de la persona a la que atacar. La multitud es belluga, els càlculs han de ser reajustats i les possibles víctimes poden, sense saber-ho, canviar ràpidament la

seva posició estratègica en relació al carrer i deixar de ser una víctima suposadament segura pels lladres. Però el neguit d'aquests es veu magnificat per la presència de policies de paisà que estan entre la gent, caminen, s'aturen a intervals, lentament. Miren com els caçadors que ensumen el vent. Posen cara seriosa i amaguen i treuen nerviosament les seves mans de les butxaques de les jaquetes amples que els i les hi permeten dur les seves voluminoses i pesades eines de treball.

Mentre xoriços i pasma són legió que s'esquiva i es busca i mentre els primers cerquen víctimes entre la multitud, que també els resulta esquiva, aquesta, no sap res. No nota res. No s'assabenta de res.

Jo ho miro des d'un extrem del carrer, entre neguitós i tens, entre admirat i complagut per l'espectacle urbà.

La gentada es mou com un tot que està clarament compostat de partícules independents. Com a tot que és, permet diferenciar clarament per a uns ulls observadors a *lladres i polis* que no es fonen amb la velocitat, el caràcter i l'ambient d'una multitud que no ho és intencionadament, que no està conscienciada de ser-ho. I aquesta diferència entre uns i altres dóna més cos i fa més pertinent l'observació unitària d'aquesta multitud excitada que ho és a partir de l'absoluta no-consciència de ser-ho dels seus integrants, sumits en el seu *jo*, en la seva nit, en els seus records, en les seves volicions i projeccions.

Aquesta diferenciació entre uns i altres neix de la reflexivitat de l'observador, de la seva capacitat de catalogar a partir de la seva experiència i coneixement que pot ser més o menys encertada o equivocada.

I aquesta reflexivitat permet contemplar els lladres com uns enginyers en l'amidament de caràcters humans en cercar víctimes propiciatòries que semblin més febles i combinar-ho amb distàncies, velocitats i itineraris. Mestres del carrer, usuaris de les seves capacitats d'amidament psicològic, sociològic, urbanístic i atlètic, tot en una. Experts en l'aplicació de les distàncies socials en relació amb l'urbanisme dels espais que empren per desenvolupar la seva activitat. Saben donar una aparença gairebé normal als prolegòmens d'un atac de tal manera que només ulls experimentats i atents puguin captar el que la multitud no capta. Aquesta ignorància a la que es veu sotmesa la multitud no és casual. És una de les estratègies bàsiques de treball del lladre: "(...) des del moment en què l'experiència du al subjecte a ser cada cop menys conscient

d'allò que dona per descomptat, l'experiència porta a la resta, els potencials agressors del subjecte, a estar cada cop més atents a allò que el subjecte dona per fet (...)" (Goffman, 1971: 306).

Els policies, desemmascaradors, procuren llegir en les cares, en la gestualitat, en els moviments, per tal de saber qui i quan atacarà. Tasca d'interpretació de gestualitats, de mirar de captar el moment d'especial tensió prèvia al fet, aguitadors, observadors, caçadors d'esdeveniments. Val a dir que si bé les persones en les seves interaccions no focalitzades van identificant a la resta de vianants respecte a la seva ubicació a determinades categories, els policies fan el mateix, però cercant indicis foscos, senyals obscurs, trencadors, sospitosos. Aquells que Goffman defineix com agents de seguretat encarregats de vigilar el respecte a les condicions d'accés i ús dels espais públics, és a dir, els i les policies, com la resta de vianants, empen les interaccions no focalitzades com a estratègies de detecció de l'alarma. Però, com molt bé diu Goffman, la seva visió dels recursos de l'espai serà a partir del negatiu de la de l'usuari ordinari. Els policies estan atents al forat, a l'esclatxa, al racó fosc, al moviment estrany, a la mirada incoherent.

Aquest marc combinat amb les estretes dimensions del carrer, la densitat de vianants i la gran quantitat de lladres i policies, aquests en atenta tensió, fa que augmenti la nerviositat dels lladres. Es percep –tot i la completa ignorància d'aquest fet per part dels vianants, com si transitessin en una altra dimensió -, però no esclata. Ningú fa un pas en fals. No es produeix el fet. Els uns marxen, empenyats, perquè no han pogut "treballar". Els altres seguiran la nit en un altre indret, ignorants de la situació. Els policies es quedaran amb el dubte de si, com a mínim, a algú li hauran sostret discretament la cartera.

I com tantes vegades, una nit més, he marxat cansat i alhora fascinat del ball, més ben dit, els balls, tots diferents però simultanis en el temps i en l'espai, sense que gairebé mai xoquin els dansaires els uns amb els altres. Coordinant-se a cada pas, esquivant-se de manera instintiva, cadascun amb el seu ritme coincident amb els de les persones que comparteixen el seu estat, el seu objectiu: per una part, la gentada cansada i excitada que està de festa. D'altre, els itineraris individuals, sinuosos, amb nerviosos canvis de ritme i direcció dels lladres, que escruten, miren nerviosament cares, butxaques, carrers foscos a la distància. Per últim, els policies immòbils dibuixant cercles

estàtics, escombrant amb la vista: dos aquí, tres allà, control visual. Diferents coreografies coordinades entre elles i amb les altres dues sense que, finalment, no hagin interactuat físicament entre si.

L'ordre, que no s'ha alterat en aquesta ocasió, s'ha mantingut en un equilibri precari, a punt de trencar-se. Ross, citat per Goffman, opina que perquè hi hagi ordre als carrers molt transitats cal, fonamentalment, que no hi hagi topades entre homes i vehicles transitant en direccions oposades i que, si bé no es pot parlar d'ordre entre aquells que van en la mateixa direcció i velocitat degut al fet que no hi ha interferència, ni tampoc quan la gent no fa més que xocar, si que hi ha ordre social quan, en trobar-se a vies molt transitades, tots es prenen el temps i esforç necessari per evitar xocar. Ross assimila aquest fet a l'ordre social i diu que els membres d'una comunitat ordenada no deixen aquesta dinàmica per agredir-se els uns als altres i que, quan els seus camins es creuen, fan els reajustaments necessaris per eludir el xoc, en funció a una norma convencional (Ross,1908:1).

Avui, agraït a la meva condició d'observador, he vist móns teòricament oposats que estaven físicament superposats. He respirat la tensió continguda, he albirat la crisi, l'ordre social a punt de fracturar-se. La ignorància dels qui ignoraven. Totes les partícules ballaven. Cadascuna, això si, la seva dansa.

Barcelona, diumenge, 11/03/01

I.

19:57 minuts. Desembocadura del carrer Escudellers a la plaça George Orwell - plaça del tripi -. Molta gent que camina. Se senten guitarres flamenques acompanyades de cant. Una flauta solitària mira de fer ombra a les guitarres sense èxit. Una remor de veus permanent. Gent que entra i surt als bars. Persones que se saluden o que s'esquiven.

Hi ha un grup de nou menors d'edat que poden tenir de deu a setze anys asseguts a les escales de la plaça que es miren els transeünts molt seriosament i els segueixen amb la mirada, com mesurant-los, calculant alguna cosa. La seva actitud em fa pensar que potser busquen alguna víctima per alguna cosa. Sec a deu metres d'ells i els observo fins les 20:05 minuts.

Hi ha un tot un món d'indicis basats en la gestualitat, en el que expressem amb la mirada, amb l'actitud. Com, sinó, expliquem el contacte de

seducció entre dues persones que, d'entrada, es diuen amb el cos que s'agraden? Com entendre que es pugui robar a una persona en un carrer i que de l'altre punta surti un policia corrent darrera el lladre de forma gairebé immediata? Els *animals del carrer* juguen a llegir les mirades, els gests, les actituds, i a vegades, llegeixen bé el que els altres escriuen.

En aquest moment, quatre dels nou menors s'aixequen i comencen a caminar molt decidits pel carrer Escudellers. Penso que han triat una víctima. Els segueixo amb certa tensió. Sobrepasso el lloc on els cinc restants romanen asseguts. M'interno al carrer uns quinze metres, tot seguint els quatre joves. Els menors i jo estem envoltats de gent. El carrer, estret, és fosc. Sento un crit a la meua esquena.

Em giro i corro cap allà oblidant el grup que segueixo. Una dona de mitjana edat està immòbil, abraçada a la seva bossa de mà, sola, envoltada per un cercle de solitud d'uns dos metres. Està a dos metres d'on estaven els menors, mirant-se un carreró pel qual és fàcil fugir sense deixar rastre.

La gent que passa pel carrer se la mira mentre un home de mitjana edat que du un gos, crida: "¡Otra vez los cabrones estos. Siempre igual!". Senyala cap el lloc on quedava el romanent de cinc menors. No n'hi ha cap.

L'home explica al públic que s'ha congregat que de sobte els menors que s'han quedat – i no els que han marxat i jo he seguit - s'han aixecat i s'han llençat sobre la dona empenyent-la i tirant d'ella i de la seva bossa de mà, sense arribar a robar a la dona. He seguit el grup equivocat.

S'han trencat les expectatives. Les de la dona atacada i també les dels testimonis del fet. S'ha produït una ruptura, una escletxa que tenia opcions d'obrir-se s'ha obert. L'actitud de la dona o potser el seu aspecte o la possibilitat que transités sense companyia ni proximitat de ningú, just davant del carreró, ha possibilitat el que els menors saben: que en aquell indret és possible atacar i tenir certes garanties d'impunitat.

L'atac s'ha produït i per la dona, l'ordre social ha desaparegut. Ara pot albirar la possibilitat d'un nou esquinçament a qualsevol lloc. Tot allò que pretenia fer en el seu decurs per aquest espai públic, queda en entredit, és secundari davant la possibilitat de ser agredida. Probablement no se senti, doncs, amb llibertat. No existeix la llibertat. La dona ha descobert que no depèn exclusivament d'ella mateixa i per tant, la capacitat d'usufructuar lliure i

plenament l'espai públic és potser una fal·làcia... Ha estat víctima i és possible que tot això sigui la seva percepció de la realitat en aquests moments. Per ella. Pels testimonis que, trasbalsats, han presenciats com es pot passar de la quotidianitat al drama, de la tranquil·litat a la violació, de la llibertat deambulatoria al terror als racons ombrívols... Com diu Wolf, infringir una norma d'interacció desacredita a qui efectua la infracció, però també amenaça el fet de la interacció en sí, a vegades fins a destruir-la. Afegeix que les impropietats situacionals necessiten d'algun tipus de reparació i, si són importants, circumstàncies que fins aquell moment semblaven fortuïtes i de sobte es revelen com a part d'un pla preconcebut, no només porten al desconcert, sinó que, a més, obliga als qui la pateixen a redefinir l'escenari actual i els precedents (Wolf, 1994: 35).

S'han aturat unes quinze persones. Ningú no fa res fora de l'home que crida i s'apropa a la dona.

Al moment, de forma gairebé instantània, arriben dos policies uniformats i assisteixen a la dona tot començant a parlar amb ella. No gesticulen gaire. La dona parla amb ells. Està espantada, però no alça la veu ni gesticula gaire tampoc. La gent comença a marxar. Només queda al lloc, immòbil, l'home que segueix insultant als autors del fet.

Els joves cercaven una víctima, algú a qui atacar i robar. L'atac ha estat ràpid i breu i la resistència de la víctima no ha permès que s'assolís l'objectiu de l'atac.

L'acció s'ha desenvolupat en poc més d'uns cinc segons. Aquest fet ve a reafirmar-me en la percepció que com més violent és un incident a nivell físic, més ràpid succeeix, motiu pel qual és més difícil copsar-lo plenament a no ser que es prevegi amb total encert. Només queda la turbulència... Només es veuen les restes... S'ensuma... I no es pot fer gaire cosa més que enumerar el rastre per mirar de seguir les pistes, si n'hi ha.

Cal esmentar com la gent s'ha aturat al voltant de la dona tot formant un públic, però deixant un espai buit d'uns dos metres al seu voltant. No han anat més enllà d'una distància social, no s'han apropiat realment a ella per auxiliar-la, per saber com estava i ajudar-la de manera efectiva. Potser ha estat per l'expressió estàtica i ferma de la dona. Potser perquè la violència del fet en relació a la no percepció de necessitat d'ajuda urgent per part de la dona, fan

que ningú no s'atreveixi a apropar-se més per consumir la seva solidaritat. Més aviat sembla que la dona materialitzi la por que tots ells i elles, persones que conformen aquest públic, tenen a ser atacats i no acaben d'apropar-se a la dona que materialitza la pertinència de la seva por. Només l'home de mitjana edat s'ha solidaritzat plenament, així com la policia en l'estricta compliment de la seva obligació. El públic, en percebre que els especialistes han arribat per fer-se càrrec de la situació i auxiliar la dona, se sent deslliurat de la confusa situació de no saber que fer, com una visita inoportuna i inesperada a casa nostra, al no saber com ajudar a tant molesta víctima que materialitza les seves pors.

Els policies, per altre part, han arribat tard doncs ja s'ha produït l'esclat, el conflicte, l'atac. Moltes vegades arriben tard: però realment, aquesta és en part i moltes vegades la feina del policia. Aquesta és una de les tasques –no l'única -, que li és assignada: assistir a pal·liar les turbulències que desconcerten, o lesionen, o invaliden a les persones. Perquè es dóna per entès que no es pot estar a tot arreu, que la vigilància no és panòptica, que no és cert que la societat o els poders hagin assolit, ni molt menys, el pretès objectiu de tenir-ho tot sota control. I això implica, precisament, aparèixer moltes vegades en el segon acte, després de la generació de la turbulència. Fan, aleshores, algunes vegades, el trist paper d'haver d'arribar després. No veure res i imaginar-ho tot i mirar d'aturar el temps i, si pot ser, deixar-ho tot com estava uns segons abans que ells arribessin. Això és, si més no, el que potser voldria la gent.

Barcelona, dilluns, 12/03/01

I.

Són les 09:00 hores. Al carrer Sant Pau comença l'activitat amb nombrosa gent pel carrer peatonal que va i ve en ambdós sentits del carrer. És de dia. El cel està clar i fa una mica de fresca. S'intueix, però, un dia assolellat i càlid. De tant en tant passa algun cotxe. L'ambient és tranquil.

Pel carrer Sant Pau va caminant una dona d'uns 35 anys i l'expressió de la seva cara és enfadada. Du agafat un carro de la compra que arrossega darrera seu. Al seu costat caminen un nen i una nena, a la seva dreta i esquerra respectivament. Cadascuna de les criatures du penjada a l'esquena

una motxilla de tipus escolar. Caminen tots tres a un ritme ràpid, els dos nens molt a prop de la dona. El nen té uns vuit anys i la nena uns cinc.

De sobte, la dona, sense aturar-se, li dóna un cop de colze intencionat i violent al nen a la cara, que automàticament es posa a plorar.

Immediatament i sense deixar mai de caminar cap dels tres, la dona tomba la cara en direcció a la nena i li diu “¡A ti también!”, tot donant-li una bufetada amb la mà contrària al costat en el que està la nena, doncs amb l'altra mà la dona tira del carro. La nena es posa la mà a la cara i comença a plorar silenciosament. En cap moment s'ha aturat cap dels tres.

Un home d'uns cinquanta anys també n'ha estat testimoni. Va caminant en sentit contrari a la dona i els nens i un cop ha sobrepassat uns deu metres el grup i és pràcticament impossible que la dona el senti, diu en veu alta, però sense cridar: “¡Ay, señor: si le pega, porque vas a buscarlos... si les pegai porque vai a buscarlos!”.

L'home tampoc s'ha aturat en cap moment ni s'ha girat en cap moment per mirar el grup un cop sobrepassat.

L'agressió ha estat prou desmesurada com per provocar la indignació de l'home. No obstant, no ho ha estat prou com per originar una intervenció, tenint en compte que s'ha originat dins el marc de l'àmbit familiar, el qual disposa d'uns marges més amplis. Però això no ha estat obstacle per tal que l'home, fent ús de la seva llibertat, hagi fet palesa la seva disconformitat, sancionant socialment l'acció de la dona, però sense intervenir directament sobre ella ni els nens. No els ha interpel·lat, no els ha detingut ni ha qüestionat personalment el fet. No obstant, l'home, tot i la seva indignació, ha tingut clar des del principi que els nivells socialment òptims de solidaritat amb els nens no podien passar de la mostra d'indignació per ser proporcional amb els fets testimoniats ja que es donen presumptament dins el marc d'una família. El fet es pot entendre com una extensió de l'espai privat a l'espai públic. En percebre el grup com a família, aquest és considerat una mena d'ambaixada social respecte als drets i prerrogatives d'intimitat i llibertat que teòricament es donen a l'espai privat. Prerrogatives d'intimitat i llibertat que, en molts casos, poden convertir-se en abús per part d'alguns envers altres que acabin patint l'espai privat com, precisament, l'espai sense llibertat, l'espai restrictiu, tancat, vigilat i coercitiu.

Val a dir que la sanció de l'home s'ha produït com una reacció merament simbòlica, doncs de fet ha aparegut més enllà de la distància social que acabaria al voltant dels nou metres. Queda clar que l'home no ha pretès inmiscir-se amb la forma que té la dona de tractar els fills, sinó que, senzillament, ha mostrat d'una manera pública, lliure i espontània el seu rebuig al fet, sense posar en crisi l'equilibri, sense provocar conflicte.

II.

23:45 hores, carrer Sant Pau. Temperatura agradable. De tant en tant passa alguna persona caminant per aquest carrer peatonal.

Un transvestit que de lluny sembla una dona rossa força atractiva, està traient bosses de residus de l'interior d'un gran cubell de plàstic d'escombraries dels utilitzats per dipositar les bosses de brossa a la porta dels immobles fins que el servei públic de recollida se les emporta.

Aquest cubell està situat a la porta d'un hotel del carrer Sant Pau que possiblement n'és el propietari.

El transvestit diposita una bossa d'escombraries de mida industrial a terra i la trenca totalment tot esquinçant el plàstic de la bossa de dalt a baix amb les seves mans, la qual cosa fa que les escombraries que hi ha a la mateixa s'escampin pel terra.

Va completament borratxo, la qual cosa es percep en els seus moviments oscil·lants de tronc endavant i enrera quan està ajupit, les seves passes curtes i vacil·lants, la seva descoordinació en el que fa i la seva mirada apagada i perduda.

Troba una revista de les anomenades del cor, seleccionant-la i separant-la de la resta de la brossa. Segueix remenant les restes posant les dues mans entre el contingut de la mateixa i escampant-les pel terra del carrer de forma deliberada per tal de veure el seu contingut.

Amb veu pastosa, to de veu alt i sense cridar, diu: "Aquí no hay nada". No sembla parlar per ningú més que ell mateix, doncs no va acompanyat. Agafa una altra bossa industrial de dintre del cubell de plàstic, la treu fora i quan es disposa a obrir-la, surt un home d'uns quaranta anys de dins de l'hotel.

El transvestit ha comès infraccions: adaptant el que Goffman defineix com infracció mitjançant l'exposició pública de restes corporals – defecacions, sang, esputs, vòmits, restes de menjar -, entenc que, en escampar les deixalles

de l'hotel, es comet una variant d'aquest tipus d'infracció. A més, existeix una infracció territorial quan la infracció es comet sobre un mateix, i Goffman defineix l'*automaculació* com una d'elles. El transvestit s'automacula des del moment en què posa les seves mans dins les escombraries i les escampa pel terra, al seu voltant. A més, mostrar públicament el fet d'anar begut seria una altra infracció territorial comesa sobre un mateix (Goffman, 1979: 66 – 72).

L'home de l'hotel, des de la porta del mateix s'adreça al transvestit. A uns tres metres de distància, en veu alta i amb actitud seriosa però correcte li diu: “¿Qué haces?. Estás llenando esto de porquería. Va, vete”.

El transvestit mira l'home i diu: “És que aún no he terminado. Estoy buscando”. Inmediatament, l'home li diu: “Venga va. Vete, vete”, senyalant amb el braç esquerra les Rambles.

Sense dir res més, el transvestit mira l'home un instant i comença a caminar pel carrer Sant Pau amb passes curtes i vacil·lants, fent “esses” en direcció a les Rambles, entrant a continuació l'home a l'hotel.

No queda al carrer Sant Pau més que el cubell d'escombraries i la merda escampada pel terra amb aquest observador comprés en el conjunt...

L'home de l'hotel reclama una reserva de tipus territorial: amb la seva actitud dóna a entendre que l'espai on s'ubiquen les escombraries i les mateixes escombraries són de l'hotel o responsabilitat del mateix. A partir del recinte hotel, es reclama la possessió territorial i dels béns que el transvestit manega. Com diu Goffman, “el que importa dels recintes, com ja s'ha suggerit, és que brinden uns límits externs, fàcilment visibles i defensables per a una reivindicació espacial” (Goffman,1979:51). El transvestit ha reconegut el dret de l'home a defensar el territori i les escombraries, doncs, en primera instància, no ha qüestionat mai l'home i en segona, ha decidit fer el que aquest li deia.

Per altra part, l'home de l'hotel ha emprat senyals clars i nombrosos per fer evident al transvestit la seva legitimitat sobre el lloc mitjançant la seva glossa corporal. Les seves paraules han estat correctes però concises i clares, combinades amb la correcció de la seva actitud, mostrant una clara intenció de pactar i no d'imposar-se. La seva ubicació a la porta de l'hotel, al llindar del seu recinte, deixant clara la seva pertinença a l'espai que justifica la reivindicació i la seva gesticulació amb el braç estès indicant una possible direcció al transvestit que, borratxo com va, segueix sense plantejar-se una altra.

La seva intenció no ha estat sancionar socialment les infraccions, sinó, com diu Joseph, “des del moment en què la copresència és tractada per sí mateixa, dibuixa una socialitat que es preocupa sovint més per “deixar lliure la via pública”, per no crear problemes, que per sancionar els contraventors” (Joseph, 1999: 38).

L'home de l'hotel ha necessitat fer palesa la seva presència per neutralitzar la infracció. “Quan s'utilitza una possessió personal com a senyal de l'espai personal, el posseïdor haurà de trobar-se present per a enfrontar-se amb els transgressors (...)” (Goffman, 1979: 60 – 61).

És curiós com, en haver d'interactuar amb una persona que té les seves possibilitats perceptives alterades –com acostuma a succeir en interactuar amb una persona beguda -, adaptem la gestualitat i interpretació corporal del nostre missatge a una gestualitat superior, més marcada i mirem de donar amb l'exageració dels gests el plus de capacitat perceptiva que li manca a l'interlocutor. D'aquesta manera, l'home de l'hotel ha estat gestual i verbalment correcte tot i incidir en una mirada excessivament punyent i fixa així com en unes posicions del cos molt marcades i un punt exagerades.

Per altre part, tot i que res semblava més ferm que la voluntat del transvestit d'explorar les escombraries, aquest, tot i el seu estat d'embriaguesa, ha acceptat la proposta de l'home de l'hotel. D'aquesta manera, tots dos, tot i la situació, el moment i les circumstàncies, han reaccionat en una total acceptació de les formalitats en matèria de discussió i discrepància entre dues persones sense cap crit, de manera reflexiva i argumentada, l'un ha convençut a l'altre que, d'aquesta manera, ha marxat a cercar un altre lloc on exercir la seva etílica llibertat.

III.

A prop d'un dels restaurants del carrer de les Flors. Són les 22:30 hores i el carrer és buit de gent.

A l'entrada d'un restaurant, il·luminada i buida, un home d'uns cinquanta anys amb americana i pantalons blau marí, camisa blanca, corbata negra i gorra de visera blau marí surt del mateix. Aparentment, l'home és l'encarregat de rebre als clients del restaurant a la porta del mateix.

L'home creua tot el carrer de les Flors fins la cantonada amb el carrer Sant Pau, on hi ha un home que aparca el seu vehicle particular a uns cinquanta metres de la porta del restaurant.

L'home que aparca el vehicle vesteix una samarreta de tirants tipus roba interior masculina i no sembla tant un client del restaurant com un possible veí de la zona. L'home de la gorra de visera es posa davant de l'home que està estacionant el vehicle i comença a donar-li instruccions amb la mà dreta de les que s'acostumen a donar per tal d'ajudar algú a maniobrar un vehicle. De tant en tant, diu: "Tira, tira. Para, para, para. Gira". Observo que les maniobres del conductor no es corresponen amb les instruccions de l'home. De sobte, l'home que estaciona el vehicle deixa de maniobrar, baixa el vidre i de manera educada, amb un somriure, li diu a l'home de la gorra de visera: "Ya hace años que me he sacao el carnet, ¿eh?. Ya, ya puedo yo solo, gracias".

L'home de la gorra de visera deixa de fer moviments amb els braços i diu en veu baixa "Ah, pues nada, nada", tot adreçant-se a pas ràpid cap a la porta del restaurant.

L'home acaba d'aparcar sense cap problema, surt del vehicle i s'allunya del lloc caminant i en sentit contrari a l'home de la gorra.

Tot i amb bona intenció, l'home de l'hotel s'ha pres una llibertat que no li toca: ha envaït un moment i un espai de llibertat del conductor en el moment en què aquest estaciona el seu vehicle.

Aquest, com un conductor qualsevol, ha apel·lat a la seva llibertat d'estacionar al seu ritme. A estacionar fent les maniobres que vulgui, com i quan vulgui. A estacionar en roba interior de cintura cap amunt, amb el vidre baixat i una mà fora. La intervenció ben intencionada de l'home de l'hotel, ha estat lícitament interpretada com una intromissió, com una coartació de la llibertat de moviment de l'home en el vehicle, de la llibertat de creativitat per decidir quantes i quines maniobres fer, fins i tot un control a la possibilitat d'aparcar *d'oïda*, colpejant lleugerament als cotxes de davant i darrera, opció que, amb un observador que ens fiscalitza les maniobres d'estacionar, està francament coartada.

Així, l'home de l'hotel ha anat més enllà del que està permès en envair el territori de possessió del conductor, doncs tot i que sempre amb evident bona voluntat, l'home s'ha dirigit al conductor amb una certa autoritat que el primer

no li ha reconegut en cap moment. Fins i tot, es pot considerar que ha comès una penetració visual en demostrar que s'inmisceix entre el conductor i el territori que posseeix mentre se l'apropia estacionant el seu vehicle. M'atreviria a dir que l'home de l'hotel ha trencat *la reserva de conversació*, en inmiscir-se entre el conductor i el vehicle, mirant de forçar el fet de ser inclòs en el diàleg entre conductor, vehicle i espai a ocupar.

No obstant això, la interactuació s'ha conduït en termes de pacte, ja que l'home de la samarreta, que pot desenvolupar-se habitualment en la seva vida com a professional de qualsevol cosa, s'ha mostrat com un expert de la conducció de conductes humanes –poc més o menys com una majoria de persones en situacions semblants -, doncs ha sabut deixar clar a l'home de l'hotel que no l'acceptava sense ser en cap moment irrespectuós. L'altre, l'home de l'hotel, ha entès perfectament el missatge: la seva intervenció no era acceptada. Un altre pacte s'ha produït eludint el possible conflicte.

Barcelona, dimarts, 13/03/01

I.

Al carrer Arc del Teatre, estret, humit, fosc i pudent a orina, a les 11:15 hores, hi transiten algunes persones que esquiven les basses i taques humides del terra més que rés, pel fet de no saber si són d'aigua o de pixats.

Una dona d'uns setanta anys, baixeta i grossa, camina amb dificultat ajudant-se d'un bastó que subjecta a la mà dreta.

S'atura davant d'un immoble en obres de reforma total de l'edifici. Dins de l'immoble, per les finestres de la planta baixa i a la mateixa alçada que la dona, hi ha operaris de l'obra mirant per la finestra a la dona que, amb veu molt forta i mirant-los a ells, els diu: “¡Que me tenei loca. Que dehde la ocho de la mañana que etai haciendo ruido y me tenei loca. Que no puedo mah con el ruido que metei!”. Gesticula molt cap als treballadors de l'obra amb el braç que no subjecta el bastó, i aquests la miren amb respecte i atenció, en complet en silenci.

Un d'ells, de tant en tant, li diu “si, mujer. Si, mujer... Vale, vale”. El seu to de veu no és burlata, sinó conciliador. Es mostra comprensiu i sembla tenir intenció de calmar la dona. Ella va repetint les mateixes frases. Veient que no la poden calmar, els treballadors van deixant progressivament les finestres fins

no quedar cap ni un. L'han escoltat aproximadament durant un minut. Aleshores, la dona calla, mira un moment endavant encara immòbil i comença a caminar en veure que ningú no l'escolta.

Quan passa per davant de la porta de l'immoble, de manera casual, surt un dels treballadors. La dona, sense aturar-se, li fa unes palmades amistoses a l'espatlla al jove paleta, i aquest somriu amistosament a la dona sense deixar de treballar.

Quan la dona en passar per davant de l'immoble s'ha saludat amb tendresa amb un dels treballadors, l'observador ha entès que la queixa de la dona s'articula com una forma d'alliberar-se de les tensions que li originen les molèsties derivades de les obres que efectuen els paletes. Les seves queixes no van adreçades als treballadors en sí, sinó al fet que es realitzin unes obres a prop de la casa de la dona, les molèsties inevitables de les quals es produeixen amb independència dels treballadors. Els treballadors ho saben i, respectuosos amb la dona, l'escolten pacientment, *"li fan costa"* d'aquesta manera, escoltant amb atenció les seves queixes. I ho fan mitjançant un ritual interpersonal de recolzament quan, atents, l'escolten i un d'ells, verbalment, reforça l'atenció i comprensió cap a ella. Els rituals interpersonals, com ens diu Goffman, tenen un caràcter de diàleg i això influeix de forma diferent en els ritus positius i negatius. D'aquesta manera, segons l'autor, quan es produeix una ofrena ritual –és a dir, un senyal d'interès de relació amb una altra persona -, el receptor ha de demostrar que ha rebut el missatge tot apreciand la seva importància, que la relació afirmada existeix efectivament tal i com implica l'actor, que aquest té un valor com a persona i, finalment, que el receptor té un caràcter agraït i apreciatiu (Goffman, 1979: 79).

Efectivament, la dona demostra les paraules de Goffman, doncs ella, conscient del respecte amb el que l'escolten, es descarrega amb ells sense oblidar donar-los una mostra de gratitud, d'afecte. Com diu Wolf, "les regles cerimonials que s'expressen en els rituals interpersonals serveixen per a comunicar convencionalment el propi caràcter, el judici sobre els altres participants; en una paraula, per a reforçar i confirmar la definició de la situació i l'acord que sobre ella s'ha assolit" (Wolf, 1999: 52). Tots ells han sabut com compensar-se sense mitjancers per les molèsties d'unes obres, mirant-se a la cara i comprenent-se una mica els uns als altres. Una magnífica mostra de

solidaritat urbana, de pacte de convivència espontània, autogestionada i magnífica, en un dels carrers possiblement més bruts, deteriorats i degradats del barri.

II.

A les 18:00 hores, a les Rambles, molt a prop del Centre d'Art Santa Mònica. A la vorera lateral del costat Llobregat hi ha una parada d'autobusos uns vint metres per sobre de l'esmentat Centre d'Art. Hi ha unes deu persones esperant a la parada.

Passa per les Rambles circulant amb normalitat una furgoneta de la policia que de sobte s'atura. Estaciona a l'alçada del Centre esmentat. Apressadament, baixen quatre policies i amb pas ràpid però sense córrer s'adrecen cap a la parada d'autobusos. Per fer-ho, han de recular uns vint metres, a peu.

En aturar-se la furgoneta, unes vint-i-cinc persones que caminaven per la part central de les Rambles s'aturen i es queden mirant primer la furgoneta i després al grup de policies que tot sortint de la mateixa es posa en moviment a peu.

Per una part, s'atribueix als policies el deure de fer la guàrdia i donar l'alarma, com diu Goffman. Els policies, a diferència de la resta de persones, procuren no transmetre mai l'alarma més enllà del seu propi grup. Al respecte, Goffman opina que un supòsit és el de l'individu alarmat que pot convertir-se en transmissor de l'alarma per a la resta, en exhibir signes d'aquesta, que, al mateix temps, com a tals signes, alarmaran a altres. Un altre supòsit, segons aquest autor, és el cas dels especialistes humans en fer la guàrdia que, segons ell, quan detecten signes d'alarma poden donar-la en semblar ells mateixos alarmats, però que en el cas d'estar ben entrenats no cal que ells mateixos s'alarmin (Goffman, 1979: 248).

No obstant, a vegades, per ben entrenats que estiguin els policies en no transmetre alarma, l'atenció de la gent i les exigències del moment i del lloc poden fer que s'activi l'alarma. En aquest cas ha estat així. I els vianants, *flâneurs* de la quotidianitat, antropòlegs experimentats, s'aturen a prendre nota, a aprendre, a conèixer millor l'espai en el que es troben, així com possibles noves formes d'interacció humana.

Els policies s'adrecen a dos homes en concret que estan darrera de la parada d'autobús i d'esquenes a la mateixa, mirant la façana d'un edifici, en actitud que sembla que s'estiguin amagant d'alguna cosa. La gent de la parada mira cap als dos homes tot separant-se d'ells totes aquelles persones que hi eren molt a prop –a un o dos metres -.

De nou l'alarma activada. Les persones que estan properes a aquells que interessen als policies entenen què estan situats a una distància crítica que Hall defineix com la zona que separa la distància de fugida de la distància d'atac i que Goffman explica com "(...) la distància màxima a la que el caçador del qual es coneixen les seves intencions pot seguir enxampant la seva presa a una "distància oberta d'atac" o, dit en termes més convencionals, és la distància mínima a la que la presa objecte d'atac del caçador pot escapar fàcilment a les atencions d'aquest" (Goffman, 1979: 252).

Els vianants propers als dos homes ho saben: no és un bon lloc per romandre, doncs poden passar coses...

Els policies es posen al voltant dels dos homes i un d'ells comença a parlar amb els homes. Ni els uns ni els altres gesticulen ni alcen la veu. Els dos homes estan especialment immòbils, amb els braços estesos al llarg del seu tronc.

Els seus senyals amb el cos són, una vegada més, de tranquil·litat. Dins la calma relativament tensa, transmeten la constància d'una intenció de no originar cap conflicte.

El policia que parla diu alguna cosa als dos homes i comencen tots a caminar en direcció a la furgoneta amb pas lent, disposant-se dos policies davant, els dos homes enmig i els dos policies restants tancant la marxa pel darrere.

Els policies territorialitzen l'espai pel que passen ells i els dos homes, fent palès el seu control i de fet, cometen una infracció social en fer una obstrucció en exigir de facto un itinerari i situació determinada als homes.

Mentrestant, ningú no s'ha mogut a la part central de les Rambles. Segueixen mirant unes vint persones. El grup de policies amb els dos homes arriben a l'alçada de la furgoneta i es posen darrera d'aquesta, quedant invisibilitzats respecte a la gent que es troba mirant a la part central de les Rambles. Automàticament, tots els vianants es posen en marxa i segueixen el

seu itinerari, quedant sorprenentment buit l'espai que uns instants abans era ocupat per vint observadors.

Els policies i els dos homes s'han volgut transmetre els uns als altres i a la resta de la gent missatges de tranquil·litat. Totes les parts implicades han volgut no augmentar la tensió del moment, evitar el conflicte i així ho han fet saber amb els seus moviments lents, la seva gesticulació escassa i pausada, el to de veu baix i tranquil.

Els policies han anul·lat l'espai visual entre ells i els homes i els *flâneurs*, doncs els han deixat sense percepció visual que era l'única que tenien dels fets i aquests, automàticament, en quedar-se sense font d'entrada de dades, de manera inconscient, han seguit amb la seva rutina, emmagatzemant el que han vist fins ara i descartant la possibilitat de recollir més dades.

Per altre part, aïllant els dos homes de la vista de la gent i acotant l'espai en encercolar-los, els policies han dissenyat un espai de superioritat respecte als homes en construir un control del territori que alhora els serveix com a espai de privacitat per a ells mateixos i per als dos homes: el que hagin de dir o de fer només els incumbeix a ells, homes i policies. Miren de fugir del voyeurisme dels vianants, de la seva condició de *fibra òptica* d'una xarxa viva, mòbil i immensa que recull allò que veu per emmagatzemar-ho, per acumular experiències, històries, vivències que el permetin ampliar el bagatge de cara a la posterior autogestió d'ell mateix respecte a la resta i per tant, de la comunitat.

De fet, la policia mira d'activar en moltes ocasions els seus mecanismes per mirar d'invisibilitzar-se.

Aquesta invisibilització neix, en part, de la noció de respecte cap a les persones, doncs de la mateixa manera que seria desagradable irrompre a casa d'una persona vulnerant la seva llibertat i no deixant-li fer el que estava fent, la policia intenta evitar que a causa de la premura, la rapidesa, o la força dels seus actes en un moment determinat, es pugui trencar a l'espai públic la convicció de tots els transeünts que tot aquell espai és seu i que poden usar-lo com vulguin sempre que en facin un ús pactat amb aquells que trobin al seu camí.

Per altre part i després de tot, els policies no volen ser més que *qualsevol* al carrer. No obstant això, es dóna un cert grau de submissió a

l'observació per part de les persones per la seva tranquil·litat i com a forma de materialitzar la transparència de la seva tasca, que té també un component teatral alhora que misteriós i de tensió. Moltes vegades es produeix en un marc crític, en una fissura social en la que el pacte ha fracassat, la qual cosa provoca el neguit dels transeünts que volen saber com es gestiona la solució del problema. I des d'aquest punt de vista, s'entén i s'accepta la inquisitorial mirada omnipresent i jutjadora sobre els clatells dels policies. Però ells, com tothom, també voldrien ser un més al carrer i no estar sotmesos a la constant vigilància a la que els sotmet cada transeünt.

Barcelona, dimecres, 14/03/01

I.

20:30 hores. Al carrer Pelai amb Balmes hi ha una manifestació d'aproximadament quatre-centes persones. És contra la llei d'estrangeria. Els assistents fan crits contra l'esmentada llei de manera festiva. Van pel centre del carrer i tallen el trànsit de vehicles pel carrer Pelai.

De tant en tant s'aturen i seuen a terra mentre criden algunes consignes per tornar-se a aixecar uns minuts després i seguir la marxa.

De sobte se sent una sirena que s'apropa cap els concentrats a la manifestació.

S'apropa per la seva esquena, i, d'entrada, ells no saben qui l'origina, si la policia, els bombers o alguna ambulància.

Comencen a callar de forma progressiva i en uns cinc segons es fa un silenci total dels manifestants alhora que el so de la sirena es fa més fort i els concentrats que estan més a prop de l'origen del so, es tomben.

Hi ha hagut un moment de neguit. De manera instintiva, la seva reflexivitat els ha fet escollir d'entre totes les possibilitats de vehicles amb sirena que podrien apropar-se a ells, que sigui un vehicle policial.

Veuen què s'apropa una ambulància amb la sirena i els llums posats. Comencen a posar-se dempeus i a apartar-se en forma d'onada, començant pel costat pel que s'apropa l'ambulància.

Un cop més, una ambulància que, amb la seva interferència de so, reclama una possessió territorial que no és qüestionada per ningú. Tots saben què han d'obrir-li pas: és una reivindicació, dguem-ne sagrada, una convenció

universal, doncs una ambulància, o un vehicle de bombers amb sirena, pot ser, qualsevol dia, la nostra pròpia porta a la vida o la mort.

S'aparten sense corredisses però sense cap demora, deixant l'espai suficient perquè passi, i aquesta ho fa amb la marxa sensiblement ralentida, amb els llums i la sirena activades.

Un cop ha passat de llarg, els concentrats tornen a començar a alçar la veu de manera progressiva, passant del silenci al crit col·lectiu en cinc segons. Tot l'incident ha durat de trenta a quaranta cinc segons.

Les persones manifestants, organitzades en forma de públic, han actuat com un sol ens en aquest incident i en el que segueix a continuació, relacionat amb aquest.

S'ha percebut un neguit col·lectiu en sentir les sirenes que s'aproximaven per darrera, que ha originat un moviment unificat i uniforme d'ona que, apel·lant a una comparació etològica, s'ha comportat com una ameba, obrint-se pel seu extrem més proper al vehicle i creant l'espai interior de manera rítmica i coordinada, alhora que l'ambulància era fagocitada per la manifestació.

Aquesta no ha necessitat comunicació verbal per obrir de manera esponjada la seva compacta estructura i cedir pas, ni un líder o portaveu que coordinés l'acció: com un sol organisme, ha contagiats a cadascun dels individus que la conformen respecte a la necessitat d'obrir-se mitjançant l'estret contacte entre uns i altres de la seva distància personal en fase propera, d'entre quaranta cinc a setanta cinc centímetres entre uns i altres que ha anat traspasant el moviment de manera autocopiativa.

La concentració ha emprat aquest sistema de visibilització – la manifestació –, per mostrar la seva disconformitat sobre alguna cosa i l'operativitza representant un cert trencament, simbòlic i transitori, del funcionament d'allò social en coartar itineraris, velocitats i ritmes dels altres usuaris, però sempre dins d'allò socialment acceptat. Tot i la seva voluntat de trencar amb els usos, ritmes i itineraris dels altres, la concentració, de manera unívoca i immediata, ha tingut clar que el pas de l'ambulància amb els prioritaris activats no donava peu a res més que deixar de banda per un moment la seva dinàmica d'obstrucció de la via. De la mateixa manera que haguera estat impensable deixar passar a un vehicle particular, donant

satisfacció a una voluntat individual i no motivada, haguera estat impensable no deixar passar l'ambulància. S'ha respectat la urgència, la solidaritat, ni que sigui el *posar-se en lloc de*, respecte a l'ocupant de l'ambulància. Els límits de l'escenografia i coreografia de la manifestació, estan clars. El pacte no es presta a confusions.

II.

A les 20:35 hores, només cinc minuts després del pas de l'ambulància, es reproduïx el fet esmentat uns trenta metres més endavant, però amb un cotxe de bombers.

Aquesta vegada, enlloc de venir de lluny amb la sirena activada s'ha apropat sense activar-la i en arribar a l'alçada de la part final de la manifestació, ha començat a activar-la de manera entretallada cridant l'atenció dels concentrats.

Aquests s'han aixecat com abans i sense demores s'han apartat deixant passar el vehicle.

En aquesta ocasió, ho han fet tenint la majoria d'ells un somriure a la cara, possiblement degut a la peculiaritat d'haver d'interrompre per dos cops la manifestació per què sigui travessada per vehicles d'urgències amb les sirenes activades.

Aquest mateix públic té ja una experiència prèvia immediata del mateix tipus. Per aquest motiu, està ja en disposició de reaccionar amb més premura i amb una reflexivitat diferent, doncs entenen què possiblement no serà un vehicle policial, sinó una altra ambulància a la que haver de cedir solidàriament el pas.

Quan passa el vehicle, aquest activa definitivament la sirena i els concentrats, de manera festiva, comencen a udolar de forma conjunta i amb caire festiu, imitant la sirena del vehicle, crit que mantenen uns quinze segons.

Acte seguit, reprenen la marxa així com les consignes que estaven utilitzant per la manifestació. Tot plegat, dura de quinze a trenta segons.

En aquest cas, un cop complert el compromís social, l'experiència basada en l'ambulància anterior i que obre la possibilitat d'un altre incident igual, s'han permès la interpretació festiva. D'aquesta forma, la gent congregada ha incorporat el fet dins el grup mostrant la flexibilitat en la interpretació del fet i incorporant de manera festiva a la seva dinàmica el pas

dels vehicles amb sirena: només quan la situació ho permet, és a dir, després d'haver complert amb l'obligació de cedir el pas, la manifestació, coordinada espontàniament, ha incorporat, udolant, el pas dels vehicles en qüestió a la seva manifestació, adaptant realitat i desig, fet succeït i situació succeïnt, estructurant-se a mesura que els fets s'esdevenen.

Barcelona, divendres, 16/03/01

I.

01:45 hores de la nit de divendres a dissabte. Els carrers són plens de gom a gom de gent que viu la nit, sembla que més intensament que el dia. Al carrer d'Eroles, un estret i curt carrer entre el carrer Ferran i el carrer de la Boqueria.

Un grup de quatre magribins d'entre vint i vint i cinc anys, alts i vestits amb roba moderna i elegant, estan aturats a uns vint metres de la confluència d'aquest carrer amb el carrer Ferran, ocupant l'estret ample del carrer. Un d'ells està darrera d'uns contenidors plens d'escombraries i envoltats al seu torn de bosses de residus que estan a terra. Només es veu el cap immòbil d'aquest jove que mira cap a la paret. Per la seva posició i pel soroll que se sent, sembla que estigui orinant.

Els altres tres, a uns dos metres del primer, criden de manera festiva en veu alta mirant tots cap al jove que orina sense que es pugui entendre el que diuen.

Tres noies que entren a aquest carreró, en veure i sentir els nois s'han aturat en sec i s'ha dirigit a l'entrada d'un immoble molt proper on són elles i proper a l'entrada del carrer, lluny dels joves. Es queden immòbils, tot estirant l'esquena en actitud tensa i a l'expectativa, com si se sentissin intimidades per l'aspecte i actitud dels nois. Els nois no les hi fan cap cas, les ignoren tot seguint amb els seus crits i actitud festiva.

Els joves cometen diverses infraccions: una interferència de so, doncs ocupen acústicament tot el carreró amb els crits de les seves veus potents i greus, i una altra de deposició de deixalles corporals. També duen a terme una obstrusió del lloc. La seva actitud pot generar el que sembla que ha generat en les noies: un sentiment coercitiu respecte a la possibilitat d'ocupar aquell territori.

El lloc, l'aparent força física dels nois, la foscor, la seva actitud expansiva i possiblement el fet que siguin magribins, originen en les noies una pertorbació. Com diu Joseph, el contacte entre el que ell anomena normals i estigmatitzats, revela la tensió que poden originar les relacions socials en l'observació de la incertesa que emmarca aquests contactes en el moment de la trobada: ambdues parts viuen aquesta incertesa i cada participant se centra en ell mateix. Així, segons Joseph, la persona estigmatitzada no sap quin lloc ocupa i oscil·la entre la discreció i la conducta pròpia d'un fatxenda, mentre que la persona amb qui ha entrat en contacte, ha d'esforçar-se per ser indiferent (Joseph, 1999: 83).

Efectivament, la reacció automàtica i dràstica de defensa de les noies fa suposar que han etiquetat als magribins com persones conflictives o perilloses.

Elles han reaccionat identificant una distància crítica possiblement exagerada, però que evidencia la por que senten. Goffman diu que el món immediat d'un individu pot ser un d'aquests dos llocs: llocs on es pot mantenir fàcilment el control o llocs on cal ocupar-se totalment en activitats d'auto conservació. Les noies han passat del primer tipus de lloc al segon de manera sobtada a través dels missatges captats per la seva *umwelt*, concepte que Goffman pren de Jacob von Uexküll, i que es defineix com "(...) la regió al voltant d'aquest [*l'individu*] des de dins del qual poden arribar signes d'alarma" (Goffman, 1979: 253). En conseqüència, les noies ràpidament han adoptat una actitud defensiva cobrint la seva esquena i adoptant una distància íntima en apretar-se sota el portal, distància que, recordem, Hall va definir que era la de l'amor i la de la lluita. Així doncs, preparades per una possible lluita, també s'han assegurat una via de sortida en quedar-se a prop de la sortida del carrer.

Els nois deixen de cridar quan l'altre es belluga i s'incorpora al grup. Aleshores, tots quatre prenen direcció cap el carrer Ferran, creuant-se amb les noies i sobrepassant-les, tot ignorant-les.

Els han estat en possessió del territori en tot moment i s'han comportat en relació a aquest fet. Han ignorat les noies i han cridat tot el que han volgut. Un d'ells ha orinat ostensiblement acompanyat per les rialles, crits i ànims dels seus amics. La seva intenció sembla no haver estat més que aquesta: territorialitzar l'espai que ocupaven. Res més.

Un cop els nois han deixat el carrer i han entrat al carrer Ferran, perdent-se la seva visió i rastre sonor, les noies surten del portal i reprenen la seva marxa en una actitud més tranquil·la.

La por a la diferència i als que són diferents, la por a la foscor, la por als llocs desconeguts. Totes aquestes pors són les que deuen haver organitzat l'estratègia de les noies. Una estratègia urbana de dissimulació de la por per, com animals que som, no incitar a l'altre a l'atac. Pors originades per la foscor, per no dominar les estratègies de mobilitat en entorns de ciutat que no coneixem quan som turistes a ciutats alienes, pors causades per la superioritat numèrica *de l'altre*, per la desconfiança envers aquells que considerem *diferents* sense saber ben bé perquè, o si ho són més o menys que els nostres veïns de sempre, per exemple.

Aquestes pors han demandat per part de les noies la urgència d'una estratègia d'espais, de cercar una sortida estratègicament ràpida del lloc, un punt en el que tenir les esquenes cobertes, una evitació del contacte proper amb els subjectes que ens inspiren la por a ser atacats.

Són alguns dels recursos que disposem per construir, a cada moment, cada dia, la nostra supervivència als carrers en els termes que ens sembli correcte. Són alguns dels marges de maniobra més enllà del pacte i diferents al conflicte.

Per altre part, tots al carrer sabíem quin era el nostre paper: els joves, actuant amb total llibertat i com si ignoressin el seu entorn, representaven d'aquesta manera la seva superioritat manifesta en aquell espai. Les noies han assumit una certa vulnerabilitat i han actuat en conseqüència mirant de minimitzar-la. L'observador, mirava. Mirava fent com si els altres no el miessin, i els altres s'han comportat com si no sabessin que l'observador els mirava.

Potser hi havia un perill. Potser no. En aquest cas, el pacte ha estat en no trencar –com podien haver fet fàcilment els joves, d'haver tingut alguna intenció al respecte –, l'estratègia de les noies i, per part d'aquestes, tot i la seva desconfiança i por, adoptar una actitud de defensa sense inmiscir-se amb els joves ni amb el que feien. Finalment, cadascú ha seguit el seu camí sense conflicte, sense problemes. I és que, de fet, potser no hi havia cap perill, i la situació, potser no ha estat sinó fruit del perjudici.

Barcelona, dissabte, 17/03/01

I.

Les 11:05 hores. Al carrer Sant Pau pler de gent que hi camina o s'hi està, aturada, fent la xerrada a la porta de les botigues i immobles de veïns.

Un home d'uns cinquanta cinc anys camina pel carrer. Du un bastó que l'ajuda a caminar. Tot i això, el seu pas és lent, cansat i denota algun tipus d'impossibilitat motriu funcional a la cama dreta. Vesteix una americana una mica vella, du una gorra de visera de color vermell i una bossa de plàstic plena a la mà esquerra, com si vingués de fer la compra.

Va caminant alhora que canta cançons de música flamenca. La seva mirada troba algú que ve de cara a ell, dirigeix el seu cant directament a la persona i aixeca el braç que subjecta el bastó, adreçant-lo a la persona en qüestió i seguint amb el mateix la persona, adaptant el moviment del braç a la velocitat de la del vianant, que és apuntat d'aquesta manera durant una estona en la seva deambulació pel braç del cantaor.

El vianant a qui dedica la cançó és un home d'uns quaranta anys vestit de forma elegant que, sense aturar-se, mira fixament a l'home que canta cap a ell. En arribar a la seva alçada assenteix amb el cap sense dir res i somriu amb una expressió de complaença, sense deixar mai de caminar.

En sobrepassar al cantaor, deixa de somriure bruscament i segueix caminant amb una expressió neutra.

De nou, rituals, en aquest cas rituals positius, mostres de respecte i consideració, petites mostres de suport, de comprensió. Com diu Goffman, "quan ens centrem en els rituals menors celebrats entre persones que estan en presència la una de l'altra, l'afirmació de donació té tendència a veure's seguida immediatament per una demostració de gratitud. Ambdós gests junts conformen una petita cerimònia, un "intercanvi de recolzament" (Goffman,1979:79). D'aquesta manera, el ritual desenvolupa una important funció reguladora en la interacció, doncs, com ens torna a dir, les societats han de mobilitzar els seus membres com a participants amb capacitat d'auto controlar-se a les trobades socials i una manera de fer-ho és formant-lo en el respecte al ritual (Goffman,1967: 49).

D'aquesta manera podem entendre *la bona educació* com una altra forma de pacte, una manera de fer-nos la convivència més agradable. És un

element que dóna qualitat de vida a la convivència. Element pràctic, útil, estratègic. Per això, a l'home de quaranta anys no l'importa ni li costa gens somriure, atent, al cantaor que el mira sense ser per això hipòcrita: s'agraeixen, l'un a l'altre, el brot de comunicació i es comparteixen per uns segons l'existència.

Aquesta màscara instantània i social que són els rituals positius que identifiquem com *bona educació*, *mostrar bona educació* o *ser ben educat*, és una de les formes bàsiques de pacte, un element facilitador, instantani i reflex de la convivència, útil per alleugerir les tensions, les friccions i per reforçar els contactes neutres, podent arribar a convertir-los en positius. Un aconseguidor d'aliats en situacions compromeses o desfavorables, una tàctica del dia a dia i una estratègia davant moltes situacions de la vida. Per quin motiu, sinó, tindria raó de ser?

II.

Les 11.25 hores. Les Rambles, plenes de gent que l'utilitzen com si fos feta per ser humiliada, trepitjada, vexada sense pietat.

Davant d'una de les zones de terrasses de bars i entre el mar de vianants que van i tornen –no importa d'on ni cap on –, hi ha una noia, d'uns vint anys, que, en una distància d'uns vint metres aproximadament, en sentit de mar a muntanya, va i torna a pas lent tot tocant una flauta de fusta. Al punt entremig del seu recorregut hi ha una gorra amb monedes que alguns vianants dipositen per a la flautista.

Té el seu territori de possessió, que en no estar perfectament limitat és lleugerament vulnerat pels seus lindars: és un territori de possessió *tou*, *suau*, com la imatge etèria que la jove intenta transmetre. El territori són els vint metres que recorre insistentment amunt i avall i que és vulnerat en part per l'extrem que no ocupa quan és a l'altre costat.

De sobte i allargant lentament el seu braç, la flautista acarona lentament el cabell d'un jove d'uns vint-i-cinc anys que baixa caminant per les Rambles. Ell ha mirat la noia i ha somrigut lleugerament, tornant-li ella el somriure. En cap moment el noi s'ha aturat ni s'ha mostrat sorprès.

Ho ha fet des del seu territori, sense sortir-se'n, allargant només el braç. Si haguera estat un noi el qui, aturat a les Rambles, toqués el cabell d'alguna noia, possiblement haguera estat interpel·lat o, fins i tot, potser sancionat

socialment doncs normalment s'entén que un home que fa això a una desconeguda pot ser interpretat com un greu agressor i, en principi, una dona, no.

Així, la noia pot fer-ho sense ser seriosament qüestionada. A més, els seus moviments han estat lents, tranquils, sense aparentar cap perill. Tot i haver comès una infracció en entrar en contacte amb les seves mans al cap d'una altra persona, punt estratègic, neuràlgic i vital, emetent uns senyals de relació que són, segons Goffman, els senyals que “estableix[en] una reivindicació de relació (...)” (Goffman, 1979: 60). Aquests senyals de relació estaven lluny de comunicar una intenció agressiva, en tot cas, tot el contrari, ha estat un acte comprensible com una mostra d'atracció, desig o amor cap al noi.

Ell, instintivament, en no haver identificat cap perill acciona el ritual corresponent en tornar l'acte de deferència de la noia amb un somriure.

Li ha tocat el cabell per un o dos segons. Acte seguit ha baixat el braç i ha seguit tocant la flauta obviant totalment el noi i el seu cabell, que segueix la seva aparentment indeturable marxa.

Dues persones que caminaven a l'alçada del noi es miren amb sorpresa la noia. Segueixen fent-ho una o dues passes després d'haver-la sobrepassat, per fixar de nou la seva mirada al front.

La noia ha estat sancionada socialment. La infracció comesa, segons sembla, mereixia una reprovació: no es pot tocar el cabell dels desconeguts intencionadament ni donar mostres d'atracció física cap a un desconegut contactant fins i tot físicament amb ell. La sanció consisteix en la mirada, en la transmissió del missatge que aquella noia ha fet quelcom que no està bé. Com diu Wolf, “la naturalitat i l'exactitud de les regles queda salvaguardada (en els casos de transgressió situacional), en atribuir al transgressor un halo de anormalitat i inadequació, un no estar (encara) suficientment ensinistrat; d'aquesta forma la transgressió es torna en contra del subjecte de qui procedeix i queda ferma, inquestionada, la raó de ser de la regla violada” (Wolf, 1999: 88).

Així doncs, l'actuació de la noia no és acceptada i rep la crítica ferma, encara que fugaç i simbòlica, de la mirada d'alguns vianants. El pacte no observa aquesta acció com a convenient, tot i que tampoc es pot considerar

com perillosa. No obstant, tot s'ha mantingut dins els límits del que és tolerable i per aquest motiu es manté l'equilibri.

III.

Al principi del carrer del Carme amb les Rambles. Joieria Diamant. Són les 12:54 hores. Hi ha molta gent al carrer a ritme de dissabte, és a dir, no duen la parsimònia del qui exclusivament passeja, ni la pressa del qui va a treballar en una barreja de passejants, compradors, gent que mira aparadors... ambient de dissabte.

A l'entrada d'aquest establiment, aturat a la zona d'aparadors, hi ha un home d'uns cinquanta anys, mal afaitat, amb la mirada extraviada en determinats moments. Vesteix amb roba vella i bruta, du els pantalons trencats, i unes sandàlies brutes i trencades d'estiu.

Surten tres persones de la joieria, dos homes i una dona d'entre trenta cinc i quaranta anys aproximadament. Somriuen. Van vestits elegantment. S'incorporen al carrer del Carme per adreçar-se a algun altre lloc. En passar a l'alçada de l'home, aquest, en veu alta, diu: "Que poca vergüensa tenei utede. Que poca vergüensa, tan mayore".

Les tres persones, sense aturar-se, deixen de somriure. S'aprecia cert nivell de tensió muscular en les tres persones. Els dos homes miren l'home gran mentre la dona l'ignora. Estan molt a prop els uns de l'altre, doncs, de fet, si qualsevol d'ells aixequés el seu braç, tocaria l'altre.

Després d'aquesta ràpida mirada, efectuada sense ni tant sols aturar-se, els homes miren al front i surten tots tres – els dos homes i la dona - al carrer. Segueixen caminant, tot tornant a posar-se a parlar uns dos metres per davant de l'home, en direcció a les Rambles.

La distància entre tots ells és escassa, distància personal en fase llunyana que marca el límit de la possible dominació d'un individu sobre un altre i que fa que els homes es posin instintivament tensos davant la possibilitat d'una agressió física que acompanyi la intromissió verbal, augmentant la intrusió que l'home ha efectuat i que és una clara infracció territorial.

En observar l'home gran deuen haver observat la seva expressió. El deuen haver categoritzat com a boig i en fer-ho, han decidit ignorar l'home, passar per alt la seva intromissió i no valorar-la com un fet intencionat en tant

que no es considera efectuada de manera *lúcida*. Opten per adaptar-se a l'home gran deixant impune la seva intromissió.

L'home segueix al mateix lloc mirant la gent, deixa el portal de la joieria i comença a caminar pel carrer del Carme en direcció a la Ronda Sant Pau, parlant sol i en veu alta.

Uns dos-cents metres més endavant, l'home, que camina entre la multitud, es creua amb una parella composta per un home i una dona d'entre vint-i-cinc i trenta anys aproximadament. Aquests passegen agafats l'un per la cintura de l'altre i l'altre per l'espatlla de la parella.

En passar a la seva alçada, l'home de mirada extraviada i que parla sol els hi diu "No tenei vergüensa". Ho diu sense aturar-se ni seguir-los amb la mirada. Els joves, en sobrepassar-lo, tomben el seu cap en direcció a ell durant un instant. No li diuen res i segueixen caminant.

Tots han avaluat l'home que els ha interpel·lat i els ha envaït. Tots han vist en ell, com l'observador, indicis que els seus patrons de conducta són diferents als de la majoria. Perquè, doncs, interactuar amb ell? Ha estat greu o pot tenir alguna repercussió la trobada amb l'home?. Preguntes que, segurament, tots ells s'han fet i que, per economia, han resolt ignorant l'home. Li han donat la llicència conductual que es dona a aquells a qui es considera bojos, a aquells a qui es permet conductes diferents a la resta, tot i no ser tolerades, en creure que no poden fer res per evitar-les. Sota aquesta premissa, es flexibilitza la tensió de l'encontre, predisposant-se pel no-conflicte, afegint un plus de permissivitat davant la conducta considerada impertinent. Es manté l'equilibri. La ràpida adaptació de les persones a la situació els fa tolerar situacions que en un altre context podrien considerar-se intolerables. Hi ha pacte, no hi ha conflicte.

Com ens diu Joseph, "L'amenaça de la bogeria, (...) té per funció recordar a la vegada la vulnerabilitat de la vida pública i la naturalesa normativa dels medis socials ordinaris" (Joseph, 1999: 71).

IV.

Carrer de Sant Rafael amb carrer d'en Robador. Són dos carrers molt estrets. A les 13:04 hores d'un matí tapat i emboirat, un jove d'uns vint i cinc anys vestit de ciclista i muntat en una bicicleta de carreres, tomba la cantonada

esmentada damunt del vehicle a una velocitat que es pot considerar d'adequada en relació al trànsit rodat i a peu de la zona.

En aquell moment, una dona de mitjana edat amb un carro de compra agafat per la seva mà esquerra i que espera per creuar el carrer diu en veu alta i de manera perfectament audible pel ciclista i per l'observador: "¡Ah! ¡Quéasco las bicicletas, por favor!". El ciclista tomba el cap mirant la dona sense aturar-se ni dir res.

Ha estat un atac verbal directe i aparentment sense fonament.

La dona, que després de fer aquest comentari roman immòbil i com si res, ignora el ciclista que, encara que ràpidament, tot just està passant a poc més de cinquanta centímetres d'ella.

El ciclista continua la marxa, la dona creua el carrer i l'observador roman aturat, sense saber si no es belluga per què està cansat o per la constant comprovació que seguim mantenint la capacitat de sorprendre'ns els uns als altres a qualsevol lloc, en qualsevol moment, per qualsevol circumstància i de moltes formes i intensitats.

En reconeixement a la llibertat de l'altre, el ciclista, lliure també d'indignar-se, no trenca la seva rutina per discutir amb la dona que l'ha qüestionat de manera desagradable en veu alta i a cinquanta centímetres de la seva cara.

Per altre part, la dona es reconeix amb tot el dret a opinar públicament sobre els vehicles a dos rodes sense motor. De fet, és un exemple de com "*la calle es de todos*", de forma contraposada a aquella contundent i en el fons temible frase d'un polític espanyol que fa anys va dir allò de: "*La calle es mia*"... El carrer s'ha comportat, en aquest cas, com un testimoni mut i com a escenari de la capacitat de compartir, tot i que, a vegades, una mica a desgrat.

L'ambient, el lloc, el moment, la situació, feien concebre molt improbable la possibilitat que esclatés algun conflicte. Potser per això s'ha produït l'incident. Potser la dona sabia que aquesta situació era susceptible de tenir prou marge com per ser desagradable sense arriscar-se a desencadenar un conflicte amb repercussions negatives per ella, com a experta negociadora, nauta quotidiana de la urbs, com tantes i tantes persones.

Barcelona, dilluns, 19/03/01

I.

Són les 09:35 hores del matí. El carrer Arc del Teatre s'està despertant. Davant de l'observador camina a pas lent un home d'uns cinquanta anys. A pas ràpid, sobrepassa a l'observador i a l'home d'uns cinquanta anys una noia d'uns vint-i-cinc anys, rossa, prima i d'aspecte atractiu.

Quan l'home veu passar la dona pel seu costat, allarga el braç en un moviment ràpid tot i que no brusc, com per tocar o agafar la noia sense aconseguir-ho. Mentre fa això, diu en veu alta: "¡Ven nena, guapa, ven!". La noia, sense dir res, accelera molt el pas –sense córrer -, alhora que dibuixa una diagonal en el seu camí, que s'allunya de l'home. No es dona la volta. Quan està uns deu metres per davant de l'home, gira només una mica el cap, el suficient per controlar el que succeeix a la seva esquena.

L'home ha comès una greu infracció: ha intentat tocar a una persona desconeguda sense el seu permís. A més ha donat al fet una connotació de tipus sexual i de dominació masculina en titllar la dona com "guapa" i "nena" mentre intentava tocar-la. Possiblement la seva acció no és una agressió sexual, però podria ser considerada com una possibilitat molt lleu d'infracció dins d'aquest ordre, que és considerat un dels tipus d'agressió més greus.

La noia ha activat mecanismes de defensa com són l'acceleració del ritme, la immediata alteració del seu itinerari en deixar més espai entre ella i l'home i la no demostració de por al no cridar, ni córrer, ni qualsevol altra mostra d'aquest tipus, així com l'establiment de moments de control visual amb la font de perill.

Simultàniament, un home d'uns trenta anys que s'està arrepenjat a la porta d'un establiment veu els fets i mira desaprovadorament l'home i després a l'observador que camina darrera de l'home i la jove, cercant una complicitat amb la mirada que l'observador li respon afirmant, també amb la mirada, i amb una lleu inclinació de cap.

S'ha produït un ritual de solidaritat. Una solidaritat per identificació en coincidir les necessitats, desitjos, condicions, experiències o, en general, la situació que un individu brinda cap a un altre (Goffman, 1979: 81). D'aquesta manera s'ha produït un contacte entre l'home de trenta anys i l'observador, contacte per donar recolzament a una tercera persona que pot tenir problemes,

contacte que es produeix per què “l’objectiu obert i controlat d’una de les parts, o d’ambdues, és celebrar un ritual de recolzament a l’altre” (Goffman, 1979: 87), que en aquest cas és aliena al ritual de suport que s’ha activat al seu voltant.

L’home segueix dient “¡Ven, guapa, ven!”. Ell no ha accelerat el pas. La noia, lluny de l’home, arriba a l’entrada de l’Escola Oficial d’Idiomes de Drassanes i s’hi introdueix.

Aquest acte tant pot ser per què aquest lloc sigui el seu objectiu, o com a nou mecanisme de defensa.

L’home de cinquanta anys segueix el seu camí, al seu ritme.

L’home de cinquanta anys ha anat més enllà del que és permisible en la invasió de l’esfera privada d’una altra persona. No obstant, la seva invasió, si bé desagradable, no ha estat greu en quant a repercussions immediates. A més, la persona afectada, la víctima, ha actuat amb premura activant sistemes d’alerta i prevenció del perill, però sense, aparentment, alarmar-se gaire ni alarmar l’entorn, no mostrant feblesa, potser intencionadament, per no estimular al seu agressor.

No obstant, els qui hem estat testimonis dels fets –l’home de trenta anys i l’observador -, immediatament hem identificat la situació com de possible necessitat d’acudir en auxili d’una persona en possible perill. Ens hem comunicat visualment, ens hem avaluat l’un a l’altre i ens hem reconegut l’un a l’altre com a assabentats dels fets, coordinats i disposats a actuar en acte de solidaritat a la jove en cas que precisés ajut. No obstant això, l’incident ha estat reconduït per la pròpia estratègia de la jove i per la inexistent persistència de l’home de cinquanta anys en la seva actitud.

S’ha activat una xarxa espontània i coordinada de suport. Una instintiva reacció de recolzament envers una persona desconeguda en possible situació de perill. Tant ràpidament com s’ha activat s’ha desactivat de manera també espontània, natural i discreta en desaparèixer el risc. Mecanisme solidari natural, espontani, mosaic de trobades i divergències, de necessitats i complicitats, d’ajudes, de rebuigs, de comprensions i d’incomprensions, dibuixant-se i desdibuixant-se a cada moment, a cada indret.

II.

A les 09:45 hores, al carrer Arc del Teatre. Encara fred, encara en penombra. Comença a sonar la sirena d'alarma d'un establiment comercial. Aquest encara està tancat.

Tres persones que passen per davant en el moment que comença a sonar segueixen caminant però s'aturen uns cinc metres més endavant. Es tomben cap a l'establiment en qüestió. S'aturen durant uns segons – no més de cinc -, i reprenen la marxa.

A l'establiment, no es detecta cap activitat. Uns segons després, l'alarma deixa de sonar.

Com policies experimentats, els vianants actuen donant suport al control iniciat pel sistema d'alarma acústica: en primer lloc, s'aturen a uns metres del lloc dels fets, minimitzant un possible atac des d'aquella direcció en situar-se físicament en un plànol secundari respecte al lloc on sona l'alarma, la qual cosa minimitza la seva presència i alhora el possible risc.

Després d'una ràpida batuda visual i acústica que permet veure que la porta metàl·lica de l'establiment en el qual sona l'alarma està correctament tancada, l'opció més lògica s'imposa: l'alarma, com passa sovint, s'ha disparat sense motiu.

No obstant, els vianants han fet la seva feina en solidaritzar-se amb aquells que han instal·lat l'alarma i han fet també un exercici d'autodefensa en mirar d'esbrinar si hi havia algun perill visible i proper en el temps i l'espai, que, per altre part, també haguera pogut afectar-los a ells per la seva proximitat amb el lloc en aquells moments. Han complementat la tasca de l'alarma. Tot en uns cinc segons. Com autèntics professionals: professionals del carrer, de la quotidianitat, de l'esdeveniment constant, variat, divers, dispers i múltiple.

III.

A les Rambles, plenes de gent, a les 10:18 minuts. Una dona, vestida amb roba vella i bruta, molt despenjada i amb el cabell, cara i cames també brutes, està al costat d'una terrassa de taules i cadires de les que tenen alguns bars al centre de les Rambles. La dona du un carro agafat a la seva mà esquerra en el que hi ha una capsa de cartró de la que sobresurt roba, una manta i alguna bossa de plàstic de contingut desconegut.

La dona posa el seu cap entre les plantes de l'esmentada terrassa, de tipus arbust, d'una alçada aproximada de 160 centímetres.

D'aquesta manera, amb el seu cap entre les plantes i amb el cos i el cap dirigits al centre de les Rambles cap a la gent que hi transita, comença a cridar: "¡Nooooo! ¡Ella era la china! ¡Nooooo!". La gent, en passar pel seu costat, no la mira. Si ho fan, en canvi, en haver-la sobrepassat aproximadament uns tres metres, moment en el que la gairebé totalitat dels vianants mira la dona durant dos o tres passes sense aturar-se tornant després la seva mirada al front.

L'aspecte i l'actitud de la dona és força pintoresca. Crida molt l'atenció. Per això, tant els que la veuen baixant com els que la veuen pujant per les Rambles, han emprat la seva capacitat d'efectuar interaccions no focalitzades i així han avaluat de lluny la no perillositat de la dona per la integritat física pròpia i de la resta de vianants: les seves interferències de so no són greus emmarcades en el brogit de les Rambles i no suposa una ocupació territorial molesta o amenaçadora pels vianants.

No obstant, s'aturen en passar l'espai que ella ocupa per, sota l'empара que els dona no estar dins l'àmbit de l'espai de la dona, observar-la durant uns segons. La dona constitueix una pertorbació del lloc i suposa una incomoditat que evidencia, com diu Isaac Joseph, "(...) una incoherència en l'actuació (...) o una discontinuïtat de la interacció (...)" (Joseph,1999: 83). Aquest mateix fet és el que origina l'interès relativament discret dels vianants que volen informar-se, volen recollir la varietat que suposa l'actitud de la dona, un coneixement més, una dada més a emmagatzemar i de possible utilitat en altres situacions o incidents.

És curiós com tothom té clar que si bé la dona no sembla suposar cap perill, ningú es para al seu voltant per mirar-la. La dona entra en la categoria de boja, és a dir, que no estan en contacte amb l'espai i amb la gent que els envolta. Per tant, parar-se al seu costat a mirar-la podria tenir efectes imprevisibles en ella en no respectar, potser, la més mínima intromissió que una majoria acceptaríem per evitar una confrontació. És per això que la miren a distància i sense aturar-se, minimitzant d'aquesta manera al màxim la possibilitat que la dona es giri en contra de qualsevol d'ells. Tots saben què fer-ho d'una altra manera els podria reportar problemes: tothom coneix els límits de

la intromissió i saben què no és convenient ultrapassar-los el més mínim en aquest cas.

Barcelona, dijous, 22/03/01

I.

El carrer d'Escudellers, a les 20:18 hores, hi ha un bar, a l'interior del qual i de manera perfectament visible degut als vidres transparents de la porta un home i una dona discuteixen en veu alta. Ambdós tenen entre cinquanta i seixanta anys. Vesteixen de manera estranya, amb roba passada de moda, bruta, i mal posada.

La gent que passa pel carrer, en arribar a l'alçada del bar mira a l'interior del mateix en sentir els crits. En fer-ho, somriuen de manera gairebé immediata. Possiblement, tal com comprova l'observador en la seva pròpia persona, perquè el pintoresquisme del bar combinat amb la figura peculiar de les dues persones que discuteixen sense cap agressivitat provoca certa hilaritat, tot acompanyat per la sensació que no hi ha cap perill tot i els crits. En sobrepassar visualment el bar, els vianants segueixen mirant cap endavant.

El marc en el que es produeix el fet li dóna una significació particular, diferent a la que seria habitual davant un fet d'aquestes característiques. I els *marcs* o *frames*, impliquen, segons Goffman, expectatives de tipus normatiu que ens donen la pauta de quan i com hauria d'estar l'individu d'implicat en l'activitat organitzada pel *frame*.

A partir d'aquesta premissa, els crits no podien ser avaluats correctament prescindint del seu marc, ni de la reflexivitat necessària per poder relacionar marc i fet i extreure'n conclusions el més properes a la realitat del fet. Així, com diu Goffman "(...) ja que un *frame* incorpora tant la resposta del participant com el món al que ell està responent, un element reflexiu ha d'estar necessàriament present en la visió dels esdeveniments de cada participant: una correcta visió d'una escena ha d'incloure el veure-la com a part d'ella mateixa" (Goffman, 1974: 85).

D'aquesta manera, el vianant se sotmet a exercicis d'avaluació constant en els que tots estem en tot moment explorant el nostre entorn i decidint de manera conscient alguns cops i no conscient la majoria de vegades, itineraris, actes i estratègies per tal d'adequar la nostra vida al nostre entorn amb els

mínims problemes possibles: agafar el metro millor que l'autobús per no arribar tard, anar per un carrer amb més llum per evitar un possible assalt, no mirar a tal persona davant la possibilitat que ho interpreti com una ofensa, saludar a aquell veí perquè és més còmode o útil respecte a fer veure que no l'hem vist... En aquest cas, l'acció voyeurística reporta als vianants, observadors com aquest observador, un instant de pintoresc divertiment, una estampa diferent.

Possiblement no ha estat res el que hagi quedat en la memòria de cap dels vianants que han presenciat l'escena.

Però podia haver estat diferent... A qualsevol lloc, en qualsevol moment. I per això miren, escolten, escruten, avaluen... en tot moment. En tot lloc. En tot instant.

Barcelona, divendres, 23/03/01

I.

A les 11:03 hores. Matí amb cel clar. Ambient bastant fred. A la ronda Sant Pau amb la Ronda Sant Antoni. Llum, claror, impersonalitat i urbanisme d'Eixample. Resulta força curiós i colpidor quan fa sis dies que no s'ha sortit de la penombra viva i discontinua de Ciutat Vella.

Un grup de set joves d'uns catorze a setze anys van parlant i somrient. Duen carpetes a les mans i bosses a l'esquena de tipus escolar.

De sobte, un d'ells estira el cabell d'un company seu per l'esquena i comença a córrer, rient, tot fugint del jove a qui ha estirat el cabell. Aquest, comença a perseguir-lo també a la carrera. Ambdós – perseguit i perseguidor -, es distancien del grup i, en la seva carrera, creuen el carrer sense deixar de córrer. Quan estan a uns vint metres del gruix del grup, un jove del grup crida fort i en direcció als dos que corren: “¡Al ladrón, al ladrón!”.

Ha efectuat un ritual de ratificació, una manera de confirmar a tot el seu grup que, tot plegat, el fet respon a un joc, que l'estrebada de cabell i la posterior persecució forma part del seu sistema de relacions en forma de jocs (Goffman, 1979: 83).

La gent que està a prop del grup i la gent que està a prop dels dos joves que es persegueixen dirigeixen la seva mirada cap al jove que ha cridat. En canvi, la gent que està a l'espai entremig no en fa cap cas. En veure que el crit

de “¡Al ladrón!”, ha sortit del grup que riu insistentment no en fan cap cas i segueixen amb la seva activitat.

S'ha activat el *umwelt* dels vianants propers als senyals –el crit d'alarma i el perseguit i el perseguidor –, que han avaluat si l'alarma és certa, ja que la seva distància és crítica envers uns i altres.

Aquesta activació ha evidenciat que si bé el conjunt constituït per aquesta cantonada és un heterogeni grup de persones amb activitats i ritmes independents tots s'han adaptat al crit d'alarma i aquells que ho han cregut pertinent, han activat els mecanismes de defensa necessaris: ha semblat com si tots hagueren estat pendents en tot moment dels joves, evidenciant que les seves interaccions no focalitzades prèvies a la veu d'alarma funcionaven a ple rendiment.

Els vianants han reaccionat en la mesura del possible risc que podien córrer, doncs tots estaven al corrent, però només aquells que han sentit a prop seu la veu d'alarma i només aquells que estaven a prop dels teòrics implicats a l'inventat fet delictiu han procedit a avaluar la situació. Només aquells que han pensat que podrien veure's implicats d'alguna manera, o donant suport a qui ho necessiti, o com a possibles víctimes d'un fet dramàtic per proximitat amb ell.

L'escrutini, però, s'ha resolt ràpida i eficientment: la gent, tot i dispersa i amb diferents punts de vista físics del fet, ha discriminat ràpidament la falsedat de l'origen dels crits. Tot s'ha dit sense paraules. La comunicació ha funcionat i tot ha seguit funcionant com funcionava.

En aquell moment, els dos joves que corren s'aturen i comencen a parlar com si rés tot dirigint-se cap al gruix del seu grup.

II.

Les 11:30 hores. Matí molt assolellat a l'avinguda Paral·lel en la que, entre la grisor dels immensos edificis, el soroll eixordador del trànsit i l'aclaparadora presència dels vehicles, l'existència de gent no deixa de resultar-me sorprenent ni d'evocar un cert regust d'heroisme davant l'atreviment a fer-se presents i navegar entre tanta desproporció i immensitat.

Per l'avinguda Paral·lel circula en direcció mar a muntanya i pel carril segregat per bicicletes un ciclista d'uns trenta anys. El ciclista té pas tal com indica el semàfor, que està verd per ell.

Sobradament, un taxi tomba a la dreta a l'alçada del carrer Entença tot i no tenir pas, i per fer-ho irromp amb el seu vehicle pel carril bicicleta.

En fer-ho, obliga al ciclista a fer una maniobra d'evasió per evitar una col·lisió segura. El ciclista l'esquiva tot i aturant-se davant del taxi, que, alhora, també frena fins que tots dos queden absolutament aturats.

A part d'aquest observador, ningú ni s'atura a mirar el fet: l'avinguda Paral·lel és àmplia i difumina la densitat de les persones que l'ocupen, està molt sorollosa, bastant densa de trànsit, i, per altra part, no hi ha gaire vianants.

Aquest fet transcorre d'una forma bastant silenciosa i relativament poc aparatosa. Aproximadament al centre de l'amplada de tota la via i no hi ha vianants a prop.

El ciclista no baixa de la bicicleta ni el taxista del seu vehicle, i queden encarats.

El ciclista estén el braç més proper al taxi – el braç de l'esquerra -, i cridant diu “¡Qué pasa!, ¡qué pasa! ¿que no tengo yo verde semáforo? ¡Gilipollas!”

El taxista, mentre el ciclista parla, va dient: “¡Seguro, seguro!. ¡Sí, hombre, seguro, seguro!”. Parla des de dintre del taxi. No alça gaire la veu. La seva actitud és entre despreciativa i d'ignorar el ciclista.

Quan el ciclista acaba de parlar, amb expressió indignada, deixa de mirar el taxista i reprèn la marxa amb la bicicleta. El taxi, que tenia el pas bloquejat per la bicicleta, reprèn també el seu camí. Tot plegat ha durat uns cinc segons.

L'avinguda Paral·lel, amb la seva amplitud, el seu soroll i la seva varietat de moviments i colors – botigues, vehicles que circulen a diferents velocitats -, ha difuminat el fet. Si a un carrer de l'interior del barri haguera estat central i captador de l'atenció dels vianants presents, aquí ha estat una anècdota absorbida per la grandiositat de la via, per la força de la llum del sol, pel soroll i el conjunt d'estímuls visuals.

L'estructura física de l'avinguda Paral·lel ha minimitzat, doncs, l'esclat, la turbulència que s'ha produït. L'urbanisme ha funcionat, aquest cop, en la seva vessant de canalitzador d'allò social en un sentit determinat. Ningú no ha estat testimoni del fet. Els mateixos protagonistes s'han vist possiblement engolits pel disseny de la via, que els convida a seguir transitant, a no aturar-se, a

respectar un ritme propi de translació marcat per la velocitat, doncs no hi ha temps pel conflicte, per la discussió, per la conversa. No hi ha temps ni espai per la creació, per la improvisació, per la subversió...

Barcelona, dilluns, 26/03/01

I.

Són les 12:40 hores. Matí assolellat. A la plaça que hi ha al final del carrer Sant Pau, amb força tràfec de gent, estic fent fotografies amb la intenció d'afegir-les al treball com una mostra de l'ambient, sense intenció de captar incidents.

A uns trenta metres de la meva ubicació, entre la gent que s'està a la plaça, hi ha un home d'uns cinquanta anys a qui falta una cama, assegut a una cadira de rodes.

Du un petit gos lligat amb una corretja extensible. El gosset s'escapa i corre lliurement per la plaça. Jo capto la carrera del gos amb la màquina fotogràfica a uns trenta metres de distància.

Un home jove li recull el gosset i li porta. Un cop recuperat el gosset, l'home de la cadira de rodes encara als mateixos trenta metres de distància, em crida: "¡Qué haces! ¡para de hacer fotos!". Contesto: "No le hago a usted. Las hago a la plaza". Em torna a demanar: "¿Qué estás haciendo?". Alçant una mica el to de veu i mostrant-me falsament ofès, parlant més lentament, li dic: "¡Oiga, que estoy haciendo fotos a la plaza, hombre!". L'home em diu: "¡Ah, bueno, bueno!", i es queda tranquil, tot donant-se la volta, segueix passejant el seu gos per la plaça des de la seva cadira de rodes.

He originat i protagonitzat un incident en haver violentat l'home mitjançant la infracció que, efectivament, he comès sobre ell: una penetració visual sobre el gos, que ell ha sancionat immediatament.

Vull destacar com l'única vegada que he captat un incident fotogràficament, una persona implicada en l'incident s'ha ofès molt, potser de manera un tant exagerada, però, si més no, comprensible i respectable. He interferit en ell, he realitzat una intromissió en la seva privacitat i, a sobre, podria haver-la recollit gràficament amb una fotografia sense el seu permís. He modificat totalment el desenvolupament de l'incident, arribant a protagonitzar-ne jo mateix un amb l'home i arribo a la conclusió que una màquina fotogràfica,

si més no, una d'evident, no és pertinent per realitzar aquest tipus d'observació. Tanmateix, considero que l'enregistrament en vídeo pot ser tant o més inadequat i refutable per part dels actors implicats, doncs és més ostensible i pot ser interpretat com una intromissió encara de més "qualitat" que la fotografia.

II.

A les 11:15 hores, al carrer del Pi, pel que circula molta gent caminant. Tres homes estan treballant en una obra pública, amb granotes de treball. Estan molt suats i bruts de terra i pols. Dos d'ells són de mitjana edat, i el tercer d'uns vint a vint-i-cinc anys.

Hi ha un gran forat a terra en el que treballen i hi ha altres forats a prop que han tapat amb grans planxes metàl·liques perquè s'hi pugui passar per sobre. La gent hi passa i tot i fer algun soroll aquest és l'habitual en aquest tipus de situació.

Passa pel carrer en sentit descendent un home d'uns trenta anys vestit de manera estrofolària –pantalons que acaben entre els genolls i els turmells, camisa de colors, cabell llarg, despentinat i brut -, i que camina de forma estranya, entre descoordinada i despreocupada, llençant els braços molt endavant, i oscil·lant el seu cos de costat a cada passa.

Quan arriba a les planxes s'atura i comença a patejar-les fort amb el peu dret, fent molt de soroll. Dels vianants que estan molt a prop i que l'han sobrepassat, es tomben tres que sense deixar de caminar, se'l miren. La resta de vianants fa cas omís a l'home i segueixen el seu camí.

Una altra interferència de so, doncs l'home, amb la seva actuació, agredeix acústicament a la resta de persones. No obstant, semblen reconèixer en ell senyals d'estar pertorbat i no sancionen la seva actitud.

Els treballadors de l'obra aixequen el cap i se'l miren. Es miren entre ells un moment. El més jove d'ells, mira a l'home que dona les patades, i li diu amb to de veu que pot sentir perfectament tothom que està a prop: "¡Venga, dale, dale más fuerte!".

Aquest jove treballador està dins del grup de les persones que es poden considerar amb drets de possessió territorial sobre les planxes metàl·liques i el lloc on estan posades, doncs és el seu espai de treball, indicat amb els seus objectes –les planxes -, i potser per aquest motiu se sent legitimat a interpel·lar

a l'home. La seva actitud corporal i entonació denota desgrat davant la seva actuació, però la manifestació verbal, en strictu sensu, reforça l'activitat de l'home: potser ha estat una manera de sancionar la seva actuació, respectant en part la seva possible condició de pertorbat.

L'home de les patades deixa aquesta planxa metàl·lica i s'adreça a una altra que està dos metres lluny i li dóna onze fortes i sorolloses patades més. No mira ningú, dona la sensació que ignori tothom. Acaba de picar de peus i s'allunya, com si no haguera passat res, caminant carrer del Pi amunt.

El treballador jove mira l'home, que ja s'ha perdut entre els vianants, i diu en veu alta que sent tothom qui passa pel carrer: "¡Si está atontao el gilipollas este. Está comuna chota!".

Aquesta vegada s'ha esperat a que l'autor del fet no pugui sentir-lo: el jove treballador necessita mostrar la seva disconformitat i sancionar socialment la infracció de l'home però obviant a l'autor del fet –doncs, com ja s'ha dit, per reposar l'ordre, és més important deixar expedita la via pública que sancionar els contraventors -. La resta de treballadors no admet ni nega, espectadors habituats, possiblement experimentats en situacions com aquesta que deuen tenir incorporada o superada en el seu bagatge de situacions en relació a la seva feina.

Una vegada més, la crítica apareix quan no pot ser sentida per la persona que n'és objecte. D'aquesta manera no hi ha conflicte i tothom fa l'ús que creu de l'espai, d'aquest espai públic. L'un, lliure de trepitjar les planxes, les trepitja, guardant-se molt els operaris d'impedir-ho tot i la molèstia que el fet els suposa. Però ells es reserven el dret a exterioritzar públicament davant de tothom el seu fastigueig, el seu desgrat, sense que per fer-ho calgui un conflicte: hi ha espai per tots, hi ha temps per tots, hi ha llibertat per tothom. I els únics que entenen el significat de les paraules del jove treballador, són els seus companys i aquest observador, donat que els vianants que passen en aquest moment són nautes que provenen d'un altre espai, d'un altre moment i que res no saben de l'univers humà que s'ha esdevingut en aquell punt pocs segons abans... com res no sé jo del seu univers, quan encara no era el nostre univers en el moment del contacte visual amb ells que acaba uns segons després per començar de nou amb altres vianants que provenen d'altres universos i espais i moments, tal i com jo ho faig...

La càmera – d’haver aquí alguna -, començaria ara a pujar, pujar i pujar, en un *tràveling* vertical fins posar-se molt per sobre dels nostres caps, mentre una *veu en off*, baixant lentament el so, parlaria constantment de les trobades de vianants que no deixen de provenir d’espais diferents, de moments diferents que es comparteixen instantàniament... per perdre’s... La càmera quedaria fixa des de l’alçada, fins que s’esgotés de captar caps, cossos, trobades no previstes amb altres éssers... sense pausa. Sense fi. Sense poder captar més que la trobada continuada, sempre pactant-se... sense més repercussions que un acte qualsevol més de la vida quotidiana...
Em marejo. Em perdo. Com la imaginada càmera... cerca sense fi... punt i seguit, punt i a part, punt i final...

LLORET DE MAR
19 a 25 agost de 2002

Lloret de Mar, dilluns, 19/08/02²⁹

Avui és dilluns, dia 19 d'agost de 2002. A les 08:30 hores he arribat a la comissaria de policia de Mossos d'Esquadra de Blanes, que és la seu de l'ABP³⁰ de La Selva Litoral.

Ha passat un any i cinc mesos d'ençà que vaig fer la recerca anterior i en aquest temps, m'he presentat i he superat el DEA i a nivell professional, la convulsió del món esdevinguda després de l'11 de setembre de 2001, m'ha afectat amb més feina, més responsabilitats, més dedicació, més neguits, més problemes, més reptes. I simultàniament, durant aquest temps he redactat el diari de camp que ara començo i que se centra en l'estudi d'emergències. Per fer-ho he decidit canviar l'estructura de la recerca i des de l'interior de cotxes patrulla, que són indefectiblement enviats allà on es produeixen emergències, recollir-les per després analitzar-les. Així, després d'haver fet tota una sèrie de tràmits administratius sol·licitant que se'm permetés fer el meu treball de camp i després que fossin acceptades les meves sol·licituds al Cos de Policia de la Generalitat - Mossos d'Esquadra, em vaig entrevistar amb el Sotsinspector cap de la comissaria de Blanes, el qual em va posar totes les facilitats possibles per tal que pogués desenvolupar la meva recerca. Tant és així que, si bé en un principi el meu projecte inicial només consistia en estar durant una setmana treballant de nits amb el grup uniformat de seguretat ciutadana, després de parlar amb el Sotsinspector i atenent a la seva oferta vàrem acordar que durant tres dies treballaria en torn de dia amb un grup de paisà que fa tasques

²⁹ Tant al treball de camp de Lloret de Mar com al d'Hospitalet de Llobregat, no es fa referència o s'ha modificat determinades dades objectives: algunes adreces on han succeït alguns dels fets descrits, les paraules codificades del llenguatge policial, números identificatius de policies i de cotxes patrulles, els noms d'alguns dels protagonistes: víctimes, autors de fets i policies.

³⁰ Una ABP o Àrea Bàsica Policial és la infraestructura bàsica autosuficient en el Cos de Mossos d'Esquadra per donar resposta policial en nivells bàsics de seguretat ciutadana i investigació. Habitualment, una ABP dona resposta a una Comarca malgrat a vegades es disposi de més d'una ABP per Comarca.

relatives a delictes comesos en relació a l'activitat turística, per passar després a fer durant tres nits el que estava previst en un principi, incorporar-me amb el torn de nit uniformat.

Per tant, tal i com havia acordat amb el Sotsinspector cap de la comissaria en la nostra conversa mantinguda el mes de juny, el dilluns 19 d'agost, arribo a la comissaria de Blanes per presentar-me al Sotsinspector en funcions de Cap de la comissaria.

I.

A les 08:50, després d'uns vint minuts d'espera previsible – la meva cita era a les 09:00 -, el Sotsinspector en funcions de Cap de la comissaria m'ha rebut. Salutació amb una ràpida encallada de mans i anant per feina: m'ha donat la benvinguda, m'ha demanat que m'adrecés a ell per solucionar qualsevol problema que pugui sorgir, m'ha gestionat una taquilla per canviar-me de roba quan calgui, m'ha explicat on són els vestidors i m'ha confirmat que el comandament amb el que m'hauré de coordinar per dur a terme la meva recerca està a punt d'arribar.

Tot plegat, dubto que hagi estat més d'un minut. A una comissaria es va per feina. Sense embuts, sense nervis, de manera directa i *operativa*.

II.

Pocs minuts després arriba el sergent Francesc, el comandament que m'atendrà durant els dies que treballaré de paísà.

El sergent Francesc és cap de torn³¹. Ser cap de torn, al cos de Mossos d'Esquadra, vol dir ser un comandament responsable del grup de seguretat ciutadana³² que està de torn en aquell moment. Hi ha tres torns: matí, tarda i

³¹ El cap de torn és un comandament de l'àmbit de seguretat ciutadana. Aquest comanda simultàniament als agents i comandaments que patrullen els carrers i als agents i comandaments que gestionen la Sala.

³² El concepte oficial de seguretat a Catalunya actualment és més complet que el de seguretat ciutadana. A Catalunya, actualment, es parla de seguretat pública, i inclou les emergències socials, desastres naturals, etc. Legalment, el concepte de seguretat ciutadana, ha estat i és àmpliament tractat per juristes. A nivell policial, es pot definir com la gestió immediata d'aquells fets dels que es tingui coneixement i que presumptament siguin accions punibles des del Codi Penal, o siguin o puguin suposar un risc per la seguretat i integritat de les persones – assistència a accidents, previsió de possibles d'aldarulls, etc. -

nit. Els caps de setmana l'organització és diferent. Cada grup o *torn* de seguretat ciutadana és un *escamot*. Per tant, el cap de torn és el comandament encarregat de coordinar i dirigir l'equip de seguretat ciutadana –és a dir, agents uniformats i uniformades- que estan en aquell torn treballant al carrer. Són els qui, de manera popular i bastant generalitzada, s'anomenen patrullers.

Pot semblar que la seguretat ciutadana no sigui tant una especialitat de la tasca policial com un requisit bàsic, un fonament a partir del qual, en funció a posteriors necessitats, el professional de policia s'especialitzi. No és així. De la mateixa manera que el metge de família és un especialista en tots els sentits, el patruller/a o agent dedicat a la seguretat ciutadana és un autèntic especialista de la gestió del moment, de l'inesperat, del més ampli ventall de contingències. Expert en quotidianitats eixelebrades, anòmiques, accidentades, dramàtiques, malintencionades o de qualsevol altre perfil, però que necessiten un tractament urgent i alhora curós, ràpid, correcte i amb un mínim marge d'error, aplicant tècniques i formes d'abordatge més o menys similars tot i adaptades a cada circumstància. Sempre emmarcats per l'alteració de l'entorn, dels nervis, de l'esclat de l'emergència amb la que els agents hauran de fer equilibris per no agreujar tensions o conflictes amb la seva presència, sempre confirmadora que alguna cosa terrible està passant.

No és fàcil ni ràpid arribar a ser un bon especialista en aquest àmbit, que s'alimenta de reaccions d'allò social donat que allò social sempre està canviant, modificant-se, vacunant-se i millorant-se davant l'imprevist. I, per tant, els i les especialistes en seguretat ciutadana, tot i experts – quan ho són -, han de ser sensibles a com aquell entorn específic és d'alterable segons si és entorn rural o urbà; si és un àmbit tranquil, o amb alta incidència de problemes; de si és hivern o estiu; de si son les set del matí o les dotze del mig dia; de si hi ha molta o poca gent al lloc dels fets, per nomenar alguns dels molts factors a considerar.

El Sergent Francesc em diu, gairebé d'entrada, que ell és “de seguretat ciutadana”, i defineix als qui treballen en aquest àmbit com: “És la gent que s'ho troba tot: arriba el primer a tot arreu i s'ho ha de muntar per sortir-se'n... vale, després arribaran els d'investigació, o qui sigui. Però el de seguretat ciutadana ja ha controlat el tema, l'ha resolt, ja s'ha acabat el problema... A mi m'agrada. M'agrada molt. És lo que més m'agrada.”

Això m'ho diu per situar-me respecte a la seva trajectòria i especialitat professional i perquè s'enyora. I és que, durant aquest estiu i degut als torns de vacances d'altres comandaments, el sergent ha deixat el seu estimat escamot – se sent molt proper al seu equip d'agents -, per dedicar-se a comandar un equip que treballa de paisà en els delictes relacionats amb el món del turisme. Però a més, durant el mes d'agost, també s'ha de fer responsable del grup d'investigació.

Un grup d'investigació és un equip conformat pels agents que, treballant de paisà, s'especialitzen a investigar delictes. No són de seguretat ciutadana: no van a resoldre el problema immediat i emergent, mirant d'aturar-lo o, quan és possible actuar preventivament, evitant-lo. Els investigadors intervenen per definició *a posteriori*: arriben a un lloc on s'ha comès un delicte quan ja s'ha comès el delicte i han d'assumir el repte de, tot i haver arribat els últims, esbrinar abans i millor que ningú què ha passat exactament, qui ho ha fet, perquè, quins fets s'han esdevingut amb posterioritat, com s'han preparat, qui ha intervingut, i mirar de neutralitzar els autors del delicte detenint-los. Per tal de “lliurar-los a la justícia” tal com marca la legislació i esperar que d'aquesta manera s'eviti que tornin a fer-ho –si més no per uns mesos, per uns dies, potser per unes hores -.

Per tant, en Francesc, especialista en seguretat ciutadana, és un peix fora de la seva peixera – l'uniforme i el cotxe patrulla –, i fora del seu mar – l'espai públic com a escenari de contingències, d'emergències a resoldre d'immediat -.

Aquests tres dies estaré amb el sergent Francesc i amb el grup que treballa de paisà en relació als delictes relacionats amb turisme. Aquest grup rep el nom de “Grup Sol”.

Policialment, és habitual mirar de donar noms breus, relatius a l'àmbit del que es parla, però que no donin una idea molt directa de quin és l'àmbit de feina. D'aquesta manera es mira de satisfer una doble necessitat d'operativitat i de discreció. Operativitat que, en la vessant verbal i comunicativa, és hereva de les comunicacions per ràdio transmissor. No és operatiu dir “el grup que es dedica a delictes turístics” o “el grup del sergent Francesc”. Sí és operatiu dir per ràdio “grup sol” nom que, a més, situarà a tot aquell que escolti i tingui accés a saber al que es dedica aquest grup, quin serà el possible objecte de la

seva comunicació. La discreció ve donada a partir de l'ambigua interpretació que es pugui fer del nom, que romés tindrà sentit per als iniciats, fins i tot dins d'aquell grup de policies, que coneguin el significat d'aquest indicatiu³³.

El sergent Francesc em presenta als agents del grup Sol i als del grup d'investigació.

Percebo recel cap a mi per part de tots ells, especialment per part dels del grup d'investigació: de fet, és habitual en aquest món professional una sistemàtica posada en dubte de tot i de tothom. D'aquesta manera, jo, encara que sigui presentat pel sergent, encara que ell expliqui que sóc un estudiant de doctorat i que estic fent un treball de camp per a una recerca i encara que ell els doni total confiança, no ho acaben de veure clar amb mi. De fet, no importaria gens que jo fos policia com ells: encara que fos així, jo seguiria sense pertànyer al seu grup. No formo part dels seus problemes, de la seva quotidianitat professional, ni de la seva forma de treballar. Sóc extern al grup i, com a tal, i en la meua nova condició d'element inserit de forma estranya en l'ambient, ben bé podria ser un infiltrat: un agent de, per exemple, la Divisió d'Afers Interns. De fet, és habitual que entre agents d'un grup a un altre, o entre membres d'investigació a membres de seguretat ciutadana, o de diferents comissaries, no tant sols no hi hagi una total confiança, sinó que diria que es dóna una sistemàtica desconfiança, que pot ser molt petita, o gran: però sempre hi ha desconfiança de partida.

A més, aquesta habitual desconfiança es veu agreujada pel fet que tot just fa tres dies alguns agents i comandaments d'aquesta comissaria van saber que havien estat processats per un jutge per fets relatius a una operació d'una altra comissaria, en la que efectius d'aquesta hi van participar. Aquest fet ajuda a fer que l'ambient estigui especialment enrarit.

Després de les presentacions, el sergent Francesc comença un actiu i ininterromput circuit a tota velocitat per taules i despatxos: ell ha estat descansant durant el cap de setmana, però el carrer, els delictes i la

³³ Un indicatiu policial és una paraula que serveix per designar en forma de "clau" un determinat servei policial específic, o comandament, o grup amb una tasca específica. Neix de la intenció que només els qui pertanyin a l'equip en el que es desenvolupa el servei puguin entendre els fets, moviments, i informació en general que generi al respecte.

comissaria, no. Per tant, ha de mirar novetats³⁴, fullejar diligències³⁵ i assabentar-se del moment en què es troben investigacions que estaven en curs divendres i que, lògicament, han seguit el seu curs durant el cap de setmana.

Són gairebé dues hores de mirar papers, de fer preguntes relatives a allò que ha llegit: “els detinguts d’aquestes diligències passen avui a disposició judicial?”; “com està la investigació del “butró³⁶” de la empresa Focucasa?”. En Francesc s’ha de fer una composició de com ha evolucionat la feina pendent des de divendres i de la que, generada durant el cap de setmana, ha de ser gestionada ja de manera urgent: sovint, cal ampliar les dades recollides respecte a un fet delictiu, moltes vegades després d’una detenció. I la llei d’Enjudiciament Criminal diu que els detinguts ho estaran el mínim temps imprescindible, amb un màxim de setanta i dues hores abans de passar a disposició judicial. Per tant, una majoria de vegades s’esdevenen autèntiques carreres a contra rellotge per ultimar investigacions que caldrà adjuntar a les diligències que el jutge o jutgessa voldrà i necessitarà sobre la seva taula en el moment en què se li presenti cada persona detinguda.

Després de dues hores i mitja d’una feina tant insospitadament policial per a profans però tant certament relacionada amb la tasca, com és la gestió de papers i la distribució de la feina que aquesta gestió origina, el sergent i jo fem

³⁴ Les novetats són documents formalitzats en els que es traspassa el més rellevant de la jornada, tant a torns posteriors, com a serveis centrals dels qui depengui el servei que genera les novetats. Així es garanteix la continuació de les tasques, i l’estudi a nivell general dels fets i evolució de determinats fenòmens delinquencials.

³⁵ S’utilitza la paraula “diligències” com a sinònim d’atestat. Els atestats contenen diligències. Els atestats policials són documents policials oficials que expliquen els fets i les persones presumptament relacionades, i que s’han de trametre als Jutjats pertinents en uns determinats períodes de temps molt breus. D’aquesta manera s’elimina la possible arbitrarietat policial en decidir de que es fa o no seguiment policial: qualsevol fet recollit al Codi Penal i conegut z nivell policial, ha de ser reflectit en un atestat –o “diligències”- i ser remés al Jutjat complint els terminis establerts.

³⁶ “Butró” és una paraula per designar un tipus de robatori amb força. La seva manifestació genèrica habitualment s’efectua sobre empreses, indústries o grans locals comercials. Quan no hi ha ningú es fa accés per trencament –rebotant parets, tallant accessos metàl·lics -, s’accedeix a l’interior, i es roba material per gran valor econòmic.

un tallat ràpid i després de recollir a un agent –en David -, sortim al carrer per fer una ronda pels carrers.

III.

Muntem a un “cotxe no logotipat”³⁷ o “no uniformat”, que és el seu nom tècnic, a un “cotxe de paisà” com diuen els i les agents habitualment, és a dir, a un “cotxe camuflat”, com diu la resta de la gent. Aquestes nomenclatures evidencien com pels policies el cotxe sense marques policials és un cotxe com la resta de cotxes, un més que es barreja amb la resta, un “cotxe de paisà”, i en canvi, per la població, és un “cotxe camuflat”: un cotxe diferent, “dels altres”, i que es vol amagar entre nosaltres.

En el moment de trepitjar l'espai públic i muntar al vehicle tot engegant el radio transmissor que connectarà el vehicle amb la resta de vehicles operatius i amb la central, l'actitud del sergent Francesc i de l'agent David canvia totalment: deixen de mostrar-se relaxats i de xerrar entre ells. Ambdós duen baixades les respectives finestres del cotxe, que circula a velocitat no massa ràpida, i miren freqüentment per finestres i pel vidre frontal, escrutant, buscant res en concret, però sensibles a la possibilitat d'observar algun fet delictiu, en una actitud que ben bé podria anomenar-se de “patrullatge en vehicle”.

Fan escombrats visuals per tal de mirar de constituir-se en una sort d'antenes captadores d'imatges que puguin ser d'interès policial. De fet, un cop al carrer, un agent de policia en servei - i també, per deformació, quan no està de servei - mira de ser sensible a allò extraordinari que pugui esdevenir davant dels seus ulls – és difícil, però no deixa de ser possible – i que sigui de la seva incumbència professional: captar qualsevol indici de anormalitat –és a dir, qualsevol cosa que no acostuma a passar - i, immediatament, discriminar aquelles actituds perfectament lícites, espontànies, creatives o senzillament diferents d'aquelles que són un primer precursor, un pas previ a l'agressió, al robatori, a l'atac, a l'amenaça,... Per ells, l'espai públic no és només un espai de visibilització: és també un espai d'exposició on se'ls ofereixen imatges, fets,

³⁷ Hi ha cotxes policials logotipats i no logotipats. Els logotipats, són els cotxes patrulla: duen els símbols corporatius policials i un pont superior amb les llums d'emergència i sirena. N'hi ha de dos tipus: mampara i sense mampara. Els mampara, separen hermèticament la zona entre els dos seients de davant i els de darrera. Aquest són els emprats per traslladar detinguts. Els que no tenen mampara poden ser utilitzats per traslladar a ciutadans no detinguts.

actituds que ells prenen amb avidesa, amb intenció de veure, d'apropiar-se d'allò que sigui visible.

Les converses que mantenen entre ells no són mirant a l'altre interlocutor, sinó mirant sempre a l'exterior, escrutant: com si es dissociés el pensament, que estaria centrat en la conversa, respecte als sentits; la vista, la oïda, centrats en un instint predisposat a rebre algun estímul visual o sonor estrany que permeti accentuar l'atenció i potser detectar la comissió d'algun delicte.

Tanmateix, en el moment en què la ràdio "parla" – algun altre cotxe policial o la Sala³⁸ emet algun missatge -, la conversa entre ells dos s'atura automàticament per rebre el missatge i, sinó incumbeix en res als ocupants del vehicle, es reprèn la conversació on s'havia deixat.

I és que, com recull Diago: "La policia no es passeja. (...) perquè quan tu vegis un cotxe policial que està patrullant, mai està passejant. Està treballant, està pendent i està esperant que li envii una emissora, que li envii una trucada [de la sala] (...)" (Diago, 2001: 425). Aquesta actitud ajuda a donar més solidesa a l'entramat, a la xarxa mòbil d'agents i vehicles que, desplaçant-se per l'espai, intenta –sense aconseguir-ho -, ocupar tot l'espai per tal d'evitar el delicte.

En tornar a comissaria, Francesc em diu que per la tarda anirem a fer unes comprovacions per saber si els delinqüents objecte d'interès d'aquesta possible operació conjunta encara són localitzables al lloc on se'ls té ubicats i on s'espera que estiguin fins deu dies més tard.

El sergent em fa una descripció de tipus de delictes amb els que es troben actualment i com els han batejat: "teletubbies"; grup no massa nombrós de persones - de dos o tres a cinc o sis - que van a la platja i comencen a jugar a futbol, tot convidant una part del grup que juguin amb els turistes estrangers (dos o tres "guiris"). En acabar el partit i tornar els turistes on tenen les seves

³⁸ La Sala està localitzada a la Comissaria. És un espai tancat, d'on li ve el nom al servei. En ella treballen els diferents policies operadors i operadores de Sala. Cadascun disposa d'ordinador, telèfon i connexió via emissora amb els i les policies que estan als carrers. Amb aquestes eines i mapes, reben les trucades d'emergències i gestionen les patrulles adreçant-les als serveis atenent a criteris de proximitat, eficàcia, pertinença d'enviar una o altra patrulla, etc. Un o més comandaments supervisen la tasca dels operadors.

tovalloles, descobreixen què la resta del grup de “teletubbies” els han furtat les carteres. Una altra modalitat de “teletubbies” és l’efectuada per un home, ben vestit, amb roba normalment també robada, que surt per la nit, “lliga” amb una o dues noies alhora, van a la platja i a les fosques, mantenen relacions sexuals – els dos o els tres -. En acabar el contacte sexual, la noia o noies descobreixen què la seva cartera ha desaparegut. També pot endur-se-les a l’habitació de l’hotel d’elles: si van borratxes, millor. Igualment, en acabar al contacte sexual, elles descobreixen la desaparició dels seus efectes. Em diu l’agent David que: “Li diem “els teletubbies” perquè van “de buen rollo””.

Una altra tècnica és la batejada com “els picapedreros” o “los Picapiedra”: és una tècnica que s’aplica des de l’any passat –2001-, i consisteix en colar-se a un hotel aprofitant l’entrada i sortida de gent, pujar a alguna planta i accedir a l’interior d’alguna habitació, falsejant la banda magnètica que dóna pas a la mateixa. Un cop a dins, amb una pedra que introdueixen des del carrer embolicada en algun drap, colpegen la caixa forta de l’habitació fins trencar la porta i endur-se el que hi ha a l’interior. Aquest any, segons m’expliquen, empren aquesta tècnica en una versió millorada: no entren amb cap pedra des del carrer i, quan són a l’habitació en qüestió, agafen l’extintor de la planta o de la mateixa habitació i rebenten amb aquest la caixa forta: d’aquesta manera eviten entrar a l’hotel amb la pedra.

Un altre tipus és el “furt libanès”: és el coneixement i aplicació d’un tipus de llaç per la ranura de les cabines telefòniques, que permet alliberar el contingut de la caixa que conté les monedes i robar els diners que conté la màquina.

I també, com no, clàssics de la delinqüència habitual: estrebades, robatoris amb violència i intimidació. En general, de tot... L’ampli ventall de la delinqüència al carrer es troba representat en aquest territori.

IV.

Dinem sols al menjador de la comissaria en Francesc i jo. La majoria d’efectius uniformats o han entrat fa una estona a treballar, o han plegat i dinen a casa. Dels efectius de paisà, només ell i jo dinem a l’interior de la comissaria. Mengem en silenci. Li dic que estic cansat. Ell contesta: “Si, aquesta calor aixafa. I això que no n’està fent gaire aquest estiu... però amb tot això a sobre,

tant arrapat [es refereix a l'arma, la ràdio portàtil i les manilles]... jo estic fet més a l'uniforme".

Crida l'atenció la quantitat d'argot propi, utilitzat de manera molt freqüent: així, "dar un hachazo" és tacar, desmantellar una estructura delictiva, igual que "anar per ells". "Los malos" o "maluzos", com també diu CNP³⁹, són els delinqüents. A l'arma o pistola, "fusca" o "pipa".

Respecte a l'equipament del policia de paisà, és com anar amb llastre: es compon d'una pistola carregada i un carregador de recanvi ple, unes manilles metàl·liques, les claus de les manilles, pocket⁴⁰, i si queden butxaques disponibles per algun lloc, una bateria de recanvi pel mateix –ambdues coses força voluminoses –, el que tècnicament es coneix com a defensa però popularment com a porra⁴¹, sabates tipus bota súper flexibles, eina multiusos *lethermans* – kit multieines compacte i plegable –, llanterna, guants de làtex, llibreta, bolígraf... Tot plegat, a més, dissimulat entre la roba, la qual cosa obliga a dur-ho molt arrapat al cos a l'estiu i no tant a l'hivern. La vestimenta sòl ser esportiva. D'aquesta manera tot policia de paisà que va carregat de pes pel carrer es constitueix en una "cèl·lula" independent – o tant independent com pugui – a nivell de capacitat operativa, de capacitat d'intervenció i està així preparat per poder entrar en acció en dur tant material com sigui possible per tal que davant de qualsevol eventualitat pugui intervenir i resoldre.

V.

Després de dinar, hem anat en Francesc, en David i jo a fer una gestió a un càmping. Prèviament, s'ha trucat per telèfon al lloc per demanar-los que preparassin una informació concreta que els havíem de passar a recollir, i avisar-los que ho faríem en una estona.

³⁹ Cos Nacional de Policia

⁴⁰ Pocket, poquet, la ràdio, el portàtil, la ràdio portàtil: són formes d'anomenar el terminal de la emissora de ràdio que connecta amb la Sala. És un aparell autònom amb antena, que pels agents de paisà no és mai prou petit i discret, el que popularment es coneix com a "walkie-talkie"

⁴¹ La ciutadania li segueix dient porra, però policialment rep el nom de defensa. Conceptualment, vol significar la seva utilització només per enfrontar-se a grups multitudinaris, a armes blanques, i com a arma de defensa i no d'atac. Els grups antiavalots, però, quan carreguen, les utilitzen amb objectius disuasoris de forma ofensiva.

Hem arribat al càmping en cotxe. Aparquem fora i entrem a peu. Ens atén a la recepció una dona d'uns cinquanta anys que en el moment d'obrir-nos la porta ens ha mirat i ha fet un somriure, com de complicitat, com dient: "ja se, sou vosaltres, els policies". Darrera nostre, entren dos clients del càmping que com nosaltres esperaven fora. En Francesc li ha preguntat a la dona de manera molt curosa i en to de veu més aviat baix la informació que ens era necessària, sense fer referència a ningú o a cap grup en concret, per no posar a ningú en evidència davant la resta de clients presents a la recepció. En canvi, la dona, ha contestat parlant directament d'aquelles persones, identificant-les per la seva nacionalitat i dient coses com "la gente esta que os interesa a vosotros" ; "a esos rumanos los tenías aquí ayer", donant a entendre amb aquests comentaris als clients presents que els seus interlocutors són policies que estan sobre la pista d'alguns clients del càmping de nacionalitat romanesa. D'aquesta manera ha invalidat tota la cura d'en Francesc i potser ha facilitat que es pugui arribar a alertar als sospitosos. En sortir, en Francesc diu: "Sempre igual. La gent sempre vol que siguem perfectes, educadíssims i correctíssims: bé!. Correcte!. Però ells són els primers a senyalar amb el dit, a criminalitzar, quan nosaltres estem davant".

VI.

Tornem a comissaria. Francesc diposita la seva arma i manilles a l'armer, deixa el pocket carregant-se per ser emprat pel torn de nit i xerra una estona amb membres del grup d'investigació que ja pleguen.

A les 17:30, en Francesc m'acomia fins l'endemà. Ell es queda repassant algunes diligències i esperant a uns companys que entren de torn de tarda - nit, per tal que li expliquin com els han anat els darrers vespres. Marxo del lloc, que està tant actiu com ho estava en el moment que he entrat, abans de les 09:00 del matí.

Lloret de Mar, dimarts, 20/08/02

I.

Frases d'en Francesc a comissaria, a les 09:00 hores i només entrar a treballar: "El patrullero se come los marrones: és arribar i moldre". També diu, referint-se als Jutjats, ubicats a l'edifici contigu a la comissaria, que "los de al

lado, tienen que saber que Lloret es una zona gris, más bien oscura y muy espesa”.

Es refereix a que hi ha molta conflictivitat, sobre tot per la nit, associada al turisme jove que consumeix molt alcohol i drogues, de manera intensa, amb conjunt al cúmul de delictes que es cometen.

II.

A les 09:45 un policia de paisà que està preparat per sortir a patrullar a un mercat a l'aire lliure on es cometen força furts, diu un instant abans de sortir: “Bueno: suarem una miqueta, ens apimarem, prendrem el solet, i veurem noies maques...”, tot posant cara de conformitat.

Sembla voler expressar l'escassa possibilitat que policia i delicte coincideixin en l'espai i el temps, com donant per fet el difícil que és ser al lloc concret en el moment concret.

III.

A les 10:15 hores, després que en Francesc s'hagi assabentat de les novetats de la nit, ell en David i jo anem al mercat a l'aire lliure, on es produeixen molts furts sobre els clients, la qual cosa arriba a afectar a les vendes de les parades, doncs són tants els robatoris que minva el nombre de clients que hi van.

Arribem a les 10:35. Al lloc ja hi ha una parella d'agents. En David i en Francesc com a comandament, són la segona parella. Les dues parelles es localitzen visualment i se saluden amb el cap de forma gairebé imperceptible. Així si algun delinqüent ha identificat a la primera parella de policies, aquesta no descobreix a la segona i no la “crema”.

En Francesc es desplaça al lloc per què durant el mes de juliol i el que portem d'agost, el mercat del dimarts és aquell en el que més es roba, motiu pel qual els policies han anat augmentant la pressió⁴², fent que anés disminuint efectivament el nombre de robatoris.

En arribar al mercat, m'explica el perfil de les persones que busquen i com es comporten els delinqüents que acostumen a robar en aquest mercat:

⁴² Fer pressió policial, és tenir molta presència policial i fer-la visible i ostensible, normalment a un lloc concret o zona. Es fa per dissuadir la comissió futura d'algun delicte.

“ A veure: Rumans: Els veuràs molt normals, semblen gitanos, van de look guiri, molt tranquil, passejant, perooo “ellos nos conocen a nosotros, y nosotros los conocemos a ellos”; però, bé, si cau algun, ja veuràs... Sudamericanos: también, eh?. Van a furtrar a clients, i també a botigues, però sobre tot a clients. Furten “al descuido” . Les “claveteras”, que si poden s’amaguen, però si el guiri és molt “apampiao”, van a sac, sense dissimular ni res...”.

Els policies amb els que vaig fan el que no fa la gent. La gent mira el gènere de les parades. Els lladres, miren la gent que mira les parades. Ells busquen amb la mirada els lladres que miren la gent que mira les parades.

De sobte, la mirada de Francesc i David coincideix sobre una dona. Automàticament, sense parlar-se, cadascun des del seu lloc d’observació, es posen a controlar i seguir la dona. És una persona d’uns quaranta cinc anys. Vesteix samarreta que li va gran i faldilla llarga i amplia. Camina molt nerviosa entre les parades. Mira tot el gènere alhora que mira els botiguers i la resta de la gent. Nerviosament, ho mira tot però no es fixa en res. S’atura a una parada de plantes i compra un petit manyac de flors. L’agafa i treu una bossa de plàstic d’una butxaca. Disposa les flors i la bossa entre les seves mans a l’estil de com fan les “claveteras”.

Seguim la dona durant uns deu minuts entre les parades i la multitud, sense que ni ella ni els clients del mercat se n’adonin. En canvi, la dona crida l’atenció a algunes parades. Quan això passa, els botiguers es posen a prop d’ella i mostren nerviosisme. Alguns miren al voltant de la dona i descobreixen els policies de paisà vigilant-la. En adonar-se’n, normalment es posen molt tensos tot i que no diuen res.

Finalment, als vint i cinc minuts d’estar controlant-la, la dona marxa del mercat, de pressa i molt nerviosa, sense haver comprat res més que les flors.

Les parades del mercat comencen a plegar. La gent a marxar. Es desmunta el dispositiu. Avui no hi ha hagut cap detenció ni cap denúncia. El primer dia en tot l’estiu sense denúncies: casualment ningú no ha anat a delinquir? O potser l’activitat del dispositiu ha dissuadit als que anaven a fer-ho i potser han detectat les patrulles, o és que quan anaven a actuar s’han sentit assetjats?. Sigui com sigui, malgrat pugui semblar que el dispositiu no ha servit per res, la lectura que es fa és la contrària: s’ha acomplert l’objectiu. En desmuntar el dispositiu, el sergent diu per ràdio: “Desmuntem dispositiu: ¡Éxito

rotundo!”. Em mira i em diu: “Ha anat bé. I no tenia perquè, saps? En aquesta feina, et pots esforçar en fer les coses bé, però, sobre tot, a seguretat ciutadana, dos més dos, poden ser cinc”.

La imprevisibilitat, la sorpresa, la contingència de la quotidianitat queda reflectida en aquesta forma d'explicar-ho: a la realitat del carrer, dos més dos, poden ser, efectivament, qualsevol cosa menys quatre.

IV.

En sortir del mercat, ja en el vehicle, en Francesc em parla d'un dels agents que estaven al dispositiu. Em diu d'ell: “A aquell noi, en Ramon, li “falta cotxe”. Ja li he dit a ell: escolta, Ramon, els teus companys t'estan guanyant en soltura perquè porten més cotxe que tu”. Es refereix a un noi que està de pràctiques⁴³ i que ha estat uns mesos a l'Oficina de Denúncies⁴⁴ sense sortir al carrer. De fet, és això al que es refereix en Francesc.

Amb “que li falta cotxe”, el sergent vol dir quilòmetres de patrullatge, la possibilitat de trobar-se amb moltes situacions fruit d'estar en contacte amb la gent, al carrer, on s'originen tot tipus d'interaccions. I d'aprendre a resoldre-les amb l'experiència i el coneixement que dona la pràctica, doncs, com recull Marta Diago de boca d'un policia a la seva tesi doctoral: “És la millor escola que hi ha. El carrer [t'ensenya], doncs ho aprens gairebé tot al carrer” (Diago, 2001 :424).

V.

Anem a dependències de CNP a Lloret per dur a terme una gestió. Un cop allà a les 13.27 hores, se'ns apropen dos agents de policia del CNP per dir-nos que acaben de rebre un avís conforme una persona anònima ha vist

⁴³ Els agents de policia, quan acaben el seu període formatiu a l'Escola de Policia de Catalunya, són, durant un temps, policies en període de pràctiques, amb totes les responsabilitats i funcions d'un agent de policia. Superat el període de pràctiques, són nomenats funcionaris de carrera.

⁴⁴ Les denúncies, a les comissaries de Mossos d'Esquadra, es fan a les Oficines d'Atenció Ciutadana o OAC. Aquest és el servei de la Comissaria on diferents agents i comandaments atenen a les persones que van a presentar denúncies, elaborant els pertinents atestats, i engegant les primeres tasques bàsiques d'investigació en molts casos. També generen els atestats derivats de la pròpia activitat policial del dia a dia dels patrullers. Les OAC són les que tramiten els atestats als Jutjats. A cada Comissaria, el responsable de cada OAC és un comandament Cap de la OAC.

com llençaven en una paperera entre la discoteca Revolution i el Mini Golf una bossa de plàstic de Caprabo amb el que podria ser una cartera al seu interior. L'agent de CNP que ens dóna la informació, en dir-los que anem cap el lloc, es posa seriós i diu: "Oye... tener cuidado". La seva actitud i emfasització va sens dubte enfocada al temor que pugui ser un artefacte explosiu, - en diversos estius, ETA ha posat artefactes explosius i ha fet amenaces de bomba a Lloret de Mar - .

Ens hi adrecem en Francesc i jo caminant –estem molt a prop -, i a les 13.32 hores, després d'escorcollar les papereres de la zona discretament per evitar que s'alarmin els transeünts que passen, Francesc localitza a una paperera una bossa de plàstic de Carrefour amb alguna cosa dins que podria ser una cartera. Retira la bossa amb cura de la paperera i la diposita a terra. Gairebé no passa gent. Francesc decideix tallar la bossa amb la petita navalla amb la que complementa el seu equip i així veure que conté. És el que sembla, una cartera amb documentació d'un ciutadà francès així com amb targetes de dèbit i diners. Pot ser que algú l'ha trobada i en tenir por que si la porta a comissaria pensin que l'ha sostreta, l'hagi embolcallat i tirat. Potser qui l'ha sostret entén què amb moneda i targetes estrangeres de dèbit, no pot fer res. En Francesc l'agafa per dur-la a comissaria.

VI.

16.32 hores Anem cap a un hotel de Lloret. És un gran hotel amb un important flux de persones sempre entrant i sortint, amb moltes altes i baixes cada dia. Durant el cap de setmana s'han dut a terme en diverses ocasions robatoris a interior d'habitacions emprant la tècnica dels "picapedreros", tècnica tan grollera com rebentar amb l'extintor de la planta la porta de la caixa forta de l'habitació escollida. El personal de l'hotel sospita d'una persona a la que s'ha vist entrant i sortint en moments propers a la comissió dels delictes. Han vist entrar aquesta persona i han avisat la policia. Dues parelles de paisà arriben al lloc en menys de quatre minuts. Entrem de forma decidida i s'actua molt de pressa, doncs el temps juga en contra. En Francesc ja ha distribuït la feina prèviament per la radio dels vehicles donat que ja tenim la descripció de l'individu que el personal de l'hotel ha facilitat quan han trucat a comissaria. Un efectiu es queda a la porta de l'hotel, dos més van a les plantes altes, que és on se solen dur a terme aquests delictes per la probabilitat que hi hagi menys

gent de pas. Ell, mentrestant, recull dades amb el gerent i li demana que posi personal a comprovar per les plantes si s'ha forçat alguna habitació.

L'efectiu que controla la porta de l'establiment s'està per la zona de recepció de l'hotel. Seu a una cadira des de la que, entre la multitud que va i ve, té una bona visió de l'àrea i de la porta.

Apareix una senyora que es posa a parlar amb la recepcionista. Després sabrem que la senyora és la mare de la treballadora. Aquesta, de forma discreta, explica a la mare que hi ha policies a l'hotel i li diu que el noi que està assegut a la cadira ho és.

La senyora mira l'agent de paisà, va cap a ell i seu a la cadira contigua. Està a uns cinquanta centímetres de l'agent i, literalment, l'espia: el mira fixament, li busca l'arma amb la mirada i l'escruta per veure si parla per ràdio. Mentre això passa, d'una finestra de l'hotel cau aigua. La senyora s'aixeca, va a mirar i gesticulant de manera aparatosa i cridant, diu: "Estan echando agua del balcón a la calle". Ho diu mirant fixament a l'agent, que ara està a uns quatre o cinc metres. Sembla que davant la presència d'un policia a prop seu, la senyora espera que aquest actuï sistemàticament davant tot allò que sigui mínimament diferent al que és habitual o normatiu, malgrat no sigui il·legal ni punible.

Aquesta és, sovint, una actitud habitual en una part de la societat quan tenen a un policia a prop. No li importa resultar desmesurada: la dona vol que el que per ella és un problema, que caigui aigua des d'un balcó, ho solucioni la policia. Per altra part, la localització d'un policia és sempre un objectiu de qualsevol persona normal, un premi al voyeurisme de carrer. Més encara si el trofeu que s'identifica és un policia de paisà, un mite de l'intent d'ocultació a l'espai públic, allò que tots volem fer i que volem evitar en els demés, que s'ocultin de nosaltres. Per això la tendència és, gairebé sempre, visibilitzar als policies davant la resta, exercir una sort de control social sobre ells, doncs, malgrat suposadament actuïn del costat de la llei, els policies són percebuts com personatges temibles i potencialment perillosos, amb poder coactiu sobre tots i cadascun i cadascuna de nosaltres: d'aquí la visibilització quan se'n "caça" un.

L'agent s'aixeca lentament, ignorant la senyora i fent veure que tot plegat no va amb ell, s'allunya d'ella i de la zona, tot buscant un altre punt per poder

controlar l'entrada. Malauradament, ja no ho podrà fer assegut a una cadira. Possiblement maleeixi mentalment l'actitud de la dona, que l'ha forçat a deixar tan bon punt d'observació.

Passada mitja hora en la que la resta d'efectius han escombrat també les zones comunes de l'hotel –recepció, bar, menjador, zona de piscina -, sense que ningú hagi detectat res i sense que el personal hagi detectat cap habitació forçada, marxem del lloc.

VII.

Sortim de l'hotel i pugem al cotxe per adreçar-nos a comissaria. En el camí veiem una persona amb actitud nerviosa aturada a una cantonada. Ha arribat una altra persona que s'ha reunit amb aquesta. Un d'ells ha entrat en un establiment i l'altre s'ha quedat al carrer, nerviós, mirant en totes direccions.

Davant la possibilitat que pugui ser un atracament, –delicte que es dona amb certa freqüència en aquesta zona i època de l'any -, l'agent condueix lentament el vehicle per observar-los. Uns cinquanta metres més endavant, aturem el vehicle. Els policies, des del cotxe, controlen la seva activitat: un d'ells pel mirall retrovisor i sense tombar-se i l'altre mig girat, amb discreció. Al mateix temps, han desplegat un mapa dins el cotxe, per aparentar davant la gent que passi caminant a prop seu, així com a possibles col·laboradors de les dues persones, cas que fossin atracadors, que som turistes a Lloret de Mar que cerquen quelcom en un mapa.

Miren de fer-se invisibles: no desapareixent, sinó mirant de ser un transeünt, un usuari més, aquells a qui es dona el dret de l'anonimat i a la invisibilitat. L'espera i vigilància dura uns cinc minuts. Afortunadament, les seves sospites no s'han complert.

VIII.

En acabar el servei, arribem a comissaria. Sento com, en un despatx, alguns efectius estan parlant d'alguna pel·lícula de ciència ficció.

Ja des de dilluns he sentit a alguns agents que parlen de pel·lícules com Star Wars i Blade Runner per fer constants paral·lelismes entre aquestes i la feina de policia: pel que diuen, per ells les pel·lícules de ciència ficció recreen realitats diferents on hi ha “poders foscos” i troben què això és similar al que viuen en la seva quotidianitat policial. Referències com les de Francesc, sobre “el lado oscuro”, remetent a aquests productes cinematogràfics.

Els que ara mateix estan parlant, comenten una de les escenes finals de Blade Runner – no sé quina de les versions -. L'agent en qüestió, un dels més antics de la comissaria i que treballa a investigació, recita l'escena i desperta la meva curiositat.

Un temps després, em faig amb una còpia de la pel·lícula en la versió de 1992. Tot el film és un inquietant i curós retrat de la relació del policia, encarnat per Harrison Ford, amb la societat que l'envolta i amb el seu objecte de treball, aquells que han de ser perseguits i neutralitzats del sinus de la societat. Vaig descobrint en la pel·lícula com la societat sencera que hi surt reflectida, multitudinària, enfeinada, organitzadament desorganitzada, no és més que un decorat que participa activament només quan interpreta el paper de multitud espectadora. Però, fonamentalment, la societat de la pel·lícula es representa com aliena a la realitat de perseguits i perseguidors. El perseguidor, el policia, el Blade Runner, entén perfectament als perseguits, els replicants. Els entén, empra les seves lògiques i, finalment, es troben sempre perquè parlen el mateix idioma, és a dir, entenen la vida igual i la desenvolupen de la mateixa forma. I no només això: ell sap, arriba a saber que és un d'ells.

L'escena en qüestió no és sinó un regal en clau que l'agent en qüestió em fa quan la recita, coneixedor de quin és l'objecte de la meua presència entre ells. En ella, el replicant perseguit salva la vida al Blade Runner perseguidor, el mira de fit a fit i, enmig de la foscor i la pluja, dalt d'un gratacel, li diu: "He vist coses... que vosaltres no podríeu creure. Naus d'atac cremant-se més enllà d'Orion. He vist raigs-C... brillant a prop de la Porta de Tannhäuser. Tots aquells moments es perdran... en el temps... com llàgrimes... en la pluja. És hora de morir". A continuació, el replicant somriu i mor. El Blade Runner cluca els ulls atordit. Comprèn les paraules del replicant. No és anecdòtic que el policia que em recita l'escena reciti al replicant i no al Blade Runner: l'agent d'investigació creu que, després de tot, la vivència del fet social d'ambdós té força semblances.

A les 18.35 hores, surto de comissaria i plego fins l'endemà.

Lloret de Mar, dimecres, 21/08/02

I.

Arribo a la comissaria a les 08:00 hores i estic amb un agent que porta a terme una tasca pesada de paperassa: es tracta de comprovar a l'ordinador els noms de les persones que s'inscriuen als establiments hotelers. Es tracta de, complint la legislació vigent, comprovar si tenen algun requeriment judicial (ordres de crida, cerca, esbrinaments de domicili, etc.). També és una forma de detectar on resideixen alguns delinqüents coneguts de l'Europa de l'Est: aquestes persones són transportades en autocars des dels seus països d'origen cap als establiments –moltes vegades, càmpings -, on s'inscriuen amb els seus noms reals. Des d'allà, roben durant uns dies o setmanes fins que la xarxa que els ha dut els recull i els torna als seus països. Com molts d'ells són reincidents d'altres anys, el registre als establiments on s'allotgen facilita la seva localització, especialment quan d'un dia per un altre apareixen a un mateix hotel o càmping vint, trenta d'aquestes persones multireincidentes, procedents del mateix país i zona: vol dir que els han portat en grup i que possiblement venen a delinquir.

Sobre les 10.00 hores arriba el sergent Francesc. Sembla tenir un dia gris. Quan comprova les novetats del dia anterior, detecta l'avís d'un hotel, a les 22.30 hores de la nit passada, segons el qual una persona que s'havia registrat demanava informació exhaustiva de la localització de les sortides d'emergència de l'hotel i a quins espais oberts donaven aquestes sortides. És una persona sola a la que, després d'aquesta pregunta, el personal de l'hotel ha observat i no ha vist entrar ni sortir massa, sense fer activitat de platja ni aparentar l'actitud habitual d'algú que està de vacances a la costa. Per aquest motiu es valora que pugui ser una persona de l'entorn d'ETA i que estigui contemplant l'hotel com objectiu.

II.

Els plans previs per la feina d'avui s'han vist alterats pel fet d'haver de prioritzar aquest avís. En aquests moments, han aparegut efectius d'un altre cos policial que, no se sap com, també tenien la informació i volien ser ells qui anessin a fer els esbrinaments. Es parla amb ells i, finalment, s'acorda que serà en Francesc qui faci les gestions amb l'hotel.

Arribem a l'establiment. La recepcionista parla amb nosaltres i ens facilita tot el que es demana. Observo que parlen amb en Francesc amb certa complicitat, com "de policia a policia". Quan es comenta que caldria accedir al màxim d'informació disponible de la persona, la recepcionista, que és qui parla, mira amb complicitat al recepcionista que està amb ella, somriuen i amb discreció i també satisfacció, agafen un paper que tenen preparat sota el taulell: "És una fotocòpia del DNI. Ho hem fet bé, oi?", demanen. En Francesc contesta: "Sí. Sí, sí. Heu fet bé. Però no patiu, que no heu fet res mal fet, eh? És legal que em passeu el DNI".

Aleshores somriuen i se'ls nota una mica més relaxats: estan molt satisfets de fer de policies. Ens expliquen, ja més tranquils, que mentre es feia l'habitació de la persona s'havia donat instruccions al personal de neteja que miressin el que estigués a la vista per si veien quelcom estrany. Realment, han "investigat" la persona en la mesura de les seves possibilitats.

La feina que s'han pres a "investigar" ha estat voluntariosa. Però quan se'ls ha fet preguntes concretes: "a quines hores acostuma a sortir?"; "què acostuma a fer?"...- les respostes es tornen poc o gens concretes, semblen no voler aportar informació: "A mi m'han dit"; "jo no he vist res"... Com si no volguessin poder ser barrejats amb l'afer, no són testimonis de res tot i ser, precisament els recepcionistes de dia, les úniques persones que l'han vist i poden informar. De fet, és tal la seva "amnèsia", que no es pot recollir el motiu pel qual els ha estranyat la forma de fer de l'hoste.

Els policies em diuen després que, tot sovint, les persones volen parlar sobre els demás, opinar sobre els seus actes, fer gestions de tipus policial, dir que s'ha de fer, però ningú no vol que se l'involucri, tenir rés a veure amb el que diu o fa o creu que s'ha de fer. Al final, diuen, resulta que la gent mai no ha vist rés, o, en tot cas, mai quan cal dir-ho "legalment", com a testimoni: gairebé ningú vol aportar el que sap, veu, sent o viu, a un judici. Segons ells, això és força habitual en la tasca policial.

Així doncs, més enllà d'una clienta que s'interessa per les sortides d'emergència, no hi ha cap dada que apunti a cap activitat sospitosa. Amb les dades del DNI es fan gestions informàtiques que no donen cap resultat interessant sobre aquesta persona.

S'agraeix als recepcionistes la feina feta, se'ls explica què s'ha fet i se'ls convida comunicar quelcom nou d'interès, ja sigui respecte a aquesta persona o una altra. Queden molt contents del tracte de complicitat que els dóna en Francesc. Després em diu: "Cal ser empàtics, no? Són la gent que ens ha d'informar i, després de tot, de cada deu vegades que "sembla, sembla", potser una és bona...". Agafem el cotxe i sortim de la zona.

III.

Passem pel Passeig Marítim de Lloret de Mar en el cotxe policial no logotipat. Són les 11.30 del matí. Fa sol i tot és ple de gent que va i ve a la platja. De sobte, el sergent Francesc estaciona el vehicle amb pressa. "Baixeu, baixeu". Sortim del cotxe ell, l'altre efectiu i jo. Ens explica que acaba de veure a un noi de qui està convençut que es disposa a fer algun furt a la platja. Dóna instruccions a l'agent que ens acompanya que vagi a l'altra vorera del passeig i que ens controli a nosaltres visualment per tal d'avançar o retrocedir per la vorera, al llarg de la platja, si nosaltres ho fem. L'efectiu compleix l'ordre ràpid i en silenci.

Aleshores, en Francesc, que no ha perdut de vista al noi, me'l marca sense assenyalar-lo. És un jove d'uns vint anys, molt moreno pel sol, molt prim i fibrat. Du pantalons bermudes elegants, samarreta, tovallola a la mà i calça sabatilles esportives potser per, com diu la lletra de Pedro Navaja, de Rubén Blades, "por si hay problemas, salir volao": no obstant, aparentment, és un turista més arribant a la platja.

Nosaltres ens quedem al passeig marítim asseguts sobre el petit mur de pedra i seguint amb la mirada al jove.

Aquest entra a la platja i comença a creuar-la en diagonal direcció al mar. Ens desplaçem per no perdre la nostra ubicació enfront d'ell. De sobte, el jove para. Es queda de peu al costat de dues noies molt morenes de pell i rosses que prenen el sol. Són maques. Estan una mica apartades de la resta de la gent i molt enrera de la platja, més a prop del Passeig Marítim que del mar. En Francesc em fa notar que el noi ha triat unes víctimes incomunicades i que s'ha assegurat una sortida sense problemes de la platja. Ell està convençut que les seves intencions són delictives.

El noi les hi comença a parlar. Per l'actitud corporal d'ell, molt immòbil però molt conversador i rialler, i la d'elles, mirant-lo des de la sorra però sense bellugar-se gaire, sembla que no es coneixen prèviament.

Pensem que ell està jugant a fer veure que les vol seduir i a elles no les hi sembla estrany. Després de parlar un parell de minuts llargs, ell fa per seure al costat d'una d'elles. Elles no oposen resistència, per la qual cosa pensem que així ho han pactat. Però tot just quan sembla que va a seure, s'ajup ràpid, agafa la bossa d'una de les noies i surt corrent en línia recta cap al mur del passeig, just on ens hem posat nosaltres. Jo m'excito i faig la intenció d'aixecar-me de sobte. Francesc em posa la mà al pit i em diu imperiós: "Quiet!. Deixa'l que vingui". Les noies s'han aixecat i comencen a cridar, però no es mouen del lloc. Ell ja està arribant on som. Però ens mira i decideix tallar en diagonal per esquivar-nos. Potser ens ha vist els ulls. Potser vol evitar-se possibles problemes eludint a qualsevol persona. Aleshores en Francesc s'aixeca i va cap a ell. El noi accelera la seva carrera i salta el petit mur. Francesc apresa la carrera. L'agent, a l'altre costat del passeig, es posa tens. El noi sobrepassa a en Francesc i creua el passeig ignorant el trànsit. Un cotxe ha de frenar. Agafa, però, la direcció natural de fugida d'en Francesc, que és adreçant-se cap a l'altre policia. De fet, es tira pràcticament als seus braços. Aquest el frena i li crida. "Quiet!... Policia! Quiet!..." En Francesc, per darrera també crida. "Policia!". El noi, automàticament, s'atura i crida: "Vale..., vale, vale: me habeis cogido. Vale, vale" No oposa cap resistència.

Al voltant de tots tres s'ha fet un cercle de gent. La majoria són turistes. Les seves cares són de por. Estan aturats, boca badocs i en silenci. El carrer sencer s'ha aturat per un moment: persones, vehicles, sons... L'agent posa al noi contra la paret. Sense violència i amb tranquil·litat, malgrat la respiració agitada, l'escorcolla i emmanilla. Després en Francesc em dirà: "No conec aquest xaval, però és un professional". Ho diu per la tranquil·litat amb que ha assumit la seva detenció. Del grup de gent, un home gran fa dues passes endavant i recull del terra, on havia quedat la bossa sostreta en la "terra de ningú" d'uns tres metres d'ample i la dona a en Francesc com amb por, la mà estesa i lentament.

Sembla que tots els que estan allà tenen por de formar part d'un delictu, de l'escenari d'un delictu o d'una detenció. És com pànic a resultar "tacats" pel fet delictiu.

Les noies s'apropen d'entre el públic, es fan gestions per traslladar el detingut en un cotxe mampara i logotipat i se les acompanya a elles de nou a la sorra per vestir-se i dur-les a comissaria a denunciar.

Acaba el torn, doncs avui hem fet matins. A les 16.58 hores, després d'haver dinat amb en Francesc, marxo de comissaria. Demà dijous faré nits fins que acabi la setmana amb l'escamot de seguretat ciutadana de torn de nit.

Passo del grup d'investigació a l'escamot de seguretat ciutadana

Les tres sessions restants, durant les nits de dijous a divendres, divendres a dissabte i dissabte a diumenge, faré de 22.00 hores a 06.00 hores les dos primeres, i de 18.00 a 06.00 la darrera. Aniré uniformat. La idea ha estat del Cap de la comissaria per tal que així pugui complementar una patrulla i estalviar-se un efectiu. Alhora, el o la company/a se sentirà més relaxat/da en ser jo "un més". No em sembla malament del tot. Tampoc del tot bé: això em porta a una observació total i implícitament participant. Però penso, per una part, que el meu treball de camp té un important component de prova; per tant, cal provar. També penso que donada la generosa confiança que m'han donat els i les agents d'aquesta comissaria en permetre'm estar entre ells i elles per poder fer aquesta investigació, cal reforçar el fet que jo no sóc d'Afers Interns, i quina millor forma que ser "un més, un igual". A més, possiblement això els ajudi a oblidar la meua condició d'aliè al seu grup de treball i actuïn i parlin més relaxats.

Lloret de Mar, dijous, 22/08/02

Torn de nit, dijous a divendres (22:00 hores – 06:00 hores)

I.

El torn s'inicia amb el brífing. És la reunió en la que l'equip es coordina, es transmeten els objectius de la jornada, es distribueix el material i es comenten coses. Es passen les novetats rellevants i les actuacions policials encara en curs. S'aprofita per explicar nous procediments, noves instruccions genèriques, per repassar actuacions interessants de membres de l'escamot per

aprendre de l'experiència. Els brífings, immortalitzats a tants films i sèries televisives policíiques, és de les poques coses que es reflecteixen a la pantalla amb cert grau de versemblança respecte a la tasca policial quotidiana.

El Cap de torn d'aquest escamot el desenvolupa com un relat de les novetats succeïdes en les darreres hores. Bàsicament, són les notícies del torn immediat –el de tarda -, que en l'argot policial s'anomenen, simplement, novetats: alguns fets que s'hagin esdevingut al matí i que interressi tenir en compte i alguns que puguin estar encara en curs en el moment de fer el brííng: més enllà d'això és història passada per la gent uniformada, de seguretat ciutadana. Alguns agents, després, en ser preguntats, em comenten què l'experiència demostra que gairebé res succeït més enllà de les darreres dotze hores deixa rastre vigent al carrer per tal de ser seguit.

El Cap de torn explica les novetats ordenades cronològicament i agrupades per fets: robatoris de vehicles, atracaments, descripcions de presumptes autors, descripcions de persones desaparegudes.

Tothom pren nota de les dades objectives a les seves llibretes: noms, matrícules, llocs, descripcions,...

Després es comenta algun fet viscut la nit anterior per alguna patrulla de l'escamot⁴⁵, algun aspecte procedimental que cal comentar per millorar o alguna novetat en la normativa que cal notificar relativa a com dur a terme alguns aspectes de la feina. Aquest és el moment oficial en què tot l'escamot està reunit i es veuen i reconeixen al complet com un equip de treball. Després, un cop surten al carrer, se saben copresents, sense estar físicament junts.

El brííng acaba quan es distribueix el personal en parelles. Cada parella és una patrulla i se li assigna un sector – una de les porcions del territori que li pertoca cobrir a la comissaria -. Se'ls assigna també un vehicle logotipat, un parell d'emissores de ràdio portàtil, es repassa l'estat dels vehicles, del material... Aquells qui es quedaran a la Sala de la comissaria al càrrec de l'emissora i recepció i gestió de dades i informacions, així com els qui es quedaran a la OAC agafant denúncies, ja s'estan rellevant amb els companys

⁴⁵ L'escamot és l'equip de Seguretat Ciutadana que cobreix un torn. El nombre pot variar, segons les necessitats que la Comissaria tingui de presència policial uniformada: poden ser sis persones, quinze, trenta... El configuren agents i comandaments que supervisen les actuacions i fets més rellevants.

que acaben la jornada. Progressivament, les patrulles pugen als seus vehicles i comencen el seu torn.

II.

22.35 hores. Ja estem al carrer. Patrullem pel nostre Sector. Mirem per la finestra per intentar captar algun fet que pugui ser de la nostra competència. De moment, tot tranquil.

Estacionem el vehicle. Estem a la zona centre de Lloret de Mar. Iniciem un patrutllatge a peu. Els carrers són plens de gent: nois, noies, gent que va a sopar, gent que va a beure alcohol, persones que passegen, gent que busca diversió, gent que busca sexe, que busca una discoteca, que busca brega, que busca el mar, que busca una adreça i no la troba... En aquests moments, els carrers de Lloret de Mar són atapeïts de persones que porten ritmes, intencions i estats d'ànim molt diferents entre si.

La gent ens mira. M'adono que jo gesticulo molt més que el meu company. Sense cap dubte, hi té molt a veure la seva experiència.

El policia crida l'atenció quan es mou de pressa i quan gesticula: la gent té tendència a controlar als policies, i tem els seus moviments i accions, tant perquè ells mateixos siguin un risc, com perquè el seu moviment signifiqui un risc sobre el que actuen. Per això, els policies uniformats limiten els seus moviments al màxim i només els acostumen a utilitzar quan els necessiten per treballar. Això em recorda a Hall, quan reconeix la importància del to de veu, la posició i la distància en les nostres relacions amb les altres persones, com elements que donen informació avaluable des de la prevenció i el possible risc que impliquem els uns per als altres (Hall:1999, 142).

Caminem el patrutllatge de forma peculiar: el company em diu que vaig molt de pressa caminant: té raó. No porto pas de patrulla. Ell em diu: "Si afluixes el pas, et pots quedar més amb els detalls al patrutllar a peu". Cal caminar a pas lent i en ser una zona peatonal, ho fem en paral·lel separats uns dos o tres metres l'un de l'altre. Caminem plegats, però ambdós mirem no cap a l'altre, sinó cap a fora, com quan es va en el cotxe. I en fer-ho, s'intenta cobrir la profunditat del carrer, mirar als carrers que creuem amb intenció, amb ganes de trobar quelcom d'interès policial: un fet estrany, una demanda d'auxili, un objecte d'interès.

Em recorda a Francis Godard, quan al seu article *A propos des nouvelles temporalités urbaines*, fa palesa les diferents dimensions del temps en base a ritmes comuns segons si es comparteixin cerimònies religioses, manifestacions esportives, eleccions, passejades dominicals, o altres (Godard,1997:13): els policies també adapten la velocitat del seu patrutllatge, sigui al pas o en vehicle, en funció de si necessiten observar, escrutar quelcom en concret o localitzar algú.

De sobte un grup de joves crida i automàticament adrecem la mirada per veure si succeeix quelcom. Ens posem alerta. Només són joves esbojarrats i una mica beguts.

Moltes persones ens pregunten: per saber on és l'Ajuntament, per la farmàcia de guàrdia més propera, per l'estació de trens, per la d'autobusos. El meu company de patrutllatge té totes les respostes. Em sorprèn quan contesta per la farmàcia de guàrdia, i després em comenta que és una pregunta habitual en torn de nit i que sol disposar d'un llistat dels torns setmanals i mirar-lo abans d'entrar a treballar. Anem patrutllant pel Passeig Marítim i la gent, que sent el pocket darrera seu, es gira i, de forma espontània, s'aparta, obrint-nos camí.

Tinc la sensació que a la gent no li agrada tenir un policia a la seva esquena.

III.

23.52 hores. Rebem un avís de la Sala: un noi ha trucat per telèfon per demanar presència policial i denunciar a un porter de discoteca que, diu, l'ha agredit i l'ha fet sagnar. Ens hi adrecem a peu a pas viu, doncs estem a menys d'un minut del lloc. Quan arribem veiem una furgoneta del servei antiavalots que ja hi és. També veiem a un agent de antiavalots parlant amb un jove amb la cara plena de sang i que te la seva mà esquerra sobre l'ull esquerra. Veiem que, dins la furgoneta del servei antiavalots, en penombra, assegut a una cadira i mirant a terra hi ha un home amb les mans a l'esquena, doncs està emmanillat.

Ens apropem al comandament del grup antiavalot. Explica que han passat pel carrer en qüestió i que un noi ensangonat els ha demanat que s'aturessin. Era el noi que acabava de trucar a comissaria. Els ha dit que el porter de la discoteca en qüestió l'havia agredit a cops de puny. El responsable de antiavalots s'ha adreçat al porter en qüestió que s'ho mirava tot des de la

porta de l'establiment com si no anés amb ell i li ha demanat si havia agredit al noi. Aquest li ha contestat: "Sí". Aleshores li ha preguntat per què, i ha contestat: "Porque es un gilipollas. Le he dicho que no entraba porque no me da la gana, se ha puesto tonto, y le he dado. Por gilipollas". El responsable del grup antiavalots li ha comunicat aleshores la seva detenció. L'han detingut i introduït a la furgoneta per preservar la seva intimitat i per no cridar l'atenció dels vianants. El comandament responsable dels antiavalots ens diu que ja ha sol·licitat una ambulància per tal que atenguin al jove, que sagna profusament pel nas i per la cella.

La presència d'unitats antiavalots patrullant pels carrers de Lloret de Mar es justifica amb els aldarulls cíclics que, a vegades el mes de juliol, però sobre tot el mes d'agost, es produeixen en anys consecutius entre grups de joves que es barallen amb joves d'altres nacionalitats. Aquestes baralles solen ser multitudinàries – a vegades més de cinquanta persones esbatussant-se -, força violentes i que a vegades han ocasionat danys a una part important del centre del municipi. Per això, el cos de Mossos d'Esquadra va decidir anys enrera mantenir a Lloret en aquest període de l'any dotacions antiavalots, bàsicament per la nit.

Aquesta circumstància va ser precedent del que ara és habitual a determinades zones competencials del cos de Mossos d'Esquadra: que les tasques de seguretat ciutadana es comparteixin amb unes unitats de reforç, a mig camí entre antiavalots, de recolzament general i de seguretat ciutadana, amb uniformitat diferent –granota blava fosca, botes altes de cordons, boina i cinturó policial -.

IV.

Més o menys a les 00.10 hores quan encara estem parlant amb els agents antiavalots s'apropa un home a la carrera i ens diu que tres nois joves li han sostret la bossa a una senyora i que un noi ha sortit corrent darrera per aturar els lladres. Un membre de la patrulla li recull la descripció dels presumptes autors del fet al senyor que diu haver-ho vist mentre l'altra dona avís per ràdio a la Sala del fet denunciat, així com de la descripció dels joves que està donant l'home. Quan considerem tenir prou informació, pràcticament tallem l'home en la seva descripció, li agraïm la informació i sortim a la carrera en direcció al lloc que ens indica.

Mentre l'home ens informava hem sentit per l'emissora que es comunicava que a una noia li havien fet una estrebada i que havíem de mirar de localitzar-la. No sabem si és la mateixa de la que ens parla l'home.

Correm cap a la zona que ens indica l'home i veiem un grup de tres nois que es correspon amb la descripció i que camina de cara a nosaltres. No obstant, a molta distància, entren a un immoble de veïns de la zona. Un testimoni ens diu que han estat ells els qui han fet el robatori en aquell mateix lloc uns minuts abans. Apareix una patrulla de policia local i entre ells i nosaltres controlem els accessos a l'edifici. Tot plegat, uns segons.

No sabem a quin pis estan. Estem mirant de dissenyar una estratègia conjunta amb la patrulla de la policia local, quan han sortit quatre nois de l'immoble. Tres d'ells són els que hem vist entrar pocs minuts abans i que es corresponen amb la descripció. Se'ls demana els documents d'identitat. Són menors d'edat. Se'ls pregunta d'on venen i que han fet darrerament. Diuen que porten hores a casa d'un d'ells i sabem que és mentida perquè els hem vist entrar a l'edifici. Els preguntem pel robatori. Fan com que no saben res. Els tenim identificats, però falta denunciant del fet delictiu. Demanem a la Sala si s'ha localitzat a la víctima. Responen negatiu: se sap del fet per testimonis que han trucat, però no es disposa de més dades.

Així doncs, legalment, "no hi ha hagut res". Abans hem escorcollat la planta baixa i replans de l'edifici per si havien llençat els efectes sostrets a les parts comunes de l'immoble. No hem trobat res.

V.

De sobte arriben dos nois corrent cap a nosaltres, amb cara de por, molt excitats i cridant, per dir-nos que hi ha una baralla multitudinària a la porta d'una discoteca a dos carrers d'on som. Respecte al robatori anterior, no hi ha delicte, doncs no hi ha víctima ni cos del delicte. Tornem els documents als nois. Se'ls diu que se sap que han fet, qui són i on viuen. No es pot fer res més que això i passar una nota interna del fet que, el dilluns, es remetrà al grup d'investigació. Si alguna persona presenta denúncia, disposaran d'una primera línia d'investigació, qui sap si el cas ja resolt.

Són aproximadament les 00.25 hores. Portem tres actuacions enllaçades sense, com aquell que diu, poder acabar del tot una per haver d'assumir una de nova.

Comencem a córrer cap on ens han indicat els dos nois. Conforme arribem, veiem que el servei antiavalots té set persones contra la paret⁴⁶. Una rotllana d'unes dues-centes persones és al voltant de tots plegats, com dibuixant l'escenari i com si el fet fos un espectacle. Com hi ha molta aglomeració, automàticament, el meu company i jo ens apropem a la gent per demanar-los que marxïn.

Simultàniament, li demanem al responsable dels antiavalots que ens expliqui què ha succeït. Ens diu que un grup d'uns deu nois i noies s'ha barallat amb un altre petit grup d'uns cinc joves. D'aquest darrer grup hi ha un ferit amb un trauc al cap.

Seguim dispersant la gent, que està en actitud d'espectadors a un espectacle: riuen, criden, senyalen amb el dit. La majoria són molt joves. Se'ls nota excitats. Dins del cercle de seguretat que han creat els antiavalots hi ha un ferit així com tots els membres dels dos grups en conflicte, increpant-se els uns als altres. La gent que mirava ha començat a parlar primer, després a cridar i a excitar-se.

El carrer és relativament estret, i l'ambient del lloc fa que qualsevol cosa accentuï el risc que s'encrespin els ànims i que hi hagi un nou brot violent. Els policies temen que la suggestió del grup i la seva influència, juntament amb la de l'entorn, angost i propiciador del contacte i l'exaltació dels ànims, exciti i originin una multitud (Moscovici,1985:30), la suggestió a distància entre el públic per la que cal haver practicat intensament la vida social, com ens diu Tarde (Tarde, 1986:45).

Arriba una ambulància per atendre el ferit i la rotllana de gent que mira fa pinya. A aquests s'hi afegeix gent nova que arriba atreta pel so de l'ambulància.

⁴⁶ Posar algú contra la paret és una forma de referir el moment en que la policia fa que, voluntàriament o a la força, algú faciliti un escorcoll superficial. Se sol dur a terme en situació de tensió, mirant de detectar armes i abans de procedir a la detenció d'algú. La persona queda de cara a la paret, els braços estesos en angle, i les cames separades entre si i una mica allunyades de la paret. Quan no es donen aquestes circumstàncies de tensió i especial desconfiança envers la persona i hi ha necessitat de saber que du una persona a la roba o pertinences, es convida a la gent a buidar ells mateixos les seves butxaques i mostrar les pertinences que duen.

La seva reacció no sembla motivada en interès o preocupació pel fet, sinó en el que per ells té d'excitant i morbós. Volen gaudir-lo com a tal.

No obstant, en baixar el personal de l'ambulància amb una actitud tranquil·la i relaxada, sense urgència, es percep una certa relaxació en el tarannà de la gent. Per algunes persones perd interès i marxen: ja no hi ha gent contra la paret, només l'ambulància atenent al ferit. "L'escenari s'ha anat desmuntant". Queda un grup que mira, però és petit. No es deté a ningú: malgrat l'agressió, els insults d'uns envers els altres i tot plegat ningú no vol denunciar res.

I és que, si com diu Goffman, una representació en el sentit restrictiu en què ell utilitza el terme és aquella disposició de coses que transforma a un individu en actor, essent aquest al seu torn un objecte al que es pot mirar per totes parts i amb deteniment sense ofendre i que pot ser jutjat pel seu comportament participant per les persones que desenvolupen el paper d'*audiència* (Goffman, 2006:131), és normal que en desaparèixer els actors l'improvisat escenari desaparegui com a tal, així com l'actitud d'*audiència* de les persones espectadores.

Per altra part, es constata que legalment, "no hi ha delicte" i tot queda, per qui ho veu, com un espectacle que forma part de l'oferta nocturna del lloc.

No quedarà constància estadística ni judicial del que ha passat, ni es podrà tenir en compte aquest fet i cents com aquest alhora d'entendre un grup, un lloc, un moment de la societat: perquè oficialment, aquest fet no ha existit. Els mitjans de comunicació no els recullen. La història escrita del lloc tampoc. No existirà més enllà dels registres informàtics de la comissaria i del registre memorístic i emotiu dels qui ho han viscut. Com a molt, tindrà un lloc en la transmissió de la història oral.

Sobre la 01.00 hores tornem al nostre patrullatge.

VI.

Poc després, la Sala passa informació via ràdio amb la descripció del presumpte autor de dues estrebades. Segons la descripció, ha estat una persona d'aspecte molt brut i descuidat i amb roba trencada. El company diu: "Gairebé sempre treballem amb la púrria i en històries raríssimes". Busquem la

persona en cotxe patrulla pel nostre Sector de patrullatge⁴⁷. No el veiem. Després de tot, les estrebades tampoc han estat per la nostra zona.

Per la connotació marginadora i estigmatitzant de la seva frase, em recorda a Alejandra Vallespir, que en el seu llibre sobre la policia argentina *La policia que supimos conseguir* recull les paraules d'un responsable policial que diu que "en ser los basureros de la sociedad, a veces nos manchamos con la basura" (Vallespir, 2002: 41). No obstant, la diferència entre una frase i l'altra és que el Mosso d'Esquadra no assumeix que aquest contacte impliqui caure en allò que es combat, mentre que el policia citat per Vallespir, que a més era el cap de la policia a la capital argentina, ho normalitza.

VII.

Sobre les 02.30 hores es passen dades via emissora d'un vehicle en el que van dues persones que estarien rebentant cotxes. Els busquem per la zona durant una estona. No es veu res.

VIII.

Cap a les 03.15 hores realitzem davant la porta de la discoteca Tròpics de Lloret un patrullatge estàtic, un punt d'estada i vigilància dins el vehicle patrulla, ja que hi ha unes dues-centes persones a la porta, la majoria bastant begudes, cantant i cridant molt excitats. Es fa amb l'ànim que, només pel fet de veure'ns allà es dissuadeixin de seguir excitant-se i que puguin acabar en baralla o danys. El meu company de patrullatge diu: "És que la gent, a vegades, salta una espurna i "bum". Però també pot ser molt "borrega" i només per veure'ns als dos aquí, es queden tots tranquils..."

En tot moment se segueixen pel vehicle les converses via emissora.

En sentir-les, un les imagina com si fos protagonista del que s'hi explica, com si es visqués la situació, com si qui ho sent fos el o l'agent de policia que l'està treballant, en el moment en què els fets s'esdevenen i es radien.

De fet, és habitual que, conforme els fets es difonen per ràdio, siguin comentats amb el company de patrulla en temps real. Després de tot, mai se sap si, en qualsevol moment, caldrà anar-hi per col·laborar i passar a ser-ne

⁴⁷ Un Sector és un territori delimitat. Una ABP està conformada per diferents Sectors. Les patrulles són assignades a Sectors específics. D'aquesta manera, es pretén que sigui la mateixa o mateixes patrulles les que segueixin la evolució d'una zona concreta que pot ser un barri, una urbanització, un polígon, etc.

actor participant. A més, cada patrulla és autònoma però també complementària de qualsevol altra patrulla: tot el que passa afecta a tots. D'alguna manera, l'actuació de qualsevol patrulla és com si fos pròpia.

Així, el fet que el que se sent per la ràdio mantingui l'oient totalment connectat amb el que li passa a la resta, fa que d'alguna manera cada agent estigui a tots els llocs alhora, els permet fer-se un mapa mental en el que es pot veure, per exemple, un barri a les fosques que dorm tranquil; un altre bulliciós però en pau; una altra zona plena de conflictes aquí i allà, i un lloc en concret amb un problema greu puntual.

IX.

Sobre les 04.00 hores, punt estàtic a peu: ens situem a la cantonada de dos carrers grans i amples pels que està passant molta gent.

El que veuen els transeünts són dos homes uniformats i armats: gorra blava de plat amb visera, camisa blau cel de màniga curta i pantalons blau fosc, sabates negres i el típic cinturó policial, amb arma, porra i manilles a la funda. Aquest uniforme no resulta tant agressiu com un altre, també utilitzat en segons quines ocasions per patrullar, compostat per pantalons blau fosc de campanya, mateixa camisa, botes altes de cordons i boina.

Nosaltres estem aturats, braços creuats, en una posició i actitud no agressiva però sí defensiva, atenta i disposada a la reacció immediata. Sense parlar entre nosaltres, mirant el carrer, escrutant per si es veu quelcom delictiu entre la gentada.

La intenció és que la nostra actitud i comunicació no verbal transmeti el següent missatge als qui ens creuem i que són multitud cansada de matinada en direcció a cap lloc en concret: "Estem atents i a punt per reaccionar", altre cop.

És curiós com, fins i tot en serveis assistencials –respondre una pregunta, donar una indicació sobre un lloc –, la parella de l'agent actuant li cobreix l'esquena a l'altre. Mai es deixa l'esquena al descobert quan s'està estàtic. Això fa que la coreografia de posicions al carrer suposi que de forma natural i bastant discreta, un sempre cobreixi l'esquena de l'altre. A més, estem a un lloc de molta concurrència on s'esdevenen baralles i agressions amb relativa freqüència a aquestes hores de la nit.

Molts cotxes patrulla donen avisos via ràdio dirigides a la Sala per fer saber que han localitzat carteres presumptament sostretes al terra de diferents carrers on saben què normalment són abandonades.

Són la constatació que petites *explosions* socials han tingut lloc. Fora de previsió, fora de control, desconegudes. Mentre patrullàvem, mentre estàvem als carrers, mentre ens esforçàvem per evitar el delicte, aquest ha succeït. Aquestes carteres en són la prova. Com passa sovint, se sap que ha succeït, però no se sap on, quan, de quina forma, a qui, ni qui ho ha fet.

X.

04. 20 hores Una noia molt atractiva amb uns pantalons molt curts, cames llargues i botes altes de taló passa caminant per la vorera d'enfront. Quan arriba a la nostra alçada, s'atura i mira cap on som nosaltres. Sembla que hi hagi càrrega sexual en la seva mirada. Reprèn el pas lentament tot allargant les passes molt sensualment mentre, simultàniament, enlloc de mirar al seu front, ens mira als ulls i ens somriu. Segueix el seu camí ignorant-nos pocs metres després. Uns minuts després passa un grup de tres persones, dos nois i una noia. Aquesta mira fixament als agents i somriu de manera sensual sense deixar de caminar. Optem per desplaçar-nos un parell de metres i situar-nos a prop de la paret del carrer on som menys visibles. Ho comento amb el company: em diu que no és tant estrany, que moltes noies juguen amb els agents uniformats, així com també nois amb les agents uniformades.

El meu company opina que aquestes actituds les propicia la impunitat – és el terme que ell utilitza -.

Se suposa que, davant d'insinuacions d'aquest tipus, un agent de policia uniformat no tant sols no respondrà violenta o negativament al joc, sinó que, senzillament, no ho farà de cap manera. Això donaria impunitat per jugar amb ell sabent que cap tipus de repercussió s'esdevindrà, que no respondrà al joc, no intentarà el flirteig, no s'arrogarà un dret sexual sobre l'altra persona. Així, el joc en qüestió es converteix per a qui el juga en un joc sense risc i que pot fins i tot estimular la seva pròpia líbido.

Els i les policies, però, no poden, no han de reaccionar com a persones: l'uniforme els despersonalitza per institucionalitzar-los. La policia és un col·lectiu estigmatitzat, i l'uniforme és el símbol estigmatitzador per als patrullers, el que els marca com a quelcom de diferent a qualsevol altra

persona i, com a subjectes estigmatitzats, creiem que són persones que no són totalment humanes (Goffman, 1995:15).

XI.

A partir de les 04.30 hores la gent es va retirant. Seguim patrullant a peu. Borratxos en franca retirada, parelles que van a la platja. Parelles que venen de la platja. Grups que beuen, beuen, beuen.

Són les 05.28 hores Queda molt poca gent al carrer.

El policia no veu gent que passeja o deambula: veu riscos en els tumults, veu possibles problemes en les gentades, possibles multituds excitant la seva poderosa i imprevisible energia, cerca persones disposades a delinquir entre els vianants, com a norma i forma de focalitzar la mirada sobre el que passa.

XII.

A les 05.30 hores passen via ràdio avís de baralles a diferents indrets de Lloret de Mar. Ens posem en marxa amb el cotxe cap al lloc més proper dels radiats. Quan arribem al lloc ja no queda ningú, no queda res. Ni gent, ni soroll a prop o lluny, ni testimonis, ni objectes que donin informació sobre la història immediata del lloc. Anem a dos més d'aquests avisos, i sempre el mateix: Rés.

Ens creuem amb el vehicle camuflat que està de servei. No ens saludem de cap forma, doncs seria com clamar davant la gent que sempre controla a la policia que el cotxe de paisà saludat és policial.

05.45 hores. La Sala comunica via ràdio que hi ha una baralla davant l'hotel Geminis. Anem al lloc. Patrullem lentament amb el cotxe. Després ho fem a peu: altra cop res.

La quotidianitat se'ns mostra intangible perquè és fugaç, espontània i imprevisible. Pot tenir ritmes lents i ritmes frenètics que és impossible preveure. I l'emergència magnifica aquestes característiques en ser intencionadament ràpida, inesperada, perquè té una forta voluntat d'utilitzar aquestes característiques per no ser capturada, neutralitzant així les polítiques de disseny urbà i de control, que busquen aïllar i descongestionar l'espai per així facilitar el moviment peatonal en línia (Sennett,1997:349).

Noto una gran diferència entre el treball de policia de paisà dels dies anteriors i l'uniformat: són ritmes diferents, és com si haguera estat en un altre lloc. I en canvi estava a la mateixa comissaria, al mateix municipi. Però els agents que treballen la seguretat ciutadana s'han d'adaptar a la quotidianitat,

amb la seva part emergent, inesperada, veloç. Per això es va molt de pressa a buscar fets concrets, trobar-los, afrontar-los, resoldre'ls, i altre cop a començar. Tot molt ràpid: feina que surt, feina a fer, feina a acabar mirant de no perdre-li el pols a la quotidianitat del moment.

Els veterans d'aquest escamot amb els que he coincidit aquesta nit són persones que treballen en aquests mateixos carrers fa més d'un lustre. Els percebo com professionals experts que coneixen la feina, que coneixen el lloc on treballen i les seves particularitats i coneixen els seus recursos: se'ls veu segurs de sí mateixos. No criden. No parlen de pressa. Coneixen els camins més curts per arribar als llocs, les dreceres, les rutes alternatives. No es mostren nerviosos. Van als requeriments, controlen la situació, recullen la informació i ho fan de la forma més objectiva i acurada que poden. Pensen i resolen. Sense alterar-se.

Capaços de separar la persona del professional, els sentiments dels fets, conserven el punt necessari d'humanitat per atendre amb la calidesa suficient segons sigui el cas, però són prou professionals i experts en situacions d'emocions desbordades com per no deixar-se endur per elles: són aquells en els qui se suposa que la societat delega la gestió, la solució de l'energia humana "desbocada" o suposadament utilitzada de manera "anti social".

Tot just quan la nit s'està acabant i la foscor desapareix a favor de la llum, nosaltres també desapareixem: canviem el torn. Ha acabat el nostre moment. Nosaltres tornarem al vespre.

Lloret de Mar, divendres, 23/08/02

Torn de nit, divendres a dissabte (22:00 hores – 06:00 hores)

Iniciem la patrulla a les 22.25 hores després del brífiing, i durant gairebé una hora no veiem més que persones deambulant pels carrers. Res del nostre interès. Res per l'emissora. De moment, és un vespre tranquil.

I.

23.15: Avís d'incendi al carrer Margarita 37. Anem amb prioritari⁴⁸ a tota velocitat. Allà ens trobem amb policia local que arriba alhora, també a tota velocitat: afortunadament no hi ha cap foc. Comprovem l'immoble, la seva escala, els baixos i els immobles annexos. No passa res. Falsa alarma.

Dur un vehicle amb els prioritari activats és desafiar les velocitats a les que s'han pensat els usos i proporcions dels espais públics. És experimentar la solidaritat de la gent que obre pas, en un esforç per facilitar que el servei d'emergència que sigui – sanitari, bombers, o policial -, pugui arribar quan abans possible al seu destí, potser perquè algun dia aquell vehicle amb sirenes i llums que marxa a tota velocitat els auxiliarà a ells.

Des de dins d'un vehicle amb prioritari activats, els carrers es multipliquen. Els agents, però, normalment en silenci, repassen mentalment què hauran de fer, com, i quins riscos suposa en funció del tipus d'intervenció a la que van i de la informació de la que disposen. Mentrestant, el carrer se'ls entrega, se'ls dona obertament. Les travessies se succeeixen a velocitat inusitada i l'idoni és que el vertigen físic es contraresti amb la serenitat personal per afrontar la situació a la que es va. D'aquesta manera, la policia força l'accessibilitat dels espais urbans, tant en les seves potencialitats socials com espacials, accessibilitat considerada un valor fonamental (Joseph,1999b: 62) i que la policia sublima amb la velocitat que pot utilitzar per connectar-se amb els llocs, materialitzant d'aquesta manera les paraules de Froment quan diu que "així el poder no s'agafa al cos fix, immutable, sinó al cos-velocitat de les societats modernes i aquesta voluntat de captació del cos en moviment l'obliga a reconstituir un paisatge o un territori numèric sobre el qual estendre el poder" (Froment, 2002: 35).

⁴⁸ Prioritari és la forma abreujada de referir-se als senyals prioritari o de prioritat de pas tal com es reconeixen al Reglament de Circulació: són lluminosos i acústics: els llums giratori activats simultàniament amb la sirena. No obstant, a vegades s'utilitza només un dels dos. Per exemple, quan és de nit i les vies estan molt buides, es condueix amb els lluminosos activats, i la sirena només a les cruïlles. En altres casos, quan s'està a prop del lloc dels fets i es tem la presència de possibles delinqüents, s'apaga la sirena uns carrers abans per no facilitar-los la fugida. En la pràctica, les combinacions són múltiples i adaptades a diferents situacions.

II.

És la 01:08 hores i estem fent una patrulla a peu pel casc antic de Lloret. Trobem un grup de cinc persones, una de les quals va fumant un porro. El company els atura de forma automàtica i els fa buidar les butxaques. Duen dues xines. El company els demana la informació sobre qui els ha venut la droga i curiosament ens ho diuen. Mentrestant, passa un ciclomotor a tota velocitat per on estem. És una zona peatonal. El company l'atura i li diu que no corri. De sobte, mentre parlem amb el jove, sentim crits nerviosos i forts a la cantonada. El company torna els cinc DNI al grup de passejants i, ja arrencant a córrer, els diu que poden marxar. Anem corrent fins a la cantonada d'on sortien els crits, però no veiem rés. Caminem aquell carrer fins la següent cruïlla. Res.

De la total inactivitat a la percepció simultània de diversos fets que, tots ells, poden ser emergències i que de sobte desapareixen com han vingut: una de les grandeses de la quotidianitat està en la seva indomable imprevisió, que en aquest moment em recorda a Simmel i la noció de *nerviositat social* (Simmel,1986: 247). Per altra part, aquest agent, en tant que policia, ha reaccionat en funció al context, que és el que li dóna la clau sobre com actuar: llegeix la situació per entendre què és el normal o típic d'aquell lloc. La manera com interpreten els fets ve determinada per on succeeixen (Herbert,1997: 21), i en aquest context de centre històric i zona de passeig i no d'ambient festiu, no eren normals aquests crits nerviosos. De fet, aquesta acció – reacció demostra les paraules de Lofland quan diu que “a la ciutat moderna, les aparences són caòtiques, però l'espai és ordenat (...), i les persones són el que són, en funció d'on estan a cada moment” (Lofland,1985: 82).

III.

01.30 hores. La Sala avisa via emissora que s'ha produït un apunyament i després un intent d'atracament per part de dues persones de les quals hi ha la descripció i la direcció de fugida que han pres. Ja estem en el cotxe i ens adrecem al lloc a tota velocitat. Arribem dues patrulles uniformades on trobem a una de paisà que ha arribat abans que nosaltres. Parlem amb els de paisà sense embuts. Ens diuen què molts testimonis afirmen què els autors dels fets –la víctima ja ha estat evacuada per un particular a l'hospital, fet que la Sala ha confirmat per ràdio -, han entrat a una discoteca que es diu

Dumpers, per sortir de forma gairebé immediata i després anar a una que es diu St. Trop.

Anem al lloc, molt proper. Les dues dotacions uniformades, quatre efectius, hem tancat⁴⁹ els carrers que donen accés a aquesta discoteca: de forma discreta, posant-nos a força distància, sense ser vistos tot i l'uniforme, però amb control visual del lloc. En aquest cas, tancar el carrer no vol dir barrar el pas sinó establir un control visual del pas per les úniques vies d'accés per les que podrien passar els sospitosos. No obstant, el carrer està curull de joves que venen i van. La discoteca, de grans dimensions i en la que els autors dels fets han buscat intel·ligentment un lloc on esvair-se entre la multitud, és molt bon amagatall.

Els efectius de paisà entren a la discoteca per mirar de localitzar als autors del fet. La tasca és ben difícil. Surten gairebé una hora més tard: res. Des de fora, tampoc els patrullers hem vist sortir ningú que respongui a la descripció.

És possible que, des d'un principi, s'hagin escapolit del nostre control visual. O que, al contrari, estiguin a la discoteca amagats i de ser així es canviïn de roba amb algú –ben factible en l'ambient de facilitat pel contacte físic amb persones desconegudes, sigui sexual o no, en les fusions col·lectives nocturnes d'algunes discoteques de Lloret de Mar -, o que, senzillament es despullin de cintura cap amunt. O que no hagin arribat a entrar mai aquí i la informació sigui dolenta... El temps passa. Comencem a dubtar. Ens avisen via emissora que la ferida és lleu. El cap de torn decideix retirar els efectius del lloc i tornar a posar-los a patrullar.

Els, de manera instintiva, han encertat buscant la fusió entre la multitud i l'oportunitat de fondre-s'hi, essent uns més, fent el mateix que la resta. Pels policies, s'ha perdut la possibilitat de seguir la investigació, en el cas que mai s'haguera arribat a estar sobre l'autèntica pista. Queden els fets, però també la sensació que s'esvaeix el cas.

⁴⁹ "Tancar una via" o un "espai tancat" tenen dos possibles significats: un, tancar-los físicament, tot impeding els accessos en qualsevol sentit –entrada o sortida -. L'altre sentit és deixar pas obert, no impossibilitar l'ús o accés de la via o local, però controlar-lo de manera que es puguin detectar, neutralitzar, etc., si cal, a persones o fets que es puguin esdevenir.

IV.

Durant la nit s'han fet unes quantes sostraccions de vehicles: els qui patullem ens assabentem quan la Sala ens diu que les víctimes posen la denúncia. Nosaltres no hem vist res. Els qui ho han fet han aprofitat la nostra absència, el fet que, com és lògic, no estem a tot arreu.

V.

Silencis: durant més d'una hora el company i jo no hem parlat.

Estem en silenci entre nosaltres, però estem connectats i actius. Ens connecta veure el que passa al carrer i l'emissora que radia informació. Estem concentrats en el que sentim i veiem, cadascun concentrat sobre sí mateix fins al punt de no parlar-nos, però sense perdre la connexió entre els dos.

VI.

Sobre les 02.35 hores, la Sala passa avís d'un possible atracament. Una persona ha trucat per telèfon a la comissaria per dir que s'anava a produir un atracament, doncs estava veient com dos nois anaven a atracar un tercer. Ens dóna la localització. Ens adreçem a tota velocitat amb prioritari. Quan estem arribant, sentim per l'emissora que una altra patrulla radia amb excitació a la veu i de forma accelerada que estan al lloc, que veuen els fets i que actuen.

Això encara ens esperona més: tenim tots els sentits desperts, mirem, escrutem, afinem l'oïda. Estem a la cantonada prèvia al lloc. El company condueix a tota la velocitat que pot sense perdre el control del vehicle.

Tombem la cantonada i visualitzem l'escena. Frenem el vehicle de sobte i sortim a la carrera. Mentre correm, entenem que la situació està sota control, doncs un agent està donant ordres a dos joves que estan contra la paret, mentre l'altre dóna cobertura a aquest i parla, al mateix temps, amb la víctima del fet. Apareix una furgoneta antiavalot que dona la cobertura suficient per si els futurs detinguts intenten fugir. Passats uns minuts, pugem al nostre vehicle per seguir patrullant. No fem res mirant, l'actuació està dirigida per la patrulla de seguretat ciutadana i recolzada pels antiavalot. Nosaltres sabem que no hem de romandre al lloc: el nostre lloc ja no és aquí sinó lluny d'aquí, per poder cobrir qualsevol requeriment com aquest si es donés en qualsevol altre punt de la localitat. Patrullarem durant molta estona sense cap novetat.

Sens dubte, s'han pogut practicar les detencions donat que la informació ha arribat no mentre es produïa el delicte o després del mateix, com és més habitual, sinó abans, mercès a la generalització del telèfon domèstic, que possibilita l'avís immediat i sense riscos per part de les persones i que va implicar el pas decisiu de la *ronda* a peu de policies al patrutllatge en vehicle i en disponibilitat d'acudir a reacció allà on la radio policial els enviés, per informació pròpia o rebuda per telèfon (Monjardet, 1999: 17,18). Probablement per això s'ha arribat a temps i la incontestabilitat del delicte, que actua sempre a tanta velocitat com pot, s'ha vist neutralitzada.

VII.

04.23 hores. Sala ens dona avís d'una baralla. Quan arribem, els antiavalots ja hi són i s'han fet amb el control de la situació, així que seguim el patrutllatge.

04.45 hores. Ens avisen per tal que tornem a aquest darrer lloc: hem de traslladar a un noi detingut que, amb un got que ha trencat, ha "rajat" –així és com es comunica per emissora- la cara d'una noia. El detingut no oposa cap resistència. Està encongít, recollit sobre sí mateix i tant el company com jo respectem la seva intimitat. Per respecte i per evitar-nos problemes. El company m'explica com el trasllat d'una persona detinguda sempre és un moment de tensió mitja o alta, doncs malgrat el detingut estigui emmanillat i viatgi a la part de darrera del vehicle, totalment aïllada, a vegades les persones detingudes intenten – i aconsegueixen – trencar a puntades de peu els vidres de les finestres i intentar saltar. A vegades algunes persones detingudes tenen atacs d'angoixa, s'autolesionen, tot mentre van en el vehicle en marxa.

En aquesta ocasió, el detingut, assegut a la part de darrera del vehicle, ni s'ha mogut. Mira a terra, potser penedit dels fets, pensatiu, sembla aïllat en el seu món. Arribem a la comissaria i entrem per la zona d'accés de vehicles que porten detinguts, un accés d'especial seguretat en el que no s'obre la porta del vehicle fins que l'accés al recinte s'ha tancat.

Aleshores, s'obre la porta del compartiment on va el detingut i aquest surt. Entra a la comissaria i un cop tancada la porta és desemmanillat per tal d'ingressar-lo a la garjola on restarà detingut fins que passi a disposició judicial.

VIII.

Un cop acompanyat el detingut tornem al carrer per seguir patrullant fins que arribi el canvi de torn. A les 05.25 hores som enviats a un carrer de Lloret de Mar en el que s'ha rebut avís telefònic informant que a una botiga, algú ha reventat el vidre de l'aparador. Lloret de Mar, ara que es farà de dia, per fi dorm. No queda gairebé ningú al carrer i a la zona en qüestió, especialment tranquil·la, no se sent cap soroll. Degut al cansament de la jornada, no sé veure si el dia despunta o la nit s'adorm, si encara fosqueja o si està clarejant.

Anem al lloc i comprovem que l'aparador està efectivament trencat i tota la mercaderia a la vista. Aparentment no s'ha sostret res. Comprovem els accessos a la botiga. Estan tancats. Així doncs, només ens resta estar al lloc, al costat de l'aparador, esperant que aparegui el responsable de l'establiment al qui la Sala policial encara no ha localitzat i així evitar que algú furti quelcom de l'aparador. Finalment, esperarem fins les 06.15 hores, quinze minuts després del nostre teòric final de torn. A aquella hora ens substitueix una patrulla del torn de matí que no deu ni haver fet el brífing per poder rellevar-nos. Possiblement ells esperaran unes hores fins que algú de la botiga es pugui fer responsable del fet.

Acaba el torn.

Lloret de Mar, dissabte, 24/08/02

Torn de nit, dissabte a diumenge (18:00 hores – 06:00 hores)

Dia gris i humit d'estiu. A darrera hora de la tarda comença a ploure. Pluja fina i persistent que no deixarà d'estar present en tota la nit. Lloret de Mar em recorda els paisatges urbans de Blade Runner. A diferència dels turistes, agraeixo la frescor, la roba mullada enganxada a la pell: és agost i estem al Mediterrani.

Iniciem el torn a les 18:00 hores i l'acabarem a les 06:00 hores de demà, doncs toca torn de dotze hores.

Segons sembla, fins al moment la jornada ha estat tranquil·la. Els fets, l'activitat, han estat com el dia: neutres tirant a plàcids, sense rés a destacar. Per això el brífing no aporta res de nou i se centra en el repàs de matrícules de vehicles sostrets dels darrers dies per si algun fos localitzat i consells per si, donada la fina, però persistent pluja, s'haguera d'activar algun servei en cas de

possibles inundacions, esllavissades de terra, accidents de trànsit o altra emergència natural.

I.

Inicio el patrullatge amb el meu company d'aquest torn de tarda - nit. Des que el brífing acaba i iniciem el patrullatge, fins les 02.00 hores tocades, no hi ha cap mena d'activitat. La ràdio és muda. No es veu pràcticament gent pels carrers. El més animat és l'aturada per sopar sobre les 23:00 hores, en la que coincidim amb una altra patrulla també autoritzada per fer l'àpat. Sopem a un local gran i força ple de gent. Demanem una taula el més aïllada possible o, si no pot ser, a un racó de la sala. Acaba essent aquesta segona opció. Seiem i ens relaxem però amb el pocket sobre la taula, a prou volum perquè tots quatre sentim qualsevol comunicat que pugui ser radiat. Si sorgís quelcom greu o fóssim requerits per la Sala, hauríem d'aturar el sopar i adreçar-nos al servei.

Acabat el sopar tornem al patrullatge sobre les 00:00 hores. En totes aquestes hores hem fet algun patrullatge a peu quan, a estones curtes, ha deixat de ploure. No obstant, hem patrullat sobre tot en el vehicle. A velocitat una mica més lenta de l'habitual donat que, per una part, no hi havia massa vehicles darrera nostre als quals obstaculitzéssim la marxa i, per altra part, per la foscor de la nit plujosa, que obliga a alentir la marxa per donar temps a l'ull a "escombrar" els carrers, a escutar si pot estar passant quelcom que precisi de la intervenció policial. Ens limitem durant hores a passar pels llocs, pels carrers del nostre Sector, hora rera hora. Busquem també els carrers en alt amb visió sobre la resta de carrers, els punts des dels que es domina visualment el Sector o part del mateix. Passem pels llocs amb més activitat i gent amb la mateixa intensitat i freqüència que pels llocs absolutament tranquils. El meu company em diu: "Si tens una nit calenta, t'has de quedar per la zona calenta, però una nit tranquil·la com aquesta..., cal fer-s'ho tot a fons. A qualsevol lloc pot "petar"...".

La nit es va animant: per anar als bars i a les discoteques tant és que ploqui. Per això, la nit s'omple de vida molt més que la tarda i segurament que la resta del dia passat.

II.

Una mica més tard de les 02.20 hores, un noi ens requereix. Comença, de sobte, l'activitat intensa i continuada que ja no ens deixarà fins que acabem el torn a les 06.00 hores

Aquest noi ens atura mentre caminem per l'avinguda Just Marlés i ens diu que hi ha una noia marejada al Burguer King de la mateixa avinguda i que creu que necessita una ambulància. Hi anem. El local està ple de gent molt jove. Enmig de tothom, a una taula especialment silenciosa, hi ha uns joves pendents d'una noia certament molt blanca de pell, amb cara de mareig i mirada cansada.

És francesa. Amb tranquil·litat, el meu company li demana en el seu idioma que li expliqui què li passa. Ella s'explica bé. S'ha marejat, no ha begut alcohol, però pensa que pugui tenir relació a una medicació que pren. S'explica amb claredat, de forma tranquil·la. No sembla res greu, però demanem via ràdio que vingui una ambulància. Esperem a prop de la taula de la noia, vigilant que no empitjori, però orientats cap al carrer, per imatge del local – em diu el meu company que als locals normalment els posa molt nerviosos tenir policies uniformats al seu interior - i per aprofitar el punt de guaita per controlar el que pugui passar a la via pública.

El policia, a més d'estar estigmatitzat, “transporta” l'estigma: marca el lloc on és i la gent amb la que interlocuta. Per això als establiments no els hi agrada, doncs pensen què els clients poden evitar un lloc “criminalitzat” per la presència de policies, ja que quina cosa sinó la comissió “d'un crim” justifica la presència de la policia? Em recorda a Goffman, quan diu que en determinades circumstàncies es pot emprar la identitat social de les persones que estan amb un individu com a font d'informació sobre la identitat social que ell és el que els altres són (Goffman,1995:63). Aplicant l'exemple, diríem que el policia dóna informació relativa a l'existència segura o probable de problema i conflicte allà on és i per tant escampa aquesta informació al lloc on es troba.

A les 02.30 hores el local està molt bulliciós i s'omple per moments. Donat que la nit és humida i freda i la noia sembla destemperada, li portem una manta tèrmica del vehicle policial. Seguim esperant l'ambulància i se'ns apropa un treballador del local per dir-nos que un client està causant problemes a la caixa.

Ens apropem amb tranquil·litat. De lluny, veiem un client a la zona de caixa que crida als treballadors. En escoltar-lo, entenem que no és cert el que ha dit el treballador: tant sols és un client que es queixa del canvi que li han donat respecte a l'import que acaba de pagar. És francès i ho fa en el seu idioma. El meu company s'apropa al treballador i li diu: "No vuelvas a hacerlo, ¿eh?. Éste hombre no está causando ningún problema. Se está quejando del cambio, y lo sabes. Arréglalo con él, que es lo que tienes que hacer". Els deixem mirant de calmar l'home francès i tornem a prop de la noia. El company em diu: "Sempre igual. Tenen un problema, i volen que tu et posis pel mig, i, encara que ells no tingui raó, els hi donis. La gent va a la seva..."

Es pressuposa tàcitament que l'única responsable de la gestió dels problemes és la policia: quan poden, les persones, no només refusen l'obligació de ser solidaris i corresponsables en l'auxili d'altres, sinó que defugen responsabilitats en el conflicte més trivial de la seva pròpia quotidianitat si veuen un policia a prop.

Arriba l'ambulància a les 02.37 hores. Estaciona a la porta del local i donat que els havíem dit que no era urgent s'adrecen a nosaltres amb calma, els posem en antecedents, els portem amb la noia i ens acomiadem de tots plegats. L'actitud del conjunt, tranquil·la, asossegada, i el fet que ja portem temps allà ha ajudat a fer que la gent que hi ha dins del local no s'hagi excitat amb la presència de policies, sanitaris, ni amb la noia arropada per la manta tèrmica asseguda a la cadira. Comuniquem a la Sala que tornem a estar disponibles i pugem al vehicle per seguir el patrullatge.

III.

Circulem lentament. Veiem com se'ns apropa un home que camina poc a poc i ens fa senyals demanant que parem. Són les 02.55 hores. L'home ens diu que dos joves, un noi i una noia, li acaben de robar el telèfon mòbil. Ell tot just acabava de penjar el telèfon quan s'ha adonat que un noi s'apropava molt decidit a ell, li ha ensenyat una navalla oberta i li ha dit: "¡Dámelo, hijo de puta! ¡Dame el móvil, o te la meto!". L'home a vist la noia que anava amb el jove uns metres darrera el jove, de cara a l'home, i que se'n reia d'ell. Ell li ha donat el telèfon mòbil i el jove li ha dit "¡Que te den, hijoputa!", s'ha donat la volta, s'ha reunit amb la noia i han marxat a peu sense córrer, però a pas molt viu. Diu que no hi havia ningú més al carrer i que fa uns dos o tres minuts dels fets. Que

estava desconcertat i que, de la por, s'havia quedat quiet al lloc, no fos que caminant se'ls tornés a trobar. El pugem al cotxe patrulla i donem voltes per la zona amb ell per si veiem als autors. Voltem durant uns deu minuts: primer per la zona i després allunyant-nos una mica. Anem a la màxima velocitat que ens permet el fet de circular i guaitar la gent que camina pel carrer. Ho fem per tenir més possibilitats de donar amb els joves. Jo, com a copilot, vaig preparat per si l'home identifica als joves i he de baixar del cotxe a la carrera. La recerca és infructuosa. No els veiem. Ja no estan per la zona o han agafat algun vehicle o potser són a algun immoble. Acompanyem l'home a la comissaria perquè posi la denúncia.

Han emprat la velocitat necessària donada la foscor i l'absència d'altres persones a prop i ho han fet bé, doncs ja s'han esvaït. La seva acció ha resultat incontestable.

Fem una aturada de cinc minuts quan portem l'home a denunciar: el temps just per orinar, un cafè ràpid de màquina i uns moments de silenci. Tornem al carrer. Portem força hores treballant, "estem de nits", com diuen habitualment, i el cansament s'acumula. A la porta de la comissaria està tot tranquil, silenciós i refresca. Són les 03.00 hores i plovisqueja.

IV.

Estem patrullant. A les 03.15 hores entra un missatge per emissora que diu que a l'Hotel Guitart Parc, "varies persones han amenaçat al conserge amb una pistola". Mentre ens ho diu i confirmem el lloc accelerem el cotxe, posem les llums i activem l'alarma acústica. Repeteixen la informació i ens confirmen que l'amenaça ha estat amb una pistola. Consultem el mapa alhora que la Sala ens facilita la localització donant les coordenades del lloc. Arribem en poquíssims minuts. Entrem a la carrera al lloc, donat que la Sala ens confirma per ràdio que l'home que ha trucat diu que els qui l'han amenaçat ja han marxat. El conserge està darrera el taulell, molt nerviós i quiet. Parla fluix, divaga, ens va dient que eren tres homes joves, que un d'ells duia una pistola a la mà i l'ha amenaçat tot demanant-li diners, acompanyat de dos nois més. Ell els hi ha dit que no tenia diners de l'hotel al seu abast i els ha convidat a mirar darrera el taulell. Els joves ho han fet, han vist que no hi havia cap mena de caixa ni calaix i han fugit. Ens dona la descripció de les persones. Eren tres

nois joves. qui l'ha amenaçat duia pantalons texans i samarreta grana, un altre, gorra de beisbol, samarreta i jaqueta beige. De l'altre persona no recorda res.

Mentre ho fa, han arribat dues patrulles més uniformades i una de paisà. Després de quinze minuts escombrant la zona, en vehicles i en alguns moments a peu per tal de comprovar alguns racons o carrerons, hem d'abandonar la recerca perquè no sentim res, no detectem res: s'han esvaït. Han desaparegut.

Hem tornat a l'hotel per confirmar la descripció i ampliar les dades. El vigilant està més tranquil i ho explica tot molt millor i amb detall. Qui duia la pistola li ha dit: "¡Quieto!". Aleshores el vigilant ha fugit corrents i quan ha tornat pocs moments després amb un altre vigilant d'un hotel immediat, el de la pistola l'estava esperant amb els altres dos. Explica que els vigilants no s'ho esperaven i que han passat molta por. L'altre vigilant, assegut a una saleta annexa, està encara molt espantat. Diuen que els nois estaven molt excitats, verbalment agressius, però físicament força controlats. En cap moment han estat violents amb ells i quan han vist que no podien obtenir diners han marxat sense represaliar als vigilants per haver fugit abans i tornat amb "reforços". Finalment, expliquen que els nois han marxat a peu i no recorden si, un cop fora, han sentit el motor d'algun vehicle proper.

V.

Tot just acabàvem de recollir les dades dels homes quan hem estat requerits per anar amb prioritari a una urbanització on ha saltat l'alarma del que ha resultat ser un restaurant a l'interior de Cala Canyelles, fora ja del nucli urbà de Lloret. Gairebé no podem ni acomiadar-nos dels vigilants i queda una altra patrulla citant-los per anar a declarar a comissaria l'endemà.

03.35 hores. Accelerem, tot activant els prioritari lluminosos i acústics quan ens cal fer-nos pas entre els pocs vehicles que circulen per la carretera.

Mentre anem al lloc, la radio informa que una patrulla ha localitzat a quatre individus dins un vehicle, dos dels quals responen a la descripció del grup que ha amenaçat als vigilants. L'amenaça del restaurant ha resultat ser una falsa alarma, doncs no hi ha res fora del comú, els accessos estan tancats, tot és correcte. Demà, quan obrin el local, ningú no sabrà que hem estat en aquell lloc, caminant sigilosament al voltant del restaurant, comprovant la possibilitat que algú estigués dins robant.

VI.

Decidim tornar amb velocitat a Lloret i reunir-nos amb les patrulles que identifiquen als joves, donat que per la descripció un d'ells podria haver estat identificat la tarda abans pel meu company de patrulla per la seva possible implicació en una baralla, sense que finalment se'l pogués relacionar amb els fets. Arribem sobre les 04.00 hores. No és el jove que havia identificat la nit abans el company. Per altra part, sí responen amb detall a la descripció facilitada pels vigilants.

Abans que arribéssim, les altres patrulles els han escorcollat extremant les mesures de precaució degut a la possible arma de foc que podrien dur a sobre. No han oposat cap resistència, ni duen cap arma a sobre ni en el vehicle en el que se'ls ha interceptat.

VII.

Mentre tant, sobre les 04.10 hores la Sala ens passa avís que ha trucat una dona amb domicili al carrer Potosí dient que un home està intentant accedir amb violència a casa seva donant cops forts contra la porta. Ens hi adrecem a la carrera: estem molt a prop i en vehicle trigaríem més. Quan arribem, la senyora, molt nerviosa, ens diu que el noi ja ha marxat. No obstant, la informació inicial de la Sala conforme l'home estaria intentant accedir al domicili de la dona és incorrecta: el jove, desconegut per la dona i aparentment begut, estava colpejant la porta de l'immoble i no del seu pis, per la qual cosa l'alarma que ens ha activat la notícia i perillositat del fet és inferior i diferent a la que sospitàvem.

VIII.

Quan sortim del lloc i anem pel carrer mirant en profunditat per si veiéssim al jove begut, un grup de nois amb els que ens creuem pel carrer ens diu que els han tirat un cubell de vòmits pel cap des de l'habitació d'un hotel. Són les 04.15 hores. Un cop superada la nostra perplexitat – “en aquesta feina, cada dos per tres dies: ja ho he vist tot. I ho dius perquè sempre veus algo nou!!!: Som així, la gent... increïbles!!”, em diu el meu company – i comprovat el deplorable estat de la víctima dels fets, els demanem que ens indiquin on ha succeït. Per la seva actitud, es nota la seva sorpresa i posteriorment ens diuen què pensaven què no els faríem cas. Ens acompanyen al lloc i senyalen la finestra. En ser la part posterior d'un immoble, hem de donar la volta al carrer i

identificar d'entre els nombrosos hostals, quin és el que ens interessa per després trobar l'habitació en qüestió. Quan estem fent això i després d'uns deu minuts amb ells, els joves ens diuen què no cal, que no posaran cap denúncia. Ens diuen què s'han sentit atesos pel fet que ens féssim càrrec del que ha passat i per haver intentat esbrinar qui havia estat. Ens agraeixen la dedicació i ens diuen si estan obligats a denunciar. Els diem que no i ens acomiadem molt amigablement.

Sembla com si s'haguessin sentit resarcits pel sol fet de la dedicació d'una patrulla al seu problema, com si això ja haguera suposat una mena compensació pública, un acte de justícia al greuge patit. En el fons, semblen manifestar tranquil·litat a través de la constatació que la possible fractura social patida en rebre els vòmits, ha començat a ser restaurada i el pacte social mantingut.

IX.

Tornem a la central. Allà ens diuen què a l'hotel on s'han produït les amenaces amb pistola hi havia gravació amb vídeo de tot el que ha succeït: de fet, quan li havíem preguntat al vigilant si hi havia vídeo vigilància exterior, ens havia dit que no, però no havia pensat en dir-nos que n'hi havia d'interior, al vestíbul de l'establiment. Després l'home hi ha pensat i ha trucat per dir-ho. Una patrulla recull la cinta. Se sabrà definitivament si els autors del fet són els joves que estan a dependències policials a efectes de ser plenament identificats, doncs van indocumentats. Això ha estat a les 04.25 hores.

X.

Segueix plovent. El cel està tapat i es veuen els raigs de la "disco" Hollywood que apunten al cel movent-se: sembla una ciutat en una nit de bombardeig, però "només" és una animada nit de Lloret i les llums de Hollywood que anuncien l'espectacle de la nit.

A les 04.45 hores, mentre segueix plovent, anem patrullant amb el cotxe i veiem una persona estesa a terra a uns deu metres de l'entrada de la comissaria de Lloret de Mar. Baixem del vehicle pensant que pugui estar ferit. No ho està. Està inconscient, tirat a terra i borratxo perdut. Està sol. El meu company li aplica una maniobra sanitària de ressuscitació que consisteix en aplicar pressió a un punt de dolor que està a un lloc concret sota la mandíbula: és tant intens que, fins i tot si el grau d'inconsciència és lleu la persona

reacciona i torna a la consciència. Sinó respon, el seu estat pot ser greu i cal activar mecanismes molt urgents d'atenció sanitària de la persona. En aquest cas, el jove reacciona immediatament a la maniobra: obre els ulls com a plats, aixeca braços i es posa immediatament en peu, com un autòmat. Un cop fet això, se li acaben les piles per res més, afluixa el cos, ens mira amb els ulls endormiscats, dibuixa un mig somriure i es manté de peu, entre prodigioses esses i passes estranyes que l'ajuden a no caure i mantenir-se en posició aproximadament vertical. Intentem parlar amb ell. El jove està molt divertit i li costa estructurar paraules, somriu, segueix en peu mercès a les seves "esses" increïbles, vertiginoses, apurant al màxim però evitant sempre de caure a terra. No sap com es diu ni a quin hotel o pis s'està. Tampoc du cap documentació. No entenem ni l'idioma que parla, que sembla d'Europa de l'est així que no sabem ni en quin idioma adreçar-nos a ell. En estar desvalgut, ens hem quedat amb ell. Tot i mirar de fer-lo recordar qui és i a quin hotel està, només hem aconseguit que ens digui en castellà, amb accent estranger i vocalització de borratxo, sense deixar mai de riure, que es diu "Godofredo". Decidim sol·licitar una ambulància. Aquest jove podria tornar a quedar inconscient, fer una hipotèrmia, podrien atropellar-lo, no sap qui és ni on anar. Esperem amb ell que vingui l'ambulància. Portem gairebé dotze hores de servei, les darreres força intenses i es fan pesades les brometes del jove. No obstant, no deixa de tenir gràcia fent ximpleries, sempre amb tota la innocència del món. Arriba l'ambulància. El jove, en la seva línia, ha arrancat el somriure del personal que l'ha carregat i se l'ha endut a l'hospital comarcal de Blanes.

XI.

Aleshores hem anat a una baralla a la discoteca Memphis a petició de la Sala. En arribar, ja estava el servei antiavalots. Només era una discussió.

A les 05.15, altre avís per ràdio de baralla a la discoteca Memphis. Arribem els primers. Deixem el cotxe a prop. Fem els darrers metres a la carrera. Veiem les finestres obertes, gent mirant i cridant per la finestra. Tensió. Es percep molta tensió. Passa quelcom. Al carrer, un gran cercle de gent. És un cercle que s'agita, una multitud. Crits, insults. Braços que es mouen. Molta tensió. Molta agitació. Mentre correm, anem cridant: "Policia!... policia!". És necessari que la multitud s'intimidí veient-nos venir a la carrera, tensos: ells són una multitud. Nosaltres només som dos. Tal com arribem corrents, sense

afluïxar la marxa, entrem en el cercle que es destensa, atemorit, pel punt pel qual nosaltres ens apropem. Ja estem dins. Ara estem envoltats de gent en tensió. Enmig, amb nosaltres, hi ha unes vuit persones: són els qui es barallen. Alguns discuteixen entre ells, altres encara es peguen. Entre ells i el cercle, un espai buit. El cercle de gent són espectadors i definidors de l'espectacle, són els qui delimiten la zona de combat i els qui, d'alguna forma, reclamen l'esdeveniment. Nosaltres alçem les nostres defenses. Cridem, ens posem enmig dels qui encara es barallen. Afortunadament, responen als estímuls visuals i sonors. S'aturen. Els qui discuteixen, callen per uns moments, encara molt crispats. Aprofitem per separar els dos grups en combat i a mirar de posar-los d'esquena entre ells fent-los perdre el contacte visual i així baixar el nivell d'agressivitat i nerviosisme. Comencem a identificar a uns i altres implicats. Hi ha tres possibles agressors i tres possibles víctimes.

Pa i circ... Que s'hagin trobat fórmules socialment controlades i menys violentes de donar *circ* a les masses, com són les manifestacions esportives massificades, els espectacles lúdics multitudinaris, els grans centres comercials i d'oci, no pot anul·lar la societat en estat pur, l'energia nascuda del moment d'un grup social més enllà de cadascun dels seus membres, l'excitació filla de l'emergència. I d'aquí a la sobreexcitació, a la multitud desbocada bolcant energia i disposada a exercir més violència, menys d'un pas. El policia ho sap: sap que el seu veí, la seva mare, els seus fills i ell mateix, són això mateix, societat en estat pur, energia nascuda del moment, doncs són persones i aquestes possibles reaccions formen part del tarannà humà.

Han arribat més patrulles. Entre tots hem anat normalitzant el lloc: el cercle s'ha anat desfent, tot convidant la gent que no hi té res a veure a marxar. Només hi ha hagut un petit moment tens, quan hem hagut de dissuadir a un grup que, de sobte, d'entre la multitud i quan ja començàvem a tenir la situació controlada, volia atacar als agressors en un conat de linxament. He hagut d'alçar la veu i la defensa per intimidar, alhora que he fet una passa enrera indicant una possible "càrrega". El meu company em fa costat. Així intimidem, però alhora generem un espai entre ells i nosaltres que ajuda a fer que ells no s'excitin més. No ha calgut fe ús de la força. La tensió de l'ambient ha baixat fins pràcticament desaparèixer. Els veïns, en veure presència policial i la calma restablerta han entrat a les seves cases. Només queden els involucrats en els

fets. Els agredits –amb sang -, han dit que posarien denúncia – el meu company em farà la reflexió, després, que és curiós com, en moltes baralles, tots peguen i agredeixen, però normalment és qui queda més malmès qui considera que pot denunciar i no qui, tot i haver estat també agredit, considera que “ha guanyat”-. S’informa a tots els implicats que tots poden denunciar.

És com si s'intentés reparar un dany a nivell particular i si això no s'aconsegueix, recórrer al recurs legal / policial. I en aquest ordre: si falla la justícia pròpia, la llei de Talió, els propis barems de compensació dels greuges, aleshores s'apel·la a l'activació dels mecanismes públics de seguretat i justícia per tal que si no es pot fer “la pròpia justícia” s'engeguin els mecanismes institucionals de justícia, en aquell moment menys volguts, però pal·liatius i compensadors. I és que, en determinats moments, intentem ser nosaltres mateixos qui fem justícia, vulnerant la norma segons la qual “el monopoli estatal de la producció i l'aplicació d'unes regles que contenen les ordres i les prohibicions de certes conductes es basa en un acord bàsic dels ciutadans i s'estableix amb la finalitat principal d'eliminar la venjança privada, per a la qual cosa l'Estat està legitimat per aplicar la quota de violència necessària” (Bergalli, 2001: 54).

XII.

05.45 a 06.00 hores, patullem l'últim quart d'hora. Lloret està plena de gent que arriba en autobusos de llarg recorregut. Encara és fosc, acaba agost, plou, però no deixa d'arribar gent que baixa les seves maletes dels autocars davant un hotel mentre d'un altre surten turistes que pugen a altres vehicles amb les seves maletes per marxar del lloc: és una lletania inacabable, un continu, una riuada humana que té una mica de viatgers i una mica de transeünts, de gent que arriba, que marxa, que va, que ve. Avui hi són i demà no.

Quan he acabat el torn i surto de la comissaria, veig una mena de ritual de renovació: l'escamot que entra, fresc, després d'una setmana de descans⁵⁰, renovades les energies, i que relleva l'escamot amb el que he estat els darrers

⁵⁰ Els serveis policials uniformats que patul·len els carrers, treballen a torns: Poden ser torns canviant cada dos, tres, set, quinze dies... Sigui com sigui, la majoria de cossos policials volen que els seus agents uniformats coneguin els matins, les tardes i les nits dels territoris en els que treballen: per abordar millor la seqüència, cal tenir bagatge sobre tota la realitat del lloc.

dies, carregat d'una setmana de feina, cansats i cansades. Jo no sé si estic acomiadant un dia o si n'estic saludant un de nou: potser no hi ha canvi. Potser tot és continu i som nosaltres qui necessitem acotar el temps en dies, en hores. De fet, Diago recull aquesta sensació que em traspassa quan diu: "El temps policial (...) mai "s'atura". Això s'observa en què els funcionaris, tot i que comencen i acaben el seu torn, formen un continuum amb altres funcionaris. D'aquesta manera només veiem policia. Aquesta és la noció policial del temps, consistent en què el temps s'expandeixi amb la unió de tots els temps i que, al seu torn, no existeixi un temps propi de l'individu, sinó un temps comú de la policia" (Diago, 2001: 425). Senzillament, la vida no dorm. La gent sempre hi és. Sempre passen coses. Sense pausa.

HOSPITALET DE LLOBREGAT

24 maig a 06 juny 2004

L'agost de 2002 vaig dur a terme a Lloret de Mar la segona part del treball de camp per la meva recerca.

En finalitzar cada sessió vaig recollir notes sobre el desenvolupament de les sortides: quines coses havien anat bé i quines calia millorar. Finalment, vaig arribar a la conclusió que totes les anotacions anaven enfocades a modificar i millorar dos àmbits concrets de la recerca: per una part, la meva participació en l'observació. Per una altra part, els mitjans tècnics per recollir les dades.

Respecte a la meva participació en l'observació, vaig constatar que el fet de formar part d'una patrulla en les sortides com a policia uniformat em va permetre recollir la informació, doncs fer-ho era compatible amb la tasca –la recollida era mitjançant l'enregistrament de veu -, però no em permetia dues coses: una, gravar determinats matisos que la feina no em donava temps per recollir i que després oblidava. Per altra part i respecte als mitjans tècnics per recollir dades, sentia que la gravadora enregistradora que utilitzava era insuficient. Les seves característiques tècniques eren impecables: gravadora de cinta d'àudio de gran qualitat, amb un petit micròfon extensible que podia dur a prop de la boca de manera discreta. Però en ser de cinta d'àudio, estava sotmès als seus noranta minuts totals d'enregistrament en el marc de sessions que oscil·laven entre les vuit i les dotze hores, motiu pel qual aturava i engegava la gravació constantment, fent-me estar pendent d'aquest fet i obligant-me a perdre comentaris, pensaments, observacions espontànies i fugaces que no tenia temps d'enregistrar.

A més, sentia que la recerca feta a Lloret tenia la qualitat que jo esperava, però que necessitava més sortides, més mostres, més emergències. A tot això, volia complementar el caràcter de les emergències recollides l'agost de 2002 accedint a les emergències que sorgeixen a la quotidianitat d'una ciutat, amb una vivència d'urbs diferent a la de Lloret de Mar: per tastar i recollir una altra cadència, estil, de quina forma es tracten i resolen, com les viuen els seus i seves protagonistes. Per això vaig pensar en l'Hospitalet de Llobregat.

En aquell moment era la ciutat més gran i amb més població en què el cos de Mossos d'Esquadra hi treballava. A més, em sentia especialment inclinat a sol·licitar les autoritzacions pertinents per aquesta localitat en conèixer a alguns dels comandaments policials responsables de la seva comissaria i conèixer la seva predisposició a l'elaboració de recerques d'aquest tipus.

Vaig passar gairebé dos anys en tot això. Anys en què personal i professionalment vaig capejar canvis, augment de responsabilitats, pèrdues personals i altres coses que no em van permetre tirar endavant la tercera part de la recerca.

Lluny de romandre inactiu, vaig aprofitar aquest temps per resoldre les dues qüestions crítiques que havia identificat a Lloret de Mar: respecte a la participació de la meva observació vaig decidir que no tornaria a formar part de cap patrulla. Aniria dins de cotxes patrulla vestit de paisà i no seria el segon integrant, sinó un tercer afegit. En arribar a cada emergència, sortiria del vehicle i prendria distància de l'emergència, mirant de barrejar-me amb el públic i, tot i ser a vegades reconegut com a "presumpte agent de policia", això em va permetre una més que suficient observació participant totalment operativa.

En relació als mitjans d'enregistrament, la meva recerca d'instrumental nou va donar fruits. Vaig trobar al mercat una gravadora digital d'àudio de molt reduïdes dimensions, també amb micròfon de solapa i amb una autonomia de quaranta hores. Amb aquesta eina podia arribar a la comissaria i, només travessar la porta, començar a gravar el torn sencer encara que fos de dotze hores. Només alguna anotació orientativa en paper era més que suficient: la qualitat del micròfon i la facilitat i efectivitat amb que l'àudio enregistrat pot ser treballat en passar-lo a la computadora, m'han facilitat enormement la feina. D'aquesta manera no s'ha perdut gairebé cap dada, so o comentari i la recerca ha guanyat en qualitat.

Finalment, un dilluns 24 de maig de 2004, després d'haver formalitzat totes les autoritzacions pertinents, vaig iniciar a l'Hospitalet de Llobregat, il·lusionat, la tercera part de la recerca. És la que segueix continuació.

Hospitalet de Llobregat, dilluns, 24/05/04

Torn de matí (06:00 hores - 14:00 hores)

Han passat gairebé dos anys des que vaig dur a terme la recerca a Lloret de Mar. En aquest temps, la intensitat i tensió de la feina m'ha absorbit completament, sense deixar-me espai ni temps per la meua vida privada que, per altra part, ha fet aigües en alguns dels seus aspectes més importants. He començat un camí personal que no sé quan acabarà ni on em portarà per redreçar-ho. I he decidit que ja era temps de seguir la feina, la recerca.

La recerca de Lloret de Mar em va aportar dades, però també em va servir com a experiència a través de les errades que vaig cometre i mancances que vaig detectar. I és que en primer terme, se'm va fer curta, trobava a faltar que em mancava més treball sobre el terreny, augmentar la quantitat d'emergències recollides per tal que la comparació entre elles em fos més vàlida. Per altra part, els dies que vaig fer recerca amb el grup d'investigació de paisà fou interessant, però poc il·lustratiu respecte a les emergències del moment, donat que la filosofia dels grups d'investigació no respon tant a donar resposta al moment, com si ho fan els de seguretat ciutadana, sinó a respondre i esmenar o posar a disposició de la llei, on tot i que la pressa és important, el pols de la quotidianitat no és tant present. Finalment, havia de trobar un mitjà de recollida d'informació més pràctic que la gravadora utilitzada a Barcelona i Lloret de Mar i que m'alliberés de la dependència de connectar i desconnectar cada vegada, de sotmetre'm a la tirania dels noranta minuts de la cinta gravadora. A més, començava a entendre, a través del treball de camp de Lloret de Mar que, paral·lelament a la meua cacera d'emergències, estava elaborant una etnografia de la quotidianitat policial, i que em faltaven registres per considerar-la com a tal. Vaig pensar que Hospitalet de Llobregat, ciutat a més d'urbs amb tot el que implica, seria un complement idoni a la recerca feta a Lloret de Mar, una població amb una alta concentració de població flotant a l'estiu, però de dimensions petites. D'aquí a tornar a fer les peticions administratives hi va anar un pas i altre cop comptant amb el permís del Cos de Mossos d'Esquadra, que en tot moment durant aquests anys no va fer sinó facilitar la meua investigació, vaig decidir que maig de 2004 havia de suposar una inflexió i un avanç en la meua recerca.

I.

Dilluns 24 de maig. Són les 05:45 hores Encara és negra nit a Hospitalet de Llobregat. He sortit de l'estació de metro de Pubilla Casas, línia 5, per començar la tercera part del treball de camp de la tesi doctoral, dos anys després de la segona.

Tot just quan he sortit del metro veig en una rotonda, estacionat, un cotxe de Mossos tancat i sense que es vegi als agents que segur estan al seu interior. El cotxe du els llums prioritaris blaus fixes posats, dos punts de llum blava i lluent enmig de la foscor.

De fet, a ben segur, aquesta és la seva intenció respecte a evidenciar la presència policial: "Estem aquí", és el missatge de la seva posada en escena. Ningú no passa pel carrer. Tant sols, de tant en tant, un cotxe travessa la rotonda, provenint de l'avinguda Isabel la Catòlica.

II.

Comissaria d'Hospitalet de Llobregat a les 06:12 hores. S'està fent el relleu del torn de nit al de matí. Brogit, moviment, certa alegria. El cap de torn m'esperava, doncs estava avisat de la meva arribada. Els i les policies comencen la setmana, es retroben amb els companys i companyes de l'escamot després de la setmana de festa. Ja han fet el brífung on, com a única novetat, tant sols s'ha passat als i les agents una matrícula d'un vehicle sostret la nit anterior a efectes de la seva localització.

Els efectius estan ara recollint el material de servei –ràdios, extensibles de ràdios -, repassant els fulls de servei on se'ls hi diu el Sector que els pertoca cobrir la jornada d'avui i en el que figuren els llocs fixes que hauran de patricular i en alguns casos, les hores a les que ho hauran de fer.

Comproven el vehicle que els han assignat i es coordinen amb el company o companya amb qui els toca treballar avui. Remenen el maleter dels cotxes patrulles: cinta balissadora, armilles reflectants, extintor, llanternes, farmaciola d'urgència, armilles antibales. Repassen les seves bosses personals amb l'aigua, les carpetes amb models de denúncies, les ulleres de sol.

Poc a poc, un cop comprovat tot el material, van pujant als cotxes i surten al carrer, iniciant el servei i facilitant d'aquesta manera el retorn a comissaria del torn anterior que, un cop rellevat, tornarà i farà el ritual a la inversa: repassar si s'han gastat algun dels materials del vehicle, recollir-ho tot,

lliurar la ràdio, complimentar el full de servei ja acabat, passar novetats d'interès.

D'aquesta forma mai han deixat el carrer, sempre hi són, en presència constant les vint i quatre hores.

III.

06:24 hores. Vaig amb el meu company d'avui i dos companys més a fer un cafè. Al cap d'una estona, sona la ràdio via pocket. No deixen mai d'estar connectats. Qui atén el missatge, adreçat a ells, avisa al cap, que és el meu company: "Tomàs, han enviat la càmera". Ningú no sap de què va, però és igual: hi ha feina. Automàticament, sense cap comentari, tots ens aixequem i fem via cap a la porta per tornar a comissaria.

IV.

06:48 hores. Ja és de dia. El cel és clar i no hi ha cap núvol. Pugem al cotxe. La resta de l'escamot ja treballa fa estona. Jo vaig amb el cap, que ha hagut de fer algunes gestions a la comissaria abans de poder sortir al carrer. En el moment de pujar al cotxe patrulla em diu: "T'avorriràs molt pels matins. Quan més feina hi ha és divendres i dissabtes per la nit". Anem tres persones en el vehicle: ell i l'agent conductor asseguts davant i jo darrera.

El primer que fan en entrar al vehicle és connectar la ràdio policial, que és el que fa que el policia sigui policia quan patrulla, connectat amb tots, donant-se sentit els uns als altres mercès a la relació coneguda amb la resta de patrullers.

"Hospitalet cap, Hospitalet cap, per central" – "endavant" – "sortim de central per iniciar recorregut pel territori. Vehicle número 6. Quilòmetres d'inici 13062. Agents número 3333 i 4444. Portàtil 11.111" – "rebut".

D'aquesta forma, la patrulla s'ha identificat i ha donat totes les seves dades. Cas d'un servei en què sorgeixi alguna urgència, la Sala té tota la informació que precisa: quin vehicle, quins agents, quina ràdio portàtil utilitzen.

La Sala, més panòptica sobre els policies que sobre els carrers, vol saber-ho tot d'ells per gestionar millor en cas d'urgència.

La ràdio va parlant. Nosaltres, des del nostre cotxe, escoltem els fets que transmeten els altres vehicles patrulla, i d'aquesta manera ens podem fer una visió general.

De fet, els membres d'una patrulla no contenen massa per si sols, com una unitat policial sobre els carrers pels que passem de forma immediata. Son el conjunt de patrulles sobre tot el territori, conformant un tot entrelligat, en tres dimensions sobre totes les orientacions del terreny que poden arribar a tot arreu, encara que no estiguin a tot arreu ni ho facin a temps.

Una patrulla parla per ràdio: "Hem arribat al lloc de l'alarma. Tot és correcte" – "Molt be rebut" – "Seguim en servei" – "Rebut".

El primer que fan els integrants de la patrulla a la que estic acompanyant en el seu servei és presentar-me el territori en vehicle.

Entenc que aquesta és una necessitat bàsica pel policia i per això ho fan amb mi de forma instintiva, doncs pensen que sense estar ubicat física i socialment sobre el territori en el que es treballa, sense conèixer totes les seves dimensions, no s'és un policia. Ells necessiten conèixer què passa a cada lloc, què es fa, qui és qui, on passa cada cosa, que no cal que sigui "dolenta". Per això m'ensenyen el territori, me'l presenten.

Anem recorrent Sectors i em van comentant les particularitats que segons ells tenen a nivell policial. Comentaris com: "En aquesta plaça es "trapichea" tardes i divendres nit"⁵¹. Són xavals" ; "En aquesta plaça es llien baralles tumultuàries de tant en tant"; "Recordes un homicidi fa uns mesos a la porta d'una discoteca? Va ser aquí"; És un recorregut pel costat fosc, la part sobtada de la quotidianitat, d'altra banda, el seu objecte de treball. Continuen: "Segons un estudi aquesta és la zona més degradada de Catalunya"; "Això és una artèria d'Hospitalet: el carrer Mas"; "En aquesta zona hi viuen sobretot sud-americans, xinesos i pakistanesos"; "Aquí hi va haver una baralla... Mira que he vist baralles, perquè he estat vuit anys a Lloret. Però aquí... uff!! Arrenquen els senyals de trànsit i es donen amb els senyals. Estan sonats". M'explica: "Nosaltres traïem vuit cotxes al dia [a patrullar]. I molts dies, no donem a l'abast."

⁵¹ Habitualment, el trapicheo fa referència a les negociacions que es fan a petita escala, a peu de carrer, en la compra-venda de droga. També es pot dir trapicheo a la compra-venda d'articles sostrets.

V.

07:08 hores. El conductor del cotxe patrulla veu un turisme BMW ocupat per sud-americans. Mira la matrícula i la diu en veu alta per recordar-la i perquè el seu company comprovi si la té anotada a la seva llibreta, sense deixar de circular ni alentir la marxa: el motiu rau en què hi ha alguns grups de sud-americans que delinqueixen utilitzant cotxes esportius de marca.

Aquestes persones no han fet res, però els policies desenvolupen la seva actuació preventiva. La prevenció moltes vegades està en el llindar del que és correcte i del que no ho és. De fet, moltes vegades l'experiència ensenya que la suma de diferents indicis poden dur a suposar que una persona o un fet estiguin relacionats amb una activitat delictiva.

Com més elevat sigui el cúmul d'experiència professional viscuda pel policia i més bon professional sigui, més difícil serà equivocar-se en l'exploració d'una persona o un fet que, un cop abordada i, en definitiva, qüestionada pels serveis d'ordre públic, pugui no tenir res a veure amb l'il·lícit penal, amb l'emergència. No obstant ni és una ciència exacta ni tots els policies dominen la totalitat dels signes i indicis del carrer.

VI.

07:10 hores. Estan xerrant dins el cotxe. Quan la ràdio parla, callen automàticament: "Hospitalet 1, Hospitalet 1, aquí Sala." –"Endavant" –"S'ha d'adreçar a la Rambla Marina, núm. 99, a la granja "Flores", granja "Flores". Els han entrat a robar. Estan els propietaris a la porta" –"Val, rebut, ens hi adrecem". Dins del nostre cotxe, el cap de torn diu: "Segur que els hi han petat les màquines escurabutxaques". "Nosaltres també anem cap allà", li diu al conductor. Augmentem la velocitat del cotxe que fins ara anava lent per poder patricular tot veient el que passa al carrer.

Hem localitzat el carrer. Mentrestant, la ràdio no para de transmetre la sol·licitud de titulars de plaques de matrícules per part dels patrullers arreu d'Hospitalet. Veuen cotxes amb indicis d'haver estat sostrets prenent com a referència l'aspecte dels propis vehicles o l'actitud dels seus ocupants, evasiva o esquiva respecte a la presència dels policies.

Estem a trenta números de la granja on s'ha produït el robatori. De sobte, ens passa un turisme marca Renault, model Laguna amb rètol de "EN VENTA" enganxat a un vidre ocupat per cinc persones que aparentment

semblen ser d'algun país de l'Europa de l'Est. En quan els veuen, el cap de torn dona la instrucció de seguir i aturar el vehicle. Després m'explicarà el motiu: habitualment hi ha ciutadans romanesos que empren aquest mateix model de turisme per delinquir. Ens posem al seu costat i fan un toc amb la sirena, tot indicant amb la mà que s'aturin.

Els ocupants del Renault Laguna segueixen les instruccions. Estem al final de la rambla Marina, en una via de quatre carrils que es bifurca, tot just abans d'una rotonda. Tant el Renault Laguna com el cotxe patrulla s'aturen a una illeta pintada a terra situada a la bifurcació dels carrils, amb dos carrils de circulació plens de cotxes a la dreta i dos més igualment carregats a l'esquerra.

En quan el cotxe patrulla frena, els dos policies salten del vehicle i s'adrecen amb decisió cap als ocupants del Laguna que romanen immòbils a l'interior. Els cotxes dels carrils, aturats pel semàfor vermell, observen atentament. Quan es posen en marxa, el brogit dels vehicles és eixordador. El cap de torn parla per ràdio per comunicar la nostra posició i posar en coneixement de la Sala que anem a identificar un vehicle i els seus ocupants. Comença passant la placa del vehicle per tal que es comprovi. Mentrestant, l'agent, sense deixar sortir els ocupants del cotxe, els demana les claus del vehicle que deixa sobre el sostre del mateix per impedir la possible fugida. L'agent demana la documentació del vehicle i la personal al conductor. Aquest les hi dóna. Simultàniament, el cap de torn assegura la zona tot cobrint l'esquena de l'agent. Contesten de central confirmant que les plaques del vehicle corresponen al vehicle, que no consta com a sostret i que no té assegurança. Els senyals semafòrics es van alternant i a cada torn en vermell els ocupants dels altres cotxes miren atentament des de l'interior dels seus vehicles als policies que estan identificant el Laguna. La gent s'ho mira molt detingudament, amb concentració, sense expressar cap emoció, com avaluant el que veuen i prenent prevenció per si succeís alguna cosa dolenta: amb els vidres pujats o pujant-los i amb les mans fortament agafades al volant dels seus vehicles. L'agent i el cap de torn, alternativament, van fent sortir els ocupants del vehicle, un a un, i els demanen la documentació per comprovar si tenen alguna cosa pendent. Un d'ells es mostra molt tímid i nerviós quan surt del cotxe i lliura la documentació. L'agent demana al conductor que obri el maleter i l'escorcolla. La Sala, un cop fetes les comprovacions, diu que de tots

ells, cinc nacionals romanesos, un té tres antecedents policials i un altre d'ells, dos. Aquest és el que es mostrava especialment nerviós. Cap d'ells té cap ordre pendent. Els homes afirmen què van a treballar. La seva actitud és silenciosa, educada, discreta, submissa. Col·laboren en tot moment amb els policies. Aquests veuen què no hi ha cap delictes en aquesta ocasió. L'actitud col·laboradora envers la identificació per part dels ocupants del cotxe, fa que la seva actuació, que era correcta però amb la freda distància que marquen les mesures d'auto protecció, es torni més cordial i distesa.

Tot i estar en una zona de pas de vehicles on no hi ha vianants, els conductors dels vehicles es constitueixen en forçosos testimonis de la identificació, escrutant a uns i altres, policies i ocupants del cotxe, com la representació d'uns fets que els resulten llunyans malgrat succeir a pocs centímetres d'ells. Els policies prenen especial atenció en la comprovació de pòlissa de l'assegurança del vehicle: està en ordre, però encara no ha estat informatitzada, per això no constava. La identificació es dóna per acabada. Se'ls torna la documentació, se'ls dóna la instrucció que tornin a pujar al vehicle i mentre el cap de torn torna al cotxe patrulla, l'agent, xiulet a la boca i gesticulant amb les mans a la resta de vehicles, facilita als ocupants del Renault Laguna la incorporació al trànsit. Un camió que ha vist als policies en l'actuació, ha aturat el seu camió i baixa per demanar, plànol en mà, que li localitzin un adreça. El cap de torn ho fa sense deixar de seguir amb la vista al seu company, l'agent, que està regulant el trànsit. Es dóna l'actuació per acabada a les 07:31 hores, i així ho fa saber el cap de torn quan comunica a la Sala: "En servei".

En reprendre la marxa, sentim per ràdio que la patrulla que s'adreçava a la granja robada està abandonant el lloc, doncs ha acabat totes les gestions pertinents. El cap de torn diu aleshores ja no hi anem, ja que no ha estat possible arribar-hi a temps.

Moltes vegades, a un fet, se superposa un altre i cal prioritzar doncs tots els recursos disponibles no són suficients per atendre la totalitat d'esdeveniments, i en canvi a vegades "sobren" cotxes patrulla que, simultàniament, recorren els carrers sense rés que reclami la seva atenció. La quotidianitat és imprevisible.

VII.

07:45 hores. Entra un missatge dirigit al cap de torn conforme hi ha uns vint o vint i cinc veïns que no deixen entrar a uns treballadors a l'obra en la que fan feina per un problema de sorolls i que de moment la situació no és conflictiva. El cap de torn ordena que vagi una parella de paisà a veure que succeeix i a valorar l'evolució dels fets.

S'envia policies de paisà per la possibilitat que la presència de policies uniformats encrespin els ànims d'un públic que podria esdevenir multitud: els cossos policials saben que és una energia de curta durada, però que pot bolcar una gran potència i que la pot emprar destructivament. I que, a més, una multitud pot perdre el control sobre sí mateixa. Així que s'actua amb prudència, tot mirant d'estudiar-les i a la vegada de controlar-les i així no donar-les temps, cas que convingui, a que siguin elles, les multituds, les que puguin tenir la iniciativa si s'activen com energia.

VIII.

La ràdio no deixa de transmetre plaques de matrícula i, de tant en tant, la filiació d'algú. A les 08:20 hores, el cap de torn explica que, quan van obrir la comissaria substituint al CNP el novembre de 2003⁵², a Hospitalet hi havia dos o tres atracaments per dia, però que això ja s'havia acabat. No ho atribueix ni molt menys a ser millors que CNP, sinó a que el cos de Mossos d'Esquadra disposa de molts més cotxes al carrer patrullant de forma simultània dels que disposava CNP. Per això Mossos d'Esquadra ha detingut als atracadors, la qual cosa ha facilitat que alguns d'ells estiguin ara a presó i que altres hagin marxat a altres localitats on la pressió policial no és tant forta.

Sembla ser, doncs, que augmentar la presència al carrer fa menys incontestable les emergències. No obstant, segueixen essent incontestables

⁵² Catalunya està immersa des de 1996 en un procés de substitució de model i de cossos policials. Per això, des d'aquell any i encara ara es va suplir pel Cos de Mossos d'Esquadra i per zones al Cos nacional de Policia i/o Guàrdia Civil en les seves funcions de manteniment de l'ordre públic, restant aquests cossos presents per l'abordatge de la criminalitat organitzada, compartida amb Mosso d'esquadra, i les competències que els hi són pròpies, com duanes, límits marítims, armes i explosius, per Guàrdia Civil, o documentació i estrangeria pel Cos Nacional de Policia. El maig de 2004 feia set mesos – des de novembre de 2003 - que els Mossos d'Esquadra havien substituït al Cos Nacional de Policia a Hospitalet de Llobregat.

per definició, doncs se segueixen produint: nombroses, inesperades, incontestables.

IX.

08:32 hores. No fa gens de fred. Sembla que tindrem un dia assolellat i calorós. Estem patrullant tota l'estona a una velocitat aproximada de 20 a 25 km/ hora sempre que el trànsit que roda per darrera nostre ho fa possible. Aquesta velocitat permet mirar vidres enfora i observar, ser conscients del que passa. És una velocitat que permet a dues persones cobrir molt de territori i fer-ho amb consciència del que passa a l'espai públic.

La connectivitat dels patrullers amb la via pública és molt gran en el vehicle mercès a la velocitat de patrullatge que els permet romandre en contacte amb el que s'esdevé al carrer. La ràdio els manté connectats amb la resta de patrullers i amb el territori. Val la pena esmentar que, al Cos de Mossos d'Esquadra, a la zona de treball se li diu territori: efectivament, no és casual que es reconegui que és un espai territorialitzat, doncs, com diu Joseph, els i les agents de policia són els qui vigilen en respecte a les condicions d'accés i utilització de l'espai públic, la qual cosa implica prerrogatives sobre la gestió d'aquest espai. També estan autoritzats per a la interpel·lació sobre altres, moment crític i que les persones estan obligades a acceptar, sempre que es donin dins els marges de la llei (Joseph, 1999: 75 – 76), prerrogatives totes elles que impliquen la territorialització de l'espai públic, en tant que policies. Tot plegat, em recorda a Froment, quan diu que “el poder no és una forma, sinó que és una relació social, una relació de forces. La societat de control és una societat que perfecciona el model d'un poder arborescent, rizomatós, que es difon per capil·laritat en el conjunt de la societat civil” (Froment, 2002: 24).

Com és habitual, quan algú parla per la ràdio es fa silenci al cotxe per escoltar el que es diu: saber què passa, quin és el tipus d'actuació, si l'altra patrulla necessita recolzament. La ràdio vincula amb tot l'àmbit territorial d'actuació que li pertoca a la comissaria, en aquest cas, tot Hospitalet de Llobregat.

L'interior d'un cotxe patrulla està íntimament connectat amb l'exterior, més enllà del que està a la vista a través del patrullatge de la resta d'efectius. Així, el que es diu per ràdio permet als i les policies elaborar-se un *mapa* en

tres dimensions de llocs i fets presentats de forma simultània. Com em va dir una vegada un comandament policial de l'Ertzaintza amb experiència acumulada en l'àmbit de la seguretat ciutadana en el decurs de molts anys: "Cuando comencé de Jefe de Patrullas, fue como verlo todo en tres dimensiones: Porque tenias una "manifa" aquí y, la hòstia, un traslado, un robo, vigilancias a bancos..., y, joder, todo a la vez. Y lo empiezas a ver todo a la vez."

X.

08:45 hores, es dóna instruccions a una patrulla perquè vagi a una empresa on han entrat a robar. Avui és dilluns i els propietaris de diversos establiments han descobert avui que aprofitant la impunitat i tranquil·litat del cap de setmana, els han violat les seves pertinences. Els lladres han entrat a robar a un bar i a una empresa. La policia no ha pogut fer res per evitar-ho.

La prevenció no és infal·lible. De fet, un dels factors que fa incontestable la transgressió és que moltes vegades, aquesta intenta desenvolupar-se de forma planificada, tenint en compte els mecanismes de defensa de la societat per tal de vulnerar-los amb més facilitat: en definitiva, la iniciativa és dels qui transgredeixen. I la iniciativa és avantatge.

XI.

08:52 hores. Els efectius de paisà diuen què la concentració davant l'obra d'uns vint-i-cinc veïns és tranquil·la. Que els treballadors ja treballen i que els veïns hi romanen, ja que estan negociant el seu problema amb persones d'aquesta empresa.

De fet, la que pot ser turba acèfala i incontrolable en determinats casos extrems, normalment s'auto gestiona i té la capacitat de comportar-se com una dinàmica més dins l'espai públic. La seva condició de temible i de possible font d'emergència i conflicte està en la seva condició de multitud, però aquesta condició és una potència que no sempre s'activa. Per això, els poders, que tenen por de les multituds, ho demostren enviant als policies de paisà, com un intent de no irritar i convertir en turba una multitud excitada per la presència escrutadora i constant de policies d'uniforme, sense haver de prescindir de la garantia de l'evitació del problema d'una munió convertida en turba. Un cop més i, de fet, com és habitual, els propis components de la multitud dirigiran la seva energia cap a la resolució del seu conflicte i, si més no, amb èxit o no, no

alteraran la dinàmica social de l'entorn ni entraran en una catarsi col·lectiva. Em recorda a Tarde quan diu que del públic sobreexcitat neixen reunions tumultuoses als carrers (Tarde,1986: 58), el mateix Tarde que, poc més endavant, diu que “en resum, les multituds, en el seu conjunt, estan lluny de merèixer el mal que s’ha dit d’elles (...)” (Tarde, 1986:61), reconeixent d’alguna manera que les formes de la multitud no són totes sempre destructives, sinó, bàsicament, una font d’energia social en estat pur, terrible quan s’activa en funció al desgrat sobre alguna cosa o persona.

Però no és ociós demanar-se si la por dels poders a l’activació de multituds és o no infundada: probablement, la inversió en prevenció, en previsió al gran risc que suposa una fusió humana descontrolada, suposa un estalvi. Perquè el poder o bé destructiu, o bé modificador de l’energia desbocada d’una multitud, és sense dubte terrible.

XII.

10:08 hores. Passem patrullant per davant d’una benzinera on hi ha, recolzats en un senyal de trànsit, tres joves. El conductor del vehicle passa al costat seu, atura el vehicle i diu a un d’ells: “Tu cara me suena y no se de qué”. Amb posterioritat em diu que el recordava perfectament, doncs l’havia detingut uns mesos abans. Ho fa per iniciar la conversa i veure si el jove és sincer amb ell. El jove li diu que no sap de què li pot sonar la seva cara. Sortim del vehicle. La benzinera està en una zona industrial i el que hi ha més a prop són alguns magatzems. La gent que hi treballa i que està a prop del carrer, que és ample, amb visió sobre nosaltres, atura la seva activitat totalment i es queden mirant l’actuació. Alguns d’ells, entre quinze i trenta segons més tard, reprenen la seva activitat laboral. Altres segueixen observant. Es demana la documentació dels tres joves i es passa la seva identitat a la Sala. Un d’ells diu: “Estamos trabajando, jefe. Estamos haciendo un cursillo. De la Generalitat”. Se’ls hi pregunta si tenen antecedents. Un d’ells, el del mig, fa que no amb el cap. Aquest noi, amb actitud tímida i discreta, no parlarà en tota l’estona. Els altres dos diuen, l’un, que no –és fals, ha estat detingut pel policia que li ha demanat de què el coneix. Després ho confirma Sala en passar els antecedents -; l’altre diu que sí, a Badalona. Se li demana que expliqui el motiu de la detenció: “No sé, me acusaron de un robo con intimidación pero al final... nada, nada. Yo..., yo iba yo andando, y pararon... Y me dijeron: ¡Ala!, p’alante, p’alante, me

dijeron... Y me llevaron p'alante, jefe. Pero yo no era,... yo no hice nada". La Sala confirmarà també aquest antecedent. Mentre esperem que la Sala ens doni els antecedents, aquests dos parlen entre ells animosament, com mirant de no demostrar cap temor ni tenir res que amagar. Parlen de dones i de cotxes gairebé a crits i rient entre ells. El tercer, discret, no diu res. Mentrestant, els dos policies es mantenen una distància d'aproximadament un metre, suficient per evitar el contacte directe, però que el possibilitaria immediatament si fos necessari, respectant l'espai dels joves i evitant així el contacte amb ells. Els policies caminen de forma curiosa, fent petites passes amb les que descriuen un cercle al voltant dels joves, acotant d'aquesta manera l'espai i significant als joves que els està vedat prendre qualsevol direcció: no estan detinguts, però no poden marxar.

Territorialitzen l'espai a través dels signes que transmeten amb els seus moviments: de fet, els policies han establert una distància personal en fase llunyana, que va dels setanta cinc centímetres al metre i vint centímetres, i que suposa el límit de la dominació física en sentit propi (Hall,1999:148), deixant als policies el marge d'aproximar-se més i consumir la dominació, o acabar allunyant-se i, en definitiva, tornant la llibertat als nois. Però de moment, el missatge és "no tenim clar si haurem d'intervenir sobre vosaltres i vosaltres no us podeu moure d'aquí". Altre cop, la interpel·lació que modifica l'organització de l'espai de circulació (Joseph,1999:76).

En un moment de l'espera, un dels joves al que deu cridar l'atenció la meua presència vestit de paisà i que deu atorgar-me algun rang de jerarquia superior als agents uniformats es dirigeix a mi dient-me: "¿Ha pasado algo, caballero?". Li responc: "No sé... No sé, no sé, lo llevan ellos". Donen aquí per liquidada la seva curiositat sobre mi, l'home de paisà que surt del cotxe d'uniformats i que, per ells, pot ser un "secreta".

Un home que ha acabat de repostar benzina es queda a la benzinera observant la identificació. En aquest moment arriba un altre cotxe patrulla que, havent-se assabentat de la identificació via ràdio i donat que està a prop s'aproxima per si calgués algun recolzament. Estacionen a uns cinc metres i no surten del vehicle per no augmentar la tensió –gairebé inexistent- del moment. Sala diu que no tenen cap ordre pendent i es torna la documentació als joves tot pujant al cotxe patrulla. Nosaltres marxem. Un cop al vehicle, el conductor

de la patrulla em diu que el jove al que ell va detenir havia fet algun furt aprofitant descuits a benzineres. Així, si és que els joves tenien la intenció de fer-ho en aquesta on ens trobàvem, és possible que en haver-los identificat es reprimeixin, ja que les sospites caurien directament sobre ells.

XIII.

Seguim patrullant. Sobre les 10:20 hores passem per una rotonda on hi ha un cotxe patrulla aturat. El cap de torn em diu: “Van de cacera”. Li demano que m’expliqui que vol dir. Em mostra uns metres més endavant, seguint la via on va a parar la rotonda, una barriada coneguda com “Las casas baratas”, barri situat al terme municipal de Barcelona i fronterer amb Hospitalet i proper a Can Tunis respecte a la Zona Franca, que és un gran centre de proveïment de droga. Fins i tot, segons ell, seria un dels llocs on es troba més barata a Catalunya. Em diu que els divendres o dissabtes pensen què es poden arribar a vendre un nombre elevadíssim de dosis en el temps que dura el torn de feina d’un escamot: “Passa un cotxe darrera l’altra, és una passada”. El cotxe patrulla de la rotonda està situat direcció a Hospitalet, per fer entendre als vehicles que entren al barri que en sortir poden ser aturats, escorcollats, identificats i detectada la cocaïna o heroïna si l’han comprada. No eradiquen d’aquesta forma el consum que, policialment, és feina dels especialistes en investigació i es fa amb altres mètodes. Però és la forma com, des de seguretat ciutadana, poden dificultar el tràfic, obstaculitzant la facilitat amb que els consumidors es poden proveir.

Em recorda a Sergio García que, citant a Mike Davis, Setha Low i Teresa Caldeira i a partir d’un estudi que ell realitza sobre Carabanchel, explica que “la proliferació de models urbanístics caracteritzats per conformar espais segregats i pràcticament militaritzats, respon, (...) al desig de diferenciació respecte a les classes populars i de recerca d’homogeneïtzació social per part de molts membres de les classes altes i mitjanes” (García, 2007: 10). Ell es refereix a les construccions de barris o poblats d’elevat cost amb sistemes d’accés molt selectius i de seguretat addicionals. Aquest barri, però, és una mostra del revers d’aquesta mateixa realitat, en respondre a la intenció de construir un barri de baix cost, marcat per la seva especial i homogènia distribució urbanística i pensat per tancar-hi dins a aquells que es vol separar de la resta del grup. En aquest cas, tot i “anar-hi de cacera”, tot i estar

especialment marcat, és el que és: aparentment, un espai alliberat del control normatiu fins a límits insospitats, si més no en relació al tràfic de drogues. I és així malgrat el paral·lelisme de l'actuació policial, salvant les distàncies, amb les barricades que la policia de Los Angeles posa als carrers, clausurant barris pobres com a part de la seva "guerra contra les drogues" (Davis, 2003: 194).

XIV.

10:40 hores. Es rep avís que la manifestació dels veïns ja ha acabat: s'ha dissolt pacíficament. No sabem si les seves peticions s'han vist satisfetes, si s'han emplaçat a seguir parlant-ne, o com ha acabat el tema.

Els concentrats s'han mogut, coordinat i canalitzat sense trencar el pacte social i sense aprofitar la prevalença de força sobre altres que els donava la seva condició de públic reivindicatiu susceptible de mudar en multitud. En aquest cas, s'hauria ultrapassat el límit entre un públic reivindicatiu i exaltat per passar a ser una multitud controlada? No em sembla tant important el matís, com recordar a Le Bon per a qui, com per Tarde, "la multitud representa la matèria prima de totes les institucions polítiques, l'energia virtual de tots els moviments socials, l'estat primitiu de totes les civilitzacions" (Moscovici, 1985:105).

10:55 hores. Estem anant a molts descampats i zones apartades. Li demano al cap de torn si és per algun motiu. M'explica que les patrulles tenen sectors assignats i que ell, com a cap de torn, va lliurement on vol així com als conflictes que considera d'especial interès. Mentre no n'hi ha –com ha estat de moment en aquesta jornada -, ell procura patrullar espais apartats, "perquè passen coses", diu. "Per exemple, a aquest pàrquing darrera el Tanatori, a vegades hem trobat alguna moto robada. Abans hem passat per una zona, on estan les putes, que també és on venen les parelletes per la nit, i a vegades hem trobat cotxes sostrets".

Un lloc és, per definició, un espai d'identitat, tant relacional com històrica, un espai concret que ubiquem per múltiples referències relatives al que hi passa allà, a la història pròpia i acumulada del lloc i a la nostra història en el lloc. Els descampats i zones apartades i no urbanitzades de l'estil, són per definició *no llocs*, doncs no són espais d'identitat, ni relacional ni històric, i per tant estan a plena disposició de qualsevol relació, de qualsevol fet, de construir-hi qualsevol situació (Augé, 2000:83). Són els intersticis, llocs apartats, de tots i

ningú, etiquetats per un ús marginal o estrany. No obstant, quan hi passem, res estrany, res anormal es detecta. L'emergència és imprevisible, implanificable.

XV.

11:03. L'agent conductor del cotxe patrulla veu un home estirat a terra sota uns arbres. Automàticament es tensa i activa el seu cos i sentits, doncs la impressió que transmet l'home és com si estigués amagat per alguna cosa. Al moment apareix un altre home i ambdós parlen de forma distesa. Entenem aleshores que deuen ser treballadors del desguàs proper i que descansen sota uns arbres. Es deixa de prestar atenció sobre els homes.

I és que si l'espai públic ho és de la representació, també ho és el dels conflictes, essent la ciutat el lloc on no es tem a la natura, sinó als altres (Pérez, 2007: 77).

XVI.

11:05. Sala demana un vehicle per la zona de Bellvitge, que és justament on ens trobem nosaltres. En donar la posició a la Sala, aquesta ens passa el requeriment i notifica que algú avisa que al carrer Joncs hi ha una furgoneta marca Renault model Express de color blanc estacionada davant un col·legi públic i on hi ha un home dormint en posició estranya des de les 07:00 hores. La persona sospita que podria passar-li alguna cosa a l'ocupant de la furgoneta. Activen els prioritaris tot accelerant sensiblement la velocitat en atenció a la possibilitat d'haver d'atendre algú amb un problema seriós de salut.

Arribem a les 07:09 hores al carrer en qüestió, a les rodalies de l'únic col·legi conegut a la zona. La furgoneta hauria d'estar en un descampat. Localitzen tres descampats sense saber en quin d'ells cal buscar i els inspeccionen sense que es vegi cap Renault Express. Es demana a Sala que comprovi la trucada i en fer-ho, el denunciador diu –deu tenir visió sobre la zona –, que estem just davant de la furgoneta en qüestió. Deduïm doncs que no és una Renault Express sinó una Ford Trànsit i que l'home que hi ha dins, despert i llegint el diari, seria la persona presumptament amb problemes. El Cap de torn s'hi atansa. Demana la documentació de l'home que, per altra part, està perfectament despert i aparentment bé i que es deu preguntar per quin motiu li demanen què s'identifiqui. Se li pregunta si fa molt que hi és i diu que uns quaranta cinc minuts. Està estacionat davant de l'escola i amb visió sobre el pati. La zona, apartada, fa que els únics possibles testimonis de la identificació,

apart del denunciant que ens deu estar mirant per la finestra, siguin els nens que, ocupats en jugar –és l'hora del pati -, no s'adonen de la nostra presència, més enllà de la paret del seu col·legi. La documentació personal i del vehicle és correcte i l'home no té cap ordre pendent. Se li agraeix la seva paciència, se li torna la documentació, i marxem. El cap de torn, diu: "A qui hauríem d'identificar és al que ha trucat".

L'home identificat no sabrà mai perquè se li ha demanat la documentació. Potser pensarà que la policia l'ha criminalitzat. Però el cert és que el policia, per principi, no es refia de ningú. Es pressuposa que qui ha informat ho ha fet amb ànim cívic i no a l'inrevés, per tant: I si la persona que llegeix el diari està amagant alguna cosa?. De fet, qui delinqueix intenta estratègies evasives respecte a la policia i només quan no pot activar-les, empra el dissimul. I, fins i tot, quan no hi ha acte delictiu, no és inhabitual que en general, les persones tractin de dissimular, d'ocultar-se, de reservar informació a la policia. Pels motius que siguin. Així doncs, el policia no sap mai davant de qui està i sempre treballa sol. A vegades –poques -, rep col·laboració. Però el normal és estar sol i haver d'extremar les precaucions.

XVII.

11:38 hores. El cap de torn, comenta: "Els matins, és horrorós: si hi ha algo, és això: un homicidi, un suïcidi...". L'ambient dins el vehicle és silenciós. En part pel fet que hi ha un element estrany, que sóc jo. Però la manca de feina acompanyada de la calor, també fa que l'ambient dins el cotxe sigui bastant avorrit. Ells estan concentrats en l'exterior del vehicle: el conductor, mirant al front, i lateral esquerra. El cap de torn i copilot, mirant al lateral dret. D'aquesta forma, en finalitzar cada torn, s'ha vist a través dels vidres centenars, potser milers de cares que s'ofereixen al pas. La seva feina també és observar-los. Vianants diferents, a diferents ritmes, direccions i circumstàncies. Carrers diferents, ambients, climes diferents.

Cada instant és un món que els proporciona informació, que els fa conèixer i entendre cada indret retroalimentant la seva tasca. Ells es dediquen a observar el món curosament, a escutar-lo, a extreure'n informació que pugui tenir significat respecte a la tasca de mantenir la seguretat del lloc i de les persones. Es diu que les putes i els policies són els qui millor coneixen els carrers i les persones: certament, són dos col·lectius que observen les

persones, el significat dels seus gests i aprenen a llegir entre línies quan contacten amb elles, normalment en situacions d'especial emotivitat o tensió, i vulnerabilitat. I ho fan perquè els hi va molt –tant a putes com policies -, perquè ho necessiten per no ser devorats per la gent, pels carrers. Són, per tant, especialistes en espais públics, en el seu amidament, la seva gestió, el seu control per mirar de preveure que s'esdevindrà o no en ell. Això m'evoca a Goffman, quan precisament posa alguns exemples de grups que solen estar en guàrdia, parla del policia que entén què ha d'aproximar-se amb especial prevenció a una persona, o de la prostituta que sap distingir entre un client o un policia de la “brigada de costums” (Goffman, 1979:245).

XVIII.

12:03 hores. Anem patrullant per una via i de sobte sentim uns crits exaltats a prop. Dirigim la mirada amb tensió. És un home ben vestit amb un casc de moto al cap, que té una moto entre les seves mans i que somriu a una dona ben vestida de peu que també riu: era una broma. No hi ha cap problema. Es desactiva la tensió.

XIX.

12:06 hores. Patrullant amb el vehicle, observem a un descampat pler de cotxes estacionats a uns cinquanta metres un home entre dos vehicles que sembla manipular alguna cosa. Pot ser que estigui forçant el pany, aprofitant l'absència de gent a prop. El cotxe patrulla, que circulava lent, gairebé s'atura. Veiem que l'home du uns paquets, com si vingués de fer compres i que obre el vehicle amb una clau. Ni se'n adona de la nostra presència en la distància ni molt menys de la nostra atenció sobre ell, sospita fugaç sobre les seves intencions respecte al vehicle. Seguim el patrullatge normal. L'home no sabrà mai que l'han observat.

La mirada sobre ell era equivocada. Els policies no sempre saben ben bé sobre qui o què dirigir la seva atenció: saben què determinats gests, determinats fets, determinats ambients, ombres, sons, silencis, poden ser indicis més o menys clars de la comissió del delicte, de la producció d'una emergència. Però l'error és possible i la constatació només es té quan es comprova, consumat el fet, o quan es comet davant els ulls dels policies. Per tant, la majoria de la seva energia s'esvaeix en la recerca, en la sospita, en la impressió afortunadament més vegades errònia que encertada. Els qui

delinqueixen compten amb aquest avantatge que fa més sòlida la seva incontestabilitat: semblant a l'avantatge que, tot reproduint la realitat, donen els infants que fan de "polis" als que fan de "ladras" en contar fins a deu, vint o trenta abans de sortir a perseguir-los.

XX.

12:20 hores. Passem un moment per la comissaria i es té ocasió de parlar amb el cap de seguretat ciutadana una estona. Comenta que: "Portem dues setmanes de dispositiu, i no hi ha manera. Tenim tres delictes violents al dia: sirles, estrebades... Cada dia dos o tres. Hi ha molt toxicòman, delinqüència habitual... I no hi ha manera!. Portem dues setmanes de dispositiu, i no podem baixar-ho".

Tot i que durant tota la jornada els policies han estat comprovant matrícules, fent tasca preventiva, tot i que s'ha planificat un dispositiu específic al respecte, tot i que no s'ha produït cap delictes fins al moment: no importa, en qualsevol moment, a qualsevol lloc, es produirà algun dels dos o tres al dia. I es posarà de nou de manifest la incontestabilitat de l'emergència. I és que, com diu Michael De Certeau, evocat per Pérez, tot espai no pot ser apropiat completament pels discursos dominants doncs, no obstant sigui sempre l'expressió de relacions de poder, els seus usos i condicions són constantment discutits pels discursos subordinats (Pérez, 2007: 79).

XXI.

12:37 hores. Estem a un cafè. Prenc un tallat amb el cap de seguretat ciutadana i el cap de torn amb el que estic patrullant avui. Tots dos van d'uniforme. Estem xerrant asseguts a una taula. De sobte s'obre la porta el lavabo i surt una dona d'uns trenta cinc anys, prima i mal vestida, que sembla borratxa i es dirigeix directament cap a nosaltres i interromp la nostra conversació: "No sé porqué, estoy en el lavabo, y estoy escuchando... Esto tiene que ser un Mosso d'Esquadra... Estás hablando con una filla de Bombers. De bomber. De Barcelona. Deee... Provenza. ¿Me puedo sentar aquí?" Efectivament, va borratxa. –"No", diu el cap de torn –"¿No estáis paraaaa, paraaaa, atención al ciudadano?. Nivell C, no, de català...". Mirem de no fer-li cas i marxa cap a la barra.

És un exemple més del que en diverses ocasions algun agent de policia m'ha dit en referència a l'atracció que l'uniforme de policia té sobre determinats

personatges situats en contextos desubicats “del normal” i que busquen la protecció, el patronatge, l’escolta o l’atenció de la policia, l’emparament d’uns “anormals-institucionals” per l’imaginari social i forçosament acceptats per la societat: els i les policies. Així, i parlant en termes goffmanians, el que li atorga la identitat de policia al policia que patrulla és l’uniforme, que dóna la informació sobre les característiques de la tasca que desenvolupa – en aquest cas, la de policia- (Goffman, 1987:88), però també la del grup al que es pertany, - al grup estigmatitzat dels policies -, de qui com exemple del seu estigma proposo la claredat amb que opina una persona que contesta a la petició de l’edició digital del diari El Periódico, demanant que les persones enviessin mails opinant sobre actuacions dels Mossos d’Esquadra, entre les quals la mort d’un detingut a Badalona, l’ús a una manifestació de *kubotán*, una mena de punxó de punta arrodonida, però que causa dolor on s’aplica, i una operació contra carteristes del metro. Aquesta persona escriu, textualment: “Que estarà passant amb els “mossos” que haurien d’estar protegint, cuidant i respectant els ciutadans, penso que ells necessiten repensar la forma de com s’ha de tractar els éssers humans, doncs aquests que són considerats marginals, lladres, drogoaddictes són éssers humans abans que res, que necessiten ajuda per a reintegrar-se a la societat i a nosaltres ens què? [possiblement voldria dir: “què ens queda?”] Queda la por als marginals UNIFORMITZATS, que tenen darrera les seves esquenes la seguretat de les autoritats governamentals per a agredir, ferir, maltractar, torturar i fins i tot matar. Prou ja de violència!”. El terme de marginals uniformitzats, destacant la persona la qüestió la uniformitat amb majúscules, és un exemple d’allò més il·lustratiu respecte a l’expressió de l’estigma de policia a través de l’uniforme⁵³.

XXII.

13:11 hores. Ens creuem amb un turisme Honda Cívic vermell que circula pel carril de l’esquerra, en sentit contrari al del nostre vehicle. S’activen automàticament i tant ràpid com poden, amb velocitat en la reacció, fan un canvi de sentit per posar-se darrera d’ell, agafar la matrícula i passar-la a Sala. Hi ha altres cotxes per enmig, però van retallant les distàncies fins que veuen la

⁵³ El Periódico, dijous 24 de maig de 2007, edició digital, + secciones, Opinió del 25/05/2007 a les 14:23 h.

placa de matrícula i la passen a Sala. Els demano el motiu: hi ha un delinqüent habitual especialitzat en sostreure turismes marca Honda, model Cívic, actualment a presó, però que té un seguit de companys de robatori que estan en llibertat. A més, el diumenge –dia anterior a aquest torn -, un Honda Cívic ha estat sostret al barri on aquests joves viuen. Temen que el que seguim pugui ser el vehicle sostret o un altre sostret també pel grup. En veure la matrícula i passar-la per ràdio, la Sala ens diu que el vehicle no consta com a sostret i abandonen el seguiment discret que realitzaven i del que ni els ocupants del vehicle ni la resta de persones semblen haver-se adonat.

XXIII.

13:16 hores. Som enviats a una adreça on s'informa que hi ha aldarulls. En rebre l'avís, automàticament i donat que no se sap el nivell de violència del conflicte, ens hi adrecem amb velocitat i amb el prioritari sonor activat. El nivell de tensió dins el vehicle s'ha activat. En arribar al lloc, al carrer Enginyer Moncunill núm. 99, trobem un grup de gent al voltant de l'aparador d'una botiga. Ens fem pas i veiem una dona cridant i un home immòbil, seré i sol, enmig del gran cercle marcat pels espectadors i limitat per la façana de l'immoble on és la botiga. Busquem amb la mirada. No hi ha violència aparent. No hi ha armes. La gent que s'està davant l'aparador fa lloc a la patrulla. Se'ls convida a marxar, tot demanant-los si tenen alguna cosa a veure amb els fets i que sinó segueixin el seu camí, cosa que fan ràpidament. El cap de torn sobre entén que hi ha un conflicte verbal entre l'home i la dona i li diu a aquest que vagi a parlar amb l'agent. Així separa física i visualment a les dues parts en conflicte. El cap de torn es queda amb la dona. Aquesta explica de forma nerviosa la història. Parla de forma confusa: "No, te he llamado yo, ¿vale?, No, que,... esta es mi tienda, y viene él y me dice "¿un chico que estuvo aquí la vez pasada es tu hermano?" Le digo sí, "mira, hace dos años me ha agredido con una banda de argelinos i de marroquies", ¡¡me estás hablando de un niño de quince años, mi hermanito, eso es mentira!!". La dona està molt alterada, molt més del que es consideraria acceptable per un fet com aquest. En canvi, l'actitud del jove és tranquil·la. L'agent parla amb ell, i el jove li diu que només vol avisar la noia que el seu germà petit està en una banda de delinqüents juvenils, que aleshores la dona ha reaccionat amb molt nerviosisme i trucant a la policia. No hi ha cap actuació policial a fer, es convida a l'home que marxi i

se li explica que si vol denunciar el presumpte robatori que li va fer el jove, ho pot fer. A la senyora se li suggereix que no s'exciti tant, doncs de fet és ella la que està conflictivitzant la situació i també se li diu que, si vol, té dret de denunciar els fets com a calúnnia, explicant-li quins requisits hauria de complir per fer-ho. Ens esperem que la senyora respiri millor i es mostri més calmada, i marxem deixant el lloc tranquil.

Hospitalet de Llobregat, dimarts, 25/05/04

Torn de tarda (14:00 hores - 22:00 hores)

I.

14:00 hores. Comença el brífiing. El fa l'inspector sotscaip de la comissaria. Ve al brífiing per fer referència a l'homicidi / assassinat produït el migdia anterior als Jutjats del Prat de Llobregat, on un agent del CNP ha estat mort a trets per un detingut que, en ser desemmanillat, ha arrabassat l'arma a l'agent, l'ha tirat a terra i ha disparat contra ell, tot rematant-lo a trets un cop ja a terra. L'inspector aprofita per explicar als agents que des que s'obrí la comissaria la inquietud d'ell i el cap de la comissaria ha estat l'atenció sobre els trasllats i custòdia de detinguts. Explica que els pitjors incidents amb agents ferits han estat per aquesta causa: afirma que els i les agents es confien en la custòdia i el trasllat de detinguts i per això hi ha detinguts que acaben trobant els elements necessaris per suïcidar-se, o que en traslladar-los aconseguen disparar a agents. Finalment, explica que la monotonia facilita que en qualsevol moment esclati l'imprevist i sorgeixi l'incident.

Aleshores, l'inspector fa un silenci possiblement intencionat i diu: "El dissabte va estar aquí", referint-se a l'autor dels fets. El silenci del brífiing es fa realment sepulcral i tens. L'inspector allarga una mica el silenci per accentuar la tensió del moment. Es percep que l'evidència que a qualsevol d'ells els pot passar això, s'afegeix la certesa que fins i tot aquell mateix autor dels fets els ho podia haver fet a ells poques hores abans. L'inspector segueix explicant. Diu que la persona escapolida havia estat detinguda dissabte i que el CNP el va voler transferir a Mossos d'Esquadra pel fet que tenia alguna requisitòria per part d'aquest cos policial. No obstant, des de la comissaria se'ls va comunicar que legalment s'havien de fer càrrec ells del detingut. Mentre no es va prendre la decisió, el detingut va estar a una garjola de la comissaria de Mossos

d'Esquadra d'Hospitalet de Llobregat durant unes dues hores, temps suficient perquè, segons l'inspector, "els Mossos que el van transportar, em van dir: aquest tio és un mala peça". Els agents mantenen el silenci sepulcral.

És la reflexió íntima d'una certesa que neguiteja quan es fa real: que l'incident pot esclatar en qualsevol moment, que pot trobar desprevinguts als propis policies i que el nivell de gravetat de l'incident pot arribar a produir-los la mort.

II.

14:27 hores. Comencem a patrullar. De nou el ritual de donar número de vehicle, número d'agents, número de pocket.

Ritual identificatiu que simbolitza l'inici real de la jornada, el moment en què els policies es presenten a la Sala i mitjançant la seva identificació via ràdio i que significa un missatge de copresència i complicitat que es podria traduir en: "Ja hi som. Sortim al carrer. A partir d'ara sabràs del carrer a través dels nostres ulls".

Sobre les 15:03 d'aquesta tarda assolellada i calorosa de maig, a algun punt solitari del Polígon Gornal, format per naus industrials de grans reixes metàl·liques i solitàries voreres, els efectius de la patrulla veuen un Citroen BX de color blanc que els crida l'atenció, especialment per l'actitud que adopten els cinc ocupants del turisme quan els veuen, actitud com de dissimul mentre fan maniobres amb el cotxe per evitar el cotxe patrulla. Per aquest motiu posen els llums blaus i activen dos tocs de sirena, tot indicant als ocupants del cotxe que parin. Es veu com aquests es posen nerviosos, però ho fan.

Es percep nerviosisme en els ocupants del vehicle, la qual cosa fa que els policies surtin del seu vehicle amb especial prevenció. Abans han donat la seva posició per ràdio, han donat avís que van a identificar els ocupants d'un vehicle i de l'actitud nerviosa dels mateixos.

Els policies surten del vehicle amb determinació. Un d'ells es dirigeix cap el conductor i li demana que tregui les claus del contacte, tot indicant al pilot i a tots els ocupants que tinguin les mans a la vista. L'altra policia pren distància, queda fora de l'angle dels ocupants del vehicle, però amb visió sobre tots ells. Tot d'una apareix un altre vehicle patrulla que, en veure que ja ha arribat on són els seus companys, s'atura a uns cinc metres, sense que la dotació surti del vehicle.

Es demana la documentació dels ocupants, quatre homes i una dona, així com la del vehicle. Diuen que la del vehicle no la porten. Donen les documentacions personals i l'agent que parla amb ells comença a transmetre a la Sala la matrícula del vehicle i les identitats de les persones.

Els ocupants estan callats, tensos, mirant al front. Es percep molt de nerviosisme. De sobte, la Sala diu que el vehicle consta com a sostret el dia abans.

Immediatament, els ocupants de l'altre cotxe patrulla surten del vehicle i s'apropen al Citroen BX. Se situen propers al policia que ja està darrera el turisme. L'agent que parla amb els ocupants, després d'un breu instant de silenci i reflexió, s'apropa al conductor i li diu que surti.

Es va fent sortir als ocupants d'un en un, sense presses, però sense lentitud, se'ls escorcolla, i se'ls emmanilla. Se'ls comunica, un a un, en sortir, que estan detinguts. Per altra part, ja ho saben. Els policies, des de fora, controlen les portes del vehicle, bloquejant amb la seva presència i atenció directa, en cada cas, aquelles per les que els seus ocupants podrien intentar sortir de sobte.

La Sala va dient els antecedents de cadascun dels ocupants dels vehicles: tots en tenen. Cap d'ells té cap ordre pendent. No importa. Estan tots detinguts pel robatori del vehicle, sostret el dia anterior i que estan utilitzant.

En aquest moment, sobre les 15:19 hores, arriba un altre cotxe patrulla amb les llums i la sirena posades. Estaciona al costat del Citroen BX i els dos ocupants, un d'ells el cap de torn, surten a tota velocitat de l'interior. Ja són sis policies per realitzar cinc detencions.

Els detinguts són conscients que han estat descoberts i no oposen cap resistència. No diuen res, no fan cap pregunta. La detenció es produeix de forma silenciosa, ordenada, disciplinada. A mesura que es veu que els detinguts no oposen cap resistència, la tensió, que era bastant alta, baixa d'intensitat – per bé que vagi tot, amb cinc persones detingudes i pendents de ser traslladades, hi ha tensió -.

Al carrer no hi ha ningú: és una zona del Polígon Gornal que té poques fàbriques i no té habitatges, gairebé tot descampat en la confluència de dos carrers entre enlloc i enlloc. Ningú més que els policies, els detinguts i jo, som testimonis alhora que protagonistes dels fets.

Es demana un altre cotxe patrulla perquè custodii el turisme sostret fins que la grua el retiri i es comença a introduir els detinguts en cotxes mampara per traslladar-los a comissaria. Dels tres cotxes patrulla, n'hi ha dos que porten a dos detinguts cadascun, i un amb una detinguda. No és aconsellable traslladar dos detinguts alhora, però es du a terme en casos necessaris com aquest.

En ser traslladats i tombar-me a mirar el lloc veig, mentre m'allunyo, el citroen BX solitari, el cotxe patrulla també solitari i dos agents de policia al seu interior, quiets, esperant l'arribada de la grua. Tot plegat una estranya imatge immòbil enmig d'un no res asfaltat.

En aquesta ocasió, com en moltes altres, s'acompleix la capacitat proveïda per l'experiència dels policies i que els permet identificar signes invisibles per a la resta de persones i que els porti a aturar un vehicle (Goffman,1979:245).

Per altra part, m'evoca la idea que "la metropolització difosa, la segregació residencial i la zonificació funcional de les esferes productives, [com ara el Polígon Gornal], repercuteix en la dissolució de la ciutat en la seva capacitat integradora, (...) i tendeix a privatitzar el conjunt d'espais públics que la componen" (Pérez, 2007: 83).

III.

15:35 hores. La ràdio comunica al nostre cotxe que al número 1111 del carrer Can Trias agents del grup d'investigació han de fer una detenció i que ja han adreçat a un altre cotxe patrulla per tal que recolzi l'actuació. Ho notifiquen donat que en el cotxe patrulla en el que vaig hi ha un sergent i per si vol supervisar l'actuació.

El sergent dóna instruccions a l'agent conductor perquè s'adreci al lloc. Hi arribem en uns minuts. A les 15:39 ja hem localitzat el cotxe de paisà dels d'investigació. Estacionem a uns metres d'aquest vehicle. Estem a un carrer molt ample, que té a banda i banda grans i altíssims immobles de veïns. Són compactes, rectangulars, amb grans balcons que respecten la línia de la verticalitat de l'edifici. Nosaltres ens quedem dins del vehicle. Miro a la vorera de la meva dreta i veig un grup de quatre persones d'entre vint-i-cinc i trenta anys que ens miren i parlen entre ells. S'assenten en un sortint de l'immoble i de cara a nosaltres i a l'altre costat del carrer: entenen què pot haver algun

“espectacle” i no se’l volen perdre. Em tombo per mirar a l’altra vorera i veig com davant l’immoble de l’altre costat del carrer, on estan els policies d’investigació, ha arribat el cotxe patrulla que havia estat enviat per donar recolzament. Una policia uniformada surt del cotxe i l’altre agent ho fa uns segons després. Van cap a l’immoble. Miren a l’interior a través de la porta de vidre i tot d’una els obre un noi jove: és un dels policies d’investigació que vesteix de paisà. Torno a mirar els joves de la meva dreta. Estan somrient i comentant entre ells els fets, segurament estan fent hipòtesi sobre que és el que passa. Miro per sobre d’ells i veig en un dels balcons del tercer pis el que podria ser una família composta per pare jove, nen petit, dona i avia, tots ells gitanos, asseguts en cadires un al costat de l’altre observant el carrer exactament com si estiguessin a la platea d’un teatre. El pare i la mare, fins i tot, tenen recolzats els braços i el cap a la barana del balcó en evident actitud relaxada i espectadora.

M’han recordat a Joseph quan diu que en la sociologia de les relacions en públic, una anàlisi en termes d’acció, finalitats i papers, es diu que és dramàtica (Joseph, 1999b: 42): Impossible assumir una actitud més afí a la presència d’una dramàtica, actitud que, d’altra banda, ens informa de la consciència dels espectadors a la propera presència d’un drama en veure un cert desplegament policial entrant i sortint d’un immoble, i de l’atorgament del paper d’actors a tots els qui hi participin, policies i no policies.

Torno a mirar a l’immoble on estan els policies actuant: en aquell moment surten els agents uniformats amb un noi jove detingut que està emmanillat al que condueixen cap el cotxe patrulla agafat per l’avantbraç. Mentrestant, al replà de l’immoble, es veu a través del vidre una dona i unes nenes. Per edat podrien ser, respectivament, la mare i germanes del detingut. Estan parlant amb un dels policies de paisà sense gesticular, aturades, amb cara de preocupació. El policia parla amb elles. Es veu el rostre de la mare com enfadat, molest, desconfiat... El policia l’hi parla. Acaba de parlar, es dóna la volta i surt, deixant la dona palplantada que, sense dir res, mira com entren el jove al cotxe patrulla.

Aquest és conduït sense oposar resistència, però quan mira el carrer i en concret el cotxe patrulla onestic jo juntament amb dos policies uniformats posa cara d’odi.

Torno a mirar als voyeurs, als flâneurs de l'altre costat de la vorera. Estan rient, comentant els fets, tot gesticulant molt, parlant entre ells, com si fos un fet festiu. Miro al tercer pis i veig al balcó on era la família com aquesta segueix al lloc com abans, però - al·lucinant! - em quedo sorprès en veure al pare fent fotografies de la detenció. Vol guardar-li un record al detingut?. Per contra, és per molestar-lo quan quedi en llibertat?. Vol identificar fotogràficament als policies per controlar-los quan treballin o per neutralitzar-los professionalment difonent la seva imatge?

La detenció s'ha produït sense enrenou. En un parell de minuts, el cotxe patrulla marxa amb el detingut al seu interior i els policies de paisà, en silenci, s'adrecen al seu vehicle, puguen i marxen del lloc. Finalment, marxem nosaltres. Els quatre vianants que parlaven i miraven ja s'han aixecat i caminen junts carrer avall. La família segueix mirant pel balcó, ara ja sense fer fotografies.

Una estona després encara estic sota els efectes onírics de la imatge de la família, al balcó com en un teatre, fent fotografies...

IV.

15:53 hores. Seguim patrullant. De sobte en passar per un carrer veiem a una cantonada, assegut sobre un banc, un home probablement sense llar, molt prim, amb barba negra i espessa, roba bruta i bastant trencada, que té al seu costat un carro de la compra brut i vell on, possiblement, du les seves pertinences. Sembla jove. En passar amb el vehicle en marxa he tingut el temps just per veure-li la cara, amb la mirada bastant perduda. Comenten: "Aquest?... Aquest és el Bekali?... Sí, sí és. Aquest, eehhhh..., aquest noi és un problema. Aquest noi no està bé del cap. Esnifa cola i, ... no té el cap bé, i produeix problemàtica al veïnat. Viu al carrer, i està de bar en bar, d'establiment en establiment, ... demanant almoïna, i si no li donen es molesta, s'enfada, a vegades es posa violent... No és un delinqüent. A veure, si se li presenta l'ocasió, ho fa. Si veu una cartera. Però no, no és... El que passa és que a vegades es passa nits senceres encenent foc. Va cremar dotze cotxes en una nit fins que el vam trobar... O crema contenidors... I a vegades quan vas a parlar-li, està girat, se't llença a sobre... Va haver una època en què ens trucaven els veïns a cada torn: que si estava aquí, estava allà molestant... I havies d'anar cada vegada a dir-li que fes el "puto" favor de calmar-se... És complicat".

Malgrat ser complicat respecte a com afrontar-ho, veig que em parlen d'aquest noi com d'un malalt, no com d'un delinqüent. Tenen clar que els pertoca interactuar amb ell quan comet fets que estan tipificats com a delictes. Però malgrat ho fa sovint, no el tenen registrat com a delinqüent. Em demano com la ciutadania deu etiquetar al jove: seran capaços de diferenciar el matís? Tinc el pressentiment que no... I m'evoca a Goffman, quan diu que: " d'acord amb la definició de sentit comú, la salut mental és la capacitat de jugar a qualsevol joc en què la vida social pugui consistir, i de jugar-lo bé. Pel contrari, negar-se a jugar-lo, o jugar malament, significa que una persona està mentalment malalta. En aquest punt podem preguntar-nos quina diferència existeix (si hi ha alguna) entre l'inconformisme social (o desviació) i la malaltia mental." I ell mateix es contesta dient que si considerem l'altre més o menys com un igual, li concedirem el dret a l'inconformisme o a l'error, però si el considerem com a un inferior, direm d'ell que és "un boig, un malalt mental, un insà, un psicòtic, un immadur, etc" (Goffman, 1984:358). I si aquest noi és considerat per la societat com algú inferior, això és símptoma que és un subjecte estigmatitzat, doncs aquelles persones a les que estigmatitzem, no les veiem com a totalment humanes (Goffman, 1995:15), i com a tal, és molt probable que per la seva circumstància personal, se'l tingui per un ésser inficionat i menyspreat, en casos extrems, considerada com una persona malvada, perillosa o dèbil (Goffman, 1995: 12), i, en aquest cas sí, més vinculat al delictes que a la malaltia.

V.

Sobre les 16:05, estacionem el cotxe i iniciem un patrullatge a peu per l'andana del metro a l'estació de La Florida. Pregunto al sergent: "Patrulleu habitualment el metro?" - "Això és una cosa que em va fer molta il·lusió quan vaig venir aquí: no m'haguera imaginat mai que hauria de patricular pel metro de Barcelona, no m'ho haguera cregut mai a la vida". Anem caminant i parlant per l'andana. Arriba un tren. El sergent diu: "Nem a veure com baixa la gent". S'atura a l'andana de forma que la gent, en baixar del metro, els vegi. Es posiciona de manera que molta gent pugui percebre la presència de la policia a la mateixa andana.

És com si, en fer palesa la seva presència en aquella petita superfície de l'andana, indiqués la presència de la patrulla tot al llarg de l'estació.

Segueix parlant el sergent: "A la gent li va fer molta il·lusió veure la policia al metro". Li pregunto si entén el metro com un espai públic o privat. Contesta: "És un espai públic. El que passa, és que davant la mancança d'efectius policials, la Policia Nacional no entrava. I l'empresa de transports públics s'ho ha hagut de fer amb seguretat privada. Però més públic que això, que és el transport públic!..."

VI.

16:15 hores. Mentre sortim del metro, entre tota la gent que entra ho fa una dona d'edat avançada i que vesteix roba bruta, rebregada i mal combinada. Ajunta dos dits de la mà, com quan els nens simulàvem d'aquesta manera una pistola per jugar a "polis i ladras", aquelles pistoles inofensives que feien "pum" o "pinyao" i a les que mai se'ls acabaven les bales. La senyora mira somrient a l'agent i li diu, tot senyalant-lo amb els dits-pistola: "Es un atraco". Es tomba al sergent i igualment li diu: "Es un atraco". El sergent entén què la senyora pot estar una mica trastocada, li somriu i sense aturar la marxa, en passar a la seva alçada, li diu "Manos arriba". La senyora, complaguda per l'ocurrència, no deixa de somriure i segueix caminant. El sergent diu: "En aquesta feina, sempre et ve gent sonada. Semblava una mica tocada aquesta senyora".

No és inhabitual que les persones que aparentment mostren alienacions mentals s'apropin als policies i els parlin, bromegin amb ells, els donin conversa. Un agent que duia un any atenent el telèfon a una Sala, m'explicà que part important de les trucades que havia d'atendre eren les de persones que semblaven malaltes mentals i que deien o demanaven autèntiques bajanades. Per tal com m'ho explicava, era com si aquest policia entengués que els policies, amb l'uniforme, són una mena de referent "institucional" de l'alienació, aquells representats del poder constituït i de la societat que més a prop estan del que es considera anormal.

VII.

16:20 hores. Sortim del metro. Ens estem aturats a la sortida, al carrer, fent un punt estàtic, tot mirant a un costat i altre de la via pública. D'aquesta forma els agents miren de constituir-se en un element visible de seguretat per a les persones que entren i surten de l'estació.

Els estan immòbils, els qui es mouen són els vianants. No obstant, s'emportaran durant una part del seu trajecte la noció de seguretat que els

proporciona la visió dels policies en un punt cada cop més distant, mentre entenguin que estan a una distància suficientment propera com per respondre a temps davant qualsevol emergència que ells tinguin.

Veiem que se'ns apropa un noi empenyent un ciclomotor. Ve a pas accelerat i ja de lluny ens saluda: "¡Hola, hola!" Ens girem cap a ell i esperem la seva arribada. "Hola, buenas tardes", continua: "Mira, perdona, aquí el... el dia 9 de abril dejé el coche en una empresa de compra venta de coches de la calle Rafael Campalanes para que me lo vendieran. Pasa que he ido esta tarde, porque hacía ya un par de semanas, y... y me encuentro con que la persiana está tirada, me he asomado por abajo y no hay ningún coche... entonces... Aquí tengo el recibo del seguro, y el documento que firmé cuando les dejé el coche... Y no tengo nada más, porque les dejé hasta los papeles del coche,... incluso ya firmado como vendedor, en la ficha del coche, y tal..." El sergent repeteix la història, que ha explicat l'home per tal de veure si ha entès bé els fets. Aleshores, entenent que molt possiblement pot haver estat víctima d'una estafa li explica que ha d'anar a la comissaria a posar la denúncia. Ell i l'agent, però, anoten les dades del lloc per tal de passar i fer una ullada. El noi, un xic nerviós, però molt seré i de forma molt correcte, fa preguntes als policies destinades a mirar d'esbrinar si ells en persona poden fer alguna cosa: "Ja anireu vosaltres cap allà?... El trucareu vosaltres, ara?"... El sergent li explica que no, que el procés és anar a comissaria, fer la denúncia i que aleshores els agents d'investigació engegaran les gestions necessàries per esbrinar els fets. L'home ho entén, però es veu en la seva cara que es queda amb les ganes que aquells policies, de forma immediata, es posin a cercar immediatament al presumpte venedor – possible estafador. El sergent li diu que, igualment, ell passarà pel lloc per recollir alguna informació ni que sigui a nivell visual. Efectivament, ho farem aproximadament una hora després. El lloc és un local tancat amb un rètol precari de compra - venda de vehicles i dos telèfons, que el sergent anota per passar posteriorment al grup d'investigació.

Les persones es veuen desbordades quan un fet presumptament delictiu les afecta i aleshores senten la necessitat que s'abordi de manera immediata: com quan, en acudir a urgències hospitalàries, entenem que de forma inexorable el tractament correcte i necessari precisa atenció mèdica immediata.

No sempre és així: no sempre és pertinent la resposta d'urgència davant l'emergència.

VIII.

16:25 hores. Estem patrullant dins del cotxe. Velocitat lenta pels carrers de la Torrassa. La ràdio parla. Informa d'una persona ferida que sagna abundantment pel nas provocant el neguit dels vianants que es creuen amb ella. "Patrulla 6, adrecis al carrer Trías núm. 99. És un bar. Truca una persona i informa que a l'interior hi ha un home que te la cara coberta de sang, segons sembla, sagna molt pel nas. Adrecis i informi." "Rebut". Uns minuts després, la patrulla arriba "Estem al lloc", informen. Uns pocs minuts després expliquen: "Sala, aquí patrulla 6" – "Endavant, 6". - "Si, miri, hem contactat amb la persona ferida. Presenta un fort cop al nas, i... té bastanta sang al voltant del nas. Li hem dit si vol que el portem a Bellvitge⁵⁴ i ens ha dit que no, que té hora a les quatre i mitja. En principi es nega a ser atès. Ha rebut?" - "Rebut". Uns minuts després, segueixen: "Sala, aquí patrulla 6" - "Endavant". - "Si, miri: Aquest senyor es diu Antonio MARCA MARCA, nascut el 11/02/1950, i fill de José i de Maria... Li confirmo: aquest senyor es nega a ser assistit i aquestes ferides no són recents. Això..., segons ens diu la senyora del bar, això s'ho va fer ahir, el que passa és que encara li està sagnant. És una ferida una mica escandalosa, té el nas com una patata, però en principi, aquest senyor, diu que es troba bé... Si no hi ha res més, seguim servei" - "Rebut, patrulla 6, segueixi en servei".

Cal assistir el que és especialment expectant. En aquest cas és sang. La visió de sang té un component simbòlic molt gran. La sang és vida. Però la externalització de la sang, pot significar accident, conflicte, mort, malaltia: en qualsevol cas, la seva presència a l'espai públic sempre evoca a una emergència. Cal esbrinar si la sang està relacionada amb algun fet conflictiu, potser fins i tot luctuós, amb algun delictes i per això mobilitza a policies, que necessiten sentir una mínima seguretat de quina és la conflictivitat i immediatesa relacionada amb aquesta important presència de sang i que desperta la necessitat de saber si algú ha optat per defendre les seves fronteres personals i socials, com apunta Joao Fatela a *O sangue e a Rua*, de

⁵⁴ Es refereix a l'Hospital de Bellvitge, ubicat a aquest barri del municipi d'Hospitalet de Llobregat.

revelador títol (Fatela, 1989:42), per tal de neutralitzar la seva capacitat de fer-ho.

IX.

16:30 hores. Tot circulant, ens creuem amb una ambulància també en marxa. Els dos components de la patrulla aixequen lleument la mà saludant als de l'ambulància. Ells fan el mateix.

Aquesta salutació es dona amb la Guàrdia Urbana, amb les ambulàncies, amb les grues, amb personal de neteja de l'Ajuntament, amb vigilants de seguretat, amb bombers. És un reconeixement entre aquells que estan al carrer i que saben, tots ells, que poden trobar-se amb qualsevol circumstància sorprenent, no desitjable, una forma de dir: "Ja sé que hi ets. Ja saps que hi sóc. Si ens necessitem, ens trobarem al carrer costat per costat". De fet, es reconeixen com a especialistes de l'alarma i la seguretat, de la gestió de la quotidianitat a l'espai públic (Goffman, 1979:246), amb formes d'actuació a vegades semblants –l'accés als domicilis, la capacitat d'anular o detenir temporalment espais i usos - i prerrogatives semblants – la utilització de la velocitat, el permís per utilitzar itineraris especials, amb vehicles especialment preparats amb senyals lluminosos i acústics -.

X.

16:35 hores. El sergent rep l'avís via ràdio que han trucat per telèfon des d'un supermercat del carrer Enric Prat de la Riba on un home pretén marxar després d'haver furtat alguns efectes. Estem a pocs carrers del lloc. Arribem gairebé al moment. Estacionem el cotxe patrulla davant la porta del supermercat i veiem, dins, un home prim, una mica brut, mal vestit, amb cara de por, al costat d'un vigilant de seguretat silenciós que ens espera, estàtic i mirant el carrer, donant l'esquena a l'home. Darrera d'ells està la línia de caixes del supermercat, plena d'usuaris que fan cua per pagar i que majoritàriament miren fixament a l'home prim.

Els policies s'adrecen al vigilant. En un parell de frases i en to de veu baix aquest els explica que estava controlant l'home a la zona d'exposició de productes a partir del moment en què ha vist que amagava efectes sota la roba i que en sobrepassar la línia de caixes per marxar sense pagar, l'ha aturat tot avisant a comissaria.

En aquell moment arriba una altra patrulla que s'està al carrer i observa des de fora el que passa dins per si ha de recolzar l'actuació.

Els compradors, sense perdre la seva tanda a la cua de caixa, miren amb interès als policies com una forma de passar el temps amb certa concentració examinadora. Els policies s'adrecen a l'home que ha fet el furt: "Su documentación, caballero". L'home, sense dir res, treu un DNI d'una butxaca del pantaló. Es passa la seva identitat a Sala. No li ha cap tensió. Sembla que la motivació de l'home per sostreure menjar pugui ben be ser gana i en ser descobert no ha tingut cap intenció de generar cap problema ni amagar la seva necessitat. Els policies veuen què l'home sembla passar certa vergonya, davant la qual cosa els agents li parlen en to de veu baix i tancant una mica l'espai entre ell i la cua de compradors, per tal de minimitzar la seva visibilitat a la resta de clients de l'establiment. Es veu que l'home ho està passant malament. Les persones de la cua de caixa, tot i la seva aparent neutralitat davant el fet, miren amb una actitud molt crítica, de sever rebuig.

El sergent li demana que buidi el que porta amagat sota el jersei. Ens mira silenciós i de forma dramàtica i lenta treu quatre trossos grans de formatge envasats al buit, i els deixa a sobre del carro metàl·lic que queda al seu costat. El sergent li explica, un cop ens diuen què el senyor no té cap antecedent, que s'agafa la seva identitat per passar-la al Jutjat i que ha d'esperar, doncs en aquell moment una parella d'agents ja concertarà la citació i farà allà mateix, in situ, els tràmits per la celebració d'un Judici Ràpid de faltes que es realitzarà en un parell de dies.

El sergent li diu que, en el pitjor dels casos, en cap cas això implica cap mena d'ingrés a presó, i l'home contesta: "Ya, ya..., ya lo se, ya. Gracias". Acabada l'explicació, el sergent li diu a la patrulla que espera fora que entri i es faci càrrec del tràmit.

Crec que els policies no veuen en l'home a algú a qui un policia entén per delinqüent. Saben què és una persona que passa molta necessitat i que sembla que roba per menjar. Es percep una altra visió dels fets en l'escrutadora, freda i distant actitud de les persones que compren i observen "l'escena". No han mogut un dit per aturar l'home, però a la seva cara es llegeix un "que pagui pel que ha fet; nosaltres paguem el que comprem". La separació de l'home respecte a la resta del grup d'usuaris del supermercat, la manera

freda i culpabilitzadora amb la que se'l miren des de la seva distància d'uns metres, m'ha recordat a Lyn H. Lofland quan diu de la segregació espacial de les persones que, "seguint la tendència de la ciutat moderna de segregar activitats, també les persones poden ser segregades com les primeres (...) donant així resposta al desig de les emergents classes mitjanes de separar-se de les "classes perilloses" " (Lofland, 1985: 73).

El sergent s'acomiada del vigilant, que li diu: "No lo había visto nunca por aquí. A mi, ya me sabe mal, ya. Pero es que si hacemos la vista con uno, hay que hacer con todos, ¿no?".

El sergent contesta dient: "Bueno, pues ya está. Venga, que vaya bien. Buen servicio".

XI.

A les 17:02 hores entrem amb el cotxe patrulla al Parc de la Torrassa. No hi ha gairebé persones i anem per una zona molt ampla, de terra, suficientment espaiosa com per no molestar ningú en passar amb el vehicle. Ho fem a menys de 20 km/ hora La velocitat és extremadament lenta i el motor gairebé no fa soroll.

El fet d'entrar amb el cotxe en moviment fa la nostra presència ostentosa, com una mostra aclaparadora de domini sobre un espai que pot ser escenari d'emergències i on, aquells que les puguin patir, podrien estar especialment desvalguts a raó de la comunicació del parc i la distància respecte a qualsevol indret on altres persones poguessin auxiliar possibles víctimes. Amb el cotxe, la presència al parc és avasalladora. La possibilitat d'auxili a persones amb problemes és, també, més ràpida i incontestable que a peu.

És difícil compatibilitzar no només els usos, sinó les intencions d'uns i els temors d'altres: la voluntat dels policies de poder actuar amb velocitat i mantenir el control de l'espai, i per altra part, el neguit de les persones de ser violats, vulnerats, en entendre aquest tipus de presència com una demostració de poder.

XII.

17:03 hores. Tot just ens estem endinsant en el parc quan via ràdio es dona avís al sergent que al carrer Isabel la Catòlica, unes identificacions amb l'objecte d'estendre una acta per consum de substància estupefaent a la via

pública han acabat amb una detenció en una actuació policial que encara no ha acabat i de la que la Sala no té més informació. El sergent dóna instrucció d'adreçar-nos-hi de pressa. Sentim per ràdio que una altra patrulla ha arribat també a l'indret "Patrulla 44 al lloc". Les patrulles properes s'activen pel risc que implica la tensió d'una detenció i la incertesa de no saber què està passant. A les 17:05 hores arribem.

El carrer és ample. Estem al tram de vorera davant del parc que hi ha en aquest carrer i en la mateixa vorera de la sortida del metro de Can Serra, i a la vorera contrària d'un CEIP –Centre d'Ensenyança Infantil i Primària – que és a la d'enfront. Veiem dos cotxes patrulles estacionats en doble fila amb els prioritaris blaus fixos activats. A la vorera hi ha quatre agents uniformats de peu i quiets, en rotllana i a uns dos metres al voltant d'un noi que està assegut a terra amb l'esquena recolzada a la paret d'entrada al parc i les cames doblegades. Al seu costat, un altre noi està estirat a terra panxa avall, amb les mans a l'esquena i emmanillat. Amb els policies del meu cotxe patrulla, són un total de sis agents.

A una distància d'uns deu metres, fent perímetre al voltant dels nois i dels policies, deixant com "espai neutral" tot l'ample de la vorera i situant-se al límit d'aquesta amb la calçada, hi ha una munió de petits grups de nens i nenes: amb tota probabilitat són alumnes del centre educatiu que, en sortir de l'escola, s'han trobat de cara amb els fets. Són diversos grups de deu, quinze nens i nenes que miren i parlen entre ells. Fan cara d'encuriosits, somriuen, senyalen amb les mans els detalls del que veuen apuntant amb els dits cap al grup de detinguts i policies. A la sortida del metro de Can Serra, un grup de menors i un grup de persones adultes, també aturats, s'ho miren. Els adults, de forma atenta, escruten el que passa en silenci sense apartar la mirada del quadre.

A tot això, tal com arribem, el sergent pregunta als policies que ja hi són el detall de l'actuació. Li expliquen què mentre patrullaven amb el cotxe han vist com aquests dos joves semblaven estar embolicant-se un "porro". S'han aturat a identificar-los i escorcollar-los per la possibilitat que realment estiguessin consumint drogues – el fet està penalment més castigat encara pel fet de fer-ho a la porta d'una escola -. Quan s'han adreçat als joves i en començar a escorcollar la motxilla del detingut han vist que començava a posar-se molt

nerviós, fent saltirons i passant-se nerviosament la mà per la cara. A mig buidar la bossa, plena de llibres d'enginyeria, l'agent que feia l'escorcoll ha trobat una peça presumptament d'haixix de molt volum i pes –després, a les dependències policials, s'ha confirmat que pesava uns dos cents grams -. L'agent l'ha tret de la motxilla i l'ha deixat al costat per tal de seguir escorcollant la motxilla. En aquell moment, el jove ha començat a plorar, s'ha tirat a terra i, quan l'altre agent ha anat cap a ell per mirar de calmar-lo, el jove s'ha aixecat d'un bot, ha agafat la peça d'haixix i l'ha llençada amb força, a través del parc, tot mirant de fugir. En aquell moment, l'agent que s'adreçava a calmar-lo, s'hi ha llançat al damunt, l'ha posat d'esquenes a terra i de forma immediata i mirant de no donar temps al jove de reaccionar, l'ha detingut.

Tres policies estan cercant la peça d'haixix pel parc. La gent que observa es va relaxant i xerra, distreta, mira els fets com un espectacle, mentre vianants de pas circulen per la vorera que, per altra part, els espectadors no ocupen, deixant l'habitual espai de respecte, de seguretat, o l'espai necessari per sentir la distància de l'escenari respecte de la "platea".

Un dels policies li diu al jove detingut que s'incorpori i s'assegui al terra enlloc de seguir estirat. L'ajuda a incorporar-se. El jove plora. El policia li pregunta: "¿Qué pasa, hombre?" El jove, preocupat, li contesta "¡Qué fuerte!... ¡Qué fuerte!... Si es para mi, para fumarlo yo... Qué fuerte... Es que nunca me han detenido". L'agent li diu: "Oye, si no estás detenido por la pieza, si es por tirarla al parque y intentar huir. Venga, no pasa nada. ¿Qué pasa, que te la ha vendido el otro, no?, y te la hemos pillado a ti de marrón, y te has puesto nervioso, ¿no?".

El jove no contesta. L'altre jove està al seu costat assegut, tranquil, sense dir res. Un dels policies ha passat les seves identitats a Sala per comprovar si tenen alguna cosa pendent. Sala contesta que el jove detingut no té cap antecedent i l'altre en té diversos per delicte contra la salut pública – és a dir, tràfic de drogues -. Els policies fan un apart i comenten entre ells com deuen haver anat els fets: el jove, que possiblement deu ser estudiant universitari, ha comprat la peça al seu "camell" en quantitat suficient per "passar" els exàmens i/o compartir amb amics quan els acabi. Quan el traficant li ha passat, aquest ha embolicat un porro per compartir amb el jove i la patrulla

els ha vist. A partir d'aquí, tot s'ha anat complicant. Especialment pel jove estudiant.

Excepte els dos policies que custodien el detingut i l'altre noi, la resta estan una mica allunyats, parlant entre ells en cercle. La gent que passa pel carrer mira sense aturar el seu camí. Els grups d'observadors es van fent més petits.

Segons sembla la curiositat s'ha anat saciant i això, combinat amb que no es donen novetats "escèniques" en la representació, és el que deu fer que els joves marxin. I és que, com diu Goffman, "cal disposar d'un corpus de pràctiques de transcripció per a transformar una franja d'activitat real, no escènica, en una franja escenificada" (Goffman, 2006: 145). Efectivament, la relativa immobilitat, el fet que "no passi res", deixa les persones sense material per transcriure i esvaeix la seva relació escènica amb el lloc, del que van marxant.

Finalment, els agents que han anat a buscar la peça al parc la troben.

En darrera instància, el detingut és el jove. En canvi, el traficant, ajudat pel silenci del jove estudiant, quedarà impune a desgrat dels policies que no han aconseguit que el detingut confirmi la seva hipòtesi.

Un cotxe patrulla s'enduu al jove detingut. L'altre també és conduït a comissaria ja que, tot i haver dit una identitat, no l'acredita documentalment i cal identificar-lo plenament davant la possibilitat que l'estudiant l'acabi acusant d'haver-li venut la droga.

Ja no queden espectadors. El carrer recupera la seva normalitat. No queda més que el cotxe patrulla en el que estic, els vianants que passen i aquells que entren i surten del metro. Un cop més, a l'escenari de l'emergència, sembla que "rés no ha passat".

D'entre el grup de nenes i nens que miraven entre la multitud, una nena d'uns deu anys, m'identifica com a policia: S'està dempeus davant meu i, en un moment donat, sento com diu als nens que estan amb ella "estos de ahí delante son policías, pero este de aquí detrás también".

XIII.

18: 05 hores. Fent un patrullatge a peu pel carrer Montseny i en una zona propera al carrer Progrés, que és un carrer pler d'establiments, ens creuem amb un petit grup de nens i nenes de menys de cinc anys que juguen,

corrent, entre la munió de persones que van i venen en totes direccions, de compres, actives. “¡La policia!... ¡La policia!”, crida una de les nenes, esvalotada i juganera, mirant-nos excitada i assenyalant amb una mà estesa la patrulla que m'acompanya alhora que corre cap als altres nens. Tots els nens corren i riuen esvalotats, excitats, jugant a tenir por.

Han barrejat policia, por i risc en el marc del seu espai lúdic.

XIV.

18:18 hores. Seguim patrullant la ciutat. Com tantes estones, hi ha silenci dins el cotxe patrulla. Concentració sobre els carrers: buscant més que mirant. L'emissora de ràdio ens transporta a un fet proper en un altre punt. “Patrulla 2, patrulla 2, de Sala” -“Endavant, Sala” – “Li passo un requeriment de la zona de Bellvitge. Adrecis al metro de Bellvitge, Rambla Marina. Ens informen què hi ha una persona amb dues barres de ferro a la boca del metro. L'entrada del metro és la que hi ha,... al davant del mercat... de Bellvitge. Aquesta persona, porta pantaló blau, jersei gris, i porta cabell llarg amb cua”.

Se sent la patrulla que rep l'avís dient: “Rebut, anem cap al lloc” mentre de fons se sent com activen la sirena. Una altra patrulla comunica que si no hi ha instrucció en contra de la Sala, també s'hi adreça per donar recolzament. La Sala dóna conformitat i amplia la informació: “Els comunico que aquesta persona va sola i no es fica amb ningú. Ha trucat un vigilant, que diu que aquesta persona sembla molt nerviosa”. –“Rebut”; – “Rebut”.

A les 18:22 hores, la Sala amplia la informació: “Indicatiu que van a Bellvitge. S'ha rebut nova trucada. Sembla ser que aquesta persona pot estar en estat etílic⁵⁵. Pot estar,... a Rambla Marina,... a l'alçada del número 99, molt a prop de l'edifici de Correus.”. –“Rebut”; -“Rebut per patrulla 2”. Als pocs segons, noves comunicacions: “Sala, Sala; aquí patrulla 2: Sembla que hem localitzat aquesta persona. Està a Rambla Marina, però a l'altra banda del carrer”. Pel so de fons, s'entén que la patrulla que l'ha localitzat va en marxa i és a l'interior del vehicle.

⁵⁵ El llenguatge per emissora ha de ser especialment curós, i respectar uns protocols en relació a les formes que cal usar en parlar. Això fa que molts policies evitin dir “persona beguda”, o “borratxa”. A més, eviten que la persona de la que es parla, cas de sentir que se la titlla de borratxa, pugui augmentar la conflictivitat de la situació. D'aquí que s'arribi a parlar de persones en “estat etílic”

L'altra patrulla també comunica: "Patrulla 5, al lloc. Veiem a la persona. El patrulla 2 està a la vista. Ens apropem a l'home". – "Rebut".

A les 18:24 hores, la patrulla que s'ha adreçat a l'home comunica: "Aquí patrulla 2. La situació aquí és tranquil·la. Ara li passaré la filiació d'aquesta persona... Miri,... li explico. Aquesta persona, fa una mica de pudor d'alcohol. La persona,... manifesta que ve aquí amb dos.. pals... de ferro... perquè resulta que ahir va ser atracat per quatre sud-americans... i que resulta que diu que té por..., i que està aquí esperant la seva dona, que arriba de treballar. Està tranquil, repeteixo, la situació és tranquil·la". La patrulla li passa a la Sala la identitat de l'home, perquè aquesta miri si té alguna cosa pendent. En pocs minuts, la Sala contesta dient que no té res pendent, i que només consta als ordinadors com a denunciant, potser del robatori del que hauria estat objecte el dia anterior.

La patrulla comunica que li retiren les barres de ferro i li aixequen un acte per exhibició d'objectes perillosos per la integritat física de les persones amb l'objecte de causar intimidació.

Pocs minuts després, les dues patrulles actuants comuniquen per ràdio que resten en disposició per qualsevol altre servei.

Jo no puc estar-me de preguntar-me on és límit del dret individual a garantir-se un mateix el dret la seguretat i fins on arriba l'obligació a delegar-la en els professionals de la seguretat pública. Després de tot, més enllà del fet d'anar begut, la intenció de l'home passava per garantir-se a sí mateix la seva protecció... Fins on és lícit que, uns i altres, elaborin estratègies per garantir d'amagat dret i obligació?

XV.

19:26 hores. Sala envia a un patrulla a un requeriment. Al carrer Enginyer Moncunill hi ha un supermercat on, segons una trucada telefònica, hi ha tres persones que estarien sostraint efectes del mateix. El cotxe patrulla en el que vaig, donada la proximitat amb el lloc, dóna avís que ens hi adrecem. El conductor accelera bastant la velocitat i posa rumb al lloc.

Hi arribem a les 19:27 hores, abans que l'altra patrulla. Estacionem a uns metres de la porta del supermercat. El carrer està concorregut de gent que ve i va en totes direccions. La tarda, assolellada i de temperatura agradable, acompanya les compres i les anades i vingudes de la gent.

Sortim del cotxe patrulla i els dos policies uniformats entren al supermercat. Observo com la gent del carrer els segueix amb la mirada. Algunes persones s'aturen per observar durant uns instants per, a continuació, seguir amb el seu rumb.

El sergent pregunta a la caixa més propera que li diu: "No, no. No os hemos avisado, ¿eh?. Esta vez no". El sergent mira entre la gent que està a la cua del supermercat donat que, a la velocitat que hem arribat, els presumptes lladres podrien estar a la cua de pagament. Veu a les dos –no tres- úniques persones que concorden amb la somera descripció que ens han donat dels presumptes autors del fet: tres joves d'uns trenta anys, prims i magrebins.

Un cop aquestes persones passen la línia de caixa, el sergent els demana que l'acompanyin al carrer. Sorpresos, ho fan. Un d'ells es mostra indignat i el sergent de forma educada però ferma, li diu que és necessari fer unes comprovacions. Les dos persones entenen i s'avenen a seguir les instruccions. Sortim del supermercat. La gent del carrer mira atentament als dos policies que "porten" a dues persones. Una d'elles diu: "A mi no me gusta que me mira la gente. Vamos a algún sitio". El sergent fa un ràpid cop d'ull i decideix que el grup s'adreça a un racó no tant visible com l'actual espai que ocupen, just al mig de la via. El racó en qüestió és un xamfrà. Les dues persones a identificar se situen amb l'esquena propera a la paret i els dos agents de cara a ells a menys de dos metres, i d'esquena a la via pública.

Els vianants, com la gent que s'està a la terrassa d'un bar molt proper, miren atentament. Alguns fan comentaris entre ells. La situació, però, queda bastant dissimulada pel propi brogit i moviment del carrer.

El sergent i el policia identifiquen a les dues persones. Aquestes romanen tranquil·les, immòbils. Un dels dos està especialment molest per la situació, com mostra la seva cara i les seves mans, a la cintura. Els dos agents, situats a uns centímetres d'ells, els envolten però sense envair el seu espai.

Altre cop la utilització de les distàncies personals en fase llunyana en el llindar de la propera, - és a dir, sobre els setanta cinc centímetres - que, amb l'element afegit de la tensió de les persones interpel·lades, ha de ser acurada en la transmissió de la sensació de control sense donar missatge de lluita o control físic: a l'abast d'un braç estirat, però sense entrar en la distància íntima, la de l'amor i la lluita (Hall,1999:143-146).

Mentre s'espera que la Sala digui si hi ha alguna cosa pendent d'aquestes persones i després d'haver observat discretament si poden dur quelcom amagat sota la roba, el sergent inicia una conversació amb els homes demanant-los per la feina que fan. Es planteja com una conversació afable que els homes segueixen. Aquests entenen el senyal com una mostra de normalització de la situació. La gent mira cada cop menys al petit grup. La Sala, un parell de minuts després, contesta conforme aquestes persones no tenen res pendent. El sergent els torna la documentació i s'acomiada d'ells tot explicant-los el motiu de la identificació. Els homes marxen tranquil·lament i nosaltres tornem al cotxe patrulla. El sergent diu: "Qui ha avisat, havia d'haver avisat al supermercat per què el de seguretat parés als qui hagin estat. Ens ha trucat a nosaltres i en el temps d'arribar ja han marxat, i aquests pobres els hem identificat en lloc dels altres per la descripció".

Val a remarcar que el temps d'arribada ha estat només un minut: es torna a fer palesa la incontestabilitat.

Per altra part, la gent ha exercit el seu control i aquest ha incomodat els dos interpel·lats, els quals per contacte amb la policia se senten sota sospita, no ja de la policia, sinó del veïnatge, en una forma de control social informal que pot ser implacable i més irracional, doncs d'alguna manera, el grup social present al lloc, a més de recollir la informació que li pugui ser d'interès per afrontar situacions semblants en el futur, necessita mostrar als dos homes que els han vist, que estan atents a la seva presència (Joseph, 1999: 77), en definitiva que "saben qui són" i qui sap si també que "saben on viuen, a què es dediquen, que fan". Per si de cas...

XVI.

19:52 hores. La Sala passa un requeriment per un patrulla. Diu que s'ha rebut una trucada d'algú que, des del seu pis, veu dos persones que estan atacant a una dona a l'Avinguda Miraflores i que aquesta persona s'hauria refugiat de l'agressió al portal número 99. La patrulla dona el rebut i el nostre cotxe patrulla informa a Sala que també hi va ja que estem molt a prop. El conductor s'activa. L'altra patrulla notifica que ja hi és a les 19:54 hores. A les 19:55 hores hem arribat al lloc. Estacionem ràpid i en doble fila.

Ens adreçam ràpid al portal en qüestió i un dels agents de la patrulla que ha arribat abans que nosaltres li diu al sergent que de les botigues que hi ha

allà mateix, a peu de carrer, ningú no ha vist res. L'altre agent està parlant amb un home. Aquest diu que fa uns deu minuts que està allà esperant algú i que no ha vist res. Es truca a l'interfono de l'immoble on estaria refugiada la senyora agredida. Ens obren. Hi accedim i es puja i baixa l'escala ràpid. No hi ha ningú amagat ni ningú a qui preguntar. Es torna a trucar a l'interfono de forma aleatòria i a la veïna que contesta se li pregunta si ha sentit alguna cosa, algun crit. Diu que no. No hi ha res, no es poden comprovar els suposats fets.

Haurà succeït? Algú ens haurà fet anar per algun altre motiu ocult? Serà cert i ja tot ha acabat? Les emergències són moltes vegades misterioses. El sergent li diu a l'altre patrulla que segueixin en servei. Per ells, no hi ha res. Nosaltres també marxem del lloc.

XVII.

20:12 hores. El sergent i l'agent m'expliquen una història sobre un delinqüent habitual de l'Hospitalet.

És el mateix del que m'havien parlat el dia anterior, especialitzat en robatoris de turismes de marca Honda, model Cívic, i que ara està ingressat en règim tancat a un centre de menors tot i ser major d'edat, degut al fet que se li aplica la Llei del Menor. L'agent explica: "La gent, aquí, estava acollonida, aquí..., eh? ... Jo me'n recordo aquí,... al barri de Sant Feliu, que quan veníem a menjar, en torn de cap de setmana, anem aquí sempre, al restaurant de la plaça aquesta [es refereix a la plaça on som], i allò que..., estem dinant i s'aixeca una senyora d'una taula, i em ve i em diu, "perdone una cosa, escuche, ¿el Miller? ¿Lo tienen detenido?. Es que el otro día robó a mi hijo, y lo tiene amenazado, ...", y, bueno, la gent d'aquí, estavaaa... Una vegada ens van trucar... L'última setmana de nits que estava jo, vam rebre dues trucades que estava aquí, en un bar del barri. I quan arribàvem, el tio ja s'havia pirat". Els agents m'expliquen què feia dos mesos que el buscaven: pels robatoris, pel temor de la gent del barri i per haver intentat atropellar dos policies. No obstant, tot i la col·laboració ciutadana, expliquen què aquest jove va estar dos mesos amagant-se de la recerca policial entre aquest mateix barri i les localitats d'Igualada i Martorell: "Es veu que s'ha mogut", diu el sergent.

Han calgut dos mesos de recerca i la col·laboració ciutadana per detenir un jove tot i tenir el municipi "controlat" a efectes de seguretat: la capacitat d'ocultació del jove, de fer-se escàpol en determinades situacions, amb

rapidesa, superant les capacitats organitzatives i de medis de la policia, ha estat incontestable. No puc estar-me de pensar que les dinàmiques personals i espontànies són indetectables pels organismes del sistema de poder i que aquest és lent i no panòptic respecte a tot allò que no espera i no coneix –la majoria d’iniciatives -, cec i incapaç de reaccionar ràpid a les iniciatives sorpresives.

Hospitalet de Llobregat, divendres, 28/05/04

Torn de nit, divendres a dissabte (22:00 hores - 06:00 hores)

Un altre torn de nit, que per definició implica foscor, negror, un dels tres punts d'aguait que definí Goffman, juntament amb el que tenim darrera l'esquena i el que tenim darrera les separacions (Goffman,1979:296), és a dir, els punts on entenem que potencialment hi ha més perill, o aquells en què si es dona una situació de risc, ens és més difícil eludir-la o superar-la satisfactòriament.

I.

23:01 hores. Estem patrullant la ciutat, reconeixent els carrers, empapant-nos de l'ambient d'aquesta nit, fent una avaluació de l'estat inicial del territori. El sergent aprofita aquest context per explicar-me la conflictivitat dels diferents barris. Opina que els barris de Bellvitge i Gornal no són, contra el mite que arrossequen, barris conflictius. Diu: "On tenim més problemes és a la part de dalt: Collblanc, La Florida, Torrassa..., on tenim la comissaria. I,... de totes les zones d'allà són les més problemàtiques... perquè quan van obrir aquí es pensaven què aquesta zona d'aquí, Bellvitge, el Gornal, donarien més problemes..., i pràcticament no en donen. Algun robatori amb violència, i tal... però no, no..., hi ha poca cosa. A la part de dalt, si... La fama, la fama. No hi havia cap indicatiu objectiu..., no... Al barri Gornal no hi ha cap problema. El barri Gornal té que alguna vegada que s'ha acabat allà alguna persecució, d'algú que ha robat algun cotxe, i viu allà, i arribes allà i aleshores comença a sortir tot Déu, i a llençar-te coses des de les finestres, no?... Però si no és per coses d'aquestes, no... no passa res."

II.

23:26 hores. Estem dirigint el patrullatge cap a la plaça Espanyola, on una patrulla ha passat per ràdio l'avís que procedeixen a identificar cinc persones. El sergent decideix anar-hi per recolzar la identificació.

Estacionem a un costat de la plaça. Nit de primavera, temperatura agradable. Nit de divendres amb joves al carrer que van de marxa i moltes persones assegudes a les tres terrasses de bar d'aquesta plaça. Veiem dos agents amb cinc joves llatinoamericans menors d'edat als quals estan identificant al voltant d'una cabina telefònica, en un extrem de la plaça. Dels joves, n'hi ha un que parla animadament amb els agents i gesticula força. Es mostra com un noi simpàtic que bromeja, però de fet va dient sornegueries amb certa prudència, però mirant de quedar com a líder davant els altres quatre en bromejar amb els agents. El sergent s'adreça a ell i amb educació però amb fermesa, el commina a deixar de bromejar irònicament. El jove capta el missatge i segueix parlant, però sense bromejar: en aquesta ocasió no es guanyarà el lideratge vacil·lant, ni que sigui amb prudència. Els altres joves s'estan de peu, quiets, però com si tot plegat no anés amb ells, tot col·laborant amb els agents quan els demanen la documentació. Arriba un cotxe de la policia local, que s'atura a uns metres del nostre grup. Els seus ocupants no surten del vehicle.

Aquesta plaça és de considerables dimensions i les persones més properes estan a força distància. De tant en tant, alguns clients de les terrasses miren el nostre grup. L'animació de la plaça dissimula la nostra reunió, força discreta i monòtona.

S'ha identificat primer a un jove que du un nen petit de menys de cinc anys. Un cop identificat, i donat que no té res pendent, se'l fa marxar. En fer-ho, el petit tira a terra sense voler una barra de ferro que fa molt de soroll. Això passa a pocs centímetres del cotxe de la policia local. En una reacció exagerada, surt un d'ells del cotxe de manera sobtada, prenent-se el fet com una provocació, en pensar que el soroll l'ha provocat el jove. Un dels agents actuants en la identificació que veu el fet, crida ràpidament: "¡No. No, no. Ha sido el pequeño, que ha tropezado. No pasa nada!". El jove amb el petit segueix caminant. L'agent de la Guàrdia Urbana va cap el ferro caigut, l'agafa i el posa al seu lloc.

Els agents han iniciat una animada conversació amb els joves. Després expliquen al sergent que el motiu de la identificació ha estat la queixa telefònica d'algunes persones conforme aquests joves feien soroll a la plaça i molestaven. Uns i altres s'acomiaden amb cordialitat.

III.

00:03 hores. Rebem un avís de la Sala. A un domicili, un home armat d'un ganivet amenaça de mort a un altre. Automàticament, posem la sirena i ens adreçem al lloc. Iniciem a força velocitat el trajecte, tallant temps, a través dels carrers buits i foscos d'Hospitalet. La nostra sirena acompanya la d'un altre cotxe patrulla que, en tombar una cantonada, trobem just davant nostre.

La mirada ha d'anar especialment activada: Un error per part d'un conductor de vehicle amb els prioritaris activats, pot suposar un greu accident. Encara que es dugui la sirena i les llums, alguna persona, algun vehicle pot passar. Més encara quan el vehicle de davant també du sirena, fent que el segon vehicle sigui menys previsible i menys visible i audible. Normalment la gent no pensa que just després d'un vehicle amb prioritaris en pugui venir un altre.

Anem retallant distància cap al lloc. Quan arribem a l'adreça facilitada, el sergent diu: "Em sembla que ja sé què és. És un ionqui, que ens han hagut de cridar moltes vegades". No s'equivoca. En baixar del vehicle, l'altra patrulla comenta que també ha vingut altres vegades. Es percep que saben a què van i a qui es trobaran. Se'ls veu determinació en la forma com abordaran l'actuació. Pugen les dues patrulles –la del sergent i la que anava tot just davant nostre -. Piquen la porta. Obre una senyora: "Hola, buenas noches. ¿Amenazas de muerte?, ¿Podemos pasar, señora?" -"Ay, hijo,... pasar, pasar". Ens trobem al jove ionqui, d'uns trenta anys, prim i demacrat, nu de cintura en amunt i amb una mà embolicada amb paper de cuina i cinta adhesiva. El seu pare és a l'estança del costat. Amb la mirada ens demana complicitat. Les patrulles separen jove i pare: l'un, a una habitació, explicant els fets, i l'altre a una altra estança fent el mateix. El pare explica que com el fill li demanava diners sense parar, el pare l'hi ha tret un bolígraf dient-li que era un ganivet. Per això el fill s'ha embolicat la mà. Qui ens ha avisat ha estat el fill, temorós de les amenaces que li ha proferit el pare.

Aparentment, tota la problemàtica està en què el jove els demana diners sense parar per comprar droga.

No obstant, el problema és una mica més complicat, segons m'expliquen els agents minuts després en sortir del domicili. El jove, drogoaddicte, no té cap antecedent. Mai ha delinquit per comprar droga, doncs tenia una bona feina i, després, s'havia mantingut amb subsidis i els diners dels pares. Per altra part, el pare és un home agressiu que presumptament ha pegat en diverses ocasions la seva dona i el jove ionqui. Aquest mai no ha agredit el pare ni la mare.

Els pares demanen als agents actuant que s'emportin al jove per aquesta nit, perquè temen què si dorm a la casa succeeixi alguna agressió greu.

Després de parlar amb tots per separat, es tornen a trobar al menjador pare i fill amb els policies entre ells dos per tal de facilitar que conciliïn alguna solució pactada. El pare, mirant els agents, però per què el fill ho senti, diu: "Que no duerma aquí esta noche". El jove, que ho sent, de sobte diu: "La casa está a mi nombre. Yo no me voy... ¡A la mierda!..." Va de sobte cap a la porta. El sergent li pregunta: "¿Dónde vas?" -"¡Al banco!... Papi, nos vemos...". Fent el que ha dit que no faria, surt del pis i tanca la porta darrera seu.

Els agents parlen una estona amb els pares del jove i surten. Mentre baixen les escales, parlen entre ells respecte a la difícil situació també del jove per l'actitud agressiva del pare. En arribar al carrer, veiem al jove a tocar del portal de l'immoble. El sergent li diu: "Juan, ¿llevas llaves?, ¿Cuando vas a casa, te abre tu madre?, ¿Ya tienes donde dormir esta noche?" El jove, prim, demacrat, entristit, assenteix amb el cap respecte a les claus i diu: "Sí, ya, ya... Sí, tú, ¿has visto como se pone ese hombre?". Des del balcó, el pare li crida al fill: "¡Malo, si es que eres muy malo!". El sergent es dóna la volta i des del carrer li diu al pare: "¡Bueno, oiga: adentro. Déjele tranquilo, ¿eh?. Venga. A dormir, que mañana será otro día!". L'home entra. El fill comença a caminar carrer avall. El noi, tot i la seva dignitat, fa molta pena.

La situació, per aquell que no la conegui, semblaria solucionada... Ha tornat la pau aparent a l'ordre públic. Però les coses no són ni blanc, ni negre, sinó tot el contrari.

Cada patrulla avisa a Sala via ràdio: "Restem en servei"...

IV.

Són les 00: 35 hores. Estem patrullant per carrers tranquils, buits de gent i per tant buits de vida. El sergent m'explica: "Una de les coses que aquí,... és, clar, aquí i a totes bandes..., et trobes molts més cadàvers, molts més morts que a altres llocs, per què, és clar, aquí viu molta gent, aquí és una ciutat gran. Els... els suïcidis també, n'hi ha un "fotimé"... Al metro; es llencen al metro... Sí, sí, sí. A més, supercruent, molt cruent, molt cruent,... Me'n recordo d'un, no sé si portàvem un mes o dos a Hospitalet, que se li va morir la dona el mateix matí. I aleshores el tio, al migdia, va i es llença..., al metro. I aleshores quan veia que venia el tren, el metro, el tio es va penedir i es va tirar enrera. Però el tren li va passar per sobre de les cames... I quan vam arribar allà, primer que vam tenir la mala sort d'arribar abans que el metge... que tampoc, clar, que tampoc pots fer res, amb aquell sentiment d'impotència... I a més, el tio en cap moment va perdre la consciència. I l'estropici, va ser impressionant. I no va morir, no va morir, no... alguna vegada l'he trobat, l'he vist, amb cadira de rodes, per Hospitalet. Els del metro..., estan bastant habituats a això... I passa que quan et truquen: "escolta, que un tio s'ha llençat", quan arribes, està ja tot muntat... En el sentit que ja no hi ha ningú... I... que a vegades és un inconvenient, perquè t'han buidat l'andana, i pots treballar tranquil, però t'han fet fora a tots els testimonis. I a més que,... en un suïcidi... clar, no saps si ha caigut, si s'ha tirat, o si li han donat una empenta: potser accidental, que s'ha llençat, homicidi... Però, bueno, en aquest sentit, estan bastant preparats, els del metro..." Passen uns segons i recorda un altre cas: "Recordo un altre, també al metro. Una vegada a Bellvitge, que estava jo de cap de torn. Ens avisen que hi havia a Bellvitge un, un,... un mort,... a les vies. Quan arribo allà, va ser un cas molt curiós. Va ser un pakistanès que li va dir a un amic: "Que me tiro, ¿eh?, ¡Adiós!". Sí, sí..., i va el tio, i sí: es llença!!... I el conductor del metro, el tio, enfonsat, que deia que sí, que li havia passat al tio per sobre. I bé, esperem que tallin el metro, i baixem, amb la lot, entrem al túnel de metro, allò, a les fosques, amb l'angúnia,... esperant trobar... la... la "pastissada", i... tio... arribem, arribem, arribem,... i no hi era.. no hi era... Trobem una taca de sang... i... una mica de massa encefàlica... però el cadàver no hi era. I el tren no duia prou velocitat per llançar-lo a cent metres... I... un policia local que s'havia quedat a l'andana, el tio, resulta que es va aixecar, i va anar cap a l'andana

¡amb mig cap obert!... va caminar uns vint i cinc metres... i de sobte se'l troba l'urbano: "¡¡ Hòstia, que está aquí!!" ... Els sanitaris anaven darrera meu...vam córrer..., i res, res, el tio s'havia desplomat, i ja no el van poder reanimar... I després tens precipitats. Aquí, a Bellvitge, aquests blocs tant alts... Bueno, aquí em vaig trobar un cas molt fort, a l'Avinguda Madrid, que ja és Barcelona però estàvem nosaltres més a prop, i es va llençar una noia, que al caure va roçar a l'hombro a una noia, que si li cau de ple la mata,... amb tot el cap obert... i resulta que era funcionaria, treballava a Direcció General i jo la coneixia molt..., i no la vaig ni reconèixer..."

V.

00:47 hores. La Sala dona l'avís a un patrulla perquè a la Ronda Torrasa, núm. 99, hi ha dos cotxes de la policia local que demanen recolzament per un avís d'alarma.

El sergent decideix adreçar-s'hi també donat que és estrany demanar recolzament per un avís d'alarma. La patrulla hi arriba a les 00:49 hores. A les 00:55 minuts arribem al lloc. És un gran complex de FECSA que ocupa una àmplia extensió de terreny, amb diversos edificis, camins interiors i zones jardinades.

Estacionem i veiem dos cotxes patrulla de Guàrdia Urbana i un altre cotxe patrulla de Mossos d'Esquadra. Veiem que la porta del lloc està ajustada. En entrar, es veu una garita tancada destinada al vigilant. Té les llums enceses i està tancada amb clau. Al seu interior no es veu ningú. El complex està en silenci i a les fosques. La situació resulta estranya. Veiem pujar cap a nosaltres a un sergent de la policia local. Ve pel camí que connecta l'entrada del complex amb la resta de la instal·lació. Ens saluda i diu que és força estrany, donat que hi ha una alarma sonant, el lloc del vigilant amb llum encesa, la porta d'accés al carrer estava ajustada i no s'ha localitzat ningú: ni vigilant, ni gent estranya a la instal·lació, ni cap altra persona. Mirem des de la nostra posició, privilegiada per estar en alçada respecte a la resta del complex, i veiem a policies locals i autonòmics a baix, en una esplanada. Se'ls veu desorientats: no entenen què pot estar passant; les portes del lloc estan tancades, no es veu res, no se sent soroll..., però la situació del lloc els deixa intranquils.

Arriba un responsable de l'empresa al qual s'ha avisat per què aturi l'alarma i diu que a vegades deixen oberta la porta d'accés per la nit i la llum

encesa del lloc del vigilant. Per tant, els elements inhòspits de la situació queden normalitzats per la declaració del responsable. El sergent dóna instrucció als agents de Mossos per tal que continuïn en servei i marxem, després d'estar segurs que el responsable atura l'alarma i es fa càrrec de la situació.

S'ha produït una emergència que no era. S'han detectat uns senyals que eren equívocs. La línia entre el que és normal o anormal és fina i moltes vegades confosa.

VI.

01:02 hores. La Sala passa un avís urgent per tots els patrulles. Al Carrer Josep Tarradelles un home ha estat atracat per dues persones, un noi i una noia. El noi du camisa verda i texans blaus foscos. La noia camisa blanca i pantalons negres. Els autors del fet, segons el denunciador, són espanyols, i els fets han passat a prop de la benzinera d'aquest carrer. Tothom als cotxes patrulla deu estar fent el que els policies del cotxe en què jo vaig: anotar acuradament les dades a la llibreta personal. Els vehicles en servei van donant els seus breus "rebut" via ràdio. Una única paraula que significa moltes coses: "complim la instrucció donada"; "hem sentit el missatge"; "l'hem anotat i entès"; "ens hi posem activament"; "si qualsevol patrulla necessita recolzament per aquest fet, la resta sabem de què va i estarem pendents".

El sergent, un cop preses les dades, s'activa tot iniciant un patrullatge a més velocitat, mirant, escrutant a cada persona, observant al llarg dels carrers que travessem donat que estem a la zona dels fets. Ens creuem amb una altra patrulla que, com nosaltres, també està efectuant la recerca de les persones.

Tots saben què si tenen alguna possibilitat ha de ser en aquests primers minuts després dels fets, quan els autors encara no han tingut massa possibilitats per amagar-se, per allunyar-se, per fondre's amb la resta de transeünts com uns més, fent desaparèixer tots els senyals que els indiquin com autors de l'emergència: velocitat, distància, temps..., tot corre al seu favor.

S'ha produït l'emergència, i, passat el torn, en no haver detectat als autors del fet, es podrà afirmar que, aquest cop, com molts altres, haurà quedat incontestada malgrat els esforços invertits per tal que no sigui així.

VII.

01:08 hores. La Sala passa l'avís d'una dona ferida per una agressió al Carrer Treball. Envia a dues patrulles. El sergent també pren rumb cap al lloc.

A les 01:10 hores, sentim via ràdio com la Sala li diu a una de les patrulles que ha enviat que quan arribi al lloc valori la necessitat d'enviar una ambulància. A continuació, el sergent comunica amb Sala via ràdio: "Aquí patrulla 1... La nostra localització és Carrer Treball, cantonada amb Torrent Gornal, ¿Em pot dir el número...?... esperi, res, fora: aquí hi ha un ciutadà que ja em reclama. Ara l'informo".

Efectivament, un home s'aproxima caminant al nostre cotxe, que circula molt lentament. Fa aspecte de tenir molta por: està blanc, es mou lentament, li tremola el cos, la mirada espantada. A través de la finestra ens diu: "Aquí es donde ha sido", senyalant amb el braç estès al final del carrer –"¿Al fondo?", diu el sergent "Sí" –"¿Que hay?, ¿una señora herida?" "Sí. Y un chico. Lo han apuñalado, al chico". El sergent repeteix: "Está apuñalado el chico?" –"Sí".

Màxima activació i tensió. El sergent interromp les comunicacions de les altres patrulles. "Sala, resti a l'escolta. Sembla ser que aquest senyor ha rebut una punyalada. Activi ambulància". Mentrestant, l'altre membre de la patrulla i jo mateix ja hem sortit del vehicle i correm en direcció a on ens ha indicat l'home que, tot i la seva por per la situació, s'ha esforçat per informar-nos de forma assossegada.

El lloc en qüestió sembla ser al final del carreró on estem, que acaba en una reixa metàl·lica a l'altre costat de la qual està la via del tren. És totalment fosc ja que no hi ha cap tipus d'enllumenat, ni públic ni privat. Hi ha herbes, matolls. Estem al mig de la ciutat, i alhora a un indret inclassificable, a part, sense asfaltar ni urbanitzar, al marge de la via del metro, en un dels seus pocs trams a l'aire lliure.

Mentre correm, mirem les poques persones que ens envolten, tot avaluant la situació sense aturar-nos per tal de no perdre temps. Veiem sis o set persones disposades a un costat i l'altre del carreró. Aturades, mirant-nos amb angouxa, abraçant-se a sí mateixos amb els braços als costats, amb por. No parlen. Només una persona, un home, crida: "¡Al bar, al bar musical ese, que teneis que cerrarlo, siempre estaremos igual si no!". El final del carreró no és fosc, sinó negre. No es veu res. Tota aquesta informació l'hem processat

sobre la marxa, en el que hem trigat en córrer la distància, uns segons durant els quals, cada cop amb més força, hem començat a sentir els crits i somiquejos histèrics d'una veu de dona.

Perdo el control del nombre de vehicles policials que arriben: només corro cap a la reixa i començo a entendre clarament, sorgint d'entre la foscor, la veu de dona: “¡Hay cariño, no te mueraaaaas!... ¡¡¡Yo te quiero!!!. Ay, ¡que has de ser el padre de mis hijos!”. Els crits són desesperats, la veu desgarrada i histèrica. Una veu de fons que no entenc en aquell moment i que queda enregistrada a la gravadora diu: “Eran cuatro. Los he visto salir corriendo”. Hi ha gent que ens diu: “Por allí, por allí”. Els meus companys i jo només tenim una idea: passar a l'altre costat de la reixa. Aprofitant costat valorant la possibilitat que algun agressor encara hi sigui. Tot i la foscor veig, tirat a terra, un jove ensangonat amb dos homes serens que li fan costat en silenci l'impuls de la carrera, m'enfilo a la reixa, d'uns dos metres d'alçada. Miro ràpidament a l'altre en actitud d'auxili al noi i a uns dos metres una noia, l'autora dels crits i plors, en ple atac d'ansietat. L'atén un home que intenta calmar-la agafant-li les mans. El ferit està a uns pocs centímetres de la via, amb risc de ser atropellat si passa algun comboi.

No deixa de cridar poderosament l'atenció que, en aquest cas, una de les emergències aparentment més greus que recullo, tingui com a marc un espai apartat, especialment condicionat per la impunitat, el disimul, l'ocultació, espai, a més, liminar. Ni sembla casual que un fet especialment fosc i turbulent hagi estat gestat a un espai liminar, físicament de difícil accés, especialment fosc, doncs aquestes són geografies facilitadores de conductes a ocultar, a desubicar del desenvolupament habitual de la societat: en oposició a un lloc (Augé, 2000:85), que és un espai viscut i amb referència pròpia com a tal, aquest és, tant sols, un espai, una frontera dels llocs que el circumden i que és, efectivament, on s'espera que passin determinades coses: en canvi, aquest espai en el que ens ubiquem és idoni per qualsevol cosa al no ser un espai concebut ni utilitzat per rés en concret.

Acabo de saltar la reixa. Ja estic a l'altre costat. Entre la reixa i la via del tren, menys d'un metre. No sembla que hi hagi ningú més amagat: aparentment, no hi ha agressors. Pedres de via de tren, matolls i herbes altes. Miro el ferit. Veig sang al seu cap. Miro i palpo el seu cos. El palpo ràpidament

però amb cura. No li percebo cap ferida a la resta del cos. Ell plora i fa crits de dolor. El cap li sagna, però no sembla una ferida molt profunda. Veig al sergent i l'altre policia que arriben després d'haver passat per un altre lloc de millor accés. Jo deixo al ferit per als policies uniformats i vaig cap a la noia, que està molt alterada. Pretenc allunyar-la del ferit per donar tranquil·litat a les persones que hauran de treballar amb l'apunyalat, valorar les possibles ferides que pugui tenir la noia i obtenir informació d'ella respecte al que ha passat.

Quan em veu saltar, la noia crida: “¡Aaay, ah, ah, ah! Aguántale la cabeza! ... ¡Que se muere... hay, el padre de mis hijos...!” ... Ayyy, ¡mi novio,... con una navaja así!... Salvar a mi novio, tío..., una navaja así...” Agafo la noia per les espatlles. La poso d'esquena al noi ferit perquè no el vegi. Noto per l'olor que s'ha defecat, probablement per la por. La seva vestimenta sembla skin. Li parlo: “Ya está, ya está. Estamos ayudando a tu novio. Respira. Venga, ya está. Ya estamos aquí”. Miro de fer-la callar parlant-li molt. “Escúchame: tienes que calmarte un poco y así nos ayudas. Venga, tienes que ayudarnos. A él no le va bien que grites tanto.” La noia deixa de xisclar i comença a somiquejar. Insisteixo: “Respira, respira, respira hondo”. La noia em fa cas. Comença a respirar fons. En deixar d'hiperventilar es calma, tot i que només una miqueta.

Miro darrera meu i veig als policies uniformats que, ajupits, parlen amb el ferit. Miro cap el sergent, que em mira i amb el cap em fa un gest per fer-me entendre que les ferides, tot i que aparatoses, no són greus. Immediatament em sento més tranquil.

Torno a la noia. Intento iniciar un diàleg. Arrenca ella: -“Mi... mi novio... ah, ah – “Oye, como te llamas?” -“Ta,.. a.. mara”. -“ Vale, Tamara. Respira hondo, Tamara” -“Que es mi vida, tío, mi novio” -“Escucha, Tamara, tienes que ayudarme un momento: ¿Cuántas personas eran?” -“Yo,... o... no sé, tío. Han venido. Cuatro, he visto cuatro...; do.. do.. dos por detrás, tío, él es militar, ¿vale?. Él estaba haciendo la instrucción en Cáceres, ¿vale?. Y ha venido a jurar bandera a Barcelona. Eran cuatro. Dos con navajas. No los he visto” - “¿Como eran, más altos que yo?” -“Uno moreno, con el pelo rizado, delgado...” - “¿Alguno con alguna cicatriz, alguna cosa que recuerdes?” -“No... me acuerdo... sinceramente..., tío... no... uno, con una.. camisa... blanca... y...

una... chaqueta tejano... Mi novio se está muriendo... ¡se está muriendooo!... Ha de ser el padre de mis hijos... ¡No ha hecho nadaaa!....”

Torna a plorar amb desconsol. La faig respirar altre cop. Li demano calma. L'home que ja estava amb ells quan jo he arribat, segueix al nostre costat i li dóna recolzament a la noia. Li demano qui és i m'explica que ell, com l'altre home que estava amb el ferit quan hem arribat, són veïns de la zona que, en sentir els crits, han anat a ajudar. No ha vist res. Li demano si pot seguir uns instants confortant a Tamara i diu que sí. L'home segueix ajudant, donant consol a la noia en veu baixa.

Jo vaig amb el sergent que està amb el ferit i que comença a parlar: “... Quatro moro... Yo no tengo nada contra ellos... ¡Ay, ay, ay!..(somi queja sense parar).

Està tombat i es queixa de dolor. Després ens dirà que l'han apallissat, i que li fa molt de mal el turmell. Segons sembla, li fan més mal els cops que aparentment ha rebut que no pas la ferida que li han fet al cap.

Mentre el sergent atén el ferit jo busco un camí d'accés per al personal sanitari i la possible llitera que l'haurà d'evacuar. Torno on són tots. El noi ferit plora: “Ay, ay, ay. Si yo no he hecho nada... ¡¿Porque me han hecho esto?!”.

Dos sanitaris venen caminant a ritme ràpid acompanyats d'un policia uniformat. El sergent informa al personal mèdic: “Té una ferida al cap i alguns cops al cos. Li fa mal un turmell. Sembla que no té res més.”

Estem a uns centímetres de la via i sense llum. Mentre els sanitaris comencen a explorar el ferit i després que el sergent doni el vist i plau demano a les persones que han donat tot el seu suport que vagin marxant, donat el risc que correm que vingui el tren, tot agraint-los el seu ajut. Els homes marxen.

Per un moment presto atenció al carreró, més enllà de la reixa: sento veus de la gent que està a l'expectativa, les ràdios policials i les dels sanitaris sonant. Força brogit, desconcert. El sergent i jo ens centrem en el ferit, la noia i els sanitaris. Veig que la resta d'agents –han arribat mentrestant altres cotxes patrulla -, estan preguntant entre la gent per la possibilitat que algú hagi vist quelcom. Un dels agents fa d'enllaç i es va apropant a cada poc per informar el sergent a través del qual, de forma instintiva, s'ha canalitzat tota la informació per millorar-li la presa de decisions.

Aixequem al ferit entre els dos sanitaris, el sergent i jo. El ferit es diu Jesús i agafant-lo per sota les espatlles, l'ajudem a caminar a l'altre costat de la reixa per l'accés franc que hem trobat. "Joder, tío, que le he hecho yo a estos tios" –"Nada, nada" diu el sergent: "No busques explicación, porque no tiene". Més tard descobrirem que sí hi ha una explicació: fora de lloc, però possible dins la lògica de les relacions humanes. –"Joder, la hòstia. Me vengo aquí a tomar una paella y, no veas, me dan la del pulpo". El noi parla una mica més tranquil i seré i els sanitaris li donen conversa: "¿Y que hacias aquí, de permiso?" –"No, es que he jurao bandera aquí".

Un altre agent acompanya Tamara, que està molt ansiosa, però amb els plors relativament controlats. Tamara plora, Jesús es queixa. Un agent porta a Tamara a un racó per parlar amb ella amb tranquil·litat i acabar de calmar-la.

La sanitària aprofita un moment de calma per parlar amb Jesús: –"Mira, te vamos a dar unos puntos en la cabeza, tienes una pequeña herida que te habrán hecho con la navaja, ¿vale? Ara te curaremos, te miraremos bien que no tengas nada más y en principio es eso, sólo los puntos, ¿vale Jesús?" – "¡Ay,ay,ay!" Es queixa i s'agafa la cama. - "Bueno, y el tobillo aparte, ¿no?", diu la sanitària, mentre observa les marques de cops rebuts al pit, al voltant d'una enorme esvàstica que hi du tatuada: "¿Te han dado golpes en el pecho?" Ell no contesta, està centrat en el seu dolor. Mentrestant, l'altre sanitari ha anat a buscar la camilla.

Em separo un moment i parlo amb un home del carrer que em ve a parlar. "Oye, si te sirve de algo, yo he visto desde la ventana un tío que corría, con un jersey de raya asule i blanca; pero desde el balcón, no he visto bien, no te puedo decir nada". –li dono les gràcies per l'informació.

Em dono la volta, anoto la descripció del jersei i ajudo als sanitaris a pujar el ferit a la llitera i lligar-lo. Iniciem el transport cap a l'ambulància. El ferit plora obertament, amb desconsol.

Mentre ajudo a portar la llitera, veig la gent del carreró immòbil mirant amb cara de por el pas del ferit, tombat i tapat a la llitera.

D'entre tots, em criden especialment l'atenció un grup de tres dones, una d'elles embarassada i un home amb un agent, que parlen en veu baixa i es tapen la cara, especialment espantades.

Acompanyo la llitera fins l'ambulància i quan el ferit és dins i els sanitaris l'estan atenent, torno al mig del carrer, al grup que m'ha cridat l'atenció i on també està el sergent.

L'home del grup està explicant quelcom quan jo arribo al grup. Resulta ser el marit de la dona embarassada i tots dos, veïns del carrer. Enganxo la conversació a mitges: -“... I tothom que passava, li tirava coses, els insultava... I jo anava amb la dona, que està embarassada. L'energumen aquest, el de la llitera [es refereix a en Jesús], s'ha posat a cridar-nos, i ens hem espantat, i m'he amagat a un portal”. Les dones diuen: “Jo és què estic tremolant, és que era ell, i anava sense mal, no anava ferit, eh?. Que anàvem en el cotxe, i ens ha començat a insultar, i s'ha penjat al cotxe en marxa, l'animal, i jo pensava que ens volia matar...”

El fet és que quan hem passat amb la llitera, diverses persones han identificat Jesús com la persona que les ha amenaçat i intimidat greument, fins i tot a una dona visiblement embarassada, causant també danys en el cotxe de la dona en penjar-se del mateix en marxa.

Parlant amb diversos testimonis, el sergent ha reconstruït la història. El jove ferit, que acaba de jurar bandera i que porta diverses esvàstiques tatuades de diverses mides pel tors i esquena, duïa una estona insultant i atemorint greument a gent que estava en aquell moment al carrer Treball. Anava molt excitat i es mostrava molt agressiu.

De fet, sempre segons testimonis, uns minuts abans havia entrat en un bar situat a la cantonada i, sense dir res, s'havia abraonat contra la gent obrint-li el cap amb una ampolla de cervesa al propietari del bar, un home de mitjana edat. Aquest home, quan nosaltres atenem a Jesús, està essent atès a la Creu Roja. Després, per gestions fetes des de la Sala, es constatarà que tot això és cert.

Seguint amb la reconstrucció més probable dels fets, en Jesús surt del bar i atemoreix la gent del carrer: increpa a la parella que espera la criatura i comença a insultar uns magrebins que viuen per la zona i estan al carrer. Una veïna que surt en aquell moment li diu que els deixi en pau: Jesús es posa fet una fera, insultant la dona i la seva amiga, que corren espantades cap al cotxe i miren de marxar, sense poder fer-ho per què Jesús es penja del vehicle en marxa, arribant a arrencar un retrovisor. Aleshores, sempre segons testimonis,

els magrebins li planten cara i l'empenyen, no se sap com, fins més enllà del final del carrer, a l'altre costat de la reixa, a la mateixa via del tren, l'apallissen i li fan un tall amb alguna navalla.

Allà el deixen tirat, on nosaltres l'hem trobat amb Tamara histèrica i els homes que els assistien.

El propietari del bar corroborarà la hipòtesi unes hores després i també identificarà Jesús amb posterioritat, però, igual que les dones a les que els ha trencat el retrovisor del cotxe, no posarà denuncia, motiu pel qual Jesús no haurà de donar explicacions a nivell legal dels seus actes. La propietària del cotxe diu: "És que em fa por, quina por. No, no, igual em pot trobar...". Tampoc Jesús denunciarà els fets, doncs un cop cosit i possiblement amb la consciència poc tranquil·la, decideix que "no vale la pena, total si no les vais a pillar", comenten què diu els companys que l'han atès.

La justícia formal no podrà actuar en aquesta ocasió. Com sempre, les coses no són mai ni blanc ni negre, sinó tot el contrari. La justícia informal ha estat efectiva perquè ha neutralitzat a l'agressor, però aparentment, en causar més mal que l'originat pel transgressor, no ha estat proporcional.

Per altra part, s'ha activat un espontani equilibri de forces forçat per l'actitud de Jesús que ha generat una situació en la que alguns membres del col·lectiu s'han sentit obligats a prendre alguna mesura d'autodefensa. Si la justícia formal és en principi legal però no sempre justa, la justícia informal, sovint, és molt més injusta encara. En aquest cas, s'ha produït un brot d'energia incontrolada com a resposta a l'energia incontrolada de Jesús.

Els veïns van marxant cap a casa seva. Tamara encara plora, parlant amb un agent. "¡¡Mi niñoooo!!!", sento que crida.

Jesús està essent atès dins de l'ambulància i lentament el carreró torna a la tranquil·litat: silenci, quietud i foscor.

Només se sent el soroll de motor de l'ambulància i es veuen els cotxes patrulla, - tres -, estacionats. Nosaltres marxem.

Queda una patrulla amb l'ambulància, que recull dades sobre on es traslladarà a la víctima, Jesús, per localitzar-lo si algú poses denúncia contra ell. L'actuació acaba a les 01:37 minuts.

VIII.

Són les 02:01 minuts. Anem patrullant i comentant encara la darrera actuació, quan d'un carrer travessar al que estem circulant, se sent, esmorteït per la distància, un crit de dona: "¡Policía!".

Automàticament, el sergent clava el freno del cotxe patrulla. Ningú més circula pel carrer, ningú ve per darrera ni en sentit contrari. Tira uns metres enrera el vehicle per tenir visibilitat del carrer on ens han cridat. Efectivament, lluny, es veu una persona, una dona que gesticula amb els braços cap a nosaltres, fent entendre que és ella qui ha cridat i demana la nostra presència. El sergent notifica a la Sala: "Sala aquí el patrulla 7. La nostra localització és el Carrer Comerç. Ens demana una requirent. Ja els informaré". Gira el volant i el cotxe patrulla entra decidit i ràpid al carrer en qüestió, cap a la dona que ens demana.

Encara estem dins el vehicle arribant al lloc i la dona ve corrent cap a nosaltres. Comença a cridar-nos: "¡Pero bueno, ahí esta, el hioputa ese. Como corre... este. Este, este, este!". Baixem corrent del cotxe. La dona està al nostre costat, molt enfadada, i es refereix a un home que ve caminant tranquil·lament, cap a nosaltres, des de la cantonada propera.

Estem a un carrer amb una placeta adossada, carrer bastant fosc i tranquil. A la placeta hi ha un petit grup d'unes tres o quatre persones, tranquil·lament assegudes i xerrant en un banc llunyà i que no presten atenció als fets.

"Me acaba de pegar", diu la senyora referint-se a l'home. De sobte, es tira ella a sobre de l'home. "¡Pégame ahora, hijo de puta!". Mentre diu això ella s'abraona contra ell per intentar agredir-lo. El sergent i l'agent s'han de posar entre els dos. L'home no té una actitud agressiva en cap moment. Han de tirar fort de la dona, molt corpulenta, per separar-la de l'home. El sergent li crida: "¡Señora. Señora, señora!... ¡¡¡señora!!!". Finalment, entre els dos, i fent molta força, la desenganxen de l'home que fa cara d'espantat. El sergent s'endú la dona a uns metres per parlar amb ella i l'agent fa un apart amb l'home. Aquest explica al policia que estava a un bar amb una dona i que ha entrat aquesta, amb la qual havia mantingut una relació sentimental amb anterioritat i, sense dir paraula –gairebé com ha fet davant els nostre ulls -, ella se li ha abraonat, li ha donat una bufetada, li ha esgarapat la cara i l'ha colpejat al pit. De fet, l'home

du marques d'esgarrapada i la pell vermella i també d'haver estat bufetejat a la cara, on es veu la marca dels dits. L'home diu que, aleshores, ell ha donat una bufetada a la dona i que ella i part de les persones del bar, equatorians com la dona, han volgut agredir-lo, per la qual cosa ha sortit corrent del bar. I que com ha vist que el seguien pel carrer s'ha indignat, ha agafat una barra de ferro – senyala unes barres d'obra disposades en ordre al costat d'un immoble -, i els ha amenaçat a tots. Aleshores, la gent ha marxat i, en aquell moment, la dona ens ha cridat per què ens ha vist passar.

L'home està serè, s'explica amb fluïdesa i mentre ho fa, la dona no deixa d'increpar-lo i de dir que el matarà entre els intents esforçats del sergent per mirar de parlar amb ella.

Però ella no vol parlar. Només vol mirar l'home i cridar que: “¡¡estoy llena de ira. Ese hioputa me agredió. Estoy llena de ira!!” Es nega a entrar en raó. Fins i tot ho verbalitza: “No quiero hablar. No quiero hablar con ustedes. Sólo quiero que me dejen matarlo”. Entre xisclets histèrics, intenta anar cap a l'home diverses vegades per agredir-lo. Els policies han de tirar d'ella molt enèrgicament per evitar-ho, donat que és una persona molt corpulenta.

Un cop l'home ha estat filiat⁵⁶ i quan la Sala diu que no té res pendent, se'l convenç per tal que marxi de la zona, tot dient-li que si vol pot denunciar la dona, sense que ella ho senti. D'entrada, ell diu que el deixem, que si la dona vol anar per ell, que cap problema, que ja ho arreglaran entre ells, que al seu país ho fan així –ell és marroquí -. L'agent li explica de forma correcta però sense donar-li marge a error que no funciona així. “No, mire: yo le explico. Mi trabajo, es solucionar el problema, no que haya más problema. Ya se ha acabado la discusión. Ella le ha atacado a usted y usted también a ella. Aquí, el trabajo nuestro está en que ahora, ustedes no se peleen más...” –“No, si ella quiere, nos peleamos más, si ella quiere, yo tambien quiero” L'agent pren una actitud molt ferma, i l'adverteix: –“¡No!. No, no, no: me da igual lo que usted quiere o ella. Nosotros no queremos aquí que nadie se pelee. –“Bien. Vale. Venimos a pasar bien la noche”, diu l'home. “Si usted quiere, puede venir a

⁵⁶ Filiar és prendre les dades personals que permeten, després de ser comprovades, establir feblement la identitat d'una persona: nom i cognoms, número i tipus de document, data de naixement i nom de pare i mare.

denunciar a la comisaria. Igual que ella, si quiere, también. Pero aquí ha habido un problema, y mi compañero y yo estamos trabajando para que se acabe el problema, -“Bien, señor: Yo por mi, el problema, se acabó” –“Bien”. D’aquesta forma, es convenc a l’home que estava disposat a seguir el conflicte si la dona ho volia per tal que marxi del lloc. Ha calgut explicar-li que la competència de resoldre el seu contenciós amb la dona, ja entrats en el marc del conflicte, no és seva: és de la policia. Després el sergent m’explica que és normal haver d’explicar-li a persones que han immigrat recentment, que ells no són els competents per aplicar mesures coercitives ni tampoc justícia.

La intensitat amb la que les persones de moltes societats occidentals pensen que la responsabilitat d’abordar i gestionar emergències fins i tot pròpies és única i exclusivament dels especialistes, contrasta amb les persones que, provinents d’altres societats, entenen que és competència bàsicament seva resoldre o abordar les emergències, o fins i tot originar-les quan elles siguin qüestionades com a persones.

La dona crida, “hioseputa: ¿Porqué le dejais marchar? ¡¡Yo tengo que matarlo!!”. Aleshores la dona intenta començar a córrer cap a l’home: “¡Tengo que matarlo!. Yo soy la víctima... y este hiodeputa... Moro de mierrrrda... Moro de mierrrrda. ¡¡¡¡Él me pegó, ese hiodeputa me pegó a mííííí !!!!”.

De sobte, d’un balcó, se sent una veu de dona que crida: “¡Señora!: ¿quiere dejar de gritar? ¡Que estamos durmiendo, señora!. ¡No joda. Haga caso al agente, señora!”. La veu calla.

La irada senyora fa cas omís, està encegada. “Me pegó, me pegó,... ese hideputa me pegó... ¿que no me entiende, que él me destrosó a mi?” –“Señora, hágame caso...” li comença a dir el sergent –“No le voy ha hacer caso...” La dona arrenca a plorar. Carrega contra la policia. “Señor, escúcheme, con respeto se lo digo, pero odio a todos reputas hijosdeputa de polisias de mierrrrda!... Porque son unos hiosdeputa todos los polisias, y yo los odio”. La dona, però, es va calmant. Se li torna a demanar algun document per identificar-la. Finalment, ens el dona. El passen a Sala.

Guanyant temps, es va fent contenció de la dona que, tot i que es va calmant, segueix tenint brots d’ira i dient que l’únic que vol és venjar-se. En un d’aquests brots, arriba a bavejar i treure escuma per la boca, tot donant-se bufetades a la cara a ella mateixa. La Sala diu que no té res pendent. L’home

ha desaparegut fa ja uns minuts i s'entén que se li ha donat temps a estar lluny: els policies temen què si la dona el veu l'esclafi com una pisonadora. Se li diu a la dona que, si vol, pot posar denúncia a comissaria. Ella, aleshores, torna a carregar contra els policies: "Ustedes..., ustedes cojan su rumbo, que yo le busco, y si le encuentro, lo maaato. Lo mato, se lo juro, a ese hijodeputa,... moro de mierrrrda. Alsarme la mano a mi, ese hiodeputa. Que no, que no, que no: no, no, no. No lo puedo aceptar, no, no puedo aceptar..., ese hiodepuuuta". "Y ustedes: me dan verguensa. Estoy, estoy harrrrta de ustedé... Y a nosotra nos violan, nos hacen de to... Y ustedees, están de parte de los que nos hasen eso... Yo mire, señor polisia, yo vengo de Ecuador..., y desde mi país que vengo..., odddiandddo la polisia. Con rabia, con odio, se lo digo: o-dio a todos los polisias. ¿Porqué ha dejado marchar a ese hombre?" –"Bueeeeno, señora: si odia a la policía, ¿porqué llama a la policía ahora cuando ha tenido un problema?. Bueeeeno. Venga, tranquila. Además, usted me ha dicho antes que no quiere poner denuncia, ¿no?". La dona calla.

Se li diu a la senyora que es calmi. Sembla que es va calmant i se li insisteix que pot anar a denunciar la suposada agressió, perquè es té la identitat de l'home. Marxem, i ella va se'n va caminant, carrer amunt, en silenci, amb la seva ràbia ja controlada.

Pugem al cotxe i seguim el patrullatge, en silenci al principi. De sobte, el sergent diu: " ... ¡¡¡Coooollons!!!... Uuuuffff. Quina saaaaanta paciència que s'ha de tenir a vegades!!!". Somriu, segurament recordant com de difícil ho ha posat la dona. Seguim en servei.

IX.

03:28 hores. La Sala avisa d'un bar al carrer Santa Eulàlia que, en voler tancar, ha rebut amenaces per part d'un client que es nega a deixar el local. Arribem en uns minuts. Entrem just en el moment que acaben de sortir els responsables del local. Són tres persones i expliquen què les amenaces han estat amb un ganivet, que l'home acaba de marxar i que va borraratxo. També diuen que ja el coneixen com a client i que és una persona conflictiva. Parlen tots alhora. Diuen què es diu Basílio. El sergent els demana si posaran denúncia, i el propietari del bar diu que sí: "Pa que se de cuenta que no puede venir más así". Tot i l'hora que és al carrer hi ha unes quatre persones que acabaven de sortir del bar i que en veure'ns arribar s'esperen per dir-nos que la

persona en qüestió ha marxat caminant pel mateix carrer Santa Eulàlia. Alguns cotxes particulars que passen per davant nostre senten curiositat i miren als policies uniformats parlant amb el propietari del bar.

Donen la descripció, que es passa via ràdio: home de metre vuitanta més o menys, amb una samarreta vermella i la mà esquerra enguixada; complexió forta. Ens adonem que és un home que tot just ens havíem acabat de creuar quan ens estàvem apropant al bar abans de saber que era ell.

Una altra patrulla està recercant l'home. Entre les dos patrulles es bat la zona, fent les travessies a velocitat i frenant en arribar als carrers travessers per mirar tot al llarg d'aquests, per si la persona haguera tirat per algun d'aquests carrers. Ja no hi és. Passen els minuts. Només veiem a un jove que camina i al que no veiem la mà. L'observem des de dins del vehicle, circulant molt lent, anant en paral·lel a ell, fins que ens adonem que alhora que camina porta tota la mà dins el pantaló per la bragueta i es toca els genitals, sembla que s'estigui masturbant. S'adona que el mirem, s'atura, i sense treure la mà de dins la bragueta i amb mirada una mica perduda, com si no hi fos tot, ens diu amb tota naturalitat: "¡Es que me pica!...". –"Aaah!... ah!... Vale, vale", respon el sergent, a través de la finestra baixada. Seguim circulant sense comentaris. No ens diem res al cotxe. Poc després, quan reaccionem, riem per la situació. De l'home que ha fet les amenaces, ni l'ombra.

Uns minuts després, a les 03:55 hores, els dos patrulles deixen la recerca i segueixen el patrullatge i notifiquen a la Sala que estan disponibles.

El carrer és un escenari al·lucinant, la potència de l'energia, la voluntat, els desitjos, les aspiracions que emanen les persones: les venes de la urbs... És on qualsevol cosa és possible: doncs on, si no al carrer, a l'espai públic, es poden fer una majoria de reivindicacions? Espai d'accessibilitat, entesa aquesta com a nucli de la seva condició d'urbanitat (Joseph, 1999b:62), espai de circulació i de comunicació (Joseph, 1999b:51) en el que cuidar el carrer és considerar que el carrer és precisament el que fa habitable la ruptura (Joseph, 1999b: 67), motius pels quals la potencialitat de la voluntat de les persones es veu potenciada en tant que possibilitada al màxim.

X.

A les 04:10 hores, un cotxe patrulla de paisà notifica que acaba d'aturar un vehicle que ha originat una col·lisió amb un altre vehicle i que es donava a la fuga.

El sergent posa prioritaris i ens adrecem al lloc amb velocitat. En arribar veiem una altra patrulla uniformada, un cotxe particular estacionat enmig de la via i una patrulla de paisà. Un dels integrants de la patrulla de paisà explica al sergent que estava fent una identificació quan ha sentit un fort impacte i ha vist uns metres més endavant com el turisme aturat a la via, després de xocar contra un cotxe estacionat i arrencar-li el retrovisor a causa de l'impacte, marxava del lloc. L'agent ha corregut cap el cotxe autor dels fets per fer que s'aturés posant-se davant d'ell però, assumint el risc d'atropellar-lo, el conductor l'havia esquivat i seguit carrer avall. L'agent de paisà l'ha seguit a la carrera i, a una cantonada propera, s'ha penjat del cotxe per la finestra oberta del conductor, i estirant el braç, li ha tret la clau del contacte fent que el cotxe s'ha aturat a l'Avinguda Masnou.

Al conductor, en actitud totalment pacífica, se'l nota begut. L'identifiquen i es demana a la Guàrdia Urbana de l'Hospitalet de Llobregat que portin un equip d'alcoholèmia.

El sergent dona instrucció que enretirin una mica el turisme del particular ja que, tot i que no hi ha trànsit, està tallant l'esmentada avinguda i deixa l'actuació en mans de l'altra patrulla uniformada. Nosaltres seguim el patrullatge.

XI.

04:30 hores. Estem passant per la zona on acostumen a posar-se a treballar les prostitutes que ho fan a la via pública. És una zona apartada, de carrers asfaltats però sense immobles. El sergent explica que les prostitutes demanen presència policial per sentir-se més segures i que ells miren de fer passades⁵⁷, incloent la zona en el seu patrullatge.

De sobte, una d'elles estén el braç i ens atura. Sortim del cotxe patrulla. Ens explica en un castellà molt rudimentari i marcat accent de l'Europa de l'est,

⁵⁷ Fer pasades és passar cíclicament per un mateix indret o zona en un període més o menys curt de temps, ja sigui a peu o en vehicle.

que un home al que ha prestat un servei sexual l'ha obligada a estar mitja hora més amb ell, pagant-li la meitat del preu d'un servei de duració habitual. Explica que ho ha fet dient que és policia i ensenyant-li una placa policial. La prostituta ens diu el número de la placa de matrícula del vehicle de l'home.

Iniciem la recerca en la zona i es passa avís per l'emissora. Ve una altra patrulla propera per recolzar la recerca. "Aquí hi ha travelos i també ties molt joves", explica. També m'explica que molts homes diuen ser policies per intimidar i coaccionar les prostitutes a fer el que ells volen. Ell pensa que alguns poden ser-ho, però que també poden ben bé ser persones que es vulguin aprofitar, tot estafant-les a elles mostrant una placa falsa de les que es venen a determinades botigues. Explica que moltes d'elles tenen por donat que no tenen la situació administrativament regularitzada, i per tant poden ser deportades. De sobte, diu: "Quin contrast, eh, per això? Davant, la Diagonal: Llums, luxe..., i possiblement un dels hotels més luxosos de Barcelona..." – es refereix a l'hotel Juan Carlos I, proper i visible des d'on som, "...i al darrera, totes les putes, aquí, abandonades, carrers solitaris, sense llum..."

Qui sinó un policia per fer aquesta reflexió sobre un dels reversos de la societat?...

Fem la recerca uns deu minuts. No trobem res. Tornem on és la dona i li diem que si torna ens truqui ràpid pel seu telèfon mòbil. Ens diu que així ho farà.

Nosaltres marxem de la zona, però quedem a prop durant una mitja hora, per poder arribar amb premura si avises la dona. La trucada no es dona.

No hi ha més avisos de la sala ni cap ciutadà ens torna a requerir. No obstant, la ràdio no calla: Identificacions, alguns requeriments de persones que són atesos per les altres patrulles. Per part nostra, el torn acaba sense més novetats que les que hem tingut...

Hospitalet de Llobregat, dissabte, 29/05/04

Torn de nit, dissabte a diumenge (18:00 hores - 06:00 hores)

Torn de tarda nit. Fa un dia molt maco, molta llum, molt de sol. Fa bastant calor i a estones corre un airet refrescant i agradable.

Faig un tomb per la comissaria. Sec a la sala de descans i menjador. Té una màquina d'entrepanes, una màquina de refrescos, una màquina de pastes

dolces i una de cafès. Té nombroses taules i quatre cadires per taula. També té neveres, on els i les agents poden deixar la seva carmanyola amb el menjar preparat, i té microones per escalfar els àpats. Té una pica per rentar els plats i alguns mobles de cuina, on alguns deixen els seus coberts, l'oli i el vinagre, i altres estris i condiments de cuina.

El menjador és la part domèstica de la comissaria: és aquell punt que connecta als i les policies amb la vida quotidiana. Quan estan al menjador on tants cops han dinat, esmorzat o sopat, es relaxen per una estona i estan a casa, doncs la comissaria també és casa seva. Perquè en aquella Sala, s'hi pot estar a les 2 de la nit, a les 4 de la matinada, a les 8 del vespre, a les 3 de la tarda, a qualsevol hora. És un racó pràctic però fred i gens maco de comissaria, on poder desenvolupar una certa intimitat en l'acte dels àpats, que es pot reproduir en tots els cicles de menjades: esmorzars, dinars, sopars.

Ja estem al cotxe patrulla. En iniciar el servei, els components de la patrulla comenten entre ells actuacions que van tenir la jornada anterior i que, amb dos torns pel mig, no saben com han acabat.

Sovint hi ha aquest interès en saber com han evolucionat afers que porten un ritme normal, el de la vida, en estroncar-se el saber de la seva evolució per la circumstància antinatural dels torns de treball: per això, una majoria d'agents tenen la necessitat d'estar al corrent sobre com han evolucionat les feines començades.

Jo aprofito per interessar-me pel Jesús, el noi que havia rebut unes ganivetades però que previament havia agredit a diverses persones. Segons sembla, Jesús podrà seguir passejant les seves esvàstiques tatuades al pit i altres racons de la seva pell amb "l'orgull" de ser un ciutadà exemplar i no tenir cap antecedent policial. Ningú no l'ha denunciat. No hi ha denúncia ni detenció.

Al respecte, el sergent del torn comenta: "Clar, la gent, si no denuncia en calent, no denuncia. I si no denuncien, encara que sapiguem que ho han fet [es refereix a l'il·lícit penal], no podem fer res una majoria de vegades. La gent vol que ens ho saltem..., que ens saltem la llei!..., que fem detencions il·legals!... I, en canvi, l'únic que han de fer, és denunciar, i no volen, tu!".

On son els límits? La majoria de les persones entenen què, en principi, estan deslliurats de qualsevol compromís i obligació envers la seguretat col·lectiva, sense voler assumir, per exemple, el fet de denunciar pel temor

gairebé sempre infundat conforme fer-ho, els posa en no se sap quins riscos i perills.

I.

Una primera estona de patrullatge, un cafè ràpid, més patrullatge i per fi a les 20:08 hores entra un comunicat via emissora: ens diuen que una patrulla de la Guàrdia Urbana de l'Hospitalet ha vist a l'interior d'un Opel Corsa blanc amb una determinada matrícula a tres persones, una de les quals manipulava una pistola. A més, la matrícula correspon a un Ford Fiesta blau, motiu pel qual l'Opel Corsa podria ser sostret.

Totes les patrulles donen el rebut al comunicat i el sergent decideix adreçar-se per les rodalies d'on s'ha vist el vehicle en qüestió per participar amb el cotxe patrulla que ja cobreix aquell Sector en la recerca.

No es localitza el vehicle. Ni en aquell moment ni durant tota la nit: una emergència espectral, una mena d'al·lucinació, una imatge que real o no, s'ha buscat, però no s'ha materialitzat i ha romàs intangible.

II.

A les 20:30 hores, el sergent, que ha estat fora dos mesos per llicència per estudis, en passar per un carrer li pregunta a l'agent: "Aquí és on viu la piròmana?" Està refrescant els recorreguts, els llocs d'interès, els itineraris, els camins més ràpids per anar d'un lloc a un altre. Ell mateix diu: "Necessito un recorregut turístic per posar-me al dia; per què sinó, no es pot treballar bé". Em ve a dir que el policia ha de conèixer els carrers en el seus sentits positiu i negatiu –no com apreciació moral, sinó com a negatiu d'un positiu.

A la policia li cal conèixer els intersticis, els forats, els llocs d'interès, com arribar-hi de forma convencional i com fer-ho de forma intersticial. Un policia sense coneixement de l'espai on exerceix de policia, està en total desavantatge i, per tant, ho té molt difícil per prendre possessió d'aquell espai i territorialitzar-lo. A més, com diu Herbert, "els processos pels quals els oficials de policia fan i marquen l'espai, són complements bàsics del seu exercici de poder policial (...) Per oficials de policia interessats en crear "ordre públic", el control de l'espai és cabdal" (Herbert, 1997: 22).

Respecte al domicili que senyala com de la detinguda que té diversos antecedents com a piròmana, ell i l'agent etiqueten a la dona com a "sonaja": ha cremat més de sis turismes i algunes motocicletes, no recorden quantes.

Tenen clar, però, que la seva motivació ve donada per algun tipus de problema de salut mental, i no per cap ànim delictiu.

III.

A les 20:35 hores passem amb el cotxe patrulla per una animada Rambla d'Hospitalet plena de vianants, famílies que passegen i persones assegudes que prenen alguna cosa a les terrasses dels bars a la part central de la via.

Conforme anem circulant en sentit ascendent, sentim a un dels grups que estan asseguts a una terrassa tocant algun instrument de percussió i cantant. De sobte, callen un instant i a l'uníson, amb veu forta i clara, criden tots alhora: “¡Que toca la sirena, que toca la sirena!...”. A mesura que ens anem apropant on són, criden més fort i a més velocitat. La gent de l'avinguda, que entén el joc, està en la seva majoria aturada i ens miren. Somriuen mentre els ocupants del cotxe patrulla fan com si no anés amb ells, ignorant la situació.

Passem just davant del grup i en aquell moment criden “Uuuuuueeeehhhh!!!!”, enjogassats. Tombem la cantonada i mentre encara hi ha un munt de gent mirant-nos, rient i celebrant la juguesca, callen en deixar nosaltres d'estar en el camp de visió del grup. Nosaltres canviem de carrer en aquell moment, per tant deixem l'escenari. Els policies fan com si res, molt flegmàtics.

L'sketch urbà ha finalitzat. La comunicació entre uns i altres, basada en dir els uns: “ens sentim amb prou dret, i us tenim prou poca por com per bromejar amb vosaltres” i en contestar els altres: “efectivament teniu el dret, però com a representants del Poder, institucionalment hem de fer veure que no sabem que es bromeja amb nosaltres”, s'ha donat de forma clara i sense complicacions, reflectint el que Remy i Voyé evoquen de Goffman quan aquest autor ens convida a situar-nos “en un ordre immanent que presideix l'ocupació de certs espais, (...) una *mise en scène*, posada en escena, comuna i específica, que dóna un fons de previsibilitat a la imprevisibilitat de la improvisació aportant la capacitat de prendre distància per comprovar i avaluar per aplicar la regla, el rol més favorable (...)” (Remy i Voyé.,1981:22).

IV.

La nit transcorre monòtona de moment, sense activitat més enllà d'algun requeriment aïllat i afortunadament gens conflictiu. Les patrulles han anat sopant – estem en torn de treball de dotze hores -, sense impediments.

A les 00:30 hores, la Sala ens envia a un requeriment. Un home està fent aldarulls a un bar del Carrer Montseny.

La patrulla activa els prioritaris lluminosos i s'hi adreça ràpid. En arribar, surt a rebre'ns a peu de carrer el propietari del bar. Ens diu que l'home ja ha marxat, però que deu estar a prop. Que és un client que va una mica begut, que ha marxat del bar i ha tornat una estona després dient que li havien robat el telèfon mòbil dins del local i que no marxava, proferint algunes amenaces contra el propietari del bar.

Mentre el propietari del bar s'explica, a l'altra vorera del Carrer Montseny algunes persones s'aturen a veure com parlem amb el responsable de l'establiment. En canvi, aquelles persones que passen per la nostra mateixa vorera, que és molt estreta i els obliga gairebé a contactar físicament amb tots nosaltres, passen de llarg fent veure que no senten curiositat pel que succeeix.

No tenen uns metres de "seguretat" entre el possible fet conflictiu i ells i, per tant, segueixen camí, malgrat escoltin atentament mentre passen pel nostre costat.

L'agent camina, carrer amunt, buscant la cantonada propera per si l'home que ha generat els aldarulls estigués en algun carrer adjacent. L'acompanyo. De sobte, se sent un crit que prové d'un terrat. L'agent es tomba. Veu una parella de persones de mitjana edat al balcó d'un quart pis, a la vorera d'enfront del bar on han passat els fets i que sense trencar la foscor de la nit, doncs no han encès les llums, assenyalen el carrer al que ha arribat l'agent i diuen cridant: "¡¡Por la cabina!!", referint-se a una cabina telefònica que està al final del carrer.

Segurament, col·laboren en l'exercici de control social en sentir-se segurs a casa seva, anònims per la foscor. Són control social en estat pur i en exercici de la seva potestat de fer-ho, persones guaitant i defensant el seu territori de possibles transgressions.

L'agent i jo seguim el carrer pel que ens guien des de la terrassa. No es veu res. Tombem i tanquem el recorregut, fent el quadrat que ens torna a portar

al punt on es troba el sergent i el responsable del bar. En aquell moment, els vigilants del terrat, reclamen atenció: “¡¡Sssshhhhhht, sssshhhhhht!” Els agents es tomben de nou i veuen dos braços nerviosos dirigits cap a la cantonada d'avall. Apareix un home que és identificat visualment pel responsable del bar: “Es ese hombre”, diu.

L'home se'ns apropa caminant tranquil·lament. És identificat pels policies. Segons diu Sala, “no té res pendent” i quan se li fa entendre que ell mateix no sap del cert si el mòbil li han furat o no i si ha estat o no en aquest lloc, s'avé a raons i diu que pot ser que s'equivoqui. Està begut, i la seva actitud és dòcil i conciliadora. Du sang a la cara, i diu que li han fet “unos amigos, esta tarde”. La patrulla s'ofereix a dur-lo al Centre d'Assistència Primària i ell diu que “no, no; en casa ya me lavo la cara”.

La situació sembla ja pacificada: l'home no seguirà molestant al del bar demanant-li el mòbil que ningú sap on deu ser.

És curiós com les mostres més entregades i valuoses de col·laboració ciutadana davant un fet delictiu –que no assistencial -, es donen en la seva majoria des dels domicilis: segurament, perquè és un lloc on les persones se senten segures i anònimes. I des dels seus castells i les seves atalaies, els i les persones sí exerceixen el control social sense embuts. En canvi, a l'espai públic cal barrejar-se, preservar-se, cal mantenir la integritat física, l'objectiu de l'estada als carrers, assegurar-se l'èxit en l'intent, no posar-se en risc, on es té present que solidaritat sí, però només quan sigui imprescindible o inevitable i, sobre tot, quan no posi en risc els nostres interessos, actuals o de futur.

V.

Fi de la monotonia. A les 00:55 hores, una patrulla comunica: “Sala!, Sala!, estem a l'alçada de la Rambla Estatut amb Carrer Montijo. Ens atura un ciutadà per dir-nos que al carrer Montijo hi ha una noia estesa a terra que s'ha llençat al buit. La noia és a terra enmig d'una taca de sang. Sol·licitem ambulància i més patrulles”. El to de veu és nerviós. L'agent que comunica ho fa a gran velocitat. Es percep en la seva urgència la possible gravetat de l'estat de la noia. “Rebut. Els enviem l'ambulància immediatament. Patrulles 3 i 8, adrecin-se al lloc” - “Rebut” –“Rebut”.

El sergent comunica a Sala. “Nosaltres també ens adrecem al lloc”. Mentre ho fa, el conductor de la patrulla activa prioritari i multiplica per molt la

velocitat. Canvia bruscament de direcció i pren rumb cap el lloc. Estem a l'altra punta d'Hospitalet i a mesura que ens apropem, sentim com les dues patrulles evidenciades per la Sala al lloc, donen el "estem al lloc".

La patrulla que s'ha trobat amb el fet, torna a comunicar per ràdio: "Sala: com està lo de l'ambulància?. Aquesta noia està greu". La Sala contesta: "està en camí, està en camí. Torno a requerir el servei; però ha d'estar a punt".

00:58 hores. Arribem nosaltres. El sergent i jo baixem del cotxe patrulla gairebé en marxa. Arribem per la rambla i, quan agafem el carrer en qüestió, un carreró estret i força curt, veiem en perspectiva un cercle d'unes vuit persones. Descriuen un cercle relativament ampli. S'hi estan drets i entre els seus peus, veiem que hi ha una persona estesa a terra que sembla nua. Ajupits al seu costat, un noi i dos dels agents. Uns metres més enrera, dempeus, un grup de tres persones que després sabrem que són la mare, el germà i el padrastre de la noia. La mare està terriblement trasbalsada: plora, tremola, xiscla... El germà de la noia i fill seu, juntament amb dos agents més, l'agafen per evitar que s'apropi a la noia i miren de fer-la parlar per distreure-la momentàniament. Els altres dos agents estan parlant amb persones, intenten recollir primeres informacions per saber que ha succeït.

Se senten crits d'entre les persones que fan la rotllana: "¡¡Y la ambulancia, què!!" "¿Dónde coño está la ambulancia?" Estan molt alterats. Ens apropem caminant al grup, mentre seguim mirant de fer-nos una composició del que passa. Conforme ens apropem, veiem la persona que està estesa a terra. És una noia jove estesa de boca terrosa. El seu cap és visiblement obert i sagna profusament. De fet, la noia és enmig d'un bassal de sang que sembla provenir tot del cap esberlat. La seva cabellera jau desendreçada sobre la seva esquena. El cabell i la peça inferior de la roba interior és tot el que cobreix el seu cos. De tant en tant, es belluga lleument: una mica un braç, una mica una cama, algun lleu espasme general. L'agent i el noi que estan al seu costat li diuen: "¡No te muevas!... ¡No intentes moverte!... ¡Ya llega la ambulancia!... ¡No te muevas!". Tot plegat, fa que la gent estigui especialment esfereïda i nerviosa. En aquest moment, arriba l'ambulància. Els agents que parlen amb els testimonis deixen tot el que estan fent per obrir-li pas. Un dels agents es dirigeix al responsable del vehicle mèdic i li fa cinc cèntims.

El sergent comença a donar instruccions: ordena a alguns agents que convidin a marxar els espectadors que estaven al voltant de la noia, sempre i quan els mateixos agents no considerin que poden tenir informació d'interès per esclarir els fets. Disposa a dos agents per tal que tanquin el carreró per un costat, i ordena que un vehicle policial el tanqui per l'altre, amb el conductor a prop del volant per quan calgui obrir-lo i deixar sortir l'ambulància.

S'ha tancat l'espai: ha quedat restringit als seus usuaris habituals, el comú de les persones, per tal que estigui a completa disposició per les maniobres mèdiques i evacuació que s'hauran d'esdevenir, però també s'ha congelat per tal que ens conservi en la mesura del possible tal i com estava en el moment de la producció de l'emergència: així potser es trobi un indici sobre la causa del fet o sobre les seves circumstàncies, doncs el fet és prou brutal com per activar la restricció d'ús d'un espai públic als seus legítims usufructuaris.

En un moment, resten només al lloc la noia, el personal de l'ambulància, el nucli familiar de la noia i els agents. Alguns d'ells queden a disposició del personal mèdic. De sobte arriba una altra ambulància que, donada la magnitud del fet, enlloc de marxar es posa a ajudar en l'estabilització de la noia. Dos agents els ajuden en maniobres mecàniques dirigides pel personal mèdic.

El sergent es posa a parlar amb la família de la noia. S'hi adreça lentament, agafa pel braç a la mare, parla lent, suau, mira als ulls a tots tres, i els dirigeix missatges objectius i positius: "Están estabilizándola. Ahora, en cuanto puedan, la trasladan al hospital. Ahora tenemos que esperar, pero están haciendo todo lo que pueden. Ánimo. Estamos todos trabajando para ella, y seguro que nos salimos de ésta". Després d'això intenta iniciar una conversa molt bàsica amb ells en la que demana informació, parlant a la dona, però mirant al noi i a l'home per si ella no és capaç de contestar. Vol saber com es diu la noia, quants anys té, li demana qui són ells i com es diuen. Poc a poc, van entrant en la conversa del sergent, i ell els demana, en un moment donat, si saben què ha passat. La dona diu: "Que ha saltao. Ha saltao. Se me ha matao. Ha saltao y ya lo ve...". El sergent els demana permís per pujar un moment a la casa d'ells. La dona diu que sí, que la porta és oberta, i que faci el que vulgui. El sergent envia l'agent que estava al seu costat anotant les dades fruit de la seva conversa amb la família.

Mentrestant, el personal de les ambulàncies i els agents han girat a la noia emprant una maniobra mèdica. La intuben per diferents llocs, treballen tots de forma frenètica però coordinada. Ordenen als agents que agafin o deixin anar coses per tal de concentrar-se així ells en les parts més delicades i tècniques de la seva feina.

Mirem als balcons. Només hi ha, a l'alçada d'un tercer pis de l'immoble veí del de la família en qüestió, una noia jove que mira des d'un balcó. El sergent li fa senyals amb la mà per fer-li entendre que li demana si podem pujar a parlar amb ella. La noia diu que sí, i ens envia a un agent i a mi.

Ens obre la porta d'accés a l'immoble i arribem al tercer pis, on la jove, d'uns trenta anys, ens espera amb la porta oberta. "Passeu, passeu" –"Hola, bona nit. Gràcies per atendre'ns, senyora. Quina tragèdia, oi?" –"Sí, sí". Mentre parla, es dirigeix de nou cap al balcó, per seguir els fets des de la seva atalaia.

En acabar la seva frase, penso que, efectivament, la noia ha encertat en emprar el terme "tragèdia", enlloc de "drama", doncs de manera raonable existeix la possibilitat que el que s'ha esdevingut sigui una tragèdia, és a dir, un fet irreversible, una situació que no té marxa enrera ni solució en la magnitud del perjudici o la pèrdua que pugui suposar, una de les pors que l'emergència suposa, i és que un problema, fins i tot un drama, arribi a esdevenir tragèdia.

Precisament en aquest moment, 01:13 hores, veiem com l'ambulància carrega al seu interior la noia ferida amb la mare de la jove i surt del lloc, sirena activada i a tota velocitat, rumb a algun hospital. El padrastre i el germà de la jove es queden al carrer, parlant amb el sergent, que els deu estar demanant més dades. Les altres patrulles marxen del lloc.

La noia ens explica: "Sí, bé, són una família, que viuen a l'immoble del costat. Al quart. I sí, sí, sembla que s'ha tirat la noia... Bé, no sé..., ja veuran vostès... Però aquesta família, tenen una creu. És que, miri, la noia aquesta per mi que estava farta del padrastre... No sé si m'entén... De fet, hi ha una altra germana que el dia que va fer divuit anys, va desaparèixer per que estava farta de tot. No sé, és difícil tot plegat...i... bueno, vostès volen saber si he sentit alguna cosa, oi?. Doncs no, no... bueno, mirin, jo estava dormint, i m'han despertat uns crits. Primer pensava que seria una de les baralles típiques que hi ha amb massa freqüència en aquest barri... i m'he adonat que era una cosa diferent, perquè he sentit una dona cridant: "S'ha matat, s'ha matat. Estava

malalta i per això s'ha llençat” – és que la noia està en tractament psiquiàtric –. Aleshores he sortit al balcó i he vist la noia al terra enmig d'una taca de sang, amb el cap obert i un noi jove, un llatí, a prop seu. Primer pensava que anava amb ella, però no, era un que passava i que ha anat a ajudar-la. I tot de gent a prop. Però ningú l'ha tocada, eh? I també estava la mare, a prop, i tot de gent que l'agafava, a la mare. Hi ha hagut gent que trucava a l'ambulància i, pràcticament al moment, un home ha aturat una patrulla vostra que passava per la Rambla. I... res... esperant que arribés l'ambulància... Pobra noia, es movia... La gent s'anava posant molt nerviosa. I tothom li deia: “No te muevas, no te muevas”; però, rés, si de fet no es podia moure, només que feia l'intent, saps?”. I cridant: “Y la ambulancia, ¿dónde está la ambulancia?...”. I heu arribat vosaltres, un cotxe, i un altre, i jo que sé quants heu vingut, les ambulàncies han arribat, i heu tancat el carrer... Bé, no sé si us he dit res important...”. Ens acomiadem de la jove, i baixem al carrer. Ens reunim amb el sergent. Ell està parlant amb una patrulla de paisà que ha arribat per seguir recollint informació amb el jove i el padrastre, valorant la possibilitat d'engegar una investigació.

A la 01:40 minuts passem caminant per costat del bassal de sang. És una gran taca de sang fosca, espessa, amb bocins de quelcom més que sang: és una part de la vida d'una persona escampada pel terra de mala manera i en forma de mal presagi. Evidentment, no trepitgem la taca i pugem al cotxe patrulla. No sé si pensar que és un espai sacralitzat per la presència de restes humanes, o demonitzat pel motiu i la forma en què aquestes restes són presents. En qualsevol cas, és un espai sublimat i que no pot ser considerat com un espai qualsevol per a qualsevol persona que hagi viscut o conegut els fets, mentre aquests siguin presents, física o mentalment. El sergent informa la Sala de l'estat final de la situació, de la tasca de la patrulla de paisà, i la Sala comunica que ha donat ja tots els avisos pertinents.

Unes hores després, quan acaba el torn, m'hi apropo caminant. Encara és fosc. El lloc intenta recuperar-se: el silenci és menys tens, el presagi del nou dia, amb un compromís de llum, suavitza les tenebres de la nit passada. I la mà de l'home ha fet el que ha pogut per desdramatitzar el lloc, per fer-li perdre la seva part de càrrega demonitzada, d'escenari de fet probablement luctuós: la gran taca de sang ha desaparegut i queda al terra una taca humida més gran encara. És la prova que un equip de neteja municipal ha passat durant la nit –

era un dels avisos que ha fet la Sala -, i han treballat per acabar amb el senyal del que ha passat. Em ve al cap *El fantasma de Canterville*, d'Oscar Wilde, donat que, malgrat l'esforç de la brigada de neteja en forma d'aigua vessada a pressió per netejar al lloc, a l'epicentre de la taca humida s'aprecien, incrustades al terra, miques de sang espessa i quelcom que sembla carn. La taca fa palès, pels qui sàpiguen, que aquell espai ha acollit el cos precipitat d'una jove que, aparentment, ha intentat suïcidar-se.

Per altra part, s'ha produït un tancament de l'espai, una exhaustiva territorialització del mateix: en primer lloc, per garantir l'assistència i evacuació de la noia, i en segon terme per tal de congelar aquell espai en el temps i poder aprofundir sobre si és certa o no la presumpta naturalesa accidental del que ha passat.

Quan deixaré el lloc i marxaré a casa a les 06:35 hores, ho faré entristit, sense saber si ho ha intentat o ho ha aconseguit, i recordant que qualsevol espai pot ser escenari de qualsevol fet.

VI.

Una estona sense requeriments per part de la Sala ens permeten, als agents de la patrulla i a mi mateix, romandre en silenci dins el cotxe, recollit cadascun en sí mateix, pensant en el que hem vist i viscut, en el dolor de la mare, dels testimonis, en el nostre dolor, en la llevetat de la vida, en les nostres coses. Poc a poc, ens anem integrant amb el carrer, amb el que veiem més enllà de les finestres del cotxe. Tornem a ser-hi.

Sala dona un avís a les 02:30 hores: una dona ha trucat dient que un home d'aproximadament un metre setanta, pantalons curts, complexió forta i samarreta marró s'estava masturbant davant d'ella i possiblement, davant d'un grup de menors propers. Aquesta persona estaria deambulant a prop del parc de Can Boixeres.

S'inicia la recerca de la persona per part de dues patrulles a més de la nostra. Anem circulant amb la mirada atenta. Mentre ens adrecem al lloc, una dona ens atura i ens repeteix la denúncia: és la dona que ha trucat. Se li recullen les dades personals que no ha facilitat per telèfon i seguim pujant carrer amunt recercant l'home.

Enmig del carrer veiem a un noi solitari que no respon per res a la descripció, però que si podria haver vist l'home. Ens hi adrecem sense sortir del

cotxe patrulla i se li demana si ha vist algú que respongui a la descripció. El jove reacciona primer amb prevenció i por cap a nosaltres, doncs es queda uns segons com bloquejat, mirant-nos als ulls, callat, amb cara de por. Després ens contesta dient que no, no ha vist ningú. Ho fa sense gesticular, amb els braços estesos i inerts al llarg del tronc.

La policia, a la que es vincula automàticament als problemes, també és interpretada com una font de problemes. Possiblement per aquest motiu, el jove, sol, per la nit, interpel·lat per un equip de policies, actius i utilitzant la velocitat del vehicle, s'ha espantat fins que ha entès que, de fet, no passava res del que ell personalment s'haguera de preocupar.

Deixem enrera al jove i seguim la recerca. De sobte, una patrulla que està a l'interior del parc comunica que estan veient un home que respon a la descripció.

Hi som molt a prop i ens hi adrecem amb velocitat, entrant amb el cotxe patrulla a l'interior del parc, que és obert. Davant nostre, de sobte, veiem dos homes corrent: són dos agents de paisà.

Baixem del cotxe patrulla gairebé en marxa i ens afegim a la carrera sense saber perquè correm: tan sols seguim als que ja corren. De sobte, veiem davant nostre a l'home, estirat a terra boca avall i al seu voltant quatre policies de peu, dos de paisà i dos d'uniformats.

Els efectius de paisà, que havien arribat ja al parc, l'han localitzat masturbant-se entre uns matolls mentre mirava una parella que es petonejava i en requerir-lo per tal que s'identifiqués, ha passat per sobre de l'agent tirant-lo a terra i ferint-lo lleument, obligant a perseguir-lo a la carrera per detenir-lo.

L'home, musculat, vestit amb roba d'esport i amb una bossa esportiva que conté material d'entrenament de futbol, és ajudat a seure a terra, i quan se li demana si també s'havia masturbat uns mesos enrera davant uns menors a la sortida d'un metro, comença a somiquejar, demana perdó i diu que no ho pot evitar. Ningú li pregunta res més. Es fa un silenci per deixar-lo en pau amb el seu neguit. Amb tranquil·litat, la situació controlada, el parc seré, es demana un cotxe mampara per transportar el detingut a comissaria: actuació acabada. El sergent, un cop lligats els detalls del trasllat, deixa allà una patrulla amb el detingut esperant l'altre cotxe i disposa que tothom segueixi en servei, patrullant, a disposició per qualsevol altre requeriment.

VII.

A les 03:17 hores, la Sala dona avís d'una baralla al carrer Alacant amb carrer Pedraforca per part d'un grup d'unes deu o dotze persones. Per la proximitat i transcendència del possible conflicte, el sergent decideix anar-hi.

Hi arribem de forma gairebé immediata i veiem a un grup d'uns set o vuit homes autòctons, de mitjana edat, alguns d'ells borratxos, que increpen a crits i a pocs centímetres de distància a dos homes d'aspecte indígena llatinoamericà. Aquests estan de cara als primers però aquests en una actitud totalment pacífica i silenciosa, no es percep en ells gens de violència. Ens posem físicament enmig d'uns i altres i, tot just en aquell moment, arriben dues patrulles més que també s'interposen entre els primers, violents, i els segons, que en cap moment han mostrat una actitud agressiva.

Els autòctons criden alterats. El sergent parla amb ells i, a miques, arriba a entendre que un home d'aspecte indígena llatinoamericà estava orinant al carrer i en cridar-li ells l'atenció, s'havia mofat dels homes, marxant a continuació del lloc i deixant-los amb la paraula a la boca. En aquell moment havien aparegut aquests altres dos homes llatinoamericans que res tenen a veure amb el primer. Els homes autòctons, que ja estaven excitats, alguns força beguts, els han començat a increpar, a provocar-los tot insultant-los.

Els homes autòctons criden molt i d'entre tot el ventall de frases i "arguments" esgrimits, sobresurt una veu que diu: "Yo no tengo nada contra esta gente, yo no soy racista, pero tendrían que quemarlos a todos". Els que estan més beguts criden més i de forma més incoherent. Un altre repeteix: "Yo le metia fuego a todoh ello. Y no soy racitta, ¿eh?. No soy racistta..."

Dos agents acompanyen caminant als homes d'origen llatinoamericà a un extrem del carrer i els hi diuen què segueixin el seu camí mentre els agents segueixen identificant als homes autòctons sense pressa, per donar temps que els primers s'allunyin tranquil·lament i evitar així que uns carrers més enllà es pugui arribar a reproduir el problema.

Al carrer hi ha gent que no se sap d'on, ha sortit en sentir el brogit. Als balcons també hi ha gent mirant, entre la foscor, sense encendre llums, amb la intenció de no trencar el seu anonimats, de saber sense que els sàpiguen presents. Es veu com mouen els caps, intentant esbrinar que passa.

Els homes segueixen cridant. Semblen realment indignats pel fet que no s'hagi arribat a cremar viu com a mínim a un dels dos homes.

Acaba la identificació de tots ells. Un diu: "Bueno, qué: ¿no vamo ya?" Fan uns crits més, i, de sobte, silenci. Desapareixen. Cadascun fa el seu camí, com ciutadans individualitzats i dignificats com a éssers humans. La multitud s'ha desfet de sobte, han desaparegut. No queda ningú als balcons.

La multitud borratxa de respectables homes madurs i presumptes pares de família, haguera... cremat?... apallissat, vilipendiat als homes pel fet de ser sud-americans?... potser en un altre moment, potser de no haver aparegut la policia... però la multitud i l'alcohol estaven transformant, sens dubte, als individus en una "turba", en una massa incontrolada, grup social en estat pur, disposat en aquest cas a vulnerar respecte, drets, integritats, a dur a terme un linxament, més projectat sobre el seu rebuig personal a aquelles persones en tant que immigrants que no pas a elles mateixes (Tarde, 1986:63). I mentrestant, des de les finestres, testimonis que, com a Blade Runner, semblen creure que formen part de l'escenari estàtic enlloc de constituir-se com actors de repartiment d'aquesta petita explosió social. De fet, em recorden a Carrer quan diu que "el problema de la inseguretat no pot reduir-se a una sèrie d'intervencions d'ordre públic i de control del territori, (...). El respecte pels altres es construeix també amb la col·laboració i la implicació de tots" (Carrer, 2001: 67).

Segueix el patrullatge, sense que cap incident més trenqui la rutina de la patrulla. El torn s'esvaeix, com la nit, a la que queden pocs minuts de foscor en acabar, a les 06:00 hores.

Hospitalet de Llobregat, dimarts, 01/06/04

Torn de tarda (14:00 hores - 22:00 hores)

El ritual de cada dia en iniciar servei: número d'agent, quilòmetres inicials, núm. de vehicle, i números de portàtil.

I.

A les 15:30 hores, els integrants de la patrulla veuen un turisme que en creuar-se amb el cotxe patrulla sembla fer una maniobra evasiva, mirant d'amagar-se un dels ocupants per sota del nivell dels vidres.

El sergent decideix fer un canvi de sentit quan li és possible i, un cop fet i superats els tres vehicles que separaven la patrulla del turisme en qüestió amb maniobres normals –sense prioritaris ni sirena, per tal de no cridar l’atenció del vehicle que ha fet l’estrany -, el cotxe patrulla es posa al costat del turisme i amb la mà el sergent fa senyals per tal que s’aturi.

El vehicle es deté i a continuació ho fa el cotxe patrulla del que baixen els seus integrants. Estem al Carrer Riera Blanca cantonada amb Carrer Santa Eulàlia. Hi ha molt de trànsit i nombroses persones que passen a peu i en cotxe, amunt i avall. La gent que passa pel nostre costat mira en un ràpid cop d’ull i segueix la seva marxa, aparentant no prestar massa atenció. Alguns d’ells, però, s’afegeixen a altres que, en agafar més distància del lloc on som, s’aturen i miren detingudament l’actuació.

Tothom que està en les distàncies més curtes es “posa a cobert”, pren distància, el que Hall defineix com a distància de fugida, que és la que un animal salvatge deixa respecte a l’home o un altre enemic potencial, amb una correlació entre la mida de l’animal i la distància de fugida interposada entre un i altre (Hall, 1999:18), doncs, efectivament, a més sensació de perill o de desconeixement del que passa, més distància deixen les persones entre l’emergència percebuda i ells mateixos. Però un cop fet això, prenen l’asfalt com platea d’un teatre i observen. També semblen “prendre nota”: qui fa què, com actuen els policies, quin risc pot suposar aquell lloc, aquell vehicle, aquelles persones: acumulen informació i experiència per millorar la seva capacitat de gestió, de supervivència, en definitiva, a l’espai públic, acomplint el que afirma Hannerz: “ (...) Són una amenaça possible, i per tant la nostra vigilància de l’entorn, sigui o no conscient, és un component important en la nostra gestió del perill” (Hannerz, 1993:248).

Al turisme hi van un home de mitjana edat i dos joves. Un d’ells es queda dins del turisme, plega les cames i creua els braços, en senyal de disgust, posant cara de disconformitat amb la identificació que els agents van a fer. L’home i l’altre jove surten. El jove li diu a l’agent actuant que no li dóna el DNI, sinó que només li deixa veure, mentre ell el subjecta amb el braç estirat. El sergent, amb tranquil·litat, li diu: “Mira, si no me das el DNI, no te puedo identificar. Me lo pones muy difícil para ver los datos, y no acabaremos nunca”.

Immediatament, el jove, a qui es veia nerviós pel fet de negar-se a donar el DNI, li lliura al sergent.

La gent mira, però el que veu és una imatge estàtica, amb dos policies un dels quals parla per pocket però silenciats pel brogit del carrer i l'home i el jove que esperen pacientment que acabi la identificació: no es percep perill.

El sergent inicia una conversació amb l'home amb ànim de distendre la situació. Aquest explica que tot just han acabat de treballar i van a una pista propera d'atletisme per entrenar. La Sala contesta amb rapidesa i diu que les persones no tenen res pendent. Es tornen els documents a les tres persones, que amb un lacònic "adios, buenos días", entren al seu vehicle i es disposen a continuar amb la seva vida, després d'aquesta breu i no volguda interrupció.

Fins i tot en el millor dels casos, encara que no hi hagi detenció i, per tant, privació perllongada de la llibertat, la policia "pren" les persones: les atura, les interpel·la, les hi condiciona la mobilitat, les visibilitza i, a sobre, essent com és la policia un grup estigmatitzat, estigmatitza per contacte aquells qui obliga a interactuar, de la mateixa manera que el delinqüent estigmatitza per contacte a aquells que estan amb ell (Goffman, 1995:63), i són d'aquesta manera obligats a compartir part del descrèdit de la persona estigmatitzada (Goffman, 1995:43). És un fet indiscutible, però moltes vegades, no hi ha altra forma de saber, de discernir, de descartar...

El sergent comenta que "a vegades, veus la gent que et miren, o fan coses com amagar-se de tu, i després no hi ha res i a vegades, el que et sembla més normal, té ordres pendents... Però no és el normal."

II.

A les 15:50 hores, la ràdio passa l'avís d'una dona que ha patit un furt al seu domicili, al carrer Pujols: ha estat un home ros, molt alt, amb accent estranger, possiblement de l'Europa de l'Est, vestit amb un xandall vermell. Aquest ha trucat a la seva porta tot just després que ella tornés de l'oficina de la seva caixa d'estalvis, i li ha dit que havia de reparar-li quelcom per una fuga d'aigua. La dona l'hi ha deixat passar i ell, amb brusquedat i rapidesa, ha agafat la bossa de la dona que estava a sobre la taula on hi havia la documentació de la senyora i un sobre amb 1800 € que tot just acabava de retirar del seu compte. Aparentment, tot apunta que l'autor dels fets tenia controlada la senyora quan ha retirat els diners i l'ha seguida fins al domicili.

Donat que estem a prop del lloc, iniciem una recerca de la persona: s'accelera la velocitat del patrullatge del vehicle frenant bruscament a cada cruïlla per mirar en profunditat els carrers travessers, per si veiéssim al jove que hauria fet el furt.

Estem uns deu minuts fent la recerca, juntament amb una altra patrulla que està per la zona.

A les 16:03 hores, la Sala notifica que la senyora diu que els fets han estat sobre les 13:30 hores, és a dir, més de dues hores abans. Automàticament, el conductor disminueix el ritme i es deixa de mirar per les travessies.

Els policies saben què no té sentit recercar l'autor dels fets més de dues hores després del fet, doncs haurà emprat velocitat per fugir del lloc i possiblement hagi posat força distància del lloc o ja estigui fa estona sota sostre.

III.

A les 16:35 hores, quan estem fent un patrullatge a peu, passem per una placeta asfaltada, plana, desangelada i amb bancs. En arribar-hi, els integrants de la patrulla veuen un jove llatinoamericà que té alguna cosa a les mans que intenta amagar dels policies, assegut en un dels bancs. No obstant, davant la imminència de la presència dels uniformats, prefereix quedar-se quiet per no cridar més l'atenció: no li calia, ja l'ha cridat.

S'adrecen cap a ell. És un menor d'edat que diu no tenir classe per la tarda i que espera uns amics. Parla en un to de veu molt baix i enlloc de mirar als agents, mira a l'horitzó. Sembla tenir-los por, tot i el to de veu correcte i tranquil que s'empra amb ell.

Se li demana que buidi les butxaques i es comprova que, a més del telèfon mòbil que té a les mans i pretenia amagar, en du un altre a la butxaca. Se li pregunta que fa amb dos telèfons mòbils i diu que són seus, que "los necesito", i que "los he comprado yo". Parlant amb ell, acaba admetent que "el pequeño me lo regaló un primo, la semana pasada". No va més enllà d'això i no hi ha manera de saber si és sostret, ja que en passar els números d'identificació dels telèfons a Sala, aquesta contesta que no consten com a denunciats.

El sergent li pregunta: “¿Tu no estoviste en una pelea que os identificamos la semana pasada?” –“No sé. Sí, creo que sí.” Segueix el sergent: “¿Y tú viniste a comisaria?”. “Sí”, respon lacònica i breument.

No hi ha ningú més: l'indret està darrera un institut i davant un petit penya-segat, per lo que la plaçeta en qüestió queda apartada de qualsevol lloc.

Espai apartat, espai no ocupat per la resta de la societat, espai liminar: l'indret ideal perquè un adolescent, aquell- que-no-té-un-lloc-encara-definit, se senti al seu lloc.

El jove, tímid, silenciós, espera que li diguem que volem d'ell. Finalment, la Sala ens diu que no té res pendent.

Marxem del lloc, deixant al menor com l'havíem trobat, assegut, sol, al banc, esperant algú o alguna cosa, amb els dos mòbils que diu necessitar: un a la mà, l'altre a la butxaca.

El sergent em diu: “En veus un, i res; però tots junts..., fan baralles entre grups,... L'altre dia, uns quants d'aquests se'ls va aturar quan anaven a fer una baralla amb un altre grup, que havien quedat per esbarallar-se, i a les bosses d'esports n'hi havia que duïen ganivets de cuina”.

Explica que el jove que han identificat, per com vesteix i el seu origen llatinoamericà podria estar integrat en algun dels grups que, darrerament, estan duent a terme baralles tumultuàries entre ells.

Potser de forma instintiva, aprofiten l'energia desbocada de la multitud, exagerada, multiplicada, deformada, per arribar i fer col·lectivament el que no farien d'un en un.

IV.

Les 16:54. Patrullen mirant, escrutant els carrers, per tal d'estar atents per si revelen algun fet delictiu, algun conflicte. El sergent ens explica un fet de la nit anterior que va viure poc abans d'acabar el torn. Una noia de disset anys va trucar per la tarda – vespre al seu noi i li va dir “que me tiro”, referint-se a saltar al buit des d'un pont a l'autovia que creua una part d'Hospitalet de Llobregat.

La noia es va adreçar a un pont proper a una gran superfície comercial i es va llençar al buit, passant-li dos vehicles per sobre després d'impactar contra el terra. Un dels vehicles va tenir un accident fruit de la col·lisió amb el cos de la jove. La noia va morir.

El sergent explica que ja li tocava el canvi de torn i no va cobrir l'incident, que va ser cobert pels del torn de nit, però diu: "Estàs tant tranquil i de sobte, nen..., es lia que no vegis. No hi ha res, i de cop, "pum", ja la tens liada".

V.

17:40 hores. La Sala ens avisa que un taxista ha trucat al 091 (Cos Nacional de Policia) de Barcelona per avisar que a prop del IKEA, a les rodalies del carrer Ciències, hi ha un cotxe turisme estranger amb les quatre rodes punxades i que uns individus estan intentat robar als ocupants del vehicle, que estarien tancats a l'interior sense atrevir-se a sortir.

El requeriment és a prop d'on ens trobem i hi anem amb velocitat i prioritaris activats. Dos patrulles més s'hi adrecen també. Via ràdio, les tres patrulles es reparteixen la zona a batre per mirar de trobar el vehicle turisme estranger. Es fa la batuda per la zona, de carrers amples de dos direccions, atapeïts d'empreses i naus i amb certa densitat de circulació donat la proximitat d'immobles d'habitatges, de la superfície comercial i d'algun hotel.

La recerca es perllonga per més de deu minuts. Hi ha tensió a l'interior del vehicle davant la possibilitat que, a prop, algú estigui patint en aquell mateix moment un assetjament brutal, fins i tot una agressió. Una patrulla demana per ràdio a Sala si el fet pot ser un accident entre dos vehicles a la mateixa autovia i que el taxista s'hagi equivocat. Sorgeix el dubte entre els patrulles, es va fent palesa la possibilitat que s'esvaeixi el fet i que aquest quedi com un requeriment que no pugui ser cobert, ni tant sols constatat.

Finalment i després de demanar amb resultat negatiu a un taxista que, per poder ampliar dades, consulti a la seva central si els consta que algun company seu hagi donat aquest avís, el sergent decideix que s'abandoni la recerca i se segueixi en servei.

No s'ha pogut donar resposta... Haurà succeït? S'haurà equivocat el taxista amb la localització del lloc dels fets? Haurà estat a prop de l'IKEA d'Hospitalet o del de Badalona? Haurà succeït tot, i els ocupants del turisme hauran fugit fins i tot amb les rodes punxades?... No tenim respostes.

VI.

A les 18:35, la patrulla està fent el seu descans de vint minuts a la Sala de descans de la comissaria. Aquesta és a la mateixa planta on estan els serveis d'investigació. Mentre estan prenent un cafè, amb altres patrullers

també en descans, se senten uns crits curts i estridents, cada cop més forts: “¡¡Hiiii, hi, hi, hi, hiiii, hi!!”. Són crits anguniosos, d'ansietat, molt nerviosos, aguts i semblen de dona. Els patrullers callen, es posen seriosos de sobte, es miren entre ells i agafen posicions per mirar en angle, de forma discreta, al punt d'on surten els crits. Es posen tensos i en alerta perquè una comissaria és un edifici amb persones armades, amb estances petites, i algú especialment alterat pot ser un risc potencial pels ocupants de l'immoble, més encara si no se sap si pot anar armat o haver-se fet amb una arma. Els crits venen de les dependències de policia d'investigació.

Veiem tres o quatre agents d'investigació, de paisà, que passen per davant de l'estança d'on surten els crits. Hi passen amb prudència, lentament, mirant dins l'estança d'on surten els crits per veure què passa. En pocs segons, entren on estem nosaltres: “No, res. Tranquils. No passa res. És la mare de la jove que ahir es va llençar a l'autovia, que l'hi ha donat una mica de crisi. Ja està el sotsinspector amb ella”.

L'ambient és relaxa. Tothom roman seriós en recordar els fets i saber que la mare de la noia suïcida està a l'estança del costat, però els queda clar que la persona ansiosa no va armada i que està acompanyada d'agents que l'assistiran cas que la seva ansietat vagi a més.

Els crits acaben. Un silenci definitiu acaba tornant als agents a la normalitat de les seves converses que, no obstant, es reprenen en un to de veu més recollit, possiblement per respecte al dolor proper que es viu al costat.

VII.

A les 19:49 hores, i quan portem ja una bona estona de patrullatge sense incidents després del descans a comissaria, passem per un carrer estret, de circulació densa de trànsit rodat i molta gent caminant amunt i avall. És un carrer més. Un carrer com qualsevol altre.

El sergent, explica: “Just aquí, al xamfrà, la setmana passada vaig venir a un requeriment. Un tio va agafar a la seva..., a la seva parella, la va agafar així del cap, i li va fotre un “trenc”⁵⁸ al front que no vegis... Li va obrir el cap, li van haver de donar quatre punts” –“A... la... a la parella?”, pregunta l'agent. “Sí, sí: el tio, a la tia. Li va fotre aquí una sangada que no vegis...”. Senyala el lloc

⁵⁸ El sergent és de Lleida, i per “trenc” cal entendre “trau”, ferida oberta.

exacte: és l'angle llis i esmolat d'una columna de marbre polit a l'entrada d'un immoble.

El lloc en qüestió és un punt neutre, tant asèptic com la resta d'espai públic, tan transitat, tan quotidià com qualsevol altre punt d'espai públic. Ningú de tots els qui passen pel lloc poden imaginar aquell lloc pler de sang, aquell espai com a escenari d'una emergència. Els policies sí, sense esforç. Saben que l'emergència pot tenir lloc a qualsevol lloc, en qualsevol moment, de qualsevol forma i per qualsevol motiu.

VIII.

A les 20:32, la Sala envia una patrulla a un requeriment. Segons una trucada telefònica, al carrer Comerç amb carrer Muns un home està essent agredit per dos joves. La patrulla dona el rebut i sentim per ràdio com posa la sirena. Com nosaltres estem a prop, el sergent dona avís a la Sala conforme ens hi adrecem també. El conductor accelera, posa els prioritaris lluminosos i hi arribem en menys de tres minuts. Just darrera nostre arriba l'altre patrulla.

Un cop a la ubicació facilitada trobem un home amb aspecte de no tenir casa, molt prim, molt moreno de pell, brut, mirada extraviada i que du dos petits gossos lligats. Plorós, ens diu que és a ell a qui agredien uns joves, que, segons diu, li estaven tirant pedres. Mentre ens ho acaba d'explicar surt d'un immoble proper una dona de mitjana edat i molt arreglada en el vestir que li diu: "Antonio: he hablado con esos chicos, y no te han hecho nada, ¿eh?. ¡No digas mentiras, Antonio!". L'home està com acovardit i el sergent demana a la senyora que l'acompanyi, tot allunyant-la del lloc.

En aquell moment, i del bar a la cantonada d'enfront on és l'home, surten dues dones, cambreres de l'establiment, que comencen a parlar en veu molt forta: "¡Qué verguenza, cuatro mossos para este hombre!"... "¿Y cuando me entró al café y me dijo que me pegaría, ¿qué, eh?"... "Si siempre está igual, que le pegan, que le pegan..."

La senyora que parla amb el sergent li explica que aquest senyor és un veí de la zona, que viu a un pis amb la seva dona i que està desequilibrat. Diu que sempre està acusant gent d'atacar-lo quan és ell qui, a vegades, té conductes agressives amb altres persones.

El sergent s'assegura que s'estiguin fent les tasques d'identificació de l'home i que s'estiguin passant a la Sala.

Mentrestant, la gent que està per les rodalies del lloc, que fa cantonada amb una plaça, mira amb deteniment la identificació de l'home i la reacció de les cambres. Algunes persones, després de mirar-s'ho, passen per la porta del cafè a que les cambres les hi expliquin personalment els greuges que sostenen contra l'home. Un cop satisfeta la curiositat, les persones marxen definitivament o tornen al centre de la plaça des d'on segueixen observant els fets. Les cambres, de tant en tant, criden i gesticulen des de l'entrada del cafè amb la intenció que els policies les escoltin: "A mi me dijo: A ti, gorda, te voy a rajar. Eso me dijo... Y ahora, aquí, haciéndose el víctima... ¡¡Ayyyyy!!"... "Parece mentira, con lo chulo que se pone cuando grita: ¡¡Que te rajo, que te rajo... parece mentira...!!".

L'home resta immòbil, segueix com acovardit, amb aspecte de persona totalment indefensa. Els agents són correctes amb ell, però mantenen certa distància, més que res per no alterar més els ànims de les cambres, amb les que el sergent també va a parlar. Li expliquen què l'home ha entrat diverses ocasions a aquell cafè i ha marxat sempre sense pagar, a partir de la qual cosa, quan elles li han negat servir-lo, l'home s'ha posat molt irascible i les ha amenaçades.

Es parla amb l'home i aquest confessa que, de fet, no li han tirat cap pedra, però que hi havia nens que es ficaven amb ell. El sergent li diu que no s'ha de cridar a la policia si no fa falta i aprofita per comentar-li que té els veïns força enfadats i que ha de mirar de mantenir una bona convivència. L'home diu que sí, però no sembla atendre.

Les cambres, després de parlar amb el sergent, han vist calmada la seva necessitat de ser escoltades i ateses.

La gent de la plaça segueix mirant, potser perquè esperen què els agents facin alguna cosa respecte a l'home que, un cop identificat i havent constatat que no té res pendent, és convidat a mirar de no alterar els veïns. Un cop fet això, els agents marxen i queden persones a la plaça encara quietes, sembla que esperin que es faci alguna cosa sobre l'home.

El llenguatge de la vida quotidiana associa sovint violència⁵⁹ a transgressió de les regles (Remy i Voyé, 1981:129), com passa sovint amb reivindicacions socials de clar contingut polític com les alegalitats socials, la diversitat cultural, la desqualificació personal de les persones immigrants, la reivindicació de les joves i dones respecte a la igualtat social (Macé,1999:62), les dels joves en general respecte a les seves específiques reivindicacions formals, manifestades a partir dels seus propis models.

Efectivament, i tornant al cas recollit, sembla com si sovint es confongués anòmic amb malalt, anòmic amb delinqüent i malalt amb delinqüent. Com si es donés per fet que aquell que es comporta especialment diferent, que es regeix per formes de fer, tempus, ritmes i arguments diferents, és un “altre” perillós. Com si, tant sols per ser com és, o mostrés desacord, trenqués el pacte social o el poses en crisi, la qual cosa torna a evocar-me al Goffman d’*Internados*, reconeixent que no jugar, o jugar malament en context social, obre la porta a una munió d’etiquetes que senyalen i categoritzen de manera sistemàtica -contraventor social, malalt, delinqüent – a aquells que no segueixen les normes de l’ordre social (Goffman, 1984:358).

VIII.

A les 20:43 hores, tot just quan s’acaba aquesta actuació i mentre entrem de nou al cotxe patrulla, la Sala envia un altre comunicat. Hi ha un home amb una xeringa amenaçant a persones al carrer Carmen Amaya, al barri de Bellvitge. La Sala amplia la informació: “La persona és un gitano apodat “el Negrito”, conegut per la gent i que du una samarreta blanca”.

Ens hi adrecem tres patrulles amb prioritariis lluminosos i amb velocitat donada la perillositat dels fets. La Sala dona més informació: “Ha trucat una persona que ha estat agredit per aquest senyor, que respon al nom de Santiago “el Negrito”. El requirent ha rebut un cop a la mandíbula”.

Quan arribem a la zona, pocs minuts després, les patrulles es reparteixen la zona per recerchar algú que respongui a la descripció.

A les 21:00 hores, una patrulla notifica haver localitzat a un jove d’ètnia gitana que vesteix samarreta blanca.

⁵⁹ A partir del contextde Remy y Voyé, utilitzo el concepte “violència”, com a sinònim “d’emergència”.

La zona és de carrers amplis, amplies voreres i carrers de molts carrils i doble direcció, connectats els blocs de cases amb els carrers d'un costat i altre per amplis espais oberts amb porxos en els baixos entre un immoble i un altre. Això permet la recerca allargant la vista a gran distància, però també facilita la desaparició de la gent d'un a altre carrer per entre els blocs.

Anem al lloc on la patrulla ha vist el jove. Veiem un grup d'unes vint persones de totes les edats –des de bebès en braços de les seves mares, a una avia aparentment de més de seixanta anys -, són gitanos i semblen ser família. En un primer moment, l'aparició de quatre agents que s'adrecen cap a ells causa revolt –es mouen molt, s'agiten -, i comencen a parlar-nos tots alhora en veu alta. Els agents, caminant tranquil·lament però amb decisió, s'apropen i s'aturen a uns dos metres, per explicar amb tranquil·litat que necessiten identificar un dels joves del grup, doncs estan cercant a un jove amb samarreta blanca com la seva que acaba d'agredir algú. Es tranquil·litzen de cop, i, seguint amb les seves coses –entrar i sortir d'una furgoneta, portar un bebè a un cotxe per canviar-lo, xerrar, moure's, portar peces de cotxe d'un a altre lloc -, no posen cap problema a la identificació del jove, que lliura el seu DNI.

D'entre el grup, hi ha dos joves que s'estan molt quiets, un d'ells amb una jaqueta enrotllada al seu braç, com si amagués quelcom. En un moment donat, aquest s'aixeca discretament i marxa caminant sense presa. Ningú no l'atura.

La situació em recorda com Elijah Anderson explica meticulosament a *Code of the street* el funcionament dels codis propis de regulació de la violència de les zones urbanes de població negra guetificada als Estats Units d'Amèrica, doncs intueixo que se'ns han escapat moltes senyals, ordres, instruccions i tàctiques que s'han estat gestant davant nostre en el sí del grup de vint persones i relacionades amb la discreta marxa del jove que amagava alguna cosa. A més, no dubto que, de la mateixa forma que els policies han aplicat els seus codis formals amb el grup, també aquest ha aplicat el seu amb els policies i ha decidit que en aquesta ocasió no faria prevaldre els seus codis propis i no aplicaria la negativa al control formal de la policia, doncs han disposat prou informació com per saber que no estaven en risc (Anderson, 1999).

Els nens criden, la senyora gran parla sense parar amb nosaltres i amb qui sembla ser el seu marit. La Sala contesta conforme el jove identificat ha

estat detingut en alguna ocasió, no té cap ordre pendent i, el més important, no es diu Santiago, per la qual cosa no és la persona que busquem. Ens acomiadem i deixem al grup amb el seu brogit frenètic.

Seguim la recerca dins el cotxe patrulla i un altre patrulla ens dona un missatge via ràdio adreçat al nostre cotxe: “Sergent, ve cap el vostre cotxe un jove en un ciclomotor que va acompanyat d’una persona que respon a la descripció”.

L’agent atura el cotxe patrulla immediatament i sortim, mirant en totes direccions, esperant que passi el ciclomotor.

Efectivament, venen, però a peu –el conductor del ciclomotor l’empeny a mà-. El jove que va amb ell du samarreta blanca i és molt, molt fosc de pell. Sembla tenir uns trenta i pocs anys.

L’agent s’apropa a ell, i li diu: “¿Cómo se llama usted caballero?” –“Yo... yo... Santiago,... ¿Porqué?, ¿Què pasa, señor agente?”

Dos agents fan un apart amb el jove que acompanya a Santiago: l’identifiquen i li demanen què buidi les butxaques. El jove col·labora en tot i es mostra molt tranquil i correcte.

Mentrestant, d’entre els espais oberts dels altres blocs es veu venir de lluny un grup de sis joves que riuen, gesticulen i senyalen amb braços estesos la identificació que s’està duent a terme. Costa saber si la seva actitud és hostil cap a nosaltres o no. Dos agents es posen mirant cap a ells, immòbils, mirant de marcar-los ja de lluny una distància que els joves no respecten. Venen decidits però, en arribar a uns deu metres de la zona on som, voregen la petita esplanada i se’n van cap a l’altre costat del carrer. Ja de prop, els policies entenen que sembla que se’n riuen de Santiago.

Mentrestant, Santiago diu que no porta DNI i insisteix en què no ha fet res ni té res a amagar: “Jefe, señor agente... Si ya le ha preguntado, y yo le dicho... Que sí, que llevo el xocolate...Si no m’escondo, jefe. ¡A los traficantes, a esos no los parais, no! ¿Porque no los parais, eh? Os vacilan, luego pasa delante vuestro y se rie de vosotros... ¿eh?”. La seva veu és tremolosa, sembla físicament molt dèbil.

Continua el seu monòleg: “Shhh!!... Catorce... catorce años he estao en el talego, ¿eh?. Pero,... pero ya he cumplio.” Insisteix: “Aquí, mañana y tarde tendríai que estar, y no ahora, cuando estoy yo, fumandome un ¡porro!...

shhh!!... cuando estoy fumándome un ¡porro! Tenei que venir. ¡Joder! Us han cridat lus vecinos... no passa res... Solu e xuculata...”.

Obviant la xarrera de Santiago i el fet que porti una mica d'haixix a sobre, el sergent li pregunta per la persona agredida presumptament per ell fa una estona. Reacciona fent-se el distret: “Eh?. Uuuuy... No, no... Uy... Hace día que no lo he visto, eh?” Li pregunta: “Bueno, días no, esta tarde le has pegado, ¿no?”... “Fff!!!, jefe,... no sé. Ese tío me debe un dinero, jefe, no sé...”. Calla.

El carrer és pler de gent silenciosa que s'està aturada i observa atentament l'actuació: l'observen, l'examinen, l'avaluen; seriosos, concentrats, mirant tots i cada un dels moments de l'actuació, examinant als policies.

Els altres agents han acabat d'identificar al jove que anava amb ell i el conviden a agafar les seves coses i marxar. El jove marxa.

Estem apostats a tocar de la façana d'un immoble, Santiago és amb l'esquena tocant a la paret del mateix. De sobte, un agent es toca el cap: a sobre nostre hi ha balconades, des d'una de les quals algú ha escopit, caient l'esput sobre el cap de l'agent. L'agent no reacciona mostrant contrarietat per tal de no donar satisfacció a l'autor de l'acció ni excitar els ànims de ningú. Se li diu a Santiago que es desplaci una mica a la dreta. Ens movem tots de manera que cap balcó quedi sobre els nostres caps. No s'ha d'oblidar que en algunes ocasions, enlloc d'esputs, a alguns indrets han llençat sobre els agents objectes molt pesats i molt contundents, com per exemple bombones de butà, olles, o algun petit electrodomèstic.

Em separo una mica i veig quatre balcons amb espectadors divertits que miren, satisfets –de fet, somriuen obertament -, els fets del carrer, escopinada inclosa. El que no es pot esbrinar és si respecte a la situació es riuen de la persona interpel·lada pels policies, o dels policies que estan clarament a l'expectativa, doncs no se senten en terreny segur per ells.

En Santiago no va identificat. Diu que viu a l'immoble del costat, motiu pel qual se li diu que cal anar al domicili per tal que ens aporti algun paper que l'identifiqui, ja que cas que la persona agredida el denunciï, haurà d'estar filiat. Ens diu que l'acompanyem a casa seva.

Quan entrem a l'immoble ens trobem amb la seva mare que baixa corrent per les escales. Es posa neguitosa i sembla que va a posar-se a plorar, davant la qual cosa ell es posa molt nerviós i agressiu amb nosaltres. Se li diu a

la mare que es calmi, que no passa res, i se li explica que només cal identificar-lo. El sergent li diu a la dona que ell mateix pot pujar amb la mare d'en Santiago al pis per cercar un document identificatiu qualsevol, mentre Santiago i tres agents esperen a un replà. Ella insisteix: “¿Y que vai a hacerle cuando me vaya?”. El sergent la convenç que no li passarà res i marxen.

Queden al replà del primer pis Santiago i tres agents, juntament a una familiar d'ell, una noia jove amb un bebè, que acaba d'arribar segurament enviada per la mare a fi i efecte que faci com de “observadora de la ONU”, pensant que així garanteix l'evitació d'alguna agressió que dona per segura contra el seu fill.

Així, al replà, Santiago comença a provocar verbalment als agents, gesticulant de manera molt teatral: “Me caguen su putamadreeee.... Sí, sí la mujer está llorando... Que yo le quería evitar eso, mmmbre!!” “Si es que,... como sois. Y mira, que m'están dando los cinco minutos, y os meto de hostias, eh, que os meto...¡¡¡¡¡Mmiraaaaa!!!!” –es dona uns cops forts ell mateix a l'abdomen “¡¡Mira!! Soy demasiao” “¡¡Y tú, tú, al subir las escalera, me has pegao por la cara!!” –assenyala amb la ma estesa a un agent, el més alt i fort dels tres. “Y mira, mira, si quiero, me abro la cabeza aquí”; Simula el gest de colpejar-se amb un extintor penjat de la paret del replà -, “y digo que has sido tu. Porque soy más listo que tú” –els agents no s'immuten: “Como quieras, como quieras”, li respon un dels agents. -“¿Y todo esto, porqué, porque vamos indocumentaos?... Si es que tenei un traficante delante lo morro, y no os dai ni cuenta... Si ej queee”. Els agents no diuen res. No el miren. Ell, automàticament, li agafa el bebè dels braços a la seva familiar, sembla que posi el bebè entre ell i nosaltres com a assegurança contra una possible represalia.

Després d'un parell de minuts amb el nen en braços i de silenci tranquil, el sergent baixa caminant: “Ja està. Ja tenim la filiació”, que és l'únic que calia per si el presumpte agredit volgués denunciar els fets, faltes penals que originarien la citació d'en Santiago. Ens donem la volta i amb un lacònic: “Adéu”, abandonem el replà escales avall deixant a Santiago, la seva familiar i el bebè una mica sorpresos per l'actitud dels policies, que “passen” d'ell. Comença a cridar: “Hijosdeputa. ¡Y tu, maricón, ya me he quedao con tu cara!”.

Es refereix a l'agent alt i fort al que ha intentat provocar. Cas omís. Sortim de l'immoble.

A fora hi ha una altra patrulla que ha vingut mentre nosaltres pujàvem a l'immoble. Encara queda gent al carrer que mira als policies. Pugem als respectius cotxes patrulla i deixem el lloc. Són les 21:42 hores, i aquest servei ha estat el colofó d'aquest torn.

Hospitalet de Llobregat, dimecres, 02/06/04

Torn de tarda (14:00 hores - 22:00 hores)

La tarda comença amb el cel un tant cobert i una temperatura fresca, agradable per un inici d'estiu. L'ambient és assolellat i pels carrers d'Hospitalet, multitud de persones per tot arreu, caminant, deambulant.

La tarda és molt tranquil·la, doncs no entra cap incident. Aparentment, no hi ha feina. La ràdio tampoc sona gairebé i quan ho fa tant sols és per donar resposta a la petició d'informació d'alguna identificació així com la resposta d'alguna patrulla a la que s'ha comissionat a fer alguna gestió sol·licitada pels efectius d'investigació: esbrinaments de domicili, lliuraments d'ordres judicials.

De tant monòtona, la tarda es fa fins i tot avorrida. Precisament, aquesta inactivitat dóna la mida, per contrast, de l'activitat frenètica, nerviosa i accelerada que defineix la reacció davant les emergències. El conductor de la patrulla, em diu: "Això no és normal. Feia temps que no tenia tanta tranquil·litat dins el cotxe".

Des de l'interior d'un cotxe patrulla, la convivència amb la irrupció de nombroses emergències arreu sembla més pròpia de la quotidianitat que no pas aquesta calma, no habitual, fins i tot antinatural. Això corrobora un cop més com l'emergència forma part amb normalitat de la quotidianitat, és una possibilitat habitual dins la quotidianitat.

I.

16:07 hores. Els components de la patrulla veuen un home d'uns quaranta anys, amb cabell llarg recollit en una cua i gorra de visera vermella. Du una cervesa a la mà i camina tranquil·lament al llarg d'una avinguda, en una actitud absolutament normal: sense cridar l'atenció per res.

Decideixen identificar-lo per si tingués alguna ordre pendent per part d'algun Jutjat. Entenc que el motiu és tant sols que la persona beu cervesa.

Estacionen el vehicle uns metres més endavant i baixen del vehicle tot just uns segons més tard d'haver vist l'home. Aquest ja no hi és. Ha desaparegut en algun punt de la travessia per la que l'home circulava, llarga i força buida d'establiments i portals.

Els policies, amb tranquil·litat, caminen tot al llarg de la travessia: rés més que una desolada i ampla vorera, deserta de gent i de vida aparent. L'home deu haver entrat en alguna de les escassíssimes portes que hi ha al llarg tram de carrer. Fins i tot, és possible que hagi entrat a una escola bressol que hi ha al carrer.

Així, sense intenció de fer-ho, aquesta persona ha “despistat” als professionals del seguiment i interpel·lació de les persones: els recursos propis de la via pública, uns segons, el llarg i monòton gris del carrer i el trànsit, ha estat suficient per què una persona qualsevol i sense motius per amagar-se hagi desaparegut del camp d'acció dels policies deixant-los sense capacitat de reacció.

II.

17:03 hores. Després de més de dues hores de patrullatge encara monòton i avorrit, el sergent veu, de lluny, dos joves que passegen caminant i que li criden l'atenció. Li sembla que un d'ells manipula alguna cosa amb les mans que, per la forma discreta i poc gesticulant amb que ho fa, podria ser haixix.

L'agent conductor del cotxe patrulla s'adreça immediatament cap al carreró per on han trencat els dos joves i en passar al seu costat, el sergent, a través de la finestra, els diu que s'aturin. Els dos joves, que caminen tranquil·lament, obeeixen amb calma mentre el sergent baixa del cotxe i l'agent estaciona i baixa del vehicle ràpidament per donar recolzament al seu company de patrulla.

Els dos joves són majors d'edat des de fa escasses setmanes, atlètics i de mirada arrogant. Vesteixen xandalls lluents, nous i de colors llampants.

El sergent li diu al jove que li ha cridat l'atenció: “¿La semana pasada estuviste en una pelea, no?” Contesta: “No. No, bueno, sí. El sábado, sí, que me identificasteis, y tal. Pero no tengo nada más, ¿eh?”.

L'agent els ha demanat els seus documents identificatius. El carrer on som és la confluència del carrer Alòs amb un petit carrer peatonal, un racó que

acull, a més de la via del tren per la que passen escandalosos combois cada pocs minuts, un immens i costerut pont metàl·lic pel que passen els esforçats vianants que necessiten creuar la via.

No és un carrer massa de pas i bàsicament l'utilitzen aquells que creuen el pont. No obstant, els pocs que hi són miren la identificació. De l'immoble més proper al lloc on s'està duent a terme la identificació surten a dues finestres de dos pisos diferents dos homes de mitjana edat, un d'ells en samarreta imperi – tampoc fa tanta calor, senyor -, i observen en silenci tranquil com es desenvolupen els fets. Durant tot el decurs de la identificació la gent que passa pel carrer observa l'escena: Ho fan afluixant el ritme ja de lluny i mirant i escoltant, però sense parar del tot, possiblement perquè el carrer no permet massa distància i no deuen considerar “prudent” aturar-se o potser ho consideren com una intromissió en la “intimitat” de policies i joves.

Poc a poc, conforme el decurs de la identificació es percep com un afer desvinculat d'emergència, monòton i sense alteracions, els qui miren des de finestres acaben per entrar a l'interior dels seus pisos.

Mentrestant, els policies esperen la resposta de la Sala mentre demanen als joves que buidin les seves butxaques. Aquests ho fan amb tranquil·litat, però de forma diligent. L'actitud correcta dels joves fa que la dels agents sigui més relaxada i propensa a mirar d'establir una conversa amb els joves sense deixar de tenir tensió per si s'esdevingués qualsevol complicació. Els nois, un cop buidades les butxaques, demostren d'aquesta forma que el sergent s'havia equivocat, doncs no duen haixix ni cap altre efecte d'interès pels policies.

El jove que havia participat en la baralla uns dies abans parla altre cop amb el sergent i li explica que està una mica preocupat per si el fet d'haver participat a la baralla i haver estat identificat li suposa algun problema per poder dur a terme un viatge en uns dies amb els seus pares a València. El jove diu que li preocupa “porque igual tengo que ir a firmar al juzgao, o eso, ¿no?”. El sergent li diu que en tot cas, que passi per comissaria a preguntar-ho, però que no creu. El jove insisteix en què no té cap altre antecedent.

Uns segons després s'entén la seva insistència en voler fer-nos creure això; justament perquè no és cert. Sala diu que l'altre jove, que ha estat en silenci, no té res pendent, i que el jove de la baralla tampoc té cap ordre

pendent del jutjat, però si un altre antecedent policial per robatori amb violència i intimidació.

Se'ls torna la documentació als joves i s'acomiaden. Els joves s'acomiaden educadament. El missatge en què Sala transmet l'antecedent del jove, s'ha emès de forma codificada. Així, el jove deu pensar que els policies no s'han assabentat que ell té un antecedent, pensant que els ha enganyat. Els policies, pel seu compte, saben què potser el jove pensa això.

Entre les persones interpellades i la policia, gairebé sempre hi ha un joc d'ocultacions i secrets entre uns respecte als altres i a l'inrevés.

III.

17:20 hores. La Sala ens passa un avís via ràdio. Ha trucat per telèfon una dona des del carrer Barcelona i diu que dos joves d'uns vint-i-cinc a trenta anys, vestits amb roba moderna, un de ros i l'altre castany, li han sostret la seva bicicleta de color plata. Diu la dona requirent que els autors del fet han marxat en direcció al carrer Lleida. El sergent notifica via ràdio que ens hi adrecem, igual que dues patrulles més enviades per la Sala. El conductor de la patrulla accelera el vehicle i canvia de direcció per així adreçar-nos al lloc. No obstant, menys d'un minut després, la urgència obliga a canviar el rumb: la Sala notifica que al carrer Miraflores hi ha una dona a qui, després de demanar un full de reclamacions a un establiment alimentari, una de les dependents del local l'ha amenaçat ensenyant-li un ganivet de grans dimensions.

Donada la proximitat a la que estem d'aquest fet, el sergent decideix deixar el seguiment de l'altre incident, de menys gravetat i cobert ja per dues patrulles. Notifica a la Sala que ens adrecem a assistir la dona amenaçada. Ens hi adrecem més de pressa per la possible presència del ganivet.

Arribem al carrer Miraflores. Estacionem el cotxe patrulla i sortim ràpidament del vehicle.

Aquest carrer, que fa pujada, està pler d'establiments, farcit de persones que pugen i baixen per les voreres atapeïdes. El brogit del trànsit, dels vianants, dels nens i nenes que criden és fort.

La nostra sortida més que decidida del cotxe i ràpida entrada a l'establiment provoca una gairebé imperceptible però real reacció entre la majoria dels vianants. La gent que puja i baixa pel carrer, aparentment aïllada

de tot el que els envolta, fa un sobtat enlentiment del seu pas i fins i tot estiren el coll per veure que passa, què fem a l'establiment.

Una munió de mirades de gent que puja i baixa, de persones que s'aturen i que, per uns instants, conflueixen cap a nosaltres i les nostres accions: la velocitat a la que ens hem desplaçat i l'entrada a un establiment a peu de carrer, molt obert i d'immediata accessibilitat des de la vorera, ha activat especialment als vianants, flânneurs atents als possibles senyals de perill i a la localització i assenyalament de possibles llocs perillosos, per afegir, suposo, aquesta marca en el seu mapa d'itineraris.

Quan entrem a l'establiment fem un cop d'ull. Veiem una dona que des del carrer i davant la porta de l'establiment ens crida discretament. Sortim del lloc davant la mirada atenta i una mica espantada de les dues dependents de l'establiment, i anem a parlar amb la dona.

Mentrestant, sentim com per ràdio es passa avís d'una possible baralla de joves a uns carrers d'on estem. Algunes patrulles notifiquen què s'hi adrecen.

La dona, d'uns trenta anys i que està totalment calmada, ens explica que en demanar el full de reclamacions, la dependenta l'hi ha ensenyat un ganivet sense que l'hagi arribat a amenaçar de forma explícita, però fent que se sentís intimidada. La dona insisteix que només vol el full de reclamacions.

El sergent entra a l'establiment i demana per fer un apart amb la dependenta. Els pocs clients que esperen per ser servits s'aparten i deixen distància entre policia i treballadora.

Arriba un altre cotxe patrulla que estaciona a uns metres sense que els agents surtin del seu interior. El carrer, actiu i animat, segueix farcit de persones que miren el que fem, esperant potser que passi alguna cosa.

La dependenta explica la seva versió i diu que ha agafat el ganivet que utilitza per treballar mentre parlava amb la dona i que aquesta s'ha sentit al·ludida. El sergent centra el problema en el full de reclamacions, donat que és l'únic que demana la requirent. Deixa l'actuació en mans de la patrulla que acaba d'arribar i que uns minuts després avisarà per ràdio que resten en servei després que l'establiment hagi posat a disposició de la requirent un full de reclamacions sense més problemes.

IV.

Son les 17: 37 hores. Acabem de deixar l'establiment on es demanava un full de reclamació. La nostra patrulla va ràpid cap al cotxe. Al sergent el preocupa l'avís de la baralla que s'ha radiat uns minuts abans: "¿Ha passat algo amb la baralla?", pregunta a l'agent. Aquest, que ha estat pendent de les comunicacions, l'informa que sembla ser que hi ha hagut una baralla tumultuària a prop d'on ens trobem. Que ja hauria acabat i que s'estaria cercant per les rodalies els protagonistes.

Sentim per ràdio que la baralla ha acabat quan han aparegut els patrulles i que la situació en si és tranquil·la, tot i que els patrulles estan recollint informació per tal de recercar els participants. Al lloc on són els patrulles, segons notifiquen via ràdio, no hi ha ferits ni integrants de la baralla: tan sols hi ha algun testimoni.

Tot s'ha esvaït. Una altra fantasmagòrica explosió d'energia, un altre fet que, oficialment, mai se sabrà si ha existit o no.

Una de les patrulles diu que segons alguns testimonis, part dels integrants de la baralla han fugit corrent pel carrer Prat de la Riba, sense disposar de més dades. Altres patrulles inicien les recerques a partir de les informacions de la patrulla que és al lloc.

A les 17:42 hores, la patrulla que és al lloc dels fets dona més informació. Diu que la baralla l'han protagonitzat dos contra dos persones i que al seu voltant hi havia un nombrós cercle de gent.

Informen què moltes persones properes, en veure el cordó de gent, pensaven què era una baralla amb un nombrós contingent de participants. També informen què, en arribar ells, la gent s'ha dispersat i els integrants de la baralla han desaparegut barrejats entre la gent. També diuen què, segons testimonis, un dels implicats duia sang a la cara. En un primer moment, alguns testimonis han afirmat que s'havia esgrimit alguna arma blanca però els patrullers, per testimonis que apunten en sentit contrari, creuen què no ha aparegut cap arma blanca durant la baralla. La patrulla no pot obtenir més informació. Aquesta patrulla deixa el lloc dels fets i un parell de patrulles notifiquen què faran una recerca per la zona. La Sala els pregunta: "Entenem que no tenen cap descripció dels joves" - "Negatiu. No tenim cap descripció" respon una de les patrulles. Continuen: "Sabem que són joves,... queeee...,

disset, divuit anys, que un grup dels dos, sol estar en aquesta zona habitualment,... i no tenim més descripció” -“Rebut”, contesta la Sala.

Finalment, impossible tenir un nom, una descripció, una dada concreta. El públic que testimoniava els fets i la multitud que els representava s'ha desfet de sobte en aparèixer els policies que, tot i la seva velocitat, no han tingut marge ni recursos de reacció davant una multitud aprofitada pels que s'han barallat per confondre-s'hi. Turba veloç que s'integra i es desintegra en totes direccions. Impossible seguir el rastre dels fets. La baralla quedarà impune, igual que ho quedarà, de moment, el robatori de la bicicleta ja que, fins acabar el torn, ningú haurà identificat a cap dels possibles autors ni al vehicle en qüestió.

S'ha passat d'una calma total a un esclat d'emergències simultànies en el temps. Emergències imprevisibles, pràcticament incontestables.

V.

A les 17:45, la Sala passa un comunicat a totes les patrulles avisant que a instàncies del grup d'investigació de salut pública [drogues], no es pot circular per un seguit de carrers entre les 18:00 i les 20:00 hores.

El motiu de la petició està en què els investigadors tenen coneixement d'algun fet delictiu. Possiblement algun passí⁶⁰ de drogues que s'haurà d'esdevenir en aquell lloc i entre aquelles hores. Demanen què no passin cotxes patrulla per relaxar als delinqüents, perquè facin allò que hagin de fer, però sota l'atenta mirada dels policies de paisà que haurien de passar desapercebuts. No es vol activar ni posar tensos als delinqüents amb la presència de cotxes patrulla, de la policia volgudament visible.

Deuen aconseguir l'objectiu, doncs a les 20:05 hores la Sala sol·licita dos cotxes patrulla amb mampara, que són els especialment habilitats per transportar detinguts, per tal de dur a comissaria dos detinguts fruit de l'operatiu que els policies d'investigació han dut a terme en aquells carrers.

Un tancament de l'espai selectiu: els policies de paisà han tancat el pas als seus companys uniformats. A més, el control que han exercit ha funcionat com un tancament en tant que han hagut de territorialitzar intensament el lloc

⁶⁰ Lliurament d'una partida de droga, d'uns portadors a uns altres.

per poder efectuar les detencions de forma discreta per no alertar a les persones, sospitoses o no.

VI.

A les 17:49 hores, la Sala passa un comunicat: "Segons trucada telefònica, al carrer Vinaròs a un establiment, un home està agredint la seva dona i destrossant el local de la mateixa". La patrulla amb la que estic és molt a prop i ens hi adrecem a tota velocitat i amb prioritaris activats. El barri és de carrers estrets i les nombroses persones que hi ha als carrers miren amb atenció el vehicle amb prioritaris activats mentre aquest es troba en el seu angle de visió.

Per problemes d'accessibilitat del trànsit hem d'estacionar a uns cinquanta metres del local. Sortim del cotxe i correm cap el local. Hi ha persones al carrer que, en veure'ns córrer, s'aturen al lloc on són de forma brusca i ens segueixen amb la mirada.

És com si, davant el risc que poden implicar o significar policies corrent pel carrer, necessitessin aturar-se a lloc segur, - allà on són i ja han constatat que no hi ha risc -, per recollir informació d'on és el focus de risc. Les mirades són tenses, serioses, concentrades: de normal, identifiquen policia amb perill i problemes, però policies corrent semblen ser identificats amb riscos greus i imminents.

Arribem a la porta de l'establiment. Un segon de mirades entre els membres de la patrulla, cercant reconeixement l'un dels altres, i s'entra al local amb decisió.

Una dona plora i un home està quiet i tranquil al centre del local, igual que una altra dona i dues criatures d'uns sis anys. No hi ha violència.

L'home denunciat ja ha marxat: és la ex-parella de la dona que plora, propietària de l'establiment. Les altres persones estan donant recolzament a la dona.

Aquesta no ha patit cap agressió física però està evidentment trasbalsada i tremolosa. Diu que l'home li ha pres les claus del domicili d'ella. Explica que estan en procés de separació, que ja no viuen junts i que ella ja l'ha denunciat en altres ocasions per maltractaments.

L'establiment està intacte, no hi ha cap dany. Se li pregunta a la dona i ens confirma que no li ha fet cap mal. Es demana antecedents a la Sala, de la

dona i de l'home del qual ella ens dóna les dades. Informen què no hi ha cap denúncia per maltractament, sinó una denúncia de la dona contra l'home per una falta d'amenaçes.

Fem part de les gestions des del carrer, amb la intenció de fer menys tensa la situació de la dona, evitant-li el fet de tenir policies uniformats a l'interior del seu establiment.

Al carrer hi ha gent aturada.

Miren el que passa, preocupats per la presència de policies a l'interior d'un establiment que, pot ser, formi part de la quotidianitat de moltes d'aquelles persones, possiblement veïns de la zona: "Tindrem un focus de risc, d'emergències, instal·lat en el mapa del nostre espai vital?", es deuen preguntar.

Ha arribat una altra patrulla. Aquesta es fa càrrec de l'actuació, que passa per saber si la dona presentarà denúncia. Ella respon afirmativament. També passen la descripció de l'home per ràdio per si alguna patrulla el localitzés. Després, la patrulla que es fa càrrec surt del local per romandre una estona per la zona, per si localitzen l'home o aquest tornés al local.

El sergent decideix deixar el lloc i avisar a la Sala que seguim en servei.

VII.

19:45 hores. Després d'una llarga estona de tranquil·litat, unes persones que es troben a l'alçada de l'entrada del Parc de la Torrassa avisen la patrulla amb la que estic que hi ha un grup de noies menors assegudes a un banc, una de les quals sembla molt èbria.

Ens hi adrecem. El cotxe patrulla entra a l'interior del p, que permet l'accés amb vehicle de forma còmode. Tot just a uns metres es veu a les joves. Una d'elles sembla visiblement inconscient, com sembla indicar la laxitud del seu cos i manera d'estar tirada al banc. Les altres, que estan nervioses i al seu costat, en veure'ns, fan palesa la seva preocupació i neguit i s'apropen a la patrulla per demanar ajuda. Diuen, de forma atropellada i trepitjant-se les veus, que elles han begut una mica, però que la seva amiga ha begut més i que està molt marejada. Mentre passa això, s'ha fet una gran rotllana de gent al nostre voltant. Em crida l'atenció que aquesta gent ja estava a pocs metres, allà mateix, i que moments abans podrien ben bé haver auxiliat d'alguna manera a les joves esperant a la presència de policies per agrupar-se .

Acompanyem les seves explicacions amb les passes que ens duen cap a la jove. En arribar, veiem que, certament, està inconscient i té un pols aparentment feble.

El sergent demana a la gent que s'aparti per tal de deixar espai entre el banc on està la jove estirada i la resta de la gent.

Donada la multitud l'agent uniformat es queda amb el sergent, i pel fet d'anar vestit de paisà, em faig càrrec de la jove. Pregunto a una de les amigues com es diu: "Jessi", contesta. Dono copets a les galtes de la noia i la crido pel nom. No reacciona. El sergent que segueix amb la mirada els fets, demana per ràdio una ambulància urgent. Els agents uniformats mantenen a ratlla a la multitud que, de bona fe, té l'impuls natural d'apropar-se cap a la noia, dificultant accessos, restant tranquil·litat a la situació i envaint la seva intimitat.

Arriba un altre cotxe patrulla. Com la presència d'una noia jove inconscient atrau poderosament, ara ja sí, la curiositat i preocupació de les persones que estan apilotonades, aquests agents nou vinguts reforcen el cordó improvisat i per fi es pot deixar un espai suficient entre els qui miren i el banc on és la noia. El sergent aprofita per demanar les documentacions a les amigues i fer-se amb la de la noia i així mirar de comunicar amb la seva família.

Pocs minuts després arriba l'ambulància. Constaten la inconsciència de la noia i la disposen a una llitera per traslladar-la a l'Hospital de Sant Rafael. El sergent deixa l'actuació en mans d'un altre cotxe patrulla. Un moment abans que marxi l'ambulància, arriba, molt esverada, la mare de la noia. Algú ha avisat abans que poguéssim fer-ho nosaltres per canals oficials.

Mentre se li demana la documentació i se li prenen les dades de forma ràpida, s'explica a la dona que ja està la situació controlada, que no passa res, que porten la noia a l'Hospital, però que està estabilitzada i controlada. La dona, que segueix força alterada, puja a l'ambulància per acompanyar la seva filla.

En aquest moment la nostra patrulla deixa el lloc i resta una dotació, esperant que es desfaci la multitud curiosa que espera que l'ambulància abandoni el lloc mentre acaben de recollir dades de les menors amigues de la jove beguda.

Des de poc després de les 20:00 hores fins la finalització del servei, a les 22:00, torna a regnar la més absoluta de les calmes.

Hospitalet de Llobregat, dijous, 03/06/04

Torn de tarda (14:00 hores - 22:00 hores)

En acabar el brífung, les patrulles es posen en marxa: acaben de preparar-se, tot recollint material de comunicacions, comprovant els vehicles, repassant els respectius serveis.

La ràdio no deixa de transmetre peticions que fan les patrulles de consultes a l'ordinador per comprovar identifications de persones, així com de gestions per complimentar ordres judicials: de detenció, de lliurament d'oficis per citar a persones a judicis, d'esbrinaments de domicilis. Es mira d'ocupar les primeres hores del torn amb gestions rutinàries i planificades. De tant en tant, alguna actuació, algun requeriment, trencarà amb aquesta activitat planificada rutinària.

I.

14: 38 hores. El patrullatge comença tranquil, sense requeriments. Els agents, després d'haver complert el ritual-protocol de donar les seves dades, les del vehicle i el número de ràdio portàtil que duen, estan reconeixent la ciutat per saber en què pot haver canviat des del dia anterior. La tarda, a més d'assolellada i clara és especialment calorosa, fet que deu propiciar la poca aflluència de gent al carrer en aquesta franja horària.

A vint quilòmetres per hora, mirant a través dels vidres, els agents se situen en el rol de patrullers, en l'actitud de patrullatge. De moment i per molta estona, la tarda tranquil·la i monòtona serà el principal enemic de la seva atenció, de la seva recerca preventiva.

Després de més d'una hora de patrullatge en el cotxe policial sense cap novetat més enllà d'un parell d'identifications i sense més repercussió que la irrupció i interpel·lació sobre les persones identificades, el sergent decideix començar un patrullatge a peu per la zona del Parc de la Marquesa i rodalies, a la zona de Collblanc. Quan entrem al parc, el sergent, que ha estat uns mesos fora de servei, pregunta a l'agent: "Els ionquis encara es fiquen per aquí o que?". L'agent respon, dirigint la seva explicació més a mi que al seu company: "Sí, és que aquí es veu que aquí a dalt, a..., Barcelona, hi ha un centre de metadona... Més que res és la impressió que s'emporta la gent..., que no el que realment fan". M'expliquen aleshores que reben sovint moltes trucades de

persones espantades per la reunió de diverses persones amb aspecte d'heroïnòmans i que són persones que es reuneixen al lloc després de rebre la metadona.

Els policies, però, saben què no hi ha emergència. No obstant, han de donar resposta a la por de la gent i s'hi passen, parlen amb els ex toxicòmans i rebaixen així el nivell d'alarma de la gent.

La policia no tant sols està especialitzada en l'atenció de l'emergència: també ha d'estar preparada en decidir què és emergència i què no, i quan ho és, en quin grau. Cal saber quina resposta mereix cada situació i aplicar-la correctament. Per això vegades els policies han de fer una mediació que signifiqui a les persones que determinades senyals no es corresponen a una emergència, per fer la copresència menys difícil i fins i tot arribar a normalitzar-la.

II.

A les 16:40 hores, una patrulla que ha estat enviada a cobrir un requeriment a una gran superfície comercial per uns clients que han volgut pagar amb un bitllet de vint euros falsos, demanen una estona després a la Sala que els enviï una patrulla per traslladar detinguts als autors dels fets. El sergent s'estranya, donat que aquests fets no tenen per què ser motiu de detenció. Demana el detall de l'actuació i els agents actuants diuen què al no anar identificats els autors del fet, aquests han convidat als policies a anar fins al seu cotxe on deien tenir la documentació. S'hi hanavingut i, un cop allà, els agents els han demanat d'escorcollar també el vehicle. Les dues persones no s'esperaven aquesta petició. S'han posat nervioses, però han accedit. Al maleter del turisme, els agents han trobat aproximadament un quilogram d'haixix. Aquesta actuació és la nota que trenca amb la monotonia que està governant policialment aquesta tarda a Hospitalet de Llobregat.

Esperem a mig recorregut des del lloc dels fets fins la comissaria a una de les patrulles que transporta a un dels detinguts, per acompanyar-la per si hi hagués algun problema amb el detingut. No seria la primera vegada. De fet, m'expliquen el sergent i l'agent de la meva patrulla, com ja han fet altres policies en el decurs d'aquesta recerca, que és una pràctica relativament habitual per part d'alguns detinguts dificultar el seu trasllat, intentant causar danys al cotxe patrulla des de dins, donant patades als vidres o a la mampara

que separa la part trasera de la davantera del cotxe patrulla. A vegades trenquen el vidre amb risc per ells mateixos, o es fan mal en agafar una mala postura, donat que estan emmanillats i tenen la mobilitat limitada.

El cotxe patrulla, amb vidres posteriors foscos i el pont lluminós activat, circula a velocitat viva però sense urgència. Nosaltres hi anem darrera. La gent no sap que en aquell cotxe hi ha una persona privada de llibertat, emmanillada, potser nerviosa, neguitosa o enfadada.

En no veure l'interior del cotxe patrulla, la gent no es neguiteja, no s'espanta. Amb els vidres foscos se'ls evita l'alarma, se'ls evita la generació d'un sentiment d'emergència més fort encara en evitar l'ensurt, la por, el qüestionament del que està establert.

III.

A les 16:55, entra via ràdio un requeriment peculiar fet per part d'una patrulla. Els agents de la patrulla en la que estic riuen amb ganes quan una altra patrulla notifica a la Sala per emissora la troballa de tres cossos de coloms morts al mig d'una via pública, i sol·licita algun servei municipal competent per "aixecar els cadàvers" (sic.) i recollir els cossos dels animals.

IV.

A les 17:15 hores, passem a l'alçada del carrer Enginyer Moncunill i el sergent veu, des del cotxe, com un jove amb el que creua la mirada fa algunes maniobres estranyes amb les mans i s'aixeca de sobte i comença a caminar, defugint-lo.

El sergent fa estacionar el cotxe amb premura i sortim del vehicle. En aquell moment, tot de gent que hi ha en aquest carrer bulliciós ens mira. Des de totes les direccions del carrer. Per contagi fins i tot, hi ha gent que s'atura, deixen de caminar per mirar què miren altres. Em sento escrutat i controlat.

Creuem el carrer i anem cap al jove, que en veure'ns sortir del cotxe s'ha aturat de sobte donant-nos l'esquena, com volent deslliurar qualsevol idea que ha d'amagar alguna cosa de nosaltres, per la qual cosa no li caldria fugir.

La gent mira atentament, en silenci, amb cares serioses. Entro a un bar proper i li comento al dependent: "Hola, que tal. ¿Cómo está el ambiente, no?, digo, porque noto a la gente un poco tensa, ¿puede ser?" –"¡Bueh!" diu l'home "¿No va a estar tensa la gente, si estamos hasta los cojone de los crios estos, vendiendo droga aquí todo el día... Ese, trafica – señala amb el cap el noi que

ja està identificant la patrulla-. Te lo digo yo. Si es que es una verguenza. Más caña, les teniais que dar. Más caña”. M’acomiado de l’home i vaig cap a la identificació.

El jove està amb l’esquena contra una paret i els policies, a menys de dos metres d’ell i encercolant-lo, després de demanar-li que buidi les butxaques i comprovar que no du res, passen les seves dades a Sala. No té res pendent. S’acomaden del jove, sempre amb la mirada a sobre de molta de la gent del carrer. Si duia alguna cosa, l’ha llençada.

L’actuació ha acabat, però amb la sensació que queda alguna cosa pendent, que la gent demana que endevinem alguna cosa, que ens hem perdut algun detall.

V.

Segueix el patrullatge. La tarda és anodina, grisa, plana. No sembla que hi hagi feina. A les 20:00 hores i en relació a això, el sergent comenta: “El que si hi ha, és molta cosa latent...; parpelleja” –amb les dues mans fa el gest de parpelleig, i continua - “està latent... tu estàs tranquil, i,... pum,... pum, pum,... de sobte esclata, comença la feina, quan menos t’ho esperes i on menos t’ho imagines... Bueno, això és el que a mi em sembla, no se”. Una descripció planera i gràfica de l’emergència i la seva condició d’imprevisible.

VI.

A les 20:35 hores, “esclata”, tal com diu el sergent. La Sala, via emissora, dona un avís d’agressió, possiblement violència domèstica, a un número de carrer del Carrer Can Serra. Avisen què, segons el requirent, se senten molts crits i s’estan llençant coses per la finestra.

Davant la possible gravetat de la situació, tres patrulles donen el rebut i avisen què s’adrecen al lloc. La nostra patrulla també ho fa sense que el sergent li ho hagi de manar a l’agent que condueix. El conductor accelera a fons i amb els prioritaris activats comença a esquivar vehicles.

Arribem al lloc els primers i simultàniament amb dues motos patrulla. Sortim del cotxe a la carrera i ens adrecem cap al bloc en qüestió. El temps pot estar jugant en contra d’algú. No se sap exactament a quin bloc és, però la gent, indirectament, ens ajuda. A peu de carrer hi ha una multitud d’unes cinquanta persones, amuntegades en petits grups i que miren cap a una zona

de balcons en concret. Al terra hi ha objectes domèstics i alguns trossos de vidre, objectes llençats per l'aire i esmicolats en contactar amb el terra.

S'afegeixen quatre agents més que deuen haver acabat d'arribar, en total són vuit agents uniformats. La gent apilotonada mira als policies i mira als balcons. Tot plegat forma part d'un tot. Un agent s'atansa a una persona que fa gest d'apropar-se a ell i aquesta li explica que on se sentien crits fins feia un moment i saltaven coses per la finestra és al quart pis del bloc Z.

Tots els agents van cap a l'entrada del bloc i truquen a un munt d'interfonos insistentment. Demanen que els obrin a la veu de: "Policía. Mossos. Abra". S'obre la porta. Un dels agents queda una mica endarrerit i diu a la gent que s'allunyi de la zona immediatament inferior a la balconada pel risc que caigui quelcom. La gent dóna un tímid pas enrera, però fan cas omís. Malgrat pot tornar a caure qualsevol cosa per la finestra, a la gent li pot la curiositat, la necessitat de tenir cert contacte amb el fet, representat per la proximitat amb l'immoble, i al mateix temps emparats com se senten pel no contacte físic amb el que pugui estar passant.

Un altre agent, en entrar a l'immoble, truca als dos ascensors per assegurar que mentre pugen ningú no pugui fugir de l'immoble per altra ruta que no sigui l'escala que els agents utilitzen.

La resta puja a la carrera. Que els crits hagin acabat pot ser bon senyal, o el pitjor dels senyals. A l'alçada del tercer pis, un veí obre una mica la porta i, amb por, senyala en silenci cap amunt amb el dit la porta del quart pis, on s'han produït els fets.

Es disposen els agents com poden al voltant de la porta i truquen. Obra una dona que plora desconsoladament. El primer que se li demana: "¿Está él dentro, señora? ¿Está dentro?" –"No, no. Se fue."

No obstant, un agent li demana que surti al replà. Ho fa per si l'agressor encara estigués dintre. Un altre policia dóna consignes als seus companys: "És possible que no hagi deixat l'immoble. Mireu a les plantes de dalt".

Se li demana permís a la dona per tal que un agent entri igualment al pis i faci un cop d'ull. Ella accedeix. Ho fan perquè estan obligats a assegurar-se per ells mateixos que s'estan prenent totes les mesures per garantir la seguretat: la dona pot estar essent coaccionada, pot tenir por, pot estar confosa. El policia por rebre una inestimable col·laboració ciutadana, però sap

que sempre treballa sol. Per seguretat, normalment, no acaba de confiar del tot en ningú.

Els agents que han rebut les instruccions de comprovar l'escala puguen les plantes a la carrera cercant al possible autor dels fets mentre que, simultàniament, donen instruccions als veïns que surten a mirar per la porta: "Por favor, entren en sus casas. Entren y cierren la puerta, por favor". Escombren l'escala i comproven que no hi ha ningú amagat. La dona, per altra part, confirma que l'agressor ha fugit molt pocs minuts abans, que la ha colpejada i ha provocat diversos danys a la casa, on hi ha objectes trencats.

Se li demana una foto de l'agressor que la dona proporciona. Immediatament, un dels agents baixa al carrer on han anat baixant bona part dels altres agents per no augmentar la tensió existent dins de l'immoble. Se senten veus de veïns que parlen entre ells: "No queremos cosas aquí en esta escalera"; "Que se vayan"; "Pues yo a este chico lo hacía una persona normal".

L'agent que du la fotografia l'ensenya als seus companys per tal que iniciïn la recerca, i al mateix temps els dona la descripció de com va vestit. Aquests comencen immediatament a escombrar la zona. Mentrestant, la gent que està al carrer segueix amuntegada, mirant. Comenten coses animadament. El brogit que genera la gent és fort, viu i sona fins i tot a festiu. Algú diu que ha estat espectacular com queien les coses dels del balcó i com, afortunadament, no han ferit ningú –motiu pel qual costa entendre que segueixin muntegats allà mateix, tot just a sota. La gent mira el policia que surt de l'immoble i que es veu que dirigeix als altres, el que ensenya la foto a la resta d'agents. Una dona s'apropa descaradament: "Oiga, ¿me deja ver la foto a ver si es el que yo digo?" –quan ho diu s'aboca literalment sobre la foto, que l'agent li aparta també descaradament de la vista –"¿Porqué, señora?" pregunta l'agent - "No, porque creo que es un vecino. Por saber quién es, si es el que yo digo" –"No, señora, por ese motivo, no. Hay que preservar la intimidad, la imagen de la gente, señora", li contesta mentre segueix caminant. La dona s'ha quedat palplantada i és difícil saber si fa posat d'avergonyida o d'ofesa.

La multitud apilotonada al carrer està fent la seva versió dels fets a través de la informació que sorgeix espontàniament de veïns que surten de l'immoble i del que creuen entendre els voyeurs del carrer, tot comentant-ho entre ells.

Tornem a pujar per parlar amb la víctima. Recull alguns papers del seu pis i se l'acompanya al CAP per ser atesa. En sortir de l'immoble amb ella, ja totes les patrulles estan recercant al presumpte agressor.

La gent, segurament saturada ja, satisfeta la seva curiositat i morbo, ha abandonat el lloc: de fet ja no reben “estímuls” que els convoquin al lloc. Ningú crida, res vola per les finestres, la policia ha marxat, tot torna a ser aparentment normal.

Només queden tres noies joves que, en sortir amb la dona agredida, molt sencera però encara plorosa, la miren i senyalen amb les seves paraules: “mira, mira, mira... es esta”. L'assenyalen, l'estigmatitzen amb el fet, com han fet els veïns que demanaven que marxessin de l'immoble tots els relacionats amb el fet, tant l'agressor com la víctima.

Abandonem el lloc per dur-la al CAP per tal que sigui assistida dels cops rebuts. Ho fem en el cotxe patrulla, amb el sergent conduint i ella i jo, que vesteixo de paisà, al darrera⁶¹. No semblen lesions greus, però té una galta i els braços envermellits. Deixem la senyora al centre sanitari, d'on una estona després una altra patrulla la recollirà per dur-la a comissaria perquè denunciï al seu agressor. L'emergència ja ha acabat. L'emissora està activa, les patrulles donen la localització de zones properes batudes. L'agressor no arribarà a ser localitzat. Si més no, no durant aquest torn.

Altre cop la incontestabilitat. I també, en aquest cas, certa mostra d'interès morbós sobre l'espectacle de la vida ofert gratuïtament, en temps real i en tres dimensions. Altre cop l'assenyalament de les persones sobre altres persones.

Després d'una estona més de patrullatge sense serveis a cobrir finalitza la jornada.

⁶¹ Es te sempre especial cura de no transportar, quan cal fer-ho, a ciutadans no detinguts a la part trasera de cotxes mampara: es fa sempre en cotxes patrulla sense mampara, i si el ciutadà pot anar acompanyat d'un policia de paisà, millor: així les persones que veuen el vehicle perceben un ambient relaxat i no criminalitzen automàticament els ocupants del vehicle. Per altra part, quan cal transportar menors d'edat detinguts, sempre que és possible es fa amb vehicles de paisà. Tot plegat, són mostres de com la imatge policial i el contacte amb el que és policial, són fets considerats altament estigmatitzants.

Hospitalet de Llobregat, divendres, 04/06/04

Torn de nit, divendres a dissabte (22:00 hores - 06:00 hores)

I.

El torn comença com tots: oberts a la possibilitat que qualsevol cosa hagi de ser tractada, abordada per les patrulles. És torn de nit, així que comencem a la fresca i a fosques, l'ambient agradable i la ciutat plena de llums, de senyals lluents i permanents que indiquen vida, situacions estables, però també un cert dinamisme enmig de la monotonia d'ombres dels perfils urbans nocturns.

El que encara no sabem és que serà una nit especial. Perquè serà especialment tranquil·la, una nit en què l'escamot s'anirà enrarint pel propi tarannà sorpresivament monòton d'un torn en el que, tot i no esperar res de concret, si es dóna per fet que, com sempre, hi haurà emergències: inesperades, inhòspites, malaurades, però inherents a la condició social.

Hores i hores de patrullatge només donen com a fruit algunes identificacions i gestions encarregades des de l'OAC en matèria de tasques pendents, bàsicament, fets a comunicar a diverses persones: citacions per declarar, peticions d'informació per requeriment judicial i altres.

Les hores passen i no passa res. L'única incidència digna de menció ha estat l'avís que la Sala ha efectuat a les 23:45 hores segons la qual una persona hauria trucat advertint de la presència d'un cotxe bolcat enmig del carrer i de la denúncia per part del mateix home que el fet l'hauria perpetrat un grup de joves.

Els agents de la patrulla en la que estic comenten què darrerament s'està donant un fenomen sorprenent. Suposadament s'origina en la reproducció de determinats programes de televisió que transmeten el que podríem anomenar "barbaritats" comeses per joves i gravades per ells mateixos en vídeo per tal de difondre-les per televisió. Els agents ja s'han trobat a Hospitalet amb joves que, per exemple, trenquen els vidres de vint i dos cotxes, aparentment amb l'únic objectiu de gravar-ho en vídeo, tal com van poder comprovar en detenir els autors dels fets.

*Em recorda al *mugging*, una forma d'agressió a la via pública per part de joves sobre altres persones, però també sobre béns i que ha esdevingut un fenomen ordinari de la vida quotidiana urbana, fenomen que malgrat es pensi que no respon a cap motiu en concret, té una lògica com a forma violenta de*

manifestació política del descontent i desencant d'aquells que no troben una altra forma de fer-se escoltar o de repercutir socialment en la seva reivindicació (Body-Gendrot, 1995: 168, 234).

Les patrulles actuant, una comissionada per Sala i la nostra, comandada pel cap de torn, no troben res al lloc tot i facilitar Sala la suposada localització exacta del vehicle. Es volta per la zona en qüestió i les colindants. No hi ha cotxe bolcat. I si n'hi havia, ja ha estat posat al seu lloc.

Tantes, tantes vegades s'arriba tard, o les coses no són com es diuen, o senzillament, "Es queda un amb la mosca al nas de si està passant alguna cosa i t'estàs quedant fora de joc...", com em diu el cap de torn.

Segueix el patrullatge, fixant l'atenció en els carrers, recurrent zones, barris, sectors. De tant en tant, alguna passada per davant dels locals d'oci nocturn, on entenen què poden produir-se aldarulls, problemes de trànsit, tràfic o consum de drogues a vies públiques. Es dediquen a aquesta tasca de prevenció amb atenció a falta de requeriments de Sala o de la percepció directa d'alguna emergència.

II.

A les 02:20 hores sorgeix el primer servei de la nit. Quatre hores vint minuts després de començar el torn.

La Sala requereix a una patrulla: "Patrulla 4, hauria d'adreçar-se al carrer Aguas de Llobregat, núm. 99, Bar Manolo. Truca el propietari del restaurant i diu que un home que porta estona creant aldarulls, ha trencat una vitrina del bar restaurant i que l'home encara està per allà" –"Rebut" contesta la patrulla comissionada al lloc. La patrulla amb la que estic aquesta nit, que és la del cap de torn, també notifica que s'adreça al lloc.

Com ja és habitual, el requeriment i la impossibilitat de saber si encara hi ha conflicte ni quina gravetat pot tenir en aquests moments, fa que s'activin els prioritaris lluminosos.

Ens adrecem amb premura. El camí és conegut i en tres minuts estem al lloc. Per un altre camí i al mateix moment que nosaltres, arriba l'altra patrulla.

Des de dins dels cotxes veiem el carrer, que és peatonal en aquest tram, i una rotllana d'homes, nou en total, al voltant d'un altre home assegut a terra, amb aspecte brut, que es tapa la cara amb les dues mans. Baixem ràpid els vehicles.

“Hola. ¿Qué pasa?”, demana el cap de torn amb autoritat, adreçant-se a un dels homes de la rotllana que increpava a crits al que està assegut a terra.

Simultàniament, un agent s’ajup a parlar i mirar que li passa a l’home que seu a terra i que du un drap brut amb el que es tapa, segons sembla, una ferida a la cara. Els altres dos agents s’obren físicament cobrint tot el perímetre, i un cop han reconegut visualment la zona, un d’ells s’adreça a l’aparador del restaurant que, efectivament és totalment trencat, mentre l’altre va a parlar amb els membres de el cercle d’homes que envolten al que es tapa la cara.

En pocs minuts treuen l’entrellat: l’home que seu a terra és un dels coneguts de la comissaria, la persona de la que s’ha parlat ja en altres incidents, Bekali, que esnifa dissolvents i cola, te les facultats mentals pertorbades i viu al carrer, provocant problemes de convivència i delinquent esporàdicament en alguna ocasió.

Ha estat ell qui, d’un únic decidit i contundent cop de casc de motocicleta, ha trencat la lluna del bar restaurant que pertany a un excompany seu de pis. D’aquesta manera, en el decurs dels dies que estic acompanyant les patrulles per Hospitalet, vaig aprofundint en la trista història d’aquest jove, nascut a Oujda, Marroc, fa només vint i tres anys, de professió mecànic, que treballava i compartia pis amb el propietari del bar. Però en casar-se aquest, va convidar al jove a buscar un altre domicili. Aquest, jove, amb un deficient castellà i poques capacitats de socialització, no va trobar amb qui viure, va quedar sol, va començar a esnifar dissolvents, va perdre la feina i, finalment, ha perdut el seny: tot això en menys d’un any i mig.

Segons explica un dels homes de la rotllana, que resulta ser la persona que ha trucat per telèfon i propietari del bar de la vorera d’enfront, el jove alienat està sovint davant del bar del seu ex company i molesta als veïns, cala foc a les papereres i increpa als del bar atacat.

L’home comenta que si bé el jove és un problema, entén que està malalt i no entén per què no es posa algun remei a la seva situació. A més, comenta: “És que, quan heu arribat, s’han frenat [es refereix als del bar atacat i regentat per l’ex company de pis del malalt]. Però quan ha trencat el vidre, han sortit fets unes feres i l’han arraconat, i jo et juro que pensava que se’l carregaven... I en arribar vosaltres, han parat... Però és que algun dia, l’enganxaran pel carrer i... entén-me... jo crec que li fotran un mal tanto al noi aquest”.

Així, la multitud s'havia activat i, pel que sembla, es disposava a linxar-lo: la seva disposició a terra, encercolat i amb una ferida al cap no greu però sagnant, i el grup excitat i violent dempeus al seu voltant, agredint-lo, apunten clarament aquesta possibilitat. Així, tot i que la nostra presència ha estat oportuna, no ens ha permès, però, ser testimonis del que passava ni presenciar el possible intent de linxament.

Quan es demana que diguin qui ha agredit el cap del jove, tots dissimulen, contesten argumentant com arriba a ser de molest el jove: “Siempre cada dia, él dies veces, veinte veces. Siempre lo mismo. Siempre... pero, es que, algo tenemos que haser” –“Noooo. No,no,no, caballero: la justicia por su mano no se la pueden coger, caballero. ¿Entiende?”. L'home adopta una actitud modesta, de recolliment, mirant a terra amb submissió.

El jove ens mira, primer amb por i després amb agraïment, perquè entén que la presència dels agents l'ha salvat de seguir essent agredit, però a mesura que li demanen què buidi butxaques i li regiren els efectes per saber si porta quelcom perillós, es va posant agressiu a nivell verbal amb els policies. El jove balbucejia, gemega, crida, entre enfadat i espantat.

Un agent mira de distreure'l, donant-li conversa molt precària, doncs no coneix bé l'idioma i no té el cap gaire centrat. No obstant, ho aconsegueix.

Mentrestant, les persones que passen per la zona que, en ser peatonal, els permet aturar-se còmodament a uns metres de distància, observen amb deteniment els fets, fent fins i tot grupets d'observadors – comentadors.

Es fan els tràmits habituals, s'identifica als presents, es comença a avaluar els danys que ha patit el bar restaurant. Aparentment, els danys arriben al valor econòmic que els situen en la categoria de delictes. Per tant, el jove serà detingut.

Quan se li volen posar les manilles, fa un intent de resistència en no deixar que se li porti el braç enrera. Entre tres agents, agafant-lo pel braç i sense forçar-lo massa, aconsegueixen què el jove, prim i afebilit, amb una salut possiblement precària, sigui emmanillat sense haver d'emprar més força.

La gent del carrer es remou: la curiositat i el morbo els fa estirar el coll, donen alguna passa endavant o de costat per mirar millor, per no perdre's detall del fet físic que simbolitza la privació de llibertat d'un ésser humà.

Immediatament després i per distreure'l, un agent li diu, cridant-lo pel nom: "¡Hicham, Hicham!, ¿Tienes hambre? En comisaria te daremos de cenar". El jove se'l mira i no contesta. De fet, ja no diu res més i acompanya voluntàriament als agents al cotxe patrulla on l'introdueixen, ja detingut, per dur-lo a comissaria.

La gent del carrer va marxant. Els del bar escombren els vidres, que fan soroll, i encara queden quatre agents uniformats pel carrer fent gestions. No obstant, el moment culminant d'excitació pels transeünts espectadors ha estat representat per la detenció i introducció al cotxe patrulla, i això ja s'ha fet. Per tant, la importància del lloc ha desaparegut pels voyeurs.

Acabades algunes gestions més, els agents s'acomiaden del propietari del bar, que igualment haurà d'anar a comissaria a posar la denúncia, i dels altres homes del bar d'enfront, que han col·laborat explicant als agents els fets amb una presumpta neutralitat digna d'agraïment.

No obstant, cap preguntar-se: si els policies haguessin arribat més tard, hagueren seguit essent neutrals davant el linxament del jove? Els hi pregunto als integrants de la patrulla. Després d'un moment de silenci, el Cap de torn diu: "mai es pot saber, no? Però la gent sempre es renta les mans. Mai va amb ells si no els perjudica personalment. Fins i tot, a vegades, ni que estiguin matant algú."

Els agents pugen als cotxes patrulla, i marxen "Sala, aquí patrulla 4. En servei".

Més passades a la sortida de discoteques, alguna identificació... realment, una nit estranya...

III.

A les 05:35 hores, la Sala dona un avís que cobrim en estar al costat de l'adreça: "Una trucada, que informa de tres magrebins donant-se una pallissa, mútuament, a Avinguda Catalunya, amb Carrer Teide" –"Rebut, ens hi adrecem".

Arribem al lloc en menys d'un minut. Silenci. Tranquil·litat. Només algun vianant per la zona que està totalment tranquil·la. Una persona camina. Ho fa a pas lent, sense senyals d'agitació, velocitat ni violència.

No hi ha res. Es fa una recerca per la zona de més de deu minuts. Res. La nit acaba així, amb un sabor estrany.

Hospitalet de Llobregat, dissabte, 05/06/04

Torn de nit, dissabte a diumenge (22:00 hores - 06:00 hores)

Tarda plàcida, assolellada i d'ambient agradable. Hospitalet de Llobregat es mostra activa, bulliciosa, viva.

I.

18:05 hores. Brífiing. Abans de començar-lo, un agent li comenta a un altre: "Ahir divendres, rés... Això va com va: no t'has d'esperar res, no t'has de fer a la idea, perquè no te la pots fer: no saps mai com anirà, tu..."

El brífiing comença i es fa la distribució de serveis a les patrulles: assignant-los Sectors, tasques concretes a dur a terme en determinats punts i a determinades hores.

El Cap de torn fa esment a un servei en concret: "Tenim un avís que al bar Ninguna Parte "es mou alguna cosa"⁶². Ja sabeu que el bar aquest està molt ben situat i quan arribem ens veuen de lluny, doncs... intentem-ho amb dues patrulles, poseu-vos a distància: com a mínim farem pressió".

A vegades no hi ha forma de moure fitxa, d'intervenir sobre algú o algun lloc. En aquests casos, algunes de les opcions són apostar-se a una cantonada mirant fixament a un lloc, preguntar repetidament per algú, entrar constantment a un local, jugant als sobreentesos, provocant nervis, originant sospites a qui té quelcom a amagar.

El brífiing acaba. Sobre les 18:20 hores els patrullers recullen i revisen el material. Un cop revisats els cotxes les patrulles surten de comissaria una darrera l'altra, "desembarquen" per la rampa del pàrquing per ocupar la ciutat.

Les patrulles fan el ritual de reconeixement i identificació amb la Sala, el símbol de disponibilitat operativa: d'una en una transmeten els quilòmetres inicials del vehicle, els números professionals del agents que integren la patrulla, els identificadors de les ràdios portàtils que duen, el número de vehicle que porten.

Aquest és, segons em diu un dels integrants de la patrulla, l'autèntic el moment d'inici de la jornada: "No és l'arribada a comissaria ni l'inici del brífiing:

⁶² Es referix a tràfic de drogues

Quan se surt al carrer, quan et trobes amb el carrer, és quan realment comences a treballar, quan estàs realment en exercici de les teves funcions”.

A l'inici del patrullatge Hospitalet se'ns mostra bulliciosa, plena de gent que passeja, que deambula per les zones comercials, passejant el bon temps i l'inici del mes amb les butxaques plenes per les botigues, carrers i avingudes.

II.

18:45 hores. La Sala dóna un avís: s'ha rebut una trucada telefònica d'un denunciador que ha vist des del seu balcó com algú està intentant obrir cotxes al carrer Faust. L'individu, segons la informació, vesteix samarreta blanca i pantaló blau. Una patrulla que està molt a prop dóna el “rebut” i s'adreça al lloc. A les 18:48 hores aquesta patrulla parla per l'emissora: “Sala, Sala: el patrulla 3, al lloc. Acabem de veure a l'individu de la descripció. Procedim”.

Silenci d'un parell de minuts i tornem a transportar-nos, via ràdio, al lloc en qüestió. “Sala, aquí patrulla 3. Li passo la identitat d'una persona per fer comprovacions. Tanmateix, li comunico que aquesta persona duia una bossa amb uns tornavisos, sense que porti efectes que semblin sostrets. Tanmateix, no hi ha cap cotxe forçat per la zona” - “Rebut”. La Sala comprova les dades de la persona, que no té res pendent. La Sala comunica també que ha trucat la persona en qüestió que ha passat l'avís per si l'ha vist petar⁶³ algun cotxe en qüestió. L'home diu que no. Possiblement, diuen els patrullers del cotxe patrulla on sóc, perquè no es vol involucrar en l'afer, doncs realment ell ha afirmat abans que ho ha vist. Finalment, davant la manca de proves conforme l'activitat de l'home és la de petar cotxes per robar al seu interior, l'home segueix en llibertat i la patrulla resta a disposició.

A l'interior del cotxe, els patrullers comenten l'actuació: “Hòstia, llàstima que no dugui res a la bossa. Aquest, si va tant desesperat per petar cotxes a aquesta hora de la tarda, seguirà fotent-li... ara que,... s'ha d'estar molt desesperat, no? O ser molt burro, a aquesta hora, amb els carrers plens de gent...”⁶⁴. Mentrestant l'emissora parla: una patrulla ha identificat a dos homes

⁶³ Petar: rebentar l'accès a l'interior d'un immoble, d'un vehicle, d'un contenidor qualsevol.

⁶⁴ Fan referència a que, pels temps que implica dur a terme aquesta acció, és agosarat fer-ho si no es disposa de la impunitat que facilita la foscor de la nit: una acció delictiva en mig de l'espai públic que ocupi ni que sigui un minut, demanarà una escapada molt i molt veloç per tenir garanties d'impunitat.

que s'acusen l'un a l'altre d'haver-se agredit i acaba adreçant-los a comissaria perquè es denunciïn mútuament. Una altra parella està patrullant a peu per una zona comercial. Una altra comunica un control rutinari sense novetats a un establiment comercial considerat com de risc.

Els patrullers segueixen comentant: "De fet, els caps de setmana, sempre hi ha més merders. Suposo que perquè la gent no treballa... si estem desocupats, pensem, i si pensem... ens dóna per passar-nos-ho tot pel forro, a vegades, no?"

III.

19:02. Sala torna a passar informació de l'home que presumptament peta cotxes: "Per algun indicatiu proper al carrer Faust. Tornen a trucar, i ens diuen què l'home d'abans acaba de rebentar un Seat Toledo de color blanc. Algun indicatiu rep l'avís?" A l'instant, respon una veu: "Patrulla 3. Rebut, ens adrecem al lloc". És la patrulla d'abans. Tot just un parell de minuts després, se sent per la ràdio una veu fatigada que, gemegant, comunica: "Central... l'hem detingut... hem fet un detingut... requereixo un vehicle mampara... l'informo en breu... la situació està tranquil·la... m'ha rebut, Sala?" - "Afirmatiu. Entenc que han detingut a l'individu. Algun vehicle amb mampara que pugui adreçar-se al lloc?" - "Patrulla 9 s'adreça al lloc" - "Rebut".

Unes hores després, un dels agents que han fet la detenció ens explica que els havia quedat clar que aquell home estava intentat robar cotxes. Però al no trobar cap indicatiu ni prova, l'havien hagut de deixar en llibertat. Els havia sortit un altre servei, motiu pel qual han hagut d'abandonar la zona, però acabat el servei, molt ràpid, han tornat a les rodalies esperant que l'home ho tornés a intentar. No tenien control visual sobre l'home, però imaginaven què estaria a prop. Sabien, com havien comentat els agents de la patrulla en la que jo estava que, donada l'actitud desesperada d'operar a plena llum, actuaria de forma imprudent i cas que es rebés algun avís, podrien reaccionar a tota velocitat.

Així ha estat. A l'avís de la Sala, ells estaven a dues cantonades. L'agent que comandava la patrulla s'ha baixat del cotxe gairebé en marxa i a la carrera, ha aturat a l'home que també fugia corrents, detenint-lo. Aquesta vegada sí, en poc més de quinze minuts, havia rebentat els panys de tres cotxes i sostret del seu interior diversos efectes.

IV.

A les 19:16 hores anem patrullant per una via cèntrica d'Hospitalet i un home que surt d'una plaça i que du un cotxet de bebè ens atura. Fa cara d'enfadat: "Mira, perdona, ja ho sé que a lo millor no és cosa vostra, però us ho dic perquè a lo millor, vosaltres... podeu fer algo... saps que passa?, que és el primer any que esteu vosaltres aquí... a Hospitalet... aquí,... és Sant Joan i Sant Pere, és la hòstia tu, perquè aquí, amb l'incivisme que hi ha, t'estan constantment, tirant... amb els petards, als peus, tu, que no pots anar amb els nens pel carrer... i t'ho tiren als peus... Aquells xavals d'allà... I tiren voladors, tu. Si tiressin piules... però tiren voladors, que no se sap on explotaran, i li han tirat a aquella dona marroquina que està gronxant el criu al columpio, i li ha explotat a l'alçada de la cara.... Potser no us toca, i us estic molestant, i..." - "Nooo, no, no, no. Cap problema, no: gràcies per avisar" –li diu el caporal de la patrulla- "Gràcies, gràcies", contesta l'home, que segueix camí amb el seu bebè.

La patrulla s'adreça caminant cap on està el grup de joves que estaria tirant els petards de forma perillosa amb l'objecte de cridar-los l'atenció i dir-los que facin un ús acurat dels petards. A mig camí, ens aturem en sec, doncs entra un avís de la Sala d'un fet ubicat a poc metres d'on som: "Atenció, per algun indicatiu. Al carrer Gravina amb Severo Ochoa. Ens avisen què hi ha una baralla entre un home i una dona, hi ha nens presents. L'home vesteix pantalons bermudes. No es disposa de més informació. Segons sembla, l'home i la dona s'estan agredint" -"Patrulla 1, ens adrecem al lloc". Reculem sobre les nostres passes, entrem al vehicle i amb urgència, recorrem les poques travessies que ens separen del lloc. Hi arribem. No hi ha res. No hi ha ningú. En silenci mirem en totes direccions. Escrutant amb vista i oïda. Res. Es comunica a Sala: "Hem arribat al lloc. La situació aquí és tranquil·la. No es veu a ningú. Iniciem recerca per la zona". A certa velocitat, recorrem els carrers de la zona. Res. No veiem cap conflicte, res que s'assembli a l'avís.

Si ha passat alguna cosa s'ha esvaït. L'energia s'ha convertit en res, s'ha evaporat el record, la constància de qualsevol fet conflictiu.

Es comunica a la Sala que no s'ha detectat res anormal i que seguim en disposició.

V.

19:30 hores. Fem el nostre patrullatge en cotxe entrant a un parc públic. A velocitat lenta però sense deixar el vehicle fora. És una imatge prepotent, de predomini, de poder: entrar en cotxe a un parc públic i fer-lo desplaçar-se pel seu interior. Els patrullers circulen molt a poc a poc, mirant de ralentitzar al màxim el vehicle i el soroll que fa. És un patrullatge que facilita la capacitat de resposta en cas d'haver de reaccionar urgentment per algun servei en el parc.

Mentre patrullem pel Parc, el caporal parla de la importància de disposar a la comissaria d'efectius originaris d'Hospitalet, que coneguin bé el municipi: "Els companys d'aquí, que s'ho coneixen, és una "gosada",... però sinó..., és un patir!, (riu)... t'ho asseguro. No hi ha res com conèixer la zona i dominar per on vas, com arribar de la millor manera."

Em recorda la pel·lícula "Jungla de Cristal, la venganza", protagonitzada Bruce Willis fent de policia que va conduint per Nova York en un taxi a contrarellotge i du de copilot al propietari del taxi. Willis li pren la titularitat de la "propietat" dels carrers al taxista, el professional del volant utilitzat a les pel·lícules com el paradigma d'amo i senyor dels itineraris novaiorquesos. I ho fa per que fa ostentació del seu coneixement dels itineraris de Nova York des de la seva perspectiva de policia, posant en pràctica itineraris diferents, anormals, inusuals, batent rècords de temps i arribant al lloc on ha de ser en el moment just. Simbolitza el policia que domina el carrer, que domina els itineraris, que coneix què passa de debò a cada lloc i com arribar-hi i prendre'ls. El policia ha de ser un "amo" discret i atípic dels recorreguts i dels espais, que ha de desplegar el seu coneixement i el seu poder respecte a itineraris i velocitats només quan sigui necessari, però que si no els coneix, no és un policia de debò. El policia, en conèixer l'espai, és fa senyor d'ell i el territorialitza.

VI.

Són les 19:37 hores. Tot just fa un parell de minuts que hem sortit del parc i la Sala passa un avís: "Patrulla 3 i patrulla 6. Ens comunica la Guàrdia Urbana que tenen allà una dona i dos homes que diuen què al parc de la Serp, un grup de gitanos els han amenaçat. Són dos gitanos que diuen ser el Cacao i el Juanito. Un porta una samarreta negra i l'altre una samarreta de color blanc, de pico. L'amenaça hauria estat amb arma blanca. Adrecin-se al lloc".

El caporal que comanda la nostra patrulla decideix que també ens hi adrecem i ho comunica a la Sala. Acceleren el vehicle i hi arribem en pocs minuts. Estacionen el vehicle i donen per ràdio el rebut al lloc. Encara no ha arribat cap altra patrulla.

En sortir del cotxe veiem una plaça bulliciosa, plena de gent que s'hi està o que hi passeja. Els patrullers s'hi incorporen, caminant de forma discreta per un dels seus costats. Jo, de paisà, decideixo entrar al bell mig de la plaça i, confonent-me amb la resta de vianants, miro de trobar les persones de les que s'ha donat la descripció.

Per l'altre costat de la plaça arriben les altres dues patrulles. Jo canvio mirades amb la patrulla amb la que estic. Ens anem comunicant visualment conforme cap de nosaltres ha vist ningú que respongui a la descripció. Els patrullers que acaben d'arribar i que em coneixen de vista també canvien mirades amb mi i eviten parlar-me per no delatar la meva posició a la resta de la gent.

No es veu res i, visualment, els components de la patrulla i jo ens fem senyals per tornar cap al cotxe.

Quan reculem, veiem que dos dels efectius d'una altra patrulla estan mirant fixament a un grup de dos homes i una dona. Podrien ser ells. Estan a un dels carrers travessers de la plaça, caminant per la vorera. Sense dir res, ens mirem els cinc i seguint la lògica de l'espai i del lloc que ocupem cadascú, la patrulla en qüestió que està avançada va per darrera d'ells, la patrulla amb la que estic per davant i jo tanco el possible escapoliment per entre els vehicles estacionats. Anem caminant, però cada vegada més de pressa. Es nota com tots cinc estem confluint sobre un punt concret. De sobte queda clar que el punt de confluència és justament l'espai que ocupen les tres persones. La gent que està propera ens mira, amb un punt de tensió, amb una mica d'espant, alguns fins i tot fan un parell de passes enrera. Hi ha tensió continguda.

Del grup de tres persones que van parlant animosament entre ells, un dels homes aixeca la vista cap a nosaltres, mira davant amb atenció i mira darrera. Ho fa de forma discreta però decidida. Ha avaluat les seves opcions. Ha vist que no tenen marge, ni espai, ni temps. Els altres dos se'n adonen. Es relaxen tots tres i ens esperen.

Nosaltres tanquem les sortides i ens aturem mantenint una distància d'uns quatre metres, deixant que sigui el caporal qui s'apropi, tot sol, per parlar amb ells. Ho fem així per tal que no se sentin més abordats encara i sentin la necessitat instintiva de respondre violentament en sentir-se atacats. El caporal els demana la documentació. Les tres persones les lliuren amb tranquil·litat. La situació perd tensió.

L'altra patrulla comunica amb la Sala l'estat de la situació i l'agent que va amb el caporal recull els documents identificatius de les tres persones, s'allunya uns metres i comença a passar identitats via ràdio a la Sala.

Els joves abordats es relaxen i inicien una conversació tranquil·la amb el caporal. Aquest els demana a ells que buidin les seves butxaques, i a la dona la bossa. Precisament, de la bossa d'aquesta surt una navalla tancada que diu que du donat que li va molt bé per moltes coses. Diuen no tenir cap apodo i la descripció es correspon parcialment amb la facilitada per la Sala: Un d'ells es diu Juan, però no du samarreta negra en pico, i l'altre si du la samarreta blanca. Se'ls pregunta si han tingut algun problema o han discutit amb algú poca estona abans i diuen què no, que estan passejant tots tres i que la dona i un d'ells són germans i l'altre és el marit de la dona.

La gent de la plaça que està més propera a la nostra posició s'ho mira en silenci, seriosa, concentrada, amb una actitud prudent, severa, silenciosa.

Un dels joves està dempeus esperant que acabem mentre els altres dos, la dona i un dels homes, s'asseuen a un portal i xerren de les seves coses.

De sobte, sento uns crits a la meva esquena: "¡¡¡ Éste!!!... ¡¡¡ Ha sido éste!!!"

Em tombo i veig un home que camina, decidit, amb el braç estès apuntant cap al jove que estem identificant i que seu a terra. Amb cara furiosa crida acusadorament dirigint-se al grup de tres: "¡Ese a sio el que ha sacao la navaja!... ¡Uno de ellos!..."

La gent de la plaça calla de sobte. Tothom mira l'escena, que té un punt teatral per la forma com l'home es mou, per com parla.

Un policia uniformat i jo mateix li barrem el pas i anem cap a ell, indicant-li amb la nostra actitud que no pot sobrepassar la nostra alçada. Per darrera ve un guàrdia urbano i la dona i l'altre home que teòricament han estat amenaçats. El guàrdia urbano tira de l'home que acusa, portant a tots tres a la cantonada

propera, per trencar el contacte visual entre els dos grups i intentar que es desencrespin els ànims.

La dona del grup d'identificats comença a cridar, mirant en direcció on són els altres: “¡¡Pon la denuncia que te de la gana!!... tu denuncia lo que te de la gana, que él no estaba... ¡él no estaba!”

Tothom parla alhora. Comencen a enviar-se crits creuats entre ells -“Tu di lo que quieras Miky”. Els altres contesten: -“Què barriobajeros que soi”.

Per darrera, se sent la dona presumptament amenaçada i que venia amb el guàrdia urbano que crida: “¡¡Eres una hija de puta!!”, a la dona que estem identificant.

Aquest comentari subleva als tres identificats. Segons sembla, la mare de la dona que identifiquem és morta i enterrada a prop. La dona identificada i sobre la que s'ha insultat la memòria de la seva mare comença a proferir amenaces i insults a l'altre grup: “¡¡¡Me cagon to tu raza!!!... Oye,... ¿mi madre que culpa tiene?... Oye, a mi madre la deja en paz porque está muerta... mira que la reboneo... ¡¡¡Ayyyyy, que la reboneo!!!”

Els acompanyants de la dona, tot i indignats, miren de calmar-la: “Veeenga, ya está, ya está”. S'adrecen a nosaltres mostrant la seva indignació: “Mire que mal fondo tienen. Le dicen eso y saben que su madre está muerta, que está enterrada aquí al lado. Han estao provocando al hermano, se lo juro por lo más sagrao, y m'han avisao, pero navaja, ni cosa, ni ná. Pero lo que pasa es que s'han abalanzao sobre mi hermano. Y lo que pasa es que la madre está difunta. Y ellos lo saben, porque nos conocemos, que somos amigos de toa la vida, de aquí”. Tot això, ho explica l'home de forma nerviosa, accelerada, però sense perdre en cap moment la compostura ni alçar la veu. La dona, però, es lamenta de tant en tant: “¡¡¡Ayyyyy, que la reboneo...; la reboneo!!!”. El noi segueix: “Son ellos, que me provocan. Son ellos que querian pegar los dos a mi hermano. Yo tenía la mano limpia, y ha venido el nota ese a marcarme a mi con un mosquetón que llevaba en la mano”.

Mirem de calmar-los. Tots tres parlen alhora, se'ls nota indignats.

La gent de la plaça mira atentament, de forma severa.

La dona segueix: “Por eso que ha dicho de mi madre, la reboneo... ¡Y tanto que sí!... Yaaa... Ya la pillaré yo: ¡ La reboneo!... Ayyy, lo que m'ha dicho...” Poc a poc es va calmant.

El guàrdia urbano que ha acompanyat als denunciants, se'ns apropa i ens explica fent un apart que els denunciants són gent conflictiva i que, en canvi, el grup que estem identificant i que ha estat denunciat, si bé de joves havien comès algun delictes, són gent treballadora i gens conflictiva. El policia local dona credibilitat al que diu el grup de gitanos. No obstant, el jove identificat ha de ser detingut per un presumpte delictes d'amenaques de mort i traslladat a comissaria.

En el moment en què se'l deté, els agents de policia fan un pas curt endavant, limitant una mica l'espai vital dels tres joves. En aquell moment, amb naturalitat i sense estridències, el caporal li diu al jove que han reconegut com autor de les amenaces: "Ponte contra la pared, por favor". El noi el mira un moment, seriós, digne, sense afectar-se, i es dóna la volta fent cas a les indicacions. La dona crida, indignada: "¡¡Pero porquéee? ¡Porqué! ¡¿Porqué os llevai a mi hermano?!". Mentrestant, es fa un escorcoll del jove i se l'emmanilla. Sense aparositat, amb naturalitat. El jove no oposa cap resistència.

La dona pregunta: "¿Y ellos, qué?, ¿eh?" El caporal, amb ànim de calmar-la i informar-la, li contesta: "Mire, ellos han denunciado una amenazas, le han identificado a él. Cuando hemos llegado antes, nos han dicho que no habia pasado nada, y no era cierto. A él le han denunciado per unas amenazas y nosotros tenemos que detenerle. Pero, si quiere, venga usted a comisaria y denúncieles a ellos por la agresión a su hermano, y que venga su hermano también". La dona contesta: "Es que no les hemos dicho nada porque no somos unos chivatos. Pero, bueno, si ellos quieren, yo le pongo una denuncia. ¿Dónde está la comisaria?. Me cago en toa su raza, en to su muerto. ¿Y si le meten con el mosquetón ellos a mi hermano en la nuca y lo matan?" Altra vegada, s'ha produït un desajust entre la justícia individual i els mecanismes de control social coercitiu institucionalitzats.

Se li dóna l'adreça de comissaria. Veu que el seu germà està tranquil, que entra amb calma al cotxe patrulla. Marxen del lloc. Nosaltres esperem que els denunciants també es traslladin a la comissaria per assegurar-nos que no es provoca un malencontre entre un grup i l'altre. La gent de la plaça segueix mirant.

Els transeünts i passejants estan com embadalits, amb la seva mirada seriosa, crítica, com si no anés amb ells. Conforme van desapareixent

denunciats, denunciants i policies, semblen despertar d'un somni. De sobte es mouen, comencen a caminar reprenent allò que fos que estaven fent abans dels fets que tant poderosament els han cridat l'atenció.

S'acompanya el detingut a comissaria escoltant el cotxe patrulla que el porta. La patrulla fa l'ingrés a garjoles i escriu la minuta policial amb detingut⁶⁵. Tot plegat, són unes hores de feina després de les quals anem a sopar. El servei al carrer es reprèn aproximadament a les 23:50 hores.

VII.

A les 01:10 minuts els components de la patrulla van donant-se informació relativa a fets succeïts amb anterioritat als diferents indrets pels que passem: carrers, vies, avingudes d'Hospitalet. Recreen un mapa d'emergències, un itinerari de fets dramàtics, de delictes, per llocs que, a la vista, no són més que carrers tranquils, edificis silenciosos, tranquil·litat immòbil.

Els policies, però, transformen el lloc amb els seus comentaris, basats en el que saben que ha passat a aquests llocs: "Aquí una nit van petar vint i quatre cotxes"; "en aquesta zona es feien⁶⁶ bars els caps de setmana"; "aquí van cremar un contenidor"; "en aquesta nau industrial vam enganxar a uns butroneros quan sortien carregats".

L'emissora va passant identificacions, punts de patrullatge i alguns incidents coberts per les patrulles. De tant en tant es fan silencis dins al cotxe, aprofitats per mirar més intensament l'exterior del vehicle.

A la 01: 54 hores passem per un carrer en el que veiem una patrulla al mig de la via parlant amb un grup de tres o quatre persones. Parem. Són una família composta de mare, filla i el xicot de la filla, ben vestits, que venen d'una festa.

⁶⁵ *Minuta policial* és el nom que rep un document intern que es formalitza per explicar les circumstàncies i motius d'una detenció i que permet tornar al servei ràpidament. És annexat a l'atestat i té caràcter totalment oficial. Una minuta policial amb detingut recull les particularitats que cal explicar relatives a la detenció d'una persona.

⁶⁶ "Fer-se", "treballar-se": actuar delictivament sobre alguna cosa i, un cop aplicada la feina pròpia que implica la perpetració del delicte, aconseguir l'objecte del delicte. *Fer-se* un bolso, un bar, un cotxe...

El marit de la dona i pare de la noia, que va força begut, ha agredit al xicot de la filla enmig del carrer. L'home, molt ebri, no sembla ser capaç d'entendre als agents que li estan cridant l'atenció.

El jove agredit, que es veu molt indignat, diu que no vol posar denúncia i la mare i la filla es veuen molt violentes i avergonyides per la situació.

L'home, de sobte, li diu a la filla: "M'ija, m'ija: vamos para lacasa". -"No, padre: yo no voy a casa con usté, mi papasito". L'home, amb la mirada extraviada pel consum excessiu d'alcohol, es gira donant-nos l'esquena a tots i, en silenci, comença a córrer cap a casa seva. Per afegir surrealisme a la situació, l'home va amb mitjons sense sabates: i marxa, corrents, atleta borratxo i extraviat, descalç. Els agents es miren. Un d'ells somriu: "És al·lucinant. El carrer és al·lucinant". -"M'encanta", diu un altre. Un tercer diu, respecte els fets que es troben habitualment en el decurs de la feina: "És totalment surrealista, això no té res a veure amb la realitat."

Jo, en canvi, crec que si té a veure amb la realitat, doncs: com si no entendre el seu constant contacte amb fets tant reals com surrealistes?

Mare, filla i promès de la filla, marxen, caminant, per seguir la festa pel seu compte.

I jo em pregunto: com hem d'entendre la violència? Sigui com sigui, és una forma de comunicació. El que passa és que és apòcrifa, herètica i per convenció social i de forma cada cop més punyent, asocial.

VIII.

A les 03:45 hores, estem patrullant pels voltants del mercat de Collblanc. De sobte, el caporal diu: "No heu sentit?... Com un "pam!" ... "pam!"...; com uns cops forts". L'agent i jo diem que no. No obstant, l'agent que condueix diu: "Dono una volta". Disminueix la marxa i tots tres forcem la mirada vidres enllà del cotxe patrulla, mirant en totes direccions i cercant algun possible problema. No es veu res. Estem callats dins el cotxe, atents. A la zona del mercat només un home que, tot i ser plena nit s'està assegut a un banc. I un grup de joves que estan a l'entrada d'un portal d'habitatges, aparentment a punt d'entrar a l'immoble.

"No sé, m'ha donat la sensació... Potser algú que ha passat i ha picat en una persiana". Seguim patrullant lentament al voltant de la zona. De sobte, un vigilant de seguretat ens fa senyals amb la mà. És la constatació que alguna

cosa ha passat. El conductor clava el cotxe i sortim fent un bot del cotxe. Anem cap a l'home.

Ens explica que un grup de joves ha destrossat una cabina telefònica a cops i s'ha liat a patades contra un caixer automàtic: el soroll que ha sentit el caporal pertany a part de l'acció que descriu el vigilant. Ens dóna la descripció d'algunes de les persones del grup de joves que ho ha fet. Entenem per la descripció que són els joves que hem vist entrant a un portal.

Ens hi adrecem a peu i gairebé a la carrera per si encara no haguessin entrat a l'immoble. Ja no hi són. A més, com s'havia perdut el contacte visual amb ells, no saben si realment han entrat a l'interior. Comproven el pany d'accés. Està trencat. Entrem a l'immoble en silenci i, sense encendre la llum de l'escala, pugem pels pisos sense fer soroll i escoltant des del replà darrera les portes, per si sentíssim soroll d'un grup de joves a algun dels pisos. Res. Resultat de la recerca: infructuós.

Sortim al carrer i es comproven els danys. Efectivament, la cabina està trencada. Queden amb el vigilant, que treballa com a tal al mercat, que si els veu truqui a comissaria. L'home diu: "Sí sí, sí. Yo os aviso. Pero es que no da tiempo, porque estos gamberros hacen lo que les sale de los cojones, y en un par de minutos, ya se han ido".

La patrulla els havia vist quan no tenien notícia del fet, i quan els han volgut anar a cercar, tot i saber on eren, ja havien desaparegut: tard, la policia sol assabentar-se en darrera instància. A les 04:05, la patrulla comunica a la Sala que segueix en servei.

Els policies, com animals humans especialment més conscients dels sentits i el món de les percepcions en general, s'activen per sorolls, moviments, olors, crits, velocitats, actituds, distàncies, fins i tot, a vegades, per sensacions... Els indicis d'allò social es poden arribar a percebre a través de la pell, a través de l'acceleració incomprensible del cor, d'una mirada que no quadra en el context, son senyals que li donen l'alarma, la identificació de les quals li és possible mercès a la formació rebuda i l'acumulació d'experiència (Goffman, 1979: 245-260). I és que, com la resta d'animals, l'ésser humà en funcions de vigilant, en aquest cas de policia, ha adaptat les seves capacitats sensorials a les necessitats de la vida en el seu àmbit (Hall, 1999: 56),

adaptació que va amb ell com a persona, i que aplicarà ja tant en el seu àmbit professional com en el personal.

IX.

Seguim el patrullatge. A les 04:10 minuts i encara a prop del mercat de Collblanc, el caporal veu, des de dins del cotxe patrulla en marxa, un establiment comercial amb la persiana una mica aixecada. El conductor frena en sec: poden estar robant a l'interior. Miren atentament, sense sortir del vehicle. La persiana no està doblegada ni trencada. El forrellat és obert, però no forçat. No hi ha res d'estrany en la forma en què s'ha obert la persiana, només el fet que sigui oberta. No hi ha cap motiu per pensar que succeeixi res dolent i segueix el patrullatge.

X.

És una de les hores mortes de la jornada, després de l'agitació de la nit i abans del despertar del nou dia. No passa res; cap incident. A les 05:03 minuts la Sala envia la patrulla al carrer Portugal. Uns veïns han avisat que hi ha un grup de joves que estan fent aldarulls i actes incívics.

S'arriba al lloc a les 05:08 hores. És un carrer silenciós i tranquil que desemboca a una plaça. Al centre, hi ha un grup d'adults d'entre vint i cinc i trenta anys, parlant potser amb un to alt per part d'algun d'ells, però per motiu de la seva veu greu i forta. No criden. Aparentment, no molesten. Només xerren. Els sobta la nostra presència i se'ls comenta que algú ha trucat queixant-se. -"Què comemierda que es la gente... Pues bueno, ya ve. Aquí estamos... molestando", diu un dels joves amb encertada ironia. Sembla que algú ha enganyat a la Sala per forçar que anés una patrulla quan l'opció lògica, en tot cas, haguera estat, de persona a persona, demanar-los silenci. No hi havia cap motiu per demanar presència policial. El caporal parla amb ells un moment, els recorda que mirin de no fer sorol, i s'acomiada. Quan marxem, comenta "Hi ha gent que no té vergonya. Fer-nos venir per aquests pobres que estan aquí tranquil·lament.". Pugem al cotxe. Seguim en disposició.

XI.

05:35 hores. Encara és fosc, però s'apropa el moment de la sortida del sol. Els darrers noctàmbuls surten al carrer, per transportar-se possiblement a un llit i a una foscor reparadora.

Constato quelcom que he anat veient tots aquests dies: la gent mira fixament els cotxes patrulla en moviment i aguanten la mirada. Alguns en actitud retadora. A vegades també amb curiositat.

Perquè aquesta actitud retadora? Saben què tenen dret a fer-ho, per descomptat, però potser ho fan també com una forma inconscient “d'autodefensa”: és que potser els policies són identificats com un perill genèric?; o potser considera la gent que els policies han de tenir un plus de marge, de tolerància, i per això es prenen la llicència que amb altres no es prendrien, ja que possiblement interpretarien com una declaració d'hostilitat el fet de ser sotmesos a una mirada escrutadora? En qualsevol cas, i atenent a l'ordre de la vida pública, aquest es basa en l'acomodament i l'accessibilitat (Joseph, 1999:37), i en aquest cas, les persones semblen desatendre la *desatenció cortesa* (Goffman, 1979:324-325) que atorguem sistemàticament als altres per fer compatible la copresència amb l'accessibilitat, com dient als policies: “ja sé qui sou. I vull saber que feu, on aneu o que mireu”.

El servei s'acaba. M'acomio dels companys de patrulla. A la comissaria, com sempre, un nou canvi de torn, nova sang descansada, nous cossos preparats per ser-hi, per donar resposta. Activitat. Renovació, traspàs de novetats. Salutacions. Nova jornada. Un nou grup de treball. M'acomio de tots. Surto de la comissaria. La nit, que despunta en nou dia, és fresca, agradable.

Hospitalet sembla tranquil·la, en pau, descansada... No obstant, segur, a diversos punts hi estan passant coses no volgudes, potser dramàtiques i potser tràgiques. És un miratge. La ciutat es mou, la ciutat és viva, la ciutat és mobilitat, canvi constant, fragilitat social, incertesa sobre les interaccions imminents, espai de dissolucions i simultaneïtats, de negociacions minimalistes i fredes, de vincles dèbils i precaris connectats entre sí fins l'infinit (Delgado, 1999:26): Aquesta ciutat, és urbs.

BIBLIOGRAFIA

AGREST, D., "Hacia una teoría sobre la producción de sentido en el entorno construido", a Anderson, S., *Calles. Problemas de estructura y diseño*, Gustavo Gili, Barcelona, 1981

ANDERSON, E., *Code of Street. Decency, Violence, and the Moral Life of the Inner City*, Norton & Company, Inc., New York, 1999

ASCHER, F., "Du vivre en juste à temps au chrono-urbanisme", a *Les Annales de la Recherche Urbaine*, nº 77, Paris, 1997: pp. 113-122

AUGÉ, M., *Los no lugares. Espacios del anonimato. Una antropología de la sobremodernidad*, Gedisa, Barcelona, 2000

BAGDON, S.J.; TAYLOR, R. *Introducción a los métodos cualitativos de investigación*, Paidós, Barcelona, 1986

BARTHES, R., *Incidentes*, Anagrama, Barcelona, 1987

BATESON, G. *et. al.*, *La nueva comunicación*, Kairós, Barcelona, 1982

BATESON, M.C. "Microcultural Incidents in Ten Zoos", *American Anthropologist*, Vol. 74, No. 1/2 (febrer-abril 1972), pp. 191-192

BAUDELAIRE, Ch., *El Spleen de París*, Club Internacional del Libro, Madrid, 1985

–*Les flors del mal*, Edicions del Mall, Barcelona, 1987

–*El pintor de la vida moderna*, Colegio oficial de aparejadores y arquitectos técnicos, Murcia, 2000

BENACH, N., "Producción de imagen en la Barcelona del 92", a *Estudios Geográficos*, Tomo LIV, núm. 212, julio-septiembre 1993: pp. 483-505

- BENTHAM, J. *El Panòptic*, Edicions 62/La Caixa, Barcelona, 1985
- BERGALLI, R., *et. al.*, 1996, *Control social punitivo*. Barcelona: M.J. Bosch, S.L.
- BERGALLI, R., “Globalització i control de la ciutat. *Fordisme i disciplina. Post-fordisme i control punitiu*”, a *Revista Catalana de Seguretat Pública*, núm. 8, juny, Escola de Policia de Catalunya, Barcelona, 2001: pp. 51-78
- BERGALLI, V., “Barcelona, Ramblas abajo. La ciudad, el mar y el extranjero”, a *Archipiélago. Cuadernos de crítica de la cultura*, núm. 12, 1993
- BIRDWHISTELL, R.L., *El lenguaje de la expresión corporal*, Gustavo Gili, Barcelona, 1979
- *Kinesics and Context*. Filadèlfia, University of Pennsylvania Press, 1970
 - *Ensayos sobre la comunicación gestual*. Gustavo Gili, Barcelona, 1988
- BOISSEVAIN, J.; MITCHELL, C., eds. *Network Analysis Studies in Human Interaction*. París, Mouton, 1973.
- BORDREUIL, S. “La construction de l’incivilité comme cause publique. Pour une intelligence des interactions civiles”, a Cefaï. D. i Joseph, I. *L’Héritage du pragmatisme. Conflits d’urbanité et épreuves de civisme*, l’Aubé, París, 2002, pp. 301-318
- BLACK, D.J.; REISS, A.J. “Police Control of Juveniles”, *American Sociological Review*, Vol. 35, No. 1 (Feb., 1970), pp. 63-77
- BLUMER, H., *El interaccionismo simbólico*, Hora, Barcelona, 1982
- BODY-GENDROT, S., *Ville et violence. L’irruption de nouveaux acteurs*, PUF, París, 1995

BOLTANSKI, L. *L'Amour et la justice comme compétences*, Métailié, París, 1990

BOURDIEU, P., *et al.*, *La misère du monde*, Éditions du Seuil, París, 1993

BRUCKNER, P.; FINKIELKRAUT, A., *La aventura a la vuelta de la esquina*, Anagrama, Barcelona, 1980

BRISLIN, R. W. *Cross-cultural Encounters. Face-to-face Interaction*. Nova York, Pergamon Press, 1981

CARRER, F., “Seguretat i espai urbà”, a *Revista Catalana de Seguretat Pública*, núm. 9, desembre 2001, Escola de Policia de Catalunya, Barcelona, 2001: pp. 65-85

CONEIN, B. (1992). “Ethologie et sociologie. Contribution de l'éthologie à la théorie de l'interaction sociale”, *Revue française de sociologie*, XXXIII, 1992 : pp. 87-104

COULON, A., *La etnometodología*, Cátedra, Madrid, 1998

CZARNOWSKI, T.V., “La calle como artificio de comunicación” a Anderson, S., *Calles. Problemas de estructura y diseño*, Gustavo Gili, Barcelona, 1981: pp. 217-222

DAVIS, M., *Ciudad de cuarzo. Arqueología del futuro en Los Ángeles*, Lengua de trapo, España, 2003

DE CERTEAU, M., *La invención de lo cotidiano. I. Artes de hacer*, Universidad Iberoamericana, México, 1996

DE QUINCEY, T., *Del asesinato considerado como una de las Bellas Artes*, Alianza Editorial, Madrid, 1989

- DELGADO, M., *El animal público*, Anagrama, Barcelona, 1999
–*Luces iconoclastas. Anticlericalismo, espacio y ritual en la España contemporánea*, Ariel, Barcelona, 2001
–"Emergencias. Hacia una antropología trágica" a Rivera, I., et al., *Contornos y pliegues del derecho. Homenaje a Roberto Bergalli*, Anthropos, Barcelona, 2006
–*Sociedades movedizas. Pasos hacia una antropología de las calles*, Anagrama, Barcelona, 2007
- DEWEY, J., *La opinión pública y sus problemas*, Morata, Madrid, 2004
- DIAGO, M., *Estudio antropológico social del Cuerpo Nacional de Policía*, Universidad de Jaén, Jaén, tesi doctoral inèdita, 2001
- DORFLES, G., *El intervalo perdido*, Lumen, Barcelona, 1984
- DURKHEIM, É., *De la división del trabajo social*, Schapire, Buenos Aires, 1967
– *Les formes elementals de la vida religiosa*, Edicions 62/La Caixa, Barcelona, 1986
- FATELA, J., *O Sangue e a Rua. Elementos para uma antropologia da violência em Portugal (1926-1946)*, Publicações Dom Quixote, Lisboa, 1989
- FOUCAULT, M., *Microfísica del poder*, La piqueta, Madrid, 1992
–*Vigilar y castigar. Siglo XXI de España*, Madrid, 1998
– "El ojo del poder", pròleg a J. Bentham, *El panóptico*, La Piqueta, Madrid, 1989: pp. 9-26
- FROMENT, J.C., "Les noves tecnologies de seguretat i la "societat de control" ", a *Revista Catalana de Seguretat Pública*, núm. 10, juny, Escola de Policia de Catalunya, Barcelona, 2002: pp. 23-38
- GARAPON, A. "Que signifie maintenir l'ordre?", *Esprit*, 12 (1998), pp. 121-133.

GARCÍA, S., "Miedo en la ciudad. Emergència y contexto en un distrito de Madrid", a www.cultura-urbana.ci, núm. 4, abril, 2007

GARCÍA SÁNCHEZ, P.J. *Formes et conflits d'urbanité à Caracas. Enquête sur l'écologie de l'ordre public*, École des Hautes Études en Sciences Sociales, París, 2002. Tesis doctoral inédita

GARFINKEL, H., *Ensayos en etnometodología*, Barcelona, Anthropos, 2004

GIMÉNEZ CABALLERO, E. *Yo inspector de alcantarillas*, Turner, Madrid, 1975.

GODARD, F., "A propos des nouvelles temporalités urbaines", a *Les Annales de la Recherche Urbaine*, nº 77, Paris, 1997: pp. 7-14

GOFFMAN, E. *Relaciones en público. Microestudios del orden público*, Alianza, Madrid, 1979

– *Ritual de la interacción*, Tiempo contemporáneo, Buenos Aires, 1970

– *Internados. Ensayos sobre la situación social de los enfermos mentales*, Amorrortu, Buenos Aires, 1984

– *La presentación de la persona en la vida cotidiana*, Amorrortu, Buenos Aires, 1987

– *Estigma. La identidad deteriorada*, Amorrortu, Buenos Aires, 1995

– *Frame Analysis. Los marcos de la experiencia*, CIS, Madrid, 2006

GOFFMAN, E.; SACKS, H., *et. al.*, *Sociologías de la situación*, La piqueta, Madrid, 2000

GOYTISOLO, L., *Recuento*, Seix Barral, Barcelona, 1976

KENDON, A. *Conducting Interaction: Patterns of Behaviour in Focused Encounters*. Cambridge, Cambridge University Press, 1990

HALL, E.T., *La dimensión oculta*, Siglo XXI, México, 1999

– *Le langage silencieux*, Maison Mame, Ligugé, 1973

HAMMERSLEY, M.; ATKINSON, P. *Etnografía. Métodos de investigación*, Paidós, Barcelona, 1994

HANNERZ, U., *Exploración de la ciudad*, Fondo de Cultura Económica, México, 1993

HELBING, D.; FARKAS, I.; VICSEK, I. «Simulating dynamical features of escape panic», *Nature*, 407 (28 setembre 2000), pp. 487-490

HERBERT, S., *Policing space. Territoriality and the Los Angeles Police Department*, University of Minnesota Press, Minnesota, 1997

ISLA, A., ed. *En los márgenes de la ley. Inseguridad y violencia en el Cono Sur*, Paidós, Buenos Aires, 2007

JACOBS, J., *Muerte y vida de las grandes ciudades*, Península, Madrid, 1973

JOSEPH, I., "L'analyse de situation dans le courant interaccioniste." *Ethnologie française*, XII/2 (1982): 228-234.

– *Erving Goffman y la microsociología*, Gedisa, Barcelona, 1999

– *El transeúnte y el espacio urbano*, Gedisa, Barcelona, 2002

– *Retomar la ciudad. El espacio público como lugar de la acción*, Universidad Nacional de Colombia, Medellín, 1999b

KINNEE, K.B., *Practical Investigation Techniques*, CRC Series in Practical Aspects of Criminal and Forensic Investigations, USA, 1994

LAHOSA, J.M. "Los territorios del miedo", a *Prevenció*, 3 (deseembre 1989): 76-85

LAFORET, C., *Nada*, Destino, Barcelona, 1979

LATOURE, B. *Reassembling the Social: An Introduction to Actor-Network Theory*, Oxford University Press, Oxford, 2002.

LEFEBVRE, H., *La production de l'espace social*, Anthropos, París, 1974

LE BON, G., *Psicología de las masas*, Morata, Madrid, 1986

LE ROUX, M.; BARDYN, J.-L. *Les Facteurs sonores du sentiment d'insécurité*, Euterpes (URA-CNRS), Plan Construction, École d'Architecture de Grenoble. Grenoble, 1991

Ley de Enjuiciamiento Criminal promulgada por Real Decreto de 14 de septiembre de 1882", Cívitas, Madrid, 1996

Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal, Cívitas, Madrid, 1996

Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal, Cívitas, Madrid, 2003

LOFLAND, J., *Analyzing Social Settings. A Guide to Qualitative Observation and Analysis*, Wadsworth Publishing Company, Belmont, California, 1971

LOFLAND, J.; LOFLAND, L. H., *Analyzing Social Settings. A Guide to Qualitative Observation and Analysis*, Wadsworth Inc., Belmont, California, 1984

LOFLAND, L. H., *A world of strangers. Order and action in urban public space*, Waveland Press, Illinois, 1985

– *The Public Realm: Exploring the City's Quintessential Social Territory*, Aldine, Nova York, 1999.

LOUBET DEL BAYLE, J.-L. "Une approche des rapports police-société", a J.-L. Loubet del Bayle et al., *Police et société*, Presses de l'Institut d'Études Politiques de Toulouse, 1998, pp. 179-190.

LOW, S.-M., "Introduction: Theorizing the City", a *Theorizing the City. The new urban anthropology reader*, Rutgers University Press, (New Brunswick, New Jersey and London), 1999: pp. 1-33

MACÉ, E., "Les violences dites 'urbaines' et la ville", a *Les Annales de la Recherche Urbaine*, núm. 83 – 84, 1999: pp. 59-64

MAGRINYÀ, F.; MAZA, G. "Inmigración huecos en el centro histórico de Barcelona (1986-2000)", a Delgado, M. ed., *Cultura e inmigración*. CCCB, Barcelona, 2003: pp. 170-200

MALRAUX, A., *La esperanza*, Cátedra, Madrid, 1995

MARTÍ-JUSMET, F. "La seguridad ciudadana en las grandes ciudades", a *Previsió*, 4 (gener 1990): pp. 51-54

MARTÍN-BARBERO, J., "La ciudad: entre medios y miedos", a Rotker, S., et al., *Ciudadanías del miedo*, Nueva Sociedad, Caracas, 2000: pp. 29-35

McDONOGH, G., "Discourses of the city. Policy and response in post-transitional Barcelona", a *Theorizing the City. The new urban anthropology reader*, Rutgers University Press, (New Brunswick, New Jersey and London), 1999: pp. 342-376

MAZA, G. i G. McDONOGH, "Barcelona, ciutat oberta: transformacions urbanes, participació ciutadana i cultures de control al barri del Raval." *Revista d'Etnologia de Catalunya*, 21 (2002): pp. 114-131

MERLEAU-PONTY, M., *Fenomenología de la percepción*, Península, Barcelona, 1997

MIRANDA, M.J., "Bentham en España", a J. Bentham, *El panóptico*, La Piqueta, Madrid, 1989, pp. 129-145

MONJARDET, D., «Le travail du policier et l'impossible retour aux origines», a *L'espace du public. Les compétences du citoyen*, Editions Recherches, Paris, 1990, pp. 76-82.

- «La culture professionnelle des policiers», a *Revue Française de Sociologie*, XXXV (1994), pp. 393-412.

- «Réinventer la police 'urbaine'», a *Les Annales de la Recherche Urbaine*, núm. 83 – 84, monogràfic *Au Risque des Espaces Publics*, 1999: pp. 14-22

MOREY, M., *El orden de los acontecimientos*, Península, Barcelona, 1988

MOSCOVICI, S., *La era de las multitudes. Un tratado histórico de la psicología de las masas*, FCE, México DF, 1985

NEVÁREZ, J., "Vivre aux confins de Central Park at de Harlem à New York", a *Les Annales de la Recherche Urbaine*, núm. 83-84, monogràfic *Au Risque des Espaces Publics*, 1999: pp. 148-154

OFFNER, J.-M., coordi, *Metropolis*, núm. 75, monogràfic "Les piétons: nouveaux enjeux nouveaux savoir-faire", Paris, 3r. Trimestre, 1986

PARK, R.E. «La ciudad, sugerencias para la investigación del comportamiento humano en el medio urbano», en *La ciudad*, Serbal, Barcelona. 1995

PEREC, G., *Especies de espacios*, Montesinos, Barcelona, 1999

PÉREZ AHUMADA, M., "Hegemonía en los espacios públicos: El problema de la inseguridad urbana. Apuntes para una investigación", a *Escuela de Sociología, Facultad de Ciencias Sociales, Universidad Central, Chile, Serie Documentos*, núm. 2, abril, 2007

PETTONET, C., "L'Observation flottante", *L'Homme*, París, XXII/4, 1982: pp. 37-47

POE, E.A., "El hombre de la multitud" a *Cuentos*, 1, Alianza Editorial, Madrid, 1999: pp. 251-261

PRIGOGINE, I., *¿Tan sólo una ilusión? Una exploración del caos al orden*, Tusquets, Barcelona, 1988

PROVANSAL, D.(coord.) *Espacio y territorio: miradas antropológicas*, Publicacions de la Universitat de barcelona, Barcelona, 2000

RADCLIFFE-BROWN, R. *Estructura y función en la sociedad primitiva*, Península, Barcelona, 1995

RECASENS, A.; Domínguez, J. L. "Aparato y espacio policial", a Bergalli, R., et al., *Control social punitivo*, Ed. María Jesús Bosch, S.L., Barcelona, 1996: pp. 25-52

RÈMY, J.; VOYÉ, L., *La ciudad y la urbanización*, Instituto de estudios de Administración Local, Madrid, 1976

– *Ville, ordre et violence. Formes spatiales et transaction sociale*, PUF, Paris, 1981

RÈMY, J., (coord.), a *Espaces et Sociétés*, núms. 62-63, monogràfic *Espaces publics et complexité du social*, L'Harmattan, Paris, 1991

– *Espaces et Sociétés*, núms. 90-91, monogràfic *Les langages de la rue*, L'Harmattan, Paris, 1997

– *Espaces et Sociétés*, núms. 54-55, monogràfic *Mobilités*, L'Harmattan, Paris, 1988

ROSSET, C., *El principio de crueldad*, Pre-textos, Valencia, 1994

ROTKER, S., "Nosotros somos los otros", a Rotker, S., et al., *Ciudadanías del miedo*, Nueva Sociada, Caracas, 2000: pp. 217-229

RYAVE, A.L. i SCHENKEIN, J.N., "Notes of the art of walking", a *Ethnometodology*, Turner, R., Penguin, Middlesex, 1974

SÁNCHEZ DE LA YNCERA, I. *La mirada reflexiva de G. H. Mead*. Madrid, CIS., 1994

SANDERS, W.B. "Police Occasions: A Study of Interaction Contexts", a *Criminal Justice Review*. 4 (1979), pp. 1-13

SKOGAN, W.; MAXFIELD, C. *Copy with Crime. Victimization, Fear, and Reactions to Crime in three American Cities*, Sage, Beverly Hills, 1981

SENNETT, R., *El declive del hombre público*, Península, Barcelona, 1978
–*Carne y piedra. El cuerpo y la ciudad en la civilización occidental*, Alianza Editorial, Madrid, 1997
–*Vida urbana e identidad personal. Los usos del orden*, Península, Barcelona, 2001

SIMMEL, G., *El individuo y la libertad. Ensayos de crítica de la cultura*, Península, Barcelona, 1986

SMELSER, N.J. *Teoría del comportamiento colectivo*, FCE, Mèxic DF., 1995 [1963]

SOLER, S.; MATEU, S.; ALCOCER, M., *Ramblejar*, Tibidabo Edicions, Barcelona, 1994

STRAUSS, A. *Mirrors and Masks*. Martin Robinson, Londres, 1969
– *La trame de la négociation*. París, L'Harmattan, 1992

SUTHERLAND, E. H., *Ladrones profesionales*, La Piqueta, Madrid, 1993

TABET, J., “La résidentialisation du logement social à Paris”, a *Les Annales de la Recherche Urbaine*, núm. 83-84, monogràfic *Au Risque des Espaces Publics*, 1999: pp. 155-163

TARDE, G., *La opinión y la multitud*, Taurus, Madrid, 1986

–*Las Leyes de la Imitación*, Daniel Jorro, Editor, Madrid, 1907

– *Nomadología y sociología*, Cactus, Buenos Aires, 2006.

TELLO, R., “Barcelona post-olímpica: de ciudad industrial a escenario de consumo”, *Estudios Geográficos*, Tomo LIV, núm. 212, julio-septiembre 1993: pp. 507-520

TERRÓN, E. “Prólogo” a G. Tarde, *La opinión y la multitud*, Taurus, Madrid, 1986: pp. 9-38

TURNER, V., “Entre lo uno y lo otro: El período liminar en los *rites de passage*” a *La Selva de los símbolos*, Siglo XXI, Madrid, 1980: pp. 103-123

VALLESPÍR, A., *La policía que supimos conseguir*, Planeta, Buenos Aires, 2002

VÁZQUEZ MONTALBÁN, M., *Barcelones*, Empúries, Barcelona, 1991

VILLA, M.I., *et al.*, *Rostros del miedo. Una investigación sobre los miedos sociales urbanos*, Corporación Región, Medellín, 2003

VILLAR, P., *Historia y leyenda del Barrio Chino. 1900-1992. Crònica y documentos de los bajos fondos de Barcelona*, La campana, Barcelona, 1996

VILLAR, M.C., *et al.*, *Les Rambles*, Lunwerg, Barcelona, 1989

VIRILIO, P., *Un paisaje de acontecimientos*, Paidós, Buenos Aires, 1997

WHALEN, M. R.; ZIMMERMAN, D.H., "Sequential and Institutional Contexts in Calls for Help", *Social Psychology Quarterly*, Vol. 50, No. 2 (1985), pp. 172-185,

WEBB, E. *et al.*, *Unobstrusive Measures. Revised Edition*, Sage Publications, London, 2000

WEKERLÉ, G., "De la coveillance" à la ville sûre", a *Les Annales de la Recherche Urbaine*, núm. 83 – 84, monogràfic *Au Risque des Espaces Publics*, 1999 : pp. 164-169

WHITMAN, W., *Canto a mí mismo*, Finisterre editores, Madrid, 2001: pp. 42-44

WOLF, D.R., "High Risk Methodology, Reflections on Leaving an Outlaw Society", a SHAFFIR, W.B. i STEBBINS R.A., *Experiencing Fieldwork an inside view of qualitative research*, Sage, 1991: pp. 211-223

WOLF, M., *Sociologías de la vida cotidiana*, Cátedra, Madrid, 1994